

**ΔΙ-ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ»
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ -
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ - ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΣΕ
ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΤΡΟΧΙΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ,
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ – ΑΡΓΩ, ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΣΤΟ ΨΝΘ, ΚΑΙ
Η ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ»**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Κα ΖΗΣΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:

ΜΑΣΧΑΛΙΔΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΟΔΡΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

1.1 Ορισμός.....	11
1.1.2 Ιστορική Αναδρομή.....	13
1.2 Ερμηνεύοντας την Εξάρτηση. Παράγοντες Έναρξης της Χρήσης.....	16
1.3 Η ζωή στην τοξικομανία.....	27
1.4 Θεραπευτικά Προγράμματα.....	30
1. 4.1 Η Αξία της Θεραπευτικής Ομάδας.....	31
1.4.2 Η Σημασία των «Σημαντικών Άλλων».....	35
1.3.3 Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ....	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΕΘΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

2. 1 Παρέκκλιση.....	40
2.1.2 Η Θεωρία της Ετικέτας.....	42
2.2 Στίγμα.....	48
2.3 Η Κοινωνική Ταυτότητα.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

3.1 Οι Τέχνες ως Θεραπευτικό Εργαλείο.....	62
3.2 Η Εικαστική Έκφραση ως Μέσον Θεραπείας.....	65

3.3 Η Καλλιτεχνική Μεθοδολογία.....	70

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΞΙΚΟΕΞΑΡΤΗΣΗ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Προσπάθεια Αποτίμησης της Αποτελεσματικότητας.....	76

4.1.2 Ανασκόπηση Ερευνών.....	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

5.1 Το Σχέδιο Έρευνας.....	83

5.1.2 Η Επιλογή των Συμμετεχόντων και η Διαδικασία Υλοποίησης της Έρευνας..	86

5.2 Η Βιογραφική Αφηγηματική Συνέντευξη.....	88

ΜΕΡΟΣ III

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.....	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	261

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	270

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I.....	276

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II.....	385

**Αφιερωμένη σε όσους έχουν βάλει
στοίχημα να κερδίσουν τη ζωή..**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κάθε επιλογή, αφορά σε μια δράση, που με τη σειρά της αποτελεί ένα ταξίδι. Ένα ταξίδι με αμέριστο ενδιαφέρον, αλλά και σχετικά επίπονο, ήταν και η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας του Δι – ιδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη».

Οι γνώσεις και τα ταξίδια που κάναμε με την ομάδα των φοιτητών / τριών και το διδακτικό προσωπικό, μου έδωσαν την ευκαιρία να γνωρίσω ενδιαφέροντες ανθρώπους και μέρη που δεν είχα ξανά βρεθεί. Μου άνοιξαν νέους ορίζοντες στη γνώση και τη σκέψη, αφήνοντας μου μια σημαντική παρακαταθήκη εσωτερικών αναρωτήσεων και διαλεκτικής σχέσης για τις γνώσεις του παρελθόντος και τις συνεχόμενες εξελίξεις της ζωής.

Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην καθηγήτρια και επιβλέπουσά της εργασίας μου, κα Ζήση Αναστασία, υποκινώντας με στην εξέλιξη της πρωτόλειας απόπειρας εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας. Η λεπτομερής επιμέλεια των κειμένων μου και η φροντίδα της για την περαιτέρω προσωπική μου σκέψη και έρευνα, αποτέλεσε σημαντικό στήριγμα για το αποτέλεσμα.

Ευχαριστίες οφείλω και στους υπόλοιπους διδάσκοντες του μεταπτυχιακού, κ. Χτούρη Σωτήρη (διευθυντή του ΔΠΜΣ), κ. Ζιώγα Γιάννη και κ. Μπούζα Βασίλη, όπου από τη δική του θέση ο καθένας, συνετέλεσε με την μετάδοση γνώσεων και εμπειριών, να εξελίξει την εκπαιδευτική μου πορεία και τον εμπλουτισμό της εργασίας μου.

Νοιώθω βαθιά υποχρέωση να ευχαριστήσω τους επιστημονικά υπεύθυνους του προγράμματος ΑΡΓΩ, κ. Γκιουζέπα Στέλιο και κα Χαριτοπούλου Δώρα, όπως και την υπεύθυνη της ομάδας της artherapy κα Μολυβδά Σουζάνα, για την αγκαλιά που μου άνοιξαν και δέχτηκαν με χαρά την εκπόνηση της παρούσας έρευνας.

Δεν θα μπορούσα να παραλείψω την οικογένειά μου, τους φίλους, το σύντροφό και τους συναδέλφους μου, που με στήριξαν στην δύσκολη αυτή πορεία μου, ο καθένας με το δικό του τρόπο.

Κλείνοντας, θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς τα μέλη της κοινότητας που με εμπιστεύτηκαν και μοιράστηκαν μαζί μου ως σχεδόν άγνωστη, τις πολύ προσωπικές τους ιστορίες ζωής. Η αφιέρωση της ιστορίας και του χρόνου τους, ήταν πολύτιμα στοιχεία, χωρίς τα οποία η εκπόνηση αυτής της έρευνας θα ήταν αδύνατη. Ακόμη, οι αφηγήσεις τους, αποτέλεσαν για μένα παραδείγματα ζωής, κατανόησης και αλληλεγγύης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, διαπραγματεύεται στο πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων ΑΡΓΩ. Ένα θεραπευτικό πρόγραμμα εκ των στεγνών της χώρας, και ανοιχτό, δηλαδή εξωτερικής διαμονής. Υπάγεται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.) και συγκεκριμένα στο Γ.Ν.Θ. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ» - Οργανική Μονάδα Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης.

Η έρευνα αφορά την διενέργεια βιογραφικών αφηγηματικών συνεντεύξεων, οι οποίες και υλοποιήθηκαν στον χώρο του ΑΡΓΩ, από τον Φεβρουάριο έως και τον Μάρτιο του 2019. Οι συμμετέχοντες είναι όλοι μέλη της θεραπευτικής κοινότητας. Η εργασία, μέσα από τις συνεντεύξεις και την ανάλυση της μιας ιστορίας ζωής, προσπάθησε να αποτυπώσει το πώς ένας άνθρωπος που έχει βιώσει σημαντικά και πολλές φορές τραυματικά γεγονότα στη διάρκεια της ζωής του, από την πολύχρονη χρήση ουσιών, τα εξιστορεί (ανα)κατασκευάζοντας μέσα από την αφήγηση μια νέα προσωπική ταυτότητα.

Προϋπόθεση για την κατανόηση και σφαιρικότητα της έρευνας, είναι πρωτίστως η αποτύπωση ενός θεωρητικού πλαισίου. Αυτό αφορά κυρίως τον κόσμο της τοξικοεξάρτησης ιστορικά και την εξέλιξη στο παρόν, τους παράγοντες ροπής στην χρήση που θα πρέπει να αναζητήσει κανείς, αλλά και τη σημαντικότητα της ύπαρξης θεραπευτικών προγραμμάτων. Ειδική μνεία γίνεται στο πρόγραμμα του ΑΡΓΩ, εφόσον και φιλοξένησε την έρευνα και υπήρξε η ευκαιρία μιας πιο προσωπικής γνωριμίας, με το προσωπικό και τις δράσεις του.

Παρουσιάζεται επίσης η απόρροια της συνήθως παράνομης ζωής στη χρήση και η ετικετοποίηση που επιφέρει, που καταγράφονται ως κοινωνική ήττα και παρακμή, αυξάνοντας τα προσωπικά ψυχικά ελλείμματα του χρήστη.

Τέλος, κατέχοντας σημαντική θέση, η εικαστική θεραπεία (arttherapy), αποτυπώνεται ως ένα μέσον έκφρασης του εσωτερικού κόσμου του χρήστη, αλλά και ως μέσον επίτευξης αυτοοργάνωσης. Επιπλέον, υπάρχει και αναφορά στην καλλιτεχνική δράση που έγινε, προκειμένου να ολοκληρώσει - πλαισιώσει την έρευνα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ενδιαφέρον μου για τις ιστορίες ζωής χρηστών σε απεξάρτηση και η μελέτη του τρόπου που καταφέρνουν να ανασυγκροτηθούν, (ανα)κατασκευάζοντας την ταυτότητά τους, προέκυψε από το έλλειμμα που δημιούργησε η επαγγελματική μου δραστηριότητα. Ως κοινωνική λειτουργός, έχω εργαστεί με πληθώρα υποτελών ομάδων πληθυσμού, χωρίς όμως ποτέ να καταφέρω να εντρυφήσω παραπάνω στους λόγους που φέρνουν κάποιους συνανθρώπους μας, σε μια αδυναμία να αντιμετωπίσουν δυσκολίες ζωτικής σημασίας. Το εύρος παροχής υπηρεσιών, χωρίς την απασχόληση αποκλειστικά με συγκεκριμένες ομάδες στόχου (όπως οι χρήστες και άλλες), μου επέφεραν ένα κενό, τόσο σε ανθρώπινο επίπεδο όσο και σε επαγγελματικό. Επιπλέον, η «άγνοια», προκαλούσε και ένα αίσθημα «φόβου» του να αγγίζω περαιτέρω το ζήτημα. Η μετεκπαίδευση μου στο ΔΠΜΣ, μου έδωσε την ευκαιρία να αντιμετωπίσω το έλλειμμα αυτό, προσφέροντάς μου την ευκαιρία να έρθω σε επαφή με τους ανθρώπους μου εξυπηρετούσα σε ένα πρώτο επίπεδο ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, παρέχοντάς μου γνώση και αντικαθιστώντας το «ανοίκειο» κάποτε αίσθημα με κάτι όμορφο.

Η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη, ήταν ίσως η ιδανικότερη μέθοδος, προκειμένου να ερευνησω, αυτό που για χρόνια επιμελώς παραμελούσα. Κεντρικό αντικείμενο της εργασίας αφορά η βιογραφία, ως προσωπικό τεκμήριο, που μπορεί να αποδώσει την υποκειμενική οπτική του συνεντευξιαζόμενου, για τις εμπειρίες του, αξιοποιούμενα όμως και ως μια διάσταση των κοινωνικών φαινομένων. Από την μελέτη αυτή δεν θα μπορούσε να απουσιάζει ένα ευρύ θεωρητικό πλαίσιο, απαραίτητο για την υποστήριξη του κεντρικού θέματος.

Ποια είναι η ιστορία των ναρκωτικών και που χάνεται μέσα στους αιώνες; Είναι νόσος ή είναι αποτέλεσμα πολυπαραγοντικών εμπειριών και γεγονότων στη ζωή του ανθρώπου; Ποιος είναι ο ρόλος της κοινωνίας στην ροπή των ανθρώπων στη χρήση ουσιών και ποιά στάση κρατά απέναντί τους; Πώς η τέχνη υποστηρίζει την απεξάρτηση; Είναι δυνατόν ένας χρήστης ενταγμένος σε θεραπευτικό πρόγραμμα να παρουσιάζει την ιστορία της ζωής του, κατασκευάζοντας μια νέα ταυτότητα; Αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα, έγινε προσπάθεια να καλύψει η παρούσα διπλωματική εργασία.

Στο I Μέρος, παρουσιάζεται εκτενώς το μεγάλο ζήτημα της τοξικοεξάρτησης. Η ιστορική αναδρομή και η εξέλιξη των ουσιών, όπως και οι παράγοντες που ενισχύουν την δημιουργία προσωπικών ελλειμμάτων οδηγώντας έναν άνθρωπο στη χρήση και τον εθισμό είναι κυρίαρχα. Διαφαίνεται ξεκάθαρα η αιτία της ψυχολογικής εξάρτησης, που αντιμετωπίζεται ικανά μέσα από θεραπευτικά προγράμματα αυτού του προσανατολισμού, όπως το ΑΡΓΩ. Αποτυπώνεται κατ' επέκταση, το ποιές προϋποθέσεις χτίστηκαν στο βίο του ατόμου, ώστε να το ωθήσουν στην έναρξη της χρήσης. Ωστόσο, η εκπτωτική πορεία των χρηστών, καταλύει σταδιακά κάθε κοινωνική τάξη, διαταράσσοντας την κοινωνική συνοχή. Μοιραία ο κοινωνικός αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση, γίνονται μονόδρομος, οδηγώντας τους εξαρτημένους στην παρέκκλιση, προκειμένου να επιβιώσουν. Η κοινωνία των «υγιών» για να διατηρήσει την συνεκτικότητά της, αποδίδει ετικέτες, για να ξεχωρίζει τους «επικίνδυνους» από τους μη, με τον (αυτό)στιγματισμό και την φθορά της ταυτότητας, ως μοναδική απόρροια. Στην απόφαση της απεξάρτησης, η τέχνη, έρχεται να ενισχύσει το αποτέλεσμα και να αποτελέσει ένα διάυλο επικοινωνίας και αναπαράστασης μέσω της ζωγραφικής, της εσωτερικής εμπειρίας του ατόμου με την θεραπευτική κοινότητα, λειτουργώντας ανακουφιστικά και ενδυναμωτικά. Οπότε διαφαίνεται ο ρόλος της εικαστικής έκφρασης – θεραπείας να συμβάλλει στην ανασυγκρότηση της ταυτότητας.

Στο Μέρος II, καταγράφονται έρευνες που έχουν προηγηθεί της παρούσας, και που αφορούν τις θεραπευτικές προσεγγίσεις σε άτομα που εντάχθηκαν σε προγράμματα απεξάρτησης. Παρακάτω αποτυπώνεται η μεθοδολογία που ακολούθησε η ερευνήτρια, όπως ο σχεδιασμός της έρευνας και η επιλογή του δείγματος. Την κατακλείδα του 2^{ου} μέρους, αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης. Παρουσιάζεται η φύση της μεθόδου ως μιας διαφορετικής προσέγγισης έρευνας, η ιστορική της αναδρομή, τα επίπεδα εργασίας. Βασικότερα όμως, παρουσιάζεται ο τρόπος που μια βιογραφία, αποτελεί ένα πλαίσιο για τη διερεύνηση της βιωμένης εμπειρίας ενός υποκειμένου, τη διαλεκτική σχέση μεταξύ ατομικού και κοινωνικού, αλλά και το πως μέσα από αυτή τη διαδικασία, συγκροτείται η ταυτότητα.

Το ΙΙΙ Μέρως, φιλοξενεί την εκτεταμένη ανάλυση μελέτης δύο περιπτώσεων από τις 7 συνεντεύξεις που παραχωρήθηκαν. Αναδεικνύονται οι ιστορίες ζωής των συνεντευξιζόμενων και έγινε προσπάθεια να αναδειχθεί η προσωπική τους οπτική για την βιωμένη εμπειρία του παρελθόντος, οι προσανατολισμοί της δράσης τους και η αλληλεξάρτηση της ατομικής τους εμπειρίας με το αντίστοιχο κοινωνικό πλαίσιο. Αποτυπώνεται εν κατακλείδι, το πώς κάποιος βιώνει τον αναδρομικό / πρότερο εαυτό και πώς παρουσιάζει το νέο, μετά την απόφαση για την διαχείριση της εξάρτησης – αλλαγής. Παρόλο που λόγω της ιδιαίτερης φύσης της έρευνας τα αποτελέσματα συνήθως δεν υπόκεινται σε γενικεύσεις, αποτυπώνονται εκτός των αναλυόμενων περιπτώσεων και κάποια γενικά συμπεράσματα, ως αποκύημα της αίσθησης των λεγομένων και των υπόλοιπων συνεντευξιζόμενων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΜΕΡΟΣ Ι. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΟΔΡΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Η τοξικομανία δεν αποτελεί μια νέα κατάσταση για την κοινωνία, ούτε είναι κάτι κρυφό. Είμαστε καθημερινοί μάρτυρες, στους ανθρώπους που κάποιες φορές δεν αντέχουν να σταθούν ούτε στα ίδια τους τα πόδια. Μάλιστα όλοι γνωρίζουμε από την ιστορία για τη χρήση διάφορων φύλλων και άλλων φυτικών ουσιών, με την ιστορία τους να χάνεται στα βάθη των αιώνων, από τους μάντεις στην αρχαία Ελλάδα μέχρι τις σημερινές όψεις. Ωστόσο αυτή η ιστορικότητα μοιάζει καμία σχέση να μην έχει με την εξέλιξη των δραστικών ουσιών που κυκλοφορούν σήμερα στη μαύρη αγορά ή ακόμα και τις νόμιμες ουσίες όπως το αλκοόλ που διατίθεται ελεύθερα. Πολύ περισσότερο δεν φαίνεται να συγγέεται με τους παράγοντες που ταυτίζονται με την οργάνωση των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών και οδηγούν κάποιον άνθρωπο στην εξάρτηση. Το ερώτημα που γεννάται όμως είναι το γιατί ξεκινούν να τις λαμβάνουν οι άνθρωποι, πως επιδρούν στον οργανισμό τους και τελικά σε όλα τα επίπεδα της ζωής τους.

Αν και το αντικείμενο της έρευνας δεν έγκειται στο να εξετάσει σε βάθος το φαινόμενο των ψυχοδραστικών ουσιών και της (απ)εξάρτησης, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναδειχθεί ως το πεδίο βάσης και κατανόησης των προσωπικών ιστοριών των ανθρώπων στην απεξάρτηση.

1.1 Ορισμός

«Οι ψυχοδραστικές ή ψυχοτρόπες ουσίες είναι φυσικές ή συνθετικές ουσίες με ποικίλη χημική δομή, οι οποίες, όταν εισαχθούν μέσα σε ένα ζωντανό οργανισμό επενεργούν στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ) ενισχύοντας ή αποδυναμώνοντας διάφορες λειτουργίες του (δρουν διεγερτικά ή κατασταλτικά) και άρα αλλάζουν τον τρόπο που οι άνθρωποι αισθάνονται, σκέφτονται ή αντιλαμβάνονται τον κόσμο» (Γιωτάκος, 2015 :15).

Όπως αναφέρει ο Μάνος (1997), σε διάφορα μέρη του κόσμου, γίνεται χρήση κάποιων ουσιών, όπου η κατανάλωσή τους είναι συνυφασμένη με τα μοναδικά πολιτισμικά στοιχεία που τους διέπουν. Έτσι κάτι που είναι απαγορευμένο για έναν πολιτισμό, μπορεί να σε κάποιον άλλο να θεωρείται αυτονόητο. Για παράδειγμα η κατανάλωση αλκοόλ από τους μουσουλμάνους είναι απαγορευτική, ακόμα και για λόγους διασκέδασης. Αντίθετα σε λαούς με διαφορετικό θρήσκευμα, όπως οι χριστιανοί, όπου σε ανάλογες περιπτώσεις (π.χ ένας γάμος) δεν θεωρείται κατακριτέα. Αυτή είναι μία διάσταση «κοινωνικής χρήσης» όπως γράφει ο Γιωτάκος (2015), όπου στη σύγχρονη εποχή έχει λάβει βέβαια πιο εκτεταμένες διαστάσεις συμπεριλαμβανομένων της καφεΐνης και της νικοτίνης. Μια τέτοια χρήση όμως παραμένει αποδεκτή στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης. Η διαφορά έγκειται όταν πλέον η κατανάλωση, ξεφεύγει των ορίων και επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα στον οργανισμό και τη συμπεριφορά του ατόμου. Σύμφωνα με τον Μάνο (1997 : 506), *«θεωρούμε τη χρήση μιας ουσίας παθολογική, όταν σαν συνέπεια της λήψης της παρατηρούνται συμπτώματα και δυσπροσαρμοστική συμπεριφορά που θα θεωρούνταν εξαιρετικά ανεπιθύμητα σε οποιαδήποτε πολιτισμική ομάδα».*

Δεν είναι λίγες οι φορές ο άνθρωπος από τη φύση του, επιθυμεί και επιδιώκει να νοιώθει όμορφα και να κάνει πράγματα που τον θέτουν εκτός των συνηθισμένων. Άλλες φορές πάλι γιατί απλά θέλει να αποφεύγει άσχημα και επιβαρυντικά για την ψυχολογία του αισθήματα όπως πόνο και λύπη, λόγω κάποιου στρεσογόνου ή και τραυματικού γεγονότος. Ωστόσο είθισται να μπαίνει ένα όριο στην ποσότητα και τη κατανάλωση μιας ουσίας από το ίδιο το άτομο, ως κατανόηση ότι η αντίληψη του διαστρεβλώνεται και σε μια μακροχρόνια χρήση η υγεία του επηρεάζεται αρνητικά. Ορισμένοι όμως, όπως αναφέρει ο Γιωτάκος (2015), που δεν τα καταφέρνουν με τις φυσιολογικές τους άμυνες να επεξεργαστούν τις εμπειρίες τους, καταφεύγουν στην κατάχρηση ουσιών, προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τα αρνητικά συναισθήματα που βιώνουν. Λόγω της χημικής σύνθεσης της πλειονότητας των ουσιών που υπάρχουν, κάποιοι άνθρωποι ως συνέπεια αποκτούν εθισμό. Αυτό συμβαίνει γιατί το άτομο προσπαθεί να διατηρεί την ψυχολογική του κατάσταση στα ίδια επίπεδα ηρεμίας και συναισθηματικής κατάστασης, με αποτέλεσμα να αναπτύσσει μια απόλυτα εξαρτητική σχέση με την ουσία. Όπως αναφέρει ο ίδιος, *«Ο εθισμός είναι η εκτός ελέγχου ανίχνευση της ευτυχίας ή της αποφυγής του πόνου»* (όπ.π. :31).

Για την Μάτσα (2001 :51) η τοξικομανία¹ ορίζεται «ως η μορφή που παίρνει σήμερα η δυσφορία του ανθρώπου μέσα σ' ένα πολιτισμό παρακμής». Η συγγραφέας εξάλλου τονίζει όπως θα δούμε στη συνέχεια, ως κυρίαρχο παράγοντα για την εξάρτηση την κοινωνική αποδιοργάνωση η οποία αποτυπώνεται στην προσωπική δυστυχία του ατόμου και την όλο και μεγαλύτερη διεύρυνση του κοινού στη λήψη ουσιών. Η ίδια παραθέτει και τον ορισμό που έδωσε για την τοξικομανία ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας το 1950. Είναι «η κατάσταση η οποία οφείλεται στην περιοδική ή χρόνια δηλητηρίαση που προκαλείται από την επαναλαμβανόμενη κατανάλωση ναρκωτικών, φυσικών ή συνθετικών» (όπ.π. :68). Τα αποτελέσματα αυτής της παρατεταμένης δηλητηρίασης, είναι γνωστό πως έχει μια αρνητικά προοδευτική εξέλιξη για το άτομο σε όλα τα επίπεδα της ζωής του. Επιπλέον έχει πολύ δύσκολο και επίπονο γυρισμό, όταν έχει. Η Μάτσα (2001 :68) προσθέτει ως συνέχιση του ορισμού ότι «η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται από την ακατανίκητη επιθυμία ή ανάγκη κατανάλωσης ναρκωτικών, από την τάση συνεχούς αύξησης των δόσεων, από την εξάρτηση, ψυχικής και σωματικής φύσης, και τέλος από τα καταστροφικά αποτελέσματα της χρήσης για το άτομο και την κοινωνία». Όσον αφορά τον όρο ναρκωτικό, ο Γιωτάκος (2015) γράφει, πως πιθανολογείται ότι «προτάθηκε από τον Γαληνό για να περιγράψει δραστικές ουσίες που μουνδιάζουν ή νεκρώνουν τον οργανισμό, προκαλώντας απώλεια αισθήσεων ή παράλυση» (όπ.π.:117)

1.1.2 Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με τον Γιωτάκο (2015), σχεδόν από την αρχή που ο άνθρωπος ξεκίνησε να οργανώνεται σε κοινωνίες και να αναπτύσσει πολιτισμό, άρχισε και η χρήση ψυχοδραστικών ουσιών. Η αιτία αφορούσε περισσότερο στη μείωση κάποιου πόνου, αλλά και στη βελτίωση τη διάθεσης. Ωστόσο με την πάροδο του χρόνου, η χρήση τους άρχισε να αποτελεί σημαντικό πολιτιστικό στοιχείο τόσο σε ιεροτελεστίες όσο και σε θρησκευτικές και άλλες εκδηλώσεις. Ο συγγραφέας χαρακτηριστικά αναφέρεται στις φυλές των Μάγια και των Ίνκας όπου ήδη από το 8000 π.Χ. μασούσαν φύλλα κόκας όπου τα αναμείγνυαν με άλλες ουσίες όπως η στάχτη. Οι

¹«Ο όρος τοξικομανία από τη λέξη τοξικόν που σημαίνει δηλητήριο και τη λέξη μανία που αναφέρεται σε μια ψυχιατρική διαταραχή, είχε από την πρώτη στιγμή μια ηθική και παράλληλα μια ιατρική διάσταση» Μάτσα (2001 :66).

λόγοι που έπρατταν κάτι τέτοιο ήταν το αίσθημα ευχαρίστησης, αλλά και το «τονωτικό» της εποχή ώστε να αντέχουν τις κακουχίες και βιολογικές ανάγκες (πείνα και δίψα) που με δυσκολία καλύπτονταν εκείνη την εποχή . Ο ίδιος επίσης αναφέρει πως η συνήθεια αυτή διαιώνιζεται μέχρι σήμερα από τουρίστες που επισκέπτονται τις χώρες της Κολομβίας, του Περού, του Ισημερινού και της Βολιβίας, γιατί τους βοηθάει να αντιμετωπίσουν την «νόσο του μεγάλου υψόμετρου». Επιπλέον από την Αίγυπτο μέχρι και την Βόρεια Ινδία, αλλά και όπου υπήρχαν άνθρωποι γινόταν εκτεταμένη χρήση φυτικών ουσιών και παραγώγων τους είτε χρησιμοποιούνταν για παυσίπονα είτε για μύησεις σε τελετές και ευφορικά συναισθήματα. Όσον αφορά τη χώρα μας, είναι γνωστή η μάσηση φύλλων δάφνης από την Πυθία προκειμένου να δώσει κάποιον χρησμό. Τέλος, ο συγγραφέας κάνει και μια αναφορά στην Ομήρου Οδύσεια, όπου στο έπος αναφέρεται «για το παυσίλυπο νηπενθές και τη λησμονιά που επιφέρει ο καρπός του μελιστάλαχτου λωτού» (όπ.π. :16).

Από την ίδια μας την ιστορία γνωρίζουμε και όπως υπονοείται κάποιες φορές, πως κατά την αρχαιότητα σε ιεροτελεστίες και ιδιαίτερες συνθήκες ή γιορτές, η χρήση φυτικών ουσιών ήταν μια πραγματικότητα. Οι πιο γνωστές περιπτώσεις είναι της Πυθίας στο Μαντείο των Δελφών, τα Ελευσίνια Μυστήρια, οι γιορτές του θεού Διόνυσου. Ο Κωνσταντινίδης (2004), παραθέτει την οπτική του στον μύθο του Δαίδαλου και του Ίκαρου και την φυγή τους από τον βασιλιά Μίνωα και την επιθυμία της επιστροφής τους στην πατρίδα. Το πέταγμα με τα κέρνα φτερά, θεωρεί ότι μπορεί να υποδηλώνει μια ανάγκη να ξεφύγουν από την άσχημη πραγματικότητα. Επιπλέον, η συμβουλή του Δαίδαλου προς τον Ίκαρο να μην πετάει ψηλά, υποδηλώνει την παρότρυνση σε συνετή χρήση. Τέλος, αναφέρεται και εκείνος στους λωτούς που επέφεραν αμνησία στους συντρόφους του Οδυσσέα, με αποτέλεσμα να αποπροσανατολιστούν από τον στόχο τους που ήταν η επιστροφή στην Ιθάκη. *«Κάλλιστα, και τα φτερά του Δαιδάλου και οι λωτοί της Οδύσειας, στη μεταφορική τους έννοια, μπορούν να ερμηνευθούν ως δύο είδη «γιατρικών» κατά της νοσταλγίας»* (Κωνσταντινίδης, 2004 :10 αναφ. στο Barker, 1985)

Το πέρασμα από αυτού του τύπου τη χρήση μέχρι την απαρχή της τοξικομανίας, και τις πολυεπίπεδες της επιπτώσεις (βιολογικές, ψυχολογικές, οικονομικές και άλλες), παρατηρήθηκε με την περίοδο της Βιομηχανικής Επανάστασης κατά τον 19^ο αιώνα. Οι άνθρωποι των χαμηλών κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων, προκειμένου να λησμονούν για λίγο τις αντίστοιχα κακές συνθήκες

διαβίωσής τους, υπέπεσαν στα δίκτυα της. Επιπλέον οι περίοδοι με την μεγαλύτερη αύξηση της χρήσης και ταυτόχρονα διαφορετικών ουσιών, συνδέονται σημαντικά τόσο με την ανάπτυξη του καπιταλιστικού συστήματος και ό,τι αυτό επιφέρει και το ακολουθεί (πόλεμοι συμφερόντων, μονοπώλια φαρμακοβιομηχανιών) (Γιωτάκος, 2015).

Παρακάτω καταγράφονται όλες οι σημαντικές περιόδους όπως τις αναφέρει στο βιβλίο του ο Γιωτάκος (2015), που ανακαλύφθηκαν, διευρύνθηκαν και με τον καιρό απέκτησαν ισχύ διάφορες ουσίες. Στο τέλος του 1804 ένα γερμανός φαρμακοποιός ανακάλυψε τη μορφίνη. Ονομάστηκε έτσι από τον θεό του ύπνου Μορφέα, αφού είναι ιδιαίτερα δυνατό οπιούχο αναλγητικό και η χρήση του αφορούσε την ανακούφιση του πόνου και του εθισμού που προκαλούσαν το ποτό και το όπιο. Ωστόσο αποδείχτηκε ισχυρότερα εθιστική, οπότε και η ευρεία χρήση της περιορίστηκε. Η «ασθένεια του στρατιώτη» είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα εθισμού στην μορφίνη, από τους φαντάρους που έκαναν εντατική χρήση στη διάρκεια του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου (1861 – 1865). Πριν από τον πόλεμο αυτό, η Μεγάλη Βρετανία προσπαθώντας να εμπορευτεί ελεύθερα το όπιο στην Κίνα, με την τελευταία να αντιτίθεται θεωρώντας το παράνομο και να το καταστρέφει σε κάθε ευκαιρία, η πρώτη ξεκίνησε πολέμους εναντίον της, τους «πολέμους του όπιου» (1839 – 1842 & 1856 – 1860). Με την ήττα των Κινέζων και την προσάρτηση της πρωτεύουσά τους στους νικητές, ο εθισμός εκατομμυρίων Κινέζων στο όπιο, είναι η μοιραία κατάληψη. Η κοκαΐνη «γεννήθηκε» από τον χημικό Albert Niemann το 1859, με την επεξεργασία των φύλλων κόκας και τη απομόνωση μιας ουσίας. Η κατανάλωσή της γινόταν διαμέσου κρασιών, αλλά και αναψυκτικών. Όμως λόγω των εθιστικών αποτελεσμάτων που επέφερε, απαγορεύτηκε κατά τη δεύτερη δεκαετία του 1900. Η γνωστή φαρμακοβιομηχανία BAYER, το 1889 στην προσπάθειά της να παράξει ένα φάρμακο που θα αντιμετώπιζε την έξαρση της φυματίωσης και της πνευμονίας, όπως και των ανθρώπων που έκαναν χρήση μορφίνης, εφηύρε την ηρωίνη. Το όνομά της το πήρε λόγω των «ηρωικών» αποτελεσμάτων που επέφερε. Οι εξαγωγές γίνονταν σε πάνω από 20 χώρες, όμως παρόλο που η εταιρεία εγγυούνταν για τον μη εθιστικό της αντίκτυπο, φάνηκε στην πορεία πως η δράση της ήταν ταχύτερη της μορφίνης και πιο εθιστική. Ωστόσο η χρήση της συνεχίστηκε μέχρι το 1913. Το 1939, μια γερμανική φαρμακοβιομηχανία, παρουσίασε ένα συνθετικό οπιοειδές αναλγητικό, τη μεθαδόνη. Όπως και με τις υπόλοιπες ουσίες, έτσι και σε

αυτή ανακάλυψαν την εθιστική της δράση, οπότε και τότε δεν κυκλοφόρησε στο εμπόριο. Οχτώ χρόνια αργότερα μια εταιρεία στις ΗΠΑ, έβγαλε την ουσία στην αγορά ως αναλγητικό, αλλά με άλλη εμπορική ονομασία. Από μελέτες που πραγματοποιήθηκαν από το πολύ γνωστό πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης Rockefeller, θεωρήθηκε πως ήταν η καλύτερη λύση για την θεραπεία εξαρτημένων από την ηρωίνη ατόμων, κάτι που συνεχίζεται μέχρι σήμερα και για την εξάρτηση από άλλες ουσίες. Συνεχίζοντας στην ιστορία, στα χρόνια που διήρκησε ο πόλεμος στο Βιετνάμ, χιλιάδες αμερικανοί στρατιώτες έκαναν χρήση ουσιών, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις τραγικές συνθήκες που βίωναν. Παράλληλα, ξεκίνησε η παρουσία των χίπις ως έναν κίνημα που εναντιωνόταν στον πόλεμο, ερχόμενο σε σύγκρουση με το καθεστώς της εποχής, υποστηρίζοντας την απελευθέρωση του ανθρώπου σε όλους τους τομείς της ζωής του. Ο εναλλακτικός τρόπος ζωής πλαισιωνόταν από τη χρήση ουσιών με κυρίαρχες το LSD και τη μαριχουάνα. Από εκεί και πέρα, οποιαδήποτε σύγκρουση κοινωνικών ομάδων με το κατεστημένο, δεν μπορούσε να είναι ανεξάρτητο από τη χρήση ουσιών. Τέλος στο πρόσφατο παρελθόν, με την εισβολή του αμερικανικού στρατού στο Αφγανιστάν το 2001, σε όλη τη χώρα οι καλλιέργειες κάνναβης ήταν οι μόνες που δεν βομβαρδίστηκαν. Το 2008 πλέον τα ποσοστά της καλλιέργειας εκτοξεύτηκαν στο 4.511%. Αξίζει να σημειωθεί πως το Αφγανιστάν καλύπτει το 93% της παγκόσμιας παραγωγής σε όπιο.

1.2 Ερμηνεύοντας την εξάρτηση. Παράγοντες έναρξης της χρήσης

Για χρόνια οι προσπάθειες εύρεσης των αιτιών που οδηγούν έναν άνθρωπο ακόμη και από μικρή ηλικία στη χρήση ουσιών, δεν ήταν διόλου ουσιαστικά ανθρωποκεντρικές. Η ιατρικοποίηση των παραγόντων είναι η συνήθης προσέγγιση. Όσον αφορά τον Ελλαδικό χώρο στην περίοδο του μεσοπολέμου, οι κατά πλειοψηφία των ειδημόνων ψυχίατροι είχαν διαχωρίσει τις αιτίες σε δύο κατηγορίες: τις «εσωτερικές» και τις «εξωτερικές». Στην πρώτη κατηγορία οι εξαρτημένοι μπορεί να προέρχονταν από κάθε κοινωνική τάξη. Ωστόσο, διαφοροποιούσαν τους λόγους που οι χαμηλής βαθμίδας πολίτες έκαναν χρήση, από τους μεγαλοαστούς. Οι πρώτοι χαρακτηρίζονταν από ανισορροπία (πνευματική ή και όχι), αλλά με έντονα συναισθήματα και παρορμήσεις που δυσκολεύονταν να διαχειριστούν. Η ανία και η πλήξη για τους τελευταίους, είναι ο λόγος καταφυγής σε ουσίες. Υπάρχουν και οι

πολίτες που όντως πάσχουν από κάποια ψυχική ασθένεια και λαμβάνουν ναρκωτικά προκειμένου να επέλθουν σε ψυχική ηρεμία. Ως προς τους «εξωτερικούς» λόγους, αφορούσαν τις συνταγογραφήσεις των γιατρών στους ασθενείς που χρειάζονταν κάποια ουσία για θεραπευτικούς σκοπούς. Οι αλόγιστες όμως συνταγές προκάλεσαν προοδευτικά συμπτώματα εξάρτησης. Η επιχειρηματολογία του ιατρικού κόσμου, ήταν οι πιέσεις που δέχονταν από τους ασθενείς, λόγω ελλιπούς διαπαιδαγώγησης και σθένους. Τέλος, η κληρονομικότητα εντάσσεται ως ένα ακόμη αίτιο, που προκαλούσε επίσης ελλιπές σθένος στους απογόνους των χρηστών (Υφαντής, 2017).

Παρακάτω γίνεται μια απόπειρα να παρουσιαστούν σχετικά συνοπτικά τα δεδομένα της σύγχρονης εποχής, που ταλανίζουν κάποιους από τους συνανθρώπους μας και τους ωθούν στην τοξικοεξάρτηση.

A. Ο ρόλος της οικογένειας

Είναι άξιοι διερεύνησης οι λόγοι που οδηγούν έναν άνθρωπο από την οργανική τουλάχιστον νηφαλιότητα, στη χρήση. Μέσα στα χρόνια οι πολίτες - θεατές αυτής της κατάστασης, έχουν δώσει διάφορες εξηγήσεις για το θέμα. Μερικές από τις αιτιολογίες είναι η μη ύπαρξη «καλής» οικογένειας, τα ψυχολογικά προβλήματα, οι κακές παρέες, ο αδύναμος χαρακτήρας. Ο Κωνσταντινίδης (2004), αναφέρει πως *«μια από τις πρώτες θεωρίες περί εξάρτησης ισχυρίζεται πως η χρήση ουσιών είναι μια μορφή συμπεριφοράς παραίτησης, εκείνων που, απ' τη μια συμμερίζονται τα όνειρα και τις προσδοκίες της κοινωνίας που ζουν, και από την άλλη, στερούνται τα μέσα ή τις ικανότητες για να συμμετάσχουν σε αυτά»* (:173, αναφ. στο Merton, 1957). Η Κατερίνα Μάτσα (2001), αναρωτιέται *«μήπως ο τοξικομανής δεν είναι παρά το εξιλαστήριο θύμα μιας μοιραίας τελετουργίας που συντελείται μέσα στο ιερατείο της οικογένειας για λογαριασμό ολόκληρης της κοινωνίας;»* (όπ.π. :17). Και στη μια και στην άλλη περίπτωση, το σύστημα στο οποίο ανήκει το άτομο, μοιάζει να του συρρικνώνει την υποκειμενική του υπόσταση από τις απαιτήσεις που του θέτει σαν προϋπόθεση για να έχει το δικαίωμα να ανήκει κάπου. Το ιδιαίτερο σύστημά του όμως, η οικογένεια, του άφησε ένα κενό, ένα έλλειμμα που δεν φρόντισε να του καλύψει στην πορεία, ώστε να το προετοιμάσει για να αντιμετωπίσει το ευρύτερο, αυτό της κοινωνίας. Είναι ένα σημείο το οποίο θέτει και η Μάτσα (2001) αναφερόμενη στην ανάγκη να καλυφτεί κάποιο εσωτερικό κενό, κάποιο ελλειμματικό

σημείο της προσωπικότητας του χρήστη. Επιπλέον, ως έντονο φαινόμενο της εποχής για εκείνη, η τοξικομανία λειτουργεί σαν καθρέφτισμα της κοινωνικής παθογένειας. Τονίζει ωστόσο τη μοναδικότητα του κάθε υποκειμένου που βρίσκεται στον κυκεώνα της εξάρτησης και χρειάζεται να λαμβάνεται υπόψη, κυρίως από τους ειδικούς επιστήμονες όταν έρχονται σε επαφή.

Σε ποιο βαθμό όμως μπορούμε να σηκώσουμε το δάχτυλο αποκλειστικά στον παράγοντα οικογένεια; Σαφώς δεν θα μπορούσαμε να κλείσουμε τα μάτια στα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά κάθε υποκειμένου που σε αλληλεπίδραση με τους εξωγενείς παράγοντες, το ωθούν στο να ανοίξει αυτό το κεφάλαιο στη ζωή του. Η Μάτσα (2001), αναφέρει ως αιτία για την εγκατάσταση της χρήσης, *«τη συνάντηση μιας προσωπικής, ψυχολογικής κρίσης² με την κοινωνική. Η συνάντηση αυτή διαμεσολαβείται πάντα από την κρίση της οικογένειας στην οποία ανήκει ο τοξικομανής. Το κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η κρίσιμη συνάντηση με την ουσία παίζει εξίσου σημαντικό ρόλο με την προσωπικότητα του τοξικομανούς και την οικογένειά του [...]»* (όπ.π :27). Θα ήταν ίσως ακόμη και αδύνατο να διαχωρίσει κανείς τον μικρόκοσμο μιας οικογένειας, αγνοώντας τις σημαντικές μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. Από την άλλη μεριά, το υποκείμενο καθώς μεγαλώνει, αναπτύσσει μια μοναδική ταυτότητα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπου δύναται να επεξεργάζεται τις εμπειρίες του. Το ψυχολογικό του όμως υπόστρωμα, σε συνδυασμό με τις βιολογικές ή και άλλες προδιαθέσεις του, είναι που παίζουν ίσως θα λέγαμε έναν ρόλο κλειδί, για την αντίδραση που θα πυροδοτήσει την ροπή στις ουσίες. Μια έντονη κατάσταση, σε μια συγκεκριμένη περίοδο ζωής του ατόμου και με τους οικογενειακούς και άλλους εξωγενείς παράγοντες να υπάρχουν στο προσκήνιο, μπορούν να τροποποιήσουν την ματιά του στα πράγματα και να οδηγήσουν σε ένα διαφορετικό φιλτράρισμα και καταλυτικό βίωμα.

² Ο Γιωτάκος (2015 :60), ορίζει την ψυχολογική κρίση ως «ένα στρεσογόνο γεγονός ζωής που διαταράσσει την ικανότητα του ατόμου να ανταπεξέλθει ικανοποιητικά». Επιπλέον τις διακρίνει σε τέσσερα είδη : τις Εξελικτικές (που αφορούν μεταβάσεις ζωής π.χ. γέννηση, ενηλικίωση, γάμος, σύνταξη), τις Περιστασιακές (γεγονότα που το άτομο δεν μπορεί να ελέγξει π.χ. θάνατο αγαπημένου προσώπου, τροχαίο ατύχημα, χωρισμό), τις Περίπλοκες (συνδέονται με την ύπαρξη ψυχικής ασθένειας με τη συνύπαρξη κάποιου στρεσογόνου γεγονότος που το άτομο δυσκολεύεται να διαχειριστεί) και τις Τραυματικές (πχ. Σεξουαλική επίθεση, πόλεμο, φυσικές καταστροφές, ενδεχόμενο θάνατο)

B. Βιολογικοί παράγοντες

Μεγάλος λόγος μέσα στα χρόνια έχει γίνει και για παράγοντες που κατά κάποιο τρόπο, κληροδοτούνται από τους γονείς στα παιδιά. Αν και κατά καιρούς επιβεβαιώνονται από έρευνες ή όχι κάποιοι από αυτούς, δεν είναι και λίγες οι φορές που κατά την ενηλικίωση τα παιδιά εκείνα αντιμετωπίζονται από το στενό πρώτα κοινωνικό σύνολο και ως ο γόνος του τάδε ή της τάδε που αντιμετώπιζε συγκεκριμένα προβλήματα. Μια κατάσταση που τα θέτει ήδη σε ένα ιδιαίτερο πλαίσιο ανάπτυξης και θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ενδεχόμενης υιοθέτησης της αποδιδόμενης θέσης και ρόλου.

Η Μάτσα (2001), στο βιβλίο της κάνει κάποια αναφορά σε βιολογικούς παράγοντες που έχουν περιγράψει ορισμένοι ερευνητές για την πιθανότητα επίδρασής τους κατά την παιδική ηλικία, κυρίως στην μετέπειτα ευαλωτότητα απέναντι στη χρήση. Μία λίστα που παραθέτει αφορά: Α) Ελλείμματα στον ψυχισμό, τα οποία έχουν δημιουργηθεί από την ώρα της γέννησης. Πιθανά τα παιδιά αυτά δεν βίωσαν την αγκαλιά και το αίσθημα του ανήκειν, με αποτέλεσμα να αισθάνονται ένα μεγάλο συναισθηματικό κενό το οποίο και τα ακολουθεί και στην ενήλικη ζωή τους. Β) Άσχημα γεγονότα στο βίο τους, όπως θάνατοι αγαπημένων προσώπων, βίαιες ρήξεις, αρρώστιες και άλλα, θεωρούνται ως παράγοντες αισθήματος αδικίας και «μειονεξίας» σε σύγκριση με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Γ) Συνδυασμοί των παραπάνω, όπως χρήση από κάποιον γονέα και ρήξη στην οικογένεια.

Σε σχέση με τον τελευταίο βιολογικό παράγοντα, ο Γιωτάκος (2015), αναλύει τη γενετική προδιάθεση που προκύπτει από τη χρήση ουσιών ενός τουλάχιστον γονέα, χωρίς ωστόσο να θεωρεί πως μπορεί να είναι καθοριστικός για την έναρξή της και από τον απόγονο. Αναφέρεται σε ορισμένες μελέτες πειραματικού χαρακτήρα, όπου έχουν προσδιοριστεί κυκλώματα του εγκεφάλου στα οποία δρουν οι ουσίες. Κατέγραψαν τη δράση των μοριακών μηχανισμών και τις μεταβολές – διαταραχές που προκύπτουν τόσο στα κύτταρα όσο και στα μόρια. Τα κυκλώματα του εγκεφάλου που δρουν οι ουσίες φαίνεται να είναι τα ίδια που υπόκεινται σε μεταβολές (συναισθηματικές, μνήμης, κριτικής) από την παιδική ηλικία στην εφηβική. Κατ' επέκταση εφόσον ο εθισμός τοποθετείται σε μια νευροαναπτυξιακή βάση, το νευρολογικό σύστημα που αναπτύσσεται κατά την παιδική και εφηβική ηλικία,

δημιουργεί πιο μειωμένες αντιστάσεις και ροπή προς πιο αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές.

Φυσικά η παραπάνω λίστα δεν μπορεί να αποτελέσει κανόνα για την έναρξη της τοξικομανίας, διαφορετικά θα αναμέναμε πως όλα τα παιδιά που έχουν βιώσει πολύ δύσκολες καταστάσεις στη διάρκεια του βίου τους ή οι γονείς τους ήταν χρήστες, θα έχουν και μια προδιαγεγραμμένη πορεία ζωής. Μπορούμε όμως να θεωρήσουμε όπως ειπώθηκε και παραπάνω, ότι σε κάποια δεδομένη χρονική στιγμή, το άτομο δεν δύναται εύκολα να διαχειριστεί μια κατάσταση. Ίσως αυτό να το κάνει να «παλινδρομεί» σε κάποια άσχημη εμπειρία της παιδικής ή προεφηβικής του ηλικίας και το κάνει πιο ευάλωτο προς τη ροπή των ουσιών.

Γ. Κοινωνικοί παράγοντες και εφηβεία

Ο Γιωτάκος (2015), καταγράφοντας πιθανούς κοινωνικούς παράγοντες για τη ροπή στη χρήση, θεωρεί ότι η παιδική ηλικία είναι ιδιαίτερα σημαντική περίοδος, μιας και τότε μπαίνουν τα θεμέλια για να εσωτερικευθούν αξίες και αρχές. Πρωτίστως το οικογενειακό περιβάλλον είναι αυτό που τις εμφυσά, αλλά το σχολικό και μετέπειτα το κοινωνικό περιβάλλον παίζουν επίσης πολύ βαρύνοντα ρόλο. Το πέρασμα στην εφηβεία είναι κρίσιμη περίοδος, αφού η μετάβαση από την παιδικότητα προς τη σταδιακή ενηλικίωση επιφέρει πολλές αλλαγές, τόσο σωματικές και οργανικές (ανάπτυξη και διάπλαση), όσο και ψυχικές. Οι τελευταίες αφορούν την διαφορετική οπτική και αναγνώριση της ταυτότητάς του εφήβου μέσα από την μεταμόρφωσή του. Η άμεση σύνδεση που έχει η διαμόρφωση της ταυτότητας με το κοινωνικό πλαίσιο που μεγαλώνει ο έφηβος, καθορίζει και τις εσωτερικές του μεταβολές. Στη ροπή που όπως ούτως ή άλλως είναι γνωστό ότι έχει κάθε έφηβος να αντιτίθεται στο κατεστημένο, να απορρίπτει και να δοκιμάζει τα όρια τα δικά του αλλά και των οικείων του, είναι σημαντική η πλαισίωσή του από το οικογενειακό σύστημα και την κοινωνία. Διαφορετικά υπάρχει πιθανότητα να ματαιωθεί η ψυχική επένδυση που έχει κάνει σε πρόσωπα και πράγματα, καθώς από εκείνη καθορίζεται η σωστή συναισθηματική του ανάπτυξη. Εκτός όμως από το πιο «ευέλικτο» θα λέγαμε ένστικτο επιβίωσης που διαθέτει ο έφηβος, εμπεριέχει και την προσωπική του αλήθεια και ανάγκη, για αγάπη και ουσιαστικό όριο από τους σημαντικούς του άλλους. Όταν δεν εισπράττει το «όριο της αγάπης» από τα σημαντικά του πρόσωπα,

ματαιώνεται και προβαίνει σε επιβαρυντικές για αυτόν συμπεριφορές. Σκοπός του είναι να τραβήξει την προσοχή που του λείπει ή ακόμη και να τιμωρήσει, χωρίς να νοιάζεται για το προσωπικό του κόστος.

Σε μια διαφορετική οπτική ο Κωνσταντινίδης (2004), αναφέρει πως το πλαίσιο που περιβάλλει το άτομο επηρεάζει την εκδήλωση μιας συμπεριφοράς χρήσης, εφόσον με αυτό αλληλεπιδρά και από αυτό επηρεάζεται. Για παράδειγμα όσοι κάνουν χρήση αλκοόλ, δεν χρειάζεται ιδιαίτερα να αιτιολογήσουν μια κοινά αποδεκτή και «κοινωνική» συμπεριφορά. Ακόμη το πόσο θετικά στέκεται το άτομο απέναντι στην ιδέα της χρήσης, είναι σημαντικός παράγοντας. Το τελευταίο στοιχείο, βλέπουμε γενικά πως έχει μια αυξημένη απήχηση ιδιαίτερα στην εφηβική ηλικία. Τότε που το άτομο προσπαθεί να βρει τρόπους αποδέσμευσης από την παιδικότητα του και κυρίως από τους γονείς. Τότε που όλα μοιάζουν πολύ γοητευτικά, οριακά, αλλά ποτέ θανάσιμα. Τότε είναι που και η χρήση, περιστασιακή ή υπερβολική μιας ουσίας, γίνεται μια πράξη μετουσίωσης σε κάτι πιο μοναδικό και ενάντια στο συνηθισμένο. Και ποιος έφηβος επιθυμεί να είναι συνηθισμένος; Σε αυτή του την προσπάθεια αρωγοί στέκονται οι ομήλικοί του. Μαζί, αλλά και ο καθένας ξεχωριστά παλεύουν για την ανεξαρτησία και τη διαφορετικότητά τους.

Η ανάγκη του εφήβου να ανήκει σε μια ομάδα και να αναπτύξει ένα κοινωνικό εαυτό, τον ωθεί στην μίμηση. Επιπλέον βρίσκεται και σε μια ηλικία «πάλης» για ανεξαρτησία και κοινωνική ταύτιση. Οι παρέες είναι που του παρέχουν την αλληλεγγύη που αναζητά και κατευνάζουν τις ανησυχίες του. Στην προσπάθεια που καταβάλει το άτομο να ανακαλύψει τον εαυτό του και να ολοκληρωθεί ατομικά και κοινωνικά χρειάζεται στηρίγματα, ώστε να επικοινωνεί τους προβληματισμούς και τις δυσκολίες του. Εφόσον η υποστήριξη δεν είναι επαρκής και η επίδραση που θα έχει η ομάδα ή το πρόσωπο που επιθυμεί ο έφηβος να μιμηθεί, είναι μεγαλύτερη της οικογένειας, πιθανόν να «εκτοπίσει» τον ρόλο των γονέων. Οι τελευταίοι «συρρικνώνονται» στα μάτια του παιδιού τους και με τη σειρά τους μετατοπίζουν την ευθύνη στους άλλους. Ορισμένες φορές η αντίδραση αφορά στην εξουσία των μεγάλων που μπορεί να γίνει με πιο παρεκκλίνοντες τρόπους, όπως τη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών. Εκεί αποδίδεται συνήθως και η δικαιολογία – παράγοντας της «κακής παρέας» (Κωνσταντινίδης, 2004).

Το εύρος της ηλικίας έναρξης (κυρίως στην εφηβεία) της χρήσης δε φαίνεται να είναι τυχαίο. Σύμφωνα με τη Μάτσα (2001), καλείται το άτομο ήδη από την ανηλικιότητά του να επιτελεί έναν κοινωνικό ρόλο, ο οποίος όμως να μην του είναι αρεστός, να του είναι δύσκολος να τον εμπεριέξει ή απλά να μη βρίσκει νόημα σε αυτό που του επιβάλλεται να είναι και να πράττει κοινωνικά. Η ματαιώση από το αποτέλεσμα, ίσως να τον ωθεί να επιλέξει έναν άλλο κοινωνικό ρόλο, που να του εξυψώνει την αυτοεικόνα του και την αποδοχή τόσο από τον εαυτό του, όσο και από την ομάδα που έχει διαλέξει να είναι μέλος. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο έφηβος βρίσκεται ουσιαστικά σε μια κατάσταση πάλης για την ανεξαρτησία και τη διαφορετικότητά του. Μοιάζει όμως να διατηρεί ακόμη την παιδική ματιά για το πώς πρέπει να είναι και να λειτουργεί ο κόσμος, χωρίς πόνο, φθόνο και συμφέροντα που πολλές φορές κοστίζουν ζωές. Αυτό όμως που καλείται να βιώνει καθημερινά είναι μια σύγχρονη δυστυχησμένη κοινωνία, που του προκαλεί ταραχή, άγχος, θυμό και πόνο. Σε αυτό το πλαίσιο δυσκολεύεται να ονειρευτεί πόσο μάλλον να το αντιμετωπίσει. Η ασφάλειά του είναι να μένει όσο μπορεί πιο μακριά από αυτό, για να μη τον «καταπιεί». Αφού το σώμα του δεν μπορεί να απουσιάσει, στρέφεται στην παροδική διαφυγή του μυαλού του. Ίσως ακόμα να θέλει να αντιμετωπίσει κάποια ψυχοπαθολογία που τον καταρρακώνει. Σε κάθε περίπτωση, οποιοσδήποτε τύπος επικοινωνίας, χρειάζεται να είναι στα δικά του μέτρα.

Μια σημαντική αιτία που ουσιαστικά ένας έφηβος, προβαίνει σε αυτή την απομακρυσμένη σχέση με τους άλλους, με αποτέλεσμα την απομόνωσή του, είναι η ελλιπής κοινωνικοποίησή του. Η τελευταία προκύπτει από πολλές αρνητικές εμπειρίες και καταστάσεις που έχουν βιωθεί μέσα στην οικογενειακή σφαίρα, που συνδέονται άμεσα με την παραπάνω λίστα βιολογικών παραγόντων ροπής προς τις ουσίες. Επιπρόσθετα, η φτώχεια, η ανέχεια και η ελλιπής επικοινωνία, επιφέρουν ή και εντείνουν τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα μιας οικογένειας, με αποτέλεσμα να την καθιστούν μη λειτουργική. Ένα τέτοιο πλαίσιο, περιορισμένο συναισθηματικά σε ποιότητα και ποσότητα, δεν μπορεί να θεμελιώσει σχέσεις εμπιστοσύνης, αυτοπεποίθησης και επάρκειας στα παιδιά της (Μάτσα, 2001).

Υπάρχει βέβαια και η άλλη όψη του νομίσματος. Ο άκρατος καταναλωτισμός. Γονείς που ως κύριο μέλημά τους έχουν την συγκέντρωση υλικών αγαθών. Σε μια σύγχρονη κοινωνία που παρόλα τα προβλήματα, η λύση που επικοινωνείται είναι η προβολή μιας πιο πλούσιας εικόνας, το αποτέλεσμα είναι το συναίσθημα και οι

πραγματικές εσωτερικές ανάγκες να παραμερίζονται και να αντικαθίστανται. Εξάλλου όπως γράφει και η Wetherell (2004), οι στάσεις βρίσκουν πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης σε δημοκρατικά και καπιταλιστικά καθεστώτα μέσω του καταναλωτισμού. Ο Giddens (2009, αναφ. στο Χάμπερμας), προσθέτει ότι οι καπιταλιστικές κοινωνίες υποδαυλίζουν την ηθική ισορροπία και τάξη. Έτσι για να ισχυροποιηθεί μια στάση ζωής και να ορίζει το ποιοί είναι ως πρόσωπα από την υπόλοιπη κοινωνία, οι γονείς, εστιάζουν στην κατανάλωση υλικών αγαθών, αφήνοντας στην άκρη την ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ των μελών της. Όπως παραθέτει η Μάτσα (2001 :33) την άποψη του Faïn (αναφ. στο 1981:33), *«ο σημερινός πολιτισμός έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο εκτιμάς τον εαυτό σου. Όσο περισσότερα υλικά αγαθά έχεις τόσο περισσότερο εκτιμάσαι από τους άλλους και κατά συνέπεια από τον εαυτό σου»*. Η ίδια συνεχίζει, *«αυτή όμως η εξέλιξη αποτελεί, στην πραγματικότητα μια οπισθοδρόμηση για τον ψυχισμό του ανθρώπου. [...] Πίσω από την πληθώρα υλικών πραγμάτων βρίσκεται μια ένδεια ουσιαστικών ανθρώπινων σχέσεων»* (όπ.π.:33). Οι ελλιπείς ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία με τους σημαντικούς άλλους (οικογένεια), περιορίζουν την ανάπτυξη των ψυχικών λειτουργιών.

Κατά τον Λεβίτιν (1988), η πραγματοποίηση των ψυχικών λειτουργιών είναι *διαψυχική διαδικασία* και εξαρτάται άμεσα από την ουσιαστική επαφή με τους ανθρώπους. Το αποτέλεσμα είναι το άτομο να καθίσταται ανίκανο να τις επιτελέσει μόνο του καθώς μεγαλώνει, έχοντας απολέσει με αυτό τον τρόπο ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της προσωπικής του ανάπτυξης, όπως αναφέρει η Μάτσα (2001), όπως και της ταυτότητάς του που επιτελείται μέσω των εσωτερικεύσεων με αντικείμενα ταύτισης (πρόσωπα, ομάδες) και των δεσμών που αναπτύσσει και συνδέεται. Οι ταυτίσεις είναι ήσσονος σημασίας για την ψυχοκοινωνική ταυτότητα του ανθρώπου. Προσλαμβάνει και επεξεργάζεται πεποιθήσεις, πολιτιστικά στοιχεία και χαρακτηριστικά από τους άλλους, προκειμένου να κάνει το δικό του εσωτερικό φιλτράρισμα. Η διαδικασία στον χρήστη είναι δύσκολη, αφού η διεργασία των ταυτίσεων δεν επιτελείται ορθά. Οτιδήποτε περνά από το συλλογικό στο ατομικό που έχει αντίκτυπο στην ανάπτυξη της ταυτότητας, έχει μια ασυνέχεια. Ο Μάνος (1997), υπογραμμίζει και την παράμετρο της ταύτισης προτύπου του παιδιού με τα γονεϊκά του, όταν εκείνοι κάνουν χρήση ουσιών, με την μεγάλη πιθανότητα να αναπαράγουν το ίδιο μοτίβο. Το ίδιο κατ' επέκταση ισχύει και για τους εφήβους, όταν περιβάλλονται από φιλικά πρόσωπα που λαμβάνουν ουσίες. Στην πλειονότητα των

περιπτώσεων αυτό θα το δούμε να συμβαίνει όταν η οικογένεια είναι κυρίως συναισθηματικά απύσχα από τη ζωή του παιδιού της. Με αυτό τον τρόπο, ο έφηβος ψάχνει να αντικαταστήσει την ελλιπή του υποστήριξη αναπληρώνοντάς τη μέσα από άλλα πρόσωπα, τα οποία μπορεί και να προέρχονται από το στενό περιβάλλον της οικογένειας. Ο Γιωτάκος (2015), αναγνωρίζει τον καθοριστικό παράγοντα που ενέχει η οικογένεια στη ζωή του παιδιού και το αν θα σταθεί αρωγός στην σωστή ανατροφή του, μπολιάζοντάς το με αξίες. Ωστόσο κατά τη γνώμη του και άλλοι παράγοντες είναι σημαντικοί για την ενδυνάμωση του, όπως το σχολείο. Ένα όμως απαιτητικό εκπαιδευτικό σύστημα που κυρίαρχο μέλημά του είναι η συσσώρευση γνώσης και οι υψηλές επιδόσεις και όχι η ουσιαστική προσέγγιση των πραγμάτων, φέρνει τα παιδιά στη θέση της απογοήτευσης και της ματαίωσης για την κοινωνία και τα ιδανικά που πρεσβεύει. *«Οι ψυχοδραστικές ουσίες είναι ένα πάρα πολύ ισχυρό μέσο για να γιατρέψουν τον πόνο της εγκατάλειψης και να εκδηλώσουν ταυτόχρονα, εκδίκηση απέναντι σ' εκείνους που τους εγκαταλείπουν»* (Κωνσταντινίδης, 2004 :192).

Ένας καταρρακωμένος ψυχισμός, είναι πολύ δύσκολο να βρει τη δύναμη να σταθεί στα πόδια του, να δει τις προκλήσεις της ζωής του και να τις αντιμετωπίσει προκειμένου να ισορροπήσει εσωτερικά. Πρωτίστως χρειάζεται το ίδιο το άτομο να πιστεύει στον εαυτό του, κάτι ιδιαίτερα δύσκολο όπως φαίνεται για έναν τοξικομανή. Ο ίδιος δεν δίνει σημασία στην προσωπική του αξία και τις δυνατότητες που κρύβει, αλλά παραμένει στην επιφάνεια των πραγμάτων που βιώνει. Οπότε όλη η συγκρότηση της προσωπικότητάς του ακολουθεί αυτό τον βηματισμό. Σύμφωνα με τη Μάτσα (2001 :41, αναφ. στο P.Tapp, 1980), *«[...] η προσωπική ταυτότητα μπορεί να οριστεί ως σύστημα αναπαράστασης του εαυτού και ως σύστημα αισθημάτων απέναντι στον εαυτό»*. Δεν είναι δύσκολο να υποθέσουμε πως τα εσωτερικά κενά του ατόμου σε χρήση, δε μπορούν να είναι κοινωνικοί υγιείς αναπαράστασης του εαυτού του και τον συναισθημάτων που αναπτύσσει για το ίδιο. Μια τέτοια αυτοεικόνα, επιτείνει το αίσθημα της αναξιότητάς του, διατηρώντας την παρέκκλισή του από τον υπόλοιπο κοινωνικό ιστό, που μοιραία τον αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο.

Δ. Ψυχικές διαταραχές

Ο Μάνος (1997), καταγράφει παράγοντες ψυχικών / ψυχιατρικών διαταραχών και σωματικών ως αίτιο έναρξης λήψης ουσιών και εθισμού. Χρόνιοι πόνοι, κατάθλιψη³ και αγχώδεις διαταραχές, που προκαλούν αισθήματα άγχους και ανημποριάς. Επίσης κάποιοι άνθρωποι κάνουν απόπειρες να θεραπεύσουν καταστάσεις που βιώνουν όπως ψύχωση και κατάθλιψη μέσω της λήψη ουσιών, ως μέτρο φαρμακευτικής αγωγής. Οι Μάνος (1997) και Γιωτάκος (2015) αναφέρονται σε ψυχικές διαταραχές που συνυπάρχουν και αλληλοεπηρεάζονται κατά τη θεραπεία τους με τη χρήση ουσιών. Κάποιες είναι η οριακή / μεταιχμιακή διαταραχή της προσωπικότητας που χαρακτηρίζεται από επιφανειακά συναισθήματα με σύντομες εναλλαγές, ευερεθιστότητα και παρόρμηση. Η σχιζοφρένεια όπου το άτομο έχει ψευδαισθήσεις, παραληρήματα, αποδιοργανωμένη συμπεριφορά και λόγο. Αγχώδεις διαταραχές όπου διακατέχεται από φοβίες, δυσφορία και συχνές κρίσεις πανικού με οργανικά συμπτώματα όπως ταχυκαρδία. Διαταραχές της διάθεσης με συχνή τη διπολική διαταραχή όπου το άτομο συχνά βιώνει ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων από κατάθλιψη και απογοήτευση, μέχρι και περιόδους έντονης διέγερσης και ευφορίας. Όπως αναφέρει ο Γιωτάκος (2015), σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η εξάρτηση από ουσίες με τη συνύπαρξη ψυχιατρικής διαταραχής, ονομάζεται «*συννοσηρότητα ή διπλή διάγνωση*» (όπ.π:65).

Η Μάτσα (2001), παραθέτει την άποψη του McLellan (αναφ. στο 1986: 97-139), σχετικά με την σοβαρότητα της ψυχικής διαταραχής που συνυπάρχει στο άτομο, ως σημαντικό δείκτη για την πρόγνωση της επιτυχίας της θεραπείας ανεξάρτησής του. «*Όσο σοβαρότερη είναι η ψυχική διαταραχή τόσο χειρότερη η πρόγνωση*» (όπ.π.:108). Η ίδια καταγράφει τον έντονο προβληματισμό της σχετικά με την αποδοχή των ανθρώπων με διπλή διάγνωση από τις θεραπευτικές κοινότητες ανεξάρτησής. Θεωρεί πως εφόσον το στερεότυπο της τρέλας είναι ιδιαίτερα παγιωμένο στην κοινωνία, τα άτομα σε χρήση, κουβαλούν αντίστοιχα και διπλό στιγματισμό «και γι' αυτό είναι διπλά επικίνδυνοι» (όπ.π:108). Με αυτόν τον τρόπο

³ Η Μάτσα (2001), θεωρεί πως η εικόνα της κατάθλιψης - όπως και άλλων συμπτωμάτων (π.χ. επιθετικότητα) - μπορεί να είναι αποτέλεσμα της ζωής του περιθωρίου με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Πιθανά να εκδηλώνεται από το χρήστη μια συμπεριφορά «του δρόμου» και της επιβίωσης σε αυτόν. Παραθέτει επίσης την κλινική της εμπειρία στηριζόμενη και σε βιβλιογραφικές αναφορές πως «*η κατάθλιψη στους τοξικομανείς παρουσιάζει ιδιαιτερότητες σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό*» (όπ.π:104).

προκαλείται ένα ισχυρότερο αντίπαλο δέος, στιγματίζοντας τους χρήστες και αναπτύσσοντας ρατσιστικές διαθέσεις προς το πρόσωπό τους. Έχουν να αντιμετωπίσουν μια διττή ιδιότητα, όπου η κοινωνία έχει αποδείξει ότι δεν επιθυμεί να συνδιαλέγεται. Σε κάθε απόπειρα να ανοίξουν ξενώνες αυτόνομης ή ημί – αυτόνομης διαβίωσης, η εκάστοτε τοπική κοινότητα ξεγεύεται. Οι άνθρωποι αυτοί κατ' επέκταση τοποθετούνται στο περιθώριο τόσο μεταφορικά όσο και κυριολεκτικά, αυξάνοντας τους το επίπεδο δυσκολίας για απεξάρτηση και επανένταξη. Το αποτέλεσμα δεν είναι δύσκολο να το υποθέσουμε.

Το αν μια διαταραχή προϋπάρχει της έναρξης χρήσης ή εάν η χρήση επιφέρει ως αποτέλεσμα της ανάπτυξη μιας ψυχιατρικής ασθένειας, δεν είναι απόλυτα επιβεβαιωμένο. Ωστόσο πιθανολογείται ως πιο βέβαιο πως η χρήση φέρνει στην επιφάνεια, την ήδη υπάρχουσα διαταραχή του ατόμου. Σύμφωνα με τον Γιωτάκο (2015), η χρήση, μπορεί να εκληφθεί ως σύμπτωμα ψυχιατρικής ή άλλης διαταραχής ή ακόμα ως μια προσπάθεια του ατόμου που υποφέρει να θεραπευτεί μόνο του. Εφόσον η λήψη ναρκωτικών ή άλλων ουσιών εξισορροπούν τα συμπτώματα της εκάστοτε διαταραχής ή σωματικού άλγους, μοιραία οδηγεί το άτομο στην εξακολούθηση της χρήσης. Οπότε η εξάρτηση θεωρείται σχεδόν βέβαιο αποτέλεσμα. Η φαρμακολογική ιδιότητα μιας ουσίας, η ταχύτητα επίδρασης, η διάρκεια και ο τρόπος λήψης, συμβάλλουν σημαντικά στην συνέχιση της χρήσης της. Η ηρωίνη, η κοκαΐνη και κάποια αγχολυτικά που χορηγούνται ενδοφλέβια, όπως και με εισπνοή από τη μύτη, έχουν άμεση δράση και παρατεταμένη, στοιχεία που τα τοποθετούν ψηλά στη λίστα προτίμησης των χρηστών και τους ωθούν προς την συστηματική τους λήψη και μετέπειτα εξάρτηση (Μάνος, 1997). Ο τελευταίος, αναφέρει πως οι διαταραχές που αναφέρθηκαν παραπάνω, εμφανίζονται συχνότερα στο ανδρικό φύλο. Επιπρόσθετα καταγράφει και το ηλικιακό εύρος έναρξης λήψης των διάφορων ουσιών. Πιο συγκεκριμένα, η χρήση αλκοόλ ξεκινάει μεταξύ 20 - 40 ετών. Στα οπιούχα, κοκαΐνη, κάνναβη, ψευδαισθησιογόνα και άλλα παρεμφερή παρατηρείται μεταξύ 15 – 25 ετών. Το ίδιο ισχύει και για τα αγχολυτικά και υπνωτικά. Σε αυτά μπορούμε να συναντήσουμε εξάρτηση και σε μεγαλύτερης ηλικίας άτομα μεταξύ 30 – 60, με αφορμή κάποια ιατρική αγωγή κατά του άγχους ή της αϋπνίας.

Η Μάτσα (2001), θεωρεί πως όλοι οι παραπάνω παράγοντες αλληλεπιδρούν στο εκάστοτε ιστορικό πλαίσιο της εποχής, διαμορφώνοντας τις τάσεις και τις προϋποθέσεις για την (κατά)φυγή των ανθρώπων στις ουσίες, δημιουργώντας τις σε

κοινωνικό φαινόμενο. Καταγράφει την άποψη του Zarifian (αναφ. στο 1994 :9), όπου αναφέρει «οι όροι ζωής του σημερινού ανθρώπου διαμορφώνουν το πλαίσιο της συστηματικής ιατροκοποίησης του ψυχικού πόνου και τελικά ολόκληρης της ανθρώπινης ύπαρξης» (όπ.π:62 – 63). Η ίδια συνεχίζει, «Κάνουν πολύ εύκολη την καταφυγή στην ουσία, τα χάπια, το αλκοόλ, τα ναρκωτικά. Μετατρέπουν τη χρήση σε κοινωνική συμπεριφορά. Της δίνουν το χαρακτήρα κοινωνικού στερεότυπου, που επιδιώκει μέσα από κάποια ουσία την εξασφάλιση της ατομικής ηρεμίας, έστω και μέσα σε συνθήκες ακραίας κοινωνικής έντασης και δυστυχίας» (όπ.π:63).

1.3 Η ζωή στην τοξικομανία

Όταν η ζωή και ο εσωτερικός κόσμος του χρήστη έχει διαβρωθεί τόσο πολύ, τότε είναι που στην ευαλωτότητα του αυτή εγκαθίσταται η ουσία, ως απαραίτητο στοιχείο της επιβίωσής του. Το στοιχείο αυτό άργησε να το κατανοήσει ο Ελληνικός κυρίως ιατρικός κόσμος, αφού η προσέγγιση της θεραπείας ήταν αμιγώς ιατροκεντρική με τη χορήγηση φαρμάκων για τον πόνο των στερητικών. Ήταν και ο λόγος που στην Ελλάδα του 1901 – 1946, οι «θεραπευμένοι» από τις ουσίες, αμέσως μετά το εξιτηριό τους, έκανα ξανά χρήση (Υφαντής, 2017). Οι σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις, αντιλήφθηκαν την σημαντικότητα της ψυχολογικής προέκτασης της εξάρτησης, για αυτό πλέον όλα τα θεραπευτικά προγράμματα, εστιάζουν τόσο στην ψυχολογική όσο και τη σωματική απεξάρτηση.

Στην ψυχολογική, το άτομο έχει την ανάγκη λήψης της ουσίας ή και περισσότερων, προκειμένου να διατηρήσει τα επίπεδα ηρεμίας και της ιδεατής καθημερινότητας του. Είναι πεπεισμένο, ότι δεν θα μπορεί να υπάρξει χωρίς την ουσία ή εάν κάνει απόπειρα μη χρήσης, θεωρεί ότι θα έχει σημαντικά αρνητικές συνέπειες για το ίδιο, όπως το να του συμβεί κάτι κακό. Για αυτό το λόγο, η ψυχολογική εξάρτηση είναι πιο δύσκολη και χρονοβόρα στην αντιμετώπισή της, αφού η δράση της είναι υποσυνείδητη και πιο παγιωμένη. Έτσι συνεχίζει τη λήψη επενδύοντας σε πλήθος αιτιολογήσεων. Επιπλέον αυξάνεται η επιθυμία – ανάγκη του να αυξάνει τη δόση που παίρνει, μέχρι να χάσει τον έλεγχο. Στις ουσίες που δεν μπορεί να αυξήσει τη δόση άμεσα, όπως στο χασίς, αυξάνει τη χρήση. Σε ουσίες που μπορεί όμως να το κάνει όπως η κοκαΐνη, λαμβάνει όλο και περισσότερο, ώστε να η επίδραση να είναι ταχύτερη. (Γιωτάκος, 2015). Όπως αναφέρει η Μάτσα (2001:69

αναφ. στο Delrieu :93), «η ψυχολογική εξάρτηση από την ουσία θεωρείται το κύριο χαρακτηριστικό της τοξικομανίας».

Όσον αφορά τη σωματική, συμβαίνει όταν πλέον ο οργανισμός του χρήστη έχει εμποτιστεί τόσο πολύ από την ουσία, που εάν δε τη λάβει παρουσιάζει συμπτώματα, το λεγόμενο στερητικό σύνδρομο. Όταν το άτομο έχει περιέλθει σε αυτή την κατηγορία εξάρτησης, κάνει ό,τι μπορεί για την εύρεση της δόσης του και προοδευτικά την αυξάνει. Σε περίπτωση διακοπής εμφανίζονται συμπτώματα στέρησης, οπότε πλέον κάνει χρήση όχι για να νοιώσει ευχάριστα όπως συνήθως, αλλά καθαρά για να μην αισθάνεται άσχημα και πονά. Κάποια από τα συμπτώματα είναι ταχυκαρδία, αύξηση της αρτηριακής πίεσης, αϋπνία, μειωμένη όρεξη, έμετος, ρίγη, εφίδρωση και γενικά αδυναμία και κόπωση, μέχρι και επιληπτικές κρίσεις. Μόλις γίνει χρήση της ουσίας, τα συμπτώματα εξαφανίζονται. Μοιραία η κατάσταση αυτή οδηγεί τον εξαρτημένο στην αέναη λήψη της με κάθε κόστος (π.χ. κλοπές). Μέσα από όλη αυτή την νάρκωση του οργανισμού, το Κεντρικό Νευρικό Σύστημα αποκτά σταδιακά ανοχή σε διάφορα ερεθίσματα από τις χημικές ουσίες που εκκρίνει το σώμα, με αποτέλεσμα και πάλι την αύξηση της δόσης (Γιωτάκος, 2015). Ο ίδιος προσθέτει πως «όλες οι περιπτώσεις σωματικής εξάρτησης εμπεριέχουν την ψυχική, ενώ δεν συμβαίνει πάντα το αντίθετο» (όπ.π: 39).

Ο τοξικομανής δημιουργεί μια πολύ ιδιαίτερη σχέση με την/τις ουσία/ες του. Όλη η περίοδος της χρήσης, μοιάζει ως ιδιαίτερα μοναχική, ανεξάρτητα εάν συναναστρέφεται και με όμοιούς του. Για όλους αυτούς τους ανθρώπους υπάρχει μόνο ένας στόχος, ένας λόγος ύπαρξης, η εύρεση και η λήψη της δόσης. Με τον υπόλοιπο πληθυσμό που έρχεται σε επαφή, μάλλον διατηρεί μια σχέση μη αληθινή - πραγματική, αφού εξουσιάζεται από τα ναρκωτικά και την ανάγκη να εκμεταλλευτεί κάθε κατάσταση για να τα εξασφαλίσει. Όπως έχουν αναφέρει οι ίδιοι οι χρήστες που βρίσκονται στη διαδικασία απεξάρτησης, η ουσία ήταν το «αφεντικό» τους. Και παρόλο που δεν επιθυμούν κάποιον να τους ελέγχει, προοδευτικά παύει κάθε έλεγχος στο *είναι* τους από τους ίδιους ' αντίθετα η ουσία τους ελέγχει. Οποιαδήποτε έννοια της προσωπικότητας καταλύεται. Το επίκεντρο είναι η λήψη και η προσωρινή ευφορία που θα νοιώσουν. Πολλές φορές όσο διαρκεί η επήρεια αισθάνονται απίστευτα δυνατοί να κάνουν πράγματα, είτε να αντιμετωπίσουν καταστάσεις και ανθρώπους που χωρίς τη χρήση δεν θα μπορούσαν. Όπως αναφέρει και η Μάτσα (2001), η εμπειρία της τοξικομανίας, στηρίζεται αποκλειστικά στην ευφορία που

προκαλεί η χρήση. Οποιαδήποτε σχέση με τους (Α)άλλους, είναι κάτι που φοβίζει τον εξαρτημένο, παρόλο που κατά βάθος την επιθυμεί πολύ. Ωστόσο η αδυναμία λεκτικής έκφρασης των πραγμάτων και των καταστάσεων που τον πληγώνουν, εκφράζονται μέσα από τις πράξεις του που συνήθως έχουν μια παραβατική χροιά. Η συγγραφέας προσθέτει πως ο τοξικομανής *«αυτό που φοβάται κυρίως, είναι ο εαυτός του με «καθαρό κεφάλι», η ζωή του, ανιαρή και μονυτή, ο ψυχικός του πόνος χωρίς την «αναισθητική» δράση της ουσίας»* (όπ.π:77).

Το δίχως άλλο, οι ουσίες, γίνονται το κέντρο του κόσμου του και τον καθορίζουν. Σταδιακά χάνει τα ενδιαφέροντά του, την όποια δράση μπορεί να είχε στον κοινωνικό ιστό και μαζί με αυτή τις σχέσεις που είχε αναπτύξει και κυρίως τον ίδιο του τον εαυτό. *«Πρόκειται για μια διαδικασία βαθμιαίας αποδόμησης»* (Μάτσα, 2001 :81). Εκτός από τα παραπάνω, η πρώτη ρήξη και απομάκρυνση συντελείται με τους σημαντικούς άλλους, την οικογένεια. Υπάρχουν περιπτώσεις που πολλές φορές επιστρέφει και ξανά φεύγει, είτε γιατί δεν αντέχει ό,τι βιώνει στο σπίτι (συγκρούσεις και απειλές), είτε γιατί τον διώχνουν οι δικοί του, μια τακτική επαναλαμβανόμενη, που δίνεται ως συμβουλή στο οικογενειακό περιβάλλον του χρήστη από μέρος θεραπευτικών προγραμμάτων. Άλλοι πάλι βρίσκονται σε μια υποτυπωδώς «καλή κατάσταση» για κάποιο διάστημα, ικανό για να εργάζονται και να κερδίζουν αυτά που χρειάζονται για να πιουν. Οπότε είτε μένουν μόνοι τους, είτε η οικογένεια απλώς ανέχεται την κατάσταση αυτή, μέχρι πια τη στιγμή που τα πράγματα θα χειροτερέψουν.

Ο χρόνος είναι επίσης ένα σημείο που για τον τοξικομανή δεν υπάρχει. Δεν βλέπει μέλλον παρά μόνο *«ζει στο επίπεδο του εδώ και τώρα», του εφήμερου, του στιγμιαίου»* (Μάτσα, 2001 :84). Μοιάζει να μην έχει νόημα το μέλλον για να το σκεφτεί, αφού κατακλυσμένος από την σκέψη της ουσίας, δεν έχει κάποιο κίνητρο να παλέψει για κάτι άλλο. Διακόπτει πιθανή επαγγελματική ή εκπαιδευτική δραστηριότητα και χάνει το ενδιαφέρον του για ό,τι μπορεί να είχε πριν και σίγουρα για οποιοδήποτε είδος επικοινωνίας. Προοδευτικά, μαζί με την απώλεια της κοινωνικής, της προσωπικής του θέσης και του εαυτού του, εγκαταλείπει και το ενδιαφέρον για την ατομική του υγιεινή. Αποκτά έτσι θέματα υγείας, όπως κατεστραμμένη οδοντοστοιχία. Τις περισσότερες φορές υποσιτίζεται. Επιπλέον το σώμα του γεμίζει από τα σημάδια της χρήσης και αποκτά παραμορφώσεις (Μάτσα, 2001). Είναι γνωστό ότι λόγω ένδειας χρησιμοποιεί κοινές βελόνες και άλλα είδη με

άλλους χρήστες, με αποτέλεσμα να κολλάει και περαιτέρω ασθένειες, με πιο συνηθισμένη την ηπατίτιδα C.

«Η αποδόμηση είναι λοιπόν μια διαβρωτική διαδικασία που υποσκάπτει τα θεμέλια της ανθρώπινης ύπαρξης, καταστρέφοντας την ουσία της. Γιατί η ουσία του ανθρώπου σύμφωνα με τον Μαρξ, ανάγεται στο σύνολο των κοινωνικών του σχέσεων, που γίνονται το περιεχόμενο της ζωής του» (Μάτσα, 2001 :87 αναφ. στο Μάρξ - Ένγκελς : 47).

1.4 Θεραπευτικά προγράμματα

Σε αυτή την ενότητα, γίνεται μια επιγραμματική αναφορά στα θεραπευτικά προγράμματα της τοξικοεξάρτησης, που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα. Με το πρόβλημα της εξάρτησης συνεχώς να αυξάνεται, τις τελευταίες δεκαετίες έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες κυρίως σε θεσμικό επίπεδο αντιμετώπισης του προβλήματος. Αν και για χρόνια από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα όπως αναφέρθηκε, η προσέγγιση του εθισμού ήταν αμιγώς ιατροκεντρική, στα τέλη του έγινε αντιληπτό πως χρειάζεται να αντιμετωπιστεί ψυχοκοινωνικά. Η έναρξη της χρήσης απαντά κατά κύριο λόγο σε μια πράξη αντίδρασης σε πρόσωπα και καταστάσεις. Σαν πρώτο βήμα αυτή η αντίδραση είναι που πρέπει να κατανοηθεί, να επεξεργαστεί μέσα σε ένα ασφαλές πλαίσιο και να ξεπεραστεί. Φυσικά, ένας άνθρωπος για χρόνια αποδομημένος, έχει διαρρήξει την επαφή του με σημαντικά πρόσωπα, με την εκπαιδευτική και επαγγελματική του πορεία, με την υγεία του, την κοινωνία, με τον ίδιο του τον εαυτό. Απαραίτητο επιστέγασμα, είναι η αναγέννησή του, ώστε να βγει ξανά στον κόσμο ενδυναμωμένος και συγκροτημένος.

Μέχρι και σήμερα υπάρχουν δύο ειδών προσεγγίσεις: τα θεραπευτικά προγράμματα υποκατάστασης και τα στεγνά. Τα πρώτα χορηγούν συγκεκριμένα σκευάσματα υποκατάστασης των ουσιών κυρίως μεθαδόνη και βουπρενορφίνη. Είναι ελεγχμένα, και έχουν σκοπό την αποφυγή την υπερδοσολογίας, την υποδόρια ή άλλη για μολυσματικές ασθένειες χρήση. Επιπλέον στοχεύουν στη μείωση της βλάβης αρχικά και προοδευτικά στην πλήρη απεξάρτηση (www.okana.gr). Τα πιο διαδεδομένα θεραπευτικά προγράμματα είναι τα στεγνά, όπου υποστηρίζουν την

πλήρη αποχή από κάθε είδους ουσία, ώστε να δουλευτεί με πλήρη νηφαλιότητα η περίπτωση του κάθε χρήστη.

Ο μόνος φορέας θεραπευτικών προγραμμάτων που υλοποιεί την χορήγηση υποκατάστατων στη χώρα είναι ο ΟΚΑΝΑ. Όσον αφορά τα στεγνά προγράμματα, υλοποιούνται από το ΚΕΘΕΑ, το 18 ΑΝΩ, ο Ιανός και το ΑΡΓΩ που υπάρχουν συνήθως στα τοπικά Ψυχιατρικά Νοσοκομεία της περιοχής (Αθήνα, Θεσσαλονίκη). Φυσικά κάποιοι φορείς έχουν συνεργασία και μονάδες στις περισσότερες περιοχές της χώρας.

Επιπλέον, όλοι οι φορείς διαθέτουν τα λεγόμενα «κλειστά» και «ανοιχτά» προγράμματα και κάποιοι φορείς όπως το 18 ΑΝΩ, διαθέτουν και ξεχωριστά προγράμματα για άντρες και γυναίκες. Στα κλειστά τα εξαρτημένα άτομα χρειάζεται να διαμένουν σε ειδικά διαμορφωμένους ξενώνες, μακριά από οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα μπορεί να επηρεάσει τη θεραπευτική τους διαδικασία, συμπεριλαμβανομένου και της οικογένειας. Στα ανοιχτά, τα άτομα ακολουθούν δομημένες δραστηριότητες στο μεγαλύτερο μέρος της μέρας, αλλά διαμένουν στον δικό τους χώρο.

1.4.1 Η αξία της θεραπευτικής ομάδας

Η συμμετοχή σε μια ομάδα και κυρίως όταν υλοποιείται για θεραπευτικούς σκοπούς, είναι σημαντική γιατί όπως παραθέτει η Μάτσα (2001), την άποψη του Wallon σχετικά με τις ομάδες, μέλη των οποίων είναι οι έφηβοι, οι κανόνες τους είναι εκείνοι που καθορίζουν την συμπεριφορά τους και κατ' επέκταση την αποδοχή τους. Οφείλει να δρα σύμφωνα με τους όρους της και άρα να δρα ως καθρέφτης απέναντι στους άλλους, με έναν τρόπο που να μην ξεπερνά τα όρια των απαιτήσεων, ακόμη και αν κάνει έκπτωση στον έμφυτο αυθορμητισμό του. *«[...] έτσι μαθαίνει να κατανοεί τον εαυτό του ταυτόχρονα σαν υποκείμενο και σαν αντικείμενο. Μαθαίνει να συνειδητοποιεί το πρόσωπό του»* (:142 αναφ. στο Wallon 1954 :3-4, 287-296). Είναι μια διαδικασία που την έχει βιώσει και στο παρελθόν ήδη από παιδί, όπως και στην μετέπειτα ζωή του. Αρχικά μέσα από τους σημαντικούς άλλους (κυρίως την οικογένεια), όπου όφειλε να προσαρμοστεί στους ισχύοντες κανόνες (εφόσον υπήρχαν και σε ποιο βαθμό) σαν το πρώτο βήμα γνωριμίας με τον έξω από αυτόν

κόσμο. Όσον αφορά την εφηβεία, έχουν εγκατασταθεί σε μεγάλο βαθμό μέσα του τα σχήματα της κοινωνίας, και προσπαθεί να αναλάβει έναν ρόλο στις ομάδες που επιθυμεί να είναι μέλος. Το μοτίβο παραμένει το ίδιο, όπως και για τον υπόλοιπο βίο του, δηλαδή την προσαρμογή στους εκάστοτε κανόνες και όρια. Σε κάποια άτομα αυτό δεν μπόρεσε να αναπαραχθεί ορθά. *«Πρόκειται βασικά για άτομα εξαιρετικά ανόριμα στα οποία η κρίση της εφηβείας δεν κατέστη δυνατό, στο επίπεδο της ψυχικής οικονομίας να ξεπεραστεί. Αυτή η κατηγορία ψυχικής οργάνωσης (δεν είναι δυνατό στην περίπτωση αυτή να μιλάμε για δομή) προετοιμάζει το έδαφος της φαρμακο- και ψυχοεξάρτησης [...]»* (Μάτσα, 2001: 143 αναφ. στο Bergeret:52 &57).

Κοινωνικοποίηση, κανόνες, όρια, μοίρασμα. Μια δύσκολη διαδικασία επαναφοράς για τους περισσότερους τοξικομανείς. Για κάποιους ίσως ακόμη και άγνωστη. Είναι επιθυμητή, αλλά φαντάζει δύσκολη και απαιτητική. Ένα σταθερό σημείο αναφοράς όμως, βιώνεται ως ιδιαίτερα βαρύνουσας σημασίας. Η ομάδα είναι το σημείο αυτό. Ίσως μοιάζει λίγο αντιφατικό σε ένα βαθμό, μιας και όλοι οι συμμετέχοντες διέπονται από ρευστότητα, εκτός του συντονιστή – θεραπευτή. Όμως όπως αναφέρει και η Μάτσα (2001), η κοινή συνθήκη και ο κοινός στόχος, είναι που φέρνει τα μέλη πιο κοντά και επιτρέπει το άνοιγμα και την ουσιαστικότερη επαφή και επικοινωνία μεταξύ τους. Κάθε μέλος αποκτά το ρόλο του και βρίσκει τη θέση του στη μικροκλίμακα αυτής της κοινωνικής ομάδας⁴. Σύμφωνα με την Κοκκινάκη (2005), η λειτουργία των κοινωνικών ρόλων, είναι σημαντική, αφού καθορίζει με ένα τρόπο την συμπεριφορά κάθε μέλους μιας ομάδας, διότι διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες. Το αποτέλεσμα είναι να εξασφαλίζεται η οριοθέτηση των ατόμων, η αποδοχή και η συνέχιση της αλληλεπίδρασής τους. Είναι μια διαδικασία στην οποία καλείται ο χρήστης να επεξεργαστεί και να δουλέψει με τα τρωτά του σημεία, εγωισμούς και πάθη, αλλά να επεκταθεί και στην ανάδυση των δυνατοτήτων του. Να τα ισχυροποιήσει, σαν το μελλοντικό του καλό οπλοστάσιο, όταν πια ξανά βγει στον κόσμο. Όλη αυτή η διαδικασία βέβαια είναι αμφίδρομη. Τηρώντας τους κανόνες και σιγά σιγά γίνονται βίωμά του, αρχίζει να μαθαίνει πως πρέπει να ακούει τους άλλους και να σέβεται τη γνώμη τους. Αντίστοιχα και εκείνος μπορεί ελεύθερα αλλά με σεβασμό και ειλικρίνεια να εκφράζεται για τους συνθεραπευόμενους του. Πιθανά να

⁴ « Μια κοινωνική ομάδα αποτελείται από δύο ή περισσότερα άτομα τα οποία αλληλεπιδρούν ο ένας με τον άλλο, έχουν επίγνωση της συμμετοχής τους στην ομάδα, επίγνωση της συμμετοχής των άλλων μελών της ομάδας και επίγνωση της θετικής τους αλληλεπίδρασης προκειμένου να επιτευχθούν αμοιβαίοι στόχοι» Κοκκινάκη (2005 :169, αναφ. στο Johnson&Johnson, 1987 :8).

είναι και μια πρωτόγνωρη εμπειρία αυτή, το να μάθει να ακούει και να ακούγεται σε κριτικές και απόψεις από και για άλλους, σε ένα πιο υγιές και ισορροπημένο πλαίσιο, εκτός χρήσης. «*Η ομάδα λειτουργεί σαν καθρέφτης για κάθε μέλος της*» (Μάτσα, 2001 :149).

Η ανακύκλωση και παλινδρόμηση σε προηγούμενες συμπεριφορές, θέτουν την εξέλιξη της ομάδας σε κίνδυνο και καμία σχέση δεν έχουν με την προσπάθεια που πραγματοποιείται. Στα περισσότερα προγράμματα απεξάρτησης θα δούμε πως συνήθως υλοποιούνται διάφορες και διαφορετικές ομάδες, ώστε να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα αναγκών και να αλληλοσυμπληρώνονται. Κάποιες από τις ομάδες αφορούν την αντιπαράθεση, όπου καλούνται τα μέλη να θέσουν επί τάπητος ζητήματα που προέκυψαν, ώστε μέσα από τη συζήτηση να τα λύσουν. Άλλες την συζήτηση και επεξεργασία προσωπικών βιωμάτων και τους λόγους της ροπής και εθισμού στη χρήση. Άλλες την έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων μέσω καλλιτεχνικών προσεγγίσεων και διάφορες άλλες. Ωστόσο ο στόχος και οι όροι είναι κοινοί για όλες όπως και για όσους συμμετέχουν ' η μεταμόρφωση σκέψεων, στάσεων και συμπεριφορών κάθε μέλους, μέσα από τον ανοιχτό και αληθινό διάλογο. Βασικό επίσης στοιχείο όπως αναφέρει η Μάτσα (2001), είναι οι συμμετέχοντες να αποδέχονται και να ενστερνίζονται τη φιλοσοφία και τις αξίες του προγράμματος που επιλέγουν να παρακολουθήσουν. Σε διαφορετική περίπτωση θα επέλθει μπλοκάρισμα και πιθανή διάλυση της ομάδας.

Σαφώς μεγάλο βαθμό ευθύνης φέρουν και οι συντονιστές – θεραπευτές, που οφείλουν να δείχνουν ειλικρινή αποδοχή και ενδιαφέρον για την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, όπως και για το σύνολο. Το υπόβαθρο κάθε ατόμου που έχει φτάσει στο κατώφλι της θεραπευτικής κοινότητας είναι διαφορετικό και μοναδικό, πολλές φορές ακόμη και το κίνητρο. Πέρα από την ατομική προσέγγιση στα εξατομικευμένα προγράμματα, όταν μιλάμε για ομαδικά, αναπτύσσονται άλλα δυναμικά τόσο μεταξύ των μελών, όσο και των μελών με τον θεραπευτή. Η ανάδυση διάφορων συναισθημάτων, συγκρούσεων και γενικότερης αντιμετώπισης των όσων συμβαίνουν, χρήζουν ιδιαίτερων χειρισμών από το πρόσωπο συντονισμού. Σαν μικρογραφία της κοινωνίας, μια θεραπευτική ομάδα λειτουργεί και επικοινωνεί λίγο πολύ με έναν παρόμοιο τρόπο όπως οι ομάδες εκτός θεραπευτικού πλαισίου στην κοινωνία. Η προσεκτική και με ειλικρινές ενδιαφέρον επεξεργασία όλων αυτών των στοιχείων, είναι ήσσονος σημασίας για την εδραίωση της εμπιστοσύνης των μελών

και την αίσθηση της ουσιαστικής αντιμετώπισής της δυσκολίας τους από το υπεύθυνο για την ομάδα πρόσωπο. Όπως αναφέρει η Μάτσα (2001 : 154), *«η ανάλυση των σκέψεων, των συναισθημάτων, των ρόλων και των αναγκών της ομάδας δημιουργεί τους αναγκαίους όρους για την λύση αυτών ακριβώς των αντιφάσεων στην πράξη, μέσα στην αντικειμενική πραγματικότητα. Σ' αυτή τη διαδικασία μπορεί να είναι καταλυτικός ο ρόλος του συντονιστή της ομάδας».*

Οι συντονιστές των θεραπευτικών ομάδων, είναι εκείνοι που λειτουργούν ως φωτεινό παράδειγμα σεβασμού, οριοθέτησης και ενσυναίσθησης. Εκτός των άλλων αυτά είναι στοιχεία που εκλίστανε από την ζωή στη χρήση και τα οποία κάθε μέλος χρειάζεται για να χτίσει μια νέα, που θα του παρέχει την ασφάλεια που αναζητά. Η σταθερή και οριοθετημένη παρουσία των θεραπειών – συντονιστών, η παροχή βοήθειας για την εύρεση του προσωπικού νοήματος και της επεξεργασίας των βιωμάτων και της ταυτότητας των μελών, είναι μια συνεχής διαδικασία. Όπως αναφέρει η Μάτσα (2001), η κάθε ομάδα και το πλαίσιο στο σύνολό του, συμβολικά αναπαράγει το οικογενειακό. Όλα τα δυναμικά και οι λειτουργίες που αναπτύσσουν οι συμμετέχοντες, μπορούν να αναπλαισιωθούν και να εκφραστούν μέσα από μια άλλη οδό, μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια, και έτσι να αισθάνονται ότι δεν είναι απομονωμένοι, αλλά ανήκουν κάπου.

Μέσα στις θεραπευτικές κοινότητες, λειτουργούν πολλές φορές και ομάδες οικογενειών. Εφόσον σε ένα μεγάλο βαθμό δεν κατάφεραν οι γονείς να αναπτύξουν ένα δεσμό με τα παιδιά τους πιο συνεκτικό, καλούνται να τον επεξεργαστούν παράλληλα με τη θεραπεία του μέλους σε χρήση. Τις περισσότερες φορές οι γονείς παρακολουθούν ξεχωριστό πρόγραμμα, αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις που όλο το οικογενειακό σύστημα συμμετέχει σε κοινή θεραπεία. Έχουν ήδη παρατεθεί ορισμένοι λόγοι που η οικογένεια με τον τρόπο λειτουργίας της δεν κατάφερε να κρατήσει το γόνο της μακριά από τις ουσίες. Κάποιοι είναι οι ίδιοι χρήστες, κάποιοι δεν επέδειξαν ιδιαίτερο συναισθηματικό ενδιαφέρον και άλλοι πάλι το αντίθετο, ήταν ιδιαίτερα προσκολλημένοι και εμπλεκόμενοι παραπάνω από όσο θα έπρεπε στη ζωή του. Ωστόσο τα ποιοτικά στοιχεία κάθε περίπτωσης είναι ξεχωριστά και έχουν βιωθεί από τον εκάστοτε χρήστη με μοναδικό τρόπο. Η ροπή στα ναρκωτικά, σε κάποιους λειτούργησε ως τρόπος τιμωρίας για τους γονείς, για άλλους ένας τρόπος διαφυγής από τα προφανή προβλήματα, για άλλους ως η οδός που θα ενώσει κάπως την οικογένεια προκαλώντας την προσοχή της. Ενδεχομένως σε κάποιους να υποβόσκουν

και άλλοι λόγοι. Κατά τη Μάτσα (2001), πρωταρχικός στόχος είναι η προσέγγιση της οικογένειας και η κατανόηση της σημαντικότητας συμμετοχής της και συνεργασίας της στο πρόγραμμα. Η πλειοψηφία των γονέων κουβαλούν μεγάλες ενοχές και αισθήματα ντροπής για την εξέλιξη του παιδιού τους. Χρειάζεται να πλαισιωθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να απενοχοποιηθούν και να ενδυναμωθούν να μιλήσουν για αυτή τους την εμπειρία, ώστε να αναδειχθούν τα αίτια που οδήγησαν το παιδί τους σε αυτή τη συμπεριφορά. Σκοπός είναι να επεξεργαστούν οι ρόλοι και τα δυναμικά τους, και να προσπαθήσουν να αντικαταστήσουν τα σημεία που μπλόκαραν την επαφή τους, με πιο ξεκάθαρους ρόλους και κανόνες. Όπως τονίζει η συγγραφέας, *«η ανταπόκριση της οικογένειας στη θεραπευτική παρέμβαση μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στη σταθεροποίηση των βημάτων του θεραπευόμενου προς την ανεξαρτησία»* (όπ.π:199).

1.4.2 Η σημασία των σημαντικών άλλων

Όσο πιο πολύ δουλεύει το σύστημα και ο χρήστης, τόσο μειώνονται και οι πιθανότητες μιας υποτροπής. Τα μη αντιμετωπίσιμα κενά και οι συγκρούσεις με τους γονείς, αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα επιστροφής στις ουσίες. Αφού η οικογένεια θεωρείται το πρώτο και βασικότερο πλαίσιο υποστήριξης του ατόμου, εάν αυτό κλονιστεί, τότε το εξαρτημένο άτομο χάνει μια σημαντική του βάση. Είναι και ο λόγος λειτουργίας ομάδων για οικογένειες στα θεραπευτικά προγράμματα. Σαφέστατα, πλήθος παραγόντων παίζουν το ρόλο τους για μια υποτροπή, όπως η αγωνία της εύρεσης εργασίας και η εξασφάλιση της αυτονομίας, κάποιο συνταρακτικό γεγονός και η αντοχή του στον συναισθηματικό αντίκτυπο που θα επιφέρει (π.χ. αρρώστια) και άλλα. Στην περίπτωση που έχουν διαρραγεί οι σχέσεις με την οικογένεια, τότε το άτομο καλείται να δημιουργήσει άλλα συστήματα γύρω του που θα λειτουργήσουν ως στηρίγματα. Μια αποτυχία και σε αυτό το κομμάτι όπως και στόχων που θα εμπνέουν και θα κινητοποιούν το άτομο, όπως υποστηρίζει η Μάτσα (2001), μπορεί να συντελέσουν στην παλινδρόμησή του στη χρήση. Η ίδια καταγράφει τις αιτίες που κατά τον Marlatt (αναφ. στο 1986: 537-549), ένας θεραπευόμενος μπορεί να υποτροπιάσει. Αναφέρεται σε ενδοπροσωπικούς λόγους που απαντούν σε καταστάσεις ανεργίας και οικονομικών δυσκολιών, σε αιτίες του προκαλούν θυμό και σε σοβαρά για τον ίδιο γεγονότα που αισθάνεται αδύναμος να αντιμετωπίσει. Η λήψη ουσιών του προσφέρουν εκείνη την ψευδαίσθηση

ενδυνάμωσης και εγρήγορσης που νοιώθει ότι χρειάζεται. Σε κάποιες περιπτώσεις επιθυμεί να δοκιμάσει τα όριά του και τα αποτελέσματα της θεραπείας ή απλώς ήρθε πολύ κοντά στον πειρασμό.

Πολλοί παλιοί «φίλοι», όπως θα δούμε παρακάτω στις συνεντεύξεις, προσφέρονται να κεράσουν την ουσία που κάποτε έπαιρναν μαζί, σε ανάμνηση του παλιού καιρού. Συνεχίζοντας, με τους λόγους υποτροπής, πολλοί σχετίζονται με εξωγενείς παράγοντες από το ίδιο το άτομο, δηλαδή διαπροσωπικής φύσεως. Συνήθως σχετίζονται με την προβληματική επικοινωνία με την οικογένεια, τον εργοδότη και άλλα σημαντικά πρόσωπα. Επίσης η ανάγκη ορθής ανταπόκρισης στον τομέα των ερωτικών σχέσεων, αποτελεί αιτία.

Σαφώς επειδή η ζωή είναι απρόβλεπτη, και του χρήστη ιδιαίτερα ευάλωτη, πιθανόν να αντιμετωπίσει το άτομο πολλαπλούς παράγοντες που θα το επηρεάσουν και θα το κάνουν να παλινδρομήσει και να στραφεί ξανά στη χρήση. Ωστόσο, ο ρόλος της ομάδας των θεραπευτών, οφείλει να επαγρυπνεί για τον κίνδυνο και να προσπαθεί να υποστηρίξει την επιστροφή του μέλους που υποτροπίασε, δίνοντάς του μια δεύτερη ευκαιρία στην αλλαγή. Σε αυτό κοινωνοί χρειάζεται να είναι και τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, να εκπαιδεύονται έτσι, ώστε συλλογικά να αγκαλιάζουν την αδυναμία και την αναγνώρισή της από το άτομο (Μάτσα, 2001).

1.4.3 Πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων ΑΡΓΩ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται συνοπτικά το πρόγραμμα του ΑΡΓΩ σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του (<https://www.argothes.gr/>), όπου και υλοποιήθηκε η γνωριμία μου με τα μέλη της ομάδας εικαστικής θεραπείας και η πλειοψηφία αυτών μου παραχώρησαν ατομικές συνεντεύξεις, δίνοντάς μου τη δυνατότητα να υλοποιηθεί η παρούσα έρευνα.

Το Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ» είναι ένα θεραπευτικό πρόγραμμα εκ των στεγνών της χώρας, και ανοιχτό, δηλαδή εξωτερικής διαμονής. Υπάγεται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.) και συγκεκριμένα στο Γ.Ν.Θ. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ» - Οργανική Μονάδα Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης. Ασχολείται με τις εξαρτήσεις από κάθε

νόμιμη ή παράνομη ουσία και δραστηριότητα και προσφέρει τις υπηρεσίες τους σε άτομα που έχουν ολοκληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους.

Στην πόλη της Θεσσαλονίκης, είναι το πρώτο ανοιχτό πρόγραμμα που ξεκίνησε να υλοποιείται από τον Μάιο του 1998, χωρίς να χορηγούνται υποκατάστατα σε όλη τη διάρκεια που διαρκεί η θεραπευτική διαδικασία. Οι παροχές του είναι δωρεάν προς όλους όσους τις έχουν ανάγκη, χωρίς διακρίσεις σε φύλο, φυλή, θρήσκευμα, σεξουαλικό προσανατολισμό, νοητική ή σωματική κατάσταση, πιστεύω και κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Κάτι που οι ίδιοι οι επαγγελματίες εκτιμούν και στους εξυπηρετούμενούς τους.

Το κάθε άτομο αντιμετωπίζεται ως μια ύπαρξη που για κάποια περίοδο της ζωής του βγήκε εκτός τροχιάς και τώρα προσπαθεί να επαναπροσδιοριστεί και να ενδυναμωθεί υιοθετώντας ένα νέο αξιακό σύστημα, για την μια ζωή χωρίς ουσίες.

Το κομμάτι της θεραπείας, περιλαμβάνει: το σταθμό συμβουλευτικής στήριξης και ενημέρωσης, την ανοιχτή θεραπευτική κοινότητα, τη μονάδα διπλής διάγνωσης, το πρόγραμμα εργαζομένων (χρηστών), τη μονάδα κοινωνικής επανένταξης, την πρόληψη υποτροπής και τον τομέα στήριξης της οικογένειας. Η περίοδος της ανοιχτής θεραπευτικής κοινότητας αποτελεί την κυριότερη φάση της απεξαρτητικής διαδικασίας, με την πολυεπίπεδη δουλειά των μελών. Οι ομάδες αποτελούνται από εκείνες τις καλλιτεχνικής έκφρασης (μαύρο θέατρο, φωτογραφία, art therapy και άλλες), όπως και των ομάδων αλληλοβοήθειας, αντιπαράθεσης, ανασκόπησης και προγραμματισμού του σαββατοκύριακου, και άλλες.

Κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος, τα μέλη υποστηρίζονται ψυχοκοινωνικά, ώστε να στηριχθούν στις δυνάμεις τους και να βρουν μια θέση ξανά στον κοινωνικό ιστό. Έτσι παρέχονται υπηρεσίες που θα τους βοηθήσουν σε αυτή τη διαδικασία όπως: γραφείο συμβουλευτικής και υποστήριξης στην εργασία, τον ξενώνα φιλοξενίας, τη σχολική μονάδα, την προεπαγγελματική κατάρτιση και τις ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.

Όπως μπορούμε να αντιληφθούμε, το ζήτημα της εξάρτησης είναι ιδιαίτερα πολυπαραγοντικό και κοινωνικό. Χιλιάδες άνθρωποι στην Ελλάδα του 20ου αιώνα θυσιάστηκαν για την γνώση του σήμερα. Το άτομο που δεν κάνει απλώς μια περιστασιακή χρήση, αλλά έχει εγκατασταθεί στον κόσμο του η τοξικομανία, είναι ένα άτομο που έχει απολέσει πολλά πράγματα από τη ζωή του. Πρωτίστως τους πυλώνες του πρώτου του κόσμου, την οικογένειά του. Οποιαδήποτε απόσταση, δημιουργεί ένα σημαντικό κενό, πολλές φορές δυσαναπλήρωτο, το οποίο πασχίζει με κάθε τρόπο να το καλύψει. Χαρακτηρολογικά στοιχεία είναι εκείνα που θα καθορίσουν και την στροφή του σε συγκεκριμένες ουσίες, ανάλογα με το προσωρινό αποτέλεσμα ευφορίας που αναζητά. Έχει διαρρήξει τον κόσμο του με τους άλλους, την κοινωνία και με τον ίδιο του τον εαυτό. Δεν θέλει να προκαλέσει τον θάνατο, αλλά μοιάζει να τον προσκαλεί με αυτή τη συμπεριφορά. Είναι ένας άνθρωπος τρομαγμένος και βαθιά μόνος. Έχει παραδοθεί στο έλεος της ουσίας που κατευθύνει κάθε του βήμα. Τα θεραπευτικά προγράμματα προσπαθούν όταν εκείνος το αποφασίσει, να τον στηρίξουν και να τον επανδρώσουν με τις χαμένες του δυνάμεις, τη χαμένη του ταυτότητα, με τη ζωή του, δίνοντάς του την ευκαιρία να επανορθώσει και να βρει τη θέση του στην κοινωνία. Τραυματισμένος, αλλά όχι ηττημένος από την περίοδο της εξάρτησης, προσπαθεί να παλέψει για τα «αυτονόητα». Αξίζουν λοιπόν την προσοχή και τη συμπαράσταση μας, όλοι αυτοί οι αφανείς ήρωες της καθημερινότητας, που το μόνο που φωνάζουν είναι να ζήσουν.

Βιβλιογραφία

Γιωτάκος Ορ. (2015). *Μεγαλώνοντας δυνατούς χαρακτήρες. Πέρα από τις ουσίες*, Αθήνα, Καθημερινές Εκδόσεις Α.Ε.

Κοκκινάκη Φλ. (2005). *Κοινωνική Ψυχολογία. Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*, Αθήνα, Τυπωθήτω.

Κωνσταντινίδης Γ. Κ. (2004). *Ο Μίτος της Αριάδνης. Για την έξοδο από το λαβύρινθο της ηρωίνης*, Αθήνα, Θυμάρι.

Λεβίτιν Κ. (1988). *Η διαμόρφωση της προσωπικότητας. Ψυχολογία της δραστηριότητας*, Μτφρ. Λ. Καρσέρα , Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή ΕΠΕ & Ελληνικά Γράμματα.

Μάνος Ν. (1997). *Βασικά στοιχεία κλινικής Ψυχιατρικής*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press.

Μάτσα Κ. (2001). *Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές. Το αίνιγμα της τοξικομανίας*, Αθήνα: Άγρα.

Υφαντής Δ. (2017). *Τοξικομανία δι' ηρωίνης. Η χρήση ουσιών στην Ελλάδα του μεσοπολέμου*, Αθήνα, Άγρα.

Giddens A. (2009). *Κοινωνιολογία*, Μτφρ – Επιμέλεια Τσαούσης Δ. Γ., Αθήνα, Gutenberg.

Wetherell M. (2004). *Ταντότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα*, Μτφρ. Ν. Μποζατζής, Αθήνα, Μεταίχμιο.

Αναφορές Από Το Διαδίκτυο

<https://www.okana.gr/2012-02-03-13-07-06/therapeutikes-monades-farmakeutikhs-antimetwpishs-ths-eksarthshs>. Ανακτήθηκε 6/4/2019

<https://www.argothes.gr/>. Ανακτήθηκε 7/4/2019

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΕΘΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Στην παρούσα ενότητα θα γίνει μια συνοπτική αναφορά σε έννοιες – στοιχεία που αποδίδονται σε ανθρώπους που διαθέτουν κάποια μη συνηθισμένα χαρακτηριστικά σε σχέση με το ευρύ κοινωνικό σύνολο. Αυτά αφορούν τις έννοιες της παρέκκλισης και της απόδοσης ετικέτας, αλλά και του στίγματος όπως αποδίδεται και βιώνεται. Τέλος θα γίνει απόπειρα σύνδεσης που αφορά το κομμάτι της διαστρεβλωμένης κοινωνικής ταυτότητας του χρήστη.

2.1 Παρέκκλιση

Ως παρέκκλιση ο Giddens (2009:249), ορίζει «τη μη συμμόρφωση προς ένα δεδομένο σύνολο κανόνων που είναι αποδεκτοί από ένα σημαντικό αριθμό προσώπων που μετέχουν σε μια κοινότητα ή κοινωνία». Τονίζει ότι στα πλαίσια του ανθρώπινου, της αδυναμίας και των ατομικών συμφερόντων, όλοι κάποιες φορές δρούμε με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που οι ισχύοντες κανόνες ορίζουν. Όμως οι συνθήκες και ο αντίκτυπος (ατομικός ή/ και κοινωνικός) είναι που κάνουν τη διαφορά στο να χαρακτηριστεί κάποιος/οι ως παρεκκλίνον/ντες. Ο Πανούσης (1985), γράφει ότι οι κοινωνικές σχέσεις και οι κανόνες που τίθενται προς τον συμφέρον της κοινωνίας χρειάζεται να συγκλίνουν. *«Διαφορετικά οι κοινωνικοί κανόνες και οι κανόνες της κοινωνικής συμπεριφοράς παραβιάζονται. Αυτή η παραβίαση καλείται παρεκκλίνουσα συμπεριφορά»* (:122).

Οποιαδήποτε τύπου κοινωνική συμπεριφορά, είναι απόρροια της εσωτερικευσης⁵ ή μη των κοινωνικών κανόνων που δημιουργήθηκαν για να παρέχουν ισορροπία και ηθική τάξη. Εφόσον ο άνθρωπος δεν δύναται κατά κύριο λόγο να ζει μόνος, οι σχέσεις που δημιουργεί με τα άλλα υποκείμενα, οφείλουν επίσης να διέπονται από κοινωνικούς κανόνες. Μακροπρόθεσμα παγιώνονται οι έννομες

⁵ Όπως γράφει η Λαμπροπούλου (1994), η κοινωνική συμπεριφορά μπορεί να φαίνεται ως αποτέλεσμα ελέγχου από την κοινωνία, ωστόσο όμως είναι μια εσωτερική διεργασία, ένας εσωτερικός έλεγχος του ατόμου. Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει από τον εγκιβωτισμό των κανόνων της ομάδας, που έχουν γίνει τρόπος ζωής και αναπόσπαστο μέρος της προσωπικότητας του υποκειμένου. Κατ' επέκταση οποιαδήποτε συμπεριφορά και ενέργεια, λογίζεται ως αντίκτυπος των επιρροών που δέχεται ο πολίτης από την κοινωνία. Θα μπορούσαμε οπότε να σκεφτούμε την διαδικασία αυτή ως μια σχέση διαλεκτική και αλληλοτροφοδοτούμενη.

προϋποθέσεις συμπόρευσης, εξασφαλίζοντας την καλή συμβίωση, στοιχείο απαραίτητο όπως αναφέρει και ο Πανούσης (1985), για την ενδυνάμωση των κοινωνικών σχέσεων, αλλά και για την εξέλιξη της κοινωνίας.

Για να εξασφαλίζεται η ηθική τάξη και η ισορροπία, στοιχεία απαραίτητα για την κοινωνική συνοχή, τίθενται σε εφαρμογή νόμοι που αντιστοιχούν σε κυρώσεις ανάλογες με το αδίκημα που τελέστηκε. Οι νόμοι είναι ένα τρόπος κοινωνικού ελέγχου⁶ των περιπτώσεων παρέκκλισης, που παρέχουν την αίσθηση ασφάλειας πως δεν κινδυνεύουν εκείνοι που τηρούν τα καθέκαστα.

Κατά τη Λαμπροπούλου (1994), στην περίπτωση μιας κοινωνίας που επιθυμεί να διατηρήσει την ειρήνη σε περιόδους αλλαγών και μεταβάσεων, ο κοινωνικός έλεγχος μικρή σχέση έχει με την έννοια των κυρώσεων. Αντίθετα λειτουργεί ως στοιχείο εξομάλυνσης των διαφορών μεταξύ συμπολιτών ή και κράτους. Η ίδια γράφει πως για τον Durkheim, ο κοινωνικός έλεγχος απαντά σε μια «ομογενοποιημένη συμπεριφορά» από τους πολίτες, που θα οδηγεί σε ένα επίπεδο κοινωνικής συνείδησης, κοινό για όλους. Η άποψη αυτή δεν είναι δύσκολο να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα πως επειδή οι παρεκκλίνοντες έχουν εκτροχιαστεί από αυτόν τον ιδανικό τύπο συμπεριφοράς, υπονομεύεται η κοινωνική συνοχή και αποδυναμώνεται η κοινωνική αλληλεγγύη. Μοιραία εκείνοι που αντιλαμβάνονται την αποσταθεροποίηση του κοινωνικού συνόλου, να τους παραγκωνίζουν και να τους περιθωριοποιούν.

Παραπάνω, αναφερθήκαμε στην κοινωνική συμπεριφορά και την σημασία του εσωτερικού ελέγχου ως απόρροια της προσωπικότητας του ατόμου. Η σταθερότητα που απαιτείται στην συμπεριφορά, απαιτεί πρωτίστως «αυτοέλεγχο»⁷. Ένας άνθρωπος που έχει εγκατασταθεί μέσα του η ψυχική πρωτίστως εξάρτηση, δεν διαθέτει κανένα στοιχείο από τα παραπάνω. Είναι τόσο διαλυμένος και καθοδηγούμενος από την ουσία του, που έχει απολέσει κάθε είδος αυτοελέγχου και συνείδησης. Οι συναναστροφές και οι διαντιδράσεις του σχετίζονται μόνο με άτομα σε παρόμοια με αυτόν κατάσταση. Οποιαδήποτε αίσθηση ομαδικών κανόνων και

⁶ «Ο όρος κοινωνικός έλεγχος είναι πολυσήμαντος. Ταυτίζεται με την εποπτεία, την επιτήρηση, την επίβλεψη, την εξουσία, την κυριαρχία, την αυθεντία, τη δύναμη και τη συμβατική συμπεριφορά» Λαμπροπούλου, (1994 :29).

⁷ Λαμπροπούλου, (1994: 26)

εσωτερικού φιλτραρίσματος έχει αποσυντεθεί. Εφόσον η κοινωνική συμπεριφορά, ο έλεγχος και η συνοχή είναι αλληλένδετες αξίες, δεν είναι δύσκολο να υποθέσουμε ότι το εθισμένο άτομο δεν τις διαθέτει. Ίσως και να μην τις εσωτερίκευσε ποτέ ή επαρκώς, όταν έπρεπε, διεργασίες που αφορούν πιο πολύ στην παιδική του κυρίως και εφηβική ηλικία.

Πάμε όμως να ξετυλίξουμε το κουβάρι, του απολεσθέντος εσωτερικού ελέγχου. Πρώτο και κυρίαρχο σύστημα στο οποίο ανήκει ένας άνθρωπος κατά τη γέννηση και τα πρώτα χρόνια της ζωής του, είναι αυτό της οικογένειας. Οι πρώτοι *σημαντικοί άλλοι*⁸ είναι επιφορτισμένοι με το δύσκολο έργο του μπολιάσματος αρχών, ηθικών αξιών, κανόνων και ισχυρής συναισθηματικής επαφής. Τα στοιχεία αυτά είναι που λειτουργούν ως πυξίδα για την αρχική και μετέπειτα κοινωνικοποίηση του παιδιού, αλλά και για την ανάπτυξη του εσωτερικού – κοινωνικού ελέγχου. Οποιοσδήποτε λόγος μπορεί να ανατρέψει στη σταθερότητα του οικοδομήματος της οικογένειας, μπορεί να επιφέρει σημαντικές συνέπειες στον ψυχισμό του παιδιού. Δεν είναι λίγες οι φορές που απροσδόκητα άσχημα γεγονότα συμβαίνουν στους κόλπους της οικογένειας, όπως ένα διαζύγιο, μια σοβαρή αρρώστια, μια σημαντική απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου. Όλοι επηρεάζονται από ένα τέτοιο γεγονός. Το βασικότερο όμως είναι να καταφέρει το σύστημα να κρατηθεί όσο το δυνατόν πιο αλώβητο από ό,τι συνέβη, παρέχοντας συναισθηματική στήριξη και ουσιαστικό ενδιαφέρον για τις σκέψεις και τον ψυχισμό του απογόνου.

Γεγονότα και αλλαγές που συμβαίνουν όπως τα προαναφερθέντα, η Λαμπροπούλου (1994), τα διαχωρίζει σε «Δομική» αποδιοργάνωση και «Λειτουργική». Στην πρώτη περίπτωση αφορά άσχημα γεγονότα όπως η ξεχωριστή διαβίωση των γονέων. Στη «Λειτουργική» τοποθετεί τις συναισθηματικές συνέπειες που προκύπτουν όμως από τη αποδιοργάνωση των οικογενειακών δεσμών. Σε αυτή είναι που απαντά και το ουσιαστικότερο πλήγμα για το παιδί, τόσο για την ψυχοσυναισθηματική του ανάπτυξη, όσο και για την κοινωνικοποίησή του. Αναφερόμενη σε προγενέστερες έρευνες, γράφει πως στις οικογένειες που οι δεσμοί είχαν διαρρηχτεί και επικρατούσαν εντάσεις, τα παιδιά ανέπτυσαν πιο συχνά παραβατική συμπεριφορά, που πολλές φορές οδηγούσε και σε εγκλήματα.

⁸ Ο Πανούσης (1985 :143), αναφέρει τους γονείς ως μια «μεταβιβαστική ζώνη» αξιών και σκοπών της κοινωνικής ομάδας που ανήκουν

Ένας ακόμη παράγοντας που τονίζει η συγγραφέας, αφορά την θέση που κατέχει η οικογένεια στην κοινωνική διαστρωμάτωση. Ανάλογα με το πλαίσιο και τα ερεθίσματα που λαμβάνει από τη θέση αυτή, εξοπλίζεται και με τις αντίστοιχες δυνατότητες για το μέλλον του. Άρα, η ταξική θέση της οικογένειας, μπορεί να βοηθήσει σε ένα ισχυρό ή μη βιογραφικό αποτύπωμα του παιδιού της. Την άποψη αυτή από μια άλλη οπτική συμπληρώνει και ο Μέρτον, τη γνώμη του οποίου φιλοξενεί ο Giddens (2009), αναφερόμενος στον δυτικό τρόπο ζωής των σύγχρονων κοινωνιών, που δίνουν έμφαση στην κατοχή του πλούτου και των υλικών αγαθών. Όσο πιο πολλά αγαθά, τόσο πιο επιτυχημένα θεωρούνται τα άτομα, αφού υποδεικνύουν αυτοπειθαρχία και ζήλο για την απόκτηση τους. Τα στοιχεία αυτά τα συμπεριλαμβάνουν στα πιο αποδεκτά μέλη της κοινωνίας, ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης. Τονίζει όμως, το παράδοξο κατά κάποιο τρόπο του πράγματος, αφού οι χαμηλής τάξης πολίτες, σπάνια έχουν ίσες ευκαιρίες να κατακτήσουν πιο υψηλούς στόχους και θέση στην κοινωνία. Θα προσθέσουμε πως πολλές φορές αυτό ξεκινά και με τις άνισες δυνατότητες εκπαίδευσης. Καταλήγοντας, ο συγγραφέας υπογραμμίζει τον εσωτερικό πόλεμο που υφίστανται τα μέλη πιο χαμηλών τάξεων για τον αγώνα του υλισμού. Έναν αγώνα που επιτελείται με έννομους ή μη τρόπους. *«Επομένως, κατά τον Μέρτον, η παρέκκλιση είναι υποπροϊόν των οικονομικών ανισοτήτων»* (όπ.π:255).

Ο υλισμός, απόρροια του καπιταλιστικού συστήματος, αναπτύσσει μια έμμεση βία, μια συμβολική βία⁹, που τοποθετεί πολίτες που δεν διαθέτουν τις περγαμηνές, να προβαίνουν πολλές φορές σε άνομα μέσα, προκειμένου να μην θεωρούνται ξένο σώμα από τους άλλους. *«Τέτοια είναι η πηγή της διέγερσης της ανάγκης για ικανοποίηση, ώστε η κατάσταση της κρίσης και ανομίας είναι διαρκής και φυσιολογική»* (Πανούσης, 1985 :136).

Οι Λαμπροπούλου και Πανούσης (1994 / 1985), αναφέρονται στο σχολείο, ως τον δεύτερο σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης του παιδιού, που έχει το χρέος να το εμφυσήσει με αξίες και κανόνες. Όπως αναπτύσσει στο βιβλίο της η πρώτη, στο σχολείο το παιδί, εκτός από γνώσεις, μαθαίνει να τηρεί το πρόγραμμα, να σέβεται

⁹*«Η συμβολική βία είναι αυτή η ειδική μορφή εξαναγκασμού, που μπορεί να υπάρξει μόνο με την ενεργό συνενοχή – χωρίς αυτό να σημαίνει ενσυνείδητη και οικειοθελή συνενοχή - αυτών που την υφίστανται και οι οποίοι ορίζονται μόνο από το βαθμό κατά τον οποίο στερούνται της δυνατότητας μιας ελεύθερης βασιζόμενης στη συνειδητοποίηση».* Bourdieu (2015: 15).

τους άλλους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του. Αυτά τα στοιχεία εμπεριέχονται στο θεσμικό ρόλο του εκπαιδευτικού συστήματος, για έλεγχο και διατήρηση της τάξης. Ωστόσο ο ρόλος του σχολείου επεκτείνεται και στην προετοιμασία για το μέλλον των μαθητών, τόσο για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, όσο και για το ρόλο τους ως πολίτες. Υπογραμμίζει πως εκτός της οικογένειας και η κοινωνικοποίηση από το σχολείο διαθέτει συναισθηματικό χαρακτήρα και όχι μόνο πνευματικό. Εφόσον υπόκειται στις προσωπικές απόψεις και συμπεριφορά του δασκάλου, σχηματίζεται στο παιδί μια κατάσταση ταύτισης με την οπτική του διδάσκοντα που την υιοθετεί για τον εαυτό του, αλλά και για τους άλλους. Εάν λοιπόν η στάση του δασκάλου διέπεται από διαχωρισμό στους μαθητές αναλόγως της απόδοσής τους, τότε έστω και ασυναίσθητα αναπτύσσει διακρίσεις, που θεωρείται ένας λόγος ροπής προς την παρέκκλιση. Εξάλλου πολλές φορές μαθητές με χαμηλές επιδόσεις που δεν υποστηρίζονται από τον διδάσκοντα, τείνουν προς παραβατικές συμπεριφορές. *«Ο στιγματισμός και η αποδοχή του ρόλου του διαφορετικού περιορίζει αυτόματα τις πιθανότητες να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα ως παροδικά»* (όπ.π: 86).

Σε ορισμένες συνεντεύξεις θα διαπιστώσουμε την άποψη αυτή, αφού από τους ερευνώμενους, δεν αναφέρθηκε κάποια ουσιαστική παρέμβαση ή ενδιαφέρον από τις δομές του εκπαιδευτικού συστήματος όπου φοιτούσαν ως έφηβοι κυρίως. Το όποιο πρόβλημα, αντιμετωπίστηκε μεμονωμένα με την επανειλημμένη αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος. Οι πληροφορίες για τους υπόλοιπους είναι ελλιπής, οπότε και δεν είναι δυνατό να προβούμε σε αντικειμενικά συμπεράσματα. Ωστόσο, από τα λεγόμενά μέρους των συνεντευξιαζόμενων, μοιάζει να μην υπήρχε ενδιαφέρον για τη σχολική τους διαρροή, τόσο από τις οικογένειες όσο και από τα ίδια τα σχολεία. Φαίνεται, πως η αυτοβιογραφία είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τη μελέτη της παραβατικότητας και του συνόλου της εμπειρίας του υποκειμένου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Plummer (2000 :125), *«Μέσω της χρήσης της ιστορίας ζωής, μπορούμε να δούμε τον παραβάτη σαν κάτι περισσότερο από παραβάτη ' αν τον/την ακολουθήσουμε στις διάφορες εμπειρίες ζωής του/της, καταλαβαίνουμε γενικά ότι η παρέκκλιση αποτελεί μικρό μόνον τμήμα της ζωής του οιονδήποτε ατόμου. Αυτό μας βοηθά να εντάξουμε την παράβαση στη ευρύτερη θέση της»*.

Ως απόρροια του μειωμένου ενδιαφέροντος, οι έφηβοι περισσότερο, ως πιο αυτονομημένοι από τα παιδιά, αναζητούν την κοινωνικοποίηση και το αίσθημα του ανήκειν στις παρέες. Η όποια ανασφάλεια κάμπτεται, τα προβλήματα βρίσκουν αλλού εκτόνωση και οι ίδιοι κατέχουν μια θέση μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Βέβαια η συμμετοχή σε μια ομάδα μπορεί να αφορά και την παρανομία, όπως τη χρήση ουσιών (Λαμπροπούλου, 1994). Όπως θα διαπιστώσουμε κανείς δεν δρα μόνος του. Η εσωτερική διεργασία των εμπειριών μπορεί να είναι ατομική υπόθεση, όμως η έκφρασή της είναι ομαδική. Κάθε άτομο ψάχνει να βρει, να συνυπάρξει και να δράσει με ανθρώπους που βιώνουν και επιθυμούν ό,τι και αυτό. Το ίδιο ισχύει και για την παραβατικότητα, ως παράμετρος της παρέκκλισης. Οι κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσει το υποκείμενο, χαρτογραφούν και την πορεία του στο παρόν σε όλα τα επίπεδα ζωής και δράσης. Ο Πανούσης (1985), αναφέρει πως δεν μπορούμε να εξετάζουμε τον εγκληματία¹⁰ εκτός των κοινωνικών του σχέσεων, αφού εκείνες τον διαμόρφωσαν στο ποιος είναι και λειτουργεί. *«Μέσα από τις κοινωνικές σχέσεις είναι που εκφράζεται η κοινωνική ουσία του ατόμου»* (όπ.π:12).

Φαίνεται για ακόμη μια φορά η σπουδαιότητα του πρώτου κόσμου ενός παιδιού, για την ισορροπημένη ψυχική του ανάπτυξη. Όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι παράγοντες για την τάση ενός ατόμου στη χρήση, δηλαδή στην παρέκκλιση, ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό. Εφόσον η οικογένεια, το σχολείο, οι πολίτες ανήκουν στο σύστημα της ευρύτερης κοινωνίας από το οποίο επηρεάζονται και το επηρεάζουν, καταλήγουμε στη σκέψη του ότι φαινόμενα παρέκκλισης και παραβατικών πράξεων, τίθενται υπό το πρίσμα της συλλογικής ευθύνης. Όσο πιο πολύ διαρρηγνύονται οι θεσμοί της οικογένειας, όσο η απόκτηση πλούτου γίνεται στόχος ζωής, τόσο η αλληλεγγύη και η κοινωνική συνοχή θα ελαστικοποιούνται, με φαινόμενα που άπτονται του ποινικού δικαίου.

¹⁰ Η παραβατικότητα και η παρέκκλιση υπάγονται κάτω από την «ομπρέλα» του εγκλήματος.

2.1.2 Η θεωρία της ετικέτας

Η θεωρία της ετικέτας ή του χαρακτηρισμού, όπως κάποιοι τη χρησιμοποιούν, σχετίζεται άμεσα με το ζήτημα της παρέκκλισης. Εστιάζει στις διαδικασίες που ενεργοποιούνται για την έκφραση των «ιδιαιτέρων» συμπεριφορών μεταξύ των παρεκκλινόντων και των μη. Για την καλύτερη κατανόηση της κατάστασης, είναι βοηθητικό να αντιληφθούμε γιατί μέρος πολιτών κατηγοριοποιούνται ως παρεκκλινόντες (Giddens, 2009).

Προηγουμένως αναφερθήκαμε στην σημασία που έχουν για την κοινωνική ισορροπία και τάξη οι νόμοι και οι κυρώσεις, όπως και τις απολαβές που απολαμβάνουν όσοι τηρούν την ομοιογένεια. Επιπλέον, η καθεστηκία τάξη με τη συμβολική της ισχύ, άτυπα διαχωρίζεται από τους άλλους και συγκαταλέγεται σε μια άλλη κατηγορία που διατηρεί το καλό της προφίλ, υποδηλώνοντας έτσι θέση ισχύος. Σύμφωνα με τον Giddens (2009:17), *«οι ετικέτες που δημιουργούν τις κατηγορίες παρέκκλισης εκφράζουν έτσι τη δομή της δύναμης στην κοινωνία»*. Κατ' επέκταση οποιαδήποτε απόφαση περιθωριοποίησης ή καταστολής, νομιμοποιείται, προκειμένου να διατηρηθεί η κοινωνική ευταξία.

Πως όμως ορίζει κάθε κοινωνία το τι είναι παρέκκλιση και τι όχι, προκειμένου να αποδώσει τον ανάλογο χαρακτηρισμό; Είναι ένα σημαντικό ερώτημα, το οποίο βοηθάει στην κατανόηση του πως είναι δομημένη μια κοινωνία και πως οι πολίτες της προσαρμόζονται στις επιταγές και τις θεσμοποιήσεις που κατασκευάζονται. Η Λαμπροπούλου (1994: 115)¹¹, αναφέρει πως *«η αντίδραση είναι εκείνη που κατασκευάζει το νόημα της πράξης ως εγκληματικής και όχι το περιεχόμενό της»*. Η δημιουργία θεσμών και κοινωνικού ελέγχου μοιάζει να είναι άμεσα συνυφασμένη με το τι θεωρείται παράβαση και παρέκκλιση σε μια κοινωνία, που σε μια άλλη μπορεί να διαφέρει. Κατά τους Berger&Luckann, ο κοινωνικός έλεγχος είναι ένα από τα βασικά γνωρίσματα της θεσμοποίησης. Δηλαδή από την τυποποίηση των ανθρωπίνων πράξεων, οι οποίες διέπονται από αμοιβαιότητα και είναι διαθέσιμες σε όλους όσους συμμετέχουν στην κοινωνική πραγματικότητα. Το άλλο είναι η ιστορικότητα, που σχετίζεται με την χρονικότητα των αμοιβαίων προτύπων συμπεριφοράς (Ζήση, 2018).

¹¹ Βλ. : 167 για περισσότερες βιβλιογραφικές αναφορές.

Τόσο η θεωρία της παρέκκλισης όσο και της θεσμοποίησης, που φαίνεται να έχουν κυκλική σχέση θα λέγαμε, μοιάζει στενά συνδεδεμένη με την θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης. Η θεωρία της ετικέτας «είναι η ερμηνεία της αποκλίνουσας και εγκληματικής συμπεριφοράς από την οπτική της Συμβολικής Αλληλεπίδρασης» (Λαμπροπούλου, 1994 :111). Όπως αναφέρει η ίδια, αφορά σε σύμβολα τα οποία εμπεριέχουν ένα κοινό νόημα αξιολογήσεων, προκειμένου να εξασφαλίζεται η επικοινωνία μεταξύ των πολιτών. Οπότε τα άτομα αντιδρούν στο νόημα των πράξεων και όχι στις πράξεις αυτές καθ' αυτές. Το κάθε υποκείμενο επηρεάζεται από την επικρατούσα γνώμη – αντίδραση, περνώντας μια διαδικασία αυτοθεώρησης, αξιολογώντας τις πράξεις του μέσα από την οπτική της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Τα παραπάνω εστιάζουν πολύ στις διαδικασίες που επιτελούνται για να στιγματιστεί ένα άτομο με την ετικέτα του παρεκκλίνοντος. Όμως η θεωρία του χαρακτηρισμού - ετικέτας, ενδιαφέρεται για τα αίτια που πηγάζουν στο αποτέλεσμα αυτό. Ο Giddens (2009), με αναφορά του στον Lemert (1972), πολύ συνοπτικά αναφέρεται στη πρωτογενή παρέκκλιση, ως την πρώτη φορά που ένα άτομο θα διαπράξει ένα ποινικό αδίκημα. Το επόμενο βήμα είναι η δευτερογενής παρέκκλιση, που απαντά στο σημείο όπου εγκιβωτίζεται στο άτομο πλέον, η αποδοχή πως είναι παρεκκλίνον. Ως συνέπεια της αποδοχής αυτής, οι περεταίρω πράξεις του κατευθύνονται υπό αυτό το πρίσμα. Μια παρεμφερή οπτική στην κατηγοριοποίηση αυτή δίνει η Λαμπροπούλου (1994)¹². Αρχικά τα άτομο συγκεντρώνει ένα ή περισσότερα χαρακτηριστικά, τα οποία προσφέρουν το πλαίσιο της αναμενόμενης παραβατικής συμπεριφοράς και του στιγματισμού του ως τέτοιο. Σε περίπτωση επανάληψης, το ενδιαφέρον των «κριτών» στρέφεται στους παράγοντες που ωθούν το άτομο να δρα παραβατικά, καθώς δεν θεωρείται «συγκυριακό». Η τρίτη φάση έγκειται πλέον στην απόδοση της ετικέτας του παρεκκλίνοντος από τους άλλους, στοιχείο που αρχίζει και το ίδιο το υποκείμενο να υιοθετεί. Με βάση την στιγματισμένη του ταυτότητα και την εσωτερικότητά της, δρα και «οργανώνει» όπως αναφέρθηκε και παραπάνω τη ζωή του ως ένα άτομο που θα παρανομεί, ως αντίδραση στον χαρακτηρισμό.

¹²Βλ. : 168 για περισσότερες βιβλιογραφικές αναφορές.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω ότι η κοινωνική πραγματικότητα όπως και η βιογραφία του κάθε υποκειμένου δεν είναι σταθερή και αμετάβλητη. Υπάρχει ανοιχτότητα στις προσλαμβάνουσες, που καθορίζονται από το εκάστοτε κοινωνικό πλαίσιο (δια)βίωσης. Η ελαστικότητα και η ανοχή της δομής κυριαρχίας που διέπει κάθε κράτος, ορίζει κατά κάποιον τρόπο και την ελευθερία έκφρασης των πολιτών του, αλλά και την οριοθέτηση του «κανονικού», του συνηθισμένου. Κατ' επέκταση οι ερμηνείες, οι νοηματοδοτήσεις και οι αντιδράσεις εναπόκεινται στα όρια του κοινωνικού ελέγχου και της εξασφάλισης του έννομου βίου. Σε διαφορετική περίπτωση επέρχονται κατηγοριοποιήσεις, που ορίζουν στην πορεία τη διαδρομή που θα ακολουθήσει το παρεκκλίνον άτομο, αποκρυσταλλώνοντας την ετικέτα του, άρα και την ταυτότητα που του αποδόθηκε.

2.2 Στίγμα

Στις παραπάνω ενότητες έγινε λόγος για τον τρόπο που ένα άτομο που δεν συμβαδίζει με τους ισχύοντες κανόνες μιας κοινωνίας αντιμετωπίζεται ως παρεκκλίνον, προσδίδοντάς του την ανάλογη ετικέτα. Σαφέστατα αποτελεί ένα είδος στιγματισμού, που το ακολουθεί στην καθημερινότητα του και στο ίδιο του το είναι, επηρεάζοντας βασικές εκφάνσεις της ζωής του σε όλα τα επίπεδα.

Στην ενότητα αυτή θα καταγραφεί αμιγώς η έννοια του στίγματος. Επειδή όμως ο πρώτος που την μελέτησε και την κατέγραψε σε όλο της το εύρος ήταν ο Ervin Goffman, η ενότητα θα βασιστεί στο έργο του το «Στίγμα» (1964), ως τον βασικό πυλώνα βιβλιογραφικής αναφοράς.

«Στίγμα είναι κάθε χαρακτηριστικό που απομονώνει ένα άτομο ή μια ομάδα από την πλειονότητα του πληθυσμού, με αποτέλεσμα το άτομο αυτό ή η ομάδα να αντιμετωπίζεται με καχυποψία» (Giddens, 2009 :195).

Κάθε κοινωνία διαθέτει εξ' ορισμού χαρακτηριστικά, όπως το χρώμα του δέρματος, και άλλα, κυρίως σωματικής φύσεως, και ορίζει κάποια άλλα, με βάση το γεωγραφικό της πλαίσιο, τις καταβολές που έχει κληρονομήσει και ίσως ό,τι άλλο η ίδια μπορεί να ορίζει κατά την εξέλιξή της. Αναπτύσσεται λοιπόν μια ξεχωριστή κοινωνική ταυτότητα, που αξιώνει συγκεκριμένες προσδοκίες από τα μέλη της. Σχετικά με αυτό, όπως αναφέρουν οι Νασιάκου etal. (2005: 101, αναφ. στο

Tajfel&Turner 1979), «η κοινωνική ταυτότητα αποτελείται από εκείνες τις όψεις της αυτοεικόνας ενός ατόμου που προέρχονται από τις κοινωνικές κατηγορίες στις οποίες θεωρεί το άτομο ότι ανήκει».

Όταν προκύψει η εμφάνιση ενός υποκειμένου σε ένα κοινωνικό σύνολο, που δε διαθέτει τα «ομοιόμορφα» χαρακτηριστικά γνωρίσματα του συνόλου αυτού, τοποθετείται άμεσα σε μια κατηγορία διαφορετική. Όταν ειδικά το άτομο αυτό μπορεί να διαθέτει κάποιο στοιχείο, που δεν είναι επιθυμητό στο ευρύ σύνολο ή ακόμα και αυτό να ερμηνευθεί ως επικίνδυνο και μισητό, τότε εύκολα επιφέρει και το στιγματισμό του. Ένα συνηθισμένο παράδειγμα είναι οι τοξικοεξαρτημένοι. Η σύγχρονη κοινωνία το κατονομάζει ως μειονέκτημα, αδυναμία, μειονεξία, και άλλα. Σύμφωνα με τον Goffman (2001: 66), «το στίγμα είναι λοιπόν ένα ιδιαίτερο είδος σχέσης ανάμεσα στο αποδιδόμενο χαρακτηριστικό και το στερεότυπο¹³». Κατά τον συγγραφέα όμως λόγω ενός μεγάλου εύρους χαρακτηριστικών που θεωρούνται μη αρεστά και απαξιωτικά σε όλες τις κοινωνίες, οριοθετείται και εστιάζεται στα πλαίσια που αφορούν τα αποτελέσματα στις σχέσεις των ανθρώπων.

Τα υποκείμενα όμως που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, στην πραγματικότητα του κόσμου των «φυσιολογικών», μοιάζει να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν επαρκώς στις προσδοκίες που έχουν οικοδομήσει για να ζουν στη δεδομένη κοινωνία. Οπότε με ένα τρόπο καταπατούν τους ισχύοντες κανόνες, με αποτέλεσμα να απομονώνονται. Αυτή βέβαια καταγράφεται ως μια γενική θεώρηση της κατάστασης. Στους χρήστες ουσιών, δύσκολα συναντάμε την οργάνωση προσδοκιών κοινωνικής συμβίωσης, αφού η επιρροή της ουσίας είναι συνήθως καταδυναστευτική.

Γίνεται αντιληπτό πώς από ένα κοινωνικό πλαίσιο απορρέουν οι κοινωνικές κατασκευές και τα κοινωνικά πρότυπα συμπεριφοράς και πόσο απαραίτητο μοιάζει όλα τα μέλη αυτού του πλαισίου, να προσαρμόζονται σε αυτά. Έτσι τα όποια διαφορετικά γνωρίσματα, είτε σωματικά είτε πνευματικά είτε πολιτισμικά, δεν μπορεί να είναι από μόνα τους απαξιωτικά, παρά μόνο εάν ιδωθούν ως τέτοια. Οπότε και το

¹³Κατά τον Τσαούση (2001: 166), «Λέγοντας στερεότυπο εννοούμε ένα σύνολο αρνητικών γνωρισμάτων που με τρόπο υπεραπλουστευμένο, ακραίο και μεροληπτικό χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν και να χαρακτηρίσουν ένα κοινωνικό σύνολο και να το κρατήσουν έτσι σε απόσταση από το σύνολο εκείνο που δημιουργεί και χρησιμοποιεί το στερεότυπο».

στίγμα είναι μια τέτοια κατασκευή, γιατί μέρος των ανθρώπων δεν πληροί τις προϋποθέσεις των κοινωνικών προτύπων συμπεριφοράς και παρεκκλίνει από αυτά. Ο αποκλεισμός τους λοιπόν με βάση τη θεωρία των Berger&Louchkann που καταγράφηκε και στην προηγούμενη ενότητα, μοιάζει ως μια νομιμοποιητική διαδικασία από την πλευρά των «υγιών». Το άτομο που στιγματίζεται μπορεί να προσπαθεί να ενταχτεί στο υπόλοιπο σύνολο με μεγάλη επιθυμία. Ωστόσο μοιάζει η προσπάθεια αυτή άκαρπη, αφού το πρόβλημα έγκειται στο ίδιο του το μειονέκτημα που δεν προσαρμόζεται στα κοινωνικά πρότυπα. Από τις συνεντεύξεις με τα μέλη, αναφέρεται το άγχος της αποκατάστασης κυρίως της επαγγελματικής, η οποία δεν είναι μόνο απόρροια της δυσπραγούς οικονομικά σύγχρονης εποχής. Όπως αναφέρει και ο Goffman (2001:210) στο ίδιο το βιβλίο του, *«για να κατανοήσει κανείς τη διαφορετικότητά μας, θα πρέπει να εξετάσει όχι το διαφορετικό αλλά το συνηθισμένο»*.

Κάποιου τύπου αποδοχή κατά τον συγγραφέα, μπορεί να υπάρξει, τις προϋποθέσεις όμως τις ορίζει η κυρίαρχη ομάδα του «υγιούς πληθυσμού», τις οποίες και θα πρέπει οι στιγματισμένοι να αποδεχτούν. Κατ' επέκταση ζητείται να ακολουθηθούν πάλι τα κανονιστικά πρότυπα συμπεριφοράς, όπως έχουν ήδη οριστεί και υπάρχουν.

Η κοινωνική αναπαράσταση οπότε κάθε κοινωνικού πλαισίου, μπορεί να είναι ακόμη και ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας για έναν στιγματισμένο. Όπως αναφέρει η Wetherell (2004 :176), *«οι αναπαραστάσεις είναι ένα ισχυρό συστατικό μέρος της κοινωνικής δράσης στο πλαίσιο της συλλογικής ζωής»*. Και συνεχίζει με την κεντρική ιδέα της θεωρίας των κοινωνικών αναπαραστάσεων, της οποίας εμπνευστής ήταν ο Moscovici. Καταγράφει πως *«[...] οι άνθρωποι καταλήγουν να κατανοούν τον κοινωνικό τους κόσμο μέσα από εικόνες ή κοινωνικές αναπαραστάσεις κοινές στα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας»* (όπ.π:177). Αναλόγως του κοινωνικού και ιστορικού πλαισίου που ζει ένα υποκείμενο, αντίστοιχα διαμορφώνονται οι ιδέες, οι πεποιθήσεις και οι αναπαραστάσεις του για τον κόσμο. Λειτουργούν σαν πυξίδα προκειμένου να διατηρείται η θέση και η εξέλιξη μέσα στον κοινωνικό ιστό. Με τη μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων, δύναται να εξηγηθούν και να κατανοηθούν οι διαφορετικές οπτικές που αναπτύσσουν οι άνθρωποι για τον κόσμο (Wetherell, 2004).

Σύμφωνα με τη Ζήση (2018), από τη θεωρία των Berger&Luckmann, αποκαλύπτονται οι διασυνδέσεις μιας τριμερούς σχέσης: του ατομικού υποκειμένου, του κοινωνικού υποκειμένου και του αντικειμένου. Έτσι δεν εστιάζεται η προσοχή

μόνο ανάμεσα στον διαχωρισμό του εσωτερικού με τον εξωτερικό κόσμο, αλλά στον τρόπο που η ανθρώπινη επικοινωνία και αλληλοεπίδραση κατασκευάζει και αναπαράγει την κοινωνική πραγματικότητα.

Σύμφωνα με αυτή την πραγματικότητα, ένα μειονεκτούν άτομο, μπορεί να υπάρχει στον κόσμο των «υγιών», οργανώνοντας τη ζωή του γύρω από το μειονέκτημά του, χωρίς περαιτέρω προσδοκίες για μια ολοκληρωμένη παρουσία σε αυτόν. Μικρή αναφορά σαν αντίβαρο μιας άλλης οπτικής των στιγματισμένων είναι ότι ενίοτε, άτομα με δυσκολίες φαίνεται να επαναπαύονται σε αυτές, αφού το να ζει κανείς στον κόσμο των φυσιολογικών αξιώνει και παραπάνω υποχρεώσεις. Μια «αποτυχημένη» προσπάθεια απεξάρτησης, κάλλιστα θα μπορούσε να αποτελεί δικαιολογία αδυναμίας επανένταξης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από την άποψη ανάληψης υποχρεώσεων από το χρήστη.

Μια άλλη κατηγορία που φωτίζει ο Goffman, είναι εκείνη των ανθρώπων που συνδέονται άμεσα με τους στιγματισμένους. Λόγω της στενής σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ τους, στιγματίζονται έμμεσα και αυτοί. Ο συγγραφέας τους ονομάζει επαΐοντες. Τους υποδιαιρεί σε δύο κατηγορίες, με πρώτη αναφορά στα άτομα που εργάζονται σε κάποιο χώρο ή ίδρυμα και που διαβιούν για κάποια περίοδο της ζωής τους άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Η δεύτερη αφορά τα πρόσωπα του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντος του στιγματισμένου. Μοιραία η στενή συγγενική σχέση, προσδίδει απαξιωτικά στοιχεία και σε αυτά τα πρόσωπα. Από την όποια διαντίδραση με το προσωπικό του ΑΡΓΩ τουλάχιστον, θα μπορούσαμε να πούμε πως δεν αναδύθηκε τέτοιους είδους ανατροφοδότηση. Όσον αφορά τις οικογένειες, κάποιες αναφορές στις συνεντεύξεις, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως έμμεσες αναφορές στιγματισμού τους.

Ένα επόμενο επίπεδο για τον Goffman είναι η σχέση με το σώμα. Ως βασικά σημεία σχετικά με το σώμα τονίζει την υλική του υπόσταση, την οποία το υποκείμενο μπορεί να ελέγξει κατά τις κοινωνικές του διαντιδράσεις. Δεύτερο, ο τρόπος που επικοινωνεί με αυτό, μέσω των πληροφοριών που αφήνει να περνούν, όπως η ενδυμασία, η κινησιολογία του και τέλος ο τρόπος διαχείρισης του σώματος, που μπορεί να εγείρει συναισθήματα αμηχανίας στα υποκείμενα με τα οποία το άτομο συνδιαλέγεται. Αυτά τα βασικά σημεία, και με γνώμονα την εξέταση της παρέκκλισης, ο Goffman φαίνεται να αναγνωρίζει τρεις τύπους στίγματος: 1) Σωματικά σημάδια & δυσπλασίες, είτε αφορούν στο πρόσωπο είτε στο σώμα, 2) Πνευματικά – χαρακτηριστικά, δηλαδή ψυχικές δυσκολίες, εξαρτήσεις, άκαμπτες

πεποιθήσεις και πολλά άλλα και 3) τα Συλλογικά που απαντούν σε χαρακτηριστικά φυλών, εθνών, θρησκευτικών ομάδων και άλλα παρόμοια (:38). Κάποια από αυτά γίνονται άμεσα αντιληπτά από το κοινωνικό σύνολο, ενώ σε άλλα απαιτείται η πιο άμεση επαφή των δρώντων υποκειμένων.

Ο κοινός παρονομαστής όλων των τύπων όμως είναι η καταπάτηση των κοινωνικών κανόνων συμπεριφοράς όπως έχουν οριστεί στο εκάστοτε πλαίσιο. Το αποτέλεσμα είναι ο στιγματισμός των υποκειμένων, όχι μόνο γιατί καταπατήθηκαν οι κοινωνικοί κανόνες, αλλά γιατί δεν φρόντισαν το σώμα τους, το κακομεταχειρίστηκαν, και δεν μπόρεσαν να επιβληθούν στις επιτάσεις του νου. Ειδικά στους χρήστες αν και δεν «ανακοινώνεται», είναι μια παράμετρος πολύ σημαντική. Ο χρόνιος τοξικομανής που συνήθως κάνει και ενδοφλέβια χρήση, είναι ιδιαίτερα σημαδεμένος στα άνω άκρα, γιατί αυτά εμπίπτουν στο οπτικό μας πεδίο. Επιπλέον η όλη οργανική του κατάρρευση όπως και η αμέλεια της ατομικής υγιεινής, εγείρουν κατακριτέα σχόλια και φυσική απομάκρυνση των «υγιών».

Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα είναι πως η κοινωνική και η ατομική ταυτότητα του ατόμου επηρεάζεται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, καταλήγοντας να θεωρεί τον εαυτό του και το σώμα του ως αποτυχημένα. Όταν είναι σε μια σχετικά καλή κατάσταση προκειμένου να καταφέρει να ενταχτεί στο κοινωνικό του περιβάλλον, το άτομο, κάνει προσπάθειες να συγκαλύψει με όποιον τρόπο τη μειονεξία του, επιλέγοντας έναν δύσκολο δρόμο και ιδιαίτερα αγχωτικό. Ο Goffman το αναφέρεται λοιπόν στις διάφορες τεχνικές που εφαρμόζουν τα υποκείμενα προκειμένου να συγκαλύψουν το μειονέκτημά τους όταν βρίσκονται σε περιβάλλοντα όπου το πρόβλημά τους δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό και μπορεί να παρερμηνευτεί από τους υπόλοιπους παρατηρητές. Αυτές είναι οι τεχνικές του «ξεγλιστρήματος» και της «κάλυψης», που για λόγους οικονομίας δεν θα τους αναλύσουμε στην παρούσα εργασία.

Ήσσοнос σημασίας είναι η αναφορά στον τρόπο που ένας «μη υγιής» βιώνει και εκδηλώνει το στίγμα, με το να υιοθετεί όλες εκείνες τις συμπεριφορές που μπορεί να προκύπτουν από τη δυσκολία του. Σα να αποδέχεται και να παίζει το ρόλο που αναμένεται από την μη τήρηση του κοινωνικού συμβολαίου, δηλαδή το «αυτοστίγμα». Είναι η ίδια ψυχολογική διαδικασία που υφίσταται και στη θεωρία της ετικέτας που προηγήθηκε. Επιπλέον η αναγωγή του υποκειμένου από «θύμα» σε «θύτη», μοιάζει πιθανή, εφόσον αναγνωρίζει και εκδηλώνει με τη σειρά του προκαταλήψεις σε άλλα μειονεκτούντα άτομα. Στην προσπάθειά του λοιπόν να

διαχωρίσει τον εαυτό του από τους «φυσιολογικούς», τους μιμείται περισσότερο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι όπως θα δούμε και στις συνεντεύξεις, ο διαχωρισμός που κάνουν οι ίδιοι οι χρήστες μεταξύ τους, σε όσους έκαναν λήψη μιας συγκεκριμένης ουσίας, με άλλους χρήστες που λάμβαναν άλλη ουσία. Για παράδειγμα κάποιοι που έπαιρναν κοκαΐνη, κατηγοριοποιούν και τηρούν αποστάσεις από όσους έπαιρναν ηρωίνη, με την αιτιολογία της διαφορετικής δράσης που είχε στον οργανισμό και κατ' επέκταση τη συμπεριφορά. Μοιάζει ίσως παράδοξο, αλλά επιβεβαιώνει την παραπάνω θεωρία.

Παρ' όλη την ανάπτυξη των δυτικών κοινωνιών, άνθρωποι που αντιμετωπίζουν σημαντικές ή λιγότερο σημαντικές δυσκολίες, βρίσκονται στο επίκεντρο του σχολιασμού, και έπειτα στο περιθώριο της κοινωνίας. Στην κοινωνική τάξη που επικρατεί, ελλοχεύει ο κίνδυνος να διαταραχθεί από ανθρώπους που δεν πληρούν τα κανονιστικά πρότυπα. Μια σχετική ανοχή, αλλά όχι ουσιαστική δεν πρόκειται να επιτρέψει την επιθυμητή αλλαγή από όσους θεωρούνται περιθωριοποιημένοι, όπως οι χρήστες, συνεχίζοντας απλά την υιοθέτηση ρόλων που κατείχαν μέχρι σήμερα.

2.3 Η κοινωνική ταυτότητα

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστεί η έννοια και η δημιουργία της κοινωνικής ταυτότητας όπως έχει καταγραφεί από διάφορους θεωρητικούς. Σαφώς η «υγιής» δημιουργία δεν σχετίζεται με αυτή των τοξικομανών, αλλά παρουσιάζεται ως αντίστιξη. Ωστόσο στην πορεία μια διαδικασίας απεξάρτησης, ίσως και ο κάθε θεραπευόμενος να καταφέρει να ενσωματώσει όλα τα στοιχεία που παρατίθενται, ως συνέπεια της επανένταξής του και της ανασυγκρότησης της δικής του κοινωνικής ταυτότητας.

Στον πρόλογο του βιβλίου των Zavalloni&Louis – Guerin *Κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, εισαγωγή στην εγώ- - οικολογία* (1996), η Αναστασία - Βαλεντίνη Ρήγα, ξεκινά με την ανάγκη ορισμού της ψυχοκοινωνικής ταυτότητας του ανθρώπου. Αναφέρει πως κάποιοι κοινωνικοί επιστήμονες την μελετούν με βάση τον τρόπο που το άτομο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και τον αναθεωρεί και άλλοι εστιάζουν στους ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωσή της. Η ίδια προχωρά σε συγκεκριμένες αναφορές σε επιστήμονες του χώρου, με πρώτο τον Tajfel (αναφ. στο 1978), όπου για εκείνον η ταυτότητα του

ανθρώπου πηγάζει από την αντίληψη που αποκτά από τις κοινωνικές ομάδες στις οποίες είναι μέλος και με το αίσθημα του *ανήκειν* που αναπτύσσει σε αυτές. Αυτό είναι που του προσδίδει και την αίσθηση της μοναδικότητάς του. Όσον αφορά τον Erikson (αναφ. στο 1968), η αντίληψη της ταυτότητας εξαρτάται από το κατά πόσο το άτομο ανάλογα των παραγόντων που πλαισιώνουν τη ζωή του και επιδέχονται αλλαγές (οικογένεια, κοινωνική θέση, πολιτισμικά στοιχεία, γεωγραφικό πλαίσιο), και τα στάδια του Εγώ του είναι ικανά να εξισορροπήσουν μεταξύ τους και να προσαρμοστούν (Zavalloni&Louis – Guerin,1996).

Οι Zavalloni&Louis – Guerin (1996), αναφέρουν πως στον τομέα της ψυχολογίας *«η έννοιας της κοινωνικής ταυτότητας αναπτύχθηκε, προκειμένου να ενσωματωθεί η κοινωνική στην προσωπική διάσταση του ατόμου»* (:33). Όσον αφορά την κοινωνιολογία, δίνει μια περαιτέρω οπτική και βαρύτητα στους κανόνες που διέπουν τη ζωή του υποκειμένου, και σε έννοιες που προσδιορίζουν τους ατομικούς ρόλους, όπως το φύλο, η φυλή, η επαγγελματική ιδιότητα, και άλλα. Τα στοιχεία αυτά είναι που για αρκετούς κοινωνιολόγους καθορίζουν τη θέση και την ένταξη του ατόμου μέσα στο κοινωνικό σύστημα που ζει. Οι συγγραφείς καταγράφουν την άποψη του Parsons σχετικά με τις προσδοκίες που αναπτύσσονται από τους κοινωνικούς ρόλους. Υποστηρίζει ότι είναι χαρακτηριστικά και του Εαυτού και του Άλλου, και της συμπεριφοράς που αναμένεται να έχουν. *«Αυτές οι προσδοκίες εδραιώνονται από τη στιγμή που θα εκφράσουν κοινές αξίες στα μέλη μιας κοινότητας»* (Zavalloni&Louis-Guerin,1996, αναφ. στο Parsons&Shils, 1951 :154).

Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω η ένταξη του ανθρώπου μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, δεν αφορά μόνο την αποδοχή και την εφαρμογή των κοινωνικών κανόνων που διέπουν το εκάστοτε πλαίσιο, αλλά και στην εσωτερίκευση αυτών, που εκφράζονται στην καθημερινότητά του, ως βάση της προσωπικότητάς του υποκειμένου. Αυτό είναι που σχηματοποιεί την κοινωνική του ταυτότητα. Η κοινωνική ταυτότητα, είναι άμεσα συνυφασμένη με την κοινωνική κατηγοριοποίηση, αφού ορίζουμε τόσο τους άλλους, όσο και χαρακτηριστικά του εαυτού μας, άρα και της ταυτότητάς μας (ηλικία, εθνικότητα, επάγγελμα και άλλα) (Χαντζή etall, 2005). Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, μπορούμε να σκεφτούμε τη μικρή σύγκλιση που μπορεί να διαθέτει ένας τοξικομανής με την αίσθηση της μοναδικότητας. Ένας άνθρωπος που έχει δεχτεί πλήγμα και βιογραφική ρήξη στα πολλαπλά επίπεδα της ζωής του, έχει χάσει την επαφή με τον εσωτερικό του κόσμο, τις σκέψεις τα

συναίσθημα του. Η όποια του συνείδηση για τον κόσμο είναι τουλάχιστον αλλοιωμένη.

Η Wetherell (2004), παραθέτει τις τρεις βασικές αρχές της θεωρίας των Tajfel&Turner. Η Κοινωνική Κατηγοριοποίηση. Σχετίζεται με την αυτοεκτίμησή του ατόμου και τη διατήρηση αυτής με θετικό πρόσημο. Αυτό πετυχαίνεται με την συμμετοχή σε ομάδες (οποιασδήποτε φύσεως, π.χ. αθλητικές, πολιτικές και άλλες), όπου προσφέρουν μια διαφορετική οπτική ανάγνωσης του κόσμου. Τα κοινά σημεία των ομάδων, δημιουργούν και μια κοινή αντίληψη για τα μέλη που συμμετέχουν σε αυτές, αλλά και κάθε υποκείμενο για τον εαυτό του. Επιπλέον οι ομάδες λειτουργούν ως μια φόρμα για τον τρόπο που οργανώνονται ιδέες και αντιλήψεις στην κοινωνία εν γένη και σε ατομικό επίπεδο. Οι κατηγοριοποιήσεις σε μια κοινωνία (από το φύλο και την εθνικότητα, μέχρι το εκπαιδευτικό επίπεδο και τη συμμετοχή σε μια αθλητική ομάδα), είναι κοινωνικά κατασκευασμένες από τους ίδιους τους ανθρώπους και επενδύονται νοηματικά με διαφορετικό τρόπο, αναλόγως του ιστορικού πλαισίου. Η συγγραφέας παραθέτει την άποψη του Tajfel, πως οι κατηγοριοποιήσεις και η γνωστική τους επεξεργασία, ελλοχεύει τον κίνδυνο της «αντιληπτικής πλάνης» για τον άνθρωπο, εφόσον συγκρίνει και αξιολογεί την ομάδα που είναι μέλος ως ανώτερη και πιο ομοιογενή, από τις υπόλοιπες, με την πιθανότητα η αξιολόγηση αυτή να είναι αναληθής.

Έπεται η Κοινωνική Ταύτιση. Ο αντίκτυπος που έχουν οι συγκρίσεις μεταξύ των ομάδων που το άτομο ανήκει και εκείνων που δεν ανήκει (ένδο - ομάδες και έξω - ομάδες αντίστοιχα) είναι ισχυρός. Ο λόγος είναι η αυτόματη δημιουργία αξιακών συστημάτων, που οι κατηγοριοποιήσεις επιφέρουν. Όταν ένα υποκείμενο ανήκει σε μια ομάδα, τότε μοιράζεται κοινά γνωρίσματα με τα υπόλοιπα. Κατ' επέκταση αποκτά μια ταυτότητα και μια θέση στο κοινωνικό πλαίσιο. Η αξία που εμπεριέχεται στη θέση που κατέχει, είναι συνυφασμένη με το κύρος και την αναγνώριση που θα απολαμβάνει, στοιχεία άμεσα συνδεδεμένα με την αξία που προσδίδει στον εαυτό του. Αντίστοιχη θετική ή όχι αξιολόγηση προσδίδει σε εκείνους που ανήκουν σε άλλες ομάδες. Οπότε, όσο πιο θετικό είναι το αποτέλεσμα υπέρ της ενδο - ομάδας στις συγκρίσεις με τις έξω - ομάδες, τόσο στα μέλη της θα ενισχύεται και θα διατηρείται η αίσθηση της κοινωνικής τους ταυτότητας. Σε αντίθετη περίπτωση, επέρχεται η μείωση της αυτοεκτίμησης του ατόμου.

Η Κοινωνική Σύγκριση. Σε συνέχεια του προηγούμενου, γίνεται κατανοητό πόσο απαραίτητη είναι η διατήρηση της καταξίωσης και της θετικής οπτικής της ένδο – ομάδας που συμμετέχει το άτομο. Όσο αυτά υφίστανται, τόσο και το υποκείμενο θα διατηρεί τη δική του θετική άποψη για τον εαυτό του. Μέσα από τις συγκρίσεις των ομάδων που αναπόφευκτα συμβαίνουν προκειμένου να επέρχεται και η αξιολόγησή τους, τα μέλη προσπαθούν να διατηρούν την καλή τους θέση στον κοινωνικό ιστό. Κάθε υποκείμενο θα προσπαθήσει να επιφέρει μια θετική αλλαγή στη υπάρχουσα ομάδα που είναι μέλος.

Σε διαφορετική περίπτωση, πιθανόν το άτομο να αφήσει την ένδο - ομάδα που συμμετείχε, προκειμένου να ενταχθεί σε εκείνη που θα του προσδώσει τη θετική αυτοεκτίμηση και την κοινωνική ταυτότητα που αναζητά. *«Το ουσιώδες που πρέπει να συγκρατηθεί εδώ είναι ότι μια δεδομένη ομάδα, όντας στοιχείο της αντικειμενικής μας ταυτότητας, έχει επενδυθεί με σημαντικές ιδιότητες της ατομικής μας ταυτότητας»* Zavalloni&Louis – Guerin,(1996 :51). Σε κάθε περίπτωση όμως, είναι απαραίτητη η δέσμευση του υποκειμένου σε κάποια κοινωνική ομάδα και τους κανόνες που τη διέπουν, προκειμένου να διατηρεί τη θέση του σε αυτήν όπως και το αίσθημα του ανήκειν. Όπως γράφει και ο Goffman (1994), *«η εμπλοκή λοιπόν σε μια κοινωνική οντότητα συνεπάγεται τόσο μια δέσμευση όσο και μια προσήλωση»* (:173). Για τον Goffman, η κοινωνική οντότητα μπορεί να απαντά από μια ιδεολογία, μέχρι ένα έθνος, η οποία εγείρει διάφορες υποχρεώσεις όπως επένδυση χρόνου, χρήματος, αλλά μπορεί ταυτόχρονα να αποζημιώνει το άτομο, όπως για παράδειγμα. απολαμβάνοντας συναισθηματική προσήλωση από άλλα υποκείμενα.

Τα άτομα σε χρήση μπορεί για τον «υγιή» πληθυσμό να υπάγονται σε μια ομάδα λόγω κοινών χαρακτηριστικών. Ωστόσο, οι μεταξύ τους συναναστροφές είναι αρκετά περιορισμένες, γιατί ο δρόμος της εξάρτησης, είναι κατ' ουσία ένας δρόμος μοναχικός. Βέβαια, υπάρχουν κώδικες επικοινωνίας, που εστιάζουν στην συνδιαλλαγή των ουσιών. Δεν προσδίδεται καμία θετική εικόνα και δεν υπάρχει αυτοεκτίμηση, ούτε μπορεί να χτίσει την προσωπικότητά του, γιατί απλά την έχει απολέσει. Όμως έστω και υπό αυτές τις συνθήκες, έχει τη δυνατότητα να ανήκει κάπου. Από την άλλη μεριά, όταν οι άνθρωποι αυτοί αποφασίζουν να κάνουν ένα σημαντικό άνοιγμα στη ζωή τους, αναζητώντας βοήθεια ανεξάρτησης, τότε επισύρουν και τις ανάλογες δεσμεύσεις του προγράμματος που επιλέγουν. Επιπλέον, οι θεραπευτικές κοινότητες ως ένας άλλος μικρόκοσμος της κοινωνίας, εμπεριέχουν

όλα τα στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω. Με τη σειρά τους οι λήπτες των υπηρεσιών, επιλέγουν ανάμεσα από τα αξιακά γνωρίσματα των ομάδων που υλοποιούνται σε ένα πλήθος θεραπευτικών προγραμμάτων. Μέσα από τα λόγια των ίδιων των ερευνώμενων αποτυπώθηκαν οι προτιμήσεις ανάμεσα στα προσφερόμενα προγράμματα αποθεραπείας, μέσα από το φιλτράρισμα και την αποδοχή που έλαβαν ή όχι.

Υπό «κανονικές» συνθήκες, φαίνεται πως τα κοινωνικά πλαίσια μέρος των οποίων είναι κάθε υποκείμενο, αναλόγως των χαρακτηριστικών που διαθέτουν και των λειτουργιών που επιτελούν, επηρεάζουν το χτίσιμο της προσωπικότητας. Αντικατοπτρίζεται η λειτουργία της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα ατομικά βιώματα και τα συλλογικά. Όπως έχει καταγραφεί παραπάνω, οι στάσεις, οι συμπεριφορές που καταλήγουν να γίνονται κομμάτια έκφρασης προσωπικότητας, διαμορφώνουν τους ανθρώπους, με το ίσως κάπως οξύμωρο ότι κατασκευάζονται από τους ίδιους. Η Wetherell (2004), στο βιβλίο της καταγράφει την άποψη του Connell (αναφ. στο 1987), που *«υποστηρίζει ότι είναι χρήσιμο να κατανοήσουμε τη διαμόρφωση των μεμονωμένων ταυτοτήτων ως σχέδια εργασίας τα οποία εκτυλίσσουν οι άνθρωποι χρησιμοποιώντας ποικίλους πόρους»* σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται συλλογικές αντιλήψεις στο επίπεδο της τοπικής και της παγκόσμιας κοινότητας για το τι σημαίνει να είναι κανείς *μαύρος ή λευκός, άνδρας ή γυναίκα, μέλος της εργατικής ή της μεσαίας τάξης»* (:417). Η άποψη αυτή ενισχύει την αντίληψη περί κατασκευής του κόσμου από τους ανθρώπους, και εμπεριέχει μια ροή στο χρόνο, σχετικά με τα κοινωνικά πεδία και την ιστορική τους εξέλιξη. Όπως σημειώνει η Wetherell (2004 :417) *«φτιάχνοντας τον εαυτό φτιάχνεται και αναπαράγεται η κοινωνία»*. Μια τέτοια γνώμη, μοιάζει υποσχόμενη σχετικά με την πορεία της ιστορίας του κοινωνικού ιστού. Όσο εξελίσσεται ο κόσμος ατομικά και αθροιστικά διαμέσου της αλληλεπίδρασης, τόσο θα ενισχύεται η ροή των κοινωνικών κατασκευών, πιθανά και της διαμόρφωσης νέων, κάτι που θα αντικατοπτρίζεται στις προσωπικότητες, τις στάσεις και τις κοινωνικές ταυτότητες των ανθρώπων. Αυτό σημαίνει ότι σε ένα πέρασμα από το παρελθόν στο παρόν, οι όποιες αναπαραστάσεις υπόκεινται σε αλλαγή, θα επηρεάζουν και τη διαμόρφωση του εαυτού, των στάσεων και της κοινωνικής ταυτότητας των υποκειμένων. Για παράδειγμα η διαφορετική κουλτούρα και τα πολιτισμικά στοιχεία των ανατολικών λαών με τους δυτικούς. Οπότε, κάθε φορά που

επέρχεται μια αλλαγή στο κοινωνικό πλαίσιο, ο άνθρωπος επαναπροσδιορίζει και επαναπροσδιορίζεται μέσα από αυτό.

Κατά κάποιο τρόπο η γνώμη των Burger&Luckmann, όπως αναφέρουν οι Zavalloni&Louis – Guerin,(1996, αναφ. στο 1966), συνάδει με τα παραπάνω. Θεωρούν πως υπάρχουν τύποι ταυτότητας που «υπηρετούνται» σε κάθε τύπο κοινωνικού πλαισίου, που τους παράγει το ίδιο. Κάθε υποκείμενο διαθέτει και κάποιο κοινωνικό ρόλο – ταυτότητα, σύμφωνα με τον οποίο δομεί την πραγματικότητά της καθημερινότητας του με βάση τους άξονες της αντικειμενικής πραγματικότητας που έχουν κατασκευαστεί και τηρεί την εκδήλωση της ανάλογης συμπεριφοράς (για παράδειγμα άνδρας, γυναίκα). Επιπλέον επισημαίνουν πως *«αυτές οι ταυτότητες προκύπτουν από την αλληλεπίδραση ανάμεσα στον οργανισμό, την ατομική συνείδηση και την κοινωνική δομή, πάνω στην οποία αυτές οι ταυτότητες επιδρούν, τη συντηρούν, την τροποποιούν και περίπτωση αντίθεσης προσπαθούν να τη μεταρρυθμίσουν»* (όπ.π:35). Καταλαβαίνει κανείς πόσο ισχυρή είναι η επίδραση της κοινωνίας και των αναπαραστάσεων που κατασκευάζει, ώστε να προσπαθεί στην πιθανότητα της «εκτροπής» ενός ατόμου, να παρέμβει για να ομαλοποιήσει την κατάσταση, επαναφέροντάς το στον ρόλο του.

Οι Zavalloni&Louis – Guerin,(1996), θεωρούν πως η έννοια της ταυτότητας δεν υφίσταται χωρίς την έννοια της ένταξης. Δηλαδή μιας κοινωνικής ομάδας όπου το άτομο να αισθάνεται πως το συνδέουν κοινά χαρακτηριστικά και ιδέες με τα υπόλοιπα μέλη. Οι μορφές ένταξης στη συνέχεια είναι που δημιουργούν ένα σύστημα διαφορών, το οποίο λειτουργεί ως «χώρος» διενέργειας των μεταξύ τους διακρίσεων. *«Έτσι η ταυτότητα εμφανίζεται ως ένα προνομιακό αντικείμενο που καθιστά δυνατή την κατανόηση της δομής της κοινωνικής πραγματικότητας στο βαθμό που η σχέση με τον κόσμο εδραιώνεται μέσω αυτών των κοινωνικών και πολιτισμικών τύπων ένταξης»* (όπ.π:23). Οι ίδιοι θεωρούν πως ο Εαυτός, (δηλαδή το Εγώ), ο Άλλος (κάποιο άτομο ή ομάδα) και η Κοινωνία, εμπεριέχουν αναπαραστάσεις που ανατροφοδοτούν τη σχέση ανάμεσα στο ατομικό και το συλλογικό επίπεδο και την κάνουν λειτουργική. Εξάλλου για αυτούς, *«ο Άλλος νοείται ως ένα συστατικό στοιχείο του Εγώ [...]»* (όπ.π:40). Προσθέτουν επίσης πως για να υπάρχει Εαυτός, είναι απαραίτητο να υπάρχει ο Άλλος, ανεξάρτητα την ιδιότητά και τον ρόλο του, και τη θετική ή αρνητική του οπτική από το άτομο. Επιπρόσθετα, σημειώνουν πως μέσα από ένα άλλο επίπεδο συνείδησης *«ο Εαυτός δεν μπορεί να συσταθεί και να εδραιώσει το*

συναίσθημα της κοινωνικής ένταξης μόνο από κοινωνικό – ιστορικά μοντέλα διαμέσου αυτής της αντιστρεψιμότητας, αλλά το πράττει και μέσα από το καθημερινό βίωμα [...]» (Zavalloni&Louis – Guerin,(1996 :157).

Η Wetherell (2004), θεωρεί πως μέσω των αφηγήσεων ιστοριών που για τον κάθε άνθρωπο έχουν ένα ιδιαίτερο νόημα και βαρύτητα, είτε προκύπτουν από εσωτερικούς διαλόγους είτε από την επικοινωνία με άλλους, προκύπτει η ατέρμονη διαδικασία κατασκευής της ταυτότητας. Ως σημαντικό παράγοντα για τον αντίκτυπο της επικοινωνίας σε όλη αυτή τη διαδικασία, σημειώνει την κοινωνική κατάταξη του ατόμου. Η ίδια προσθέτει, τον αποφασιστικό ρόλο που παίζει η οικογένεια και άλλες σημαντικές κλειστές ομάδες στη μετάδοση και κληροδότηση με έναν τρόπο κοινωνικών πρακτικών στο άτομο *«στο βαθμό που αποτελούν τα πλαίσια όπου τα ταυτοτικά εγχειρήματα παίρνουν μορφή και γίνονται πράξη»* (όπ.π:421). Όπως σημειώνει και ο Goffman (2001), *«[...] η αναγνώριση κοινωνικής ταυτότητας συνιστά συμμετοχή ενός ατόμου σε μια τελετή επικοινωνίας»* (:141). Σχετικά με την επίδραση της οικογένειας οι Zavalloni&Louis – Guerin,(1996), παραθέτουν ένα κείμενο του Freud, που υποστηρίζει ότι οι κανόνες και οι απαγορεύσεις κάθε πολιτισμού είναι στοιχεία του Υπερεγώ. Θεωρεί πως το Υπερεγώ κάθε παιδιού, χτίζεται πάνω στο Υπερεγώ των γονέων του, αφού έχει παγιώσει αξίες από γενιές του παρελθόντος που μεταδίδονται στις επόμενες. Η διαιώνιση αρχών και αξιών *«παλιάς κοπής»*, έρχονται σε αντίθεση με την εξέλιξη του παρόντος, οπότε και μπορούν να εξηγήσουν θέματα συμπεριφοράς του ανθρώπου, αντανακλώντας το πρόβλημα. Όπως παρατίθεται στο κείμενό του, *«η ανθρωπότητα δεν έζησε ποτέ εντελώς στο παρόν»* (όπ.π:43).

Σε μια ανθρώπινη αφήγηση ιστορίας ζωής, όλα τα στοιχεία και τα επίπεδα που κατασκευάζουν την προσωπικότητα, τη διαμορφώνουν με τον καιρό, αλλά και ο τρόπος που το άτομο έχει εμπειρέξει την κοινωνική οργάνωση, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να μελετηθούν, γιατί συνειδητά ή ασυνειδήτα εκφέρονται στον λόγο του. Σύμφωνα με την Wetherell (2004 :416), *«σε σχέση με τις ιστορίες ζωής [...] κάθε ερμηνεία ενός ατόμου είναι ημιτελής εάν δεν τη συνοδεύει η κατανόηση των συνθηκών όπως βιώθηκαν από το υποκείμενο, του δόθηκαν ή του μεταφέρθηκαν από το παρελθόν. [...] Η τάξη, η «φυλή» και ο καταμερισμός της εργασίας με βάση το φύλο είναι κοινωνιολογικές έννοιες που χρησιμοποιούνται από τους επιστήμονες για την κατανόηση της κοινωνικής οργάνωσης. Ωστόσο, από ψυχολογική σκοπιά, όταν μιλάμε για τάξη, «φυλή» ή κοινωνικό φύλο έχουμε μπροστά μας όχι μόνο τα αποτελέσματα των*

υλικών περιορισμών αλλά μνήμες, φαντασιώσεις, επιθυμίες, όνειρα, κατασκευές του εαυτού. Αυτά, στο ψυχολογικό επίπεδο (αλλά όχι στο οικονομικό ή στο πολιτικό) συναποτελούν την ουσία και την εμπειρία της κοινωνικής οργάνωσης». Ένα πολύ γνωστό σε όλους παράδειγμα που δίνει η Wetherell (2004), είναι αυτό του άνδρα σε σχέση με την μη άνεση της εκδήλωσης συναισθημάτων, τουλάχιστον μπροστά σε άλλους. Επικρατεί η γνώμη πως οι άντρες δεν πρέπει να κλαίνε, αλλά να κρατούν μια στάση πιο σκληρή, ώστε να μην θεωρούνται πως θηλυκοποιούνται ή είναι ευάλωτοι. Η αναπαράσταση για το ανδρικό φύλο έχει κατασκευαστεί με τέτοιο τρόπο, που να ορίζει το πρότερον για να είναι κοινωνικά αποδεκτό. «Έτσι η κοινωνική ιστορία έρχεται να οργανώσει την ατομική ιστορία ζωής» (όπ.π:438).

Στον αντίποδα, σχετικά με την μοναδικότητα της ατομικής ταυτότητας υπάρχει και η άποψη του Barthes (Wetherell, 2004, αναφ. στο Collins, 1980) ότι η προσωπικότητα του ατόμου και η ταυτότητά του δεν είναι μία, όπως ούτε μια είναι και η οπτική της προσωπικής του διαδρομής και ιστορίας. Εξαρτάται από το ποιος είναι εκείνος που την ακούει και την αναλύει κατά τη δική του προσωπικότητα. Μεγαλύτερο βάρος αποδίδεται και στον ίδιο τον φορέα βιωμάτων, αφού κατά την αφήγηση της ιστορίας του και της ταυτότητάς του, πολλές φορές μπορεί να μην υπάρχει μια ομαλή συνέχεια, παρά ένας λόγος που υπόκειται σε μετατοπίσεις και εναλλαγές στη συγκέντρωση. Αυτό κατά την παραπάνω άποψη, σημαίνει μια αποδιοργανωμένη ταυτότητα, που δεν έχει καταφέρει να μαζέψει τα κομμάτια της ώστε να συγκροτηθεί.

Βιβλιογραφία

- Λαμπροπούλου Ε. (1994). *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Αθήνα, Παπαζήση.
- Νασιάκου Μ., Χαντζή Α., Φατούρου – Χαρίτου Μ., (2005). *Εισαγωγή στην ψυχολογία*. Β΄ τόμος, Αθήνα, Gutenberg.
- Πανούσης Γ. (1985). *Οι κοινωνικές σχέσεις ως αναγκαίοι όροι της εγκληματογένεσης*, Αθήνα, Σακκούλα Αντ. Ν.
- Τσαούση Δ. Γ. (2001). *Η κοινωνία του ανθρώπου, Εισαγωγή στην κοινωνιολογία*, Αθήνα, Gutenberg.
- Bourdieu P. (2015). *Η ανδρική κυριαρχία*, Μτφρ: Έφ. Γιαννοπούλου

Αθήνα, Πατάκης, 2^η έκδοση.

Zavalloni M. & Louis – Guerin Ch., (1996). *Κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση. Εισαγωγή στην εγώ - οικολογία*. Μτφρ. Α.- Β. Ρήγα, Κ. Θεοφιλοπούλου, Χ. Λυράκη, Ε. Κατσάλη, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Giddens A. (2009). *Κοινωνιολογία*, Μτφρ – Επιμέλεια Τσαούσης Δ. Γ., Αθήνα, Gutenberg.

Goffman E.,(1994). *Άσπλα*, Μτφρ. Ξ. Κομνηνός, Αθήνα, Ευρύαλος

Goffman (2001), *Στίγμα. Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*, Μτφρ: Δ. Μακρυνιώτη, Αθήνα, Αλεξάνδρεια.

Plummer K., (2000). *Τεκμήρια Ζωής. Εισαγωγή στα προβλήματα και τη βιβλιογραφία μιας ανθρωπιστικής μεθόδου*. Μτφρ. Λιαναντωνάκη Χ., Αθήνα, Gutenberg.

Wetherell M. (2004). *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα*, Μτφρ. Ν. Μποζατζής, Αθήνα, Μεταίχμιο.

Διαλέξεις

Ζήση Αν. *Εφαρμοσμένη κλινική κοινωνιολογία : Κοινωνική Παρέκκλιση, Ομάδες Αποκλεισμού και Ψυχική Υγεία*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 3/2/2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

«Ο κόσμος βρίθει από προσωπικά τεκμήρια... Οι άνθρωποι κρατούν ημερολόγια, στέλνουν γράμματα, τραβούν φωτογραφίες, γράφουν υπομνήματα, αφηγούνται βιογραφίες, σκαλίζουν γκράφιτι, δημοσιεύουν τα απομνημονεύματά τους, γράφουν επιστολές σε εφημερίδες, αφήνουν σημειώματα αυτοκτονίας, χαράζουν αναμνηστικές ταφόπλακες, γυρίζουν ταινίες, ζωγραφίζουν πίνακες, συνθέτουν μουσική και προσπαθούν να καταγράψουν τα όνειρά τους» (Plummer, 2000 : 35).

3.1 Οι τέχνες ως θεραπευτικό εργαλείο

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια πολύ σύντομη αναφορά στις μορφές τέχνης που αξιοποιούνται τόσο από το ΑΡΓΩ, όσο και από παρεμφερή θεραπευτικά προγράμματα σε όλη τη χώρα. Σκοπό έχουν την ενίσχυση της ολιστικής προσέγγισης στην απεξάρτηση, εφόσον έχουν αποδειχτεί τα ευεργετικά αποτελέσματά τους για τα δύσκολο έργο της αναδόμησης του εσωτερικού κόσμου. *«Η τέχνη, η αξία του ονόματός της οφείλει να υποτάσσεται στην επιστήμη, στην ηθική και τη δικαιοσύνη[...]*» (Bourdieu, 2002: 92).

Η διαδρομή της ανακάλυψης του εαυτού είναι μακριά και διαρκής. Εάν δεν υπάρχουν τα απαραίτητα στηρίγματα και εργαλεία να αξιοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση, τότε το έργο γίνεται πιο δυσχερές. Η τέχνη και οι διάφορες μορφές της αποτελούν μερικούς από τους πυλώνες του ανθρώπου στην έκφραση, εκτόνωση, ανακούφιση και εξερεύνηση του εαυτού του αλλά και της επικοινωνίας με τους άλλους. Όπως αναφέρει και ο Ζιώγας (2018), η τέχνη είναι μια δραστηριότητα. Στηρίζεται σε ορισμένες γνώσεις και εμπειρίες και που σκοπό έχουν τη δημιουργία πνευματικού ή τεχνικού έργου.

Οι αρχαίες τραγωδίες, ήταν ένα σημαντικό σημείο οργανωμένης έκφρασης και επικοινωνίας ζητημάτων που έχουν ατομικές αλλά και κοινωνικές προεκτάσεις. Όπως αναφέρει η Ευδοκίμου – Παπαγεωργίου (1999), όλες οι συγκρούσεις, οι ανθρώπινες αδυναμίες και οι προβληματισμοί λάμβαναν χώρα σε μια τελετουργία

δραματοποίησης μέσα από την ενσάρκωση ρόλων, που σχετίζονται ιδιαίτερα με την δραματοθεραπεία του σήμερα.

Η κεντρική ιδέα της δραματοθεραπείας, αφορά στη δημιουργία ρόλων από τον ωφελούμενο στα πλαίσια μιας συγκριμένης ιστορίας. Μέσα από την συνδιαλλαγή του με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας και τους δικούς τους ρόλους, καλείται να επικοινωνήσει ή και να συγκρουστεί. Ωστόσο οι ρόλοι αυτοί πάντα εμπεριέχουν μια πραγματικότητα, την οποία το άτομο καλείται να συνειδητοποιήσει και να διαχειριστεί (Ευδοκίμου – Παπαγεωργίου, 1999). Έτσι το θέατρο και το μαύρο θέατρο που υλοποιεί το πρόγραμμα του ΑΡΓΩ, δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη του να υποδυθούν ρόλους, μέσα από τους οποίους εξερευνούν τις ατομικές τους αδυναμίες, φόβους, ελλείμματα και προσδοκίες, διάγοντας μια διαδρομή από το ατομικό στο κοινωνικό και αντίστροφα. Μπορεί οι προαναφερόμενες ομάδες να μην λειτουργούν αμιγώς υπό το πρίσμα της δραματοθεραπείας, ωστόσο, αφορά μια πραγματικότητά της. *«Οι δραματοποιημένοι ρόλοι γίνονται το μέσο για την εξερεύνηση του προσωπικού μας εσωτερικού θεάτρου που έχει τους δικούς του πραγματικούς ρόλους»* (Ευδοκίμου – Παπαγεωργίου, 1999 : 92).

Οποιαδήποτε μορφή τέχνης, είτε σχετίζεται με το θέατρο, τα εικαστικά, το χορό, τη μουσική και άλλες, μπορεί να λειτουργήσει ανακουφιστικά – ιαματικά, όταν πλαισιώνεται σωστά. Εξάλλου οτιδήποτε αφορά τις δυνατότητες του σώματος (κίνηση, παραγωγή ήχων) και τις αισθήσεις του, κρύβει ιδιαίτερα δυναμικά, τα οποία στην κατάλληλη περίπτωση, μπορούν να αναδυθούν και να αξιοποιηθούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο πρώτα για το άτομο και μετά για την ομάδα. Η Μάτσα (2017), αναφέρει την τέχνη ως διαμεσολαβητική διαδικασία, *«που δημιουργεί δεσμούς και μεταμορφώνει τόσο το ενδοψυχικό όσο και το διψοκειμενικό πεδίο, μεταμορφώνοντας έτσι το ίδιο το υποκείμενο»* (:185).

Μια ομάδα κάπως παρεμφερής με εκείνες του θεάτρου που υλοποιείται στο θεραπευτικό πρόγραμμα του ΑΡΓΩ είναι αυτή του ψυχοδράματος. Το ψυχόδραμα αναπτύχθηκε από τον ψυχίατρο Moreno το 1920. Η διαφορά του σε σχέση με μια θεατρική ομάδα έγκειται στο ότι επίκεντρο είναι ένα μέλος της και όχι όλοι οι συμμετέχοντες. Όπως αναφέρει η Συμεωνίδου (<http://www.psychodramathes.gr/activities/%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%B1%CF%82%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%84%CF%8E%CE>

[E%BD/psychodrama/](#), 2018), είναι μια διαδικασία που το άτομο, εκδραματίζει κάποιον αυτοσχέδιο ρόλο, και μέσα από αυτόν δύναται να επεξεργαστεί μαζί με την υπόλοιπη ομάδα τις δυσκολίες και τα τραύματα που αναδύονται από το παρελθόν και τον «καθιλώνουν» στο παρόν. Οι συμμετέχοντες υποδύονται άλλους ρόλους, που στόχο έχουν την κατανόηση και επίλυση των δυσκολιών του «πρωταγωνιστή».

Όσον αφορά τη χρήση της μουσικής είναι επίσης διαδεδομένη για τις ανακουφιστικές - θεραπευτικές της ιδιότητες. Κατά την Ευδοκίμου – Παπαγεωργίου, (1999), με τον όρο «μουσική» οι αρχαίοι Έλληνες συμπεριελάμβαναν μια γκάμα εκφράσεων όπως το χορό, το ρυθμό, την αρμονία, το λόγο και την αξιοποιούσαν για θεραπευτικούς σκοπούς. Έτσι και στα μέσα του περασμένου αιώνα, η αξία της μουσικής ως μέσον θεραπείας επικυρώθηκε, ώστε αποτέλεσε μέρος της διδασκαλίας σε πανεπιστήμια των Η.Π.Α. Η χρήση της έγκειται είτε σε σκοπούς επικοινωνίας και θεραπείας σε μέρος ψυχικών παθήσεων, είτε ψυχο - προστατευτικά στον τομέα της εκπαίδευσης – παιδαγωγικής.

Η ομάδα ρυθμού μέσω των κρουστών που πραγματοποιεί το ΑΡΓΩ, στοχεύει σε μια διαφορετική προσέγγιση έκφρασης από αυτή του θεάτρου, όπου υπάρχει η απουσία λόγου, οπότε η επικοινωνία, έκφραση, ανακούφιση επιτελείται μέσω του ρυθμού. Ιδιαίτερα οι άνθρωποι σε χρήση, εφόσον είναι ιδιαίτερα εσωτερικά «τραυματισμένοι», ενδεχομένως να μην δύνανται να «χτίσουν» εύκολα λόγο. Η απόκτηση ρυθμού είναι επίσης μια δύσκολη διαδικασία, ξεκινώντας από τον «εσωτερικό ρυθμό» του καθένα που έχει υποστεί αλλοίωση. Όμως πιθανά να είναι για κάποιους μια πιο ανώδυνη προσέγγιση, και ο χτύπος των κρουστών μια πλαισιωμένα «βίαη» τεχνική που εκτονώνει τα έντονα αρνητικά συναισθήματα. *«[...] η έλλειψη ρυθμού σε έναν άνθρωπο έχει ως αποτέλεσμα διαταραχές της προσωπικότητας και διαταραχές ψυχοσωματικού χαρακτήρα. Η ανικανότητα δημιουργίας μουσικών ήχων και ρυθμού έχουν άμεση σχέση με το συναισθηματικό και σωματικό έλεγχο»* (Ευδοκίμου – Παπαγεωργίου, 1999 :226).

Όπως είδαμε, υπάρχει μια ποικιλία θεραπευτικών προσεγγίσεων μέσω της τέχνης που πραγματοποιούνται στο θεραπευτικό πρόγραμμα του ΑΡΓΩ, όπως και στο σύνολο σχεδόν των θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης της χώρας. Η αξία της τέχνης και των θεραπευτικών της ιδιοτήτων έχει διαδοθεί σημαντικά. Μπορεί να ειπωθεί ως ένας διάυλος επικοινωνίας ανάμεσα στο θεραπευτή και τον θεραπευόμενο

χρήστη, ειδικά όταν η λεκτική επικοινωνία είναι περιορισμένη ή «τραυματισμένη». Η Μάτσα (2017), αντιλαμβάνεται την τέχνη – θεραπεία ως τον διαμεσολαβητή που θα δοθεί στα χέρια του τοξικομανούς ως εργαλείο για να εκφράσει αυτά που με λόγια δεν μπορεί. Η ουσία της κάθε θεραπευτικής - εκφραστικής διαδικασίας, έγκειται στην αλλαγή οπτικής συνήθως τραυματικών καταστάσεων όπως βιώνονται ή έχουν εντυπωθεί στο άτομο, μέσα στον ασφαλή χώρο μιας ομάδας και του συντονιστή.

Παρακάτω θα εστιάσουμε στην εικαστική θεραπεία (arttherapy), που αποτελεί έναν κρίκο στην αλυσίδα των θεραπευτικών προσεγγίσεων μέσω της τέχνης. Αφορά την ομάδα του ΑΡΓΩ που συμμετείχα προσωρινά και γνώρισα τα μέλη που μου παραχώρησαν τις συνεντεύξεις και τις ιστορίες της ζωής τους.

3.2 Η εικαστική έκφραση ως μέσον θεραπείας

Όπως είδαμε και παραπάνω, η πληθώρα των τεχνών είναι στη διάθεση των ανθρώπων προκειμένου να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την έκφραση και θεραπεία των δυσκολιών του παρελθόντος. Στην παρούσα ενότητα θα γίνει ειδική μνεία στην θεραπεία μέσω των εικαστικών (arttherapy), μιας και η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τους συμμετέχοντες της συγκεκριμένης ομάδας.

Για τους ανθρώπους που ασχολούνται με τις τέχνες, ανοίγεται ένα παράθυρο στον κόσμο, με χρώματα, μουσικές, κινήσεις, επικοινωνία και ευφορικά συναισθήματα. *«Η Χρωματική ζωγραφική[...] περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη εφαρμογή του χρώματος [...], γίνεται ο πιο κοντινός φορέας χαράς, αισιοδοξίας και θεραπείας για τον άνθρωπο»* (Αθανασίου, 2002: 94). Μέρος των συνανθρώπων μας όμως αξιοποιεί τις τέχνες ως ένα μέσον θεραπευτικής διαδικασίας. Τότε ανοίγεται ένα παράθυρο στις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, έχοντας να διανύσουν έναν δρόμο με μπερδεμένες γραμμές, παράφωνες μουσικές και χωρίς ενέργεια κινήσεις, μέχρι να φτάσουν στο στόχο. Βέβαια το ταξίδι αυτό κρύβει και όμορφες στιγμές μοιράσματος, επαφής, συνειδητοποίησης. Αρωγός αυτής της διαδρομής αποτελεί και η ομάδα εικαστικής έκφρασης και θεραπείας του ΑΡΓΩ, όπου οι χρήστες σε απεξάρτηση καλούνται να αποδώσουν στο χαρτί, κομμάτια του

εσωτερικού τους κόσμου, μέσα σε ένα ασφαλές πλαίσιο, καθοδηγούμενο από την εικαστική θεραπεύτρια.

Η ανάπτυξη των εικαστικών και των σχεδίων ως επιστημονικό πεδίο, ανάγεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα σε ψυχιατρικά καταστήματα της Αμερικής. Περίπου το 1910 άρχισαν να αξιοποιούνται οι ζωγραφιές ψυχικά ασθενών ως εργαλεία για την έκφραση και ανακούφισή τους από τα δύσκολα βιώματά τους. Τριάντα χρόνια μετά, η επιστήμη άρχισε να λαμβάνει χώρα και στη Μεγάλη Βρετανία, από όπου και πλέον εξαπλώθηκε σε όλες τις χώρες της Ευρώπης.

Ωστόσο, η ανάγκη του ανθρώπου να εκφράζεται μέσω χρωμάτων, σχεδίων και κατασκευών απαντάται σίγουρα πολύ πριν την εμφάνιση της εικαστικής θεραπείας και την αναγωγή της σε επιστήμη. Ο Μπάσιν (1991), αναφέρει στο βιβλίο του τον προβληματισμό του σημειολόγου Ρίτσαρντς, ο οποίος και έγραψε για τις αισθητικές αντιλήψεις στην τέχνη. Έθεσε δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος σχετίζεται με το ζήτημα της επικοινωνίας στην τέχνη και ο δεύτερος με την αξία της. Υποστηρίζει λοιπόν πως η επικοινωνία είναι από τις βασικότερες ανάγκες του ανθρώπου από την πολύ μικρή του ηλικία. Θεωρώντας την τέχνη ως την ανώτερη των μορφών επικοινωνίας, καταλήγει στο ότι η επιστημονική θεωρία που σχετίζεται με αυτό, είναι μεγάλης σημασίας, προκειμένου να κατανοεί κανείς την τέχνη.

Στους ανθρώπους βέβαια που βρίσκονται στην απεξάρτηση, η κατανόηση των δημιουργημάτων τους είναι συνήθως κάτι αρκετά μακριά από την πρότερη ζωής τους. Ακόμα και στον πληθυσμό που δεν υποφέρει από τη χρήση, οι πλειοψηφία των ενηλίκων σταματά τη ζωγραφική έκφραση περίπου μαζί με το τέλος φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό από μόνο του μπορεί να θεωρηθεί ένα πλήγμα στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου, όπου διακόπτεται ένας διάυλος έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων. Η απόσταση αυτή από διαδικασίες έκφρασης - εκτόνωσης του ασυνείδητου, στην ενήλικη ζωή πιθανά επιφέρει μεγαλύτερη δυσκολία συνειδητοποίησης, συναισθηματική «δυσκαμψία» και εκφοράς αυτών σε λόγο. Εξάλλου όπως αναφέρει και η Dalleyetal (1995 :18 αναφ. στο Naumburg, 1958:511), *«η διαδικασία της θεραπείας μέσω των εικαστικών βασίζεται στην αναγνώριση το ότι οι θεμελιώδεις σκέψεις και τα συναισθήματα του ανθρώπου, που προέρχονται από το ασυνείδητο, βρίσκουν την έκφρασή τους περισσότερο στις εικόνες παρά στις λέξεις»*.

Αν πάμε και λίγο παρακάτω, θα διαπιστώσουμε πως η τέχνη και το καλλιτεχνικό της αποτόπωμα είναι μια ανάγκη εν γένει του ανθρώπου να επικοινωνήσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν και τα graffiti. Μπορεί μικρή σχέση να έχουν με την διαδικασία που συμβαίνει σε ένα προστατευμένο θεραπευτικό πλαίσιο. Ωστόσο είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τον πυρήνα της κινητοποίησης, ως εναλλακτικό τρόπο έκφρασης πολιτών νέας γενιάς συνήθως, που θέλει να διαμαρτυρηθεί για τα δρώμενα, να διεκδικήσει, να ονειρευτεί. Χρώματα, σύμβολα και λέξεις δημιουργούν τα συνθήματα και τις εικόνες που λειτουργούν ως το όχημα για να εκτονωθούν και να μιλήσουν χωρίς λόγια, αναμένοντας κάποιος να λάβει το μήνυμα που θέλουν να περάσουν (Καλογιαννάκη & Καρράςetal, 2015).

Στην τοξικομανία τα πράγματα είναι πιο δύσκαμπτα. Ένας άνθρωπος που ζει στο όριο μεταξύ ζωής και θανάτου, που έχει χάσει κάθε έννοια ελέγχου και εαυτού, ζητά μόνο την ουσία του σαν το μοναδικό και πολύτιμο αγαθό που του έμεινε. Διαθέτει έναν τόσο πλούσιο και τραυματισμένο εσωτερικό κόσμο, που από την αποδόμηση που έχει υποστεί με τα χρόνια στη χρήση, δεν μπορεί να βρει τον άξονά του. *«Η λέξη ‘τραύμα’ προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα ‘τιτρώσκω’ που σημαίνει ‘πληγώνω’»* (Βεντουράτου 2009: 31). Η ίδια αναφέρει πως σε ψυχικό επίπεδο, όταν συμβαίνει ένα πολύ έντονο στρεσογόνο γεγονός, όλες οι ψυχικές δυνάμεις του ατόμου επιστρατεύονται, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ομαλά. Εάν όμως τα ψυχικά αποθέματα δεν επαρκούν ώστε να επεξεργαστούν το γεγονός, τότε επιφέρεται το εσωτερικό τραύμα, καταγράφοντας ό,τι συνέβη στη μνήμη, αφήνοντας ακόμη και σωματικά αποτυπώματα.

Κατ’ επέκταση εκείνο που χρειάζεται να βρει ως καταφύγιο είναι η ομάδα που θα του προσφέρει την οπτική της ομοιογένειας από τη μια, αφού όλοι οι συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες με τις δικές του. Από την άλλη την φροντίδα και την προσοχή που του έλειψε γιατί όπως αναφέρει η Μάτσα (2008 :32), *«[...] στη ρίζα της εξάρτησης βρίσκεται πάντα μια ανεπαρκής μητρική λειτουργία και φιγούρα[...]»*. Επιπλέον το όριο που προσφέρει η ομάδα και που ο χρήστης είχε από καιρό απολέσει, είναι μια καλή αρχή για την παρατεταμένη δουλειά που έχει να κάνει με τον εαυτό του. Το θεραπευτικό πλαίσιο, είναι εκείνο που αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη της θεραπευτικής σχέσης με τον συντονιστή της ομάδας εικαστικών και εκείνο που θα φιλοξενήσει τη δύσκολη βουτιά στον έσω κόσμο του. Η νέα για το

άτομο διαδικασία, η χρήση των υλικών, η αλληλεπίδραση με το αντικείμενο¹⁴ δημιουργίας του, και η αποδοχή (του έργου ή μη των λεγομένων), είναι μερικά στοιχεία μιας άλλης οπτικής για την έκφρασή του και τη βάση της θεραπείας του. Σύμφωνα με την NowellHalletal (1995), όλη αυτή η διαδικασία είναι σημαντική ειδικά στην αρχή της θεραπείας, αφού η ομαδική εικαστική θεραπεία, προσφέρει τη δυνατότητα μέσα από τη ζωγραφική και το παιχνίδι να προσεγγίσει το άτομο τον εαυτό του, να έρθει πιο κοντά με τα υπόλοιπα μέλη, μαθαίνοντας να τηρεί κανόνες, να ανήκει κάπου και να δημιουργεί σταδιακά πιο υγιείς σχέσεις με τους άλλους και τον ίδιο. Εξάλλου ο άνθρωπος εμπλουτίζει τις γνώσεις για τη ζωή και τον κόσμο όπως και τις εκφάνσεις του χαρακτήρα του, αλλά και εμπλουτίζεται από τις συναντήσεις του με άλλα άτομα. Με ένα τρόπο μπορεί να διαπλάθει ως ένα βαθμό την προσωπικότητά του, όταν γίνεται μέρος άλλων συστημάτων.

Η εικαστική τέχνη, εκτός των παραπάνω θετικών στοιχείων, διαθέτει ένα ακόμη ιδιαίτερο, το οποίο είναι τα ίδια τα έργα. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες προσεγγίσεις, η εικαστική θεραπεία, μπορεί να τηρήσει ένα αρχείο¹⁵ με τα δημιουργήματα του κάθε ωφελούμενου, στα οποία να επιστρέφει και να τα επεξεργάζεται όποτε τα ζητήσει ή όποτε κρίνει ο ειδικός πως χρειάζεται να επιστρέψουν σε αυτά. Η απτή ύπαρξη του έργου μπορεί να αποβεί σημαντική για πολλούς λόγους. Ένας από αυτούς είναι η απόδειξη της «ύπαρξης» του δημιουργού και του προσωπικού του αποτυπώματος. Αυτή η επιλογή ειδικά για ανθρώπους σε χρήση, πιθανά να είναι ανακουφιστική, όταν νοιώθουν εξαϋλωμένοι ή αδύναμοι. «Το έργο τέχνης κατασκευάζεται πάντα ενάντια στο έργο του θανάτου. Στη ρίζα κάθε δημιουργικής διαδικασίας υπάρχει πάντα ένας τραυματισμός, ένα δράμα, ένα πένθος» (Μάτσα, 2008: 110 αναφ. στο M. Klein, 1939). Πέραν βέβαια της σημαντικής οπτικής του συντονιστή – θεραπευτή, το πιο ουσιαστικό σημείο είναι η διάθεση του υποκειμένου να δει. Μπορεί το έργο να βρίσκεται απέναντί του, όμως ο δημιουργός του να το κοιτάει χωρίς να το βλέπει. Η ανάδυση αναμνήσεων και συναισθημάτων

¹⁴Το αντικείμενο στις εικαστικές τέχνες νοείται ως ένα χωρικά προσδιορισμένο ερευνητικό ή εκφραστικό καλλιτεχνικό απότοκο. Ο όρος εισήχθη για πρώτη φορά από τον Harold Rosenberg τη δεκαετία του '50 σε μια προσπάθεια να προσδιοριστεί με ένα διαφορετικό τρόπο η ζωγραφική αλλά και η έννοια του καλλιτεχνικού αποτελέσματος γενικότερα. Θέλοντας να προσδιορίσει το ζωγραφικό έργο όχι απλώς ως επιφάνεια αλλά ως ενεργειακό σημείο συνάντησης (Ζιώγας, 2017).

¹⁵ Το αρχείο λειτουργεί με τη αρχή της επαναληπτικότητας. Καταλήγει με μια νέα αφήγηση με βάση τα όσα έχουν λεχθεί (Ζιώγας, 2018).

αρνητικής χροιάς είναι ιδιαίτερα άβολη, οπότε και να απωθεί τη διαδικασία, μέχρι να νοιώσει έτοιμος να το κάνει. Το σημαντικό όμως είναι ότι με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχει επικοινωνήσει μια πτυχή του, έχει αρχίσει να «εκτίθεται» και αυτό είναι ένα ουσιαστικό πρώτο βήμα.

Το στοίχημα είναι ο χρήστης κατά κάποιο τρόπο να προσεγγίσει την παιδικότητα του παρελθόντος, όπου η ζωγραφική και το παιχνίδι ήταν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας, χωρίς ίχνος ντροπής ή συγκράτησης. Σαφώς τα ελλείμματα που δημιουργήθηκαν στην πορεία είναι μεγάλα τόσο στο φαντασιακό όσο και στο συμβολικό, κάτι που κάνει τον εξαρτημένο να νοιώθει άβολα όταν καλείται να συμβολοποιήσει αυτά που έχει μέσα του, το χάος του (Μάτσα, 2008). Για αυτό είναι σημαντικό ο συντονιστής της ομάδας να αποδέχεται όποια προσπάθεια και όποιο περιεχόμενο αποτυπωθεί από το μέλος και να την αντιμετωπίζει με σεβασμό. Δύο βασικά στοιχεία που έλειψαν για χρόνια από τη ζωή του εξαρτημένου και που με τον καιρό πιθανά να τον «ξεκλειδώσουν» από το εσωτερικό του πάγωμα. «[...] *Η άνευ όρων αποδοχή των εικόνων και η δημιουργία συνθηκών για ελεύθερη έκφραση είναι επίσης πολύ σημαντικές προϋποθέσεις για την εικαστική διεργασία στη θεραπεία*» (Malchiodi, 2001: 63 αναφ. στο Moustakas, 1959).

Η καλλιτεχνική δράση του υποκειμένου, είναι η απόδοση κομματιών ενός πάζλ που καλούνται να ενωθούν, για να φτιάξουν το όλο του. Μέσα σε αυτό εμπεριέχονται συναισθήματα, βιογραφικοί εκτροχιασμοί, αναμνήσεις και άλλα. Οι συμβολισμοί που παράγονται στα έργα είναι ένα σημαντικό κλειδί για να ενωθούν τα διάσπαρτα κομμάτια του πάζλ. Η NowellHalletal (1995), αναφέρει πως για τον Jung τα σύμβολα προέρχονται από το ασυνείδητο υποδηλώνοντας και κάτι συγκεκριμένο και πως είναι μέρος ενός όλου. Για εκείνον «είναι ζωντανές προσωποποιημένες πτυχές της ψυχής. Είναι φορτισμένα με ψυχική ενέργεια, με θεϊκή δύναμη, και έτσι είναι δυναμικά, έχουν κινητήρια δύναμη και παράγουν αποτελέσματα» (όπ.π:231). Τα σύμβολα στα έργα είναι ήσσονος σημασίας και θα πρέπει να δίνεται η δέουσα προσοχή. Ωστόσο καλό είναι να μην «μεταφράζονται» καθολικά και μεμονωμένα αλλά να λαμβάνονται υπόψη όλες οι παράμετροι που κάθε μέλος ζωγράφισε. Φυσικά χρειάζεται γενικά να εξετάζονται όχι μόνο οι συμβολισμοί – μοτίβα που κάθε άτομο χρησιμοποιεί, αλλά επιπλέον τα υλικά, τα χρώματα, όπως και τη σειρά που παράγεται κάθε έργο του. Τέλος το σημαντικότερο είναι να λαμβάνεται υπόψη η προσωπική

ιστορία – βίωμα κάθε ανθρώπου, ώστε να αποφεύγονται προσωπικές προβολές του συντονιστή – θεραπευτή και κατ' επέκταση κοντόφθαλμα και λάθος συμπεράσματα.

Όπως γράφει η Malchiodi (2001:69 αναφ. στο Rubin, 1984b), *«η τέχνη έχει τη δυνατότητα να συμβολίζει όχι μόνο τα εσωτερικά αλλά και διαπροσωπικά γεγονότα, και μπορεί να συμπυκνώνει πολλές εμπειρίες, συναισθήματα και αντιλήψεις σε μια ενιαία και μοναδική οπτική δήλωση»*. Σε κάθε περίπτωση, το υποκείμενο κάνει μια σημαντική προσπάθεια να μιλήσει μέσα από τα έργα του για ό,τι έχει περάσει και ό,τι τον βασανίζει και τον κρατά δέσμιο της χρήσης. Είναι μια διαδικασία που προσπαθεί να οικοδομήσει γέφυρες επικοινωνίας με τους συνθεραπευόμενούς του, το θεραπευτή του και πιθανόν με τον χαμένο του εαυτό. Άλλοτε το δημιουργήμα μπορεί να καθιστά έναν νέο τρόπο διαχείρισης του παρελθόντος στο παρόν, άλλοτε μπορεί να αποτελεί και έκκληση για βοήθεια. Το βασικό είναι η προσπάθεια που κάνει να προχωρήσει παρακάτω στη ζωή του και να κάνει ένα άνοιγμα το οποίο μπορεί να είναι και συχνά τρεμάμενο. Επιπλέον, οτιδήποτε από τη φαντασία και τις σκέψεις μοιάζει τεράστιο ή απειλητικό, όταν παίρνει μορφή, οριοθετείται και μπορεί να διαχειριστεί πολύ καλύτερα, κατευνάζοντας τον τρόπο.

3.3 Η καλλιτεχνική μεθοδολογία

Η ερευνητική διαδικασία που υλοποιήθηκε στο ΑΡΓΩ όπως θα δούμε παρακάτω, όσο και η πρακτική άσκηση της ερευνήτριας, σχετίστηκε ιδιαίτερα στο πλαίσιο της ομάδας εικαστικής έκφρασης – θεραπείας. Δεν θα μπορούσε οπότε να παραλειφθεί η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, χωρίς να παρουσιαστεί το καλλιτεχνικό στίγμα των μελών της θεραπευτικής κοινότητας.

Η αρχική καλλιτεχνική ιδέα – πρόταση της ερευνήτριας προς την ΑΡΓΩ αφορούσε στη δημιουργία μιας σειράς μεσαίου μεγέθους κατασκευών, που να αντικατοπτρίζουν τη «γραμμή της ζωής» και το πέρασμα από την περίοδο της χρήσης, στο σήμερα της αναγέννησης και του επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας. Οι κατασκευές θα υλοποιούνταν από πέτρες ή και άλλα σταθερά υλικά, οι οποίες θα ζωγραφίζονταν στη συνέχεια από τους συμμετέχοντες στην έρευνα άλλα και από περαστικούς, που θα τους δίναμε το κάλεσμα για συμμετοχή. Οι τελευταίοι θα μπορούσαν να συμμετέχουν στη διαδικασία, εφόσον είχε δοθεί η άδεια από την κρατική αρχή της πόλης να τοποθετηθεί η κατασκευή σε κάποιο κεντρικό σημείο της.

Διαφορετικά θα υλοποιούνταν πιθανόν στο χώρο του ΨΝΘ. Μια καλλιτεχνική διαδικασία με συμμετοχικό χαρακτήρα, αναμένεται να ευαισθητοποιεί το κοινωνικό σύνολο, σχετικά τόσο με την προσπάθεια «αναγέννησης» ανθρώπων που υπέπεσαν σε βιογραφική ρήξη, όσο και την μείωση του κοινωνικού στίγματος που κουβαλούν. Επιπλέον η επικοινωνία της προσπάθειας αυτής των συμμετεχόντων στην έρευνα, με την κοινωνία, είχε στόχο να λειτουργήσει και ανακουφιστικά. Όπως αναφέρει ο Ζιώγας (2018, αναφ. στο Χτούρης 2017), «Η τέχνη και η παρεμβατική τέχνη απορρέουν σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικό κεφάλαιο των δρώντων». Με τον όρο «Παρεμβατική τέχνη», νοείται η συλλογική διαδικασία στην οποία λαμβάνει μέρος κάθε «καλλιτέχνης», ώστε να ενημερώσει, ευαισθητοποιήσει, κινητοποιήσει το ευρύ κοινωνικό σύνολο, για την επίλυση ενός προβλήματος (Ζιώγας, 2018).

Εφόσον όμως η παραπάνω ιδέα δεν εγκρίθηκε από τους επιστημονικά υπεύθυνους του προγράμματος, η καλλιτεχνική παρέμβαση που θα επικοινωνήσει την σημαίνουσα αλλαγή των ανθρώπων αυτών με το κοινωνικό σύνολο, πήρε άλλη μορφή. Η έκδοση ενός άλμπουμ, που περιέχει τα έργα και μικρά μέρη των αφηγήσεων των συνεντευξιζόμενων στη ανεξάρτητη, μέσα από την ομάδα της art therapy. Η υλοποίηση έγινε με την φωτογράφιση μέρους έργων των μελών της κοινότητας, με επαγγελματία φωτογράφο, κατόπιν άδειας της μιας εκ των επιστημονικά υπεύθυνων για το πρόγραμμα. Η ερευνήτρια, έλαβε αρχικά προφορική άδεια από κάποια μέλη που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, για την χρήση μικρών τμημάτων (1 – 2 προτάσεις) των λεγομένων τους, ώστε να πλαισιώνουν τις ζωγραφιές. Έπειτα υπέγραψαν υπεύθυνες δηλώσεις, δίνοντας και τη γραπτή τους άδεια, κατοχυρώνοντας έτσι τα τυπικά δικαιώματα στην ερευνήτρια.

Σκοπός είναι το άλμπουμ να είναι προσβάσιμο ή και κατά περίπτωση να μοιράζεται στους πολίτες και επαγγελματίες που θα συμμετέχουν στις δράσεις της κοινότητας (όπως εκθέσεις φωτογραφίας), αλλά και στις αποφοιτήσεις των μελών, με σκοπό την ευαισθητοποίησή των πρώτων. Επιπλέον θα αποτελεί και ένα πιο συγκεντρωτικά από αποτέλεσμα της πολύμηνης προσπάθειας των τελευταίων. Θα αποτελέσει ακόμη ένα μικρό κομμάτι παρακαταθήκης στο ΑΡΓΩ, που θα το διαθέτει μελλοντικά όπου το επιστημονικό του προσωπικό κρίνει απαραίτητο. Είναι μια μορφή περισσότερο σχεσιακής τέχνης παρά συμμετοχικής, αφού η καλλιτεχνική - κοινωνική αυτή δραστηριότητα που υλοποιήθηκε από την ερευνήτρια, στοχεύει να επιφέρει έναν σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία. Αντίθετα από τη συμμετοχική

απουσιάζει αυτός ο παράγοντας, αφού ενδιαφέρεται κατά κανόνα για την ευρύτερη κοινωνική συμμετοχή της υλοποίησης ενός έργου (Ζιώγας, 2017).

Επειδή κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός σε ό,τι εκφράζει, είτε βρίσκεται στη θέση του καλλιτέχνη, είτε του θεατή, οι ταυτίσεις που πραγματοποιεί και τα μηνύματά που λαμβάνει είναι εξίσου προσωπική υπόθεση. Ιδιαίτερα όποιος βρίσκεται στη θέση του θεατή, η επικοινωνία που θα αναπτύξει με το έργο τέχνης, εξαρτάται από τα πιστεύω και το κοινωνικό του πλαίσιο ως ένα «αλφαβητάρι αποκωδικοποίησης». Όπως αναφέρει ο Berger (1980 :9), *«ποτέ δεν κοιτάμε ένα μόνο πράγμα ' κοιτάμε πάντα τη σχέση ανάμεσα στα πράγματα και τον εαυτό μας»*. Οι Kress & Van Leeuwen (2010), παρουσιάζουν και μια ευρύτερη οπτική στο θέμα που αφορά το κοινωνικό πλαίσιο, σίγουρα άμεσα συνδεδεμένο με την ανάπτυξη της ατομικής οπτικής. Αρχικά διαχωρίζουν τη γνώση μεταξύ του παραγωγού ενός έργου και του θεατή, αποδίδοντας τη θέση του παραγωγού νοήματος, όπου στέλνει τα μηνύματά του και αντίστοιχα του θεατή – δέκτη των μηνυμάτων του, που βρίσκεται σε μια πιο παθητική θέση. Οι ίδιοι προσθέτουν, πως το επίπεδο ταύτισης με μια εικόνα και του τρόπου που μας απευθύνεται, συμβαίνει *«επειδή καταλαβαίνουμε τον τρόπο με τον οποίο οι εικόνες αναπαριστούν τις κοινωνικές διεπιδράσεις και τις κοινωνικές σχέσεις»* (:191). Όλα τα παραπάνω αποτελούν και τους λόγους που καταλήξαμε να δημιουργήσουμε το συγκεκριμένο καλλιτεχνικό έργο. Η μετάδοση του νοήματος και της αξιοποίησης της πληροφορίας των εικόνων μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από το ατομικό βλέμμα και «διάβασμα» από το κοινό, οδηγώντας στον προβληματισμό και την κινητοποίηση σχετικά με τον κόσμο της (απ) εξάρτησης.

Στο συγκεκριμένο άλμπουμ το πάνω μέρος των εικόνων επενδύεται ως επί το πλείστον με μικρά κομμάτια περιγραφών από τις αφηγήσεις των συνεντευξιζόμενων. Κατ' επέκταση η συνολική αποτίμηση της εικόνας ενσωματώνει μέσα της και μικρής έκτασης λόγο. Το στήσιμο και τα μεγέθη των εικόνων δεν είναι τυχαία. Οι τελευταίες λαμβάνουν το μεγαλύτερο χώρο στις σελίδες ως το κεντρικό και σημαντικό στοιχείο του άλμπουμ, ως πυρήνες της πληροφορίας. Ωστόσο ο γραπτός λόγος έχει και αυτός τη δική του βαρύτητα. Οι Kress & Van Leeuwen (2010), καταγράφοντας για την πληροφοριακή αξία του κάθετου άξονα (πάνω – κάτω) περιγράφοντας τη διάσταση του ιδεώδους και του πραγματικού, υποστηρίζουν πως ότι τοποθετείται στο άνω μέρος μιας εικόνας ή σελίδας απαντά στο Ιδεώδες, ενώ το κάτω μέρος στο Πραγματικό. *«Ότι κάτι είναι Ιδεώδες σημαίνει*

ότι παρουσιάζεται ως η εξιδανικευμένη ή γενικευμένη ουσία της πληροφορίας, άρα και ως το πιο φαινομενικά προεξέχον μέρος της. Το Πραγματικό έρχεται σε αντίθεση μ' αυτό ως προς το ότι παρουσιάζει συγκεκριμένες πληροφορίες (π.χ. λεπτομέρειες), πιο «απτές» πληροφορίες (φωτογραφίες, χάρτες) ή πιο πρακτικές πληροφορίες (οδηγίες για δράση)». Οι ίδιοι υποστηρίζουν πως η πληροφοριακή αξία του τελικού αποτελέσματος, δύναται να αλλάξει εάν αντιστραφούν οι θέσεις κειμένου – εικόνας. Σε κάθε περίπτωση η άμεση εμπλοκή του θεατή με την εικόνα πραγματοποιείται με την «μετωπική γωνία, που είναι η γωνία της μέγιστης εμπλοκής» (:235, οπ.π.). Οι παραπάνω συγγραφείς μπορεί να είχαν ως κίνητρο τους να μιλήσουν κυρίως για το κομμάτι της επιρροής των διαφημίσεων, όμως δεν είναι δύσκολο να φανταστούμε τον κοινό ρόλο που παίρνει ο θεατής απέναντι σε κάτι που του εκτίθεται και τον προσκαλεί στον κόσμο του.

Οι Kress & Van Leeuwen (2010), αναφέρονται και στην παραγωγή γραπτού λόγου και τη βαρύτητα που υπάρχει ως κίνηση συμμετοχής σε μια διαδικασία αναδιαμόρφωσης της γνώσης. Με την επιλογή μας να τοποθετήσουμε δύο – τρεις προτάσεις από τις ιστορίες ζωής των συμμετεχόντων στην έρευνα, σκοπός είναι να επενδυθούν οι εικόνες με πιο ιδιαίτερα νοήματα. Κατ' επέκταση ο θεατής, θα προσανατολίσει την εσωτερική του διεργασία με βάση το πλαισιωμένο οπτικό ερέθισμα. «[...] Η σχέση μεταξύ μορφής (σημαίνοντος) και νοήματος (σημαινόμενου) δεν είναι αυθαίρετη, αλλά ενεργοποιείται από τα ενδιαφέροντα του δημιουργού του σημείου στην προσπάθειά του να ανακαλύψει την καλύτερη δυνατή και πιο αληθοφανή μορφή έκφρασης του νοήματος που ο ίδιος επιθυμεί να εκφράσει» (:21, οπ.π., αναφ. στο Kress, 2001). Αν και το τελικό αποτέλεσμα είναι συνεργατικό (μέλη – καλλιτέχνες και ερευνήτρια), η ανάγκη να δομηθούν νέα σημεία συνάντησης του σημαίνοντος και του σημαινόμενου σε ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό περιβάλλον, θα λέγαμε πως αποτελούν κοινή επιθυμία. Με δύο λόγια θα λέγαμε ότι μέσω του καλλιτεχνικού άλμπουμ, επιδιώκεται η ανάπτυξη μιας σχέσης ανάμεσα σε δρώντες και αντιδρώντες απέναντι σε ένα φαινόμενο. Οι ανωτέρω συγγραφείς προσθέτουν πως ενώ η εικόνα λειτουργεί ως αντικείμενο προς παρατήρηση, το λεκτικό κείμενο «ντύνει» μια εικόνα που προσδίδει στοιχεία ταυτότητας του «συγγραφέα», αφού καθρεφτίζει τις προσωπικές του ποιότητες (κουλτούρα, ηθική) απέναντι στο θέμα (οπ.π.).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ομάδα φάνηκε να διαθέτει σημαντικό ανθρώπινο κεφάλαιο, κάτι που μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στον τομέα της τέχνης και της παρέμβασης μέσω αυτής. Αυτός λοιπόν είναι και ο στόχος της ερευνήτριας, να συνεχιστεί το καλλιτεχνικό μοίρασμα, για την ενημέρωση και αλλαγή στάσης μέρους τουλάχιστον της τοπικής κοινωνίας της Θεσσαλονίκης, πάνω στο θέμα της απεξάρτησης.

Βιβλιογραφία

Αθανασίου Εφ. (2002). *Θεραπευτική του Χρώματος και η Εφαρμογή της στη ζωγραφική, Η νέα διάσταση του χρώματος στη ζωγραφική*, Αθήνα, Ίων.

Βεντουράτου Δ. (2009). *Εισαγωγή στην ψυχοτραυματολογία και στην τραυματοθεραπεία. Η μέθοδος EMDR*, Αθήνα, Πεδίο.

Ευδόκιμου – Παπαγεωργίου Ρ. (1999). *Δραματοθεραπεία Μουσικοθεραπεία. Η επέμβαση της τέχνης στην ψυχοθεραπεία. Θεωρία Ασκήσεις Εφαρμογές*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Καλογιαννάκη & Καρράςetal, (2015). *Βίωμα και βασισμένες στην τέχνη ποιοτικές μέθοδοι έρευνας*, (Εισαγωγή – Επιμέλεια Πουρκός Μ.Α.), Θεσσαλονίκη, Νησίδες.

Μάτσα Κ. (2017). *Παρίες ανάμεσα στους παρίες. Τοξικομανείς και ψυχοπαθολογία*, Αθήνα, Άγρα.

Μάτσα Κ. (2008). *Ψυχοθεραπεία και τέχνη στην απεξάρτηση. Το παράδειγμα του 18 ΑΝΩ*, Αθήνα, Άγρα.

Μπάσιν Γιεβγένι, (1991). *Σημειολογία: φιλοσοφία της τέχνης*, Μτφρ. Τζιατζή Μ., Αθήνα, Σύγχρονη εποχή.

Berger J. (1980)., *Η εικόνα και το βλέμμα*, Μτφρ. Κονταράτου Ζ., Αθήνα, Οδυσσέας.

BourdieuP. (2002). *Η Διάκριση. Κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης*, Μτφρ. Καψαμπέλη Κ., Αθήνα, Πατάκη.

Kress G. & Van Leeuwen T. (2010)., *Η ανάγνωση των εικόνων. Η γραμματική του οπτικού σχεδιασμού*, Μτφρ. Κουρμεντάλα Γ., Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο.

Malchiodi C. A., (2001). *Κατανοώντας την Ζωγραφική των Παιδιών*, Μτφρ. Ξενάκη Χρ., Παπαδοπούλου Λ., Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Dalley T., Case C., Schaverien J., Weir F., Halliday D., Nowell Hall P., Waller D. (1995). *Θεραπεία μέσω τέχνης. Η εικαστική προσέγγιση*, Μτφρ. Σκαρβέλη Γ., Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Plummer K., (2000). *Τεκμήρια Ζωής. Εισαγωγή στα προβλήματα και τη βιβλιογραφία μιας ανθρωπιστικής μεθόδου*. Μτφρ. Λιαναντωνάκη Χ., Αθήνα, Gutenberg.

Αναφορές Από Το Διαδίκτυο

<http://www.psychodramathes.gr/activities/%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%84%CF%8E%CE%BD/psychodrama/>, Ανακτήθηκε 15/4/2019

Διαλέξεις

Ζιώγας Γ., *Παρεμβατική και Βιωματική Τέχνη στο Σύγχρονο Κοινωνικό Περιβάλλον*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 2 & 8/12/2017, 3/2/2018

Ζιώγας Γ. *Τέχνη και Δημιουργικές Κοινότητες*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 19/1/2018, 18/5/2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΞΙΚΟΕΞΑΡΤΗΣΗ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Προσπάθεια αποτίμησης της αποτελεσματικότητας

Πλήθος ερευνών έχουν υλοποιηθεί τις τελευταίες δεκαετίες τόσο διεθνώς όσο και σε εθνικό επίπεδο, για το φαινόμενο της εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες. Στον Ελλαδικό χώρο το πρόβλημα του εθισμού και κυρίως της ουσιαστικής απεξάρτησης (ψυχολογικής), άρχισε να γίνεται πιο εμφανές στα τέλη του 1980 όπου και γεννήθηκε η ανάγκη πλασιώσης των ανθρώπων σε χρήση (Υφαντής, 2017). Λιγότερες μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί στη χώρα για την αποτελεσματικότητα του συνόλου των θεραπευτικών προσεγγίσεων και προγραμμάτων (κλειστών, ανοιχτών, στεγνών ή με υποκατάστατα), με έμφαση στη τελευταία δεκαετία. Ωστόσο η έννοια της αποτελεσματικότητας αποτελεί μια σημαντική συνθήκη για την συνέχιση, την αξιολόγηση και τον επαναπροσδιορισμό των υπαρχουσών υπηρεσιών που απευθύνονται σε εξαρτημένα άτομα.

Οι έρευνες αποτελεσματικότητας, είναι εκείνες που λειτουργούν ως πυξίδα για τον προσανατολισμό των ειδικών επαγγελματιών στην πράξη. Σαφώς μπορούμε να πούμε πως όταν επιλέγεται μια μέθοδος μέτρησης ποιοτικών ή ποσοτικών δεδομένων, ενδέχεται και ο κίνδυνος καταγραφής μιας και μόνο μοναδικής οπτικής στο ερευνώμενο θέμα, όπου ανάλογα και με τη στάση του ερευνητή μπορεί να επηρεάζει και την ανάλυση. Μπορεί λοιπόν κανείς να διερωτηθεί για την αντικειμενικότητα των αποτελεσμάτων κάθε μελέτης. Ωστόσο δεν είναι δυνατό να αμφισβητηθούν οι καρποί της προσπάθειας του εκάστοτε ερευνητή, όπως φυσικά και της παραχθείσας γνώσης, ακόμη και ως μέτρο προβληματισμού και αξιολόγησης.

4.2 Ανασκόπηση ερευνών

Παρακάτω γίνεται μια μικρή αναφορά σε έρευνες που έχουν ήδη προσφέρει το λιθαράκι τους για την αξιολόγηση των παρεχόμενων θεραπευτικών προγραμμάτων

και την επιτυχία παρέμβασης. Οι μελέτες παρατίθενται από την παλαιότερη στην πιο πρόσφατη.

Η έρευνα του Παπαναστασάτου (2007), που διεξήχθη με 359 τοξικοεξαρτημένους, που έχουν λάβει υπηρεσίες απεξάρτησης στο πλαίσιο έξι θεραπευτικών κοινοτήτων του ΚΕΘΕΑ (4 στην πρωτεύουσα, 1 στη Λάρισα και 1 στη Θεσσαλονίκη). Η έρευνα υλοποιήθηκε πέντε με έξι χρόνια μετά την εισαγωγή τους σε κάποια θεραπευτική κοινότητα. Εφάρμοσε σύνθεση ποιοτικής με την ποσοτική μέθοδο. Ως κύριο εύρημα αναφέρεται η σημαντική αποτελεσματικότητα των θεραπευτικών κοινοτήτων για τους χρήστες σε απεξάρτηση, ως προς την κοινωνική τους ένταξη.

Η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε της προσωπικές συνεντεύξεις αποτελούμενες από δύο μέρη. Για το πρώτο, βασικό εργαλείο της έρευνας ήταν το ημιδομημένο ερωτηματολόγιο Δείκτης Σοβαρότητας της Εξάρτησης (Addiction Severity Index-EuroASI) το οποίο δίνει πληροφορίες σε επτά τομείς (σωματική υγεία, επαγγελματική και εκπαιδευτική κατάσταση, χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, νομική κατάσταση, οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις καθώς και ψυχική και ψυχιατρική κατάσταση). Το δεύτερο μέρος αφορούσε σε ανοικτές ερωτήσεις που αφορούσαν τη διερεύνηση της αντίληψης των συμμετεχόντων για τη θεραπευτική τους εμπειρία και τις προτάσεις τους για βελτίωση της θεραπευτικής κοινότητας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκάλυψαν τον θετικό αντίκτυπο των θεραπευτικών κοινοτήτων για τα εξαρτώμενα άτομα που παραμένουν σε αυτές για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι συγκεκριμένοι λήπτες των υπηρεσιών έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναδιαμορφώσουν τον τρόπο διαχείρισης κακών πρακτικών και βιωμάτων του παρελθόντος, όπως και μεγαλύτερες πιθανότητες ολιστικής επανένταξης στον κοινωνικό ιστό.

Για τα άτομα που εγκαταλείπουν την διαδικασία απεξάρτησης στην κοινότητα, τα αποτελέσματα συνήθως δεν είναι ευοίωνα και διαθέτουν αρκετές προεκτάσεις. Πρωτίστως όσοι αποχωρούν, συνήθως επιστρέφουν στη χρήση. Τα μέλη τη κοινότητας που συνεχίζουν διαταράσσονται, βιώνοντας απογοήτευση για την μερική διακοπή του κοινού στόχου, όπως και της πιθανότητας μιας δικής τους παλινδρόμησης. Οι οικογένειες και τα οικεία πρόσωπα αισθάνονται ξανά την απειλή για το μέλλον του αγαπημένου προσώπου. Όσον αφορά τους επαγγελματίες, βιώνουν

ματαίωση σχετικά με τις ατομικές και τις συλλογικές ικανότητές τους. Τέλος, ο προσδοκώμενος θετικός αντίκτυπος της αποτελεσματικότητας των θεραπευτικών κοινοτήτων για την κοινωνία πιθανά να κλονίζεται και έτσι να τηρείται επιφυλακτική στάση τόσο απέναντι σε αυτού του τύπου - και όχι μόνο - προγράμματα απεξάρτησης.

Όσον αφορά το θεραπευτικό σύστημα από την έρευνα αναδεικνύεται η ανάγκη για επανεξέταση και αναθεώρηση ενδεχομένως ορισμένων μεθόδων και διαδικασιών που εφαρμόζονται στις θεραπευτικές κοινότητες. Η ανάγκη αυτή προκύπτει από τα ποσοστά των συμμετεχόντων που εγκαταλείπουν τη θεραπευτική κοινότητα, με κάθε κίνδυνο υποτροπής και αρνητικών διαστάσεων όπως αναφέρθηκαν και παραπάνω.

Η ποιοτική έρευνα της Κασσέρη (2011), ως μελέτη ομάδων στόχου, μοιράζεται σε δύο κατηγορίες υποκειμένων. Αρχικά στις τοξικοεξαρτημένες γυναίκες στα πλαίσια θεραπείας απεξάρτησης μέσω «στεγνών» προγραμμάτων (ΚΕΘΕΑ και 18 ΑΝΩ), όπως και των κυρίως γυναικών κοινωνικών λειτουργών που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις πρώτες. Η έρευνα διεξήχθη με συνολικά 19 θεραπευόμενες γυναίκες (8 από το ΚΕΘΕΑ και 11 από το 18 Άνω. Οι τελευταίες προήλθαν από τα αμιγώς γυναικεία προγράμματα). Ένα ποσοστό περίπου 33%, είναι μητέρες. Όσον αφορά τους επαγγελματίες, συμμετείχαν 15 κοινωνικοί λειτουργοί (14 γυναίκες και 1 άνδρας).

Η έρευνα εφάρμοσε την *ενδυναμωτική φεμινιστική προσέγγιση*. Για την εφαρμογή της έρευνας αξιοποιήθηκε η *θεωρητική δειγματοληψία*, τόσο για την επιλογή των θεραπευτικών δομών που συμμετείχαν, όσο και για την επιλογή των ομάδων που έχουν άμεση συνάφεια με το υπό μελέτη θέμα. Το ενδιαφέρον της μελέτης εστιάζει στη χρησιμότητα υλοποίησης θεραπευτικών προγραμμάτων αποκλειστικά για τις γυναίκες σε χρήση. Η προσέγγιση της διαδικασίας απεξάρτησης έχει μια φεμινιστική προσέγγιση, στο βαθμό που ακόμα οι αντιλήψεις και οι στάσεις για τις διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα, είναι ισχυρές. Επιπλέον, εξετάζεται η διάσταση και ο αντίκτυπος ύπαρξης προγραμμάτων στελεχωμένα από θεραπευτικό προσωπικό του ίδιου φύλου (γυναικών). Τέλος, μελετώνται οι κρίσιμες όψεις της θεραπευτικής διαδικασίας, των «κλειστών» προγραμμάτων μικτής συμμετοχής

(άνδρες, γυναίκες), όπου η διαμονή των ανθρώπων σε διαδικασία απεξάρτησης είναι 24ωρη, μακρόχρονη και το πρόγραμμα παρακολούθησης πολύ πιο εντατικό.

Η εφαρμογή της έρευνας έγινε στις δύο από τις τέσσερις θεραπευτικές κοινότητες του ΚΕΘΕΑ. Όσον αφορά τη θεραπευτική μονάδα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής 18 Άνω, υλοποιήθηκε στα θεραπευτικά προγράμματα εσωτερικής διαμονής που είναι αποκλειστικά για γυναίκες σε απεξάρτηση. Η συγκεκριμένη μελέτη χρησιμοποίησε την τεχνική της ποιοτικής έρευνας των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Για κάθε ομάδα στόχου (θεραπευόμενες, θεραπεύτριες), η ερευνήτρια προετοίμασε ενότητες ερωτημάτων, κατάλληλες έτσι ώστε να καλυφθούν τα υπό μελέτη θέματα.

Τα ευρήματα της έρευνας, έδειξαν πως η συμμετοχή των γυναικών σε μικτά προγράμματα, όπως του ΚΕΘΕΑ, θέτει την ιδιότητα του φύλου σε παρένθεση, χωρίς καμία επεξεργασία των αιτών και των δυσκολιών που προκύπτουν από αυτό. Το πέπλο της ανδροκρατούμενης κοινωνίας μεταφέρεται και στην μικροκοινωνία του θεραπευτικού μικτού προγράμματος, και ιδιαίτερα σε μια θεραπευτική κοινότητα. Η ερευνήτρια καταγράφει ακόμη και διαφοροποίηση της συμπεριφοράς των γυναικών, προκειμένου να μην θεωρείται ότι προκαλούν με τον οποιονδήποτε τρόπο.

Παρόμοια πίεση φαίνεται πως δέχονται μη λεκτικά συνήθως και οι γυναίκες επαγγελματίες του χώρου. Καλούνται να προσαρμοστούν στο ανδροκρατούμενο πλαίσιο, είτε για λόγους αποδοχής είτε για λόγους παρενόχλησης από τους θεραπευόμενους. Γενικότερα, οι γυναίκες σε θεραπεία φαίνεται να ανακυκλώνουν μαθημένες και στερεοτυπικές συμπεριφορές είτε από τη χρήση είτε από την ανδροκρατούμενη κοινωνία και να μην δύνανται να τις αλλάξουν εύκολα, ώστε τόσο να μπορούν να συνάψουν σχέσεις εγγύτητας και εμπιστοσύνης μεταξύ τους.

Όσον αφορά το 18 Άνω, η έρευνα έδειξε ότι η ενδυναμωτική - φεμινιστική προσέγγιση, φαίνεται να γίνεται πράξη, εφόσον στις αμιγώς γυναικείες ομάδες, η διαχείριση έμφυλων ζητημάτων, έρχονται στο προσκήνιο και επεξεργάζονται. Η εστίαση στην φροντίδα του σώματος και της υγείας, είναι επίσης ένα σημαντικό κομμάτι που διαχειρίζονται οι συμμετέχουσες.

Τα θετικά αποτελέσματα των προγραμμάτων αποκλειστικά για γυναίκες, μοιάζουν ιδιαίτερα αποτελεσματικά από τα μικτά των θεραπευτικών κοινοτήτων.

Σημαντικός παράγοντας είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τις γυναίκες, που τους επιτρέπει να εκφράζουν και να επεξεργάζονται τις έμφυλες και άλλες δυσκολίες τους, με την απουσία της ανδρικής λογοκρισίας. Ωστόσο η φεμινιστική προσέγγιση γνωρίζει πως δεν μπορεί να είναι αρκετή για την διαχείριση βαθύτερων έμφυλων καταστάσεων που βιώθηκαν και έχουν το δικό τους ρόλο στην εξάρτηση. Οι ετερότητες μεταξύ των εξαρτημένων γυναικών, χρήζουν μια άλλης διαχείρισης, για την οποία είναι σημαντική η εκπαίδευση του προσωπικού. Η ενδυναμωτική φεμινιστική κοινωνική εργασία, δύναται να ανοίξει τους ορίζοντες για την υποστήριξη των γυναικών σε απεξάρτηση, μακριά από σεξιστικά και ουσιοκρατικά πρότυπα σκέψης.

Τα οφέλη από την συμμετοχή σε μια θεραπευτική ομάδα μελέτησε η Πανταζή (2012). Η έρευνα έλαβε χώρα στις ομάδες του θεραπευτικού προγράμματος ΠΕΘΕΑ ΑΡΓΩ. Λόγω της δομής του προγράμματος και των αποφοιτήσεων ή και των υποτροπών των χρηστών, οι συμμετέχοντες δεν ήταν πάντα σταθεροί, αλλά κυμαίνονταν από 10 έως 12. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συμμετοχικής παρατήρησης για ένα διάστημα έξι μηνών. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με την μέθοδο της ανάλυσης κειμένου, και εν συνεχεία την κατηγοριοποίηση των κυριότερων θεμάτων που προέκυψαν από την καταγραφή.

Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την ενίσχυση του επαναπροσδιορισμού και της αναδιαμόρφωσης των πληγέντων σχέσεων του παρελθόντος, τόσο με τον εαυτό όσο και τους σημαντικούς άλλους. Σε αυτό συμβάλει σημαντικά η ομάδα, εφόσον είναι μια συλλογική προσπάθεια όλων των μελών επί ίσοις όροις. Ευνοείται η επικοινωνία, η αλληλοϋποστήριξη και η τήρηση των δεσμεύσεων απέναντι στο θεραπευτικό πρόγραμμα, εφόδια και για την ζωή έξω από την ομάδα. Από την άλλη μεριά, η μη τήρηση των προϋποθέσεων και των κανόνων, μπορεί να ταραξεί την υπόλοιπη ομάδα. Ωστόσο, λόγω του ότι η διαδικασία της απεξάρτησης είναι επίπονη, η επιτυχία της έκβασης εξαρτάται από την ουσιαστική επένδυση που θα κάνει ατομικά ο/η κάθε συμμετέχον / ούσα.

Την μελέτη περίπτωσης ερεύνησε η Γιαννακοπούλου (2015). Παρόλο που στον αρχικό σχεδιασμό της έρευνας συμμετείχαν 16 άτομα από τα οποία και πήρε συνεντεύξεις ημι – δομημένου τύπου, τελικά περιόρισε το δείγμα της σε μια γυναίκα πρώην χρήστρια. Η συγκεκριμένη είναι απόφοιτος θεραπευτικής κοινότητας του

ΚΕΘΕΑ. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της αφήγησης ζωής. Κατά την αφηγηματική ανάλυση του κειμένου, παρουσιάζονται οι εμπειρίες ζωής του υποκειμένου, η στήριξη από την θεραπευτική κοινότητα ώστε να καταφέρει να αποφοιτήσει με επιτυχία. Και την εσωτερική της πάλη σχετικά με τον πρότερο και το νέο βίο, στο διάστημα που καλείται στη συνέχεια να γίνει η ίδια θεραπεύτρια.

Η έρευνα της Καραγιώργη (2017), προσέγγισε ένα ασυνήθιστο θέμα στην διαδικασία της απεξάρτησης, που είναι η συμβολή της τέχνης. Η μελέτη έλαβε χώρα στις μονάδες απεξάρτησης του ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ – ΕΞΑΝΤΑΣ. Το δείγμα προήρθε τόσο από τους λήπτες των υπηρεσιών όσο και από επαγγελματίες του προγράμματος(θεραπευτές και εκπαιδευτικοί). Οι χρήστες που συμμετείχαν ανήλθαν στους 9, ενώ 4 από τα μέλη του προσωπικού.

Η μέθοδος υλοποίησης είναι ποιοτική και ανέδειξε την σημαντικότητα της εικαστικής τέχνης ως μέσον της θεραπευτικής διαδικασίας απεξάρτησης. Για την πραγματοποίηση της μελέτης χρησιμοποιήθηκε η τεχνική των ημι – δομημένων συνεντεύξεων, στο σύνολο των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα προέκυψαν μέσα από την ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων.

Η έρευνα ανέδειξε τη σημαντική επιρροή που ασκεί η εικαστική τέχνη στους θεραπευόμενους, σε πολλαπλά επίπεδα. Αρχικά, έκφραση μέσω της τέχνης μπορεί να συγκεραστεί με τις υπόλοιπες θεραπευτικές προσεγγίσεις του προγράμματος. Δύναται να επεκτείνει σε κάποιο βαθμό και το γνωστικό πεδίο των ωφελούμενων στην εκπαίδευση, ευνοώντας την πνευματική και την ψυχική τους ανάπτυξη. Τέλος η μελέτη αναδεικνύει επίσης την επένδυση για την διεύρυνση του προγράμματος εικαστικής τέχνης από το φορέα, ώστε να ενισχυθεί η θεραπευτική αποτελεσματικότητα.

Οι Allan, Collings και Munro(2019), μόλις πρόσφατα δημοσίευσαν την έρευνα τους για τα άτομα που εκτός της χρήσης ουσιών είναι επιβαρυνμένα και με νοητικές βλάβες και πως μια κατ' οίκον θεραπεία - Project RE PIN¹⁶- δύναται να τα βοηθήσει στην διαδικασία απεξάρτησής τους και την αποφυγή της υποτροπής. Στην έρευνα

¹⁶Πρόγραμμα που πραγματοποιείται στον οικείο χώρο του ωφελούμενου, σχεδιασμένο με δραστηριότητες γνωστικής αντισταθμιστικής συμπεριφοράς και από μια προσέγγιση βασισμένη στους ισχυρισμούς. Κύριοι άξονες του προγράμματος αυτού είναι το ασφαλές περιβάλλον, οι δομημένες ρουτίνες (όπως καθημερινή χρήση ημερολογίου), το τροποποιημένο ψυχο-εκπαιδευτικό υλικό και η υποστήριξη του προσωπικού (όπως βοήθεια στην καταγραφή των κανόνων του σπιτιού).

συμμετείχαν 12 χρήστες στην Αυστραλία εφαρμόζοντας την εμπειρική φαινομενογραφία¹⁷.

Το αποτέλεσμα φανερώνει την αλλαγή που επήλθε στα άτομα μέσω των δραστηριοτήτων στο κομμάτι των σκέψεων και της βίωσης συναισθημάτων, της οπτικής του εαυτού όπως και στον περιορισμό ή την καθόλου χρήση. Η μελέτη χρησιμοποίησε ημι – δομημένες συνεντεύξεις. Μέσα από την διττή ανάλυση των απαντήσεων και την ανταπόκριση στις δραστηριότητες, φαίνεται σημαντική η χρησιμότητα του εργαλείου REPIN στους χρήστες που αντιμετωπίζουν γνωστική εξασθένιση. Ωστόσο η μελέτη τονίζει πως παρόλη την επιτυχία του προγράμματος και τη επιθυμία των συμμετεχόντων να απαλλαγούν από τις ουσίες, ενδέχεται να υπάρξει υποτροπή από κάποιο ποσοστό χρηστών.

¹⁷ Αφορά στη μελέτη της πολλαπλότητας που κάθε άνθρωπος ξεχωριστά βλέπει, αντιλαμβάνεται και βιώνει μια κατάσταση ή ένα πρόβλημα. Δούμα Κ.(2015)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

5.1 Το σχέδιο έρευνας

Η παρούσα έρευνα ασχολείται με τοξικοεξαρτημένα άτομα (άνδρες, γυναίκες), και την προσπάθεια της ψυχολογικής απεξάρτησής τους από τις ουσίες. Η μέθοδος που επιλέχθηκε είναι η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη. Στόχος είναι η στροφή στον ατομικά βιωμένο κόσμο του κάθε μέλους, προκειμένου για την κατανόηση για τα αίτια του βιογραφικού εκτροχιασμού και έπειτα του σημείου καμπής για τον επαναπροσδιορισμό και την ανασυγκρότηση της ταυτότητας. Η κατανόηση του πως η έκφραση μέσω της τέχνης βοηθά σε αυτή την προσπάθεια, αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της έρευνας.

Η ομάδα της εικαστικής έκφρασης – θεραπείας του ΑΡΓΩ, ήταν εκείνη που πληρούσε τις προϋποθέσεις της μελέτης. Αρχικά, γνωρίζοντας για το πρόγραμμα ήρθα σε επαφή με την υπεύθυνη συντονίστρια – ψυχολόγο της ομάδας, όπου την ενημέρωσα για την έρευνα και τη μέθοδο υλοποίησης. Εφόσον η ανταπόκριση ήταν θετική, παραπέμφθηκα στον επιστημονικά υπεύθυνο του προγράμματος¹⁸, για την προφορική επικύρωση της «εισόδου» μου στο πρόγραμμα. Μέχρι την τυπική – γραφειοκρατική επικύρωση για την έναρξη της έρευνας (προσχέδιο εργασίας, έντυπο ενημέρωσης, έντυπο συγκατάθεσης και άλλα), μεσολάβησαν οι γιορτές των Χριστουγέννων και πολλά διοικητικά κολλήματα από την πλευρά του προγράμματος και του Ψυχιατρικού νοσοκομείου όπου και υπάγεται, που όμως δεν αφορούσαν την έρευνά μου.

Παρόλο που οι υπεύθυνοι με ενημέρωσαν ότι οι συμμετέχοντες είναι συνηθισμένοι στην παρουσία εθελοντών, φοιτητών για πρακτική άσκηση και έρευνα, είναι σημαντικό να υπάρξει ένα διάστημα γνωριμίας μαζί τους, προκειμένου να

¹⁸ Ο Τσιώλης (2014), ανθρώπους με θέσεις ευθύνης τους αναφέρει ως «θυροφύλακες (Gate – keepers)». Πρόκειται για τους σημαντικούς ανθρώπους που εργάζονται στον οργανισμό, την κοινότητα ή το πλαίσιο που επιθυμούμε να υλοποιήσουμε την έρευνα. Ως εκ τούτου είναι επιφορτισμένοι με το καθήκον της διαφύλαξης της των συμφερόντων τόσο των εξυπηρετούμενων τους όσο και του φορέα που εργάζονται. Το χτίσιμο μιας ειλικρινούς σχέσης εμπιστοσύνης μαζί τους, αποτελεί και το κλειδί της εισόδου για τον ερευνητή.

αναπτυχθεί μια υποτυπώδης οικειότητα μεταξύ μας, ώστε να διευκολυνθεί το έργο μου.¹⁹ Έτσι για τρεις εβδομάδες παρακολούθησα την εβδομαδιαία ομάδα εικαστικής έκφρασης και θεραπείας, παρακολουθώντας και συμμετέχοντας ως «μέλος». Τόσο στην πρώτη όσο και στην τελευταία ομαδική συνάντηση, πραγματοποιήθηκε η παρουσίασή μου στα μέλη, και ανακοινώθηκε ο σκοπός της παρουσίας μου στην ομάδα από τη συντονίστρια,. Η ανακοίνωση στην τρίτη και τελευταία συμμετοχή μου στην arttherapy, αφορούσε μέλη τα οποία είχαν ενταχθεί για πρώτη φορά στην ομάδα. Λειτουργήσε ωστόσο και ως υπενθύμιση για τα προηγούμενα μέλη. Μετά την αυτοπαρουσίασή μου, φυσικά κάποιοι συμμετέχοντες μου έθεσαν ερωτήματα για το κριτήριο της επιλογής μου για έρευνα στη συγκεκριμένη ομάδα στόχου, για την διαδικασία που θα ακολουθήσει και άλλα. Από την ανατροφοδότηση που πήρα λεκτικά τόσο από την συντονίστρια όσο και επικοινωνιακά από τα μέλη, φάνηκε η παρουσία μου από την πλειοψηφία να έγινε αποδεκτή από την αρχή. Επιπλέον σε κάθε συνάντηση υπήρξε διάδραση με τα μέλη πριν την έναρξη της ομάδας όσο μετά το τέλος της, οπότε αυτό βοήθησε μια πιο ανθρώπινη επαφή, εκτός του πλαισίου της ομάδας, πάντα μέσα όμως μέσα στο χώρο της κοινότητας.

Στόχος όλης αυτής της διάδρασης ήταν η γνωριμία και η απόκτηση μιας αμφίδρομης οικειότητας με τα άτομα που θα έθεταν τον εαυτό τους και τις προσωπικές τους ιστορίες εις γνώση μου. Όσον αφορά την έρευνα, ο κεντρικός σκοπός είναι η καταγραφή των αιτιών της βιογραφικής ρήξης των υποκειμένων όπως εκείνα τα αντιλαμβάνονται μέσα από τη διαδικασία αφήγησης της ζωής τους από την παροντική τους οπτική. Εξίσου σημαντικός στόχος είναι η καταγραφή του στοιχείου εκείνου που τα ώθησε στην ανατροπή του χάους όπου βίωναν και πως προσπαθούν να αναδιαμορφώσουν τη ζωή τους, λαμβάνοντας ενδυνάμωση μέσα από το πρόγραμμα του ΑΡΓΩ και την ομάδα εικαστικής έκφρασης – θεραπείας. Ο λόγος επιλογής της βιογραφικής έρευνας, είναι γιατί ως εργαλείο, είναι το ιδανικότερο για την συγκέντρωση βιωματικού υλικού, αλλά και για μια ουσιαστικότερη επαφή με τους ανθρώπους που επιλέγουν να «παρουσιάσουν» τη ζωή τους. *«Η πρόθεση να εργαστούμε με τον συγκεκριμένο τρόπο, είναι για να αναζητήσουμε την «αλήθεια» για οτιδήποτε αποτελεί το αντικείμενο της έρευνας»* (Robson, 2010 : 22).

¹⁹ Σημαντικό στοιχείο στην βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη, είναι ο ακροατής να έχει κάποια γνώση του αντικείμενου που επιθυμεί να ερευνήσει και να έχει ορισμένες πληροφορίες σχετικά με το προς μελέτη αντικείμενο – πλαίσιο (Τσιώλης, 2006).

Κατά τον σχεδιασμό της μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα ορίστηκαν ως εξής:

- Ποιές προϋποθέσεις χτίστηκαν στο βίο του ατόμου, ώστε να το ωθήσουν στην έναρξη της χρήσης.
- Πώς κάποιος βιώνει τον αναδρομικό / πρότερο εαυτό και πως παρουσιάζει το νέο, μετά την απόφαση για την διαχείριση της εξάρτησης – αλλαγής.
- Πώς η εικαστική έκφραση – θεραπεία συμβάλλει για την ανασυγκρότηση της ταυτότητας.

Οι συμμετέχοντες με τους οποίους πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, καλέστηκαν να διαλεχθούν σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο της ζωής τους, που ζητήθηκε από την ερευνήτρια. Με αυτό τον τρόπο έγινε η απόπειρα να καλυφθούν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, με γνώμονα συγκεκριμένους θεματικούς άξονες της συνέντευξης - μελέτης, που είναι οι εξής:

- Πρότερος βίος λίγο πριν την (καθημερινή) έναρξη της χρήσης ναρκωτικών – συναισθηματική κατάσταση.
- Έναρξη της χρήσης και η διαφοροποίηση της καθημερινότητας.
- Δυσκολίες με την οικογένεια, την προσωπική και την κοινωνική ζωή.
- Απόφαση διαχείρισης της εξάρτησης – αλλαγή.
- Η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ΑΡΓΩ και βοήθεια που λαμβάνουν από αυτό και την ομάδα εικαστικής έκφρασης – θεραπείας.
- Σκέψεις, συναισθήματα, επιθυμίες και σχέδια για το μέλλον.

Σύμφωνα με τον Πανταζή (2004 :65 αναφ. στο Ναυρίδης, 1994), «η βιογραφική προσέγγιση [...] θα μπορούσε να ενταχθεί στην έρευνα – δράση, αφού οι κλινικές μέθοδοι ενδιαφέρονται και για την παρέμβαση και την κοινωνική αλλαγή». Κατά τη Ζήση (2017), η έρευνα – δράσης σχετίζεται πολύ με την ενδυνάμωση και έχει έναν αξιακά προσανατολισμένο χαρακτήρα.

5.1.2 Η επιλογή των συμμετεχόντων και η διαδικασία υλοποίησης της έρευνας

Η μέθοδος δειγματοληψίας, αφορούσε την «στρατηγική ομοιογενών δειγμάτων», όπου ο ερευνητής επιλέγει περιπτώσεις με κοινά χαρακτηριστικά για να μελετήσει σε βάθος εκδηλώσεις του εξεταζόμενου φαινομένου» (Τσιώλης, 2014 :58 αναφ. στο Patton 2002: 243- 244 & Mertens, 2005 : 370 - 374). Κατ' επέκταση, η έρευνα απευθυνόταν σε όλα τα μέλη της ομάδας που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν, ανεξάρτητα το χρόνο παρακολούθησης του βασικού προγράμματος απεξάρτησης. Δεν τέθηκε ιδιαίτερος περιορισμός στο προφίλ των συμμετεχόντων, διότι τόσο η προσωπική μου θέση όσο και του ΔΠΜΣ, απαντά στην ελεύθερη συμμετοχή όλων χωρίς διακρίσεις. Ωστόσο υπήρξε μια δίκαιη προϋπόθεση για την συμμετοχή στην έρευνα του να είναι «καθαροί», στοιχείο που ούτως ή άλλως διαπιστώνεται από το ίδιο το πρόγραμμα με την συχνή λήψη ούρων από τα μέλη. Επιπλέον κρίθηκε σημαντικό όσο ήταν εφικτό να συμμετέχουν και μέλη τα οποία έχουν διαγράψει μια πολύμηνη παρακολούθηση του προγράμματος. Αυτό θεωρήθηκε ήσσονος σημασίας για δύο λόγους: πρώτον για να αποδώσουν μια πιο εμπειριστατωμένη οπτική σχετικά με την υποστήριξη που έχουν λάβει από την κοινότητα και κυρίως τον τρόπο που έχουν επεξεργαστεί με τον καιρό τα βιώματά και την αποχή τους από τη χρήση. Δεύτερον, για να αποτυπωθούν τυχόν διαφορές μεταξύ των ατόμων που λαμβάνουν τις υπηρεσίες της κοινότητας λίγων εβδομάδων με εκείνα που έχουν διανύσει ήδη τη μισή περίοδο επεξεργασίας της εξάρτησής τους.

Μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής μου στην ομάδα της arttherapy, τα ραντεβού με τα μέλη που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν στην έρευνα, πραγματοποιούνταν μέσω της συν-συντονίστριας της ομάδας, από την οποία και ενημερωνόμουν τηλεφωνικά. Είχαν οριστεί οι δύο μέρες και ώρες που ήταν εφικτή η υλοποίηση των συνεντεύξεων στο χώρο του ΑΡΓΩ. Λόγω του ιδιαίτερα δομημένου προγράμματος της κοινότητας (12:00 – 19:30), οι διαθέσιμες ώρες παραχώρησης ήταν μεταξύ 12:00 – 14:00. Αν και ο χρονικός περιορισμός της συνέντευξης αντικείται στην βιογραφική μέθοδο, η σημαντικότητα παρακολούθησης του συνόλου του προγράμματος της κοινότητας από τα μέλη, έτεινε τη ζυγαριά υπέρ της τελευταίας. Ως εργαζόμενη, επιπλέον μου δημιούργησε την αναγκαιότητα λήψης ειδικών αδειών, προκειμένου για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων.

Από τα δεκατρία περίπου μέλη της ομάδας, εννέα δήλωσαν συμμετοχή, με ένα μέλος στην πορεία να ανακαλεί την απόφασή του. Από τα οκτώ μέλη²⁰, τα πέντε έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα της ανοιχτής θεραπευτικής κοινότητας (ως κύρια φάση της απεξάρτησης) πάνω από έξι μήνες από τους δώδεκα που απαιτούνται, πριν το πέρασμά τους στη μονάδα κοινωνικής επανένταξης. Τα υπόλοιπα τρία έως τη στιγμή της υλοποίησης των συνεντεύξεων, είχαν ενταχθεί στην κοινότητα από τις τελευταίες τρεις εβδομάδες έως περίπου δύο μήνες. Κατά τη διάρκεια της περιόδου των συνεντεύξεων, το ένα μέλος ξεκίνησε μια νέα επαγγελματική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα, να μην υπάρξει τελικά ο απαιτούμενος χρόνος για την συνάντησή μας. Ως εκ τούτου, το δείγμα της έρευνας ανήλθε στα 7 άτομα.

Κατά τη διαδικασία των συνεντεύξεων, όλοι συμμετέχοντες φάνηκαν αρκετά πρόθυμοι να μιλήσουν. Οι περισσότεροι ενώ λάμβαναν το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης πριν την έναρξη της συνέντευξης, έδειχναν αμηχανία στο θέμα της μαγνητοφώνησης. Παρόλο που γινόταν μια ενημέρωση για τη διαδικασία κατά τη συνάντησή μας, χρειαζόταν συνήθως να την εξηγώ πάλι, ώστε να είναι όλα «καθαρά» επιβεβαιώνοντας την δέσμευση σχετικά με το απόρρητο των λεγομένων και την σημαντικότητα της αντικειμενικής μετεγγραφής τους²¹. Επιπρόσθετα, δεν ήταν λίγοι εκείνοι που μου ανακοίνωναν πως δεν θα κρατήσει πολύ η συνάντηση, γιατί δεν έχουν πολλά να μου πουν ή είχαν αλλά δεν επιθυμούν να μιλούν ιδιαίτερα για το παρελθόν. Μετά το πέρας των συνεντεύξεων, δεν υπήρξε ούτε ένα μέλος που να μην σχολίασε την έκπληξή του για το πόσα πολλά πράγματα τελικά είπε, κάτι που δεν έχει συμβεί ούτε στις ομάδες της κοινότητας²². Ακόμη οι περισσότεροι αναρωτήθηκαν εάν με βοήθησαν. Αρκετοί ήταν εκείνοι που σχολίασαν την άνεση που αισθάνθηκαν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, κυρίως τα παλαιότερα μέλη. Μετά το τέλος των συνεντεύξεων δυστυχώς δεν υπήρχε χρόνος για περαιτέρω επικοινωνία, αφού τις περισσότερες φορές έπρεπε άμεσα να γευματίσουν, ώστε να ξεκινήσουν στις ομάδες και εγώ να επιστρέψω στην εργασία μου.

²⁰ Σε ποιοτικές έρευνες όπως η βιογραφική, υπάρχει δυνατότητα εστίασης και ανάλυσης μιας περίπτωσης ή ενός μικρού αριθμού (Πουρκός, 2015).

²¹ Για την Πασσερίνι (1998), η πρακτική των μετεγγραμμένων κειμένων, αποτελεί ένα είδος υβριδίου.

²² Η βιογραφική μέθοδος προσεγγίζει την καθημερινότητα των υποκειμένων και τον ατομικό τρόπο βίωσης της. «Η τεχνική αυτή ανταποκρίνεται κατά κύριο λόγο στην αποκάλυψη διαστάσεων της υποκειμενικής πραγματικότητας που απωθούνται και αποσιωπούνται, και γι' αυτό δεν είναι πάντα έκδηλες στην «αντικειμενική» διερεύνηση» (Πανταζής, 2004 :71).

5.2 Η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη

Η συνέντευξη αποτελεί πάντα έναν πολύ ωραίο και άμεσο τρόπο ώστε να μας ανοίξει ο άνθρωπος που βρίσκεται απέναντί μας έναν ορίζοντα του κόσμου του για το θέμα που μας ενδιαφέρει. Το είδος της συνέντευξης καθορίζει και το βάθος αυτού του ορίζοντα. Στη συγκεκριμένη έρευνα αξιοποιήθηκε η μέθοδος της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης. *«Είναι ένα είδος «ανοιχτής» συνέντευξης, στην οποία ο ερωτώμενος καλείται απροσχεδίαστα να αφηγηθεί την ιστορία της ζωής του συνολικά ή μια περίοδό της, ανακαλώντας στη μνήμη του προσωπικές εμπειρίες και βιώματα, γεγονότα στα οποία ο ίδιος είχε προσωπική ανάμειξη»* (Τσιώλης, 2006 :170). Μια μέθοδος που επιτρέπει τη βαθιά και ιδιαίτερα ποιοτική διεξόδωση στις ιστορίες ζωής των ανθρώπων που στην παρούσα εργασία, έχουν δοκιμαστεί από την πολύχρονη χρήση ουσιών. Η ποιοτική έρευνα, όπως έμμεσα αναφέρει στον πρόλογο του βιβλίου των Zavalloni&Louis – Guerin *Κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, εισαγωγή στην εγώ- - οικολογία*(1996), η Αναστασία - Βαλεντίνη Ρήγα, σε αντίθεση με τις ποσοτικές, αναλύει *«την εσωτερική λειτουργική πολυσυνθετότητα της συνείδησης»* (:17). Οι Ίσαρη & Πουρκός (2015), τονίζουν πως η βιογραφική συνέντευξη χρειάζεται να αξιοποιείται όταν ο ερευνητής θέλει να καταγράψει και να ανασυγκροτήσει το συνολικό βίο του ατόμου ή μια περίοδο αυτού, και τα νοήματα που έχουν εσωτερικά καταγραφεί στον αφηγητή από τις εμπειρίες του. Άλλου τύπου νοηματοδοτήσεις ή απόψεις του τελευταίου, δύναται να τις μελετήσει με διαφορετικές προσεγγίσεις έρευνας. Προσθέτουν πως η επιλογή αυτής της μεθόδου μπορεί να ακουμπά στην ερευνητική ανάγκη να μελετηθεί μια συγκεκριμένη εμπειρία ζωής, για τη συνολική ζωή του συνεντευξιαζόμενου με εστίαση σε μια συγκεκριμένη πτυχή της.

Κατ' επέκταση οποιοσδήποτε άλλος τύπος συνέντευξης, όπως η δομημένη²³, δεν θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε καμία περίπτωση στο ζητούμενο της μελέτης. Οι συγκεκριμένες ερωταποκρίσεις, ακόμα και σε πιο γενικές θεματικές (ημι – δομημένη συνέντευξη), θα περιόριζε ιδιαίτερα το άνοιγμα που επιθυμείται να αναδυθεί, αφού οι αναμνήσεις και τα βιώματα ακουμπούν πολύ ευαίσθητες πτυχές του ανθρώπου. Κατά τον Πανταζή (2004), σε αντίθεση με τις κλασσικές έρευνες που

²³ Ο Πανταζής (2004), οποιαδήποτε κλειστή μέθοδο την αναφέρει ως «ακρωτηριαστική», εφόσον το ενδιαφέρον του μελετητή αφορά τον τρόπο που το υποκείμενο νοηματοδοτεί τον περιβάλλοντα κόσμο, όπως και τον αντίκτυπο βίωσης αυτής της σχέσης.

ο ερευνητής πρέπει κατά κάποιο τρόπο να είναι αόρατος, στη βιογραφική, η υποκειμενικότητα και των δύο μερών (συνεντευκτή – συνεντευξιαζόμενου), είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η διυποκειμενικότητα²⁴ που επιχειρείται είναι το κλειδί της επιτυχίας για μια τέτοια συνέντευξη, που θα κινητοποιήσει τον ερευνώμενο να είναι ειλικρινής με τον ερευνητή, φόβος που υπάρχει στα πιο κλασσικά μοντέλα μελέτης. Επιπρόσθετα, η διαλεκτική μεταξύ αντικειμένου και υποκειμένου είναι σημαντική, όπως υποστηρίζεται και από τη φαινομενολογική προσέγγιση. Οπότε είναι δέουσας σημασίας ο ερευνητής να αντιλαμβάνεται την αυθεντικότητα του συνομιλητή του, χωρίς να εστιάζει σε ορισμένα χαρακτηριστικά (π.χ. τοξικομανής), παρά στην προσωπική αναπαράσταση του ως αποτέλεσμα των βιωμάτων του (Χτούρης, 2018).

Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη αναφορά σχετικά με την γέννηση της μεθόδου και την εξέλιξή της στον επιστημονικό χώρο.

Όπως αναφέρει ο Πουρκός (2015), η πρώτη εμφάνιση της βιογραφικής μεθόδου, προέκυψε από την σημαντική έρευνα των W.I. Thomas και W.F. Znaniecki *Ο Πολωνός Χωρικός στην Ευρώπη και στην Αμερική*, που διεξήχθη το 1920. Το έργο αφορά την μετανάστευση ενός μεγάλου ποσοστού Πολωνών, από τις αγροτικές περιοχές όπου διέμεναν, προς τις πιο ανεπτυγμένες χώρες (Ευρώπη και Αμερική). Συγκέντρωσαν επιστολές των ανθρώπων αυτών με τις ιστορίες της ζωής τους, με σκοπό να διερευνηθεί η σημαντική αυτή αλλαγή και τα αποτελέσματά της. Έπειτα προχώρησαν στην ανάλυση μιας ιστορίας εξ αυτών. Αναπτύχθηκε έτσι μια προσέγγιση αυτοβιογραφικού χαρακτήρα. Κατά τον Τσιώλη (2002), ο σκοπός της έρευνας αυτής ήταν να μελετηθεί το κατά πόσο μια τέτοιας έκτασης και σημαντικότητας μετακίνηση πληθυσμού, επηρεάζει τη ζωή και δράση σε κοινωνικά παγιωμένα πλαίσια όπως η οικογένεια και η κοινότητα, αλλά και τον υποκειμενικό τρόπο σύλληψης της νέας κοινωνικής πραγματικότητας. Η έρευνα αυτή ήταν και το έναυσμα για την ανάπτυξη της «Σχολής του Σικάγου», όπου πλέον το ενδιαφέρον άρχισε να στρέφεται πιο εντατικά και σοβαρά προς τον πλούτο που έχει το υλικό από τις αναλύσεις των ιστοριών ζωής, τις μελέτες περίπτωσης και άλλα πεδία

²⁴ Σύμφωνα με τον Πανταζή (2004), τα δύο μέλη της συνέντευξης το *υποκείμενο* και το *αντικείμενο*, εμπλέκονται σημαντικά σε αυτή τη διαδικασία. Ο ερευνητής δεν είναι απλός ακροατής. Ο καθένας ερευνά αυτό που τον ενδιαφέρει, αλλά και οι δύο ταυτόχρονα, ανατροφοδοτώντας ο ένας τον άλλο. Η Ζήση (2017), προσθέτει πως οι συμμετέχοντες μετατρέπονται σε συν-ερευνητές. Η σχέση κυριαρχίας μεταξύ ερευνητή και ερευνώμενου τίθεται υπό αμφισβήτηση.

πολιτισμικού πλαισίου (Πουρκός, 2015). Οι ανωτέρω ερευνητές, επηρεάστηκαν μοιραία και από το φιλοσοφικό ρεύμα του Πραγματισμού, που φαίνεται να είχε άμεση ιδεολογική σύνδεση με τη *σχολή του Σικάγου*. Σύμφωνα με αυτό «*η κοινωνική πραγματικότητα [...] πρέπει να εξεταστεί στο πεδίο της καθημερινής ζωής, της βιωμένης εμπειρίας και της κοινωνικής πράξης*» (Τσιώλης 2006 : 28).

Έμοιαζε οπότε ιδιαίτερης σημασίας να καταγραφεί η προσωπική οπτική του εκάστοτε ανθρώπου, μιας και στο σύνολό τους ορίζουν την κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζουν και δρουν. Φαίνεται πως το κοινωνικό επίπεδο αλληλεπιδρά σημαντικά στο ατομικό. Μπορούμε να σκεφτούμε την επίδραση είτε άμεση είτε έμμεση των στοιχείων της καθημερινότητας, που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ανθρώπινη υπόσταση και την προσωπικότητα του ατόμου, τα αποτελέσματα της οποίας είναι ορατά μακροπρόθεσμα. Σύμφωνα με τον Τσιώλη (2006), ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος για τους Thomas και Znaniecki, για την μελέτη της βιωμένης εμπειρίας στην έρευνα των Πολωνών μεταναστών, τόσο σε αμιγώς προσωπικό επίπεδο όσο και πιο αντικειμενικό, ήταν τα *προσωπικά τεκμήρια*. Δηλαδή τα ημερολόγιά τους, γράμματα, φωτογραφίες και άλλα. Ήταν για αυτούς το ιδανικότερο μέσον για να έχουν πρόσβαση στην πλήρη ατομική σφαίρα των πεποιθήσεων, των στάσεων, των εμπειριών και βιωμάτων ενός υποκειμένου. Επιπλέον, υπήρξε ένα ευρύτερο κοινωνιολογικό ενδιαφέρον. Να αναδειχθεί δηλαδή κατά πόσο μια κοινή εμπειρία, εγγράφεται διαφορετικά στο κάθε υποκείμενο. Οι ίδιοι το χαρακτήρισαν ως «*τον τέλειο τύπο κοινωνιολογικού υλικού*» (Τσιώλης 2006 :32, αναφ. στο Thomas&Znaniecki, 1958 II: 832).

Κύριος εμπνευστής της μεθοδολογικής πρότασης στο γερμανόφωνο χώρο, όπως αναφέρει ο Τσιώλης (2006), είναι ο FritzSchutze. Ο προς έρευνα στόχος, αφορά τον τρόπο με τον οποίο, κάθε άτομο στη ζωή του επηρεάζεται, τόσο από τις προσλαμβάνουσες όσο και τις εμπειρίες του, και τον τρόπο που όλα αυτά τα βιώματα έχουν δομηθεί μέσα του, ώστε να συνθέτουν την προσωπικότητά του ως υποκείμενο μέσα στο χρόνο. «*Η πρόταση του Schutze ενδείκνυται για τη μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα υποκείμενα βιώνουν, επεξεργάζονται και αντιμετωπίζουν μεταβολές της κατάστασής τους (βιοϊστορικές ανακατατάξεις, ρήξεις, μεταβάσεις) ως δυναμικές διαδικασίες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε εκείνα τα φαινόμενα που βιώνονται από τα εμπλεκόμενα υποκείμενα ως διαδικασίες κοινωνικής ή προσωπικής αποδιοργάνωσης*» (όπ.π:58).

Ο ίδιος συγγραφέας, παρουσιάζοντας την ερευνητική πρακτική του Schutze αναφέρει τα βασικά στοιχεία της μεθόδου, όπου η βιογραφική συνέντευξη, αποτελεί μια οικία διαδικασία, που μοιάζει με την καθημερινή επικοινωνία και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των ανθρώπων μέσα στο πλαίσιο της κοινωνικοποίησής τους. Επιπλέον οι βιογραφικές εμπειρίες που ζητούνται από τον συμμετέχοντα, παρατίθενται συνήθως σε μια οργανωμένη χρονική αλληλουχία. Αυτό βοηθάει τον συνεντευκτή στην μελέτη και την επεξεργασία του υλικού που συγκεντρώνει. Ένας δομημένος τρόπος εξιστόρησης, παραπέμπει σε αφήγηση, που ξεφεύγει από την απλή καθημερινή επικοινωνία και σχετίζεται με την ταξινόμηση που απαιτείται, ώστε να είναι πιο εύκολη η ανάλυση των δεδομένων του ερευνητή. Έτσι ο Schutze με βάση τα παραπάνω στοιχεία (επικοινωνία των προσωπικών εμπειριών εφάμιλλη της καθημερινής και μελέτη του υλικού με χρονολογική σειρά), ανέπτυξε και την ερευνητική πρακτική του, τη μέθοδο της *βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης* (Τσιώλης, 2006). Θεωρώντας λοιπόν πως η αφήγηση με έναν τρόπο αποτελεί βασικό τύπο της καθημερινής επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, πιθανά ένας τέτοιος τύπος μεθόδου, προσφέρει πολύ πιο πλούσιο υλικό και για ένα ευρύ φάσμα στόχου, αντίθετα από κάποια άλλη πιο κλασσική μέθοδο έρευνας όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, για παράδειγμα το ερωτηματολόγιο. Ιδιαίτερα σημαντικό για όποιον εφαρμόζει την συγκεκριμένη μέθοδο είναι να γνωρίζει πως *«ο κοινωνικός κόσμος είναι πάντοτε προ – ερμηνευμένος από τα δρώντα υποκείμενα που τον κατοικούν, και χωρίς την αποκρυπτογράφηση αυτών των ερμηνευτικών εγχειρημάτων δεν είναι δυνατή η ερευνητική πρόσβαση σε αυτόν»* (Τσιώλης, 2006: 48).

Για να εφαρμόσουμε αυτή τη μέθοδο έρευνας και να υποβάλλουμε τα υποκείμενα στη διαδικασία ενεργοποίησης αναπόλησης και αφήγησης της ιστορίας τους, είναι ήσσονος σημασίας να υπάρχει μια σχέση όχι μόνο ειλικρίνειας, αλλά πραγματικού ενδιαφέροντος και ισότητας. *«Η ερευνητική σχέση είναι μεταξύ ίσων και όχι προς εκμετάλλευση: η οργάνωση του πελάτη δεν χρησιμοποιείται απλά για να αναπτύξει την ακαδημαϊκή θεωρία ή τις καριέρες και ούτε χρησιμοποιείται η ακαδημαϊκή κοινότητα (δεν επιλέγονται εγκέφαλοι). Υπάρχει μια γνήσια ανταλλαγή. Η έρευνα αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης»* (Robson, 2010 :13 αναφ. στο Hall&Hall 1996:12). Όπως είναι γνωστό οι άνθρωποι έχουν ισχυρό ένστικτο και καταλαβαίνουν τις προθέσεις του συνομιλητή τους. Εφόσον δεν είμαστε ειλικρινείς μαζί τους, τότε και το αποτέλεσμα της μελέτης μας θα είναι ανάλογο.

Ως διαδικασία έχει τρεις διακριτές φάσεις. Σε αντίθεση με άλλες μεθόδους, στη βιογραφική συνέντευξη ο συνεντευκτής δεν διεκπεραιώνει τον κλασικό ρόλο των ερωταποκρίσεων. Αφού προσδιοριστεί ποια ακριβώς φάση του βίου επιθυμεί να μελετήσει, ο συνεντευξιαζόμενος ξεκινά την αφήγησή του, χωρίς διακοπή από τον ερευνητή. Ωστόσο ο τελευταίος, είναι απαραίτητο να είναι προσηλωμένος στα λεγόμενα του πρώτου δίνοντας δείγματα «ενεργητικής ακρόασης». Η δεύτερη φάση αφορά τις επερωτήσεις. Διευκρινιστικές ερωτήσεις για σημεία που δεν ολοκληρώθηκαν ή με έναν τρόπο παρακάμφθηκαν, ώστε να συνεχιστούν νέες αφηγήσεις. Τέλος, ακολουθούν οι ελεύθερες ερωτήσεις και ερωτήσεις απολογισμού, όπου ο αφηγητής, δύναται να εκφράσει τις προσωπικές του απόψεις και νοήματα για ό,τι έχει περιγράψει (Τσιώλης, 2014).

Κατά τη διαδικασία αυτού του τύπου της συνέντευξης, είναι σημαντικό να ενεργοποιηθεί από τον φορέα βιώματος η αφήγηση, ως τρόπος παρουσίασης της ιστορίας του. Επιπλέον, συναντώνται και άλλου τύπου κατηγορίες της αφήγησης, όπως η αξιολόγηση, η περιγραφή, η επιχειρηματολογία και άλλοι. Στην περιγραφή, ό,τι περιγράφεται δεν περιέχει κάποιο συναισθηματισμό σε σχέση με ό,τι βιώθηκε, γίνεται ουσιαστικά και μόνο η παράθεση γεγονότων. Στην επιχειρηματολογία αναπτύσσεται μια νοητική διαδικασία επεξήγησης των γεγονότων, τηρώντας απόσταση από την βιωμένη εμπειρία. Στην αφήγηση όμως, το υποκείμενο επιστρέφει νοητικά στην χρονική περίοδο της ζωής του όπου περιγράφει τα σημαντικά γεγονότα που έζησε και έδρασε, ακόμη και μέσα από την γνώση που επήλθε κατόπιν μιας μεταγενέστερης νοητικής επεξεργασίας (Τσιώλης, 2006). Σαφώς μέσα στη διαδικασία της συνέντευξης, μοιραία και οι προαναφερθέντες τύποι αφήγησης ενεργοποιούνται, οπότε και λαμβάνονται υπόψη και καταγράφονται από τον ερευνητή κατά την ανάλυση του υλικού, όπως θα δούμε και στο κεφάλαιο της ανάλυσης.

Σαν μια γενική αίσθηση, η εφαρμογή της μεθόδου μπορεί να μοιάζει σχετικά εύκολη. Υπάρχουν όμως αρκετές δυσκολίες οι οποίες μπορεί να μην είναι αντιληπτές από την αρχή ή να μην τις σκεφτόμαστε καθόλου. Μια από αυτές τις δυσκολίες είναι και η χρήση της γλώσσας. Αφορά τόσο στο επίπεδο της κατανόησης των ίδιων νοητικών σχημάτων με τον ερευνώμενο, όσο και της καθαρότητας της άρθρωσής του. και τα δύο φάνηκε να είναι σημαντικά στοιχεία, για την διεξαγωγή της συνέντευξης στο δεδομένο χρόνο, όσο και στην απομαγνητοφώνηση και μελέτη του υλικού. Η Ζήση (2018 αναφ. στο 2016), αναφερόμενη στο έργο των Berger&Loukmann *H*

κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας, αναφέρει πως οι παραπάνω συγγραφείς, διακρίνουν τη διπλή λειτουργία της γλώσσας. Από τη μια, παρέχει ένα κοινά διαθέσιμο σύστημα σημείων που είναι διαθέσιμο για το ορισμένο κοινωνικό σύνολο με το οποίο συμβιώνει, βοηθώντας την κατανόηση των κοινών εμπειριών με τα υπόλοιπα υποκείμενα. Δευτερευόντως, προβαίνει στην αντικειμενοποίηση νέων εμπειριών. Με τον τρόπο αυτό αυξάνει τις ήδη προϋπάρχουσες γνώσεις τους.

Η αφήγηση προϋποθέτει τη χρήση της γλώσσας, *«που δεν είναι μόνο ένα όργανο επικοινωνίας αλλά είναι επίσης και μια αποθήκη εννοιών που έχουν παραχθεί από την κοινωνία»* (Λεβίτιν, 1988: 74). Ο ίδιος αναφέρεται στη χρησιμότητα της γλώσσας ως το τελικό μέσον των ψυχικών λειτουργιών του ανθρώπου, των οποίων η δομή είναι αποτέλεσμα συγκρότησης και μεταβίβασης της διάδρασης μέσα στην πορεία των χρόνων, με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, το πώς θα είναι ικανό ένα άτομο να εκτελεί τις ανώτερες ψυχολογικές του λειτουργίες, εξαρτάται από τη «διαψυχική διαδικασία» που πραγματοποιείται με την επικοινωνία με άλλους ανθρώπους, ώστε να είναι ικανό στο μέλλον να τις εκτελεί ατομικά. Φαίνεται από τα παραπάνω, πως η ικανότητα εκτέλεσης των ψυχικών λειτουργιών, είναι ιδιαίτερα σημαντική στην αντίληψη και εξέλιξη της ατομικής ταυτότητας και πως είναι αλληλένδετες πρακτικά με το κοινωνικό πλαίσιο. Κατ' επέκταση, οι όποιες δράσεις και αφηγήσεις των υποκειμένων είναι άμεσα συνδεδεμένες με το κοινωνικό υπόστρωμα που έχουν εντυπώσει. Η Πασσερίνι (1998 : 28), υποστηρίζει πως *«όλες οι αυτοβιογραφικές αφηγήσεις είναι ο τρόπος σύγκλισης του υποκειμενικού και αντικειμενικού, ή αλλιώς η κίνηση μεταξύ ψυχολογίας και Ιστορίας»*.

Κατά την αφήγηση όλα τα γλωσσικά στοιχεία που εκφράζονται, αναφέρονται σε συστήματα και δομικά στοιχεία που αφορούν το κοινωνικό κεφάλαιο, το πολιτισμικό – οικογενειακό, ακόμα και το οικονομικό κεφάλαιο των πρωταγωνιστών. Σίγουρα δεν μπορούμε να αναμένουμε υψηλά επίπεδα και επενδύσεις των παραπάνω, αφού ένα άτομο σε εξάρτηση, είναι ιδιαίτερα αποδομημένο. Ωστόσο, επειδή όλα αυτά είναι σύνολο ενός συστήματος που ανήκει το άτομο, σίγουρα είναι εγκιβωτισμένα στον εσωτερικό του κόσμο. Βέβαια τα μειωμένα αυτά επίπεδα των προσωπικών κεφαλαίων είναι που πιθανά καθόρισαν και την εξέλιξη του εκάστοτε υποκειμένου. Οι Χτούρης και Ζήση (2017, αναφ. στο Bourdieu, 1986: 242), αναφέρουν πως *«η καταγραφή όλων των κεφαλαίων, μας επιτρέπει να κατανοήσουμε*

τη δομή και τη λειτουργία του κοινωνικού κόσμου». Ο Χτούρης (2018), αναφέρεται και στις επιδράσεις των κεφαλαίων οι οποίες μπορεί να έχουν ισχυρή παρουσία στη ζωή του ατόμου, όμως να την επικαλύπτουν αρνητικά. Για παράδειγμα η οικογένεια ενός υποκειμένου που πιθανά να καθοδηγεί την επαγγελματική του πορεία, χάριν της οικογενειακής παράδοσης. Επόμενο επακόλουθο μοιάζει να είναι η οριοθετημένη από «τρίτους» ζωή του ατόμου, που όμως να επιφέρει αρνητικές συνέπειες στον τρόπο βίωσης αυτή της κατάστασης, με μη ελέγξιμες προεκτάσεις. Κατ' επέκταση μέσα από αυτή τη γνώση, γίνεται πιο κατανοητός και ο ατομικός κόσμος του κάθε συμμετέχοντα στην έρευνα ξεχωριστά.

Ένα εξαρτημένο άτομο όσο αποδομημένο και να είναι, μοιάζει να διατηρεί πάντα ένα πυρήνα που παραμένει άθικτος. Η απόφαση για το βήμα προς την ανεξάρτηση και η διαδικασία μιας τόσο σε βάθος συνέντευξης, είναι οι καλύτεροι μάρτυρες. Η αφήγηση απαιτεί μια υποτυπώδη συνοχή στο λόγο, παρόλο που πολλές φορές μπορεί να παλινδρομεί χρονολογικά στα γεγονότα. Για να επιτευχθεί όμως αυτή η συνοχή, προϋποθέτει να καταφέρει να κοιτάξει μέσα του και να χτίσει πρωτίστως μια εσωτερική συνεκτικότητα. Όπως γράφει ο Τσιώλης (2014), είναι μέρος της «βιογραφικής εργασίας» (: 204 αναφ. στο Fischer – Rosenthal 2000:115), στο οποίο το υποκείμενο καλείται να εμπεριέξει και να ανακατασκευάσει μέσα από μια νέα οπτική, την παροντική, τα βιώματα και τις εμπειρίες του παρελθόντος²⁵. Αποδίδεται ένα νέο νόημα σε ό,τι προηγήθηκε στον πρότερο βίο, παράγοντας μια νέα οπτική για τον εαυτό του στο κόσμο. *«Μέσω της αφήγησης παράγει ή παγιώνει εικόνες σχετικά με το ποιος είναι, μέσα από ποια διαδρομή και ποιες εμπειρίες έχει γίνει έτσι όπως είναι και τι μπορούν οι άλλοι να περιμένουν από αυτόν. [...] Επίσης, ανιχνεύει τις μελλοντικές προοπτικές και οργανώνει τους βιογραφικούς του σχεδιασμούς.[...]. Επανερμηνεύοντας τη βιωμένη ιστορία ζωής ανοίγει νέες δυνατότητες (βιογραφικά σχέδια και προτάγματα) ως προς την εξέλιξη της βιογραφίας»* (Τσιώλης, 2014 :204 – 205 αναφ. στο Schafer&Volter. 2005/2013 : 263).

²⁵ Ο Τσιώλης (2006/2014) αναφέρεται στους δύο χρονικούς ορίζοντες της αφήγησης που αφορούν τα βιώματά του στον παρελθόντα χρόνο και τον παρόντα. Όλα τα γεγονότα του παρελθόντος που αναφέρονται, αποδίδονται ως μια ιστορία. Η εκφορά στο παρόν αποτελεί προϊόν επαναδιαπραγμάτευσης και ανακατασκευής των γεγονότων. Σε αυτό το αποτέλεσμα τονίζεται η τροποποίηση κάποιων ποιοτικών χαρακτηριστικών όπως η επίδραση της μνήμης, η απόδοση του λόγου με βάση το πολιτισμικό πλαίσιο και η διαφορετική οπτική της ερμηνείας των εμπειριών, αποτέλεσμα της χρονολογικής «απόστασης».

Στα πλαίσια ότι η μια συνέντευξη αποτελεί μια μορφή και σχέση επικοινωνίας, όλη αυτή η διαδικασία θα μπορούσαμε να πούμε πως θυμίζει εξομολόγηση. Το άτομο, εισέρχεται σε μια ατμόσφαιρα κατά την οποία μιλά για τα «αμαρτήματα» του παρελθόντος που τον κυνηγούν και τον έχουν κάνει να είναι το άτομο που είναι σήμερα. Με βάση τα όσα βίωσε, ακολούθησε ή τον έκαναν να ακολουθήσει αυτή την πορεία ζωή που διέγραψε, παρέχοντας ερμηνείες για τα πράγματα. Η «έκθεση» όμως αυτή, όπως και η εξομολόγηση, είναι δύσκολες διαδικασίες και χρειάζονται σθένος και συναισθηματική προετοιμασία. Είναι μια ακόμη διαφορά που θα μπορούσαμε να τονίσουμε έναντι άλλων μεθόδων έρευνας, πιο σταθμισμένων, για τις οποίες όμως δεν απαιτείται ιδιαίτερη προετοιμασία από τον ερευνώμενο. Σύμφωνα με τον Πανταζή (2004), η βιογραφική μέθοδος αφορά στην προσέγγιση της ουσίας της ζωής του ατόμου. Εξετάζει της κοινωνικές του σχέσεις, γιατί εκεί βρίσκεται ο πυρήνας των βιωμάτων του και της πραγματικότητάς του όπως την έζησε. Ένα ακόμη σημείο που τονίζει ο συγγραφέας για την κατανόηση των παραγόντων της βιογραφικής ρήξης²⁶, αφορά στην ιστορία της εποχής που έζησε το υποκείμενο. Η πληροφορία αυτή είναι σημαντική για τον ερευνητή, ώστε να κατανοήσει το πλαίσιο των περιορισμών του τότε όσο και των ευκαιριών. «Ο κόσμος δεν είναι αυτό που σκέφτομαι, αλλά αυτό που ζω μέσα» (Πουρκός etal, 2015:91 αναφ. στο Merleau-Ponty, 1962: xvi – xvii).

Με βάση όλα όσα καταγράφηκαν παραπάνω, γίνεται σαφές πως η μέθοδος της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης, μπορεί να παρέχει ένα πλούτο πληροφοριών από προσωπικές ανθρώπινες ιστορίες. Η ατομική ματιά του κάθε φορέα βιώματος, ανοίγει ένα καινούργιο παράθυρο στη γνώση του κόσμου, αφού συγκεντρώνεται πλούσιο κοινωνιολογικό υλικό. Εκτός αυτού, το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα να αποκομίσει πολλά θετικά στοιχεία από τη συνέντευξη. Οι συνειδητοποιήσεις που μοιραία επιτελούνται, κάνουν αντιληπτή την αίσθηση της συγκρότησης. Χωρίς αυτήν ταυτότητα δεν μπορεί να υφίσταται, οπότε ένα κομμάτι που ίσως είχε απολεσθεί, φαίνεται να το κατακτά ξανά.

²⁶ Μέσα από την «βιογραφική εργασία», το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα επαναδιαπραγμάτευσης και διευθέτησης οποιουδήποτε γεγονότος, προκάλεσε εκτροχιασμό στο βίου του. (Τσιώλης, 2014)

Για να ολοκληρωθεί η παρούσα ενότητα, θα ακολουθήσει μια σύντομη αναφορά στα επίπεδα ανάλυσης των συνεντεύξεων που πραγματοποιούνται με την παρούσα μέθοδο. Ο Τσιώλης (2006/2014), καταγράφει τα τέσσερα στάδια, όπου μπορούν να προσφέρουν διαφορετικές οπτικές στην ανάλυση.

Η πρώτη είναι η *Ανάλυση της διαδρομής του βίου σε χρονολογική σειρά*. Ανεξάρτητα από τον τρόπο και το χρόνο στη συνέντευξη της παρουσίασης σημαντικών γεγονότων του ατόμου, ο ερευνητής τα καταγράφει με χρονολογική σειρά. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει να εξεταστεί κατά έτος, η πορεία και η εξέλιξη του φορέα βιογραφίας και τα σημαντικά για αυτόν γεγονότα. Δίνεται η δυνατότητα ο μελετητής να χτίσει μια πρώτη εικόνα για τα βασικά στάδια ζωής του αφηγητή (από τα σχολικά χρόνια και τον τόπο καταγωγής έως την επαγγελματική του εξέλιξη και μια πιθανή γεωγραφική κινητικότητα). Οι πληροφορίες αυτού του τύπου, δύναται να εμπλουτιστούν και από άλλες πηγές, όπως έντυπες καταγραφές και αφηγήσεις άλλων προσώπων²⁷.

Έπεται η *αποκάλυψη και εξέταση της κειμενικής διάρθρωσης της βιογραφικής αφήγησης*. Ο συνεντευκτής αποκτά μια αντίληψη για την μορφή που παίρνει το υλικό που συγκεντρώνει, προβαίνοντας σε ένα πρώτο διαχωρισμό της μορφολογίας του, βασιζόμενος σε κοινά σημεία. Το κείμενο χωρίζεται σε ενότητες ή και υποενότητες, σύμφωνα με την αλληλουχία των εμπειριών και γεγονότων του ατόμου. Ο ερευνητής μπορεί να έχει μια εικόνα για τον τρόπο που επιλέχθηκαν να ειπωθούν οι πληροφορίες από τον συνεντευξιαζόμενο, όπως και το ποιες. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, είναι μια ιδανική μέθοδος για να αναλυθούν τμήματα ενός κειμένου και όχι το σύνολό του.

Ακολουθεί η *Δομική περιγραφή*. Στο στάδιο αυτό ο ερευνητής καλείται να κάνει μια πιο ενδελεχή ανάλυση του κειμένου σειρά προς σειρά. Η ομαδοποίηση των δεδομένων, πραγματοποιείται προοδευτικά και δύναται να μετασχηματίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της επεξεργασίας. Ωστόσο η ανάλυση κάθε επιμέρους θεματικής, ακολουθεί την διαδοχή της αφήγησης όπως ακριβώς πραγματοποιήθηκε

²⁷ Ο Πανταζής (2004), αναφέρεται σε τρεις βασικές μορφές υλικού που παράγονται από την αφήγηση. 1), *Οι αφηγήσεις ζωής*, που σχετίζονται με τις ατομικές διηγήσεις του ατόμου, 2) *Τις ιστορίες ζωής*, όπου αφορούν τον εμπλουτισμό των διηγήσεων από άλλα στοιχεία, όπως το ληξιαρχείο και 3) *Τις ιστορίες της οικογένειας*, όπου τα μέλη της οικογένειας του ερευνώμενου δύναται να εκφέρουν τη δική τους αφήγηση.

συνυπολογίζοντας ο συνεντευκτής τη σύνδεση με το υπόλοιπο υλικό. Δίνεται έμφαση επίσης εκτός του περιεχομένου των λεχθέντων και στους τύπους αφήγησης που επιλέγονται, αλλά και στη συντακτική απόδοση (συντακτικές επαναλήψεις για παράδειγμα). Επιπρόσθετα, αναφέρεται ως παράγοντας που επηρεάζει το αποτέλεσμα των λεχθέντων και η αλληλεπίδραση του αφηγητή με το πλαίσιο λήψης της συνέντευξης. Το ποια κομμάτια της ζωής του θα περιορίσει το άτομο αφηγηματικά και σε ποια θα δώσει έμφαση, είναι βασικά στοιχεία ώστε να αντιληφθεί ο ερευνητής την πρόοδο της επεξεργασίας των βιωμάτων του συνεντευξιζόμενου του στο σήμερα, σχετικά με την πρότερη ζωή του.

Τέλος, σειρά έχει η *Αναλυτική αφαίρεση*. Εδώ πλέον ο ερευνητής δίνει έμφαση στα δομικά χαρακτηριστικά του υλικού αποτιμώντας βασικούς άξονες της περιγραφής. Αρχικά εστιάζει στον τρόπο που το κείμενο εμπεριέχει τις εμπειρίες σταθμούς του υποκειμένου και πως αυτές στην πορεία του χρόνου έχουν επιφέρει εσωτερική αλλαγή ή και μεταστροφή στον προσανατολισμό του στο παρόν και το μέλλον. Υποθέσεις και πιθανές κατηγοριοποιήσεις που προηγήθηκαν, υπόκεινται σε υψηλότερα επίπεδα αφαίρεσης. Το βασικότερο σημείο όμως είναι η κάλυψη των ερευνητικών ερωτημάτων μέσω της αφήγησης. Μεγάλης σημασίας είναι πως αναπροσαρμόζεται στη νέα πραγματικότητα και ανασυγκροτεί την προϋπάρχουσα και παγιωμένη βιογραφική του συγκρότηση. Επιπροσθέτως, καταγράφεται η σημασία της μεταστροφής που έχει καταφέρει το άτομο, τα ψυχικά του εργαλεία και η συνεχής προσπάθεια να διατηρήσει ή και να κατακτήσει ένα εαυτό πιο συντονισμένο με τις κοινωνικές επιταγές του σήμερα.

Κάθε ένα στάδιο προσφέρει και μια διαφορετική οπτική ανάλυσης του ίδιου κειμένου. Ο ερευνητής χρειάζεται να επιχειρηματολογεί για τις ερμηνείες και τις αναλύσεις του, παραθέτοντας τα τμήματα του κειμένου που εμπεριέχουν τα δομικά χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν σε κάθε μέθοδο που επιλέγει. Ωστόσο στην παρούσα εργασία, γίνεται η ανάλυση δύο εκ των συνεντεύξεων και με τα τέσσερα επίπεδα.

Βιβλιογραφία

Δούμα Κ.(2015). *Φαινομενογραφία : Μια νέα πρόταση στη σύγχρονη παιδαγωγική έρευνα*, Παιδαγωγική Επιθεώρηση.

Ίσαρη Φ. & Πουρκός Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Πανταζής Π. (2004). *Από τα υποκείμενα στο υποκείμενο. Η βιογραφική προσέγγιση στην ψυχοκοινωνική έρευνα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Πασσερίνι Λ. (1998). *Σπαράγματα του 20^{ου} αιώνα. Η ιστορία ως βιωμένη εμπειρία*. Μτφρ. Βαρών – Βασάρ Ον., Λαλιώτου Ι., Πεντάζου Ι., Αθήνα, Νεφέλη.

Πουρκός Μ. etal. (Συλλογικό έργο) (2015). *Βίωμα και βασισμένες στην τέχνη ποιοτικές μέθοδοι έρευνας. Επιστημολογικά - Μεθοδολογικά ζητήματα και νέες προοπτικές*, Εισαγωγή – Επιμέλεια Μάριος Α. Πουρκός, Θεσσαλονίκη, Νησίδες.

Τσιώλης Γ. (2002). *Αποβιομηχάνιση και βιογραφικοί μετασχηματισμοί. Ιστορίες ζωής βιομηχανικών εργατών του Λαυρίου*. Πανεπιστήμιο Κρήτης. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Κοινωνιολογίας. Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή.

Τσιώλης Γ. (2006). *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις. Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*, Αθήνα, Κριτική.

Τσιώλης Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*, Αθήνα, Κριτική.

ZavalloniM. &Louis – GuerinCh., (1996). *Κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση. Εισαγωγή στην εγώ - -οικολογία*. Μτφρ. Α.- Β. Ρήγα, Κ. Θεοφιλοπούλου, Χ. Λυράκη, Ε. Κατσάλη, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Λεβίτιν Κ. (1988). *Η διαμόρφωση της προσωπικότητας. Ψυχολογία της δραστηριότητας*, Μτφρ. Λ. Καρσέρα , Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή ΕΠΕ & Ελληνικά Γράμματα.

RobinC. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*, Μτφρ. Νταλάκου Β. Βασιλικού Κ., Αθήνα, Gutenberg.

Διατριβές – Διπλωματικές Εργασίες

Γιαννακοπούλου Ι. (2015). *Η Αναγνωστική ιστορία μιας πρώην χρήστριας εξαρτησιογόνων ουσιών: Μελέτη περίπτωσης*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Παιδαγωγικής, Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή

Καραγιώργη Μ. (2017). *Η Εικαστική Τέχνη στη Θεραπεία Απεξάρτησης Με ποιον τρόπο συμβάλει η Εικαστική Τέχνη σ-την κινητοποίηση και συγκράτηση των ατόμων στη θεραπεία απεξάρτησης; Η περίπτωση της ομάδας εικαστικών του δημιουργικού καλλιτεχνικού εργαστηρίου της Θεραπευτικής Κοινότητας Σαλαμίνας του ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ – ΕΞΑΝΤΑΣ του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α)*. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Δημοσιευμένη Διπλωματική εργασία

Κασσέρη Ζ. (2011). *Η θεραπεία απεξάρτησης γυναικών υπό το πρίσμα της ενδυναμωτικής φεμινιστικής κοινωνικής εργασίας*, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή

Παπαναστασάτος Γ. (2007). *Θεραπευτικές κοινότητες και θεραπευτική ένταξη των εξαρτημένων από ουσίες χρηστών. Η Ελληνική εμπειρία*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή

Πανταζή Στ. (2012). *Η ομαδική θεραπεία στην απεξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες : Το παράδειγμα της ομάδας στο πρόγραμμα του ΠΕΘΕΑ Αργω*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας, Δημοσιευμένη Διπλωματική εργασία

Allan J, Collings S & Munro Al. (2019). *The process of change for people with cognitive impairment in a residential rehabilitation program for substance problems : a*

phenomenographical analysis. <https://substanceabusepolicy.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13011-019-0200-y>, Ανακτήθηκε 31/3/2019

Διαλέξεις

Ζήση Αν., *Θεωρία και Μεθοδολογία της Κοινωνικής Έρευνας I: Σχεδιασμός και Μέθοδοι*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 15/12/2017

Ζήση Αν. *Εφαρμοσμένη κλινική κοινωνιολογία : Κοινωνική Παρέκκλιση, Ομάδες Αποκλεισμού και Ψυχική Υγεία*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 20/5/2018

Χτούρης Σ. & Ζήση Αν., *Εφαρμοσμένη - Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη: Βασικές έννοιες και αρχές*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 5/11/2017, 3/2/2018

Χτούρης Σ. *Θεωρία και Μεθοδολογία της Κοινωνικής Έρευνας II. Τεκμηρίωση και Ανάλυση*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 17/3/2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ. ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Στην παρούσα ενότητα, θα γίνει η ανάλυση δύο βιογραφικών αφηγηματικών κειμένων, που παρήχθησαν στο πλαίσιο έρευνας που πραγματοποιήσαμε στο ΑΡΓΩ το Φεβρουάριο - Μάρτιο του 2019. Η έρευνα όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, αφορούσε τους λόγους που οδήγησαν στην έναρξη της χρήσης, τα κίνητρα ανεξάρτησης και το ρόλο της τέχνης σε αυτή την προσπάθεια. Μέσα από την ανάλυση δύο κειμένων, που παράχθηκαν με τη μέθοδο της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης, μελετήθηκαν δύο εκδοχές των τρόπων με τους οποίους οι εν δυνάμει πρώην χρήστες, βίωσαν όλη αυτή τη διαδικασία της εμπειρίας στην εξάρτηση και την ανεξάρτηση και πώς προσπάθησαν να τη διαχειριστούν τόσο στην πράξη, όσο και σε συμβολικό επίπεδο μέσα στα χρόνια.

Για την καλύτερη κατανόηση των αναλυόμενων κειμένων, θα παρουσιαστεί ένα σύντομο ιστορικό των φορέων της βιογραφίας. Αρχικά παρατίθεται η έκθεση και ανάλυση των βιογραφικών δεδομένων στη χρονολογική τους σειρά, έπειτα η έκθεση και εξέταση της κειμενικής διάρθρωσης του κειμένου και ακολουθεί η παράθεση των ενοτήτων και των υποενοτήτων, όπως αυτές έχουν προκύψει κατά την αποκάλυψη της μορφολογικής και θεματικής διάρθρωσης του κειμένου, σειρά προς σειρά (δομική ανάλυση). Η δομική ανάλυση έχει εφαρμοστεί για λόγους οικονομίας μόνο στην πρώτη συνέντευξη. Στο τέλος κάθε αφηγηματικής ενότητας, παρατίθεται η σύνοψη των σημαντικότερων ευρημάτων της αναλυτικής διαδικασίας. Τέλος η συνολική παρουσίαση θα ολοκληρωθεί από την έκθεση ανασυγκρότησης της δομής της κάθε περίπτωσης, δηλαδή την αναλυτική αφαίρεση, που θα αναδειχθεί η λειτουργία του απολογισμού και των εξηγήσεων για τη διαδρομή των αφηγητών από την έναρξη της χρήσης μέχρι τη μετάβασή τους στη θεραπευτική κοινότητα του ΑΡΓΩ και την παρούσα εξέλιξή τους.

Στις παρούσες συνεντεύξεις όπως και σε όσες ακολουθούν, έχουν χρησιμοποιηθεί ψευδώνυμα. Επιπλέον αποκρύπτονται και τα επίθετα που θα μπορούσαν να καταστήσουν τα ίδια τα άτομα αναγνωρίσιμα, όσο και οι αναφορές τους σε τρίτα πρόσωπα.

Η περίπτωση της Στέλλας

Σύντομο ιστορικό του φορέα της βιογραφίας

Η Στέλλα 32 ετών, γεννήθηκε στη Θάσο. Είναι το μεγαλύτερο από τα τρία παιδιά μιας μικρό - μεσαίας οικογένειας του νησιού. Ο πατέρας της εργαζόταν στα καράβια και απουσίαζε για μεγάλα χρονικά διαστήματα, ενώ η μητέρα της δεν εργαζόταν. Αν και ήταν το πρώτο παιδί, θεωρώντας την όχι ιδιαίτερα επιθυμητή, δόθηκε από τη μητέρα σε μια οικογένεια για να την μεγαλώσει. Ωστόσο, την ανατροφή της ανέλαβε η γιαγιά με την οποία και τελικά μεγάλωσε μέχρι τα 12, όπου πέθανε. Έπειτα έμεινε στο πατρικό της, όμως λόγω των κακών συνθηκών στο σπίτι (ο πατέρας αλκοολικός και βίαιος, η μητέρα νευρική και καθόλου προστατευτική), έμεινε για κάποιους μήνες με τη νονά της. Μετά την αποφοίτηση από το δημοτικό σχολείο, σχεδόν στα 13 έφυγε για την Αθήνα, όπου έμεινε για κάποιους μήνες στο σπίτι ενός θείου. Εκεί μέσα από τις γνωριμίες που έκανε, ξεκίνησε και η επαφή της με τις ουσίες. Σύντομα έμεινε στο σπίτι του ανθρώπου που είχε σχέση και τον αρραβωνιάστηκε, μαζί με την οικογένεια του, και εκείνον να κάνει χρήση ηρωίνης. Μέσα στα χρόνια και αφού πέρασε διάφορες δυσκολίες και με την οικογένειά της να αδιαφορεί για τη λήψη ουσιών που έκανε, κατάφερε να αποφοιτήσει και από το Λύκειο και στα 18 να επιστρέψει στη Θάσο, προκειμένου να κόψει μόνη της τις ουσίες. Αφού τα κατάφερε, έφυγε για τη Θεσσαλονίκη όπου και σπούδασε σε ένα δημόσιο ΙΕΚ, διοίκηση και οικονομία. Είναι και η περίοδος που προσπαθεί μόνη της να αυτονομηθεί ούσα πλέον καθαρή. Εργάζεται παράλληλα σε διάφορες δουλειές και πολλές φορές σε τέσσερις προκειμένου να τα βγάλει πέρα. Για 6 χρόνια και μέχρι τα 25 περίπου καταφέρνει να μείνει καθαρή, μέχρι που υποκύπτει ξανά από φιλικά άτομα που κάνουν χρήση. Με το ένα άτομο συνάπτουν και σχέση. Την περίοδο της υποτροπής πεθαίνει και ο πατέρας της, κάτι που της κόστισε πολύ. Για άλλα 6 χρόνια μέχρι περίπου τα 31 υποτροπιάζει και η αρχίζει να χάνει ό,τι έχει κατακτήσει μέχρι τότε. Μένει άστεγη, αρχικά ζητιανεύει και έπειτα μπλέκεται μαζί με το φίλο της σε παράνομες πράξεις και μικρό κλοπές προκειμένου να εξασφαλίσουν τη δόση τους. Αργότερα γνωρίζει έναν άλλο νεαρό, που καμία σχέση δεν έχει με τη χρήση. Εκείνος προσπαθεί να τη βοηθήσει, κατόπιν και δικού της αιτήματος να κόψει από τα ναρκωτικά, ωστόσο όμως η Στέλλα δεν φαίνεται να κάνει σοβαρή προσπάθεια.

Παράλληλα έρχεται σε επαφή και με την πρώην σχέση της, όπου συνεχίζουν να πίνουν και μένει έγκυος. Λίγες μέρες πριν γεννήσει η σχέση της τη χωρίζει και τη διώχνει από το σπίτι, και εκείνη βρίσκει καταφύγιο στην προηγούμενη σχέση της (που έπιναν μαζί), όμως δεν ενδιαφέρεται για το παιδί, ούτε αποδέχεται την πατρική του ιδιότητα. Εν τω μεταξύ το μωρό λόγω προωρότητας μένει στη θερμοκοιτίδα του Ιπποκράτειου και με την έγκρισή της μεταφέρεται στο δημοτικό βρεφοκομείο «Άγιος Στυλιανός». Έτσι, εκείνη κάνει εισαγωγή για να αντιμετωπίσει τα στερητικά της συμπτώματα, αλλά παράλληλα αρρωσταίνει άσχημα και περνά ένα διάστημα 25 ημερών σε παθολογική κλινική του ΨΝΘ, σχεδόν σε κωματώδη κατάσταση. Μετά από τα πισωγυρίσματα στη σχέση της χωρίς τη χρήση, και προσπαθώντας να αντιμετωπίσει την επιθυμία της για τις ουσίες και σκεπτόμενη το παιδί της, εγγράφεται στο πρόγραμμα του ΑΡΓΩ στις αρχές Ιουλίου του '18, όπου το παρακολουθεί μέχρι και σήμερα, έχοντας κατά τη γνώμη της μια πολύ καλή εξέλιξη. Είναι και ο λόγος που θα πάρει και το μωρό της κατόπιν απόφασης του δικαστηρίου, όταν αποφοιτήσει και καταφέρει να επανενταχθεί σημαντικά.

Έκθεση και ανάλυση των βιογραφικών δεδομένων στη χρονολογική τους σειρά

1986 Γέννηση της Στέλλας ως πρώτου παιδιού ενός ζευγαριού. Παράδοση της ως βρέφους σε άλλη οικογένεια. Άμεσα την παίρνει στο σπίτι της η γιαγιά της όπου αναλαμβάνει την ανατροφή της. Ματαίωση από την αναμονή των γονέων να έρθουν να την πάρουν στο σπίτι.

1998 Θάνατος της γιαγιάς και μετακόμιση της Στέλλας στο πατρικό της σπίτι με τη μητέρα και τον πατέρα. Έχει ήδη αποκτήσει μια αδερφή περίπου 6 χρόνια μικρότερη. Ο τελευταίος απουσιάζει για μεγάλα χρονικά διαστήματα λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων. Όποτε βρίσκεται εκείνος στο σπίτι, πίνει και αναπτύσσει βίαιη συμπεριφορά προς τα μέλη της οικογένειας.

Η Στέλλα αντιμετωπίζει στο σχολείο υποτιμητικά σχόλια από τους συμμαθητές της. Έχει αποκτήσει μια ακόμη αδερφή σχεδόν 13 χρόνια μικρότερη.

Έχει μια πρώτη «πλατωνική» επαφή με ναρκωτικά (χασίς). Δεν κάνει χρήση, αλλά το επικοινωνεί στους γονείς της, οι οποίοι δεν αντιδρούν ιδιαίτερα.

1999 Εγκατάλειψη της γονικής εστίας. Μετακόμιση στο θείο της στην Αθήνα. Εκείνος εργάζεται σε κρουαζιερόπλοια και απουσιάζει επίσης συχνά. Γνωρίζει το σύντροφό της, ο οποίος είναι χρήστης ηρωίνης και με τον καιρό την μπει στη χρήση. Αρραβωνιάζονται και μένουν μαζί με την οικογένεια του.

Ενημερώνει τη μητέρα της για τη χρήση που κάνει, αλλά εκείνη θεωρεί πως είναι μια χαρά μαζί με τη σχέση της. Η Στέλλα ζητάει από τον πατέρα της να μην στέλνει άλλα χρήματα.

(Περίπου)

2003 Σε μια σύλληψη από την αστυνομία, δέχεται σεξουαλική παρενόχληση από έναν αστυνομικό.

2004 Χωρίζεται, αφού ο αρραβωνιαστικός της φυλακίζεται. Έχει ολοκληρώσει τη φοίτηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιστρέφει στη Θάσο.

Μένει για ένα μήνα είναι εκούσια κλεισμένη στο σπίτι, προσπαθώντας να αποτοξινωθεί.

Μετακομίζει στη Θεσσαλονίκη. Αραιώνει σημαντικά τις επαφές με την οικογένειά της. Ούσα καθαρή από ουσίες εγγράφεται σε δημόσιο ΙΕΚ, νοικιάζει σπίτι με μια φίλη της επίσης καθαρή. Ξεκινά να εργάζεται, φτάνοντας παράλληλα μέχρι και τις 4 επαγγελματικές δραστηριότητες.

Νυχτερινή εργασία σε χώρο διασκέδασης της πόλης (κλαμπ). Αρχίζει την περιστασιακή χρήση κοκαΐνης, τηρώντας όμως τον αυτοέλεγχό της.

Αρχίζει να συναναστρέφεται με φιλικό πρόσωπο, χρήστρια. Αντιστέκεται στις προτάσεις της για χρήση ηρωΐνης, ώσπου υποκύπτει και σταδιακά ξεκινά πάλι να πίνει. Στην πορεία μένουν μαζί.

Σύναψη ερωτικής σχέσης με σύντροφο εξαρτημένο από την ηρωΐνη.

Υποτροπή και θάνατος του πατέρα της. Βιασμός της μικρής αδερφής (13 ετών) από φίλους του γαμπρού της. Αναταραχή στην οικογένεια. Ανικανότητα να προσφέρει βοήθεια και να αναλάβει υποχρεώσεις. Χάνει κάθε επικοινωνία με την οικογένειά της.

Συστηματοποίηση της χρήσης ηρωΐνης. Μετά από ένα επιληπτικό επεισόδιο στο μαγαζί ένδυσης που εργαζόταν, διέκοψε την εργασία.

Εγγραφή στο πρόγραμμα αποτοξίνωσης του ΟΚΑΝΑ, που ήταν εγγεγραμμένος και ο φίλος της, χωρίς όμως να επιθυμεί να διακόψει, αλλά για να αθωωθεί από ένα δικαστήριο, όπως και έγινε. Λήψη μεθαδόνης και ηρεμιστικών χαπιών.

Φυγή στη γενέτειρα της μαζί με τον σύντροφο, για μια προσπάθεια αποτοξίνωσης, χωρίς αποτέλεσμα. Επιστροφή στη Θεσσαλονίκη.

Συμμετοχή στη διακίνηση μικρών ποσοτήτων ναρκωτικών ουσιών. Διαμονή σε φιλικό σπίτι. Θάνατος του ιδιοκτήτη φίλου και αστεγία.

Διανυκτερεύσεις σε πάρκα και νοσοκομείο. Ζητιανιά στο δρόμο και μικρό κλοπές από σούπερ μάρκετ για την εξασφάλιση της δόσης τους.

Γνωριμία με νέο ερωτικό σύντροφο καθαρό από ουσίες. Συμβίωση και προσπάθεια απεξάρτησης με φαρμακευτική αγωγή.

Επιστροφή στον προηγούμενο ερωτικό σύντροφο. Συνέχιση της χρήσης ηρωίνης και εγκυμοσύνη.

- 2018** Επιστροφή στον δεύτερο ερωτικό σύντροφο. Συνέχιση της χρήσης μέχρι τη στιγμή της γέννας. Χωρισμός λίγες μέρες πριν τη γέννα.

Πριν τον τοκετό συζεί πάλι στον πατέρα του παιδιού. Άρνηση της πατρικής του ιδιότητας.

Γέννα. Το μωρό παραμένει στη θερμοκοιτίδα. Η Στέλλα υπογράφει για την προσωρινή μεταφορά του παιδιού στο δημοτικό βρεφοκομείο της πόλης.

Εγγραφή στο πρόγραμμα detox για τα στερητικά συμπτώματα. Παραμονή στην παθολογική κλινική σε άσχημη οργανική κατάσταση.

Εγγραφή στο πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων ΑΡΓΩ.

- 2019** Οκτώ μήνες «καθαρή» στην ανοικτή θεραπευτική κοινότητα. Επαφή με το παιδί της και προσπάθεια οικοδόμησης ενός καλύτερου μέλλοντος.

Η μελέτη των παραπάνω στοιχείων, παρέχει μια πρώτη επιγραμματική αλλά συμπυκνωμένη εικόνα για το σύνολο της ζωής της Στέλλας, εμπεριέχοντας τους σημαντικότερους βιογραφικούς σταθμούς. Μπορούμε να διαπιστώσουμε το προφίλ τόσο του κοινωνικού και πολιτισμικού κεφαλαίου, όσο και του οικονομικού, τα οποία μέσα στα χρόνια καθόρισαν και τις κινήσεις. Η παραπάνω χρονολογική αποτύπωση, μας επιτρέπει να διατυπώσουμε σκέψεις και υποθέσεις σχετικά με τη βαρύτητα και τη σημασία που είχαν οι καταστάσεις και οι εμπειρίες που βίωσε η «πρωταγωνίστρια». Εκείνες είναι που εντυπώθηκαν μέσα της με συγκεκριμένο τρόπο και οδήγησαν τα βήματά της και το σύνολο της βιογραφικής της διαδρομής. Πιο συγκεκριμένα:

- Από την αρχή του ερχομού της στη ζωή, η Στέλλα δεν ήταν ιδιαίτερα αποδεκτή από την πατρική της οικογένεια. Η παράδοσή της από τη μητέρα σε άλλη οικογένεια, χωρίς να υπονοείται οικονομικό πρόβλημα, είναι μια πληροφορία σημαντικά επιβαρυντική για την ψυχολογία ενός παιδιού. Η ανάληψη της ανατροφής της από τη γιαγιά, την εντάσσει στο ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον.

Σκέψεις – Υποθέσεις

Με βάση το παραπάνω δεδομένο, μπορούμε να προχωρήσουμε σε κάποιες σκέψεις και υποθέσεις για την συγκεκριμένη περίοδο της ζωής της Στέλλας.

1. Τη σημασία που έχει για ένα παιδί να μεγαλώνει χωροταξικά σε ένα νησιωτικό χωριό, μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1980, μας επιτρέπει να υποθέσουμε την στοχοποίηση των οικογενειών (της πατρικής και της γιαγιάς), σχετικά με τον κοινωνικό στιγματισμό που βίωσαν, κομμάτι του οποίου εισέπραξε και η Στέλλα, από τις συμπεριφορές των συμμαθητών της.
2. Τον τρόπο που γαλουχήθηκε από τη γιαγιά και τη μοναδική μάλλον συναισθηματική κάλυψη, συνυπολογίζοντας την περιστασιακή παρουσία των γονέων στη ζωή της.

- Επισημαίνεται η περαιτέρω απουσία του πατέρα λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων μακριά από το σπίτι, ως ένα σημείο συναισθηματικής αναφοράς, αλλά η παρουσία του μέσω της οικονομικής ενίσχυσης. Οι αναφορές της φυσικής του παρουσίας είναι επενδυμένες κυρίως με την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς.

Σκέψεις – Υποθέσεις

1. Μπορούμε να υποθέσουμε την αιτία της «προσκόλλησης» που παρουσιάζει η Στέλλα στην πατρική φιγούρα, ως ανάγκη ανάπτυξης του δεσμού μεταξύ πατέρα και κόρης.
2. Μια ακόμη υπόθεση που θα μπορούσαμε να κάνουμε είναι η δικαιολόγηση του πατέρα μέσω του ρόλου του ως «κουβαλητή» για την εκτεταμένη απουσία

του λόγω των επαγγελματικών υποχρεώσεων εκτός της επαρχίας, αλλά η προσπάθειά του να αποδείξει το ενδιαφέρον του μέσω υλικών αγαθών (χρήματα).

3. Επίσης μπορούμε να λάβουμε υπόψη το ρόλο που παίζει το στερεότυπο του άντρα, ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1990 σε μια επαρχιακή τοποθεσία, που εκδηλώνει τη δύναμή του μέσω την βίαιης συμπεριφοράς του. Κατ' επέκταση και την αιτιολόγηση της.
 - Η βιογραφική της διαδρομή χαρακτηρίζεται από μακροχρόνια σταδιοδρομία στη χρήση ναρκωτικών, αρχής γενομένης τα 13 έτη, όπως και στον κοινωνικό κόσμο που παράγεται γύρω από αυτή. (σύναψη σχέσης και αρραβώνας με ερωτικό σύντροφο στη χρήση, ηρωίνη ως πρώτη ουσία επαφής, κοινωνική περιθωριοποίηση, κοινωνικές σχέσεις μόνο με άτομα που κάνουν χρήση, σύλληψη από την αστυνομία).

Σκέψεις – Υποθέσεις

1. Τη ματαιώση που βίωσε για το μειωμένο ενδιαφέρον των γονέων στην κατοχή χασις που είχε, νοιώθοντας την απόρριψη ξανά.
2. Η φυγή από την πατρική εστία, και η μετακόμισή της στην Αθήνα σε συγγενικό πρόσωπο, πιθανά να αποτέλεσε τρόπο φυγής από τα προβλήματα και έναν τρόπο να τραβήξει την προσοχή τους.
3. Η γνωριμία και ο αρραβώνας με έναν άνθρωπο στη χρήση και η γνώση αυτού του γεγονότος από τη μητέρα χωρίς αρνητικές αντιδράσεις, αποτέλεσε καταπέλτη στη αίσθηση απόρριψης για ακόμα μια φορά.
4. Αίσθημα τιμωρίας απέναντι στους γονείς που αδιαφορούν.
5. Η ανάγκη βίωσης μιας «κανονικότητας» που έλειψε, με αφορμή τη φυλάκιση του συντρόφου και τη σεξουαλική παρενόχληση από τον αστυνόμο, ίσως αποτέλεσε και την αιτία επιστροφής στο χωριό και την απόπειρα ανεξάρτησής της.
6. Η εικόνα της μάνας της πλήττεται ξανά, όταν της φέρνει ηρωίνη να πιει, για να τη «βοηθήσει» με τη μείωση των στερητικών συμπτωμάτων.

- Όσον αφορά την εκπαιδευτική της διαδρομή, γίνονται απλές αναφορές. Δεν αναφέρει την φοίτησή της στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Κάνει μόνο μια απλή αναφορά ότι την ολοκλήρωσε, αλλά και την υποθέτουμε ως προϋπόθεση για την εγγραφή της στη μετά δευτεροβάθμια εκπαίδευση (δημόσιο ΙΕΚ). Οικοδομεί με ένα τρόπο επαγγελματικές προοπτικές για το μέλλον της.

Σκέψεις – Υποθέσεις

1. Οι σπουδές και οι επαγγελματικοί στόχοι της σε ένα πρώτο βαθμό, αποτέλεσαν κίνητρο για την πρώτη προσπάθεια απεξάρτησης της.
2. Πιθανώς συσχετισμός με την έντονη επαγγελματική δραστηριότητα του πατέρα. Ο θαυμασμός της για εκείνον, πιθανά να συντέλεσε στην αναπαραγωγή του μοτίβου αυτού, ως προϊόν ταύτισης.

- Η ζωή της Στέλλας στη χρήση και αργότερα την εξάρτηση παρουσιάζει σχετικά άμεση εξέλιξη (φιλικές επαφές με άτομα σε εξάρτηση, περιστασιακή χρήση, σύναψη ερωτικής σχέσης με σύντροφο σε χρήση, αποτυχημένες προσπάθειες απεξάρτησης, αστεγία, κοινωνική περιθωριοποίηση, συμμετοχή στη διακίνηση, μικρό κλοπές, εγκυμοσύνη).

Σκέψεις – Υποθέσεις

1. Η επαναφορά στην περίοδο της χρήσης, δηλαδή της υποτροπής, πιθανότατα συνδέεται με τον θάνατο του πατέρα, τον οποίο και φαίνεται να είχε αδυναμία.
 2. Η ψυχολογική εξάρτηση δεν είχε πραγματοποιηθεί και είχε την ψευδαίσθηση του ελέγχου ότι αρχικά οριοθετεί τη χρήση που κάνει.
 3. Η οικειότητα «διαχείρισης» της εξάρτησης, αύξησε τη ροπή στη χρήση. Το γεγονός του βιασμού της μικρής αδερφής και το αίσθημα πλήρους έλλειψης στηρίγματος, βοηθούν στη συνέχιση της καριέρας της στην εξάρτηση.
- Η εκπτωτική πορεία της Στέλλας σταματά με την είσοδό της στη θεραπευτική κοινότητα του ΑΡΓΩ. Το σημαντικότερο γεγονός που λειτούργησε ως σημείο

καμπής ήταν η γέννηση του μωρού της και ο κίνδυνος να μεγαλώσει στο δημοτικό βρεφοκομείο της πόλης.

Σκέψεις – Υποθέσεις

1. Αντιλαμβάνεται την αδυναμία της να βοηθήσει τον εαυτό της και να αναλάβει την οποιαδήποτε απόφαση αφορά τη ζωή της και υποχρεώσεις που προκύπτουν από την πατρική οικογένεια (κληρονομικά).
2. Δεν της αρέσει καθόλου ο τρόπος που ζει και υποφέρει. Αρχίζει να αντιλαμβάνεται πως υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να της πάρουν την επιμέλεια και τη γονική μέριμνα του παιδιού. Εκείνο τελικά φαίνεται λειτουργεί σαν αιτία και αφορμή για την ένταξή της στην θεραπευτική κοινότητα.

Στην ενότητα αυτή, έγινε μια συνοπτική παρουσίαση σκέψεων και υποθέσεων, ως αποτέλεσμα μιας πρώτης οπτικής των λεγομένων της βιογραφούμενης. Περαιτέρω έκθεση σκέψεων και παραδοχών ακολουθούν στο επίπεδο της «δομικής περιγραφής», όπου η ανάλυση της συνέντευξης γραμμή προς γραμμή, βοηθούν την εις βάθος διερεύνηση της αφηγούμενης ιστορίας ζωής.

Έκθεση και εξέταση της κειμενικής διάρθρωσης της βιογραφικής αφήγησης

Παρακάτω έχουμε διαμορφώσει έναν πίνακα που περιλαμβάνει τις ενότητες και υποενότητες της βιογραφικής αφήγησης, τα θέματα που αναφέρονται σε κάθε μια, το κειμενικό είδος που αξιοποιείται και τις παραγράφους που ανήκουν στην εκάστοτε υποενότητα.

Αρ.	Αρ. Παραγρ.	Κειμενικό Είδος	Θέμα
I. Προσανατολισμός			
I.1	1-2	Έναρξη Διάδρασης	Έναρξη συνέντευξης - Η συνεντεύκτρια δίνει το έναυσμα για την αφήγηση.
A Αφηγηματική Ενότητα: Τα παιδικά χρόνια, η οικογένεια και η περίοδος πριν τη χρήση			
A.1	(3-4)	Αναφορά	Αναφορά της ηλικίας έναρξης και της ουσίας - Η αφηγήτρια ξεκινά με την ηλικιακή επαφή της με τις ουσίες.
A2.	(5-14)	Περιγραφή	Περιγραφή του οικογενειακού πλαισίου που μεγάλωσε - Η αφηγήτρια αναφέρει τα πρόσωπα της οικογένειά της (μητέρα, γιαγιά, μπαμπάς) και περιγράφει τη συνθήκη στην οποία μεγάλωσε.

A.3	(15 – 19)	Αναφορά	Η στάση των συμμαθητών της και των αντιδράσεών της - Η φορέας του βιώματος κάνει μια σύντομη αναφορά στην κακή συμπεριφορά των συμμαθητών της και τον αντίκτυπο που είχε αυτή η συμπεριφορά. - Αναφορά στην σπάνια συνοδεία της από τους γονείς της ως ασπίδα προστασίας.
A.4	(20 - 30)	Περιγραφή	Περιγραφή της συμβίωσης με την οικογένεια - Αναφορά στον αλκοολισμό του πατέρα και των έντονων αντιδράσεων της μητέρας της. - Περιγραφή της βίαιης ενδοοικογενειακής κατάστασης.
A.5	(31 – 43)	Αφήγηση	Αφήγηση της πρώτης επαφής της με ουσίες και η αντίδραση των γονέων - Η Στέλλα αφηγείται την πρώτη «πλατωνική» της επαφή με ναρκωτική ουσία (χασίς) ως το πιθανό μέσον για την λήψη προσοχής από τους γονείς. - Η αδιάφορη αντίδρασή τους την πληγώνει πολύ.

Β. Αφηγηματική Ενότητα:

Η ζωή στη χρήση

B.1	(44 - 50)	Αναφορά	Η ζωή στην Αθήνα και οι πρώτες γνωριμίες - Η μετακόμιση στην Αθήνα ως ανήλικη χωρίς ουσιαστική εποπτεία από το θείο.- Οι γνωριμίες που κάνει σχετίζονται με τη χρήση.- Συνεχίζει τη φοίτηση στο σχολείο.
B.2	(51 - 61)	Αφήγηση	Η έναρξη της χρήσης - Ο σύντροφος – χρήστης ως το πρόσωπο που την εντάσσει στο κόσμο των ναρκωτικών.- Έναρξη λήψης ουσιών (ηρωίνη).
B.3	(62 - 71)	Περιγραφή	Περιγραφή της αλλαγής σπιτιού με την οικογένεια του συντρόφου και η χρόνια χρήση - Η μετακόμιση στο οικογενειακό περιβάλλον του συντρόφου – χρήστη, χωρίς τη γνώση των γονέων.- Η Στέλλα συνεχίζει να υποστηρίζεται οικονομικά από

			πατέρα της. - Η χρήση είναι καθημερινή
B.4	(72 – 79)	Περιγραφή	Περιγραφή της αποκάλυψης της χρήσης στην οικογένειά της - Η αφηγήτρια ενημερώνει τη μητέρα της για τη χρήση ηρωίνης που κάνει, ως ένα τρόπο πάλι να τραβήξει το ενδιαφέρον τους. - Η μητέρα τηρεί συναισθηματικές αποστάσεις, προωθώντας την παρούσα κατάσταση.
B.5	(80 – 97)	Επιχειρηματολογία	Αιτιολόγηση της απόφασής της να κόψει τη χρήση - Αιτιολογεί τους λόγους (η φυλάκιση του αρραβωνιαστικού ως αιτία αναστολής των πλάνων ζωής για το μέλλον, δημιουργία οικογένειας) που την έκαναν να σκεφτεί να διακόψει τη χρήση.
B.6	(98–104)	Περιγραφή	Περιγραφή της πρώτης προσπάθειας αποχής - Σύντομη περιγραφή της μετακόμισης σε φιλικό σπίτι (χωρίς χρήση), ως το βήμα για την απεξάρτηση.

B.7	(105 - 127)	Αφήγηση	Αφήγηση της σύλληψης από την αστυνομία - Η φορέας αφήγησης δεν καταφέρνει να απεξαρτηθεί μόνη της. - Τονίζεται η αδιαφορία της μητέρας της και στο περιστατικό σύλληψής της από την αστυνομία, ούσα ακόμη ανήλικη. - Ανησυχία για το απόρρητο της συνέντευξης.
B.8	(128 - 142)	Αφήγηση	Αφήγηση της σεξουαλικής παρενόχλησης - Η σεξουαλική παρενόχληση από τον αστυνομικό, μοιάζει να λειτουργεί ως τιμωρία για την χρήση που κάνει.
B.9	(143 - 160)	Αφήγηση	Η επιστροφή στο χωριό και η προσπάθεια απεξάρτησης - Συνειδητοποίηση της ανικανότητας να κόψει τη χρήση στην Αθήνα. - Η επιστροφή στο χωριό ως το μέσον λύτρωσής της. - Η «βοήθεια» της μητέρας (παροχή δόσης ηρωίνης), ισχυροποιεί την προσπάθεια της μοναχικής της απεξάρτησής. - Απλή αναφορά στο νεότερο μέλος

			της οικογένειας (αδερφή).
B.10	(161 – 182)	Αφήγηση	Αλλαγή κεφαλαίου ζωής. Σπουδές και εργασία - Προσπάθεια να πάρει τη ζωή στα χέρια της (ενοικίαση σπιτιού, εύρεση εργασίας, συνέχιση σπουδών – ΙΕΚ). - Η διακοπή λήψης οικονομικής βοήθειας από τον πατέρα, ως μέσον ενδυνάμωσής της. - Αναπτύσσει μια πολύ καλύτερη σχέση με τον εαυτό της.
B.11	(183 – 191)	Αφήγηση	Αναφορά στο νέο σύντροφο και το διάστημα αποχής από ουσίες - Επαναπροσδιορισμός των σχέσεων που συνάπτει με τους ανθρώπους. Κανείς δεν σχετίζεται με τη λήψη ουσιών. - Αναπτύσσει έντονη επαγγελματική δραστηριότητα.
B.12	(193 – 220)	Περιγραφή	Περιγραφή της ξανά σταδιακής εμπλοκής της στη χρήση

			- Η επιτέλεση του στόχου για ανεξαρτητοποίηση ως ψευδαίσθηση της οριοθετημένης χρήσης. - Η εμπλοκή με το φιλικό άτομο σε χρήση, λειτουργεί ως «φωνή» παλινδρόμησης στη χρήση. - Αλλάζει ουσία χρήσης (κοκαΐνη)
B.13	(221 – 223)	Περιγραφή	Προσωρινή προσπάθεια διακοπής της χρήσης - Τα χρόνια της «καθαρότητας» της και η παλινδρόμησή της στη χρήση την ωθούν να αποφασίσει να διακόψει και πάλι.
B.14	(224 – 249)	Αφήγηση	Αφήγηση της επαναφοράς της στην περιστασιακή χρήση - Η φιλοξενία της φίλης – χρήστριας και η πίεσή της στην κοινή χρήση, ως το σημείο καμπής για την επιστροφή της Στέλλας στη χρήση. - Η αφηγήτρια προσπαθεί να κρατήσει τα όρια μεταξύ «καθαρότητας» και χρήσης. - Η γνωριμία με άλλο χρήστη, την βάζει ξανά στον κόσμο της

			τοξικοεξάρτησης.
B.15	(250 – 256)	Περιγραφή	Σύναψη ερωτικής σχέσης με νέο σύντροφο και υποτροπή στη χρήση - Ενώ αρχικά αποστασιοποιείται για λίγο, οι αντιστάσεις της κάμπτονται και συνάπτει σχέση με το χρήστη φίλο.
B.16	(257 – 261)	Επιχειρηματολογία	Κριτική στο παρόν του παρελθόντος - Αιτιολογεί την υποτροπή της. - Οι ουσίες περιορίζουν τα περιθώρια αντίδρασης.
B.17	(262 – 268)	Περιγραφή	Η έκθεση της στο επαγγελματικό της πλαίσιο - Η επιληπτική κρίση στην εργασία της από τη χρήση υποκατάστατου για να ξανά διακόψει, γκρεμίζει και την καλή επιφανειακή εικόνα της.
B.18	(269 – 274)	Αφήγηση	Συνέχιση του πρότερου βίου - Η ντροπή λειτουργεί ως μέσον συνέχισης της χρήσης.

B.19	(275 - 291)	Περιγραφή	Τα νομικά ζητήματα του συντρόφου - Οι νομικές και άνομες περιπέτειες του συντρόφου, λειτουργούν ως μέσον πίεσης για την αφηγήτρια.
B.20	(292 - 308)	Επιχειρηματολογία	Η αιτιολογία της υποτροπής της - Η απώλεια του πατέρα ως αιτία της υποτροπής της αφηγήτριας. - Αποκάλυψη της εικόνας που είχε για εκείνον.
B.21	(309 - 315)	Περιγραφή	Αναφορά σε μέλη της οικογένειας και το βιασμό της μικρής της αδερφής - Η παρουσίαση των δύο μικρότερων αδερφών της και η παράθεση του βιασμού της μικρότερης από συγγενικό τους πρόσωπο, ως πιθανό υπονοούμενο για το σύνολο της οικογενειακής κατάστασης που επικρατούσε. - Η απουσία του πατέρα, είναι «παρούσα».
B.22	(316 - 335)	Επιχειρηματολογία	Απολογία για την αδυναμία παροχής βοήθειας προς την ίδια και την οικογένειά της - Υποδηλώνεται η υποχρέωση του ρόλου της Στέλλας ως μεγαλύτερης

			αδερφής. - Αδυναμία να κοιτάξει τη ζωή της.
B.23	(336 – 339)	Επιχειρηματολογία	Αναφορά στην πλήρη απομάκρυνση της σχέσης μητέρας – κόρης - Η αμοιβαία απομάκρυνση μητέρας (και αδελφών) – κόρης ως η μοναδική λύση για να απομακρυνθεί από τα οικογενειακά προβλήματα.
B.24	(340 – 342)	Αναστοχαστικό σχόλιο	Αναστοχαστικά σχόλια - Η «δεδομένη» οικογενειακή κατάσταση, τη θέτει να είναι ανεπαρκής στο ρόλο της.
B.25	(343 – 344)	Περιγραφή	Τρόποι εξασφάλισης της δόσης - Η έλλειψη χρημάτων για την αγορά της δόσης οδηγεί σε κλοπές.
B.26	(345 – 367)	Περιγραφή	Η ένταξη στο πρόγραμμα της μεθαδόνης - Η εγγραφή του συντρόφου στο πρόγραμμα της μεθαδόνης, αποτελεί μια ευκαιρία για δική της αποχή από τις άλλες ουσίες. - Η εμπλοκή της σε νομικές

			υποχρεώσεις, την ωθεί στη δική της ένταξη στο πρόγραμμα της μεθαδόνης. - Έχει κριτική διάθεση ως προς το πρόγραμμα και συνεχίζει να κάνει παράλληλη χρήση.
B.27	(369 – 376)	Αφήγηση	Ασθενής προσπάθεια διακοπής της χρήσης - Η αναποτελεσματικότητα του προγράμματος, την ωθεί σε μια μοναχική επαναπροσπάθεια διακοπής, με το σύντροφο.
B.28	(377 – 411)	Αφήγηση	Η ζωή στην υποτροπή - Η εξάρτηση ως το κυρίαρχο συστατικό που την οδηγεί στην ένδεια, την αστεγία και τις κλοπές για την εξασφάλιση της δόσης. - Ο θάνατος του φίλου – χρήστη, δεν λειτουργεί ανασταλτικά για τη δική της εξάρτηση.
B.29	(412 – 421)	Αφήγηση	Νέα σχέση και διατήρηση της χρήσης - Ο νέος σύντροφος (καθαρός ουσιών), αποτελεί την ευκαιρία της αφηγήτριας να ξεφύγει από την ένδεια και την αστεγία, συνεχίζοντας τη χρήση.

B.30	(422 - 432)	Περιγραφή	Η εγκυμοσύνη και η προσπάθεια αποτοξίνωσης - Η εγκυμοσύνη ως αφορμή για μια ακόμη προσπάθεια αποτοξίνωσης.
B.31	(433 - 441)	Αφήγηση	Η γέννα και η παλινδρόμηση στη χρήση - Η αποτυχία της αποτοξίνωσης ως ρήξη για την διακοπή της σχέσης της και τη επιστροφή της στον πρώην σύντροφο και την κοινή χρήση. - Οι εξάρτηση ως προτεραιότητα έναντι της εγκυμοσύνης.
B.32	(442 - 487)	Αφήγηση	Η εμπειρία τη νοσηλείας και των στερητικών συμπτωμάτων - Η επιστροφή στον «καθαρό» σύντροφο, λειτουργεί υποστηρικτικά για την προσπάθεια απομάκρυνσής της από τον κόσμο των ουσιών. - Η γέννηση του παιδιού και ο κίνδυνος απώλειας της γονικής του μέριμνας ως αιτία κινητοποίησης για την διακοπή της χρήσης.
B.33	(488 - 527)	Αφήγηση	Αφήγηση της απόφασης για ουσιαστική θεραπεία

			- Η ιδιαίτερα επίπονη διαδικασία αποτοξίνωσης της, υποδηλώνει την υποδούλωση σώματος και πνεύματος. - Κατανοεί την λήψη ουσιαστικών μέτρων για την ουσιαστική απεξάρτησή της από τις ουσίες.
Γ. Αφηγηματική Ενότητα: Η Θεραπεία ως εργαλείο επαναπροσδιορισμού			
Γ.1	(528 – 560)	Αφήγηση	Αφήγηση της εμπειρίας στην κοινότητα και της αλλαγής - Η θεραπευτική κοινότητα ως το εργαλείο ρήξης της Στέλλας με τον κόσμο των ουσιών. - Αντίληψη της ψυχολογικής της εξάρτησης από τις ουσίες. - Επαναπροσδιορισμός της ζωή της.
Δ Αφηγηματική Ενότητα: Οι Επερωτήσεις			
Δ.1	(561 -	Αναφορά	Απάντηση - αναφορά σε τυπικές

	576)		ερωτήσεις - Απαντήσεις χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία.
Δ.2	(577 - 590)	Περιγραφή	Περιγραφή των δυσκολιών στο οικογενειακό σύστημα - Επανάληψη της αναφοράς του αλκοολισμού του πατέρα, των ενδοοικογενειακών προβλημάτων και της συναισθηματικής απόστασης της μάνας της ως αιτιολόγηση της έναρξης χρήσης.
Δ.3	(592 - 601)	Αφήγηση	Η συναισθηματική απόσταση της μητέρας. - Η χρήση της αφηγήτριας ως το μέσον έλκυσης προσοχής από τη μητέρα. Το συναισθηματικό κενό μαζί της και η ματαιώση ως μέσον συνέχισης της χρήσης.
Δ.4	(602 - 617)	Επιχειρηματολογία	Αιτιολογία των περιορισμένων σχέσεων με τις αδερφές της - Ο γάμος της πρώτης αδερφής ούσα ανήλικη, υποδηλώνει το κοινωνικό και οικογενειακό πλαίσιο.

			- Η μεγάλη ηλικία της μητέρας όταν γέννησε τη δεύτερη αδερφή της Στέλλας, ως δικαιολόγηση της διαφορετικής συμπεριφοράς της μητέρας της και του μικρότερου παιδιού. - Συνδυαστικά με τη διακοπή της λήψης αλκοόλ από τον πατέρα, θέτει την αφηγήτρια σε σύγκριση με το τελευταίο παιδί και ματαίωση για την ίδια
Δ.6	(618 – 629)	Επιχειρηματολογία	Η εικόνα για τη μικρή αδερφή - Αιτιολόγηση για τη διάπλαση του χαρακτήρα της μικρότερης αδερφής. - Η αναφορά της αποκλειστικής σχεδόν ευθύνης στη μητέρα, υποδηλώνει το αίσθημα περιθωρίου που ένοιωθε η φορέας της βιογραφίας.
Δ.7	(630 – 641)	Περιγραφή	Τα αισθήματα και οι σκέψεις του παρόντος για την οικογένεια - Θέλει να αποκοπεί από την υποχρέωση να έχει επαφές με την οικογένειά της. - Αιτιολογεί την όποια επαφή, λόγω κληρονομικών.
Δ.8	(642 –	Περιγραφή	Ο εθισμός της μεσαίας της αδερφής και

	651)		της δύσκολης οικογενειακής κατάστασης - Το ζήτημα με το αλκοόλ της πρώτης αδερφής της αφηγήτριας, αποτελεί σημείο και άλλων δυνών στα συστήματα των οικογενειών (της πατρικής και εκείνης που δημιούργησε). - Πιθανά υπονοείται ένα σαθρό πλαίσιο στήριξης και επικοινωνίας.
Δ.9	(652 – 671)	Περιγραφή	Αναφορά στην ανάγκη εστίασης μόνο στον εαυτό της - Οι αποστάσεις επικοινωνίας από την οικογένεια, κρατούν σε ασφάλεια την αφηγήτρια. - Η διατήρηση επαφής της Στέλλας με την πρώτη της αδερφή, υποδηλώνει ένα βασικό συναισθηματικό δέσιμο που κρατά τους δεσμούς με την πατρική οικογένεια.
Δ.10	(672 – 681)	Περιγραφή	Διευκρινίσεις σχετικά με την οικονομική της στήριξη - Περιγραφή των περιόδων οικονομικής στήριξης της Στέλλας από την οικογένεια, ως μη επιβαρυντική - δικαιωματική υποχρέωση.

Δ.11	(682 – 693)	Περιγραφή	Τα κίνητρα για το βήμα της απεξάρτησης - Η περιγραφή της ασυμβατότητας με τον τρόπο ζωής που ήθελε να κάνει και η επιθυμία της για να έχει μια υγιή οικογένεια (το παιδί της).
Δ.12	(694 – 730)	Αφήγηση	Η Αφήγηση της περιόδου εγκυμοσύνης και η μεταφορά του παιδιού σε ίδρυμα - Η μη ικανότητα ή ο φόβος να νοιώσει συναισθήματα, τίθενται ως χαρακτηριστικά της εξάρτησης. - Η αντίληψη της κακής της κατάστασης και ο κίνδυνος να χάσει το παιδί, λειτουργούν θετικά και αναστοχαστικά για ένα κοινό μέλλον μαζί με το παιδί της.
Δ.13	(731 – 759)	Περιγραφή Αναστοχασμός	Σχετικά με την απουσία του πατέρα του παιδιού από τη ζωή τους - Η διακοπή επαφών με τον πατέρα του παιδιού, εκφράζει την επιθυμία της για πλήρη αλλαγή σελίδας στη ζωή της. - Επαναπροσδιορισμός της απόφασης αυτής υπό προϋποθέσεις (διακοπή της χρήσης από τον πατέρα). - Ρήψη ευθυνών για την υποτροπή

			μετά από τα χρόνια «καθαρότητας» της αφηγήτριας, στον πατέρα του παιδιού. - Υιοθέτηση αντίστασης στην όποια επαφή του πατέρα του παιδιού όσο βρίσκεται στη χρήση.
Δ.14	(760 - 793)	Περιγραφή	Η ομάδα εικαστικής έκφρασης ως πάροχος υποστήριξης της θεραπείας - Η ομάδα εικαστικής θεραπείας ως ένα εργαλείο συνειδητοποίησης βιωμάτων και ανακούφισης.
Ε Αφηγηματική Ενότητα: Απολογισμός			
E.1	(794 - 802)	Αναστοχαστικό σχόλιο	Συναισθήματα σχετικά με το παρελθόν και το παρόν - Απολογισμός των αιτιών του παρελθόντος που την οδήγησαν στη χρήση. - Επιθυμία να ξεπεράσει κάθε συναισθηματικό εμπόδιο, προκειμένου να εξασφαλίσει τη ζωή που επιθυμεί.

E.2	(803 – 809)	Επιχειρηματολογία	Απολογισμός ευθυνών - Απολογισμός των ευθυνών που της αναλογούν. - Η ομάδα προσωπικού της κοινότητας ως στήριγμα στον αγώνα συνειδητοποίησης.
E.3	(810 – 819)	Περιγραφή	Η μέριμνα του παιδιού - Η διατήρηση της γονικής μέριμνας της Στέλλας στο παιδί της, λειτουργεί ως μέσον ενδυνάμωσης στον αγώνα της θεραπείας της.
E.4	(820 – 829)	Περιγραφή	Τα όνειρα για το μέλλον - Η συσσώρευση γνώσης, εμπειρίας σε πολλά επίπεδα (σπουδές, εργασία) και η προοπτική μιας ζωής χωρίς ουσίες, της προσφέρουν μια θετική ματιά για το μέλλον.
E.5	(830 – 843)	Αναστοχαστικό σχόλιο Ευχαριστίες	Αναστοχασμός για τα λεγόμενα της συνέντευξης και ευχαριστίες - Διερώτηση για την πορεία των βιωμάτων της ζωής της και το σημείο που βρίσκεται στο παρόν. - Έκπληξη για τα όσα είπε σε μια συνέντευξη.

			- Ευχαριστίες – χαιρετισμός.

Η εξέταση του παραπάνω πίνακα, μπορεί να οδηγήσει την ερευνήτρια, σε κάποιες πρώτες παρατηρήσεις σχετικά με το περιεχόμενο και τη συνεκτικότητα των λεγομένων της αφηγήτριας, που αφορούν την οπτική του συνόλου της βιογραφίας.

- Η φορέας της βιογραφίας ξεκινά με την ηλικία και το είδος της ουσίας που ξεκίνησε τη χρήση.

Μπορούμε να υποθέσουμε πως η αφηγήτρια θέλει να εντάξει απευθείας στο θέμα τη συνεντεύκτρια, ξεκινώντας από την αρχή του προβλήματος. Πιθανά η αφηγήτρια να έχει αποδεχτεί και εμπειρέξει την περίοδο της χρήσης, μετά από την εσωτερική επεξεργασία της στη θεραπευτική κοινότητα. Επιπλέον, ο χρονικός ορισμός της έναρξης και η αναφορά στο παρελθόν, αποκτούν μια πιο ασφαλή απόσταση με το παρόν και την τωρινή της κατάσταση στην απεξάρτηση.

Η αφήγηση στο σύνολό της ακολουθεί μια σχετική συνέπεια στη χρονολογική σειρά των γεγονότων και την εναλλαγή των βιογραφικών περιόδων. Η φορέας της βιογραφίας εξιστορεί την πλούσια σε εμπειρίες ζωή της, ξεκινώντας από τα παιδικά της χρόνια και το πλαίσιο ανατροφής της πριν την έναρξη της χρήσης. Στη συνέχεια περνά στην εφηβεία και την επαφή της με τις ουσίες, περιγράφοντας με γλαφυρό τρόπο τις καταστάσεις που βίωσε και τις πολλαπλές παλινδρομήσεις της μεταξύ προσπάθειας διακοπής της χρήσης και των υποτροπών. Καταλήγει με την ουσιαστική απόφαση για αποτοξίνωση και απεξάρτηση από τις ουσίες, δίνοντας έμφαση στα όνειρα της για το μέλλον μαζί με το παιδί της.

Η φορέας της βιογραφίας μετά από πολλές ατομικές προσπάθειες (άλλες πετυχημένες και άλλες όχι) διακοπής της χρήσης, και κυρίως την πολύμηνη παρακολούθηση ενός θεραπευτικού προγράμματος, έχει περάσει σημαντικά στάδια εσωτερικής διεργασίας των εμπειριών της. Η πλαισιωμένη από το πρόγραμμα διαχείριση όλων των γεγονότων του παρελθόντος και ο αναστοχασμός, φαίνεται να έχουν μορφοποιήσει μια συνεκτική αφήγηση ιστορίας ζωής. Η «πρωταγωνίστρια» της βιογραφίας, μοιάζει να έχει εμπειρέξει όλα τα σημαντικά κομμάτια της διαδρομής

της από το παρελθόν μέχρι το σήμερα, δίνοντας έτσι την εντύπωση της αποδοχής των εμπειριών της ζωής της και την ικανότητά της να τα εκφράσει λεκτικά.

- Στην πρώτη αφηγηματική ενότητα, που αναφέρεται στην περίοδο πριν τη χρήση, κυριαρχεί η εστίαση στη συναισθηματική απόσταση από τους σημαντικούς άλλους (γονείς), και οι σχέσεις μαζί τους και οι αλληλοεπιδράσεις της με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο μεγάλωσε.

Η αφηγήτρια μοιάζει να φωτίζει τα αίτια που στην παιδική της ηλικία έχτισαν τις προϋποθέσεις για την καριέρα της στην εξάρτηση. Επίσης, οι κακές συμπεριφορές που δεχόταν από τους συμμαθητές, υποδηλώνουν την αναπαραγωγή της συμπεριφοράς των γονέων προς το πρόσωπό της.

- Στη δεύτερη αφηγηματική ενότητα γίνεται εκτενής αναφορά στην περίοδο έναρξης της χρήσης και την εγκατάσταση της εξάρτησης. Περιγράφονται οι φορές που η φορέας του βιώματος πέρασε περιόδους που ήταν καθαρή και τις φορές των υποτροπών της, ταλαντευόμενη μεταξύ χρήσης και διακοπής. Περιγράφεται ακόμη η συνεχής αδιαφορία των γονέων. Η Γέννηση του παιδιού, φαίνεται ως το κίνητρο να αλλάξει σελίδα και να σωθεί από τη «φυλακή» που ζει.

Η αφηγήτρια επιθυμεί να τονίσει την δυναμική που διέθετε για να διακόψει τη χρήση και να παραμείνει καθαρή για κάποια χρόνια. Ωστόσο, η εμπλοκή της με εξαρτημένα άτομα, η απόρριψη που συνέχιζε να λαμβάνει από τους γονείς της και κυρίως από τη μητέρα, θεωρείται ως απότοκο της υποτροπής της. Σε συνδυασμό με το θάνατο το πατέρα που μαρτυρά η ίδια το συναισθηματικό κόστος που είχε για εκείνη, συνετέλεσε στην καθοδική της πορεία. Η απόκτηση απογόνου, της δίνει την ώθηση που χρειάζεται για να κάνει το ουσιαστικότερο βήμα προς την απεξάρτηση που πάντα επιθυμούσε.

- Στην τέταρτη αφηγηματική ενότητα, αναφέρεται στην ουσιαστική βοήθεια που έχει λάβει από τη θεραπευτική κοινότητα και την αναγνώριση των αιτιών για την εξάρτησή της. Σε όλη αυτή την προσπάθεια η πατρική οικογένεια δεν μπορεί να σταθεί αρωγός, οπότε και η ίδια απομακρύνεται.

Η φορέας της βιογραφίας, έχοντας αναφερθεί παραπάνω στις φορές που προσπάθησε να απεξαρτηθεί χωρίς αποτέλεσμα, μοιάζει να βρήκε το ουσιαστικότερο

κίνητρό της για μια πιο σοβαρή προσπάθεια, την απόκτηση παιδιού. Το οικογενειακό σύστημα με τα δικά του επιμέρους προβλήματα, μοιάζει απειλητικό στην προσπάθειά της αυτή, οπότε και οριοθετεί τις επαφές και την εμπλοκή της σε αυτό.

- Στην πέμπτη αφηγηματική ενότητα, δεσπόζει η επιθυμία της να αποκτήσει μια υγιή και «κανονική» πλέον ζωή, έχοντας κοντά της το παιδί της.

Η αφηγήτρια αναστοχάζεται το παρελθόν, κρατώντας μόνο τις εμπειρίες που πέρασε ως κάτι που θα μπορεί να της υπενθυμίζει τη δύναμή της. Εστιάζει μόνο στον εαυτό και το μωρό της ως τα πιο σημαντικά πράγματα στη ζωή της, για τα οποία και θα παλέψει για ένα καλύτερο μέλλον.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να διατυπώσουμε μια συνολική υπόθεση, σχετικά με το όλον της βιογραφικής σκοπιάς που παρείχε η αφηγήτρια. Η τελευταία προσπαθεί να παράγει μια συνεκτική και γραμμική αφήγηση, που περιλαμβάνει το σύνολο του βίου της, από την παιδική ηλικία μέχρι το σήμερα. Η αφήγηση είναι πλήρους νοήματος τόσο για τα γενεσιουργά αίτια και την πορεία της στην εξάρτηση, όσο και για την απόφασή της να θεραπευτεί. Μιλά πάντα σε α' ενικό πρόσωπο, που σημαίνει πως έχει επεξεργαστεί και εμπεριέχει την εμπειρία της στη χρήση. Η παραγωγή ενός συνεκτικού βιογραφικού ενεργήματος, ελκύουν το ενδιαφέρον κατά την αναλυτική προσέγγιση της συγκεκριμένης περίπτωσης.

Δομική Περιγραφή

I. Προσανατολισμός

I.1 (1 – 2): Έναρξη συνέντευξης

- 1 Ερ. Λοιπόν Στέλλα, θα ήθελα να μου μιλήσεις για την περίοδο της ζωής σου εε
- 2 κυρίως πριν τη φάση της χρήσης και μέχρι το σήμερα. Έχεις περίπου 2 ώρες.

Στα πλαίσια της περιόδου που προηγήθηκε η συμμετοχή – πρακτική άσκηση της συνεντεύκτριας για 3 εβδομάδες στην ομάδα εικαστικής θεραπείας στην κοινότητα, η επανάληψη των μεταξύ τους συστάσεων παρακάμφθηκε. Ωστόσο, η συνεντεύκτρια, ανταποκρινόμενη στις επιταγές της δεοντολογικής αρχής της ενήμερης συγκατάθεσης, υπενθύμισε, την ιδιότητά της και τον σκοπό υλοποίησης της συνέντευξης. Πριν την έναρξη της συνέντευξης, η συμμετέχουσα διάβασε το έντυπο ενημέρωσης για την διεξαγωγή της έρευνας και υπέγραψε το έντυπο συγκατάθεσης. Από αυτό ενημερώθηκε και προφορικά και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, τη μαγνητοφώνηση των λεγομένων, όπως και τη χρήση του υλικού για αποκλειστικά εκπαιδευτικό σκοπό. Επιπλέον τονίστηκε η διακοπή της συνέντευξης στην περίπτωση που η συμμετέχουσα, αισθανθεί άβολα. Στο κομμάτι της μαγνητοφώνησης, κοντοστάθηκε λίγο, θέτοντας το ερώτημα για την αναγκαιότητά της. Εξηγήθηκε πως αφορά την ξεκάθαρη και αντικειμενική μετεγγραφή των λεγομένων και επιβεβαιώθηκε ξανά η αποκλειστικά ακαδημαϊκή τους χρήση. Μετά από αυτή την επιβεβαίωση, η συμμετέχουσα φάνηκε πιο ανακουφισμένη.

Στη συνέχεια, η συνεντεύκτρια δίνει το έναυσμα για την αφήγηση, ζητώντας από τη συμμετέχουσα να αφηγηθεί την ιστορία της ζωής της, δίνοντας έμφαση περισσότερο στην περίοδο λίγο πριν την έναρξη της χρήσης και να φτάσει μέχρι το σήμερα.

Αν και η διάδραση μεταξύ των δύο προσώπων δεν έχει μαγνητοφωνηθεί και μετεγγραφθεί, η περιγραφή της εισαγωγικής διαδικασίας πριν την έναρξη είναι σημαντική. Καταγράφεται η ποιότητα της σχέσης που έχει αναπτυχθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή στην μεταξύ τους επικοινωνία, που σε κάποιο βαθμό προσδιορίζει την πορεία της συνέντευξης.

A. Πρώτη Αφηγηματική Ενότητα (3-43): Τα παιδικά χρόνια, η οικογένεια και η περίοδος πριν τη χρήση

A.1 (3-4) Αναφορά της ηλικίας έναρξης και της ουσίας

- 3 Σ. οκ. Εε (4) ξεκίνησα τη χρήση όταν ήμουν 13 χρονών,
4 ξεκίνησα με χρήση ηρωίνης. (.)

Η αφηγήτρια ξεκινά την αφήγησή της από την ηλικία έναρξης, όπως και το είδος της ουσίας. Μοιάζει να υπακούει στην «εντολή» που της δόθηκε από την συνεντεύκτρια, που της ζήτησε να εστιάσει κυρίως στην περίοδο πριν από τη χρήση και έπειτα. Μπορούν να γίνουν οι εξής υποθέσεις: 1) Η αφηγήτρια είναι εξοικειωμένη με τέτοιου τύπου εσωτερικές διεργασίες μέσω του θεραπευτικού προγράμματος και διαδικασίες εστίασης σε αυτό που της ζητείται. Εφόσον ο εαυτός και τα βιώματά του, συστηματικά τίθενται σε διαδικασίες επεξεργασίας, ανάλυσης και κριτικής αξιολόγησης. Μπορούμε να υποθέσουμε λοιπόν πως δεν είναι μια ξένη ή περίεργη εμπειρία για την «πρωταγωνίστρια» και έχει μάθει να την διαχειρίζεται και να την εκφράζει. 2) Είναι πιθανότατα και ο λόγος που σε όλη τη συνέντευξη αφηγείται σε πρώτο ενικό πρόσωπο. Είναι σε επαφή με τον εσωτερικό της εαυτό, οπότε είναι και σε θέση να μιλήσει και να αναβιώσει τις σημαντικές και τραυματικές εμπειρίες της. Δίνει έτσι την αίσθηση πως η πρόθεσή της είναι να ακολουθήσει μια γραμμική πορεία στην αφήγηση, αρχής γενομένης από την ηλικία έναρξης της χρήσης και να φτάσει προοδευτικά στο σήμερα.

A2. (5-14) Περιγραφή του οικογενειακού πλαισίου που μεγάλωσε

- 5 Πριν από αυτά μεγάλωσα με τη γιαγιά μου. (.)
6 Η μάνα μου όταν με γέννησε με είχε δώσει σε μια οικογένεια,
7 πήγε η γιαγιά μου με πήρε από 'κει (3). Μεγάλωνα με τη γιαγιά μου,
8 μέναμε σε ένα χωριό εκεί κοντά, αλλά δε την έβλεπα,
9 ο πατέρας μου δούλευε είτε στο εξωτερικό είτε στον Πειραιά.
10 Θυμάμαι όταν είχα γίνει περίπου 5 - 6 χρόνων που είχε έρθει ο πατέρας μου να με δει
11 = μετά από τα 5 - 6 ερχότανε μια φορά το χρόνο;

- 12 Με πήγαινε σινεμά. ((αναστεναγμός))
- 13 Μέχρι να γίνω δώδεκα χρονών θυμάμαι κοιμόμουν στην εξώπορτα περίμενα τη μαμά
- 14 μου το μπαμπά μου (.) φυσικά δεν ήρθαν ποτέ. (4)

Η φορέας της βιογραφίας, διακόπτει την προηγούμενη αφήγηση που ηλικιακά τοποθετείται στην εφηβεία, και μιλά για τα παιδικά της χρόνια. Μοιάζει να κάνει επανέναρξη της αφήγησής της, πιθανά γιατί θέλει να συνδέσει την μετέπειτα πορεία της ζωής της με το πώς μεγάλωσε ως παιδί. Αναφέρει λοιπόν πως γεννήθηκε από ένα ζευγάρι (πιθανά παντρεμένο, χωρίς όμως να διευκρινίζεται, όπως και εάν η σχέση δημιουργήθηκε από προξενιό ή από αμοιβαιότητα ερωτικών συναισθημάτων. Μπορούμε να το υποθέσουμε από τα πλαίσια της κλειστής κοινωνίας κατά την δεκαετία που η Στέλλα γεννήθηκε [1980 – 1990]). Επιπλέον, η ερευνήτρια παρέλειψε κατά το κομμάτι των ερωτήσεων, την επιστροφή της στην πληροφορία αυτή, ως προς τη διαλεύκανσή της. Η απομάκρυνσή της από την οικιοθελή κίνηση της μητέρας σε άλλη οικογένεια, δηλώνει ως μια πρώτη υπόθεση, μια μη επιθυμητή εγκυμοσύνη. Ωστόσο λόγω του κοινωνικού πλαισίου, μπορούμε να υποθέσουμε πως η κίνηση της μητέρας θα ήταν ιδιαίτερα κατακριτέα, εάν δεν υπήρχαν σοβαρότατοι λόγοι που θα την ωθούσαν σε κάτι τέτοιο. Πιθανά να νοσεί από κάποια ψυχική πάθηση, που την έκανε να μην μπορεί να αναπτύξει μητρικά συναισθήματα και άρα μη ικανή ως ισχυρό γονεϊκό πρότυπο. Σε κάθε περίπτωση η ματαιώση που βιώνεται από αυτή την πληροφορία, είναι ήσσονος σημασίας για την αφηγήτρια και υποδηλώνει τη μετέπειτα ανύπαρκτη σχέση μάνας – κόρης. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως αποδέκτης απόρριψης ήδη από τη γέννησή της, από την ίδια της τη μητέρα. Τονίζεται πως παρόλο που ζούσαν στην ίδια περιοχή, η μητέρα της δεν είχε καμία σχέση μαζί της.

Η γιαγιά γίνεται η μητρική φιγούρα για τη Στέλλα, αφού την παίρνει από την ανάδοχη οικογένεια, αναλαμβάνοντας να τη μεγαλώσει εκείνη. Ως παιδί λοιπόν εντάσσεται η ανατροφή της στο ευρύτερο οικογενειακό σύστημα. Αναπτύσσεται λογικά ένας δεσμός που όμως δεν αποκαλύπτεται από την αφηγήτρια, και που δεν μας επιτρέπει εύκολα να γνωρίζουμε τον αντίκτυπο στη ζωή και τη διάπλαση του χαρακτήρα της. Κατ' επέκταση δεν είναι εύκολο να αποτυπωθούν και συμπεράσματα για αυτό. Πιθανολογούμε ότι η όποια ταύτιση που είναι απαραίτητη να γίνει κατά την παιδική ηλικία, πραγματοποιήθηκε μέσα από τη φιγούρα της γιαγιάς – τροφού. Ωστόσο, στην αφήγησή της, δεν υπάρχει καμία περιγραφή της γιαγιάς ως πρόσωπο

και πομπός συναισθημάτων. «Τοποθετείται» μόνο ως τροφός, αλλά συνοπτικά και ουδέτερα. Μπορούμε να υποθέσουμε πως: 1) Η γιαγιά ήταν σχετικά «εσωστρεφής», χωρίς να μεταδίδει στη Στέλλα ιδιαίτερα ένθερμα συναισθήματα. 2) Η Στέλλα, εστιάζει σε ό,τι την πόνεσε πιο πολύ ' την απόρριψη από τους γονείς της. 3) Έχει άλλους λόγους να μην αναφέρεται στην γιαγιά της. Αξίζει να σημειωθεί η παράληψη από την αφηγήτρια της πληροφορίας για τον τρόπο που δόθηκε αρχικά στην «ανάδοχη» οικογένεια, αλλά κυρίως του τρόπου με τον οποίο ανακτήθηκε από τη γιαγιά, όπως επίσης και η μητέρα ποιου εκ των γονέων της είναι. Ακόμη, η σχέση μεταξύ της γιαγιάς και των γονέων, αποσιωπάται. Οι πληροφορίες αυτές θα μπορούσαν να μας οδηγήσουν, σε περαιτέρω υποθέσεις σχετικά με την ψυχική ή διανοητική κατάσταση της μητέρας, αλλά και τους οικογενειακούς δεσμούς μεταξύ του πρότερου οικογενειακού πλαισίου (γιαγιά – μητέρα – πατέρας ' κόρη - γιός αντίστοιχα).

Ο πατέρας εμφανίζεται ως ένας μάλλον σκληρά εργαζόμενος (στα καράβια, χωρίς όμως να αποκαλύπτεται η ακριβής επαγγελματική του ταυτότητα), που η δουλειά του τον κάνει να απουσιάζει συχνά και για μεγάλα χρονικά διαστήματα, μακριά από το παιδί του. Η φύση της εργασίας του, παρουσιάζεται από την αφηγήτρια ως μια νομιμοποιητική κατάσταση για την ετήσια παρουσία του, αφού κατά την παραμονή του στο χωριό, προσπαθεί να τηρήσει το ρόλο του πατέρα, πηγαίνοντάς την κόρη του στο σινεμά. Η Στέλλα τον «τοποθετεί» στον παραδοσιακό ρόλο του άντρα «κουβαλητή», που η ανάγκη να ανταποκριθεί σωστά στη δουλειά του, τον θέτει σε παρατεταμένη απουσία από το σπίτι και ανικανότητα να μεγαλώσει το παιδί του. Η Στέλλα προσπαθεί να βιώσει το φυσιολογικό συναισθηματικό δεσμό που αναπτύσσεται μεταξύ πατέρα – κόρης²⁸, ως αντίθετα φύλα, ο οποίος όμως δεν ξεκίνησε και δεν ολοκληρώθηκε ποτέ ομαλά στην προσχολική ηλικία που έπρεπε, με αποτέλεσμα να εξελίσσεται όπως θα δούμε παρακάτω μέχρι την προεφηβεία. Κάτι που δεν μπορούσε να αφορά την μητέρα που συνεχώς ζούσε στο χωριό, αλλά παρέμενε φυσικά και συναισθηματικά απόμακρη. Φυσικά, είναι κάτι που ως παιδί η απόρριψη της μητέρας την πληγώνει επιπρόσθετα. Η τελευταία σκιαγραφείται ως μια γυναίκα, επίσης μάλλον παραδοσιακή (οικιακά), χωρίς όμως να γίνεται αναφορά σε κάποιου είδους επαγγελματική δραστηριότητα. Είναι και ο λόγος που εκείνη δεν έχει

²⁸ Εξέλιξη του *φαλλικού σταδίου* (3 – 7 ετών), όπου κατά τον Freud αναπτύσσεται η αγάπη του παιδιού για τον γονέα του αντίθετου φύλου. Παρασκευόπουλος (1985).

κάποια δικαιολογία που την άφησε και δεν διατηρούσε ούτε επαφές μαζί της, παρόλο που έμεναν στην ίδια περιοχή. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως ένα παιδί «στην αναμονή». Ένα παιδί που πάντα περίμενε τα δύο σημαντικά πρόσωπα της ζωής της (τους γονείς της), να την πάρουν κοντά τους και να αισθανθεί τη συναισθηματική πληρότητα που της έλειπε. Επιπλέον παρόλο που δεν γίνεται καμία συναισθηματική αναφορά στη δεύτερη αδερφή (που αναφέρεται παρακάτω), η οποία φαίνεται να μεγαλώνει εξ' αρχής με τους γονείς (υποθέτοντας κυρίως με τη μητέρα λόγω απουσίας του πατέρα), θα μπορούσε να είναι μια αιτία επιπλέον προσκόλλησης στην πατρική φιγούρα, ως διεκδίκηση της θέσης της στο σύστημα της οικογένειας.

A.3 (15 – 19) Η στάση των συμμαθητών της και των αντιδράσεών της

- 15 Στο σχολείο τα πράγματα ήταν ακόμη χειρότερα (3).
- 16 Πήγαινα τα άλλα τα παιδιά με χτυπούσαν, με κορόιδευαν (2),
- 17 γύρναγα σπίτι, κλεινόμουν μες το δωμάτιό μου έκλαιγα ((αναστεναγμός)).
- 18 Κάποιες φορές, πήγαινα μαζί με τη μαμά μου και τον μπαμπά μου
- 19 όταν αυτοί ήτανε μαζί (.)

Χωρίς να δηλώνονται ξεκάθαρα οι λόγοι, η κοινωνική περιθωριοποίηση της Στέλλας, παίρνει σάρκα και οστά μέσα από την υποτιμητική και βίαιη συμπεριφορά των συμμαθητών της. Κάτι που την πληγώνει και σήμερα αναλογιζόμενη τις σκηνές. Το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής και ιδιαίτερα στην επαρχία, δεν αποδεχόταν τίποτε άλλο ως «φυσιολογικό» εκτός από την ανατροφή ενός παιδιού υπό τη σύνθεση μιας πυρηνικής οικογένειας. Οπότε η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως «ελλιπής» ανάμεσα στους «πλήρεις». Ένα μοτίβο του «θύματος» που αναπαράγεται μετά την πρώτη βίαιη συναισθηματική εγκατάλειψή της από την πατρική οικογένεια. Η αναφορά της στη συνοδεία από τους γονείς της στο σχολείο, υποδηλώνει την ύπαρξη κάποιων ετών σχέσης μεταξύ τους (γονέων) και ένα απρόσμενο ενδιαφέρον για το παιδί τους, το οποίο δεν χρωματίζεται από την αφηγήτρια ιδιαίτερα συναισθηματικά, αλλά μοιάζει σαν μια ανακουφιστική ανάμνηση. Λαμβάνοντας υπόψη την υπόθεση για την πιθανότητα ύπαρξης κάποιας ψυχικής νόσου της μητέρας, δεν είναι δύσκολο να προβούμε στην σκέψη της άσχημης συμπεριφοράς των συμμαθητών της, ως απόρροια αυτού του γεγονότος. Επιπλέον, οι περιοδικές κοινές εμφανίσεις των

γονέων της στη σχολικό πλαίσιο, θα μπορούσαν να λειτουργούν ως απάντησή τους, στα όσα διαδίδονταν στην κλειστή κοινωνία της Θάσου. Ακόμη, θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε την παραδοχή πως η παθητική στάση της Στέλλας απέναντι στην κακή συμπεριφορά των συμμαθητών της, αφορά την προσέλκυση του ενδιαφέροντος από τους γονείς της, κάτι που οι περιστασιακές συνοδείες των γονέων θα μπορούσαν να επιβεβαιώνουν.

A.4 (20 - 30) Περιγραφή της συμβίωσης με την οικογένεια

- 20 Θυμάμαι πολλές φασαρίες, ο πατέρας μου ήταν αλκοολικός (.)
- 21 έπινε τύφλα από το μεθύσι.
- 22 Η μάνα μου έτρεχε μέσα στο σπίτι φώναζε, με κυνηγούσε με χτυπούσε (2)
- 23 (ο πατέρας) μου πέταγε τραπέζια, έσπαγε μπουκάλια (.)
- 24 πήγαινα σε μια γωνία κρυβόμουν, με βρήσκαν :έτσι ήταν μέχρι τα δώδεκα.
- 25 Πέθανε η γιαγιά μου, έμεινα μαζί με τη μάνα μου και τον πατέρα μου (2)
- 26 ((αναστεναγμός)), συνέχεια αυτό το πράγμα.
- 27 Στο σχολείο με κοροιδεύανε τα παιδιά, να με χτυπάνε (.)
- 28 να γυρνάω σπίτι, ο πατέρας μου μεθυσμένος (.)
- 29 η μάνα μου να τσιρίζει να φωνάζει,
- 30 πολλές φασαρίες και πολύ ξύλο. ((αναστεναγμός)).

Η Στέλλα αναφέρει πως πλέον λόγω του θανάτου της γιαγιάς – τροφού (περίπου στα 12 έτη), αναγκαστικά μετακομίζει μαζί με τους γονείς της. Παράλληλα, παρουσιάζει το πρόβλημα αλκοολισμού του πατέρα αλλά και την από κοινού βίαιη συμπεριφορά των γονέων προς εκείνη, υπονοώντας και του πατέρα προς τη μητέρα της. Ο πατέρας «τοποθετείται» ως ένας εξαρτημένος από το αλκοόλ που εκφράζει βίαιη συμπεριφορά, τόσο σωματικά, όσο και ψυχολογικά – συναισθηματικά (σπάσιμο μπουκαλιών, και πέταγμα τραπεζιών). Η μητέρα επίσης αναπαράγει το μοτίβο της βίας προς το πρόσωπό της κυρίως, χωρίς να υπονοείται κάποια χρήση ουσιών. «Τοποθετείται» ως ο φορέας της αντίδρασης και της (συν)παραγωγής της βίας. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως το εξιλαστήριο θύμα της κακής σχέσης των γονέων. Η ίδια

συνεχίζει να υιοθετεί αυτό το ρόλο και στο σχολικό πλαίσιο, αφήνοντας τον εαυτό της στο έλεος της βίας των συμμαθητών της. Εδώ μπορούμε να υποθέσουμε πως δεν μπορεί η βιογραφούσα να βρει υποστηρικτικό πλαίσιο, ώστε να περιοριστούν αυτές οι συμπεριφορές στο σχολείο, αφού το πλαίσιο του σπιτιού είναι σαθρό. Η αφηγήτρια εδώ προσπαθεί να τονίσει τα γενεσιουργά αίτια που χάραξαν την μετέπειτα πορεία της και εξάρτηση στη χρήση. Ίσως είναι και ο λόγος που στο συγκεκριμένο χωρίο η ιεράρχηση των πληροφοριών της αφήγησης είναι αντίστροφη, θέλοντας επιμελώς να υπογραμμίσει τις μετέπειτα συνθήκες ανατροφής της, που συνδέονται με τη ζωή στη χρήση. Αξίζει να σημειωθεί ότι παραλείπει να μιλήσει για τα χρόνια συμβίωσης με τη γιαγιά της. Υποθέτουμε, πως επισκιάζει το κομμάτι αυτό, επιθυμώντας ή έχοντας μάθει μέσω της θεραπευτικής διαδικασίας, να εστιάζει στα πιο σημαντικά για τη ζωή της συμβάντα και εμπειρίες που την οδήγησαν στην εξάρτηση και χρειάζεται να επεξεργαστούν βιωματικά.

A.5 (31 – 43) Αφήγηση της πρώτης επαφής της με ουσίες και η αντίδραση των γονέων

- 31 Τέλος πάντων. (.) Είχα φύγει σχεδόν στα δεκατρία, είχα πάει στη νονά μου.
- 32 Είχα μείνει εκεί για κάποιους μήνες. (2)
- 33 Η μητέρα μου, ο πατέρας μου ήταν πάνω στο κτήμα, τότε ήταν καλοκαίρι.
- 34 Είχα βρει ένα τσιγάρο χασίς από κάτι παιδιά, το είχα μαζί μου (.)
- 35 πήγα πάνω στο κτήμα τέλος πάντων έκανα μια βόλτα
- 36 το βρήκαν αυτό οι γονείς μου (.) και με φώναξαν.
- 37 Φωνάζουν, πηγαίνω εκεί πέρα = τι είναι αυτό;=
- 38 λέω δεν ξέρετε τι είναι;
- 39 Μου το έδωσαν πίσω.
- 40 Τέλος πάντων μου έκανε πάρα πολύ αυτό το πράγμα,
- 41 με πλήγωσε πάρα πολύ. ((αναστεναγμός)).
- 42 Ενώ δεν δοκίμασα κάτι από ναρκωτικά τότε,

43 ούτε αυτό το τσιγάρο που σου λέω, το πέταξα.

Με την έκφραση «τέλος πάντων», η Στέλλα διακόπτει τη βαριά συναισθηματικά αφήγηση και συνεχίζει με την μετακίνησή της στο σπίτι της πνευματικής της μητέρας, ως απόρροια των κακών συνθηκών που υπήρχαν στο σπίτι της. «Τοποθετεί» τον εαυτό της με αυτόν τον τρόπο τη θέση του «αγνοημένου προσοχής» παιδιού στην οικογένεια, αναγκαζόμενη να αποχωριστεί ξανά τις γονεϊκές φιγούρες, και όταν (όπως υπονοείται) ούσα βρέφος, δόθηκε από τη μητέρα σε άλλη οικογένεια. Ένα ακόμη σημείο είναι το ακριβές διάστημα που η αφηγήτρια αναγκάστηκε να μετακομίσει με τους γονείς της μετά το θάνατο της γιαγιάς, Δεν το ξεκαθαρίζει, αλλά το έχει αναφέρει νωρίτερα (A2:13-14). Οπότε ο χρόνος συμβίωσης αφορά τον ένα χρόνο περίπου, («Είχα φύγει σχεδόν στα δεκατρία, είχα πάει στη νονά μου») όπου και ήταν δέκτης της βίαιης συμπεριφοράς.

Παρακάτω, κάνει την εισαγωγή της για την πρώτη της «πλατωνική» επαφή με ναρκωτικές ουσίες (χασίς). Φαίνεται η όλη διαδικασία της βόλτας στο κτήμα, κουβαλώντας το τσιγάρο στο σημείο που βρίσκονταν οι γονείς της, δεν ήταν τυχαία. Η έλλειψη ενδιαφέροντος από εκείνους, ήταν ιδιαίτερα επιβαρυντική για το συναισθηματικό κόσμο της αφηγήτριας. Αποφασίζει να τραβήξει το ενδιαφέρον με αυτόν τον τρόπο, γνωρίζοντας για τις πιθανές συνέπειες που θα είχε η ανακάλυψη μιας βλαβερής και παράνομης ουσίας στην κατοχή της. Οι γονείς αρχικά φαίνεται να εφαρμόζουν το ρόλο που τους αρμόζει («Φωνάζουν, πηγαίνω εκεί πέρα = τι είναι αυτό;»), όμως μόνο σε ένα πολύ αρχικό στάδιο («Μου το έδωσαν πίσω»). Η επιστροφή του τσιγάρου στη Στέλλα, ήταν καταπέλτης, επιβεβαιώνοντάς της τον σημαντικά περιορισμένο συναισθηματικό δεσμό που υπάρχει μεταξύ τους. Η κατοχή χασίς, αποτελούσε για την αφηγήτρια το «όπλο» της, για τη δοκιμή ή και ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος από τους γονείς της. Η μετέπειτα μη δοκιμή του τσιγάρου, είναι πιθανά συνυφασμένη με την αχρηστία του πλέον ως «όπλο», εφόσον απέτυχε να φέρει εις πέρας το σκοπό για τον οποίο και προοριζόταν («το πέταξα»).

Σύνοψη πρώτης ενότητας: Τα παιδικά χρόνια, η οικογένεια και η περίοδος πριν τη χρήση.

Στην πρώτη ενότητα της βιογραφικής αφήγησης, η Στέλλα επιλέγει να αναφερθεί στα παιδικά της χρόνια. Εστιάζει σημαντικά στο πλαίσιο που μεγάλωσε και κυρίως στα πρόσωπα αναφοράς, τις μεταξύ τους σχέσεις, τις συμπεριφορές και στάσεις. Αρχικά γίνεται μια αναφορά στη γιαγιά, που πήρε τη θέση της μητέρας, αφού η τελευταία, την έδωσε σε άλλη οικογένεια. Η περιγραφή της για τη γιαγιά, που «τοποθετείται» ως τροφός, είναι περιορισμένη τόσο πρακτικά (θέματα καθημερινότητας), όσο και ουδέτερη συναισθηματικά, χωρίς σημεία αμοιβαιότητας. Η όποια συμπεριφορά της πιθανά να μην εγγράφηκε τόσο βαθιά μέσα της, ή απλά να παρακάμφθηκε από την συναισθηματική έλλειψη των γονέων που ένοιωθε η αφηγήτρια. Θα μπορούσε επίσης να αποτελεί ένα σημείο εξεπιτούτου αφηγηματικής παράληψης, προβαίνοντας στην πεπατημένη της θεραπευτικής διαδικασίας, είτε έχοντας την ανάγκη να εστιάσει αποκλειστικά στα αρνητικά στοιχεία της ανατροφής της, αφήνοντας ακάλυπτες ποιοτικές πληροφορίες, που θα προσέφεραν μια πιο σφαιρική και πλήρη εικόνα για τα βιώματα της παιδικής της ηλικίας και κατ' επέκταση της διάπλασης εν μέρει του χαρακτήρα της.

Ως σημαίνον πρόσωπο τονίζεται η μητέρα. Παρουσιάζεται ως μια γυναίκα που από την αρχή της γέννησης της Στέλλας, τη θεωρούσε ανεπιθύμητη, εφόσον την έδωσε σε άλλη οικογένεια να τη μεγαλώσει. Ωστόσο δεν παρέχει πληροφορίες που να γνωστοποιούν στην ερευνήτρια τους λόγους της «αποπομπής» της, αφήνοντας κενά, που εγείρουν υποθέσεις για την ισορροπημένη ψυχοσυναισθηματική κατάσταση της μητέρας. Δεν υπονοείται κάποιο οικονομικό πρόβλημα, οπότε και η αφηγήτρια αντιλαμβάνεται την απόρριψη προσωπικά. Η μητέρα δεν «τοποθετείται» ως συναισθηματικό σημείο αναφοράς ή στήριγμα, αφού διατηρεί περιορισμένες επαφές με την κόρη της σε όλη την παιδική της ηλικία. Η Στέλλα αντίθετα, δεν φαίνεται να υιοθετεί μια αντίστοιχα ψυχρή στάση προς τη μητέρα της. Φαίνεται να την έχει ανάγκη και να προσπαθεί να προσελκύσει το ενδιαφέρον της με κάθε τρόπο. Είναι μια σχέση που την απασχολεί σημαντικά, μέσα από τις αφηγήσεις της και τη συναισθηματική της φόρτιση. Υποδηλώνεται επίσης πως η απόρριψη και η γενικά σαθρή σχέση με τη μητέρα, αποτελεί και την πηγή του κακού, για να υιοθετήσει η αφηγήτρια αργότερα αυτό - τιμωρητικές συμπεριφορές.

Ο πατέρας, έχει συναισθηματικά μια εξίσου σημαντική θέση με τη μητέρα. «Τοποθετείται» ως ένας άνδρας που εργάζεται πολύ και αναγκάζεται λόγω της φύσης της δουλειάς του να μένει για μεγάλα χρονικά διαστήματα μακριά από την οικογένειά

του. Αυτό φαίνεται να λειτουργεί για τη Στέλλα ως η αιτιολογία για την παρατεταμένη του απουσία από τη ζωή της. Η ενασχόλησή του με την κόρη του τις φορές της φυσικής του παρουσίας με την κοινή τους έξοδο για κινηματογράφο, αποδεικνύει για εκείνη το ενδιαφέρον του. Υποδηλώνονται οπότε ενδείξεις συναισθηματικής επαφής. Επιπλέον, ο πατέρας δεν αναφέρεται ως «αυτουργός» στην απόφαση της μητέρας να δοθεί η Στέλλα σε άλλη οικογένεια, θέτοντας όλη την ευθύνη αποκλειστικά σε εκείνη (ο πατέρας δεν θα μπορούσε να αντιδράσει ιδιαίτερα, εφόσον απουσίαζε για τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις). Στο σημείο αυτό, εγείρονται υποθέσεις σχετικά με γεγονός, επιτρέποντας την αναρώτηση και για την ψυχοσυναισθηματική κατάσταση του πατέρα, συνυπολογίζοντας τον εθισμό του στο αλκοόλ και τη βίαιη συμπεριφορά του. Ενδεχομένως όμως για τη Στέλλα, η σκέψη αυτή ισχυροποίησε την προσκόλληση της αφηγήτριας στον πατέρα, ως άμοιρο ευθυνών για την πρωταρχική τουλάχιστον αυτή κατάσταση, οπότε και ως ένα πρότυπο ενεργητικό στη ζωή της. Από την άλλη μεριά, τονίζει την απογοήτευσή της για τον αλκοολισμό και τη βίαιη συμπεριφορά του, όπως και της μητέρας της όταν πια μετά το θάνατο της γιαγιάς, στην προεφηβεία περίπου, έμεινε στο πατρικό της σπίτι. Ακόμη η αδιαφορία που οι γονείς από κοινού επέδειξαν για την κατοχή από το παιδί τους τσιγάρου χασίς, ενδυνάμωσε την ματαιώσή της για την προσπάθεια προσέλκυσης του ενδιαφέροντός τους. Τα παραπάνω γεγονότα λειτουργούν ως αντίστιξη στην προηγηθείσα περιγραφή, ως προάγγελος της μετέπειτα πορεία της στη χρήση.

Οι συμμαθητές και η επίσης βίαιη συμπεριφορά τους, λειτουργούν ως πρόσωπα που αναπαράγουν την ισχύουσα κατάσταση στο σπίτι της αφηγήτριας. Εκείνοι «τοποθετούνται» ως θύτες και η Στέλλα ως θύμα. Η έλλειψη ενός συνεκτικού συναισθηματικού περιβάλλοντος και οι σαθρές σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους, έχουν αντίκτυπο την αποδοχή της κακής συμπεριφοράς στο σχολικό πλαίσιο. Η περιστασιακή συνοδεία από τους γονείς της στο σχολείο, απλά τείνει να ισχυροποιεί τις προσδοκίες ενδιαφέροντος από εκείνους, ισχυροποιώντας την ήδη θετική στάση απέναντι στον πατέρα, παρά τη βίαιη συμπεριφορά του.

Συνολικά θα λέγαμε, πως το οικογενειακό πλαίσιο που μεγάλωσε η Στέλλα, περιβάλλεται από ως επί το πλείστον στεβλές σχέσεις, με κύρια χαρακτηριστικά την αδιαφορία, την ψυχρότητα και τη βία. Η συναισθηματική επαφή γενικά είναι περιορισμένη και σε περιπτώσεις εκλείπει. Η ψυχική επαφή και η προσφορά

απουσιάζουν σημαντικά, δημιουργώντας ένα μεγάλο συναισθηματικό κενό στον ψυχισμό της αφηγήτριας. Ως προς τη λειτουργία της αφήγησης, η φορέας της βιογραφίας, αποδίδει όλες τις ενδείξεις που μας δίνουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουμε, πως ανατρέχοντας στην περίοδο της παιδικής της ηλικίας, ανιχνεύει και παρουσιάζει όλους τους γενεσιουργούς παράγοντες για την μετέπειτα πορεία της στη χρήση. Δεν προβαίνει σε άλλου τύπου δικαιολογήσεις για αυτό, δείχνοντας τον τρόπο που αναπτύχθηκαν και λειτούργησαν όλες οι στάσεις και οι συμπεριφορές, ως υπόστρωμα και ως πρόδρομος για να καταφύγει λίγο αργότερα στη χρήση. Η αφήγησή της μέχρις αυτού του σημείου είναι γραμμική, παρέχοντας τη δυνατότητα να καταγραφούν με χρονολογική σειρά τα γεγονότα της ζωής της έως την προεφηβεία της, διαθέτοντας ωστόσο και κενά σε ορισμένες πληροφορίες. Πιθανόν αυτή η λειτουργία να είναι απόρροια της δουλειάς της μέσα στην κοινότητα, μαθαίνοντας να εστιάζει στο παρελθόν και να το συνδέει με την εξέλιξη της στο σήμερα.

B. Αφηγηματική Ενότητα (44 – 527): Η ζωή στη χρήση

B.1 (44 – 50) Η ζωή στην Αθήνα και οι πρώτες γνωριμίες

- 44 Μετά από αυτό έφυγα, πήγα στο θείο μου στην Αθήνα,
45 δεν είχα μέχρι τότε κάποια επαφή με τα ναρκωτικά.
46 Εκεί γνώρισα ένα παιδί, ένα παλικάρι που έκανε χρήση ηρωίνης,
47 και κάποια άλλα παιδιά, που κάναμε όλοι μαζί παρέα.
48 Τέλος πάντων, έμενα στο σπίτι του θείου μου,
49 ο οποίος όσο έλειπε ήταν σε κρουαζιερόπλοια,
50 πήγαινα σχολείο, έβγαινα μαζί με τα παιδιά. ((αναστεναγμός)).

Η βίωση της χλιαρής αντίδρασης των γονέων απέναντι στην κατοχή ναρκωτικών από τη Στέλλα, συνώνυμη με την απόρριψη που νοιώθει, όπως και τα προβλήματα στο σπίτι, την οδηγούν στην ίσως εκούσια απομάκρυνσή της από την πατρική οικογένεια και τη μετακόμισή της σε συγγενικό πρόσωπο στην Αθήνα. Στο σημείο αυτό δε δίνει ακριβείς πληροφορίες για τον τρόπο που έφυγε, μη

γνωστοποιώντας εάν οι γονείς να είναι γνώστες αυτής της απόφασης και υποστηρικτές της. Η μετακόμισή της στην Αθήνα, πιθανά αποσκοπεί και την απομάκρυνσή της από τη ζωή του χωριού και ό,τι αυτό συνεπάγεται για μια κλειστή κοινωνία, με την προοπτική μιας καλύτερης και ελεύθερης ζωής.

Η πληροφορία για την μη λήψη ναρκωτικών μέχρι εκείνη τη στιγμή, δηλώνει την ανάγκη της να τονίσει τη δύναμη που κατέβαλε για την «καθαρότητα» που διατήρησε, μέσα από τις προσπάθειες να τραβήξει την προσοχή των γονέων, με την παρουσία της στο σπίτι. Η αφηγήτρια μας εισάγει στην «πηγή του κακού», που αφορούσε τη γνωριμία της με συνομηλίκους της και κυρίως τη γνωριμία της με έναν χρήστη ηρωίνης, χωρίς πάλι να παρέχει πληροφορίες για τον τρόπο που ήρθαν σε επαφή. Το δεδομένο αυτό, μας προϊδεάζει για τη συνέχεια και την επαφή της Στέλλας με τις ουσίες. Η επιλογή του ανθρώπου αυτού να κάνει παρέα, δεν είναι τυχαία. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» πλέον σε έναν άνθρωπο που τείνει αντιδράσει και να αφεθεί στην απόρριψη που έχει βιώσει από τα γονεϊκά πρότυπά της.

Ωστόσο, ο θεός που τη φιλοξενεί απουσιάζει επίσης για μεγάλες περιόδους από το σπίτι λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων, όπως και ο πατέρας της. Εδώ υπάρχει ένα ενδιαφέρον σημείο. Αναφέρεται στον τομέα εργασίας του θείου, όμως δεν έκανε το ίδιο με τον πατέρα της, ούτε αναφέρθηκε σε κάποια επαγγελματική σύγκριση. Μια παραδοχή είναι πως η θέση του πατέρα ήταν πιο χαμηλής βαθμίδας, κάτι που θα της προσέδιδε μια ανάλογη ταυτότητα (η κόρη του τάδε). Επιπλέον δεν υπάρχει γυναικεία φιγούρα στο σπίτι. Η ομοιότητα στο κομμάτι αυτό με την πατρική οικογένεια, ίσως να μην είναι τυχαία και να την αναπαρήγαγε σε ένα πιο «υγιές» πλαίσιο, χωρίς τη βία που ζούσε στη γενέτειρά της. Έτσι ο όποιος έλεγχος από έναν ενήλικα, περιορίζεται σημαντικά. Αυτή η πληροφορία, μας κάνει να υποθέσουμε πως:

- 1) Η επιλογή της Στέλλας να μετακομίσει σε εκείνο το σπίτι να μην ήταν τυχαία, για να περνά διαστήματα μόνη της, ούσα πλέον έφηβη.
- 2) Οι γονείς της, δεν μπορούσαν - λόγω ενδεχόμενων ψυχικών δυσκολιών που υποθέσαμε παραπάνω - ή και δεν ήθελαν να διαχειριστούν την έφηβη κόρη τους, υποδηλώνοντας έτσι το μειωμένο ενδιαφέρον τους για το παιδί τους. «Τοποθετούνται» έμμεσα ως άνθρωποι που δεν επιθυμούν ή δυσκολεύονται να αναλάβουν το γονεϊκό τους ρόλο και τον μεταθέτουν με άνεση σε συγγενικό τους πρόσωπο. Η αποδοχή φιλοξενίας από το θείο από την άλλη μεριά, εγείρει ερωτήματα :1) Για το κατά πόσο ήταν επιθυμία του να γίνει, 2) Για την στάση του να φιλοξενεί την ανήλικη ανιψιά του, ενώ απουσιάζει για μεγάλα

χρονικά διαστήματα. Η παροχή καμίας άλλης πληροφορίας όπως και με τη γιαγιά, μας ωθεί να σκεφτούμε πως παραλείπεται, προκειμένου να προβληθεί η προβληματική κατάσταση των γονέων και ο αντίκτυπος στην αφηγήτρια.

Η Στέλλα επίσης μας ενημερώνει για την συνέχιση της εκπαίδευσής της, θέλοντας να δηλώσει πως υπάρχει μέχρι τότε μια κανονικότητα στη ζωή της, και ίσως το ελάχιστο της μέριμνας των γονέων ή του κηδεμόνα - θείου. Είναι βέβαια, άξιο να σημειωθεί πως η παρακολούθηση του σχολείου είναι υποχρεωτική από το νόμο μέχρι τα 15 έτη. Στην περίπτωση σχολική διαρροής εγείρονται ποινικές διώξεις στους υπεύθυνους για το παιδί – έφηβο πρόσωπα. Κατ' επέκταση, δε μπορούμε να γνωρίζουμε σε ποιο βαθμό αποτελούσε ατομική επιθυμία της αφηγήτριας η συνέχιση του σχολείου, ή ήταν απόρροια των νομικών διαδικασιών που θα έμπλεκαν οι γονείς ή ο κηδεμόνας, στην περίπτωση διακοπής. Ωστόσο η φορέας της βιογραφίας, με την παρακολούθηση του σχολείου και την καινούργια παρέα της, επιθυμεί να τονίσει τη νέα κανονικότητα που ζούσε στην Αθήνα, όπως αρμόζει σε μια έφηβη της ηλικίας της. «Τοποθετείται» λοιπόν ως μια «συνηθισμένη» κοπέλα, όπως όλοι οι άλλοι, χωρίς να την ακολουθεί το όποιο στίγμα λόγω των προβλημάτων της μικρής κοινωνίας που ζούσε (σε ένα χωριό της επαρχίας ό,τι συμβαίνει γίνεται πιο εύκολα αντιληπτό από τους συμπολίτες, και λαμβάνει πιο μεγάλες διαστάσεις. Αν και αφηγήτρια δεν αναφέρει κάποια πληροφορία, μπορούμε να υποθέσουμε πως μια τέτοια πτυχή έχει βάση).

B.2 (51 – 61) Η έναρξη της χρήσης

- 51 Μία μέρα 13 χρονών ήμουν τότε (.) αυτός ήτανε χάλια, πονούσε από τα στερητικά.
52 Βράδυ ήταν, τρέχαμε μαζί σε νοσοκομεία, δεν του έκαναν κάτι.
53 Α, εν τω μεταξύ του λέω και εγώ πριν = «θα μου δώσεις να δοκιμάσω;»=
54 μου λέει «όχι δεν υπάρχει περίπτωση», δεν μου έδινε τίποτα (.) τις προηγούμενες
55 μέρες. Εκείνη τη μέρα που λέω εγώ, «πόσα λεφτά χρειάζεσαι να σου τα δώσω εγώ».
56 Τέλος πάντων είχε πάει έξι ώρα το πρωί, από το βράδυ είχε πάει έξι ώρα το πρωί.
57 Εε του δίνω τα χρήματα (.) πήγε πήρε κάτι, 'ηρωίνη' και ήπιε,
58 και μετά μου δώσε και μένα.

- 59 Έτσι μετά από αυτό ξεκίνησα να πίνω (.)
- 60 το πρώτο πράγμα που ήπια ηρωίνη ήταν, και αυτό έπινα.
- 61 Ξεκίνησα να πίνω (.) έκανα κάθε μέρα χρήση.

Η αφηγήτρια ορίζει την ηλικία έναρξης της χρήσης, διατηρώντας τη γραμμική αφήγησή της και συνδέοντάς την με την προηγούμενη αφηγηματική ενότητα και την παιδική της ηλικία. Μιλά για τον άνθρωπο που γνώρισε και είχε άμεση επαφή με την εξάρτηση, αλλά και την επίπτωση της («αυτός ήτανε χάλια, πονούσε από τα στερητικά»). «Τοποθετείται» ως το πρόσωπο που υποστήριξε το χρήστη στην εκδήλωση των στερητικών του συμπτωμάτων. Συμπληρώνει την αφήγηση με το περιστατικό που προηγήθηκε του νοσοκομείου, ζητώντας του να δοκιμάσει από την ουσία. Είναι η πρώτη σοβαρή πλέον απόπειρα της Στέλλας να δοκιμάσει κάτι που ξέρει πως ενώ είναι κακό, θα τη βοηθήσει ίσως να ξεχαστεί. Αναλογιζόμενοι και την ηλικία της, μπορούμε να υποθέσουμε πως εκτός των άλλων στα πλαίσια της εφηβείας η κατάργηση των ορίων και η αντίδραση απέναντι στους κανόνες είναι βασικό στοιχείο.

Ωστόσο ο φίλος της, βιώνοντας όλη την εμπειρία της χρήσης, εμφανίζεται ως «προστάτης» που θέλει να την απομακρύνει από την ιδέα και την δοκιμή τοξικών ουσιών. Είναι κάθετος στα συνεχή αιτήματα της Στέλλας. Το περιστατικό των στερητικών του συμπτωμάτων όμως, φαίνεται να ήταν το σημείο καμπής, όπου δέχτηκε την οικονομική ενίσχυση της αφηγήτριας, προκειμένου να εξασφαλίσει τη δόση του, μιας και στο νοσοκομείο δεν μπόρεσε να ανακουφιστεί. Με τον τρόπο αυτό παρέχει το «βάπτισμα του πυρός» στη Στέλλα, δίνοντάς της να δοκιμάσει από τη δόση που εξασφάλισε. Ο φίλος της «τοποθετείται» ως ο συνδετικός κρίκος της αφηγήτριας με τις ουσίες. Εκείνη παρόλο που ήταν μάρτυρας του πόνου των στερητικών του συμπτωμάτων, δεν δίστασε να ανοίξει αυτή την πόρτα, εκκινώντας την χρήση ηρωίνης σε καθημερινή βάση. Η ίδια «τοποθετείται» πλέον ως χρήστρια ηρωίνης.

B.3 (62 – 71) Περιγραφή της αλλαγής σπιτιού με την οικογένεια του συντρόφου και η χρόνια χρήση

- 62 Μετά από κανά δύο χρόνια, περίπου στα δεκαπέντε, πήγα να μείνω μαζί του. (2)
63 Αυτός έμενε μαζί με τη μάνα του, με την αδερφή του, τον αρραβωνιαστικό της. (.)
64 Ήξεραν ότι είναι χρήστης, αλλά νόμιζαν ότι είναι καθαρός,
65 δεν ήξεραν ότι εγώ είχα κάποια σχέση με ναρκωτικά (.)
66 εγώ μαζί με αυτόν έπινα.
67 Και η μητέρα μου και ο πατέρας δε το γνώριζαν ότι θα πήγαινα να μείνω μαζί του (4).
68 Αυτός πολλές φυλακές, πολύ μπλεγμένος (2).
69 Τέλος πάντων, εμένα μου έστελνε χρήματα ο πατέρας μου, δεν δούλευα τότε.
70 Έε περνούσαν τα χρόνια, μαζί, μαζί του ήμουν, μαζί μέναμε,
71 και οι δύο πίνουμε (.) κάτω Αθήνα. (.)

Η Στέλλα μετακομίζει από το σπίτι του θείου της και μένει πλέον μαζί με το φίλο της και την οικογένειά του. Την παρουσιάζει ως αγνώμονα της χρήσης τους. Τόσο η μετακόμιση όσο και η χρήση της, είναι πληροφορίες άγνωστες στη δική της οικογένεια. Η μη ενημέρωσή τους, φανερώνει την ανταρσία που εκφράζει απέναντι στην αδιαφορία τους, όπως και τον μη έλεγχο από το θείο, που η απουσία του στα δύο χρόνια που μεσολαβούν μέχρι την αλλαγή κατοικίας της, είναι αισθητή από την αφήγηση, «τοποθετώντας» τον σε πρόσωπο – σκιά. Η Στέλλα, μοιάζει να θέλει να αφήσει στη σκιά τη σχέση με το θείο της, προβαίνοντας σε υποθέσεις, εκτός της απουσίας του, της μη καλής συμβίωσής της μαζί του, και την πιθανή απόκρυψη των ευθυνών της για αυτή. Μια έφηβη που με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων, διαβιούσε μόνη και ανεξέλεγκτη. Ωστόσο, η παρουσία του ενδιαφέροντός τους και κυρίως του πατέρα, παραμένει ενεργή με την οικονομική ενίσχυση της κόρης τους. Αυτό εξασφάλιζε την εύκολη και απρόσκοπτη αγορά δόσης ηρωίνης για το ζευγάρι. Ο πατέρας «τοποθετείται» ως αποκλειστικός οικονομικός τροφοδότης της κόρης του, χωρίς καμία άλλη ιδιότητα και ενδιαφέρον. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως ένα άτομο που έχει μια ζωή σχετικά ανεξάρτητη και άνευ ελέγχου από κάποιον ενήλικα, έχοντας «λύσει» τόσο το στεγαστικό της θέμα, όσο και το οικονομικό, διανύοντας το δρόμο της χρήσης. Ο φίλος της «τοποθετείται» ως ένα άτομο που εκτός της εξάρτησης, έχει και μπλεξίματα με το νόμο, πιθανά εκτίοντας μάλλον μικρές ποινές

φυλάκισης. Το πλαίσιο οπότε που περιβάλλει τη Στέλλα είναι ιδιαίτερα αμφιταλαντευόμενο, ωθώντας τη περισσότερο στον κόσμο της χρήσης.

B.4 (72 – 79) Περιγραφή της αποκάλυψης της χρήσης στην οικογένειά της

72 Εν τέλει (.) αα, είχα πει στη μητέρα μου, της λέω = κοίτα λέω (.) «ο Π. κάνει χρήση
73 ηρωίνης και πίνω και εγώ».

74 Εγώ τότε ήθελα να τους ταρακουνήσω.

75 Λέω = «πες τον πατέρα μου να μη στέλνει άλλα χρήματα»,

76 γιατί μου έστελνε πάρα πολλά λεφτά.

77 Δεν είπε τίποτα στον πατέρα μου η μάνα μου.

78 Τους το έλεγα συνέχεια (.)

79 Τίποτα, ίσα ίσα, «μια χαρά είσαι με τον Π.» =

Με την έκφραση «εν τέλει», θέλει να προχωρήσει στο αποτέλεσμα αυτής της περιόδου. Η ανακοίνωση στη μητέρα της για τη χρήση που κάνει μαζί με το σύντροφό της, και η συνεχής υπενθύμισή αυτής, όπως άλλωστε αναφέρει, ήταν μια ξεκάθαρη προσπάθεια να προσελκύσει την προσοχή που δεν της είχαν προσφέρει μέχρι τότε. Η συνέχιση της αγνόησης του γεγονότος από τη μητέρα, και η έμμεση παρότρυνσή της να συνεχίσει τη ζωή που κάνει, μπορούμε να υποθέσουμε ότι λειτουργεί σαν καταπέλτης ματαιώσης για τη Στέλλα. Η μητέρα «τοποθετείται» ως μια αδιάφορη φιγούρα για τη ζωή της κόρης της και ως ηθική αυτουργός της χρήσης της. Ο πατέρας συνεχίζει να διατηρεί τον παραδοσιακό του ρόλο, με το να συντηρεί μόνο οικονομικά το παιδί του. Επίσης, η γνώση της βιογραφούσας για την άγνοια της ενημέρωσης του πατέρα (B4: 77), εγείρει ερωτήματα – υποθέσεις: 1) Η μητέρα την ενημέρωσε για την μην πληροφόρηση του πατέρα της για το γεγονός, 2) Ίσως να ανέμενε κάποια επαφή από τον πατέρα της ως αντίδραση, που δεν ήρθε ποτέ. Λογιζόμενοι επίσης πως η οικονομική εξάρτηση, αποτελεί έναν τρόπο εξουσίας ή και επιβολής της, θα μπορούσαμε να συνδέσουμε την οικονομική παροχή του πατέρα με τη στάση αυτή προς τη Στέλλα, όπως και τη λειτουργία της ως συνδετικό κρίκο με την οικογένεια. Θα μπορούσε ακόμη να αφορά στη μοναδική ικανότητα του πατέρα να σταθεί στο ρόλο του. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως ένα πλάσμα που έχει

σηκώσει το χέρι ζητώντας απεγνωσμένα την προσοχή της οικογένειάς της, που πέφτει στο κενό, ενώ παράλληλα ήδη βουλιάζει στο βούρκο των ουσιών.

B.5 (80 – 97) Αιτιολόγηση της απόφασής της να κόψει τη χρήση

- 80 Αρραβωνιαστήκαμε κιόλας με αυτόν. ((αναστεναγμός)).
- 81 Είχε έρθει και ο θείος μου στον αρραβώνα μας.
- 82 Είχε έρθει τότε από το εξωτερικό για λίγες μέρες.
- 83 Το κατάλαβε ότι αυτός πίνει (2) αλλά δεν έγινε τίποτα,
- 84 το είπε στην μητέρα μου, αλλά δεν έγινε τίποτα.
- 85 Εν πάση περιπτώσει, όταν έγινα σχεδόν δεκαοχτώ,
- 86 του είχε μείνει ένα εφετείο, πολλά δικαστήρια (.).
- 87 Πήγαμε κάτω Ναύπλιο, δικάστηκε, τον πήγαν μέσα για δύο χρόνια.
- 88 Τότε αποφάσισα να κόψω.
- 89 Παρόλο που ήθελα να είμαι μαζί του,
- 90 σκεφτόμουν, ότι, αυτός δεν με άφηγε να δουλέψω,
- 91 ήθελε να είμαστε συνέχεια μαζί, ζήλευε.
- 92 Σκεφτόμουν όταν κάποια στιγμή να κάνω οικογένεια, εννοείται ότι δεν θα πίνω.
- 93 Και λέω αν αυτός συνεχίσει τι θα γίνει ή με το παιδί;
- 94 Εν πάση περιπτώσει, θέλω να κόψω, κάτω Αθήνα δεν μπορούσα,
- 95 μπήκε φυλακή (3).
- 96 Εγώ ήμουν με τη μάνα του,
- 97 προσπαθούσα κάτω Αθήνα, δε μπορούσα με τίποτα. (3)

Η Στέλλα αναφέρεται στον αρραβώνα που κάνει με το σύντροφό της, παρόλο που είναι ακόμη ανήλικη. Μια τέτοια κίνηση θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως μια πράξη ανάγκης για δέσμευση με κάποιον άνθρωπο που την καταλαβαίνει και περνά

το ίδιο μαζί της. Μια δέσμευση και παροχή συναισθήματος που της λείπει και το έχει πολλή ανάγκη. Από την άλλη θα μπορούσε να αποτελεί και έναν τρόπο επίσημης αποδέσμευσης από την οικογένεια και κυρίως την ακύρωση του ρόλου του πατέρα της ως «προστάτη» και υπεύθυνο πρόσωπο για εκείνη. Η αφηγήτρια δεν μας δίνει πληροφορίες για την απόφαση του αρραβώνα, όπως και την ηλικία του συντρόφου, που θα μας οδηγούσε και σε ανάλογα συμπεράσματα επιθυμίας απόκτησης οικογένειας ή μιας άλλης μητέρας που θέλει να «λύσει» με κάποιο τρόπο το πρόβλημα του γιού της, μέσω της δημιουργίας οικογένειας. Ο ρόλος του θείου ως το άτομο που ήταν παρόν στον αρραβώνα, μπορεί να μας οδηγήσει στην υπόθεση ότι παρόλο που απουσίαζε συχνά, για τη Στέλλα ήταν ένα σημαντικό άτομο στη ζωή της μακριά από τη γενέτειρά της, ή και το μοναδικό άτομο από το ευρύ πλαίσιο της οικογένειά της, που θα μπορούσε να είναι μάρτυρας και συμμετέχον σε αυτή την σημαντική στιγμή. Δεν υπάρχει βέβαια η πληροφορία από την ίδια για το κατά πόσο οι γονείς ενημερώθηκαν για τον επικείμενο αρραβώνα της, ή εάν δεν παρευρέθηκαν. Ο θεός επιπλέον λειτουργεί και ως συνδετικός κρίκος με τους γονείς της. «Τοποθετείται» ως το άτομο που μαρτυρά στη μητέρα της αφηγήτριας την μάλλον βεβαιότητα του για την χρήση ουσιών του «γαμπρού», χωρίς όμως αντίκρισμα από την άλλη πλευρά. Η «τοποθέτηση» της μητέρας ως αδιάφορη, επικυρώνεται για ακόμη μια φορά.

Η εμπλοκή του αρραβωνιαστικού με το νόμο και η διετής ποινή φυλάκισής του, είναι το πρώτο καμπανάκι για τη Στέλλα, που λειτουργεί αναστοχαστικά για τη ζωή της. Η επιθυμία της να δημιουργήσει οικογένεια στο μέλλον, η ανάγκη της να νοιώθει ελεύθερη, ενώ αισθάνεται να περιορίζεται («σκεφτόμουν, ότι, αυτός δεν με άφηνε να δουλέψω, ήθελε να είμαστε συνέχεια μαζί, ζήλευε»), φαίνεται να δρουν ανασταλτικά για την συνέχιση της ζωής στη χρήση. Παράλληλα θέτει τον εαυτό της σε μια θέση ισχυρής ικανότητας να διακόψει τη χρήση, ανησυχώντας όμως για μια πιθανή δυσκολία, αλλά και μη σύμπνοια απόψεων με τον σύντροφό της. Η φορέας βιώματος «τοποθετείται» σε μια νεαρή κοπέλα που κάνει όνειρα για το μέλλον της και ανησυχεί για τη μη υλοποίησή τους. Ταυτόχρονα «τοποθετεί» τον αρραβωνιαστικό της στη θέση του πιο αδύναμου αφού πρέπει να εκτίσει την ποινή του με ό,τι αυτό συνεπάγεται, αλλά και εκείνου που πιθανά να μη συμμερίζεται τα όνειρά και τις ανησυχίες της. Επιπλέον η Αθήνα φαίνεται να αποτελεί το μέρος που θα την τραβήξει πίσω στα όνειρά της ή μια αφορμή να επιστρέψει στην πατρική

οικογένεια, μη μαρτυρώντας το όμως, ώστε να μην δημιουργήσει την εικόνα της αδύναμης.

B.6 (98 – 104) Περιγραφή της πρώτης προσπάθειας αποχής

- 98 Μια μέρα (2), έφυγα από εκεί από τη μάνα του,
99 είχα πάει να μείνω σε ένα φίλο μου που γνώριζα πάρα πολλά χρόνια
100 και του είχα εμπιστοσύνη.
101 Ήξερε ότι κάνω χρήση και μου λέγε «κόψε και κόψε, δεν πως έγινες τώρα (.) και
102 έχεις όνειρα» και όλα αυτά (3).
103 Τέλος πάντων, πήγα εκεί πέρα με κλείδωσε εκείνος στο σπίτι,
104 να βγάλω τα στερητικά.

Η Στέλλα κάνει το πρώτο βήμα μετά την αναστοχαστική περίοδο. Δεν το αναφέρει ξεκάθαρα, αλλά τερματίζει τη σχέση και τον αρραβώνα της. Τα αφήνει πίσω ως τα εμπόδια για την προσπάθειά της να κάνει μια νέα αρχή, χωρίς ουσίες. Η μετακόμισή της σε φιλικό πρόσωπο εμπιστοσύνης και καθαρό ουσιών, αποτελούν τα σημαντικά στοιχεία για την προσπάθεια που θέλει να κάνει. Ο φίλος «τοποθετείται» ως αρωγός της προσπάθειας απεξάρτησης της αφηγήτριας. Η τελευταία «τοποθετείται» ως αποφασισμένη να αφήσει πίσω την ζωή που έκανε μέχρι τότε. Το βήμα αυτό φαίνεται να είναι μια μεταξύ τους συμφωνία, για την οποία δεν έχει κανείς ιδέα.

B. 7 (105 – 127) Αφήγηση της σύλληψης από την αστυνομία

- 105 Εγώ σηκωνόμουνα έφευγα.
106 Ωσπου (4) μία μέρα ((αναστεναγμός)), είχα φύγει είχα κατεβεί κάτω Ομόνοια (.)
107 δεν έβρισκα ηρωίνη για να πάρω.
108 Βρήκα κάτι άλλα παιδιά, κάποιους άλλους χρήστες,
109 μου είπα πάρε αυτό το χάπι, ένα vovincal (.)

- 110 εν πάση περιπτώσει το πήρα, (μείναν) και αυτοί από φάρμακα. ((αναστεναγμός)) (6)
- 111 Κατεβαίναμε από την Ομόνοια πηγαίναμε προς Γερανίου,
- 112 εγώ χάθηκα με αυτό το χάπι, δεν είχα ξαναπάρει κάτι άλλο εκτός από ηρωίνη.
- 113 Πηγαίναμε προς Γερανίου, να βρούμε Πακιστανούς να πάρουμε πρέζα να φάμε.
- 114 Αρχίσαμε να μαλώνουμε με τους Πακιστανούς,
- 115 φώναξα εγώ «μπάτσοι» για να φύγουμε, και έτσι όπως τρέχαμε (3)
- 116 ήρθαν κάτι μπάτσοι μας βάλανε σε μια στοά,
- 117 πέταξε αυτός τα πράγματα που είχε πάνω του,
- 118 μας επήραν στο τμήμα (2).
- 119 Αυτόν τον πλάκωσαν στο ξύλο (.) τον έδιωξαν.
- 120 Εε εγώ τότε ήμουν ανήλικη.
- 121 Μου λένε «πρέπει να έρθει σήμα από όλα τα τμήματα της Ελλάδος,
- 122 ότι δεν έχει γίνει εξαφάνιση στο όνομά σου».
- 123 Εμμ, τους είπα πήραν τηλέφωνο τη μάνα μου, την είπαν τι και πως=
- 124 αυτή δε με ξέρει.
- 125 Περίμενα να έρθει το σήμα για να φύγω (.) αυτοί δεν βρήκαν τίποτε επάνω μου. (5)
- 126 Αυτά είναι μεταξύ μας έτσι;
- 127 Ερ. Ναι φυσικά.

Οι πόνοι των στερητικών συμπτωμάτων, υπερκάλυψαν την αρχική επιθυμία της αφηγήτριας για απεξάρτηση. Οδηγείται στο μέρος που ξέρει ότι θα βρει αυτό που ψάχνει προκειμένου να ανακουφιστεί. Η γλαφυρή περιγραφή του γεγονότος για να βρει τη δόση της, εμπεριέχει το στοιχείο της αναβίωσης του και της εξοικείωσής με ό,τι συνέβη.

Η κίνησή της αυτή για την αγορά ηρωίνης, είχε ως αντίκτυπο και την πρώτη επαφή της με το νόμο. Η αναφορά για την άσκηση βίας στο άτομο που ήταν μαζί της (μάλλον χρήστη ή και βαποράκι), είναι δηλωτικά του τρόπου που πολλές φορές

λειτουργεί η αστυνομία σε τέτοιες περιπτώσεις. Η μη κατοχή ουσιών, ήταν εκείνο που την «έσωσε», κάνοντας την πρώτη επαφή της με τα όργανα του νόμου πιο αναίμακτη. Η ανηλικότητα της από την άλλη ήταν και η αιτία για να τεθεί υπό έλεγχο ότι δεν έχει πέσει θύμα κάποιου επιτήδειου. Επιπλέον ήταν και το έναυσμα για να επικοινωνηθεί η κατάστασή της με τη μητέρα της. Η τελευταία, ούσα ήδη συναισθηματικά απόμακρη, δεν την αναγνωρίζει ως κόρη της. Στην αφήγηση αυτού του μέρους, η Στέλλα δεν φαίνεται να έχει φορτιστεί συναισθηματικά. Η πολλαπλή απόρριψη από τη μητέρα, είναι πλέον κάτι το αναμενόμενο, αν και βαθιά μέσα της την ενοχλεί πολύ. Μπορούμε να υποθέσουμε πως εκτός αυτού, μια γυναίκα που ζει στην σε ένα χωριό της επαρχίας, δεν επιθυμεί να διαδοθεί η κατάσταση της κόρης της στο μέρος και να επιβαρύνει την ήδη κακή κατάσταση της οικογένειας. Η «τοποθέτηση» της μητέρας ως απορριπτικής, είναι μια δεδομένη κατάσταση.

Κατά τη διάρκεια της αφήγησης η Στέλλα δηλώνει μια ανησυχία σχετικά με το απόρρητο των λεγομένων της. Η διακοπή της αφήγησης για την επικύρωση από την συνεντεύκτρια του απορρήτου, δηλώνει μια ξαφνική ανησυχία για την έκθεση δεδομένων, που ίσως δεν είναι τυχαία στο σημείο που πραγματοποιείται. Η εμπειρία της σύλληψης και του γεγονότος που ακολουθεί στην αφήγηση, είναι ιδιαίτερα λεπτά. Η αφηγήτρια θέλει να κρατήσει ό,τι ακολούθησε κρυμμένο, πιθανότητα επιθυμώντας να το ξεχάσει. Μπορούμε να υποθέσουμε επιπρόσθετα πως νοιώθει να κουβαλά ένα μερίδιο ευθύνης, αφού δεν θα βρισκόταν σε αυτή τη θέση, εάν προσπαθούσε να κόψει τη χρήση. Ακόμη, η εμπειρία της σύλληψης και της απόρριψης, ενδεχομένως να αισθάνεται ότι αμαυρώνουν την εικόνα της που έχει φτιάξει στο σήμερα μέσα στη θεραπεία.

B.8 (128 – 142) Αφήγηση της σεξουαλικής παρενόχλησης

- 128 Σ. Εν πάση περιπτώσει, δεν θέλω να στα πολυλογώ.
- 129 Μου λένε «αλλάζει η βάρδια, θα έρθει κάποιος και θα φύγεις».
- 130 Ήρθε ένας άλλος μπάτσος (.)
- 131 σου λέω εγώ ήμουν ότι να ναι με αυτό το κωλόχαπο, είχα χάσει τον κόλο μου.
- 132 Με ανέβασε τέσσερις ορόφους επάνω (.) με κλείδωσε σε ένα γραφείο,
- 133 ήμασταν οι δύο μας. Άρχισε να μου λέει διάφορα,

- 134 εγώ δεν μπορούσα να καταλάβω που το πήγαινε.
- 135 Αυτός ήθελε να με πηδήξει. (2)
- 136 Τέλος πάντως άρχισε να μου κάνει διάφορα, δενμίλαγα (2),
- 137 μετά άνοιξε την πόρτα με πέταξε έξω (2)
- 138 σηκώθηκα έφυγα. (5)
- 139 Γύρισα πολύ αργά θυμάμαι, στο σπίτι, στο παιδί που με φιλοξενούσε
- 140 και δεν μπορούσα να δώσω και εξηγήσεις (στην) άλλη ότι με πήρανε οι μπάτσοι,
- 141 έτσι ότι με βρήκαν εκεί και με πήραν οι μπάτσοι και όλα αυτά που γίνανε =
- 142 δεν είπα τίποτα.

Η Στέλλα αφηγείται την εμπειρία σεξουαλικής παρενόχλησης που βίωσε, ίσως και βιασμό από τον αστυνομικό (δεν είναι ξεκάθαρο). Η ελλιπής πληροφόρηση για αυτό, ίσως οφείλεται στην σκληρή ανάμνηση που θα ήθελε να «εξαφανίσει», είτε στον αντίποδα, στη διάθεσή της να αποκρύψει τον τρόπο που πήραν τα γεγονότα αυτήν την τροπή, υποδηλώνοντας ένα μέρος προσωπικής ευθύνης. Η κατάχρηση εξουσίας από το όργανο της τάξης και η θέση της ως πολίτη που έχει συλληφθεί, τη θέτει σε μια σχέση εξάρτησης της ελευθερίας της στο να μην αντιδράσει σε ό,τι γίνεται. Η υπογράμμιση της επήρειας του χαπιού, τονίζει και δικαιολογεί την ευθύνη της για την μη αντίστασή της στις άσχημες προθέσεις του αστυνόμου. Υποδηλώνεται και πάλι ένας σαθρός τρόπος που λειτουργεί μέρος του προσωπικού της αστυνομίας σε αδύναμους πολίτες και η συγκάλυψη τους. Όλη περιπέτεια της με την αστυνομία, και η ντροπή που αισθάνεται για ό,τι έγινε, την «τοποθετεί» ως υπεύθυνη για την τροπή που πήραν τα πράγματα. Η αποσιώπηση των γεγονότων στο φιλικό πρόσωπο που υποστήριξε πως εμπιστεύεται, μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι κουβαλά μεγάλη αίσθηση ντροπής, προσωπικής και κοινωνικής έκπτωσης.

B.9 (143 – 160) Η επιστροφή στο χωριό και η προσπάθεια ανεξάρτησης

- 143 Τέλος πάντων μη στα πολυλογώ, μετά από όλο αυτό (3)

- 144 γιατί έβλεπα ότι κάτω Αθήνα δε μπορούσα να κόψω (.)
- 145 και φοβόμουν πάρα πολύ το τι θα συμβεί και ήθελα να βγω από όλα αυτά.
- 146 Έφυγα, πήγα στους γονείς μου (2)
- 147 ζήτησα τη μάνα μου να πει και τον πατέρα μου να μείνω κανά μήνα στο σπίτι.
- 148 Τότε ήταν και η μικρή αδερφή μου που τώρα είναι 19 χρονών.
- 149 Τότε ήτανε 6 – 7, δεν θυμάμαι.
- 150 Έφυγα από Αθήνα, πήγα στο χωριό.
- 151 Κλειδώθηκα μες στο σπίτι (3).
- 152 Πολύ χάλια. Κάθε = έζησα μια κόλαση.
- 153 Κάθε δευτερόλεπτο στο μυαλό μου ήταν η πρέζα,
- 154 δεν μπορούσα να κόψω με τίποτα (3).
- 155 Ένα μήνα ήμουν κλειδωμένη στο δωμάτιο. (3).
- 156 Μια μέρα (2), με έβλεπε η μάνα μου έτσι όπως ήμουν που χτυπιόμουν στα
157 ντουβάρια =
- 158 πήγε βρήκε κάτι γύφτους και με έφερε πρέζα να πιω.
- 159 Την πήρα την πέταξα μες τη χέστρα (.),
- 160 τέλος πάντων, κατάφερα έκοψα.

Με την έκφραση «τέλος πάντων μη στα πολυλογώ», η Στέλλα θέλει και πάλι να τερματίσει τη φορτισμένη παρέκβαση και να εστιάσει στη συνέχεια των γεγονότων, παρακάμπτοντας ίσως σημεία από την ιστορία της ζωής της. Εκφράζει το φόβο της άλλα παρόμοια άσχημα και τραυματικά γεγονότα που μπορεί να επακολουθήσουν, όσο ζει μόνη της στην πρωτεύουσα. Η εμπειρία που βίωσε, ήταν το αποκορύφωμα μιας απόφασης που ήδη είχε πάρει μέσα της ' να φύγει από την Αθήνα και να διακόψει τη χρήση.

Η επιστροφή στο πατρικό της σπίτι, συνοδεύεται από την «κατοχύρωση άδειας» από τη μητέρα, για να μπορέσει να μείνει εκεί. Η μητέρα «τοποθετείται» σαν «δεσμοφύλακας» του σπιτιού. Φαίνεται να κρατά τα ινιά και την βασική εξουσία, αφού για ό,τι χρειάζεται η αφηγήτρια, ρωτά ή ενημερώνει εκείνη. Θα μπορούσαμε να σκεφτούμε και αντίστροφα, πως η Στέλλα επιδιώκει την επαφή με τη μητέρα της, και όχι με τον πατέρα της, ανεξάρτητα το λόγο, γιατί εκείνος έστω και υλικά αποδεικνυε ενίοτε το ενδιαφέρον του για εκείνη. Η μητέρα μοιάζει σαν το απόρθητο κάστρο που παλεύει να το κατακτήσει. Επίσης η παραμονή που ζήτησε για ένα μήνα, υποδηλώνει την γνώση της για το ότι δεν είναι ιδιαίτερα επιθυμητή από την οικογένεια. Ακόμη μπορεί να έθεσε στον εαυτό της συγκεκριμένο όριο, ώστε να καταφέρει να παλέψει με την εξάρτηση και να σταθεί στα πόδια της, έχοντας επαναφέρει στο μυαλό της την αναστοχαστική περίοδο για το μέλλον της, όσο ζούσε στην Αθήνα. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως ένα άτομο που ζητά βοήθεια όταν τη χρειάζεται και που προσπαθεί να ορίσει τον εαυτό και τις επιλογές της.

Για πρώτη φορά μετά από ώρα γίνεται αναφορά στην μικρή αδερφή της. Η τελευταία πρέπει να γεννήθηκε κατά το διάστημα που η Στέλλα επρόκειτο να φύγει ή είχε ήδη φύγει για την Αθήνα στα 13 της (στοιχείο που προκύπτει από την αφήγηση αμέσως μετά). Ωστόσο κατά την περιγραφή, δεν υπάρχει καμία συναισθηματική επένδυση προς το πρόσωπό της. Το γεγονός ότι επιλέγει να την αναφέρει αργότερα στη αφήγησή της μας ωθεί να κάνουμε τις εξής υποθέσεις: 1) Ακολούθησε τη χρονολογική σειρά εξιστόρησης των γεγονότων της ζωής της. 2) Δεν υπάρχει συναισθηματικός δεσμός με τη μικρή αδερφή, ίσως λόγω γιατί δεν την έζησε στη γέννηση και στο μεγάλωμά της. 3) Ίσως ακόμα γιατί εκείνη μεγάλωσε μαζί με τους γονείς τους, σε αντίθεση με την απόρριψή και τη απομάκρυνσή της Στέλλας από τη μητέρα της, παρόλο που ήταν η πρωτότοκη, στερούμενη έτσι τις γονεϊκές φιγούρες. Η αδερφή «τοποθετείται» ως ευνοούμενη της οικογένειας και της ανάλογης ατμόσφαιρας. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε και την ύπαρξη αισθημάτων αντιζηλίας της αφηγήτριας προς τη μικρή αδερφή.

Στη συνέχεια, η φορέας βιώματος, μιλά για τον μήνα – φρίκη που πέρασε ούσα κλειδωμένη στο δωμάτιο, προσπαθώντας μόνη της να αποτοξινωθεί. Η μητέρα φαίνεται εδώ να παίρνει ένα περίεργο ρόλο. Η κίνησή της να αγοράσει ηρωίνη για την κόρη της, εγείρει διάφορες σκέψεις – υποθέσεις. Πρώτον, η αδυναμία και ο σωματικός πόνος της αφηγήτριας, την κάνει να κινείται κάτι μέσα της και ως μάνα μη

αντέχοντας να βλέπει και να ακούει το παιδί της να υποφέρει, του παρέχει το αντίδοτο, προκειμένου να το ανακουφίσει. Στον αντίποδα, ίσως κατά βάθος δεν πιστεύει ότι η κόρη της θα τα καταφέρει ή και να θέλει να την κρατήσει δέσμια της εξάρτησης και έτσι της παρέχει τη δόση που χρειάζεται. Λαμβάνουμε υπόψη και την πιθανότητα της ασταθούς ψυχικής ή νοητικής ισορροπίας, που την οδηγεί να δράσει αντανακλαστικά στον πόνο του παιδιού της. Η μητέρα «τοποθετείται» ως μη υποστηρικτική του αγώνα της Στέλλας να απελευθερωθεί από την εξάρτηση.

Η κίνηση της Στέλλας να πετάξει την ηρωίνη στη λεκάνη της τουαλέτας, είναι δηλωτικής του πείσματος και της ισχυρής της θέλησης να ξεπεράσει το θηρίο της ουσίας και να κατακτήσει μια καθαρή ζωή. Θα μπορούσαμε ακόμη να υποθέσουμε πως η κίνηση της μητέρας να της παρέχει ηρωίνη, μεγάλωσε την αντίδρασή της στη χρόνια απόρριψη που λαμβάνει, αποδεικνύοντάς της πως αξίζει περισσότερο και είναι αυτοδύναμη. Ακόμη, μέσα από αυτό, η φορέας βιώματος, αναδεικνύει τον «κακό» χαρακτήρα της μάνας, υπερτονίζοντας τη δική της «αρετή». Η Στέλλα «τοποθετείται» ως ιδιαίτερα δυνατή, με ισχυρό πείσμα, να αλλάξει την μέχρι τώρα κατάσταση της ζωής της.

B.10 (161 – 182) Αλλαγή κεφαλαίου ζωής. Σπουδές και εργασία

- 161 Μετά ήρθα εδώ πέρα Θεσσαλονίκη.
- 162 Εκεί πέρα είχα κάτσει κάποιους μήνες. 4 μήνες, 4-5 δεν θυμάμαι.
- 163 Είχα τελειώσει από το σχολείο, το λύκειο. (.)
- 164 Ε στα 18 έκοψα.
- 165 Ήρθα εδώ, είχα 500 ευρώ μες την τσέπη μου,
- 166 ήτανε και μια φίλη μου που την ήξερα, καθαρή.
- 167 Νοικιάσαμε ένα σπίτι για να βάλουμε μαζί τα χρήματα.
- 168 Άρχισα να δουλεύω στα φυλλάδια (.)
- 169 μετά έπιασα δουλειά και σε ένα μαγαζί, μια καφετέρια.
- 170 Πήγα στη σχολή μου, σε ένα δημόσιο ΙΕΚ, διοίκηση και οικονομία που ήθελα

- 171 είπα τους γονείς μου ότι δεν θέλω να μου στέλνουν καθόλου χρήματα.
- 172 Και έτσι έγινε, δεν είχα καμία σχέση με ναρκωτικά.
- 173 Αν άκουγα ότι κάποιος κάνει έστω και μαύρο, του έκοβα και την καλημέρα. (2)
- 174 Έκανα 4 δουλειές για να σπουδάσω.
- 175 Τελείωσα τη σχολή μου (2)
- 176 κατάφερα να δουλέψω και πάνω στον τομέα μου.
- 177 Δούλευα και σε ένα γνωστό μου ξενοδοχείο (.)
- 178 ήμουν αρκετά καλά από χρήματα. (3)
- 179 Έπαιρνα πολύ δύναμη μέσα από αυτό (.) στο ότι έκανα πράγματα μόνη μου.
- 180 Να δουλεύω, να έχω τα χρήματά μου, το σπίτι μου έτσι όπως το θέλω, το πτυχίο μου,
- 181 να κάνω το επάγγελμα που αγαπάω, να είμαι ανεξάρτητη, να αγαπάω τον εαυτό μου,
- 182 να φροντίζω τον εαυτό μου. (3)

Ο ένας μήνας που αρχικά ζήτησε να μείνει η Στέλλα στο πατρικό της, παρατάθηκαν στους 4 -5. Πέραν του περιστατικού με την αγορά της δόσης από τη μητέρα, δεν αναφέρει όμως τίποτα σχετικά με αυτή την πολύμηνη συμβίωση. Υποθέτουμε πως ίσως θέλει να αποκρύψει κάποιες αλλαγές στη συμπεριφορά της οικογένειας, διατηρώντας το προφίλ της ως αδιάφορης. Αντίθετα θα μπορούσαμε να σκεφτούμε την περιττή αναφορά της στο αμετάβλητο της κατάστασης. Αμέσως μετά αναφέρεται στην ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής της, οπότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η παραμονή της σχετίστηκε με την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς. Τονίζει τον εαυτό της ως τελειόφοιτη λυκείου. Ωστόσο στην αφήγησή της απουσιάζουν τα στοιχεία που αφορούν στην πορεία της εκπαίδευσής της. Εδώ η αφηγήτρια «τοποθετείται», ως κατέχουσα την υποχρεωτική και πλέον εκπαίδευση, εστιάζοντας πως μέσα από τις δυσκολίες που βίωσε κατάφερε να φέρει εις πέρας τις εκπαιδευτικές υποχρεώσεις της, δηλώνοντας τη θέλησή της να αποκτήσει βάσεις για το μέλλον της.

Η ενηλικίωσή της σηματοδοτείται με την πλήρη αλλαγή σελίδας στη ζωή της. Πρωτίστως με την οικιοθελή αυτή τη φορά αποχώρησή της από τη γενέτειρά, με σκοπό να συνεχίσει τις σπουδές της στη μετα - δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΙΕΚ). Η

φυγή αυτή τη φορά σε μια άλλη μεγάλη πόλη, ενδεχομένως να λειτουργεί όπως και για την Αθήνα - απομάκρυνση από στα στενά πλαίσια της επαρχίας, των οικογενειακών προβλημάτων και της κοινωνικής κριτικής των άλλων. Το αίτημα να διακοπεί η οικονομική βοήθεια από την οικογένεια, είναι δηλωτικό του πείσματος της αφηγήτριας να ασχοληθεί με τον εαυτό της και να κατακτήσει μια σεβαστή θέση μέσα στην κοινωνία. Όπως αναφέρει και η ίδια, η απόκτηση κάποιου τίτλου, της πρόσφερε τη δυνατότητα εργασίας πάνω στο επιθυμητό αντικείμενό. Σχετικά με αυτό, θα μπορούσαμε να προβούμε σε υποθέσεις για την επιλογή του τομέα σπουδών, όμως δεν είναι εύκολο εφόσον δεν είναι ξεκάθαρες οι επαγγελματικές ταυτότητες της (ευρύτερης) οικογένειας. Μπορούμε να υποθέσουμε πως δεν άφησε τον εαυτό της σε ένα βαθμό, άμοιρο της εξάρτησης και παρόλες τις δυσκολίες και τις μετακινήσεις που πέρασε μέχρι την ενηλικίωσή της, Η ταυτόχρονη εργασία σε 4 πλαίσια, η διακοπή της χρήσης και η συναναστροφή αποκλειστικά με άτομα «καθαρά» ουσιών, όπως και η συμβίωση με φιλικό πρόσωπο επίσης καθαρό, αντανακλούν την ενδυνάμωση της Στέλλας για μια νέα ζωή, μακριά από τα παλιά και άσχημα γεγονότα που πέρασε στην εφηβεία της. Επίσης οι κόποι της ατομικής της προσπάθειας την ανταμείβουν με μια αίσθηση ανεξαρτησίας που δεν την είχε πριν («Έπαιρνα πολύ δύναμη μέσα από αυτό (.) στο ότι έκανα πράγματα μόνη μου»). Αφού για να ζήσει και να αγοράσει τη δόση της ήταν άμεσα εξαρτημένη οικονομικά από τον πατέρα. Η έκταση της αφήγησής της στο κομμάτι της αποτοξίνωσης και ενδυνάμωσης – επανένταξης της, υπογραμμίζει τη δυναμική της, λειτουργώντας ως αντίθεση του αρνητικού κλίματος που επικρατεί στο σπίτι. Μια άλλη υπόθεση που θα μπορούσαμε να κάνουμε σχετικά με την κινητοποίησή της στο πεδίο της εργασιακής απασχόλησης, εκτός της ανάγκης για αυτονομία και ανεξαρτησία, είναι η ταύτιση της με την πλούσια και έντονη εργασιακή ζωή του πατέρα. Αν και απόμακρος, τον ένοιωθε πιο κοντά της, όποτε μια ταύτιση με το γονεϊκό πρότυπο θα ήταν πιθανή.

Η περιγραφή για τα πράγματα που με κόπο κατέκτησε - υλικά και μη (B10: 180 – 182) λειτουργούν ως αντίστιξη για τον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς προς τον εαυτό της που είχε κατά το παρελθόν. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως ένας άνθρωπος που έχει ανέβει πλέον κοινωνικά και έχει κατακτήσει με πολύ προσπάθεια την αγάπη για τον εαυτό της, ορίζοντας πια τις προϋποθέσεις των συναναστροφών και του περιβάλλοντος όπου ζει.

B.11 (183 – 191) Αναφορά στο νέο σύντροφο και το διάστημα αποχής από ουσίες

- 183 Μετά ήμουν και με ένα παλικάρι
184 που δεν είχε ούτε αυτός σχέση με ναρκωτικά, καθαρός
185 και φίλους είχα που ήταν, όλοι οι φίλοι μου ήταν καθαροί,
186 δεν είχα σχέση με κανέναν που ήταν στη χρήση.
187 Χμμ, τέλος πάντων, μετά από επτά χρόνια που ήμουν καθαρή (5),
188 άρχισα (3), να βγάζω πάρα πολλά χρήματα
189 και από το ξενοδοχείο, μετά δούλευα σε ένα κατάστημα πωλήτρια,
190 είχα πιάσει και σαββατοκύριακα βράδυ σε ένα κλάμπ,
191 είχα τα πάντα, ό,τι ήθελα.

Η Στέλλα αφηγείται την περίοδο που πλέον έχει χτίσει τη ζωή της όπως την επιθυμούσε. Προσπαθεί να δείξει πως ό,τι πέρασε στο παρελθόν, είχε τη δύναμη να το αντιπαρέλθει υψώνοντας άμυνες και τοίχοι απέναντι σε κάθε είδους πρόκληση. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως μαχήτρια της ζωής της, που πατάει γερά στα πόδια της και ξέρει τι θέλει, χωρίς να έχει ανάγκη την οικονομική ενίσχυση του πατέρα. Σε συμβολικό επίπεδο θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η κάθε είδους άρνηση λήψης βοήθειας από την οικογένεια, σχετίζεται με την πλήρη αποδέσμευση της από ένα περιβάλλον βίαιο και απορριπτικό. Νοιώθοντας βαθιά πληγωμένη από τους γονείς, αναπαράγει τη στάση τους, απορρίπτοντάς τους και εκείνη με τη σειρά της τη στιγμή που διαθέτει τα εχέγγυα να το κάνει, πιθανώς και τιμωρητικά. Υπογραμμίζει ξανά τις συναναστροφές της με άτομα που δεν σχετίζονται με ουσίες, θέλοντας να τονίσει στην συνεντεύκτρια την πραγματική της αλλαγή, ενδεχομένως και ως υπενθύμιση στον εαυτό της. Η υπογράμμιση της οικονομικής της ευμάρειας είναι δηλωτική της θετικής της προβολής.

B.12 (192 – 220) Περιγραφή της ξανά σταδιακής εμπλοκής της στη χρήση

- 192 Είχα κάτι γνωστούς πίνανε το βράδυ κόκα,
193 ήπια και εγώ εκείνο το σαββατοκύριακο (.)

194 ξεκίνησα να πίνω μια φορά την εβδομάδα κόκα το σαββατοκύριακο.
195 Μετά αυτό έγινε πιο συχνό πιο συχνό.
196 Έκανα παρέες, είχα ένα φίλο που ήτανε dj
197 και έκανε δουλειές και είχε πολλές ποσότητες, πολύ μεγάλη ποσότητα.
198 Και όσο περνούσαν οι μέρες ήμασταν σχεδόν κάθε μέρα κάναμε παρέα,
199 βγαίναμε έξω τα βράδια.
200 Έδινε αυτός πράγματα, είχα όση κόκα ήθελα.
201 Ξεκίνησα (.) με κατάπιε όλο αυτό.
202 Έφτασα σε ένα σημείο, να μη μπορώ να κοιμηθώ.
203 Να πηγαίνει έξι η ώρα το πρωί (.)
204 έπινα όλο το βράδυ θυμάμαι.
205 Έξι η ώρα έπινα και άλλο για να ξαπλώσω μισή ώρα μέχρι τις 6:30 ,
206 να σηκωθώ να ξεκινήσω πάλι το πιόμα, να πάω για δουλειά.
207 Δεν είχα καμία επαφή με άνθρωπο.
208 Τέλος πάντων, σε κάποια φάση φιλοξένησα στο σπίτι μου την κολλητή μου,
209 μεγαλώσαμε μαζί με αυτή την κοπέλα.
210 Αυτή είχε μια επαφή με την ηρωίνη όταν εγώ έκοψα.
211 Και υποτίθεται ότι ήταν και αυτή καθαρή.
212 Είχαμε βρεθεί για καφέ (.) μου είπε ότι είχε κάποια προβλήματα,
213 μου είπε τι προβλήματα είχε,
214 εν πάση περιπτώσει είπα = «θα σε βοηθήσω»,
215 την πήρα σπίτι μου, τη βρήκα και δουλειά. (3)
216 Ήξερε ότι κάνω χρήση κοκαΐνης,

- 217 ξεκίνησε να μου λέει = «έλα να πιούμε μια φορά», για πρέζα, =
- 218 «τι κάθεται και την πίνεις αυτή τη μαλακία και δίνεις τόσα λεφτά»,
- 219 χωρίς να ξέρει ότι δεν το πληρώνω αυτό, το κάνω για το γούστο μου και
- 220 (2) τέλος πάντων, δεν ήθελα να μπλέξω, φοβόμουν πάρα πολύ.

Η εργασία της σε χώρο νυχτερινής διασκέδασης, σηματοδοτείται από την φορέα βιώματος ως η αρχή ενός νέου κύκλου του κακού (επανεκκίνηση της χρήσης). Η ζωή που είχε και η οικονομική ευρωστία που είχε αποκτήσει, σε συνδυασμό με την χορήγηση δωρεάν κοκαΐνης από το συνάδελφό της, την έκαναν να επαναπαυτεί. Η αφήγηση αυτή, μας κάνει να αναρωτηθούμε σχετικά με το αντάλλαγμα που μπορεί να παρείχε στο φίλο της, για τη δωρεάν κοκαΐνη, για το οποίο όμως δεν γίνεται κάποια νύξη και σε περίπτωση ισχύς, θα εξέθετε στην ερευνήτρια την εικόνα της. Μη έχοντας άλλους στόχους να κατακτήσει και νοιώθοντας ενδυναμωμένη μετά από 7 χρόνια αποχής από τις ουσίες, κάνει την κίνηση να δοκιμάσει μια φορά κοκαΐνη ενώ δεν έπινε. Η οριοθέτηση της χρήσης που αναφέρει («ξεκίνησα να πίνω μια φορά την εβδομάδα κόκα το σαββατοκύριακο»), φαίνεται να δηλώνει την αρχική της αντίσταση στην υποτροπή, θεωρώντας ότι το ελέγχει. Η εντατική χρήση όμως δεν άργησε να έρθει. Ο συνάδελφος dj «τοποθετείται» ως ο άνθρωπος που την κάνει να αισθάνεται σημαντική, παρέχοντάς της δωρεάν ουσία σε καθημερινή βάση, χωρίς να χρειάζεται να πέφτει χαμηλά (π.χ. σχέσεις με την αστυνομία) για να τη αποκτήσει. Η ευκολία απόκτησης της ουσίας χωρίς προβλήματα, συνδυάζεται με την ισορροπία που είχε βρει στη ζωή της εκείνη την περίοδο.

Η περιγραφή της κακής κατάστασης που την έκανε να περιέλθει η κοκαΐνη, είναι δηλωτική της έκπτωσης που περιήλθε, κάτι που δεν έκανε ούσα στη χρήση με ηρωίνη. Αναφέρει εκτός των δυσκολιών που προκαλούνται στην καθημερινότητά της, και η απομόνωσή της από τις παρέες της («Έξι η ώρα έπινα και άλλο για να ξαπλώσω μισή ώρα μέχρι τις 6:30, να σηκωθώ να ξεκινήσω πάλι το πιόμα, να πάω για δουλειά. Δεν είχα καμία επαφή με άνθρωπο»).

Η εμφάνιση της παιδικής φίλης της Στέλλας, έχοντας η ίδια θέμα με την εξάρτηση, «τοποθετείται» ως κακή επιρροή, αφού προσπαθούσε να πείσει την αφηγήτρια για να κάνουν κοινή χρήση. Η φιλοξενία της από τη Στέλλα και η καθημερινή τους επαφή, σηματοδοτεί την συνέχεια της έκπτωσης. Ωστόσο η

αφηγήτρια εκφράζει το φόβο της για να κάνει πάλι χρήση ηρωίνης («δεν ήθελα να μπλέξω, φοβόμουν πάρα πολύ»). Οι εμπειρίες του παρελθόντος με την εξάρτηση της από την ηρωίνη τη στοιχειώνουν, και λειτουργούν ως καταλύτης για την άρνησή της να ξανά πιεί από αυτή. Μπορούμε σε ένα πρώτο επίπεδο να υποθέσουμε πως η χρήση κοκαΐνης, ήταν απαλλαγμένη από αναπαραστάσεις με αρνητικό πρόσημο, όντας ένας από τους λόγους που οι αντιστάσεις της ήταν μειωμένες για τη δοκιμή και χρήση της. Από την άλλη μεριά, η ήδη επανεμπλοκή της με τις ουσίες, έρχεται σε αντίφαση με το παραπάνω σημείο της αφήγησης. Ενδεχομένως η Στέλλα επιθυμεί να διατηρήσει την εικόνα της καθαρής από την ηρωίνη, από την οποία και εθίστηκε, αλλά ξέρει ότι πάλεψε για να απεξαρτηθεί, προβάλλοντας τις δύο ουσίες, ως δύο διαφορετικές συνήθειες που δεν σχετίζονται.

B.13 (221 – 223) Προσωρινή προσπάθεια διακοπής της χρήσης

- 221 Έκοψα μια μέρα ξαφνικά, έκοψα την κόκα,
222 τους έκανα όλους στην άκρη.
223 Είχα αυτή στο σπίτι, έξι μήνες με έλεγε να πιούμε = την έλεγα όχι.

Η ξαφνική απόφαση της αφηγήτριας να διακόψει τη χρήση κοκαΐνης και όσους σχετίζονταν με αυτή, εκφράζει την εσωτερική της ανάγκη να μην παλινδρομήσει στην περίοδο της εφηβικής της ηλικίας. Ο φόβος μήπως περάσει τα ίδια, υπερτερεί της εξάρτησης που απέκτησε με τη νέα ουσία. Η πολύμηνη άρνησή στο κάλεσμα της φίλης να πιουν μαζί, τονίζει το σθένος του χαρακτήρα της, που η Στέλλα θέλει να προβάλλει. Η φίλη «τοποθετείται» ως η φωνή του παρελθόντος και των δυνών που πέρασε η αφηγήτρια. Η τελευταία «τοποθετείται» ως ισχυρά αμυνόμενη στις «σειρήνες» που την καλούσαν να επιστρέψει στην εξάρτηση.

Η μη απομάκρυνση της φίλης από το σπίτι της Στέλλας, θα μπορούσε να ειπωθεί ως φιλευσπλαχνία από τη μεριά της, γνωρίζοντας η ίδια για το τι σημαίνει ζωή στη χρήση και τους κινδύνους που ελλοχεύουν. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως προστάτης της παιδικής της φίλης, παρόλο που δεν φαίνεται να κάνει κάποια προσπάθεια να την πείσει να σταματήσει. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε επιπρόσθετα, ότι η άρνηση της αφηγήτριας, θα μπορούσε να λειτουργήσει θετικά στη φίλη, ώστε να απομακρυνθεί και εκείνη κάποια στιγμή από την ηρωίνη.

B.14 (224 – 248) Αφήγηση της επαναφοράς της στην περιστασιακή χρήση

- 224 Μετά από έξι μήνες, έκανα το λάθος της είπα ναι (.)
- 225 δεν πήγα στη δουλειά μου εκείνη τη μέρα.
- 226 Πήγαμε βρήκαμε (.)
- 227 περιμέναμε από το πρωί, είχε πάει μεσημέρι.
- 228 Βρήκαμε ένα παλικάρι που θα παίρναμε κάτι απ' αυτόνα.
- 229 Εγώ όταν τον είδα είπα «πως είναι έτσι ο τύπος;».
- 230 Τον ήξερα πολλά χρόνια αλλά δε του μίλαγα γιατί ήταν από ένα χωριό εκεί κοντά.
- 231 Τέλος πάντως αυτή του λέει «έλα σπίτι», τον έφερε σπίτι μου,
- 232 κάτσαμε εκεί, ήπιαμε όλοι μαζί.
- 233 Εγώ όλη μέρα έγινα κομμάτια.
- 234 Σηκώθηκα να πάω στη δουλειά μου σα να μη συμβαίνει τίποτα.
- 235 Μετά από καμιά βδομάδα,
- 236 δούλευα τότε σε ένα κατάστημα με ρούχα πωλήτρια σπαστό ωράριο.
- 237 Πήγαινα σπίτι το μεσημέρι, τους έβλεπα κάθε μέρα σπίτι μου,
- 238 πάνω στο τραπέζι στρωμένες τρεις μυτιές.
- 239 «Πιες, πιες, πιες, πιες».
- 240 «Ρε δε θέλω, θα πάω στη δουλειά» τους έλεγα.
- 241 Σηκωνόμουν έφευγα από το σπίτι, πήγαινα μια βόλτα, πήγαινα μετά στη δουλειά.
- 242 Τέλος πάντων μη στα πολυλογώ, αυτό κράτησε, αυτός έμεινε ένα εξάμηνο.
- 243 Ξεκίνησα να πίνω κάποιες φορές (.) μια φορά στο τόσο.
- 244 Δηλαδή ξανά ξεκίνησα την ηρωίνη, κάνοντας χρήση μια φορά το μήνα. (2)
- 245 όταν είδα ότι αυτό πηγαίνει σε μια φορά το σαββατοκύριακο,

- 246 μ' αυτόν βγαίναμε έξω για καφέ πίναμε ένα καφέ.
- 247 Βγαίναμε έξω πίναμε, πηγαίναμε κάπου πίναμε, δεν βγαίναμε έξω για καφέ.
- 248 Αυτός έσπρωχνε.

Η αφηγήτρια μας εντάσσει σταδιακά στο κεφάλαιο της ζωής της που δειλά ξεκινά πάλι τη χρήση. Το γεγονός ότι ενέδωσε στις παροτρύνσεις της φίλης της να πιουν μαζί ηρωίνη, αρχικά «κρίνεται» από την ίδια ως «λάθος». Θα μπορούσε να ερμηνευθεί εκτός της πασιφανούς σκέψης πως κάμφθηκαν οι αντιστάσεις της, στο ότι με την κίνησή της αυτή η φίλη θα σταματούσε να της ζητά να κάνουν κοινή χρήση. Αναλογιζόμενοι και την άσχημη κατάσταση που περιήλθε μετά τη χρήση, φαίνεται να λειτούργησαν ανασταλτικά στη συνέχιση της. Η Στέλλα περιγράφει την περίοδο που ακόμα διατηρεί την ευθυκρισία της και μετά το περιστατικό διακόπτει, τηρώντας το καθημερινό της πρόγραμμα και τις υποχρεώσεις της. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως άτομο που παλεύει να διατηρήσει τον έλεγχο της κανονικότητάς που έχει με τόσο κόπο χτίζει.

Η γνωριμία της με το συγχωριανό της και η κακή του κατάσταση, φαίνεται να ανακινούν αναμνήσεις από την περίοδο της εξάρτησής της, ίσως και της οικογένειάς της, αντιδρώντας στη συνέχιση της λήψης ουσιών. Η με κάθε τρόπο αποφυγή της χρήσης, είναι δηλωτική της αυτοκυριαρχίας που επιβάλλει και του φόβου να μην αναβιώσει ό,τι πέρασε («Σηκωνόμουν έφευγα από το σπίτι, πήγαινα μια βόλτα, πήγαινα μετά στη δουλειά»).

Απορίας άξιο είναι γιατί από την άλλη πλευρά συνέχισε να φιλοξενεί τους αυτούς ανθρώπους στο σπίτι της. Μια άποψη θα μπορούσε να αφορά στην αδυναμία της να τους επιβληθεί, ίσως από φόβο για τις αντιδράσεις τους. Από την άλλη η γνώση του να είναι κανείς εξαρτημένος, την έκανε να υπομένει την κατάσταση αυτή, δοκιμάζοντας παράλληλα και ενδόμυχα και τα δικά της όρια αντοχής της αποχής. Η πολύμηνη παραμονή του συγχωριανού της στο σπίτι, προαναγγέλλει την εξέλιξη των πραγμάτων. Δίνει ακόμη την πληροφορία για αυτόν ότι πουλά ουσίες (Βρήκαμε ένα παλικάρι που θα παίρναμε κάτι απ' αυτόνα»). Επιβεβαιώνει την πληροφορία στο τέλος αυτής της αφηγηματικής ενότητας.

Η Στέλλα ξεκινά τη λήψη ηρωίνης σταδιακά φτάνοντας στη συχνή χρήση. Η αφηγήτρια, κάνει μια αυτοκριτική για την συχνότητα της χρήσης, που την

ταρακουνά. Η Στέλλα «τοποθετείται» σε μια εσωτερική σύγκρουση, παλεύοντας να ισορροπήσει μεταξύ χρήσης και καθαρότητας.

B.15 (249 – 255) Σύναψη ερωτικής σχέσης με νέο σύντροφο και υποτροπή στη χρήση

- 249 Τέλος πάντων, αφού είδα ότι αυτό γίνεται πιο συχνά, άλλαξα σπίτι,
250 τους έκανα στην άκρη (.).
251 Εν τέλει ξανά μίλησα μαζί με αυτόν,
252 συνέχισα να πηγαίνω στη δουλειά μου,
253 συνέχισα να βρίσκομαι μαζί του, συνέχισα να πίνω.
254 Ξεκίνησα να πίνω κάθε μέρα. (3)
255 Με αυτόν τα φτιάξαμε.

Με σύντομες και κοφτές προτάσεις η συνεντευξιαζόμενη, παραθέτει την απόφασή της να αποτινάξει από τη ζωή της ό,τι σχετίζεται με την εξάρτηση, κάνοντας μια ριζική αλλαγή μετακομίζοντας. Η πιθανή αδυναμία της να διώξει τους φίλους – χρήστες, την αναγκάζει να προβεί σε μια τέτοια απόφαση. Δεν δίνει πληροφορίες για το χρονικό διάστημα που τήρησε τις αποστάσεις. Υποθέτουμε πως θέλει να δείξει την πρόθεση να μην υποπέσει και πάλι στα λάθη του παρελθόντος, αποκρύπτοντας όμως την αδυναμία της τελικά να υποκύψει, μάλλον σε σύντομο χρονικό διάστημα. Συνοψίζει την έναρξη της επανεκκίνησης της στη χρήση ουσιών, με την επικοινωνία του συγχωριανού της, που τελικά γίνεται και σύντροφός της. Ο τρόπος αφήγησης της υποτροπής της, δίνει την αίσθηση της ντροπής για ό,τι έγινε. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως αδύναμη να διαχειριστεί την απομάκρυνσή της από τις ουσίες, υποσκάπτοντας την κατάσταση δημιουργώντας ερωτική σχέση με έναν άνθρωπο που είναι ήδη εξαρτημένος. Ακόμη λόγω της «δουλειάς» του (βαποράκι), κινδυνεύει να μπλέξει με το νόμο. Η αφηγήτρια, αναπαράγει το μοντέλο της σχέσης που είχε συνάψει με το σύντροφο - αρραβωνιαστικό στην Αθήνα. Στο σημείο αυτό μια υπόθεση που θα μπορούσαμε να κάνουμε, είναι η ταύτιση της επιλογής των ερωτικών συντρόφων με το πατρικό πρότυπο. Αμφότεροι είχαν ζητήματα εξάρτησης.

B.16 (256 – 260) Κριτική στο παρόν του παρελθόντος

- 256 Δεν μπορούσα να καταλάβω τον κίνδυνο από όλο αυτό. (3)
- 257 Δεν μπορούσα, δε γυρνούσε το μυαλό μου πίσω να θυμηθώ τι πέρασα.
- 258 Αυτό που πέρασα ήταν και πολύ ψυχολογικό. (3)
- 259 Το έβλεπα σα να ξεφεύγω λίγο απ' τα προβλήματα. Σα να παγώνει ο χρόνος και να
260 μην υπάρχει τίποτα. ((αναστεναγμός))

Η Στέλλα προβαίνει σε αναστοχαστικά σχόλια στην αφήγησή της, από την απόσταση της παροντικής σκοπιάς, αποδίδοντας την υποτροπής της σε ψυχολογικά αίτια. Ενδεχομένως, έχει κατασταλάξει σε αυτά έπειτα από τη βιογραφική της εργασία στη θεραπευτική κοινότητα. «Τοποθετείται» ως ένας ψυχολογικά²⁹ εξαρτημένος άνθρωπος. Το γεγονός ότι παραπάνω παρουσίασε τη ζωή της όπως την είχε φανταστεί, εγείρει υποθέσεις για τα προβλήματα που επικαλείται αργότερα. Το παρελθόν τη βαραίνει και η ταμπέλα του «ανεπιθύμητου παιδιού», δεν έγινε αντικείμενο εσωτερικής επεξεργασίας ποτέ. Η ανάγκη να απωθήσει ό,τι την πονά, γίνεται επιτακτική.

B.17 (261 – 267) Η έκθεση της στο επαγγελματικό της πλαίσιο

- 261 Ωσπου όταν είδα ότι πίνω κάθε μέρα, και προσπάθησα να κόψω,
- 262 πήρα ένα κωλοφάρμακο με είχε δώσει, τι σκατά ήταν ένα υποκατάστατο (.)
- 263 πήγα στη δουλειά μου, έπαθα ζημιά, έπαθα επιληψία, έπεσα κάτω,
- 264 με πήγαν στο νοσοκομείο.
- 265 Έγινα ρεζίλι, δεν ξαναπήγα στη δουλειά μου, γιατί είχε έρθει μαζί και το αφεντικό και
266 η κοπέλα που δουλεύαμε μαζί, και είχα πει ότι είχα κάνει χρήση ηρωίνης και μετά
267 από δύο μέρες πήρα αυτό το υποκατάστατο.

Το άφημα της αφηγήτριας στην καθημερινή εξάρτηση, την προβληματίζει και ωθεί στην λήψη υποκατάστατου προκειμένου να διακόψει. Η εσωτερική σύγκρουση εξακολουθεί να υπάρχει, μιας και αντιλαμβάνεται πως ρισκάρει να χάσει αυτά που έχει. Η κρίση επιληψίας που ακολούθησε ως παρενέργεια, την εκθέτει ανεπανόρθωτα, αφού αναγκάζεται να μιλήσει για την εξάρτησή της στο επαγγελματικό της

²⁹ Βλ. Μάτσα (2001 :69)

περιβάλλον. Ως υπεύθυνο για την οργανική της κατάρρευση, φωτογραφίζει τον σύντροφο, υποδηλώνοντας την άγνοιά της για τον αντίκτυπο. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως «περιττή», ως μια χρήστρια που δεν έχει θέση στον κόσμο των «καθαρών», γιατί η εξάρτηση της δημιουργεί προβλήματα. Η απόφασή της να αποχωρήσει από την εργασία της, παρουσιάζει και το στοιχείο της ευθιξίας.

B.18 (268 – 273) Συνέχιση του πρότερου βίου

- 268 Ντράπηκα πάρα πολύ.
- 269 Κλείστηκα σπίτι μου, ήρθε και αυτός και πλακώθηκα στο πιόμα,
- 270 ήμουν μαζί του και έπινα.
- 271 Μετά είχα πιάσει δουλειά σε ένα γραφείο,
- 272 που είχε να κάνει με πωλήσεις και μάρκετινγκ (.)
- 273 συνέχισα το πιόμα.

Η κρίση που έπαθε, της δημιούργησε αισθήματα ντροπής, δικαιολογία που την οδηγεί να βρει παρηγοριά στις ουσίες μαζί με το σύντροφο. Προσπαθώντας να κρατήσει την επαφή της με τον έξω κόσμο, ξεκινά να εργάζεται σε ένα γραφείο, κάνοντας παράλληλα και χρήση. Η άσχημη εμπειρία του υποκατάστατου, την οδηγεί στα σίγουρα μονοπάτια της ηρωίνης. Υποθέτουμε ότι γνωρίζει τον τρόπο να είναι καλά και να έχει μια επαγγελματική ταυτότητα, προσφέροντάς της λίγη από την αίσθηση της σταθερότητας που είχε δημιουργήσει μετά την πρώτη της αποτοξίνωση. Η επιλογή να εργάζεται και όχι να πουλά ουσίες όπως ο σύντροφός της, δηλώνει την στάση της να παλεύει για τη ζωή της με έννομα μέσα, αποδεικνύοντας στην ίδια και στην αφηγήτρια, ότι μπορεί και τα καταφέρνει.

B.19 (274 - 290) Τα νομικά ζητήματα του συντρόφου

- 274 Αυτός συνέχισε να σπρώχνει.
- 275 Εγώ όμως είχα άλλη νοοτροπία πάνω σε όλο αυτό,

- 276 μεγάλωσα αλλιώς κάτω Αθήνα. (2)
- 277 Προσπάθησα να μας προστατέψω,
- 278 ήταν πολύ δύσκολο να βρεις ηρωίνη και να αγοράσεις ηρωίνη. (4)
- 279 Του πήγαινα πολύ κόντρα σε όλο αυτό που έκανε, που έσπρωχνε, που πούλαγε και
280 όλα αυτά, τον έβαλα στα λόγια να σταματήσει (4).
- 281 Να μη στα πολυλογώ, αυτός και καλά σταμάτησε όλα αυτά (.)
- 282 του έλεγα «σταμάτησε» γιατί είχε και δικαστήρια,
- 283 θα έμπαινε μέσα, ήταν με αναστολή,
- 284 χρωστούσε και λεφτά σε ένα Βούλγαρο. (3)
- 285 Σταμάτησα από τη δουλειά, γιατί δε μπορούσα να πηγαίνω άλλο κομμάτια.
- 286 Ό,τι λεφτά είχα στην άκρη. Εφτά οχτώ χιλιάρικά του τα έδωσα
- 287 για να τα δώσει στο Βούλγαρο (5)
- 288 και μετά άρχισαν άλλες μαλακίες ((συγκίνηση)),
- 289 δεν είχα δουλειά, (2)
- 290 δεν είχαμε λεφτά γιατί αυτός σταμάτησε να σπρώχνει (2).

Η εμπειρία της Αθήνας και ό,τι πέρασε, φανερώνει την έντονη αντίδρασή της στις πωλήσεις ναρκωτικών που κάνει ο φίλος της. Αντιπαράθετοι την κατάσταση στις πωλήσεις ουσιών μεταξύ των δύο πόλεων (Θεσσαλονίκη – Αθήνα. «Εγώ όμως είχα άλλη νοοτροπία πάνω σε όλο αυτό, μεγάλωσα αλλιώς κάτω Αθήνα»). Ο κίνδυνος αναβίωσης της φυλάκισης του συντρόφου, είναι κάτι που την τρομάζει. Η χρήση πληθυντικού αριθμού («Προσπάθησα να μας προστατέψω»), μπορούμε να υποθέσουμε πως: 1) Είχε αναπτύξει βαθιά αισθήματα για το φίλο της, και θα της ήταν ιδιαίτερα επώδυνο να ξανά ζήσει την ίδια εμπειρία. 2) Μια καταδίκη του συντρόφου για πώληση ναρκωτικών, μοιραία θα επηρέαζε και εκείνη ως συνένοχη, φέρνοντάς τη αντιμέτωπη με το νόμο. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως προστάτης της σχέσης της και του εαυτού της από τις ποινικές διώξεις και τα προβλήματα με τον μάλλον έμπορο Βούλγαρο, «ηθικολογώντας» κατά κάποιο τρόπο σχετικά με τη δική της στάση.

Επιπλέον, η παραίτησή της από τη δουλειά, αποτυπώνει το βαθμό εξάρτησης που έχει περιέλθει, «τοποθετώντας» τη πλέον στο έλεος της υποτροπής. Ακόμη οι παροτρύνσεις της στο φίλο της να διακόψει τις πωλήσεις ναρκωτικών, από τη μια πλευρά εισακούστηκαν, από την άλλη επέφεραν την απώλεια κάθε είδους εισοδήματος, εκφράζοντας την αντίφαση της στην αφήγηση.

B.20 (291 – 307) Η αιτιολογία της υποτροπής της

- 291 Ερ. Όταν λες να σπρώχνει [τι ακριβώς..
- 292 Σ. [Πούλαγε πρέζα. (2). Εν τω μεταξύ. ((συγκίνηση)) (2) Με συγχωρείς είμαι λίγο (.)
- 293 αναστατώθηκα.
- 294 Ερ. Κανένα πρόβλημα.
- 295 Σ. Με (.) άρχισα να λέω αυτά και αναστατώθηκα. (2)
- 296 Όταν έκανα την υποτροπή μου, που σου είπα που άρχισα να πίνω μαζί με αυτόν που
- 297 είπα το ναι τη φίλη μου (.)
- 298 τότε είχε πεθάνει ο πατέρας μου.
- 299 Για μένα (.) παρόλο που δεν είχα σχέση με τον πατέρα μου,
- 300 τον θαύμαζα τον έβλεπα σαν κάτι..
- 301 δεν καταλάβαινα πόσο επικίνδυνη ήταν η χρήση αλκοόλ που έκανε,
- 302 ούτε το έβλεπα σαν κάτι μεγάλο το ότι έπινε και με χτυπούσε. ((αναστεναγμός)).
- 303 Τον θαύμαζα που είχε κάνει τόσα πράγματα στη ζωή του.
- 304 Τη μάνα μου δεν την ήθελα ποτέ. (2)
- 305 Μου στοίχησε πάρα πολύ όταν έχασα τον πατέρα μου,
- 306 όταν πέθανε ο πατέρας μου και είχα κάνει αυτό το πióμα που σου λέω (2) και
- 307 ξεκίνησα ξανά να πίνω ηρωίνη, μετά ήρθε..

Η Στέλλα διακόπτει την συνέχεια της προηγούμενης αφήγησης, και εισάγει την ερευνήτρια στην αιτία της υποτροπής της. Φορτίζεται ιδιαίτερα συναισθηματικά και αμέσως αναφέρει τον θάνατο του πατέρα της. Μετά από τις δυσκολίες που έχει

αφηγηθεί, αποτυπώνει την βασική αφορμή, ίσως και αιτία για το λόγο που υπέκυψε τότε και έκανε χρήση μετά από 7 χρόνια «καθαρή». Η σχέση της με τον πατέρα ήταν διαφορετική από εκείνη με τη μητέρα της. Η ίδια μιλά ανοιχτά για την οπτική των γονέων της. Και οι δύο ήταν απόμακροι, όμως η μητέρα περισσότερο απορριπτική. Σε εκείνη η αφηγήτρια μοιάζει να μην αναγνώριζε το δικαίωμα να είναι απόμακρη, γιατί είχε ένα παραδοσιακό ρόλο παραμένοντας στο σπίτι. Αντίθετα ο πατέρας όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, λόγω των επαγγελματικών του υποχρεώσεων απουσίασε για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Υποθέτουμε πως για τη Στέλλα αυτό λειτούργησε μέσα της: 1) Ως μια δυνατή ταυτότητα του πατέρα, που αναγνωρίζεται η σημαντικότητά του από το πλαίσιο εργασίας του. Είναι απαραίτητος και για αυτό απουσιάζει, αλλά και αυτός ο δυνατός ρόλος του αποδίδει την ισχύ σε οικονομική ευρωστία. 2) Η απουσία του ήταν και ο λόγος που δεν κατάφερε να αναπτύξει με το παιδί του μια πιο βαθιά συναισθηματική επαφή.

Άξια προσοχής ωστόσο είναι η αντιμετώπιση της βίας του πατέρα από το αλκοόλ. Σε προηγούμενη ενότητα (A4: 23-24), μοιράστηκε τον αντίκτυπο της συναισθηματικής έντασης που δεχόταν, όταν ο πατέρας της έχανε τον έλεγχο και δρούσε βίαια προς εκείνη και τη μητέρα της. Στο χωρίο αυτό, μοιάζει να τροποποιεί τη συμπεριφορά του πατέρα, μειώνοντας το κολάσιμο των πράξεών του. Υποθέτουμε ότι παρουσιάζοντάς τη ως υποδεέστερης σημασίας, έμμεσα ταυτοποιεί ως τέτοια και τη δική της εξάρτηση και υποτροπή, δημιουργώντας άμεσα ένα πλαίσιο προσωπικής δικαιολόγησης (B16). Η αντιπαραβολή της ιστορίας ζωής της Στέλλας με την αφήγησή της, μας οδηγεί και σε μια διαφορετική παραδοχή. Την ανάγκη να αποκατασταθεί συναισθηματικά ο πατέρας της μέσα της. Η απώλεια ευκαιρίας περεταίρω διάδρασης μεταξύ τους λόγω του θανάτου του, τον «δικαίωσε» για την όποια συμπεριφορά του.

Μια άλλη υπόθεση αφορά τη σύνδεση της βιαιότητας του πατέρα με το ενδιαφέρον του προς το πρόσωπό της. Για εκείνη αυτό ήταν κατά κάποιο τρόπο το «φυσιολογικό» ένας τρόπος να της δίνει προσοχή. Αντίθετα η μητέρα δεν είχε καμία δικαιολογία να μην είναι κοντά με το παιδί της. Δεν αναφέρεται καμία επαγγελματική δραστηριότητα, που ισοδυναμεί με περιορισμένη αναγνώριση. Η επιτυχίες του πατέρα, παρουσιάζονται ως αντίστιξη με το τίποτα της μητέρας («Τον θαύμαζα που είχε κάνει τόσα πράγματα στη ζωή του»). Ο πατέρας «τοποθετείται» ως πρότυπο για την αφηγήτρια, όπου την έκανε να λειτουργήσει μιμητικά, αρχικά με την εξαρτητική

συμπεριφορά της από κάποια ουσία (ο πατέρας αλκοολικός), και έπειτα με την εντατική εργασία της («Έκανα 4 δουλειές για να σπουδάσω». Ο πατέρας εργαζόταν στο εξωτερικό και τον Πειραιά και έλειπε συχνά). Η μητέρα «τοποθετείται» ως ανεπιθύμητη, στοιχείο που αντίστοιχα είχε αποδοθεί στη Στέλλα από τη μητέρα της με τη συμπεριφορά της. Ενώ στη μέχρι τώρα αφήγησή της, εκείνη εμφανιζόταν ως απορριπτική, πληγώνοντας τα αισθήματα και την ανάγκη της κόρης της για συναισθηματική επαφή. Η φορέας βιώματος «τοποθετείται» ως ένα παιδί που πενθεί για την πατρική φιγούρα – πρότυπο δύναμης. Έχει χάσει το συνδετικό κρίκο με την πατρική οικογένεια και την κινητήριο δύναμή της. Αυτή η απώλεια συνδέεται από την ίδια με την επαναφορά στη χρήση ως αλληλένδετα στοιχεία.

B.21 (308 – 314) Αναφορά σε μέλη της οικογένειας και το βιασμό της μικρής της αδερφής

308 Έχω άλλες δύο αδερφές. (3) Η μια είναι 26, η άλλη 19.

309 Τότε η μικρή ήταν 13 χρονών.

310 Η άλλη ήταν παντρεμένη.

311 Στο χωριό και οι δύο. (3)

312 Εν πάση περιπτώσει.

313 Ο γαμπρός μου μαζί με κάποια άλλα άτομα, κλείδωσαν κάπου τη αδερφή μου τη

314 μικρή δυο μέρες (.) και τη βίασαν δύο άτομα. (3)

Έχοντας περάσει ήδη τα μισά της αφήγησης, η Στέλλα επιλέγει σε αυτό το σημείο να αναφέρει την ύπαρξη των δύο αδελφών της. Για την μικρή είχε ήδη κάνει αναφορά, όμως για την πρώτη κατά σειρά, αποφάσισε να αναφερθεί τώρα, με αφορμή ένα άσχημο περιστατικό ' το βιασμό της μικρής αδερφής. Η επιλογή της αφηγήτριας να αναφέρει τις αδελφές της σε αυτό το σημείο, μας οδηγεί στην υπόθεση ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη συναισθηματική επαφή μεταξύ τους. Η ανατροφή της Στέλλας από τη γιαγιά, η μη επαφή της μητέρας με την πρωτότοκη κόρη της και η απουσία της αφηγήτριας στην Αθήνα σε όλη τη διάρκεια της εφηβείας της, συνηγορούν στον περιορισμένο δεσμό μεταξύ αδελφών. Θα μπορούσαμε ακόμη να προβούμε στη σκέψη, πως η φορέας βιώματος επιθυμεί να εστιάσει στον εαυτό της και τους άμεσα υπεύθυνους για την κατάστασή της, διεκδικώντας το μεγαλύτερο μέρος της

αφήγησης. Επιπλέον η αφηγήτρια παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις αδερφές της, που μας επιτρέπουν να υποθέσουμε το κοινωνικό υπόβαθρο τους. Οι αδερφές «τοποθετούνται» ως κορίτσια της επαρχίας. Ιδιαίτερα η πρώτη αδερφή έχει ακολουθήσει τον παραδοσιακό δρόμο ενός κοριτσιού που παντρεύεται πολύ νέο.

Η αναφορά του τραγικού γεγονότος του βιασμού, είναι ίσως δηλωτικό της κατάστασης που επικρατούσε στην οικογένεια, μετά την απώλεια του πατέρα. Ο τελευταίος «τοποθετείται» ως ο φύλακας της οικογένειας, που ο θάνατός του έφερε την ανατροπή, αφήνοντας τα υπόλοιπα μέλη απροστάτευτα. Ο γαμπρός «τοποθετείται» ως ηθικός αυτουργός του βιασμού, που λειτούργησε κάτω υπό το ρόλο του άντρα στη διαδοχή, δρώντας ανέντιμα. Το γεγονός αυτό επιπρόσθετα, θα μπορούσε να διανθίζει την ήδη πλούσια σε άσχημες εμπειρίες ζωή και αφήγησή της, λειτουργώντας ως παρέκβαση της αφήγησης, που η Στέλλα αναζητά ώστε να εκθέσει τους επιπλέον παράγοντες και την αλληλουχία των γεγονότων που αιτιολογούν την περίοδο της υποτροπής της.

B.22 (315 – 334) Απολογία για την αδυναμία παροχής βοήθειας προς την ίδια και την οικογένειά της

- 315 Είχα χάσει και τον πατέρα μου,
- 316 είχα χάσει την μπάλα σου λέω (.) είχα χάσει τη μπάλα. Δεν ήξερα τι σκατά να κάνω.
- 317 Δεν ήμουν έτοιμη ούτε την περιουσία να πάρω, ούτε να δουλέψω σε αυτά,
- 318 ούτε ευθύνες να αναλάβω.
- 319 Να βοηθήσω την αδερφή μου που ήταν παντρεμένη και ο άντρας της ενεπλάκην σε
- 320 αυτή την ιστορία,
- 321 ούτε να αναλάβω τη μικρή.
- 322 Έβλεπα τη ζωή μου ρε πούστη μου,
- 323 προσπαθούσα να κάνω κάτι και δε φταίω εγώ,
- 324 νοιώθω ότι με γαμήσανε με όλα αυτά. ((κλάμα)) (2)
- 325 Δεν μπορούσα να το αντιμετωπίσω,
- 326 τα ‘πνιγα όλα στο πióμα.

- 327 Όλα προσπάθησα να βοηθήσω με δικηγόρους με,
328 δε μπορούσα τα ‘πνιγα όλα στη πρέζα.
329 Όπου έφτασα στο σημείο που σου είπα,
330 δε μπορούσα να πάω να δουλέψω.
331 Σταμάτησα τη δουλειά, αυτός σταμάτησε να πουλάει πρέζα.
332 Έπαιρνα κάποια λεφτά απ’ την μάνα μου για το ενοίκιο (7) ((αναστεναγμός))
333 και για να πίνουμε.
334 Τότε έπινα μικρές ποσότητες. ((συγκίνηση))

Η Στέλλα αναφέρεται στο θάνατο του πατέρα της, ως το μεγαλύτερο πλήγμα, που την έφερε ιεραρχικά να πάρει τη θέση του «προστάτη». Υποθέτουμε πως η μητέρα της ως μεγαλύτερης πια ηλικίας ή των δυσκολιών που έχουν αναφερθεί παραπάνω, δεν έχει τη δύναμη που χρειάζεται για να ανταπεξέλθει. Ως πρωτότοκη και νέα, η αφηγήτρια καλέστηκε να αναλάβει την περιουσία που κληρονομήθηκε, η οποία υποθέτουμε ότι αφορούσε γεωργικές εργασίες (από την αναφορά στο κτήμα στην Α΄ αφηγηματική ενότητα). Της κληροδοτείται ένα βάρος και μια ευθύνη για τα οποία δεν ήταν προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει, συνδυαστικά με το γεγονός του βιασμού της μικρής αδερφής με τη βοήθεια του γαμπρού της. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως η μόνη ικανή που μπορεί να πάρει τη θέση του πατέρα της, και άρα χρειάζεται να διευθετήσει τα πάντα.

Η ταυτόχρονη υποτροπή της, της κάνει ακόμη πιο αδύναμη (σωματικά και πνευματικά). Η ανατροπή στα σχέδια της ζωής της, της δημιουργεί μεγαλύτερη ταραχή, θεωρώντας ότι είναι ευθύνη των όσων έχουν συμβεί στην πατρική της οικογένεια. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι αποδίδει ευθύνη και στη μητέρα της για την κατάσταση των ευθυνών που περιήλθε. Ωστόσο δεν γίνεται ξεκάθαρο εάν επωμίστηκε με ευθύνες ή επέλεξε κατά κάποιο τρόπο να τις αναλάβει, τηρώντας το πρωτόκολλο της παράδοσης. Επιπλέον φέρεται ως τυπική και βοηθητική σε υποχρεώσεις που είχε, προσφέροντας ό,τι μπορούσε («Όλα προσπάθησα να βοηθήσω με δικηγόρους με»), «τοποθετούμενη» ως υποστηρικτική στην οικογένεια. Η κατάσταση αυτή την σπρώχνει πιο πολύ στο να βρει καταφύγιο στις ουσίες,

δημιουργώντας μια συνεκτική σύνδεση με την παραπάνω αφηγηματική ενότητα. Εκεί είχε αναφέρει όπως και το επαναλαμβάνει και εδώ, πως λόγω της διακοπής των παράνομων δραστηριοτήτων του συντρόφου και της αποπληρωμής του χρέους σε έμπορο ναρκωτικών, είχαν μείνει χωρίς χρήματα. Εδώ η αφηγήτρια διευκρινίζει την παροχή οικονομικής ενίσχυσης από τη μητέρα για την κάλυψη πολύ βασικών αναγκών τους (όπως εκείνοι της ιεραρχούσαν). Υποθέτουμε πως η Στέλλα θέλει να κάνει ξεκάθαρη την αποχή της ως ζεύγους από παράνομες δραστηριότητες, κάτι που άλλωστε ήθελε να κάνει σαφές και στην ίδια παραπάνω αφηγηματική ενότητα με τη ζωή της στη Αθήνα. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως δέσμια της οικονομικής ενίσχυσης από τη μητέρα της. Ταυτόχρονα η τελευταία «τοποθετείται» ως αρωγός για τη Στέλλα, αναλαμβάνοντας το ρόλο που κάποτε είχε ο άντρας της (να στέλνει λεφτά στην κόρη του).

B.23 (335 – 338) Αναφορά στην πλήρη απομάκρυνση της σχέσης μητέρας - κόρης

- 335 Μετά η μάνα μου με έκανε εντελώς στην άκρη,
336 δεν ήθελα και εγώ να τους μιλάω, δεν μπορούσα.
337 Δεν μπορούσα ούτε να μιλάω με την μάνα μου και να με φορτώνει προβλήματα
338 ούτε όλα αυτά.

Η προηγούμενη περιγραφή της μητέρας που υποστηρίζει οικονομικά την κόρη της, ανατρέπεται. Υποθέτουμε ότι η μητέρα είχε σκοπό να συντηρήσει την οικονομική ενίσχυση, αποβλέποντας στην ανάληψη ευθυνών από τη Στέλλα που αφορούν τα κληρονομικά ζητήματα. Ωστόσο, η αφηγήτρια, δεν παρέχει πληροφορίες για τους λόγους που ώθησαν τη μητέρα της να φτάσει σε αυτό το σημείο. «Τοποθετείται» η μητέρα, ως αδιάφορη προς την κόρη της, επιστρέφοντας στη στάση που πάντα κρατούσε απέναντί της.

Η απομάκρυνση και διακοπή επικοινωνίας από την αφηγήτρια με την οικογένεια, είναι αμοιβαία. Η Στέλλα θέλει να αποτινάξει το ρόλο της υπεύθυνης της οικογένειας και των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν από το θάνατο του πατέρα της. Η φορέας βιώματος «τοποθετείται» ως η φωνή της αντίδρασης και της απελευθέρωσης στις ευθύνες που η μητέρα της προσδοκά να της κληροδοτήσει.

B.24 (339 – 341) Αναστοχαστικά σχόλια

- 339 Δεν έβγαινε άκρη με τίποτα. Με τίποτα δεν έβγαινε άκρη.
340 Ούτε με τη μια την αδερφή μου που είχε μείνει με δύο μωρά στην αγκαλιά,
341 ούτε την άλλη μπορούσα να βοηθήσω.

Στο σημείο αυτό η Στέλλα μοιάζει να σηκώνει τα χέρια ψηλά. Δείχνει να θέλει να βοηθήσει τις αδερφές τις, χωρίς να γνωρίζει τον τρόπο. Η αναφορά στην κατάσταση της πρώτης αδερφής, υποδηλώνει το χωρισμό από τον άντρα της, μετά το περιστατικό του βιασμού της μικρής της αδερφής («Ούτε με τη μια την αδερφή μου που είχε μείνει με δύο μωρά στην αγκαλιά»). Η κατάσταση που επικρατεί στην οικογένεια, φανερώνει το περιορισμένο κοινωνικό κεφάλαιο που διαθέτει, στην αντιμετώπιση των κρίσεων. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» ως προστάτης που δεν μπορεί να εκπληρώσει το ρόλο του.

B.25 (342 – 343) Τρόποι εξασφάλισης της δόσης

- 342 Τέλος πάντων αρχίσαμε, να κάνουμε διάφορα για να βρούμε λεφτά.
343 Πρώτα αρχίσανε κλοπές σε μαγαζιά ((συγκίνηση)) (2).

Η διακοπή οικονομικής ενίσχυσης από τη μητέρα, οδηγεί τη Στέλλα και το σύντροφό της σε παράνομες πράξεις, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη δόση τους, υποδηλώνοντάς την πρώτη ως «ηθικό» αυτουργό για την ολίσθησή της. Η συναισθηματική φόρτιση της αφηγήτριας την «τοποθετεί» ως άτομο που χαλαρώνει ο αυτοέλεγχος που διέθετε, λειτουργώντας ως πρόδρομος της έκπτωτης πορείας της.

B.26 (344 – 367) Η ένταξη στο πρόγραμμα της μεθαδόνης

- 344 Εν τω μεταξύ αυτός ήταν και σε πρόγραμμα, ήταν και στη μεθαδόνη (.)
345 και με είχαν πιάσει μια φορά σε ένα μαγαζί,
346 με είχαν πιάσει και με μεθαδόνη πάνω μου,
347 προσπαθούσα να κόψω και το πήρα μπας και τα καταφέρω.
348 Δεν έκοψα ποτέ, αυτά τα έξι χρόνια που έπινα, που ήταν η υποτροπή μου,
349 δεν έκατσα ούτε μια μέρα χωρίς να πιω.

- 350 Μαλακίες.
- 351 Ε με πιάσανε στη μεθαδόνη,
- 352 να κάτω και εγώ στο πρόγραμμα να γραφτώ και να αθωωθώ στο δικαστήριο.
- 353 Μπήκα στο πρόγραμμα, αθωώθηκα στο δικαστήριο.
- 354 Δεν ήθελα να πηγαίνω στη μεθαδόνη,
- 355 το έβλεπα ότι ήταν κρατικό πρεζόνι ότι είναι χειρότερα και δεν θα κόψω ποτέ.
- 356 Ε αυτός πήγαινε κάθε μέρα (.)
- 357 πήγαινα και εγώ γιατί έπρεπε να βρούμε να πιούμε και ήμασταν χάλια κομμάτια (.)
- 358 βοηθούσε κάπως (.) και καλά.
- 359 Βοηθούσε να μη βγάζεις στερητικά_μέχρι να πας να πιεις πρέζα.
- 360 Αχ Θεέ μου (2).
- 361 Τέλος πάντων μη στα πολυλογώ,
- 362 ήμουν απάνω στο πρόγραμμα στη μεθαδόνη, έπινα και ηρωίνη,
- 363 ξεκίνησα να παίρνω και φάρμακα (.) πολλά φάρμακα.
- 364 Stedon να είμαι ήρεμη, tavor να είμαι ήρεμη, vovinepral για να έχω πρόλογο,
- 365 να μπορώ να λέω μαλακίες στον κόσμο (.)
- 366 να κάνω διάφορα είτε να κάνω κλοπές, είτε μετά έξω στον δρόμο κούτρες.
- 367 Είτε να πηγαίνουμε το βράδυ, να κλέβουμε παγκάρια. (2)

Η αφηγήτρια εισάγει την συνεντεύκτρια στην εποχή της πτώσης της. Δίνει την πληροφορία για την συμμετοχή του συντρόφου στο πρόγραμμα της μεθαδόνης (υποκατάστατο) και την προσπάθειά της να κάνει και εκείνη χρήση, ως βοήθεια διακοπής. Υπογραμμίζει ωστόσο πως καθ' όλη τη διάρκεια της υποτροπής της, δεν σταμάτησε ποτέ να κάνει χρήση, κάνοντας ταυτόχρονα και μια κριτική - σχολιασμό από τη παροντική οπτική της για την παρελθούσα κατάσταση («μαλακίες»). Οι παράνομες πράξεις (κλοπές) για την εξασφάλιση της δόσης, τη φέρνουν κάποια

στιγμή αντιμέτωπη με το νόμο. Ωστόσο η συμμετοχή του συντρόφου στο πρόγραμμα της μεθαδόνης και η άμεση επαφή της με το προσωπικό του προγράμματος, τη σώζουν από περαιτέρω ποινικές διαδικασίες («Μπήκα στο πρόγραμμα, αθώωθηκα στο δικαστήριο»). Η άποψή της όμως για το πρόγραμμα μείωσης της βλάβης (μεθαδόνη), είναι κακή, θεωρώντας πως δεν είναι λύση στο πρόβλημα της εξάρτησης. Η παροχή του υποκατάστατου της δίνει τη δυνατότητα να μην υποφέρει από στερητικά συμπτώματα, αφού η οικονομική της κατάσταση και του συντρόφου ήταν μηδενική. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως έρμαιο της εξάρτησης της, των μελάδων που αυτή επιφέρει και μιας προσωρινής λύσης που όμως δεν την πιστεύει. Το πρόγραμμα μεθαδόνης «τοποθετείται» ως η μοναδική λύση του «το μη χείρον βέλτιστον».

Με την έκφραση «Τέλος πάντων μη στα πολυλογώ», συνεχίζει την περιγραφή της θέλοντας να εστιάσει με κριτική διάθεση πάλι την περίοδο της συμμετοχής της στο πρόγραμμα της μεθαδόνης. Η παράλληλη λήψη ηρωίνης και φαρμάκων, είναι δηλωτική της βοήθειας που δεν θεωρεί ότι λαμβάνει από το υποκατάστατο. Μπορούμε να υποθέσουμε όμως και την ανυπαρξία πραγματικής διάθεσης για προσπάθεια διακοπής, δίνοντας την εντύπωση πως όλα τα παραπάνω μοιάζουν με δικαιολογήσεις. Όλα αυτά την οδηγούν στην συνέχιση των παραβατικών πράξεων.

B.27 (368 – 375) Ασθενής προσπάθεια διακοπής της χρήσης

- 368 Έκανα μια προσπάθεια να κόψω ένα καλοκαίρι μαζί μ' αυτόν,
369 τον πήρα πήγαμε στη Θάσο.
370 Ήταν μεγάλο βήμα το ότι φύγαμε από το πρόγραμμα.
371 Πήγαμε εκεί είχαμε φυσικά λίγη μεθαδόνη μαζί μας, είχαμε ηρωίνη και φάρμακα.
372 Με το που τελείωσε η μεθαδόνη δε μας έπιανε ούτε η ηρωίνη, ούτε τα φάρμακα,
373 τίποτα (.) πολλά στερητικά (4),
374 ώσπου γυρίσαμε πίσω Θεσσαλονίκη, όπως φύγαμε από το πρόγραμμα.
375 Καταφέραμε και φύγαμε από τη μεθαδόνη.

Η συνεντευξιαζόμενη, περιγράφει την αμυδρή απόπειρα διακοπής της χρήσης μαζί με το σύντροφό της. Επιλέγει να κάνει την προσπάθεια αυτή τη γενέτειρά της.

Από την κατοχή ουσιών, μπορούμε αν υποθέσουμε πως ήταν μια φευγαλέα απόπειρα διακοπής και όχι μια μεστή απόφαση, παρόλο που παρεμβάλει ένα αναστοχαστικό σχόλιο («Ήταν μεγάλο βήμα το ότι φύγαμε από το πρόγραμμα»), επιθυμώντας να αναδείξει την ισχυρή της πρόθεση να αποδεσμευτεί από τις ουσίες. Η αφηγήτρια δεν αιτιολογεί την επιλογή της ιδιαίτερης πατρίδας της για την κίνηση αυτή. Ούτε δίνει άλλες πληροφορίες σχετικά. Η επιλογή θα μπορούσε να σηματοδοτεί την εποχή της πρώτης της εκούσιας και επιτυχημένης εν τέλει απόπειρας της, να αποτοξινωθεί. Οπότε υποθέτουμε ότι ασυνείδητα επιθυμούσε να επαναλάβει τη διαδικασία, θεωρώντας πως η θετική εμπειρία της πρώτης φοράς, θα μπορούσε να αναβιωθεί. Μια άλλη σκέψη αφορά την πιθανή συνάντηση με την οικογένειά της, παρόλο που δεν γίνεται καμία αναφορά σε αυτή. Ούσα σε κακή κατάσταση, λειτουργεί τιμωρητικά προς τη μητέρα, περνώντας της το μήνυμα, πως είναι και εκείνη τώρα αδύναμη και δεν μπορεί να βοηθήσει κανέναν, αποποιούμενη τις ευθύνες που η μητέρα της προσπάθησε να μεταβιβάσει στην αφηγήτρια. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως ένας άνθρωπος που με το μυαλό της θέλει να φύγει από την εξάρτηση που περιήλθε, καταφέροντας μόνο την παροδική αλλαγή περιβάλλοντος, αφού νοιώθει να μη τη χωράει ο τόπος. Ο σύντροφος «τοποθετείται» ως μαριονέτα που ακολουθεί τη Στέλλα.

Η αποτυχημένη προσπάθεια διακοπής της χρήσης, οδηγεί στην επιστροφή στην πόλη, χωρίς να έχει αλλάξει το παρά μικρό. Η ζημιά που θεωρούν ότι τους προκάλεσε η μεθαδόνη («Με το που τελείωσε η μεθαδόνη δε μας έπιανε ούτε η ηρωίνη, ούτε τα φάρμακα, τίποτα (.) πολλά στερητικά»), ήταν και ο λόγος που αποχώρησαν από το πρόγραμμα. Εδώ το ζευγάρι παίρνει μια απόφαση. Παρόλο που μπορεί να λαμβάνει δωρεάν υποκατάστατο, προτιμά την ηρωίνη και τα φάρμακα. Μπορούμε να σκεφτούμε την δίνη της εξάρτησης που έχουν περιέλθει, που η επιθυμία αποτοξίνωσης υπερκαλύπτεται. Ακόμη αναλογιζόμενοι και τους περιορισμούς του προγράμματος υποκατάστασης με την παράλληλη χρήση να είναι απαγορευτική, το μέλλον τους στο πρόγραμμα δεν θα ήταν ευοίωνο.

B. 28 (376– 410) Η ζωή στην υποτροπή

- 376 Εν τω μεταξύ για να καταφέρουμε να πάρουμε ποσότητα,
377 εγώ είχα αφήσει το σπίτι μου, είχα πουλήσει τα πάντα, ό,τι είχα και δεν είχα,

- 378 έπιπλα, τηλεοράσεις τα πάντα.
- 379 Γυρίσαμε πίσω (.) ήταν χειμώνας (.)
- 380 δεν είχαμε που να μείνουμε, κοιμόμασταν στο ΑΧΕΠΑ (3).
- 381 Σηκωνόμασταν το πρωί χάλι μαύρο (3) ούτε να πιούμε είχαμε ούτε τίποτα.
- 382 Βγαίναμε έξω, στα πεζοδρόμια, πήγαινα ζητιάνευα δύο ώρες, μάζεβα λεφτά
- 383 30 - 40 ευρώ, να πάμε να πάρουμε κάτι να πιούμε.
- 384 Και μετά να κάτσουμε ξανά μια δύο ώρες έξω στο δρόμο (.)
- 385 ξανά να κάθομαι να ζητιανεύω, ξανά να πάμε να πιούμε,
- 386 ξανά έξω στο δρόμο, αυτό γινόταν όλη μέρα.
- 387 Και το βράδυ πάλι στο ΑΧΕΠΑ να τρέμουμε από το κρύο.
- 388 Τη βγάλαμε έτσι μήνες.
- 389 Μετά πήγαμε μείναμε σ' ένα φίλο του (5)
- 390 τότε πηγαίναμε σε μάρκετ κλέβαμε,
- 391 δεν γινότανε άλλο ο δρόμος της ζητιανιάς,
- 392 μας είχανε πάρει χαμπάρι παντού.
- 393 Πηγαίναμε κλέβαμε σε μάρκετ, τα πουλάγαμε και (.) αυτό όλη μέρα.
- 394 Όλη μέρα αυτό πηγαίναμε σε μάρκετ, πηγαίναμε τα δίναμε, παίρναμε πίναμε,
- 395 ξανά μάρκετ ξανά παίρναμε πίναμε..
- 396 τέλος πάντων. Και εκεί αναστολές, μαλακίες, δικαστήρια,
- 397 δεν μας έπαιρνε άλλο ούτε αυτό. (3)
- 398 Να μη στα πολυλογώ.
- 399 Μετά ξεκινήσαμε τα παγκάρια μαζί με το φίλο του βράδυ (6).
- 400 Μια μέρα, γυρίσαμε σπίτι (3) τον βρήκαμε με μια σύριγγα καρφωμένη (.)

- 401 δε μπορούσαμε να τον συνεφέρουμε (3).
- 402 Ήμασταν τόσο ελεεινοί ρε συ, που σηκωθήκαμε το πρωί πήγαμε να πιούμε
- 403 και μετά φωνάξαμε την αστυνομία και τη μάνα του.
- 404 Και έτσι ξανά μείναμε στο δρόμο. (4)
- 405 Γιατί το σπίτι ήτανε στο όνομά του.
- 406 Τέλος πάντων, αρχίσαμε να σπρώχνουμε.
- 407 Δεν μπορούσαμε να βρούμε λεφτά από παντού.
- 408 Αρχίσαμε παίρναμε μια ποσότητα με ηρωίνη,
- 409 κάθε μέρα παίρναμε συγκεκριμένη ποσότητα. (4)
- 410 Σπρώχναμε, μέναμε σε ξενοδοχείο (5).

Η Στέλλα περνά στην αφηγηματική ενότητα που σχετίζεται με τις παραβατικές πράξεις του ζευγαριού, ως απόρροια της εξάρτησης και της ένδειας που έχουν περιέλθει. Αρχικά η οικονομική έκπτωση ξεκινά με την πώληση όλων των υπάρχοντων της αφηγήτριας και την πολύμηνη και βασανιστική διανυκτέρευση τους σε δημόσιο νοσοκομείο της πόλης. Η φορέας βιώματος αναγκάζεται να υιοθετήσει το ρόλο της ζητιάνας, προκειμένου να συγκεντρώσει τα χρήματα που χρειαζόταν για τη δόση τους. Ο σύντροφος δεν αναφέρεται στο σημείο αυτό να κάνει το ίδιο. Μπορούμε να υποθέσουμε όμως την παρόμοια δράση του. Όμως η αναφορά σε πρώτο ενικό, την κάνει να φαίνεται πως έχει μπει στο ρόλο εκείνης που φροντίζει και για τους δύο, κάτι που επαναλήφθηκε και παραπάνω στο αφηγηματικό της κείμενο. Ο φίλος του συντρόφου έρχεται να λύσει το πρόβλημα της διανυκτέρευσης, όντας και ο ίδιος χρήστης. Εφόσον όμως το οικονομικό πρόβλημα παραμένει, οι μικρό κλοπές και ως προγενέστερη τακτική εξασφάλισης της δόσης συνεχίζεται. Η κατάσταση αυτή τους φέρνει πάλι αντιμέτωπους με ο νόμο, οπότε αναγκάζονται να αλλάξουν ρότα για να αποφύγουν τα χειρότερα, ξεκινώντας τις κλοπές στα παγκάρια των εκκλησιών.

Η αντίδραση στο θάνατο του φίλου – πάροχο στέγης, περιγράφεται αναστοχαστικά από την αφηγήτρια με ιδιαίτερα κριτική διάθεση («Ήμασταν τόσο

ελεεινοί ρε συ, που σηκωθήκαμε το πρωί πήγαμε να πιούμε και μετά φωνάξαμε την αστυνομία και τη μάνα του»). Το γεγονός αυτό την κάνει να αισθάνεται ιδιαίτερα ντροπιαστικά για το σημείο που έφτασε τότε, λειτουργώντας αντιπαραθετικά με το σήμερα και την ικανότητα να διαθέτει διαύγεια πνεύματος. Επιπλέον, η απώλεια του φίλου τους, σηματοδοτεί ξανά την επιστροφή του ζευγαριού στην κατάσταση αστεγίας, αιτιολογώντας την εμπλοκή τους με το μικρό εμπόριο ναρκωτικών, ώστε να έχουν στέγη και ηρωίνη.

Η εκπωτική πορεία της Στέλλας είναι ιδιαίτερα γλαφυρή αφηγηματικά. Η παροχή αυτών των πληροφοριών, αντανακλά κάθε στέρηση αυτοελέγχου και αξιοπρέπειας που έχει περιέλθει. Επιπλέον θέλει να επικοινωνήσει την κατάσταση της εξαρτητικής της συμπεριφοράς, γεφυρώνοντάς τη με την προηγούμενη περίοδο της ζωής της. Η Στέλλα «τοποθετείται» συνολικά ως εγκλωβισμένη στην εξάρτησή της και ταυτόχρονα παραβατική, απογυμνωμένη από κάθε ίχνος αξιοπρέπειας.

B. 29 (411 – 420) Νέα σχέση, διατήρηση της χρήσης

- 411 Να μη στα πολυλογώ γνώρισα ένα παιδί που ήταν καθαρός το '17 (.)
- 412 ξεκινήσαμε να βγαίνουμε. (3)
- 413 Του είπα την αλήθεια, και του είπα κιόλας ότι θέλω να κόψω. (2)
- 414 Το παιδί νοίκιασε ένα σπίτι, με πήρε και μένα εκεί.
- 415 Δεν ήξερε από τέτοια πράγματα, δεν είχε καμία σχέση.
- 416 Εγώ τον έλεγα ότι θα κόψω αλλά συνέχεια έπινα (.)
- 417 συνέχεια του 'λεγα «χρειάζομαι αυτό».
- 418 Οκ. Με έδινε λεφτά, ήθελε δεν ήθελε γιατί τα έσπαγα όλα
- 419 και πήγαινα ψώνιζα. ((αναστεναγμός)).
- 420 Τέλος πάντων τα φτιάξαμε μαζί μ' αυτόν. (.)

Η αφηγήτρια χωρίς να προσδιορίσει τι συνέβη με το σύντροφό της, μιλά για μια νέα γνωριμία, που δεν έχει σχέση με ουσίες. Μπορούμε να υποθέσουμε πως για εκείνη δεν υπάρχει κάτι σημαντικό να αναφέρει. Η πορεία της ήταν

προδιαγεγραμμένη με τον σύντροφο – χρήστη, οπότε επιλέγει να φύγει από κοντά του, προκειμένου να κάνει μια προσπάθεια να επανέλθει. Ωστόσο δεν προσδιορίζεται καμία συνθήκη για το χωρισμό τους. Μια άλλη σκέψη, οδηγεί πως αντίθετα παραλείπει κάτι ουσιαστικό επιτηδευμένα, ίσως για να μην εκτεθεί.

Στο νέο ερωτικό σύντροφο εκφράζει τη «μεταμέλειά» της για την κατάσταση που βρίσκεται και την επιθυμία της να κόψει τη χρήση. Ωστόσο μοιάζει να κάνει κύκλους γύρω από το θέμα, μη τηρώντας τα λεγόμενά της. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι εκτός της προηγούμενης σκέψης, η συμβίωση με το νέο σύντροφο, αποτελούσε έναν τρόπο εξασφάλισης στέγης, χωρίς οικονομική επιβάρυνση για την ίδια και χωρίς τον κίνδυνο να ζήσει ό,τι με τον φίλο – χρήστη που κατέληξε για λόγους που αφορούσαν τον εθισμό του στις ουσίες. Η εξαρτητική της συμπεριφορά, λειτουργεί ως μέσον πίεσης για τη νέα σχέση, που αναγκάζεται να χρηματοδοτεί την αγορά της δόσης της. Η αφηγήτρια «τοποθετείται» σε μια φιγούρα μπερδεμένη και αφερέγγυα, που δηλώνει μόνο στα λόγια την πρόθεσή της να αποτοξινωθεί. Ο νέος σύντροφος «τοποθετείται» ως καλοπροαίρετος προστάτης της Στέλλας, που υπακούει στα καμώματά της, πιθανότατα και από φόβο, για να διατηρήσει τις ισορροπίες.

B.30 (421 - 431) Η εγκυμοσύνη και η προσπάθεια αποτοξίνωσης

- 421 Έμαθα ότι είμαι έγκυος. (6)
- 422 Χωρίς πολλά πολλά (.) δεν μπορούσα τίποτα να κόψω,
- 423 δεν μπορούσα να μείνω ούτε μια μέρα χωρίς να πιω. (4)
- 424 Εμ, ήμουν όμως έγκυος,
- 425 το ήξερε, ήξερε τα πάντα.
- 426 Με τον άλλον σταμάτησα να έχω επαφές (.)
- 427 γιατί προσπαθούσα να βγω από όλα αυτά. (2)
- 428 Όταν είδα ότι δεν μπορώ μόνη μου,
- 429 μετά από και, είχα πάει μετά από κάποιους μήνες στο detox (3)
- 430 έκατσα εκεί με υποκατάστατα.

431 Με το που βγήκα ξανά πήγα ήπια. (.)

Η εγκυμοσύνη έρχεται να ταράξει την καθημερινότητα της εξάρτησής της συνεντευξιζόμενης. Φαίνεται να αμφιταλαντεύεται συναισθηματικά για την χρήση ουσιών, τη στιγμή που ξέρει ότι μέσα της υπάρχει μια ζωή («δεν μπορούσα να μείνω ούτε μια μέρα χωρίς να πιω. (4) Εμ, ήμουν όμως έγκυος»). Υπογραμμίζει την επιθυμία διακοπής σχέσεων με τον πρώην σύντροφο – χρήστη, για λόγους απομάκρυνσής της από τον κόσμο των ουσιών. Φαίνεται όμως ότι το νέο της εγκυμοσύνης της, λειτουργεί παροδικά τουλάχιστον ως κίνητρο για μια προσπάθεια αποτοξίνωσης ' αυτή τη φορά σε οργανωμένο πρόγραμμα και όχι μόνη της.

Υποθέτουμε ότι φόβος μιας αποτυχημένης ατομικής προσπάθειας ούσα έγκυος, ήταν ο λόγος που την οδήγησε στην πόρτα του detox. Ασυνείδητα, ένα μωρό μοιάζει να είναι η ευκαιρία της για να προσπαθήσει πιο πολύ να δουλέψει τον εθισμό της. Όμως η εξάρτησή της είναι βαθύτερη από τα σωματικά - στερητικά συμπτώματα που εκφράζει, που δεν της αφήνει άλλα περιθώρια, παρά την επιστροφή στη χρήση. Η Στέλλα «τοποθετείται» αρχικά ως ειλικρινής απέναντι στο νέο σύντροφο, ενημερώνοντάς τον σχετικά με την νέα της κατάσταση. Υπονοείται πως δεν είναι αυτός ο πατέρας του παιδιού («το ήξερε, ήξερε τα πάντα»). Επίσης, ως μια κοπέλα που αρχίζει να αισθάνεται μια άλλη ευαισθησία από το νέο της εγκυμοσύνης και που προσπαθεί να κάνει ένα πιο σοβαρό βήμα προς την απεξάρτηση, έστω και αποτυχημένο. Υποθέτουμε ότι η σύναψη της νέας σχέσης έγινε άμεσα από την προηγούμενη, εφόσον έμαθε για την εγκυμοσύνη της ' στοιχείο που άφησε κενό στην προηγούμενη ενότητα. Μπορούμε να σκεφτούμε την δημιουργία της νέας σχέσης, ως συνυφασμένη με τη γνώση του γεγονότος.

B.31 (432 – 440) Η γέννα και η παλινδρόμηση στη χρήση

432 Τέλος πάντων (2). Γέννησα (6).

433 Λίγο πριν γεννήσω (.) λίγες μέρες πριν γεννήσω,

434 μαλώσαμε μ' αυτόν, με έδωξε από το σπίτι (2).

435 Και ήμουνα με την κοιλιά στο στόμα, και ήμουνα στο δρόμο. (2)

- 436 Πήρα τηλέφωνο τον άλλον (3) τον πατέρα του παιδιού μου (.)
- 437 αυτόν που πίναμε τόσα χρόνια μαζί.
- 438 Θυμάμαι τρέχαμε να πιούμε, με είχε πάει σπίτι του.
- 439 Μετά από 2-3 μέρες γέννησα (8).
- 440 Εν πάση περιπτώσει, συνέχισα να έχω επαφές με τον πατέρα του παιδιού.

Η Στέλλα «αναγγέλλει» τη γέννηση του μωρού, χωρίς κάποια ιδιαίτερη συναισθηματική φόρτιση. Υποθέτουμε ότι η κατάσταση εθισμού της, δεν της επιτρέπει να νοιώσει. Θα μπορούσε ακόμη η παύση της («Γέννησα (6)»), να οφείλεται σε μια κριτική στάση στο σήμερα, απέναντι στο γεγονός της μη συναισθηματικής της αντίδρασης στη γέννα. Η ίδια «τοποθετείται» ως συναισθηματικά αποστασιοποιημένη από τη γέννηση του παιδιού της.

Χωρίς να μπει σε λεπτομέρειες μιλά για τη ρήξη της με το σύντροφο της λίγες μέρες πριν γεννήσει. Μπορούμε να υποθέσουμε πως η εξαρτητική της συμπεριφορά οδήγησε τον σύντροφο της σε αυτή την πράξη. Ο σύντροφος «τοποθετείται» ως άσπλαχνος που δεν σεβάστηκε την κατάσταση της αφηγήτριας ως εγκύου.

Η Στέλλα εβρισκόμενη σε κατάσταση αστεγίας, υπονοεί πως αναγκάζεται να επικοινωνήσει με τον πρώην σύντροφο και πατέρα του παιδιού, ο οποίος και τη φιλοξενεί στο σπίτι του μέχρι τη στιγμή της γέννας. Παρόλο που εμφανίζονταν μαζί ως άστεγοι, δεν παρέχει πληροφορίες για την μετέπειτα στέγασή του. Παράλληλα συνεχίζουν και κάνουν χρήση μαζί. Ο πατέρας του παιδιού «τοποθετείται» ως σωτήρας της αφηγήτριας, αφού της παρέχει στέγη και προφανώς τις δόσεις της, αφού η ίδια δεν είχε καμία οικονομική δυνατότητα. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως βαθιά εθισμένη, που και ως ετοιμόγεννη το μυαλό της κατακλύζεται από την κάλυψη της δόσης της.

B.32 (441 – 486) Η εμπειρία τη νοσηλείας και των στερητικών συμπτωμάτων

- 441 Το παιδί ήτανε στο Ιπποκράτειο, είχα γεννήσει νωρίτερα, στη θερμοκοιτίδα.
- 442 Ήθελα να κόψω (3).

443 Τα ξαναβρήκα με το άλλο το παιδί που ήταν καθαρός (.) μετά από κανά μήνα.
444 Νοίκιασα και ένα σπίτι (.) μόνη μου.
445 Και εκεί ήταν που έκανα άλλη μια προσπάθεια ξανά, με το detox.
446 Καλά όταν πήγα ήμουνα σε ελεεινή κατάσταση,
447 ευτυχώς είχα κόψει τα φάρμακα, έπινα μόνο ηρωίνη τότε,
448 αλλά ήμουνα σε ελεεινή κατάσταση.
449 Θυμάμαι ήμουνα σχεδόν ένα μήνα με 39 πυρετό, δεν έπεφτε με τίποτα.
450 Είχα γεμίσει σπυράκια, είχα μια αλλεργία στο augmedin,
451 είχα πάθει γαστρεντερίτιδα και δεν ήξερα τι έχω.
452 Όλα αυτά, και έκανα και την εισαγωγή μέσα στο ψυχιατρείο (.)
453 εδώ στη Β΄ παθολογική.
454 Ήταν πολύ δύσκολα τα στερητικά, παρόλο που έπαιρνα το υποκατάστατο.
455 Ήμουνα τρεις μέρες σε κόμα ρε συ.
456 Στο κρεβάτι, με πάπια, με ορούς (2).
457 Μετά που σηκώνομαι μου 'ρχεται να ξεράσω.
458 Πέρασα τόσο δύσκολα,
459 έκατσα, ξέρω 'γω έκατσα 25 μέρες στην παθολογική;
460 Ήταν μια φρίκη μες' το ψυχιατρείο.
461 Σου λέω να έχω πεθάνει από τον πόνο, να έχω πεθάνει από τον πόνο,
462 να φωνάζουν όλοι, να γίνεται ένας κακός χαμός (.)
463 να μη μιλάω, απλά να πονάω. (2)
464 Βγήκα, είχα μείνει 35 κιλά, από 55 είχα μείνει 35. Δεν έτρωγα τίποτα 20 μέρες.
465 Βγήκα, μετά από μιάμιση μέρα, πήγα ξανά ήπια.

466 Ήμουνα με αυτό το παιδί που σου είπα και πάλι ξανά ήπια.
467 Πήγαμε σε ένα ιδιωτικό γιατρό (2), ψυχολόγο που μ' έδωσε αγωγή, να πάμε να
468 κάτσουμε στο σπίτι, μόνο με την αγωγή να βγάλω τα στερητικά.
469 Τίποτα, καθόμουν στο σπίτι και την αγωγή και πρέζα (.)
470 το έκανα αυτό κανά δύο φορές,
471 και να μη στα πολυλογώ, μια μέρα (2) λέω (.) θα το κάνω.
472 Δεν μπορούσε ξαναδώσει αγωγή ο γιατρός,
473 πήγα σε άλλο γιατρό πήρα τα ίδια φάρμακα (4).
474 Είχε γίνει, γινόταν τότε το καλοκαίρι,
475 αρχές καλοκαιριού το δικαστήριο για το παιδί μου,
476 και ήθελα να κόψω, να πάω σε πρόγραμμα,
477 για να πάρω το παιδί μου να φτιάξω τη ζωή μου.
478 Και θυμάμαι πάω στο δικαστήριο και είχα πει μια πολύ μικρή ποσότητα, για να
479 μπορέσω ίσα ίσα να πάω και δεν είχα τίποτα άλλο πάνω μου.
480 Γίνεται το δικαστήριο, τελειώνει το δικαστήριο (.)
481 πηγαίνω με αυτό το παιδί σπίτι του, κλειδώνομαι μέσα.
482 Ήταν πρώτη φορά ρε συ στη ζωή μου που έκατσα ένα εικοσιτετράωρο χωρίς να πιω.
483 Περνάει ένα εικοσιτετράωρο, σηκώνομαι, έπρεπε να με δώσει αυτός τα χάπια, αυτά
484 που σε είπα ότι έπρεπε να πιω (.)
485 όχι υποκατάστατα, για τον πόνο (.) ένα ηρεμιστικό για καμιά βδομάδα.
486 Τέλος πάντων (3) εγώ ήθελα να φύγω, να πάω να πιω.

Η πρόωγη γέννηση του παιδιού, κινητοποιεί τη Στέλλα να απομακρυνθεί και πάλι από τον πατέρα του παιδιού και χρήστη, με την αυτονόμησή της («Νοίκιασα και ένα σπίτι (.) μόνη μου») και την επιστροφή της στο «καθαρό» σύντροφο. Παραλείπει να δώσει πληροφορίες για την ικανότητά της να συντηρήσει μόνη της ένα σπίτι.

Υποθέτουμε πως ενεργοποιήθηκε και πάλι η κληρονομιά του πατέρα, χωρίς όμως να κάνει την παρά μικρή νύξη. Η αυτονόμησή της, η επιστροφή στην «καθαρή» σχέση και η επανεισαγωγή της στο detox, είναι δηλωτικά της μάχης που δίνει για να απεξαρτηθεί. Αφιερώνει αρκετό χρόνο για να περιγράψει γλαφυρά την επώδυνη διαδικασία της αποτοξίνωσης της στο πρόγραμμα, θέλοντας να μοιραστεί με την συνεντεύκτρια τον σημαντικό αγώνα που έδωσε. Ωστόσο, με την ολοκλήρωση του προγράμματος πάλι έκανε χρήση. Το βαθύ επίπεδο εθισμού της (ψυχολογικό), δεν της επιτρέπει να αποδεσμευτεί από τη χρήση. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως αγωνίστρια που έχασε τη μάχη.

Με την υποστήριξη του συντρόφου, προσπαθεί και πάλι να απεξαρτηθεί αυτή τη φορά με φαρμακευτική αγωγή, ώστε να μην υποφέρει τόσο. Η ταυτόχρονη χρήση ηρωίνης, υποθέτουμε ότι εκτός της βαθιάς εξάρτησης, αποτελεί και ένδειξη «ενδυνάμωσης» από την εξουθένωση που προηγήθηκε το προηγούμενο διάστημα στο detox. Από την άλλη μεριά ενώ ισχυρίζεται πως βρίσκεται κλεισμένη στο σπίτι, δεν δίνει κάποια εξήγηση για τον τρόπο που φτάνει στα χέρια της η ηρωίνη. Η ξαφνική απόφασή της να ακολουθήσει και πάλι της φαρμακευτική αγωγή, μοιάζει να συνδέεται με το δικαστήριο που έγινε για την γονική μέριμνα και γενικά τη φροντίδα του παιδιού. Η εκδίκαση της απόφασης για το μωρό, παρόλη τη συνέχιση της χρήσης φάνηκε να λειτουργεί ανασταλτικά, ώστε να συνεχίσει την προσπάθεια. Με την υπογράμμιση της λήψης μόνο ηρεμιστικού φαρμάκου και η απουσία χρήσης για 24 ώρες, θέλει να τονίσει την ουσιαστική θέλησή της να αλλάξει, παρόλη την εξάρτηση που ένοιωθε να την ελκύει. Η Στέλλα «τοποθετείται» να θέλει να επαναπροσδιοριστεί και να κάνει μια νέα ουσιαστική «καθαρή» αρχή στη ζωή της, μαζί με το παιδί. Το «παιδί» τοποθετείται ως κινητήριος δύναμη για την επίτευξη του στόχου της και ο σύντροφος «τοποθετείται» ως αρωγός της προσπάθειας της.

B.33 (487 – 526) Αφήγηση της απόφασης για ουσιαστική θεραπεία

487 Να μη στα πολυλογώ ρε συ, Θεό είχα, έγινε ένα κλικ μες το μυαλό μου (.)

488 μα τω Θεό σοβαρά σε μιλάω.

489 Εκεί που του έλεγα σηκώνομαι φεύγω τώρα και παίρνω το κινητό μου και τα τσιγάρα
490 μου, τις κάλτσες μου και τα λεφτά μου και όλα και είχα πάρει και τον άνθρωπο
491 τηλέφωνο, και μέχρι να ανοίξω την πόρτα να φύγω, (.)

492 δεν ξέρω τρώω μια φλασιά και λέω «Τι κάνεις; Ποιον κοροϊδεύεις; τι από αύριο; τι
493 αύριο; Αυτό το από αύριο το λες χρόνια. Ήδη πέρασε ένα 24ωρο, κάτσε, έτσι και
494 αλλιώς είσαι χάλια, κάθισε, ξερνάς, τρέχεις στις τουαλέτες σε αυτά που να πας; Που
495 να πας μες το δρόμο 5-6 ώρες να πάρεις κάτι που τι θα σε κάνει τίποτα. Όσο και να
496 πάρεις, ό,τι και να πάρεις, θα σταματήσεις για μια δυο ώρες και μετά ξανά και ξανά
497 και ποιο παιδί; Δεν θα δεις ποτέ το παιδί σου».

498 Έτσι το πήρα ρε συ. Να σώσω τον εαυτό μου, για να σώσω και το παιδί μου.

499 Δεν άντεχα να ζω άλλο έτσι. Δεν μπορούσα να ζω άλλο έτσι,

500 η ηρωίνη ήταν απαραίτητη για μένα.

501 Το πρωί που σηκώνομαι, βασικά δε κοιμόμουν.

502 Κοιμόμουν από τις 3 μέχρι τις 6

503 και στις 6 σηκώνομαι, δεν μπορούσα ούτε την κουβέρτα να τραβήξω από πάνω μου.

504 Μου ήταν δύσκολο να ετοιμάσω και αυτό που ήθελα να πιω, για να πιω.

505 Τόσο χάλια.

506 Δηλαδή εγώ το έπαιρνα για να ζήσω αυτό το πράγμα.

507 Καθαρά για να μπορέσω να σηκωθώ από το κρεβάτι, να μπορέσω να φάω (.)

508 δεν άντεχα να ζω ρε συ άλλο έτσι.

509 Αυτό γινόταν σχεδόν δύο χρόνια από το '17.

510 Ωσπου, είπα εκείνη τη μέρα «κάτσε μέσα».

511 Του έδωσα τα τσιγάρα, το κινητό μου, τα λεφτά,

512 του λέω «πάρτα», του λέω «σε παρακαλώ κλείδωσε με μέσα».

513 Έκατσα μες το σπίτι μου, μια δυο μέρες

- 514 μου πήρε φάρμακα, αυτά που μου είχε δώσει ο γιατρός.
- 515 Έκατσα μόνη μου, πέρασα μια φρίκη, φρίκη, μια βδομάδα δε ξέρω πως πέρασε.
- 516 Ούτε μάτι έκλεισα ούτε τίποτα.
- 517 Και μετά από ένα μήνα που είχαν φύγει τα πολύ χοντρά (3)
- 518 και μπορούσα να σταθώ στα πόδια μου,
- 519 τότε μπήκα και κατευθείαν στο πρόγραμμα.
- 520 Ερ. Εδώ;
- 521 Σ, Μμ. (5) Θα σου πω και κάτι άλλο.
- 522 Ήρθα στο πρόγραμμα, παρόλο που είχα βγάλει τα ναρκωτικά από τη ζωή μου (5)
- 523 είχα τον ίδιο τρόπο ζωής (.)
- 524 σηκωνόμουν και δεν έκανα τίποτα.
- 525 Δεν μπορούσα να κουνηθώ, μου ήταν όλα πάρα πολύ δύσκολα.
- 526 Δεν μπορούσα ούτε καφέ να φτιάξω. (3)

Στο κομμάτι αυτό η Στέλλα αφηγείται τη στιγμιαία απόφασή της να κάνει το μεγάλο βήμα και να κόψει το γόρδιο δεσμό της με την εξάρτηση. Επικαλείται τη δύναμη από το Θεό για τη στιγμή αυτή, η οποία την έκανε να αναστοχαστεί πλέον σοβαρά την πορεία της μέχρι εδώ, το μέλλον της και τον κίνδυνο να χάσει το παιδί της. Η γλαφυρή περιγραφή της παρ' ολίγο διακοπής της αγωγής για την εύρεση της δόσης της, και η σχεδόν σε αποσύνθεση ζωή της (οργανικά και ψυχολογικά), συνδέεται με τον αναστοχασμό της ως κορυφαία στιγμή της αφήγησης για το επόμενο βήμα προς την απεξάρτηση. Η Στέλλα «τοποθετείται» με κριτική σκέψη για το παρόν και το μέλλον της, την επιθυμία να αναλάβει ξανά εκείνη με καθαρό μυαλό τα ηνία της ζωής της και του μωρού της, αντιλαμβανόμενη πως χρειάζεται πρώτα η ίδια να σταθεί στα πόδια της για να στηρίξει μελλοντικά και μια ζωή με το παιδί της («Να σώσω τον εαυτό μου, για να σώσω και το παιδί μου»). Εξάλλου, πυροδότης αυτής της προσπάθειας είναι το μωρό της.

Στην ουσιαστικότερη πλέον απόφαση της για αποτοξίνωση, σύμμαχος είναι ο σύντροφος της, που στη στηρίζει πρακτικά σε αυτό που χρειάζεται να γίνει («Του έδωσα τα τσιγάρα, το κινητό μου, τα λεφτά, του λέω «πάρτα», του λέω «σε παρακαλώ κλείδωσε με μέσα», «μου πήρε φάρμακα, αυτά που μου είχε δώσει ο γιατρός»). Ο σύντροφος «τοποθετείται» ως υποστηρικτής της προσπάθειας της Στέλλας να απελευθερωθεί από τα δεσμά του εθισμού, παρέχοντάς της ό,τι ήταν αναγκαίο. Αξίζει να σημειωθεί πως η προσφώνησή του ως «άνθρωπος», δηλώνει πιθανά τη μη ύπαρξη ερωτικού συναισθηματικού δεσμού («είχα πάρει και τον άνθρωπο τηλέφωνο»), αλλά ένα πρόσωπο που για εκείνη την περίοδο, η Στέλλα είχε κάπου να ακουμπήσει την οδύνη της.

Η αφήγηση της τελικής αποτοξινωτικής περιόδου, αποτελεί ένα τρόπο να επικοινωνήσει την επώδυνη κατάσταση που βίωσε, τονίζοντας έμμεσα τη δύναμή της στην ερευνήτρια. Της εμπιστεύεται επιπρόσθετα πως αν και είχε ξεκινήσει στο πρόγραμμα του ΑΡΓΩ, η ζωή στην εξάρτηση είχε αφήσει το έντονο αποτύπωμά της, στον καθημερινό της βίο. Τονίζει με αυτόν τον τρόπο την ισχυρή δύναμη των ουσιών στη ζωή της και την αποδόμηση που της προκάλεσαν, ακόμη και μετά την οργανική της αποτοξίνωση. Η Στέλλα «τοποθετείται» ως σκιά του εαυτού της, που τα χρόνια χρήσης έχουν αφήσει απομεινάρια μιας φιγούρας σχεδόν σε αποσύνθεση. Υποθέτουμε πως η ψυχολογική συγκρότηση και η ύπαρξη στόχων, αποτελούν ίσως το σημαντικότερο κομμάτι τη θεραπείας απεξάρτησης από ουσίες, αμέσως μετά την σωματική αποτοξίνωση.

Σύνοψη δεύτερης ενότητας: Η ζωή στη χρήση

Στη δεύτερη ενότητα η αφηγήτρια παρουσιάζει την εμπλοκή της με τις ουσίες και τις ανάλογες κοινωνικές συναναστροφές. Η επαφή της με την ηρωίνη ως αρχική και κύρια ουσία, φαίνεται να είναι το φυσικό επακόλουθο μιας απορριπτικής και βίαιης συμπεριφοράς από το οικογενειακό περιβάλλον, από τη γέννηση και μέχρι το σήμερα. Η συναισθηματικά απόμακρη μητέρα με πιθανόν επιπρόσθετα προβλήματα (ψυχικές δυσκολίες ή ίσως μειωμένο νοητικό επίπεδο), ο αλκοολικός πατέρας και ο εκρηκτικός συνδυασμός τους, παρείχαν στην Στέλλα, ένα σαθρό κοινωνικό κεφάλαιο, πλούσιο σε αντίστοιχα σαθρές στάσεις, συμπεριφορές και αντιλήψεις. Επίσης στο επίπεδο της αφήγησης, αναδεικνύεται η επικριτική στάση προς τη μητέρα, που πιθανότατα εδράζει στην παιδική ηλικία και την στέρηση κάθε συναισθηματικής

κάλυψης. Αυτά τα στοιχεία από την αφήγηση, φαίνεται να αποτέλεσαν και τα τρεμάμενα θεμέλια ' υπόστρωμα για να χτιστεί μια ζωή – καριέρα πάνω στη χρήση και την εξάρτηση.

Τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα την πορεία ενός έκπτωτου βίου, αρχής γενομένης με τη μετακόμισή της στην πρωτεύουσα στην αρχή της εφηβείας της, τις περισσότερες φορές χωρίς την παρουσία κηδεμόνα, τη σύναψη ερωτικού δεσμού με χρήστη, τη χρήση ηρωίνης, τον εθισμό, τη σύλληψη και τη σεξουαλική παρενόχληση και ίσως βιασμό από την αστυνομία, την υποτροπή μετά από χρόνια «καθαρότητας», τον περιορισμό του κοινωνικού κύκλου με άτομα κυρίως στην εξάρτηση, την εμπλοκή με το νόμο, την αστεγία, την παραβατική συμπεριφορά, την συμμετοχή σε διακίνηση, την κοινωνική περιθωριοποίηση, τον κίνδυνο να χάσει δικαστικά το παιδί της και τον ίδιο της τον εαυτό.

Η μετακόμισή της στο θείο της στην Αθήνα, που όμως απουσίαζε συχνά, ήταν αρχικά ο τρόπος της να απομακρυνθεί από τα προβλήματα της οικογένειας και να τιμωρήσει τους γονείς της, παρόλο που δεν αναφέρεται στις λεπτομέρειες της μετακόμισής της. Η έναρξη της σχέσης με το σύντροφο – χρήστη, της ανοίγει το δρόμο για να κάνει κάτι που θα την κάνει να ξεχνά (χρήση). Η επικοινωνία αυτού του γεγονότος στη μητέρα σκοπό έχει να προσελκύσει το ενδιαφέρον των γονέων, που ως παιδί είχε στερηθεί. Μετέπειτα όμως εξελίσσεται σε τιμωρητική συμπεριφορά προς εκείνους. Η σύλληψη από την αστυνομία, η σεξουαλική παρενόχληση - υπόνοια βιασμού από αστυνόμο και η απόρριψη από τη μητέρα, («Εμμ, τους είπα πήραν τηλέφωνο τη μάνα μου, την είπαν τι και πως= αυτή δε με ξέρει»), οδηγούν την φορέα βιώματος να προσπαθήσει να βγει από την κατάσταση που έχει περιέλθει. Σταδιακά μετατρέπεται σε μια νεαρή κοπέλα που έχει θέσει στόχους για τη ζωής της και τους καταφέρνει (B10: 175 – 182). Περνά μια πολύχρονη περίοδος ευφορίας και κανονικότητας για εκείνη, που την ενδυναμώνει, θεωρώντας πως έχει αφήσει πίσω της το άσχημο παρελθόν, περνώντας ενδεχομένως και μια φάση συναισθηματικού «απογαλακτισμού».

Ο χώρος εργασίας της σε μέρος νυχτερινής διασκέδασης, σε συνδυασμό με τη φίλη - χρήστρια, μοιάζουν ιδανική συνθήκη για την αρχή της υποτροπής της. Η γνωριμία με άλλο ερωτικό σύντροφο - χρήστη, τη ωθεί βαθύτερα στην εξάρτηση. Σε εκείνο το διάστημα ο πατέρας της πεθαίνει, που αναφέρεται ως πρότυπο για την ίδια

για αυτά που εκείνος είχε καταφέρει. Το γόνιμο έδαφος για την παλινδρόμηση στη χρήση δεν αργεί. Παρακάτω τα οικογενειακά βάρη – συντρίμια που άφησε πίσω του ο θάνατος του πατέρα της (κληρονομικά και σχετικές υποχρεώσεις), η παρουσίαση του βιασμού της μικρής της αδερφής από φίλους του άντρα της μεσαίας αδερφής τους, και η κατάσταση που περιήλθε η τελευταία, φέρνουν την αφηγήτρια σε μια θέση προστάτη της οικογένειας, που όμως δεν μπορεί και δεν θέλει να ανταπεξέλθει.

Η καθοδική της πορεία συνεχίζεται, αφού η οικονομική εξάρτηση από τη μητέρα και η διακοπή παροχής ρευστού, την οδηγούν πια στην πλήρη ένδεια (αστεγότητα) και την ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς (B28: 376 – 378 & 390 – 395). Η διακοπή της παροχής οικονομικής ενίσχυσης, υπονοείται από την αφηγήτρια ως δηλωτική των σχέσεων με τη μητέρα της και περισσότερο ως αιτία της ένδειάς που περιήλθε. Η Στέλλα έχει πλέον χάσει κάθε έλεγχο του εαυτού και τη κρίσης της εξουσιάζεται από την ηρωίνη. Έχει ξεχάσει τη ζωή που είχε αποκτήσει με την ενηλικίωσή της και την διάθεση να την αποκτήσει ξανά.

Ανά συχνές περιόδους φαίνεται να βιώνει μια εσωτερική σύγκρουση όπου προσπαθεί να ισορροπήσει μεταξύ της λογικής να διακόψει, παλινδρομώντας όμως κάθε φορά στη χρήση. Η σύναψη σχέσης με άλλο ερωτικό σύντροφο – «καθαρό», είναι δηλωτική της προσπάθειάς της να βγει από το βούρκο που βουλιάζει, αναπτύσσοντας όμως εργαλειακή σχέση μαζί του, απόρροια της μαθημένης εξαρτητικής συμπεριφοράς. Η παροχή στέγασης και η λήψη χρημάτων για τη δόση της, ενώ του μιλά για την επιθυμία της να κόψει τη χρήση, την «τοποθετεί» σε μια θέση που εξαπατά (B29: 416 – 419).

Η γέννηση του παιδιού είναι που σηματοδοτεί την εποχή της αντίστροφης μέτρησης για την απόφαση της ανεξάρτησής της. Ούσα, μητέρα, ουσιαστικά μόνη, άστεγη και εθισμένη, χωρίς κανένα υποστηρικτικό δίκτυο, παλινδρομεί μεταξύ των δύο τελευταίων σχέσεών της (τον πατέρα του παιδιού και τον «καθαρό» ουσιών). Φαίνεται κάθε φορά να της προσφέρει ό ένας, ό,τι της στερεί ο άλλος, «τοποθετώντας» τον εαυτό της ως «μπαλάκι» που μεταξύ δύο αντρών, που όμως και εκείνη εκμεταλλεύεται, για να επιβιώσει. Μέσα στη φυλακή του εθισμού της και στον κίνδυνο να χάσει δικαστικά το παιδί της, περιγράφει τη γενναία απόφαση που πήρε για να απεγκλωβιστεί από τα δεσμά της εξάρτησης και της ανακύκλωσης των ανάλογων συμπεριφορών.

Οι αφηγήσεις σε όλη την έκταση της παρούσας ενότητας, είναι στο πλήθος τους γλαφυρές και παραστατικές. Περιγράφει τα γεγονότα του παρελθόντος με συναισθηματική φόρτιση, σαν να τα αναβιώνει. Η απόδοση της εσωτερικής σύγκρουσης και των κακών επιρροών λαμβάνει μεγάλη έκταση στην αφήγηση. Επιπλέον, είναι ισχυρή η τάση της να προβάλλει την ευθύνη των άλλων για τα όσα της συνέβησαν, τηρώντας ένα αντιστρόφως ανάλογο μερίδιο προσωπικής ευθύνης για την πορεία της και τις επιλογές της. Ακόμη, η χρήση ενικού αριθμού σε πλαίσιο υποχρεώσεων ή κοινών πρακτικών (ζητιανιά για την εξασφάλιση της δόσης, οικογενειακά βάρη), είναι ένας ακόμη τρόπος της αφηγήτριας να υπογραμμίσει το δυναμισμό του χαρακτήρα της, «χρωματίζοντας» την αδυναμία των άλλων να κάνουν πράγματα, όπως και την μεγιστοποίηση της ευθύνης τους που αιτιολογούν την πορεία της ζωής της. Ωστόσο δεν είναι λίγες οι φορές που μιλά αναστοχαστικά, ασκώντας σε σημεία και αυτό κριτική («Ήμασταν τόσο ελεεινοί ρε συ, που σηκωθήκαμε το πρωί πήγαμε να πιούμε και μετά φωνάξαμε την αστυνομία και τη μάνα του»).

Σχετικά με τη λειτουργία της περιγραφής, η δεύτερη ενότητα στηρίζει ιδιαίτερα το σύνολο της αφήγησης, διατηρώντας τη γραμμική πορεία των γεγονότων. Η ζωή – καριέρα στη χρήση, απεικονίζεται πλήρως σε όλες της τις εκφάνσεις, με λεπτομέρειες κάποιες φορές να εμπλουτίζουν τα λεγόμενα. Υπάρχουν όμως και σημεία που παραλείπουν στοιχεία ή υπονοούνται. Η πορεία της στην εξάρτηση, την ένδεια, την αποδόμηση και τον προσωπικό και κοινωνικό εκτροχιασμό, γεφυρώνει με την απόφασή της να ενταχθεί σε θεραπευτικό πρόγραμμα, η γέννηση του μωρού της. Αυτό «τοποθετείται» ως η κινητήριος δύναμη της Στέλλας, γέρνοντας πια τη ζυγαριά των εσωτερικών συγκρούσεών της στην οικειοθελή ένταξή της για θεραπεία. Η απόφαση αυτή κατασκευάζεται αφηγηματικά ως μονόδρομος και ως Θεία φώτιση, που την οδηγεί να πειστώσει και να ενδυναμωθεί, παρά την επώδυνη περίοδο που πέρασε.

Γ. Αφηγηματική Ενότητα (528 – 560): Η Θεραπεία ως εργαλείο επαναπροσδιορισμού

Γ. 1 (527 – 560) Αφήγηση της εμπειρίας στην κοινότητα και της αλλαγής

- 527 Ωσπου άρχισα να μιλάω με συντονιστές, θεραπευτές, να δω τι μου συμβαίνει.
- 528 Ενώ κατάλαβα ότι βγήκε η ηρωίνη από τη ζωή μου, δηλαδή απλά δεν το χρειάζομαι
529 για να ζήσω τη ζωή μου, αλλά είναι το ίδιο πράγμα όπως τότε.
- 530 Τότε άρχισα ρε συ να κάνω πράγματα, να ασχολούμαι με μένα, τον εαυτό μου,
531 χωρίς με αυτό το παιδί.
- 532 Νοικιάζω σπίτι, μένω μόνη μου, φροντίζω τον εαυτό μου.
- 533 Κάνω μια πολύ σοβαρή προσπάθεια με το παιδί μου.
- 534 Έχω ξεκαθαρίσει κάποια πράγματα με τη μητέρα μου.
- 535 Παίρνω τα χρήματά μου, και είμαι πολύ καλά αυτή τη στιγμή (3). Πολύ καλά.
- 536 Και πριν μερικούς μήνες που σταμάτησα να πίνω και μου ήρθαν όλα αυτά που είχα
537 περάσει τόσα χρόνια, όλα αυτά τα βιώματα,
- 538 έχω εδώ πέρα ανθρώπους και βρίσκω τρόπους να τα αντιμετωπίσω και να τα αντέχω
539 (.) πρώτη φορά στη ζωή μου.
- 540 Ερ. Πόσο καιρό έχει που είσαι στο πρόγραμμα;
- 541 Σ. Από (.) τέλη Ιουνίου, αρχές Ιουλίου περ. Δεκέμβριο, Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μα
542 (.) σχεδόν οχτώ μήνες, εννιά μήνες.
- 543 Ερ. Και πως είναι (2) η εμπειρία εδώ;
- 544 Σ. Νοιώθω πολύ μεγάλη ευγνωμοσύνη και για το πρόγραμμα και για τους ανθρώπους
545 εδώ πέρα, ήμουν όλη μέρα εδώ και κάθε μέρα στις αρχές θυμάμαι ερχόμουν, έπιανα
546 κάποιον συντονιστή, καθόμουν μιλαγα μαζί του, ποτέ κανείς δεν μου πε όχι και με
547 βοήθησαν ((συγκίνηση)) πάρα πολύ. Ότι πρέπει μόνος σου να καταλάβεις κάποια
548 πράγματα και όχι 'να στα πει κάποιος άλλος'.
- 549 Και πραγματικά με βοήθησαν πάρα πολύ, και οι συντονιστές και η ομάδα.
- 550 Στην αρχή ένοιωθα ότι η ομάδα με πιέζει ότι τρώω πίεση,
551 αλλά όλο αυτό ήταν για καλό, μη νομίζεις εγώ το 'παιρνα έτσι. Κατάλαβες;
- 552 Ερ. Ναι.

- 553 Σ. Αλλά αν δεν γινόταν αυτό δεν θα είχα φτάσει εδώ που έφτασα τώρα.
- 554 Να αγαπάω τον εαυτό μου, να αγαπώ το παιδί μου, να ξεκινήσω πάλι να κάνω όνειρα.
- 555 Ερ. Το άντεξες πάντως, την πίεση.
- 556 Σ. 'Ντάξει ρε συ, πίεση. Δεν ήταν πίεση.
- 557 Θεωρώ ότι όλοι οι χρήστες έτσι το βλέπουν.
- 558 Δεν είχα και καμία σχέση με προγράμματα,
- 559 δεν ήξερα πως ήταν σε πρόγραμμα.
- 560 Πρώτη φορά.

Σύνοψη τρίτης ενότητας: Η θεραπεία ως εργαλείο επαναπροσδιορισμού

Η τρίτη ενότητα είναι σύντομη και περιγράφει την σημαντικότητα του θεραπευτικού προγράμματος στην στήριξη της Στέλλας. Δεν αναφέρει βέβαια τις ενέργειες που προέβην για να φτάσει σε εκεί, όπως και στοιχεία της καθημερινότητας σε αυτό. Παρουσιάζει όμως στοιχεία που αφορούν την ένταξη και την αγωνία της να καταλάβει επιτέλους τι της συμβαίνει και γιατί δυσκολεύεται να το ξεπεράσει. Η ίδια φαίνεται να καταλαβαίνει μέσα από την κοινότητα, πως δεν αρκεί απλά η αποτοξίνωση από την ηρωίνη, αλλά υπάρχει κάτι βαθύτερο για την κατάσταση που περιήλθε. Υπογραμμίζει την βοήθεια των συντονιστών και της ομάδας ως ήσσοнос σημασίας να υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον. Παρ' όλη την πίεση που αρχικά ένοιωσε, ένα πρόθυμο αφτί ήταν πάντα διαθέσιμο για να ακούσει τους προβληματισμούς και τις ματαιώσεις της και ένα χέρι για να την τραβήξει από το σκοτεινό και χαώδη κόσμο της εξάρτησης, δείχνοντάς της το δρόμο. Ακόμη όμως και την «πίεση» που αναφέρει, τη νοηματοδοτεί ως αναγκαίο ποιοτικό χαρακτηριστικό, ως απαραίτητο για την «επανεκπαίδευσης» της σε μια νέα ζωή. Η αφήγηση αυτή λειτουργεί και ως αντίστιξη του περιβάλλοντος που μεγάλωσε.

Στη συνέχεια, παραλληλίζει τη ζωή χωρίς ουσίες στο θεραπευτικό πρόγραμμα, εφάμιλλο με την αποτοξίνωση – απεξάρτηση που μόνη της είχε καταφέρει στα 18 της. Τονίζει τη διαφορά των δύο περιόδων, νοηματοδοτώντας τη

θεραπεία στην κοινότητα ως διαδικασία μεταμόρφωσης, που τη βιώνει για πρώτη φορά. Η αγάπη και φροντίδα για τον εαυτό και το παιδί της, όπως και η διαδικασία αναδόμησης και επαναπροσδιορισμού της ύπαρξής της, είναι τα βασικά στοιχεία που αναδύονται από την αφήγηση στο χωρίο αυτό (Γ1: 553 – 554). Το γεγονός ότι αφιερώνει μικρό κομμάτι αφήγησης για την πορεία της στο θεραπευτικό πρόγραμμα, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως σχετίζεται με την παρούσα διαδικασία, η οποία είναι σε εξέλιξη ώστε να μπορεί να την αποτιμήσει συνολικά. Ένας ενδόμυχος φόβος αποτυχίας, μετά από άλλες που πέρασε, ίσως επίσης την κάνει φειδωλή στην αφήγηση. Επιπλέον θα μπορούσαμε να σκεφτούμε ότι αυτό οφείλεται στην ίδια τη διαδικασία της κοινότητας και τη βιογραφική εργασία που έχει γίνει. Μια αντίθετη παραδοχή, αφορά την επιθυμία της Στέλλας να αναδείξει την συνολική «κακοποίηση» που δέχτηκε από τις στάσεις των σημαντικών άλλων, αναπτύσσοντάς της τη ροπή στη χρήση.

Συνολικά η αφηγήτρια κατασκευάζει μια εικόνα του εαυτού στη θεραπεία, ως αυτό - προσδιορισμένου και ενδυναμωμένου, όπου «τοποθετείται» και ως τέτοια. Συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία της θεραπείας της, προκειμένου να αναγνωρίσει τα μελανά σημεία, που την έκαναν να παλινδρομεί στη χρήση. Πέρα από την αποτοξινωτική διαδικασία, αρχίζει να αναγνωρίζει τους γενεσιουργούς παράγοντες για τη ροπή της στη χρήση («Ωσπου άρχισα να μιλάω με συντονιστές, θεραπευτές, να δω τι μου συμβαίνει». «Και πριν μερικούς μήνες που σταμάτησα να πίνω και μου ήρθαν όλα αυτά που είχα περάσει τόσα χρόνια, όλα αυτά τα βιώματα, έχω εδώ πέρα ανθρώπους και βρίσκω τρόπους να τα αντιμετωπίσω και να τα αντέχω (.) πρώτη φορά στη ζωή μου»). Κατ' επέκταση θεραπεία αποτελεί το όχημα για προσωπική ανάπτυξη και μια νέα πιο «υγιή» ζωή, μέσα από καθαρό βλέμμα.

Δ Αφηγηματική Ενότητα (561 – 793): Οι Επερωτήσεις

Δ.1 (561 - 576) Απάντηση - αναφορά σε τυπικές ερωτήσεις

561 Ερ. Θα σου κάνω λίγο κάποιες ερωτήσεις

562 Σ. ό,τι θες

- 563 Ερ. Εε κατ' αρχήν επειδή έχεις αναφερθεί στο χωριό.
- 564 Ποιο είναι αυτό το χωριό, και που βρίσκεται περίπου γεωγραφικά;
- 565 Σ. 'Στη Θάσο'
- 566 Ερ. Στη [Θάσο;
- 567 Σ. [στη Θάσο.
- 568 Ερ. Οκ, εντάξει. Είναι το σημείο που πήγατε με το παλικάρι.
- 569 Σ. Ναι εκεί είχαμε πάει για κάποιους μήνες και ξαναγυρίσαμε πίσω εδώ.
- 570 Ερ. Άρα στο πατρικό σου σπίτι ήταν τότε;
- 571 Σ. Μμ.
- 572 Ερ. Ωραία. Και στην Αθήνα κηδεμόνας ποιος ήταν αφού ο θείος έλειπε στα ταξίδια;
- 573 Σ. Μόνη μου ήμουνα.
- 574 Η μάνα μου και ο πατέρας μου ήταν το χωριό, και εγώ μόνη μου κάτω Αθήνα.
- 575 Ερ. Σε άφησαν δηλαδή να πας στα δεκατρία;
- 576 Σ. Ναι.

Η Στέλλα δείχνει διαθέσιμη να απαντήσει σε διευκρινιστικές ερωτήσεις επί της αφήγησής της. Ξεδιαλύει την απορία για τη διαμονή της με το σύντροφο - χρήστη (ενότητα Β.27), που η ισχνή απόπειρα αποτοξίνωσης στη γενέτειρά της, έφερε με την αναφορά της σε αυτή. Επιπλέον, επιβεβαιώνει την αδιαφορία των γονέων να αφήσουν το ανήλικο παιδί τους να ζει μακριά τους, χωρίς εποπτεία. Στο κομμάτι αυτό, δεν υπάρχει κάποια συναισθηματική φόρτιση. Η αφηγήτρια, μοιάζει πιο αποστασιοποιημένη. Ενδεχομένως η βιογραφική εργασία που έχει επιτελεστεί μέχρι τώρα και η φορτισμένη συναισθηματικά αφήγηση που προηγήθηκε, αποφόρτισαν κάπως την κατάσταση. Μια άλλη υπόθεση, αφορά στην συναισθηματική αποστασιοποίηση που ίσως έχει καταφέρει να κατακτήσει μέσα από το πρόγραμμα.

Δ.2 (577 - 591) Περιγραφή των δυσκολιών στο οικογενειακό σύστημα

- 577 Ερ. Επίσης ανέφερες [ότι
- 578 Σ. [Σου είπα ότι ο πατέρας μου ήταν αλκοολικός, ήταν εκτός τόπου και χρόνου.
- 579 Ερ. Ναι αλλά υπήρχε μια μητέρα που δεν [είχε θέμα
- 580 Σ. [ό,τι να ναι
- 581 Ερ. [Με τη χρήση
- 582 Σ. Ό,τι να ναι η μάνα μου. Ό,τι να ναι,
- 583 πολλές φασαρίες. ((λυγμός)) Πάρα πολλές φασαρίες,
- 584 δε μπορείς να φανταστείς.
- 585 Εγώ δεν άντεχα εκεί μέσα.
- 586 Με είχε πει «αν φύγεις θα πάω στην αστυνομία. Θα κάνω θα ράνω.
- 587 Θα φύγεις απ' το σπίτι, θα σε ψάχνουν, θα σε κάνουν», αρχίδια.
- 588 Συγγνώμη κιόλας.
- 589 Ήθελα να με ψάξει, δεν με έψαξε.
- 590 Βασικά ήθελα να φύγω από όλο αυτό το περιβάλλον, δεν το άντεχα.
- 591 Ερ. Αχα.

Η Στέλλα περιγράφει την κατάσταση εντός του σπιτιού. Αποτυπώνει ξανά το πρόβλημα αλκοολισμού του πατέρα και ίσως για πρώτη φορά μια διάδραση με τη μητέρα. Η τελευταία, φαίνεται αρχικά να εκφράζει ένα λόγο προειδοποιητικό – ενδιαφέροντος για την κόρη της. Η φορέας βιώματος με την αφήγησή της παρακάτω, καταλύει τα λεγόμενα της μητέρα της, αφού η φυγή της, δεν ενεργοποίησε τις απειλές της μητέρα της. Η Στέλλα, αναφέρει την απογοήτευσή της για το μηδενικό ενδιαφέρον της μητέρας της να την ψάξει και την απώθησή της στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον που επικρατούσε.

Δ.3 (592 – 601) Η συναισθηματική απόσταση της μητέρας.

- 592 Σ. Αλλά χρειαζόμουν ρε συ να μου δείξουν αγάπη.

- 593 κάτι που δεν το 'δειξαν ποτέ.
- 594 Είχα μια μάνα που ήταν εντελώς αδιάφορη (.) εντελώς.
- 595 Σου είπα πήγα ήπια και την είπα «μάνα πίνω πρέζα. Σταματήστε να στέλνετε λεφτά».
- 596 «Εντάξει καλά είσαι με αυτό το παιδί».
- 597 Και για πολλά χρόνια δεν μπορούσα να θυμώσω μαζί της εε.
- 598 Ερ. Γιατί;
- 599 Σ. Ίσως γιατί μέσα μου έλεγα, δεν μπορούσα να παραδεχτώ ότι είναι έτσι.
- 600 Έλεγα «όχι ρε συ δε γίνεται.
- 601 Όπως έχουν όλοι οικογένειες, αυτή η γυναίκα με έφερε στον κόσμο, δε μπορεί».

Η απογοήτευση της αφηγήτριας για την συναισθηματική απόσταση της μητέρας και την αδιαφορία για τη χρήση που κάνει το παιδί της, είναι έκδηλη. Η Στέλλα περιγράφει την κριτική απορία για τη συμπεριφορά αυτή, θεωρώντας πως η μητέρα της κάπου βαθιά μέσα της ενδιαφέρεται. Είναι φανερό ότι εστιάζει ιδιαίτερα στον ένα γονέα. Εκτός των όσων αναφέρθηκαν και παραπάνω στην ανάλυση σχετικά με τη φιγούρα του πατέρα και την «άφεση» του λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων, υπογραμμίζεται η σημαντικότητα του δεσμού μεταξύ μητέρας – παιδιού. Μπορούμε ακόμη να υποθέσουμε, πως αισθανόμενη πιο «ελλειμματική» συναισθήματος από τη μητέρα, η Στέλλα προσπαθούσε να ελκύσει ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον. Η πλήρης απόδοση ευθυνών σε εκείνη για τον δρόμο που ακολούθησε, υπονοείται έντονα.

Δ. 4 (602 – 617) Αιτιολογία στην περιορισμένη σχέση με τις αδερφές της

- 602 Ερ. Την ίδια αντιμετώπιση είχαν και οι αδερφές σου;
- 603 Σ. Η μια αδερφή μου παντρεύτηκε όταν ήταν μικρή, στα 15.
- 604 Η άλλη (.) όχι.

- 605 Βασικά δεν ξέρω να σου πω, γιατί δεν μεγάλωσα μαζί τους,
606 ούτε είχα σχέση με την οικογένειά μου.
607 Τώρα μια φορά στο τόσο μιλούσα στο τηλέφωνο = «τι κάνεις καλά»; =
608 «καλά» μέχρι εκεί. (3).
609 Αλλά η μικρή όχι, την μικρή την είχαν, ήταν το παιδί τους το καμάρι τους((ειρωνεία))
610 Ερ. Αυτό γιατί πιστεύεις ότι ήταν έτσι;
611 Σ. Δεν ξέρω. Ξέρω ότι η μάνα μου ήταν σε μεγάλη ηλικία (.)
612 ήταν 40-41 χρονών όταν την έκανε;
613 Και όταν γεννήθηκε νομίζω ο πατέρας μου είχε κόψει και το αλκοόλ.
614 Άσχετα αν μετά άρχισε να ξανά πίνει, μετά από κάποια χρόνια.
615 Δεν ξέρω ρε συ τι να σου πω.
616 Η μικρή είχε τα πάντα από τότε που γεννήθηκε., ό,τι ήθελε.
617 Είχε γίνει ένα κακομαθημένο που τους χόρευε όλους στο ταψί.

Η αφηγήτρια περιγράφει τη σχέση μεταξύ γονέων και αδερφών. Δίνει την πληροφορία για τον γάμο της πρώτης της αδερφής ούσα ακόμη ανήλικη. Μπορούμε να υποθέσουμε το κοινωνικό πλαίσιο της επαρχίας που ζει η οικογένεια, αν και διανύουμε τη δεκαετία του 2000 – 2010. Επίσης συνυπολογίζοντας τη στάση τους απέναντι στη Στέλλα, υποθέτουμε ότι ένας τέτοιος γάμος, αποτελούσε την ελάφρυνση των οικογενειακών βαρών και την αποποίηση της ευθύνης των γονέων και για τη δεύτερη τους κόρη.

Υποστηρίζει στη συνέχεια πως δεν γνωρίζει πολλά για τη μεταξύ τους σχέση, όμως αφηγείται με στόμφο τη διαφορετική συμπεριφορά των γονέων προς τη μικρή της αδερφή. Η μεγάλη ηλικία της μητέρας να αποκτήσει και τρίτο παιδί, αποτελεί μια πιθανή αιτιολογία για τη Στέλλα. Επιπλέον ο πατέρας παρουσιάζεται να έχει παροδικά πολεμήσει την εξάρτησή του από το αλκοόλ. Τα παραπάνω, λογίζονται ως δικαιολογίες για την εξέλιξη του «κακομαθημένου» χαρακτήρα της μικρής αδερφής. Η γνώση των παραπάνω, υποθέτουμε ότι συμπίπτει με την επιστροφή της Στέλλας

από την Αθήνα στη γενέτειρά της, στην προσπάθειά της να αποτοξινωθεί από την ηρωίνη («Τότε ήταν και η μικρή αδερφή μου που τώρα είναι 19 χρονών. Τότε ήτανε 6 – 7, δεν θυμάμαι. Έφυγα από Αθήνα, πήγα στο χωριό»). Η εικόνα της αδικημένης - κυρίως ως δέκτη συναισθήματος - πρωτότοκης κόρης, προβάλλεται ιδιαίτερα από την αφηγήτρια, υπογραμμίζοντας για μια ακόμη φορά την ευθύνη των άλλων για την πορεία της.

Δ.6 (618 – 629) Η εικόνα για τη μικρή αδερφή

- 618 Ερ. Και πως είναι αυτό για σένα;
- 619 Σ. (4) Ξέρεις (2) δε τη μπορώ καθόλου τη μικρή την αδερφή μου. Καθόλου όμως.
- 620 Και τη συμπεριφορά της και τα όλα της,
- 621 αλλά τώρα περίπου καταλαβαίνω ότι δε φταίει αυτή. (2)
- 622 Φταίει ξεκάθαρα η μάνα μου έτσι όπως τη μεγάλωσε.
- 623 Αλλά (5), ούτε εγώ μπορώ να κάνω κάτι, γιατί πολλά χρόνια, ανεξάρτητα που ήμουν
- 624 στη χρήση, μίλαγα έλεγα κάποια πράγματα (.) δεν τα καταλάβαιναν.
- 625 Και από τη στιγμή που (.) ρε συ να σου πω κάτι δεν θα γίνω εγώ μάνα της.
- 626 Κατάλαβες τώρα τι σου λέω;
- 627 Ερ. Ναι
- 628 Σ. Ακόμα και να γινόμουν, δεν θα άλλαζε αυτό. (2)
- 629 Τώρα ρωτάς πως είναι για μένα = δεν μ' αρέσει καθόλου.

Η Στέλλα εκφράζεται ανοιχτά για την εικόνα και τα συναισθήματα που τρέφει για τη μικρή της αδερφή. Προσπαθεί να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά της, αποδίδοντας ευθύνες που επιβαρύνουν και πάλι τη μητέρα της. Μέσα από τη γνώμη που εκφράζει για την αδερφή της, ουσιαστικά μιλά για τη μητέρα της, ως αντανάκλαση της προσωπικότητάς της. Αναφέρεται στην ατομική της προσπάθεια μέσα στη χρήση να επικοινωνήσει τα λάθη που έβλεπε στην ανατροφή της μικρής, χωρίς όμως να εισακούεται. Υποθέτουμε ότι ήταν ο τρόπος της να τηρήσει μια σύνδεση και θέση στον οικογενειακό ιστό και να τονίσει την διαύγεια που είχε παρ'

όλο τον εθισμό της. Καταλήγοντας να εκφέρει απλά τη γνώμη της για την ανατροφή της αδερφή της, υποθέτουμε πως η βιογραφική εργασία που έχει επιτελεστεί μέχρι τώρα στο πρόγραμμα, έχει ως αποτέλεσμα, την αναστοχαστική σκέψη και την αποστασιοποίηση από τον παρελθόν. Ωστόσο θα μπορούσαμε να σκεφτούμε και την ανάγκη της βιογραφούσας να επιδείξει τη στάση της απέναντι σε κάτι «οφθαλμοφανές» λάθος, λειτουργώντας ως αντίστιξη στη στάση της μητέρα της.

Δ.7 (630 – 641) Τα αισθήματα και οι σκέψεις του παρόντος για την οικογένεια

- 630 Αλλά για μένα πλέον δεν υπάρχουν αυτοί οι άνθρωποι.
- 631 Κανείς τους. Κανείς τους. Δεν γίνεται.
- 632 (Να δείξω) όχι πως τους μιλάω, είναι γιατί υπάρχει μια περιουσία στη μέση (2).
- 633 Πέθανε ο πατέρας μου άφησε σε μένα κάποια πράγματα (.)
- 634 είναι στο όνομά μου ((βαθιά ανάσα)), αλλά εγώ έκανα μεταβίβαση τα δικαιώματα
- 635 στη μάνα μου, για να παίρνει η μάνα μου τα χρήματα, να τα εκμεταλλεύεται,
- 636 να παίρνει τις επιδοτήσεις όλα αυτά,
- 637 για να μη τα πιω. Κατάλαβες;
- 638 Και τώρα είναι σε μια διαδικασία να λυθεί όλο αυτό με δικηγόρο.
- 639 Ερ. Κατάλαβα, ναι.
- 640 Σ. Αλλά πλέον δεν, δεν μιλάω με τη μάνα μου.
- 641 Ούτε τη μαμά μου ούτε με τις αδερφές μου.

Η απορριπτική συμπεριφορά που προηγήθηκε στο σύνολό της, την οδηγεί στην αναπαραγωγή του ίδιου μοτίβου από την ίδια απέναντι στην οικογένειά της. Η όποια επικοινωνία οφείλεται αποκλειστικά στην αποκόμιση των δικαιωμάτων της Στέλλας στα υλικά αγαθά που κληρονόμησε μετά το θάνατο του πατέρα. Η δικαιοπραξία της μητέρας στα κληρονομούμενα της Στέλλας, έχει αποδοθεί από την ίδια τη αφηγήτρια τόσο για την ανάπτυξη των αγαθών, όσο και για την προστασία και εξασφάλιση του μέλλοντός της (Δ7: 635 – 637). Θα μπορούσαμε να σκεφτούμε την συμφωνία μεταξύ μητέρας και κόρης ως ένα ελάχιστο σημείο επαφής, με μια απόχρωση σκεπτικού εκμετάλλευσης. Η αφηγήτρια, θέλει να προστατέψει την

περιουσία που της ανήκει, σκεπτόμενη το μέλλον της. Προβάλλει έτσι έναν εαυτό που προνοητικό, που δεν αφήνει τα πράγματα στην τύχη. Η μητέρα επίσης θέλει να προστατέψει την περιουσία της οικογένειας και ενδιαφέρεται τουλάχιστον να την συντηρήσει. Στην παρούσα φάση όμως, η Στέλλα φανερώνει την επιθυμία της να αναλάβει τις ευθύνες για όλα όσα την αφορούν. «Τοποθετείται» πιο ενδυναμωμένη, αντέχοντας την επιλογή της διακοπής επικοινωνίας με την οικογένεια.

Δ.8 (642 – 651) Ο εθισμός της μεσαίας της αδερφής και της δύσκολης οικογενειακής κατάστασης

- 642 Η άλλη αδερφή μου (3) είχε θέμα με το αλκοόλ τελευταία χρόνια.
- 643 Γενικά ‘γιναν διάφορα στη Θάσο, δεν ξέρω τώρα να σου πω τι και πως, πάντως ξέρω
644 ότι είχε θέμα με το αλκοόλ, όταν χώρισε έτσι;
- 645 Άρχισε να πίνει με τα παιδιά μες το σπίτι,
646 να βγαίνει έξω να τα κλειδώνει μέσα στο σπίτι.
- 647 Και τώρα πλέον αυτό που ξέρω είναι τα δύο τα παιδιά της, γιατί έχει τρία παιδάκια (.)
648 την επιμέλεια την πήρε ο πρώην άντρας της,
649 ο οποίος σου είπα μπλεκόταν στον βιασμό της μικρής.
- 650 Ερ. Ναι.
- 651 Σ. Και η μικρή, της την πήρανε, είναι στο Φίλυρο.

Η αφηγήτρια επιλέγει να κάνει αναφορά στην κακή ατομική και μοιραία οικογενειακή κατάσταση της πρώτης της αδελφής. Η χρήση αλκοόλ από την τελευταία, υποδηλώνει την ταύτιση με το πατρικό πρότυπο και τον τρόπο της να ανταπεξέρχεται στα προβλήματα. Υποθέτουμε πως υποδηλώνει την έλλειψη γενικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος, τόσο για εκείνη όσο και την Στέλλα, υπογραμμίζοντας την μη προστατευτικότητα της μητέρας.

Δ.9 (652 – 671) Αναφορά στην ανάγκη εστίασης μόνο στον εαυτό της

- 652 Και μετά από τόσα χρόνια, με πήρε τηλέφωνο να μου πει = «ξέρεις μου συμβαίνει
653 αυτό και αυτό τι να κάνω;»

- 654 Θα σε πω εγώ τι να κάνεις; Την έχω βοηθήσει και την έχω βοηθήσει.
- 655 Θέλω να δω εμένα τον εαυτό μου.
- 656 Ερ. Νοιώθεις ότι δεν (2) δεν [θέλεις;
- 657 Σ. [Δεν θέλω.
- 658 Ερ. Σου είναι βάρος;
- 659 Σ. Δεν θέλω;
- 660 Όχι ότι είναι βάρος, έχω περάσει πολλά από αυτούς τους ανθρώπους.
- 661 Και δεν ξανά μπλέκω μαζί τους.
- 662 Ειλικρινά, δε μπορώ όσο καιρό είμαι εδώ πέρα (.) ειδικά όσο καιρό είμαι εδώ,
663 προσπάθησα να δείξω απίστευτη κατανόηση και να τα βρω με ‘τη μάνα μου,
664 με την αδερφή μου’. (5)
- 665 ‘Δεν γίνεται’, η μάνα μου έχει πολύ μεγάλο θέμα με τα λεφτά. Πολύ μεγάλο θέμα.
666 Σου λέω φτάσαμε σε δικηγόρο για να πάρω αυτά που μου ανήκουν. (5).
- 667 Με την άλλη την αδερφή μου που σου λέω τη μεσαία, δεν έχω κανένα θέμα = ξέρεις,
668 θέλω να μιλάμε μια στο τόσο = τι κάνεις, τι κάνω = μέχρι εκεί.
- 669 Εντάξει τώρα πολύ αργότερα, όταν θα ‘μαι και εγώ καλά, θα πάω να τη δω, και αν
670 θέλει και αυτή να έρθει, εννοείται να έρθει να με δει. Δεν έχω κάτι μαζί της.
- 671 Με τη μικρή και με τη μάνα μου έχω πρόβλημα.

Η επικοινωνία της μεσαίας αδερφής με τη Στέλλα, την κάνει να αντιδρά, μπαίνοντας σε άμυνα και σε διάθεση να μην βοηθήσει κανέναν άλλο εκτός από τον εαυτό της. Αν και δεν έχει αναφερθεί κατά την αφήγηση σε περιστατικά, μιλά για την παροχή βοήθειας που της πρόσφερε κατά το παρελθόν, υποδηλώνοντας ότι δεν εκτιμήθηκε ανάλογα. Εδώ η Στέλλα μοιάζει να πέφτει σε αντίφαση. Η αναφορά στη μη επικοινωνία από τη μια («Βασικά δεν ξέρω να σου πω, γιατί δεν μεγάλωσα μαζί τους, ούτε είχα σχέση με την οικογένειά μου. Τώρα μια φορά στο τόσο μιλούσα στο τηλέφωνο = «τι κάνεις καλά»; = «καλά» μέχρι εκεί») και η υποστήριξη παροχής βοήθειας από την άλλη («Την έχω βοηθήσει και την έχω βοηθήσει»), μας κάνουν να

υποθέτουμε πιθανές παραλήψεις στην αφηγηματική διαδικασία, που θα εξέθεταν την αφηγήτρια πιθανές δικές της στάσεις και ευθύνες ως συμβουλάτορας της αδερφής της. Ίσως ακόμη η έμφαση στη μη επικοινωνία, να χρωματίζει το άσχημο κλίμα της οικογένειας, λειτουργώντας ως αντίστιξη στις προσπάθειες της Στέλλας.

Η κοινότητα υποδηλώνεται ως το εργαλείο που έχει εξελίξει τη Στέλλα να μπορεί να επεξεργάζεται τις καταστάσεις και τα θέλω της. Η υπέρμετρη αγάπη όμως της μητέρας για τα χρήματα, προκαλεί επιπλέον αναταραχή την μεταξύ τους σχέση, εφόσον «τοποθετούνται» ως το στήριγμα και μέσον για να φτιάξει τη ζωή και το μέλλον της. Η σαθρή αυτή κατάσταση ενισχύει την απόφασή της αφηγήτριας να παραμείνει μακριά από τα προβλήματα της οικογένειας. Αναστοχαζόμενη τη σχέση με τη μεσαία της αδερφή, φαίνεται να θέλει να διατηρήσει επαφές και μελλοντικά ενδεχομένως να αναπτύξει μια πιο στενή σχέση. Η αδερφή «τοποθετείται» ως συνδετικός κρίκος με την οικογένεια, που κατά τα λεγόμενά της καταλήγει την τελευταία να την απορρίπτει.

Δ.10 (672 - 681) Διευκρινίσεις σχετικά με την οικονομική της στήριξη

- 672 Ερ. 'Μάλιστα'. (3). Πάντως σε στηρίζανε οικονομικά απ' ότι κατάλαβα
673 όλα τα χρόνια.
674 Σ. Τα πρώτα χρόνια από τα 13 μέχρι τα 18 ο πατέρας μου,
675 γιατί ο πατέρας μου έκανε κουμάντο στο σπίτι, στα λεφτά, γιατί δικά του ήταν.
676 Μετά μόνη μου, όταν έκοψα από τα 18 μέχρι τα 25 (.) που ήμουνα καθαρή.
677 Μετά όταν ξεκίνησε η υποτροπή μου, τα τελευταία (.) τι να σε πω ρε συ τα τελευταία
678 6 χρόνια που ξεκίνησε η υποτροπή μου, με βοήθησε ενάμιση χρόνο (.) η μάνα μου.
679 Με χίλια ζόρια έτσι, γιατί ήταν δικά μου τα λεφτά,
680 εγώ είχα υπογράψει να τα παίρνει αυτή. Και πάλι με χίλια ζόρια σου λέω.
681 Δρόμο έβγαλα εδώ εκεί, ψυχιατρεία, μαλακίες και πάλι τίποτα.

Η Στέλλα επιβεβαιώνει τον παραδοσιακό ρόλο της μητέρας στο σπίτι, που δεν της απέδιδε κάποιο εισόδημα. Ο πατέρας που κατείχε τα χρήματα, κατείχε και τη δύναμη και το δικαίωμα στις αποφάσεις. Στη μητέρα λόγω μη επαγγελματικής

δραστηριότητας, φαίνεται να μην της αναγνωρίζεται το δικαίωμα αυτό. Μπορούμε να υποθέσουμε την επικρατούσα άποψη της παραδοσιακής οπτικής της αφηγήτριας σχετικά με αυτό τον τομέα. Επιπλέον, μπορεί και να σχετίζεται εγωιστικά με την συναισθηματική απόσταση της μητέρας.

Ο προσδιορισμός των ηλικιών της οικονομικής συνεισφοράς της Στέλλας, είναι δηλωτικός της ανάγκης της να παρουσιάσει τον εαυτό της δυνατό και ανεξάρτητο. Ούσα ανήλικη μέχρι και τα 18, υποθέτουμε ότι ο πατέρας ήταν και υποχρεωμένος να καλύπτει τουλάχιστον οικονομικά τις ανάγκες της κόρης του, στα πλαίσια του νόμου και του παραδοσιακού του ρόλου. Με την ενηλικίωσή της, τονίζει την εκούσια αποδέσμευση της από τη οικονομική συνεισφορά του πατέρα και την ικανότητά της να επιβιώνει μόνη της. «Τοποθετείται» έτσι ως αυτοδύναμη. Στην περίοδο της υποτροπής της, η μητέρα εμφανίζεται ως πάροχος περιορισμένης οικονομικής ενίσχυσης, παρόλη την ένδεια που η αφηγήτρια είχε περιέλθει. Παρόλο που η βιογραφούμενη κληρονόμησε περιουσιακά στοιχεία, η διαχείριση τους από τη μητέρα κατά το δοκούν, προβάλλουν ξανά την πρώτη, ως το αδικημένο παιδί της οικογένειας.

Δ.11 (682 – 693) Περιγραφή των κινήτρων για το βήμα της ανεξάρτησης

- 682 Ερ. Το κίνητρο τελικά για το οποίο και έκανες το βήμα πια να έρθεις εδώ,
683 ποιο πιστεύεις ότι ήταν;
- 684 Σ. Δεν άντεχα να ζω άλλο έτσι. (Αν) σου λέω δεν άντεχα, δεν ήθελα.
685 Και την πρώτη φορά που έκοψα ήθελα () να κόψω από όλο αυτό, απ' την πρέζα.
686 Και τώρα δεν άντεχα πλέον να ζω έτσι.
- 687 Την πρώτη που είχα περάσει πολλά πράγματα, δεν ήμουν ακόμα (.) το άντεχα.
688 Δηλαδή να ξυπνάω και να χρειάζομαι αυτό το πράμα; Δεν μπορούσα να δω εμένα τον
689 εαυτό μου. 24 ώρες το 24ωρο το μυαλό μου ήταν εκεί, στο να πάω να πιω. Και τι
690 γινόταν όταν έπινα; = τίποτα. (3)
- 691 Ήθελα να ζήσω ρε συ (.) ήταν σα φυλακή. Πραγματικά σου μιλάω ήμουνα σε μια
692 φυλακή, ήταν ένας φαύλος κύκλος.
- 693 Και ήθελα να ζήσω, και μετά να πάρω το παιδί μου.

Η Στέλλα αναφέρεται στα αποτελέσματα από την εμπειρία από τις παλινδρομήσεις στη χρήση και κυκλική πορεία που έκανε στη ζωή της ούσα στην εξάρτηση, χωρίς αποτέλεσμα. Υπογραμμίζει τις διαφορές αντοχής μεταξύ των περιόδων στη χρήση, όμως ο χαρακτηρισμός «φυλακή» είναι ενδεικτικός του πως βίωνε την εκπτώτικη της πορεία. Αυτά αποτέλεσαν και την αιτία να αποφασίσει να ενταχτεί στη θεραπευτική κοινότητα η θέληση για ζωή και η απόκτηση απογόνου. Αν και στην Β' ενότητα η γέννηση του παιδιού φαινόταν ισχυρότερο κίνητρο για το βήμα της απεξάρτησης, εδώ ιεραρχεί πρώτα τη θέληση να ζήσει. Υποθέτουμε ότι κατανοεί όπως αναφέρθηκε επίσης παραπάνω, ότι για να μπορέσει να κρατήσει και προσφέρει μια καλή ζωή στο παιδί της, πρωτίστως πρέπει να είναι εκείνη καλά. Η πορεία της στο πρόγραμμα, εικάζουμε ότι τη βοήθησε σε αυτή την ιεράρχηση αναγκών.

Δ.12 (694 – 730) Η Αφήγηση της περιόδου εγκυμοσύνης και η μεταφορά του παιδιού σε ίδρυμα

- 694 Ερ. Η εμπειρία της εγκυμοσύνης; Πώς ήτανε μέσα σε όλη αυτή τη χρήση;
- 695 Σ. (3) Πολύ ταλαιπωρία και (2) δεν ένοιωσα αληθινά και τα συναισθήματα (.)
- 696 που θα ένοιωθα αν ήμουν καθαρή.
- 697 Προσπαθούσα να τα πνίξω τα συναισθήματά μου με το να πίνω (2).
- 698 Ερ. Πήγαινες να νοιώσεις δηλαδή, αλλά ήθελες να τα ναρκώσεις;
- 699 Σ. Ναι κάποιες φορές που ήθελα να τα νοιώσω, φοβόμουν να νοιώσω τη χαρά,
- 700 ήθελα να κόψω γιατί δε μπορούσα () σου λέω.
- 701 Και όταν γέννησα, είχα μιλήσει με μια κοινωνική λειτουργό εκεί από το Ιπποκράτειο
- 702 (3). Που εγώ δεν καταλάβαινα ότι μου έλεγε η κοπέλα πράγματα για το καλό μου =
- 703 φαντάσου. Και συνεργάστηκα και υπέγραψα εγώ να πάει ο γιός μου στον Άγιο
- 704 Στυλιανό. Γιατί μου το είπε, «να ξέρεις θα στο πάρουν το παιδί, είτε αργότερα είτε
- 705 τώρα, θα στο πάρουν, οπότε υπέγραψα να πάει εκεί το παιδί».
- 706 Η κοπέλα μου είπε, «έτσι όπως είσαι στην ουσία»..
- 707 και εγώ το είχα πει από μόνη μου (.) τι θα γινόταν;

- 708 Οπότε υπέγραφα για να πάει εκεί πέρα ρε συ το παιδί
709 και να μπορέσω και εγώ να μπω σε ένα πρόγραμμα
- 710 Ερ. Οπότε και αυτά τα συναισθήματα της εγκυμοσύνης τα είχες και αφού γέννησες;
711 Αφού είδες δηλαδή το παιδί;
- 712 Σ. Τι εννοείς;
- 713 Ερ. Είπες ότι κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, δεν το χάρηκες όπως ενδεχομένως
714 αν θα ήσουν καθαρή και ό,τι πήγαινες να νοιώσεις ότι φοβόσουν, άρα έπαιρνες τα
715 ναρκωτικά. Το ίδιο ήταν και αφού γέννησες;
- 716 Σ. Όταν γέννησα ένοιωθα πολύ χάλια, ήμουν πολύ αδύναμη.
- 717 Δεν ήξερα τι να κάνω για το παιδί μου (3).
- 718 Θυμάμαι πήγαινα έβρισκα μια κοπέλα ψυχολόγο, θυμάμαι που σου λέω τώρα για το
719 πρόγραμμα. Τέλος πάντων, έβρισκα μια κοπέλα ρε συ,μίλαγα μαζί της κανά δίμηνο.
720 Δεν ήξερα τι να κάνω.
- 721 Καταλάβαινα ότι έτσι όπως είμαι δεν γίνεται να πάρω το παιδί, γιατί θα το ‘παιρνα
722 και θα μου το ‘παιρναν. Και με πονούσε αυτό το πράγμα. Με πονούσε και δεν
723 μπορούσα να βρω δύναμη, να βγω μέσα από όλα αυτά.
- 724 Να κόψω, να πάρω το παιδί μου.
- 725 Όταν το πήρα απόφαση και υπέγραφα και πήγε (.) Μάρτιο πήγε το παιδί μου εκεί
726 πέρα. Ε πότε πήγα; = ναι. 18 Μαρτίου πήγε εκεί το παιδί μου αν θυμάμαι καλά.
- 727 29 Μαρτίου έκανα την εισαγωγή στο Detox, βγήκα τέλη Απριλίου μετά το Πάσχα και
728 όλο το Μάιο έκατσα μέσα στο σπίτι, την έβγαλα έτσι.
- 729 Ερ. Και Ιούλιο ήρθες εδώ.
- 730 Σ. Ναι τέλη Ιουνίου, ήταν που είχα πάει στο σταθμό κάτω (.) αρχές Ιουλίου.

Η Στέλλα ξεκινά την αφήγηση σχετικά με την εμπειρία της εγκυμοσύνης της, τονίζοντας το συναισθηματικό κενό που είχε. Παράλληλα, αναφέρει πως ο φόβος να νοιώσει κάτι την ωθούσε στη χρήση. Υποθέτουμε ότι η απουσία βαθύτερου συναισθήματος, είναι χαρακτηριστικό στις εξάρτησης. Ωστόσο η φοβία της να

νοιώσει συναισθήματα, ερμηνεύεται από την έκθεση που θα αισθανόταν απέναντι σε ένα αγέννητο μωρό και την επερχόμενη κατάσταση, επιλέγοντας να μπει σε άμυνα και να ναρκώσει οποιοδήποτε συναίσθημα. Επίσης η κακοποιητική και επώδυνη ζωή που είχε περάσει, την είχε «εφοδιάσει» σχεδόν αποκλειστικά με την διαχείριση άσχημων και μειονεκτικών συναισθημάτων. Ο ερχομός μιας νέας και αγνής ζωής έρχεται σε κόντρα και αντίστιξη σε ό,τι η ίδια μέχρι τότε είχε γνωρίσει. Μια υποτελής συναισθηματική κατάσταση, τη φέρνει αντιμέτωπη με την πιθανή ανικανότητά της να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων όπως και στη θέση να πρέπει να πάρει μια απόφαση για το μέλλον.

Η αφήγηση των συνεδριών με την κοινωνική λειτουργό του νοσοκομείου που γέννησε, και την ψυχολόγο (του προγράμματος), αποτυπώνουν την εσωτερική της σύγκρουση και την αντίληψη της ανικανότητάς της να μεγαλώσει ένα μωρό παραμένοντας στη χρήση, όπως και την αντιμετώπιση της με το νόμο. Η γέννηση του μωρού τελικά ενισχύει την απόφαση για την απεξάρτηση, που δεν τολμούσε, θέτοντας ως σκοπό με την υπογραφή της να καταφέρει να το πάρει. Παρουσιάζεται από την ίδια ένας ώριμος εαυτός, που καταλήγει να παίρνει τις ορθές αποφάσεις. Υποθέτουμε ότι η πρόθεση να προβληθεί έτσι, είναι αποτέλεσμα της ανάγκης να ανακατασκευάσει την εικόνα της στην ερευνήτρια, και να επιδείξει την ουσιαστική αλλαγή της.

Δ.13 (731 – 759) Σχετικά με τον πατέρα του παιδιού

731 Ερ. Εε, επίσης σχετικά με τον πατέρα του παιδιού έχω λίγο μπερδευτεί. Γιατί νομίζω
732 ήταν λίγο η περίοδος που ήσωνα με το παλικάρι που ήταν καθαρός, αλλά μετά
733 γύρισες στο παλικάρι τη χρήση.

734 Είχες μείνει ήδη έγκυος από τον προηγούμενο σύντροφο;

735 Σ. Είχα μείνει έγκυος από (2) το παιδί που πίναμε μαζί.

736 Ερ. Μμ, οκ.

- 737 Σ. Το ξέρει, γιατί σου είπα ότι όταν γέννησα, πάλι ξανά βρεθήκαμε.
- 738 Ερ. Ναι.
- 739 Σ. Πλήρη αδιαφορία, το μόνο που τον ένοιαζε ήταν να πίνει.
- 740 Και μετά σου είπα τα ξανά βρήκαμε με αυτό το παιδί που ήταν καθαρός.
- 741 Ερ. Οπότε αυτός δεν έχει καμία συμμετοχή μέχρι και σήμερα σχετικά με το παιδί;
- 742 Σ. Ο πατέρας του παιδιού; Όχι τίποτα.
- 743 Ερ. Αυτό πως είναι για σένα;
- 744 Σ. Εε (5) να σου πω κάτι; (7) Από τη μια οκ με ενοχλεί (3) σίγουρα με ενοχλεί. (4).
- 745 Αλλά είναι εκεί που είναι και να είσαι μέσα στη χρήση, πιο πολύ νευριάζω που δεν
- 746 κάνει κάτι αυτός να κόψει για τον εαυτό του (.) να γίνει καλά για τον εαυτό του.
- 747 Τώρα δε μπορείς να ξέρεις πότε κάθε άνθρωπος πότε είναι πότε δεν είναι,
- 748 ποιος μπορεί ((δυσανασχέτηση)).
- 749 Βασικά όλοι μπορούν, αρκεί να θες.
- 750 Μη λέμε χαζομάρες = αυτό θέλει να κάνει, εκεί θέλει να μείνει, εκεί θα καταλήξει.
- 751 Θεωρώ ότι εγώ μπορώ να σταθώ στο παιδί μου και σαν μάνα και σα πατέρα.
- 752 Οπότε δεν με ενδιαφέρει τόσο πολύ αυτό, ειλικρινά.
- 753 Ναι με ενοχλεί αλλά (.) και δεν θέλω επαφές με αυτόν τον άνθρωπο.
- 754 Και καθαρός να ήταν δεν θέλω επαφές μαζί του (.) γιατί αυτός με ξανά 'ριξε.
- 755 Ήξερε ότι είμαι επτά χρόνια καθαρή = κάθε μέρα «πιες πιες πιες» και εγώ έλεγα
- 756 «όχι» = και «πιες πιες πιες». Ε όχι ρε συ. Τι επαφές να θέλω με ένα τέτοιο άνθρωπο;
- 757 Ερ. Σαν απλά πατέρα του παιδιού, δεν ξέρω.
- 758 Σ. Αν ήταν καλά κάποια στιγμή, και δεν είχε καμία σχέση με ναρκωτικά και ήταν
- 759 καλά, θα μπορούσε να βλέπει το παιδί του (.) όταν το ορίζω εγώ όμως, μέχρι εκεί.

Η ερώτηση που αφορά την επιβεβαίωση για το ποιός από τους συντρόφους της είναι ο πατέρας του παιδιού, εγείρει αντιδράσεις της αφηγήτριας, σχετικά με το

μη ενδιαφέρον του για την ύπαρξή του παιδιού. Ασκεί κριτική για την απροθυμία του να προσπαθήσει να βγει από την κατάσταση εθισμού που βρίσκεται, υποστηρίζοντάς το ως όφελος της διάσωσης του εαυτού του και όχι του παιδιού. Υπογραμμίζει την ικανότητά της να αναπληρώσει το πιθανό κενό του πατέρα για το μωρό της, «τοποθετούμενη» ως ιδιαίτερα ενδυναμωμένη λόγω της κοινότητας. Υποθέτουμε την κριτική στάση της ως απόρροια της εμπειρίας της στη χρόνια χρήση και την αλλαγή που εκείνη κατάφερε, θεωρώντας τη δυνατή, εφόσον είναι βαθιά επιθυμητή. Η στασιμότητα του πρώην συντρόφου της, δικαιολογείται επιδερμικά από την ανίσχυρη θέλησή του να βγει από την εξάρτηση. Ακόμη, έχοντας η ίδια βιώσει την απόρριψη ως παιδί, υποθέτουμε πως αντιτίθεται στον πατέρα του παιδιού της ως βιολογικό γονέα, που αφήνεται στην κατάστασή που βρίσκεται, χωρίς να ενδιαφέρεται για το νέο του ρόλο. Καθρεφτίζει οπότε μια απορριπτική συμπεριφορά προς το παιδί του και την ίδια, ως αναβίωση του παρελθόντος. Μη μπορώντας να παρέμβει στην απόφασή του, φαίνεται πως θα προστατέψει συναισθηματικά το μωρό της και την ίδια, όσο περισσότερο μπορεί. Ωστόσο σε κάθε περίπτωση, προτίθεται να οριοθετεί την διάδραση του με το παιδί ακόμη και αν τα πράγματα αλλάξουν.

Επιπρόσθετα, επιρρίπτει σε εκείνον την ευθύνη για την υποτροπή της, μη σεβόμενος τα χρόνια «καθαρότητάς» της. Το «κατηγορώ» στον πατέρα του παιδιού από τη Στέλλα, μας κάνει να υποθέτουμε πως η ίδια δεν αναλαμβάνει την ευθύνη της απόφασής της να ξανά κάνει χρήση μετά από 6 χρόνια αποχής. Αρνείται να μοιραστεί την ευθύνη της υποτροπής της, «τοποθετούμενη» ως αδύναμη με μια αύρα παιδική, όπου οι αντιστάσεις της ήταν αμβλυμμένες.

Δ.14 (760 - 793) Η ομάδα εικαστικής έκφρασης ως πάροχος υποστήριξης της θεραπείας

760 Ερ. Εε ωραία. Τώρα θα ήθελα λίγο να μου πεις, να πάμε ξανά στο πρόγραμμα εδώ, εε
761 την ομάδα της εικαστικής θεραπείας. Πως είναι για σένα η διαδικασία αυτή;

762 Σ. Τι εννοείς πως είναι η διαδικασία; Εμένα μου αρέσει πάρα πολύ. Και η ομάδα του
763 art και ο τρόπος, δηλαδή, η διαδικασία αυτό που γίνεται μέσα στην ομάδα. Βασικά με
764 μάγεψε, το ότι πας να ζωγραφίσεις κάτι = θα στο πω απλά και με δικά μου λόγια. Πας
765 να ζωγραφίσεις κάτι, ζωγράφισε, είτε σου βάλει θέμα είτε δεν σου βάλει, και δεν
766 ξέρεις με ένα μαγικό τρόπο, ό,τι και να ζωγραφίσεις, βγαίνει πραγματικά αυτό που
767 έχεις μέσα σου. (4).

768 Οπότε θεωρώ ότι αυτή η ομάδα, αν θες τη γνώμη μου, είναι βοηθητική, γιατί όταν δεν
769 μπορείς να εκφράσεις κάποια πράγματα ή για ανθρώπους που δεν μιλάνε πολύ ή που
770 δεν μπορούν να εκφράσουν κάποια πράγματα, τη θεωρώ πολύ βοηθητική ομάδα και
771 θεωρώ ότι είναι και από τις πιο δυνατές ομάδες (.) βγαίνουν πάρα πολλά. Βγαίνουν
772 βιώματα, βγαίνουν πάρα πολλά.

773 Ερ. Σε έχει βοηθήσει δηλαδή;

774 Σ. Εγώ δεν έχω πάρει ακόμη ομάδα art για μένα.

775 Αλλά απ' αυτά που βλέπω από άλλους, φυσικά και με έχει βοηθήσει (.)

776 βγαίνουν πάρα πολλά. Και βλέπεις ότι κάποια πράγματα συνδέονται με τα παιδικά
777 σου χρόνια, ότι συνδέονται με άλλα πράγματα. Να συνειδητοποιείς πράγματα, να
778 αντιλαμβάνεσαι, καταλαβαίνεις, ότι αυτό μου συμβαίνει για αυτό. Είναι πολλά.
779 Αρχίζεις να καταλαβαίνεις και τα συναισθήματα μετά που είναι πολλά, πάρα πολλά.

780 Ερ. Οπότε απ' ότι καταλαβαίνω και από το χαμόγελο σου λίγο (2)

781 λειτουργεί σε σένα αυτό θετικά.

782 Σ. Φυσικά και λειτουργεί θετικά ρε συ. (2)

783 Να σου πω κάτι, όπως ήταν η συνέντευξη που κάναμε τώρα,

784 κάπως έτσι είναι και μια ομάδα art.

785 Μάλλον κάπως έτσι είναι και μια ομάδα βιωμάτων.

786 Η ομάδα του art λοιπόν είναι παρεμφερή, με την ομάδα βιωμάτων.

787 Οπότε καταλαβαίνεις πόσο δύσκολο είναι για κάποιον.

788 Τουλάχιστον εδώ στο δικό μας το πρόγραμμα έτσι γίνεται.

789 Με έπιασε το στομάχι μου τόση ώρα.

790 Ναι είναι δύσκολο όταν μπαίνεις στην ομάδα, αλλά μετά όλο αυτό που ακούς, μετά
791 από μια εβδομάδα αρχίζει να λειτουργεί και να συνειδητοποιείς πράγματα και να
792 παίρνεις πράγματα.

793 Να φεύγει βάρος από πάνω σου.

Η Στέλλα περιγράφει την ομάδα της εικαστικής έκφρασης – θεραπείας ως μια «μαγική» διαδικασία. Αντικατοπτρίζεται στο χαρτί ο εσωτερικός κόσμος του καθένα και αυτό την κάνει να αισθάνεται καλά. Βέβαια υπάρχει ένα κενό στην αφήγηση («Εγώ δεν έχω πάρει ακόμη ομάδα art για μένα»). Η ερευνήτρια δεν ζήτησε εξήγηση για αυτό, ωστόσο η βιογραφούσα συμμετείχε κάθε φορά στην ομάδα κανονικά. Στη συνέχεια παρομοιάζει την ομάδα αυτή αρχικά με τη συνέντευξη που κάναμε και αμέσως μετά με την ομάδα βιωμάτων της κοινότητας, τονίζοντας την ενέργεια που απαιτείται (Δ14: 786 – 787). Υποθέτουμε πως η διαδικασία αναδόμησης το εαυτού και η αναβίωση – επεξεργασία εμπειριών του παρελθόντος, είναι επίπονη. Το ίδιο υπονοείται πως ήταν και η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη για τη Στέλλα, τόσο γιατί τη σύγκρινε με τις ομάδες του προγράμματος, όσο και από τη σωματική της αντίδραση («Με έπιασε το στομάχι μου τόση ώρα»). Αυτό πιθανότατα οφείλεται και στην αναβίωση της ιστορίας της ζωής της. Το αποτέλεσμα ωστόσο είναι ανακουφιστικό, συνεισφέροντας στο αντίβαρο της επίπονης διαδικασίας αναδόμησης.

Σύνοψη της τέταρτης ενότητας: Οι Επερωτήσεις

Η τέταρτη ενότητα καλύπτει κενά ή και παραλήψεις – αποσιωπήσεις από τις ενότητες που προηγήθηκαν. Αφορά απαντήσεις στο σύνολο της βιογραφικής αφήγησης, που καλύπτουν κενά από τη μια μεριά, και από την άλλη πυροδοτούν περαιτέρω αφηγήσεις επί των λεχθέντων. Ένα από τα βασικότερα σημεία που αναζωπυρώθηκαν με τις επερωτήσεις, αφορούν την σχέση της Στέλλας με τις αδελφές της. Αποδίδει με γλαφυρότητα την ανατροφή της μικρής της αδερφής και τις ενστάσεις της επ’ αυτήν, όπως και τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς της στο σήμερα. Επιπλέον επικοινωνεί τα σοβαρά οικογενειακά θέματα της μεσαίας αδερφής της. Θέματα για τα οποία δεν είχε κάνει καμία νύξη. Οι αφηγήσεις – περιγραφές για τις αδερφές της σκιαγραφούν και επιβεβαιώνουν τα διαβρωμένα θεμέλια της πατρικής της οικογένειας, που κληρονομήθηκαν στα παιδιά και φαίνεται να αναπαράγονται στους κόλπους της οικογένειας της μιας αδερφής. Η ίδια η αφηγήτρια μοιάζει πιο ενδυναμωμένη και αποφασισμένη να κάνει τις επιλογές της και να τηρήσει αποστάσεις ασφαλείας από την πατρική οικογένεια, αποτέλεσμα της χρόνιας απόρριψής της και της συμμετοχής της στο πρόγραμμα. Μια ακόμη παραδοχή αφορά στην παρουσίαση της στην ερευνήτρια ως του αδικημένου παιδιού που δεν «απόλαυσε» την ανατροφή των γονέων, όμως κατάφερε να ορθοποδήσει και να αποτελεί ισχυρή φιγούρα εμπιστοσύνης για την πρώτη αδερφή της.

Άλλο σημαντικό ζήτημα αφορά την εγκυμοσύνη και την περίοδο μετά τη γέννηση του μωρού της. Αποτυπώνει το φόβο να αφεθεί να νοιώσει όμορφα συναισθήματα για το γεγονός της εγκυμοσύνης της όσο ήταν στη χρήση. Η έκφραση αυτό - εγκατάλειψης της ίδιας, δεν μπορούσε να υποστηρίξει τον ερχομό ενός παιδιού. Περιγράφεται επίσης το χρονικό της διαδικασίας από την εσωτερική σύγκρουση που βιώνει σχετικά με την εποπτεία και κηδεμονία του παιδιού. Η ζωή στην εξάρτηση θα εξέγειρε ποινικές διαδικασίες εναντίον της και μια πιο δύσκολη μελλοντική επαφή με το παιδί, στη περίπτωση που το έπαιρνε απευθείας. Η στήριξη και συμβολή των ειδικών είναι καθοριστική για την ομαλότερη εξέλιξη των πραγμάτων και την απόφαση της ίδιας να κάνει το βήμα προς την ανεξάρτηση, που πάντα ήθελε. Φυσικά ο ώριμος εαυτός που θέλει να φτιάξει στην αφήγηση, μοιάζει καθοριστικός των αποφάσεών της, αφού εκφράζονται ως προσωπικό της καταστάλαγμα.

Όσον αφορά τον πατέρα του παιδιού, η Στέλλα μοιάζει ιδιαίτερα ενδυναμωμένη από το θεραπευτικό πρόγραμμα, ώστε να κρατήσει και το ρόλο του, αφού εκείνος παραμένει στον εθισμό του. Η κατηγορία που του αποδίδει για την υποτροπή της, αποτελεί και την ερμηνεία για ό,τι ακολούθησε μετά, όπως και την απόσταση που κρατά μεταξύ εκείνου και του παιδιού. Με ένα τρόπο αναβιώνει την προσωπική της συνθήκη ως παιδί, μη αναλαμβάνοντας καμία ευθύνη για την υποτροπή της.

Τέλος, η περιγραφή της για την ομάδα εικαστικής έκφρασης – θεραπείας, λειτουργεί ως παράγοντας που επιτρέπει στο άυλο του εσωτερικού κόσμου να πάρει μορφή, βοηθώντας το δύσκολο δρόμο της αυτογνωσίας και της αλλαγής που θέλει να πετύχει.

Ως προς τη λειτουργία της, η τέταρτη ενότητα, συνεισφέρει στη συνολική αφήγηση, στο βαθμό που καλύπτει σημεία του κυρίου μέρους της ιστορίας ζωής. Τα βασικότερα στοιχεία που επισημαίνονται από την αφήγηση είναι ο αναδομούμενος εαυτός και η ικανότητα οριοθέτησης – απόστασης από τα προβλήματα των «σημαντικών» άλλων. Ό,τι την αποδόμησε κατά το παρελθόν, τώρα το κατανοεί και το επεξεργάζεται, μετατρέποντάς το σε δύναμή της και αφορά το σύνολο των εμπειριών του βίου. Με αυτόν τον τρόπο κατασκευάζεται αφηγηματικά η επιλογή της προσήλωσης στα δικά της ζητήματα και του παιδιού της.

Ε Αφηγηματική Ενότητα (794 – 844): Απολογισμός

E.1 (794 -802) Συναισθήματα σχετικά με το παρελθόν και το παρόν

- 794 Ερ. Το φαντάζομαι. (2). Και στο σήμερα, στο τώρα, οι σκέψεις που κάνεις για το ό,τι
795 έχει συμβεί;
- 796 Σ. Γιατί έχει συμβεί παλαιότερα;
- 797 Ερ. Και για το μέλλον. Σκέψεις, συναισθήματα.
- 798 Σ. Κοίτα, έχω να σου πω πολύ φόβο.
- 799 Έχω πληγωθεί πάρα πολύ με όλα αυτά. Πολύ στεναχώρια. (2)
- 800 Αλλά ξέρεις τι σκέφτομαι;
- 801 Τόσα χρόνια έπαιρνα εγώ την ευθύνη για όλα αυτά
802 ή το είχα έτσι στο μυαλό μου για να πηγαίνω να πίνω.

Η Στέλλα εκφράζει για πρώτη φορά το φόβο για το μέλλον. Υποθέτουμε πως οι άσχημες εμπειρίες του παρελθόντος, σε συνδυασμό με την έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος και την ευθύνη ενός μικρού παιδιού, ανεβάζει τον πήχη της δυσκολίας. Όσο και αν έχει επεξεργαστεί ό,τι της συνέβη, όσο και αν στην προηγούμενη ενότητα τόνιζε με τα λεγόμενά της τα όρια στην οικογένειά της, είναι ένα παιδί βαθιά πληγωμένο, που ίσως πάντα θα περιμένει κάτι. Αναστοχάζεται όμως παράλληλα και το όριο ανάμεσα στην πραγματική ευθύνη που αναλάμβανε για ό,τι συνέβαινε ή το υιοθετούσε ως δικαιολογία για να κάνει χρήση. Υποθέτουμε το αναστοχαστικό αυτό σχόλιο, ως απόρροια της βιογραφικής εργασίας στο πρόγραμμα, που χτίζει έναν εαυτό πιο ώριμο και επιθυμεί να τον προβάλλει.

E.2 (803 – 809) Απολογισμός ευθυνών

- 803 Τώρα μέσα από το πρόγραμμα, βλέπω ότι δεν ευθύνομαι εγώ ρε συ για όλα αυτά, και
804 οι γονείς μου είχαν ευθύνη, και άλλοι άνθρωποι. Καταλαβαίνεις τι λέω.
- 805 Έχει φύγει ένα τεράστιο βάρος να έχω δίπλα μου ανθρώπους
806 να μπορώ να μιλάω μαζί τους.

807 Με το να καταλάβω όλα αυτά, να συνειδητοποιήσω όλα αυτά.

808 Να δώσω στον καθένα την ευθύνη που του αναλογεί

809 και εγώ φυσικά να αναλάβω τη δική μου.

Στο χωρίο αυτό, η αφηγήτρια προβαίνει σε απολογισμό ευθυνών ξεκινώντας με την ίδια κατέχοντας το ρόλο του θύματος, υπονοώντας το ελάχιστο ή και καθόλου ποσοστό ευθύνης για την ροπή της στις ουσίες. Η άποψη αυτή υπογραμμίζεται ως αποτέλεσμα της δουλειάς στη θεραπευτική κοινότητα. Ο απολογισμός είναι άμεσα συνυφασμένος με τους γονείς της, που κατέχουν το μεγαλύτερο κομμάτι. Μέρος της πίτας κατέχουν και άλλοι άνθρωποι όπως αναφέρει, υποθέτοντας πως περιγράφει τα άτομα που σχετίζονταν με τη χρήση και κυρίως τα επίμονα που υπόσκαψαν την υποτροπή της, όπως ο πατέρας του παιδιού. Υποθέτουμε ότι η προσωπική της εκτίμηση για αυτό το μοίρασμα με την «στάμπα» του προγράμματος, της επιτρέπουν να κατασκευάσει έναν εαυτό άμοιρο ευθυνών, που της απαλύνουν κάθε ίχνος ντροπής που νοιώθει για την εξάρτησή της.

E.3 (810 – 819) Η μέριμνα του παιδιού

810 Έχω αρχίσει πλέον να τακτοποιώ και τη ζωή μου. Να βλέπω εμένα, τον εαυτό μου, να

811 δουλεύω με τον εαυτό μου. Οπότε αρχίζω να αγαπάω το εαυτό μου, να με φροντίζω.

812 Αγαπάω και το παιδί μου, φροντίζω και το παιδί μου.

813 Έγινε και το δικαστήριο. Και ενώ ο εισαγγελέας είχε πει να γίνει ολική αφαίρεση της

814 γονικής μέριμνας, δεν έγινε κάτι τέτοιο,

815 γιατί είμαι όλη μέρα στην κοινότητα και είμαι εδώ.

816 Έδωσαν μόνο τη φροντίδα στο ίδρυμα, γιατί είναι μωράκι,

817 χρειάζεται κάποιον να το ταΐσει, να το προσέχει, αυτό.

818 Για όλα τα άλλα αποφασίζω εγώ, μέχρι να τελειώσει το πρόγραμμα.

819 Μόλις τελειώσει το πρόγραμμα, παίρνω και το παιδί και χάρηκα πάρα πολύ με αυτό.

Η παραπάνω απόδοση ευθυνών γεφυρώνεται με το παρόν χωρίο, όπου η Στέλλα αναφέρει την εσωτερική της αλλαγή και το ενδιαφέρον για την ίδια και το μωρό της. Προσθέτει στην περιγραφή την θετική εξέλιξη της δικαστικής απόφασης

σχετικά με γονική μέριμνα του παιδιού. Οι υποθέσεις αφορούν την απτή αποτελεσματικότητα του προγράμματος να αναδιαμορφώσει θετικά έναν άνθρωπο και τον αντίστοιχο αντίκτυπο που έχει σε μια δικαστική αίθουσα για ένα σοβαρό θέμα, όπως είναι η ανατροφή ενός παιδιού. Όλα τα παραπάνω, οπλίζουν την αφηγήτρια με περισσότερη δύναμη και θάρρος να αντιμετωπίσει το μέλλον της. Ακόμη η δυνατότητα να παίρνει αποφάσεις, της προσφέρουν μια δυναμική που η ίδια πρόβαλλε να μην διέθετε πριν, αλλά η απεξάρτηση της έδωσε αυτήν την ευκαιρία.

E.4 (820 – 829) Τα όνειρα για το μέλλον

- 820 Νοιώθω πολύ μεγάλη ευγνωμοσύνη στο πρόγραμμα, στο ξανά λέω.
- 821 Και παλεύω, κάνω όνειρα (.) κάνω όνειρα εννοείται.
- 822 Και όταν τελειώσω το πρόγραμμα και περάσω επανένταξη, να ξεκαθαρίσω εντελώς,
823 γιατί σου λέω, έχω μπει σε μια διαδικασία με δικηγόρο για τα περιουσιακά,
824 περισσότερο για το παιδί μου.
- 825 Εντάξει έχω σπουδάσει κιόλας, έχω και προϋπηρεσία, θέλω να βρω και μια δουλίτσα
826 πάνω στον τομέα μου.
- 827 Έχω το σπίτι μου, το παιδί μου, αυτό σκέφτομαι, ‘τίποτε άλλο δεν θέλω’.
- 828 Ερ. Οπότε τα όνειρά σου για το μέλλον είναι αυτά ε;
- 829 Σ. = Ναι ρε συ να ζήσω σαν άνθρωπος. ‘Και να έχω το παιδί μου’.

Το θεραπευτικό πρόγραμμα «τοποθετείται» ως σωτήρας για την αφηγήτρια, που της δίνει την ευκαιρία να ανασυγκροτηθεί και να κατακτήσει τους στόχους της για το μέλλον. Η αναφορά της στις σπουδές και την επαγγελματική προϋπηρεσία «τοποθετούνται» ως ικανό πολιτισμικό κεφάλαιο, που θα τη βοηθήσουν να ξανά φτιάξει τη ζωή της μαζί με το παιδί. Εστιάζει αποκλειστικά σε αυτούς τους στόχους, ως η ξεκάθαρη προτεραιότητά της, τώρα που έχει χτίσει έναν ενδυναμωμένο εαυτό. Μια ακόμη παραδοχή αφορά την παρουσίαση της ως ανεξάρτητης και μελλοντικά ενταγμένης σε μια κοινωνική «κανονικότητα» αντίθετα από την πατρική της οικογένεια. Η ανάγκη του διαχωρισμού της ίσως είναι απόρροια του δεσίματος με αυτή και τον πρότερο βίο που συνδέονται στενά.

E.5 (830 – 844) Αναστοχασμός για τα λεγόμενα της συνέντευξης και ευχαριστίες

- 830 Ερ. Στέλλα σε ευχαριστώ πάρα πολύ, για την συνέντευξη που μου έδωσες. Και
831 ελπίζω πραγματικά να σου πάνε όλα όπως τα έχεις σκεφτεί και τα επιθυμείς
- 832 Σ. ‘Ευχαριστώ’. Συγγνώμη ρε συ που είμαι έτσι.
- 833 Ερ. [ούτε καν
- 834 Σ. [Και εγώ στο πρόγραμμα τόσο καιρό έτσι (.).
- 835 Μπορεί να μη στα είπα αναλυτικά, δεν ξέρω, σε κάποια πράγματα ίσως σε κούρασα,
836 γιατί τα έκανα όλα σαν εικόνες μες το μυαλό μου,
- 837 αλλά όλα έτσι όλα ολοκληρωμένα, από την αρχή μέχρι τώρα τώρα,
838 ούτε σε ομάδα δεν τα έχω πει.
- 839 Έχω φτάσει μέχρι ξέρεις πριν 5-6 χρόνια που άρχισα πάλι να πίνω
840 και ‘φτάσαμε εδώ’.
- 841 Ερ. Άρα μου έκανες μεγαλύτερη τιμή. Σε ευχαριστώ διπλά γι’ αυτό.
- 842 Σ. Ε μη νομίζεις και μένα μου κάνει καλό έτσι [που
- 843 Ερ. [χαίρομαι
- 844 Σ. [Τα έβγαλα. Και εγώ σε ευχαριστώ να είσαι καλά.

(Υπάρχει έντονη συγκίνηση και η αφηγήτρια επαναλαμβάνει πως δεν έχει μιλήσει τόσο πολύ ούτε σε κάποια από τις ομάδες της κοινότητας. Ο αποχωρισμός από το χώρο της συνέντευξης ολοκληρώνεται με μια αγκαλιά).

Στο καταληκτικό κομμάτι της συνέντευξης, η Στέλλα απολογείται για τη διάθεση που είχε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Διατηρεί κάποια ανησυχία σχετικά με την πληρότητα των αφηγήσεών της και προχωρά σε κάποιες αναστοχαστικές σκέψεις συνειδητοποιώντας την έκταση των πληροφοριών που έχει συμπυκνωμένα δώσει στην ερευνήτρια, συγκρίνοντας τη διαδικασία των ομάδων του προγράμματος. Υποθέτουμε πως η φύση της μεθόδου, «τοποθετεί» την αφηγήτρια σε μια κατάσταση γραμμικής αναβίωσης της ζωής της, όπου μοιραία οι έντονα βιωμένες

εμπειρίες και η βοήθεια στην συνεντεύκτρια κατανόησης όλων των περιόδων της ζωής, οδηγεί στην συμπυκνωμένη και πλήρη αφήγηση της ιστορίας ζωής. Επιπλέον υποθέτουμε πως η ανάγκη προβολής στην ερευνήτρια ενός «καλού παιδιού» που πλέον οικοδομεί έναν ισορροπημένο και κοινωνικά αποδεκτό εαυτό, είναι ήσσονος σημασίας για την ίδια, εκφράζοντας την εσωτερική της αλλαγή.

Σύνοψη πέμπτης ενότητας: Απολογισμός

Η πέμπτη και τελευταία ενότητα της συνέντευξης παρουσιάζει αρχικά τον αναστοχασμό της αφηγήτριας σχετικά με τα υπεύθυνα πρόσωπα για την κατάσταση που βίωσε από παιδί μέχρι το παρόν, αναλαμβάνοντας μάλλον ένα μικρό κομμάτι της πίτας. Συνεχίζει με την παρουσίαση του θεραπευτικού προγράμματος ως πορεία προς το φως, που τη βοηθά να αποκτήσει αυτοεκτίμηση, προοπτική για το μέλλον και να σταθεί όπως αρμόζει μια μάνα στο παιδί της. Ολοκληρώνει με το σχόλιο της έκπληξης για την πληθώρα των πληροφοριών που παρείχε σε μια συνέντευξη, λειτουργώντας και ως στοιχείο εκτόνωσης και ανακούφισης.

Σχετικά με τα λειτουργικά στοιχεία της ενότητας, συνεισφέρουν στο βαθμό που χρειάζεται να ολοκληρώσει η Στέλλα ομαλά όλο το προηγούμενο ενεργητικό αφήγημα. Η έκφραση των στόχων και των επιθυμιών, μπορούν να λειτουργήσουν κατευναστικά, γειώνοντας την πιθανή ένταση της εξιστόρησης των γεγονότων της ζωής της συνεντεύκτριας, εντάσσοντάς τη ταυτόχρονα σε μια αναστοχαστική κατάσταση. Καλείται να οριοθετήσει και να κατονομάσει τις σκέψεις της, αντανακλώντας τον εσωτερικό της κόσμο και δημιουργώντας ίσως και μια εσωτερική δέσμευση για τα λεγόμενά της. Η περιγραφή – αναφορά με αυτό τον τρόπο μετατρέπεται σε ένα μέσο ενδυνάμωσης, που καλείται η Στέλλα να προσηλωθεί, να τη δουλέψει για να την κατακτήσει.

Αναλυτική αφαίρεση

Η αφήγηση της ιστορίας ζωής της Στέλλας αποτελεί μια επεξεργασμένη διαδικασία αναστοχασμού, όπου έχει παραθέσει τα βιωμένα γεγονότα από την παιδική της ηλικία μέχρι το σήμερα. Τη μεγαλύτερη έκταση της αφήγησης την έχει αφιερώσει στην ζωή - καριέρα της στη χρήση, συνδέοντας τη όμως με την περίοδο πριν την έναρξή της και με το μετά της αποδέσμευσής της από αυτή. Ανακατασκεύασε με αυτό τον τρόπο από την παροντική της σκοπιά τα γεγονότα δημιουργικά, επανερμηνεύοντάς τα και αναπλασιάζοντάς τα, κάνοντας συνδέσεις μεταξύ των περιόδων που προηγήθηκαν και ακολούθησαν, με αποτέλεσμα μια αφήγηση ζωής με συνοχή και χρονολογική αλληλουχία. Τα επίπεδα που κινήθηκε η βιογραφούσα στην αφήγησή της είναι τρία και αφορούν: 1) Την περίοδο πριν την έναρξη της χρήσης, όπου εστιάζει στις εμπειρίες που βίωσε ως παιδί, και που λειτούργησαν ως γόνιμο υπόστρωμα για την ροπή της στις ουσίες. 2) Τη ζωή στη χρήση, όπου περιγράφει τη βαθιά πορεία στην εξάρτηση, τις υποτροπές της και τον επώδυνο βίο και 3) την περίοδο και τους παράγοντες της απόφασής της για θεραπεία.

Η αφήγηση σε όλη την έκτασή της είναι γραμμική, περιεκτική νοήματος τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων. Η φορέας βιώματος κατασκεύασε το πλαίσιο της αφήγησης ως εξηγητικό, ώστε να πετύχει τη συνεκτικότητα μεταξύ των περιόδων της ζωής της. Η παιδική ηλικία εμφανίζεται ως το πεδίο που αναπτύχθηκαν στάσεις και συμπεριφορές από την πατρική οικογένεια, δίνοντας έμφαση στην απορριπτική στάση της μητέρας, που τις εμπειρίεξε, ώστε να τις εκφράσει στα χρόνια της χρήσης που ακολούθησαν. Αυτά αποτέλεσαν και τα σαθρά θεμέλια για την ανάπτυξη και την εγκατάσταση της εξάρτησης. Ο δρόμος για την ένταξη στη θεραπευτική κοινότητα, σημασιοδοτείται από την θέληση να βγει από τον πάτο που είχε φτάσει και από την απόκτηση απογόνου, επιθυμώντας να κατακτήσει μια νέα ζωή αποτιναγμένη από ουσίες. Επιπλέον, φαίνεται η επιθυμία της να επιλύσει ζητήματα και σχέσεις του παρελθόντος, εστιάζοντας στην ατομική της μελλοντική πορεία.

Μέσα από την βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη, προκύπτει μια παρουσίαση του συνόλου του βίου της Στέλλας, με έντονα περιγραφικά στοιχεία, κριτική διάθεση και αναστοχασμό. Επιγραμματικά μπορούμε να καταγράψουμε τα επικρατέστερα στοιχεία της βιογραφικής εργασίας :1) Η αφηγήτρια φωτίζει τις

προϋποθέσεις που οικοδομήθηκαν κατά την παιδική της ηλικία, ως αιτιακούς παράγοντες (στάσεις, συμπεριφορές, σχέσεις στην οικογένεια), που λειτούργησαν ως μοιραίο αποτέλεσμα για να ανοίξει ο δρόμος της χρήσης στην εφηβεία της. 2) Η βίωση του πρότερου εαυτού μέσα από το παροντικό πρίσμα, που σηματοδοτεί την συνθήκη που ξεπεράστηκε, αντιπαραθέτοντας το *εγώ* του τότε με το *εγώ* του σήμερα. 3) Οι θαμμένες δυνάμεις του *εγώ*, που έρχονται στην επιφάνεια και μέσα από τη θεραπευτική πορεία και την αποτύπωση του εσωτερικού κόσμου μέσω της *art therapy*, ισχυροποιούν το νέο εαυτό.

Η θεραπεία λειτουργεί για τη Στέλλα ως πυξίδα στο χρόνο, επιτρέποντάς να παίρνει τις απαραίτητες αποστάσεις, αποτυπώνοντας στη αφήγησή της την κατανόηση των αιτιών της φθίνουσας πορείας της, την προσπάθεια αποκατάστασης σε ένα βαθμό των ελλειμμάτων και των φθορών που επήλθαν από την εξάρτηση, αξιοποιώντας τα προς όφελός της. Η θεραπευτική διαδικασία συνιστά μια πορεία αξιολόγησης τόσο των (σημαντικών) *άλλων*, όσο και της ατομικής της διαδρομής και του εαυτού. Η ενδυνάμωση που λαμβάνει μέσα από την κοινότητα και τα πρακτικά σχέδια για το μέλλον συμβάλλουν στην αναδόμηση της ταυτότητά της. Μιας ταυτότητας που δεν συγκροτήθηκε ομαλά, με τα χρόνια αποδομήθηκε και στο παρόν ανακατασκευάζεται, αντανακλώντας την αλλαγή που θέλει να γίνει και που θέλει να επικοινωνήσει μέσω της αφήγησής της στην ερευνήτρια.

Καταλήγοντας, μέσα από την βιογραφική αφήγηση, η πρωταγωνίστρια μας προσέφερε τα μοτίβα των στάσεων της οικογένειας, τα οποία σε ένα βαθμό αναπαρήγαγε, αλλά και ένοιωσε την ανάγκη να απομακρυνθεί από αυτά, αποτελώντας ένα σημαντικό κομμάτι της ιστορίας της. «Οι βιογραφικές ανακατασκευές περίπτωσης επιτρέπουν συνεπώς την κατασκευή αναπτυξιακών τύπων, που υποδεικνύουν τους κανόνες της γενετικής διαδικασίας ή / και επιτρέπουν αφηγήσεις του «πώς συνέβη αυτό» (Τσιώλης & Σιούτη 2013 :103, αναφ. στο Dausien 1999: 228). Κατ' επέκταση δεν μπορεί να υπάρξει ένας «κλειστός» γενικός κανόνας για το πώς συμβαίνουν τα πράγματα, αλλά η ιδιαιτερότητα της μοναδικότητας μιας βιωμένης ιστορίας ζωής και της αφήγησής της.

Η περίπτωση του Αποστόλη

Σύντομο ιστορικό του φορέα της βιογραφίας

Ο Αποστόλης είναι 32 ετών. Είναι το δεύτερο παιδί μιας μικρό - μεσαίας αστικής οικογένειας. Ο πατέρας του είναι υπάλληλος σε σούπερ μάρκετ, ενώ για τη μητέρα του δεν γίνεται κάποια αναφορά επαγγελματικής απασχόλησης. Ο αδερφός του είναι μεγαλύτερος κατά 2,5 χρόνια, ζει σχεδόν εδώ και μια δεκαετία εκτός Ελλάδος και οι σχέσεις τους είναι τυπικές, λόγω της εξουσιαστικής συμπεριφοράς του προς τον αφηγητή. Τα παιδικά του χρόνια και μέχρι τις αρχές της εφηβείας αναφέρονται ως πολύ καλά. Κατά τη φοίτησή του σε τεχνικό λύκειο κοντά στα 16, ξεκίνησε την χρήση αλκοόλ, η οποία συνεχίστηκε τόσο στη μετά - δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του (ΙΕΚ) όσο και στη στρατιωτική του θητεία, μέχρι τα 22 που απολύθηκε και εγγράφηκε στην ομάδα Ανώνυμων Αλκοολικών χάριν της μητέρας του. Έπειτα αφού διέκοψε το αλκοόλ, ξεκίνησε τη χρήση άλλων ουσιών (χασίσ, εισπνεόμενη ηρωίνη). Για τα επόμενα 6 περίπου χρόνια υπήρξαν περίοδοι που διέκοπτε τη χρήση πάσης φύσεως, συνήθως λόγω της σύναψης κάποιας ερωτικής σχέσης. Από τα 29 μέχρι τα 32, η χρήση πλέον μετατράπηκε σε καθημερινή, συμπεριλαμβανομένου και του αλκοόλ. Στη διάρκεια των ετών αυτών, ο Αποστόλης εργαζόταν ανά περιόδους σε διάφορα μεγάλα καταστήματα, κυρίως σούπερ μάρκετ, κατόπιν μεσολάβησης του πατέρα του ως ήδη εργαζόμενου σε κάποιο από αυτά. Ωστόσο ο ίδιος δεν ένοιωθε να λαμβάνει κάποια ικανοποίηση από αυτά. Η αφορμή για να παρακολουθήσει το πρόγραμμα του ΑΡΓΩ, στάθηκε η ευαισθητοποίηση μιας πρώην σχέσης του, που ενημέρωσε το οικογενειακό του περιβάλλον. Από εκεί και πέρα η κινητοποίηση του πατέρα του κινητοποίησε και τον ίδιο προς την ανεξάρτηση. Ο ίδιος ασχολούνταν πάντα με την καλλιτεχνική γραφή και σήμερα έχει εκδώσει το πρώτο του βιβλίο με ποιήματα. Όσον αφορά το άμεσο μέλλον ενδιαφέρεται να επανέλθει δυναμικά στην πρότερη καλή φυσική του κατάσταση ώστε να παίζει ποδόσφαιρο και να βρει ένα πλαίσιο εργασίας που να τον ικανοποιεί.

Έκθεση και ανάλυση των βιογραφικών δεδομένων στη χρονολογική τους σειρά

- 1987** Γέννηση. Μεγαλώνει σε πυρηνική οικογένεια ως το τέταρτο μέλος της. Περνάει όμορφα παιδικά χρόνια. Μέχρι και το τέλος της εφηβείας του μοιράζεται το ίδιο δωμάτιο με τον αδερφό του. Ο τελευταίος αναπτύσσει αυταρχική συμπεριφορά απέναντί του και τον περιορίζει σημαντικά στις κινήσεις του στον κοινό του χώρο.
- 2003** Συνέχιση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε τεχνικό λύκειο (Ευκλείδης) και έναρξη έντονης χρήσης αλκοόλ. Δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τον τομέα επιλογής του.
- 2006** Συνέχιση σπουδών στη μετά – δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΙΕΚ), χωρίς και πάλι ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον τομέα σπουδών, οπότε και δεν τις ολοκλήρωσε. Συνέχιση χρήσης αλκοόλ.
- 2008** Έναρξη της στρατιωτικής του θητείας. Στον πρώτο μήνα έκανε απόπειρα αυτοτραυματισμού. Χρήση αλκοόλ και έναρξη χρήσης χασίς.
- 2009** Περάτωση της θητείας του στο στρατό. Κατόπιν πιέσεων από τη μητέρα του, εγγράφεται στους ανώνυμους αλκοολικούς. Εκεί έρχεται σε επαφή και με άλλες ουσίες (κυρίως εισπνεόμενη ηρωίνη).
- Έως το 2016** Περιστασιακή χρήση ουσιών. Η κατά διαστήματα συνάψεις ερωτικών σχέσεων (συνήθως πεντάμηνης διάρκειας), όπως και άλλοι λόγοι, τον οδηγούσαν συνήθως σε παύση της αναζήτησης ουσιών.
- 2016 – 2019** Μετά το χωρισμό του από τη μεγαλύτερη του σχέση (1,5 έτος), ξεκινά η συστηματική χρήση και διακόπτει την πολυετή ενασχόλησή του με το ποδόσφαιρο. Ξεκινά να εργάζεται κατόπιν μεσολάβησης του πατέρα του ανά διαστήματα σε διάφορες μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ και καταστημάτων, που του προσφέρουν και την οικονομική δυνατότητα εξασφάλισης των ουσιών του.

2019 Κατόπιν της ενημέρωσης της κατάστασής του Αποστόλη στην οικογένειά του από την πρόην κοπέλα του, όπως και της δικής του εσωτερικής ανάγκης να ξεφύγει από τις ουσίες, αποφασίζει με την υποστήριξη του πατέρα του να γραφτεί στο πρόγραμμα απεξάρτησης του ΑΡΓΩ. Είναι περίπου 3 μήνες καθαρός.

Η μελέτη των παραπάνω στοιχείων, παρέχει μια πρώτη επιγραμματική αλλά συμπυκνωμένη εικόνα για το σύνολο της ζωής του Αποστόλη, εμπεριέχοντας τους σημαντικότερους βιογραφικούς σταθμούς. Μπορούμε να διαπιστώσουμε το προφίλ του κοινωνικού, πολιτισμικού και οικονομικού κεφαλαίου, που μέσα στα χρόνια καθόρισαν και τα βήματά του. Η παραπάνω χρονολογική αποτύπωση, μας επιτρέπει να διατυπώσουμε σκέψεις και υποθέσεις σχετικά με τη βαρύτητα και τη σημασία που είχαν οι καταστάσεις και οι εμπειρίες που βίωσε ο φορέας της βιογραφίας. Εκείνες είναι που εντυπώθηκαν μέσα του με συγκεκριμένο τρόπο και καθόρισαν τη βιογραφική του διαδρομή. Πιο συγκεκριμένα:

- Ο Αποστόλης μεγάλωσε σε μια πυρηνική αστική οικογένεια, της οποίας οι σχέσεις δεν αναφέρονται ξεκάθαρα. Υπονούνται όμως ως καλές από το σύνολο της αφήγησης (ύπαρξη νοιαξίματος, κάλυψη βασικών αναγκών). Ωστόσο σκιαγραφείται μια διαταραγμένη σχέση με τον μεγαλύτερο αδερφό.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

1. Η ζωή σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο, διαφέρει παρασάγγας από εκείνη στην επαρχία και το χωριό. Οι οικονομικές υποχρεώσεις είναι συχνά πιο αυξημένες και ο ποιοτικός χρόνος μεταξύ των μελών μιας οικογένειας ιδιαίτερα περιορισμένος. Επιπλέον η στόχευση του αστικού κυρίως κοινωνικού πλαισίου στην απόκτηση, αύξηση και συγκέντρωση πλούτου (οικονομικού κεφαλαίου), ορίζει τη διάρθρωση της καθημερινότητας και του ψυχολογικού παράγοντα ως πιο συμπυκνωμένων. Ως αποτέλεσμα, καλύπτονται επαρκώς οι βασικές βιολογικές ανάγκες των μελών, όχι όμως η ισχυροποίηση των δεσμών, που συχνά έρχονται σε δεύτερη μοίρα.

2. Η παραπάνω υπόθεση συνδέεται στενά και με τις σχέσεις μεταξύ αδερφών. Η απόκτηση δεύτερου τέκνου, μοιραία σημάνει το τέλος της πρωτοκαθεδρίας του/της πρωτότοκου/κης. Ιδιαίτερα όμως όταν και οι δύο γονείς απασχολούνται με την αύξηση του οικονομικού κεφαλαίου, το πρώτο παιδί επιβαρύνεται με την ευθύνη της φροντίδας – εποπτείας του/των επόμενου/ων, αποκτώντας γονεϊκό ρόλο. Στην περίπτωση του Αποστόλη, δεν γίνεται γνωστό εάν η μητέρα του εργαζόταν. Ωστόσο, φαίνεται ο μεγαλύτερος αδερφός να έχει οικειοποιηθεί τον κοινό τους χώρο (υπνοδωμάτιο), με την επιβολή «νόμων» για τον περιορισμό των κινήσεών του μικρότερου σε αυτό. Από την αυταρχική - όπως ο ίδιος την αποκαλεί - συμπεριφορά του αδερφού του, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε την περιορισμένη αντίδραση των γονέων μεταξύ των αδερφών. Μοιραία αυτό σημαίνει και την ενίσχυση της συμπεριφοράς του πρωτότοκου ενάντια στον βιογραφούντα. Η υπομονή του Αποστόλη σε αυτή τη διαμορφωμένη σχέση, υποδηλώνει: Α) Την ανοχή της επιβολής του πιο ισχυρού προς τον ανίσχυρο. Κατά κάποιο τρόπο ο μεγαλύτερος αδερφός διαθέτει το «βιολογικό χάρισμα» της ηλικίας, όπου του προσδίδει μια παραπάνω υπεροχή. Όπως και αναφέρει και ο Φίλιας (1976:96) στο έργο του Μαξ Βέμπερ σχετικά με αυτό, *«η φυσιολογικά δοσμένη υπεροχή [...], δίνει την ώθηση για η γέννηση εξουσιαστικών σχέσεων μέσα στην οικογένεια»*. Β) Την ιδεολογία μιας παραδοσιακής οικογένειας, όπου τα αδέρφια και κυρίως τα αγόρια, μέσα από τις συγκρούσεις θα καταφέρουν να διαμορφώσουν ένα πιο ισχυρό χαρακτήρα, που αντιπροσωπεύει και τον παραδοσιακό άντρα, που ως κύριο χαρακτηριστικό του, διέπεται από σκληρότητα.
3. Σχετικά με τη λήψη ουσιών, θα μπορούσαμε να σκεφτούμε και την συνήθεια στην ανοχή μιας κατάστασης (επιβολή του αδερφού), που αναπαράχθηκε και στον τρόπο που έκανε χρήση των ουσιών και στις προσπάθειες διακοπής τους.
- Οι επιλογές του Αποστόλη στον τομέα της εκπαίδευσης, τόσο στη δευτεροβάθμια, όσο και στη μετά - δευτεροβάθμια, είναι αρκετά αδιάφορες για εκείνον, χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ήδη στα μέσα της εφηβείας του ξεκινά τη χρήση αλκοόλ.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

1. Οι σχετικά αδιάφορες επιλογές του φορέα της βιογραφίας στην εκπαιδευτική του πορεία, πιθανά να σκιαγραφούν δύο πράγματα: Α) Την απόσταση του οικογενειακού πλαισίου από αυτές, υποδηλώνοντας την εμπιστοσύνη ή και αναγνώριση ευθύνης των επιλογών που κάνει κανείς. Η άποψη αυτή σχετίζεται με την προηγούμενη που στα πλαίσια της ενηλικίωσης, το άτομο πρέπει να ωριμάζει μέσα από τις επιλογές του και τις ευθύνες που αυτές επιφέρουν.
2. Μια δεύτερη υπόθεση, αφορά το άφημα του Αποστόλη στη διαδικασία της εκπαιδευτικής του πορείας. Οι σκέψεις που μπορούν να γίνουν αφορούν: Α) Την εστίαση της προσοχής της οικογένειας σε εκείνον και της ιδέας ότι τα καταφέρνει, οπότε αποκτά πιο ισχυρή οντότητα. Β) Ίσως ακόμη να σχετίζεται με την πίεση του κοινωνικού - κρατικού πλαισίου, όπου οι έφηβοι παρ' όλη την ανωριμότητα τους, καλούνται να πάρουν ιδιαίτερα σημαντικές αποφάσεις για το μέλλον τους, όπως είναι ο επαγγελματικός τους προσανατολισμός. Είναι μια διαδικασία που στραγγαλίζει την ελευθερία και το ανήσυχο πνεύμα της εφηβείας, θέτοντας κανονιστικά πλαίσια σε μια ηλικιακή ομάδα που ακόμη προσπαθεί να βρει τα βήματα της επικείμενης / έναρξης ενηλικίωσής της.
3. Η επιλογή του αλκοόλ ως βασικής ουσίας έναρξης και συνέχισης της χρήσης, μπορεί να σημαίνει: Α) Την ευκολία εύρεσης, αφού στα πλαίσια της κοινωνικής χρήσης η πρόσβαση αγοράς του είναι διαθέσιμη σε πολλά σημεία πώλησης. Επιπλέον παρόλο που ο κόσμος της τοξικοεξάρτησης είναι μοναχικός, η χρήση αλκοόλ, θα λέγαμε πως αφορά και μια διαδικασία μοιράσματος, ειδικά στις παρέες μεταξύ εφήβων. Β) Σε μια πιο ψυχοδυναμική προσέγγιση σύμφωνα με την θεωρία των σταδίων της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης του παιδιού και του εφήβου κατά τον Freud, κάποιο αναπτυξιακό στάδιο που μπορεί να μην καλυφθεί επαρκώς στην ηλικία που αναλογεί, τότε το υποκείμενο μελλοντικά μπορεί να παλινδρομήσει σε προηγούμενο στάδιο προκειμένου να ικανοποιηθεί ή να επέλθει καθήλωση στο προηγούμενο και η αναπτυξιακή πορεία να μην συνεχιστεί ομαλά. Έτσι «καθήλωση στο στοματικό στάδιο εκδηλώνεται στην ενήλικη ζωή με ψυχαναγκαστική τάση για πολύ

φαγητό, φλυαρία, κάπνισμα και αλκοολισμός, καθώς επίσης με εξωπραγματική αυτοπεποίθηση ή ψυχική κατάπτωση και μελαγχολία.» (Παρασκευόπουλος, 1984 :51 – 52).

- Η στρατιωτική του θητεία παρ' όλη την κατά κύριο λόγο περάτωσή της στο αστικό κέντρο που διαμένει, χαρακτηρίζεται από απόπειρες αυτοτραυματισμών στο πρώτο μήνα της εκτός πόλης και την επαφή του με άλλες ουσίες.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

1. Η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία, με τα χρόνια τίθεται υπό αμφισβήτηση. Πολλοί είναι εκείνοι οι νέοι (μετ - έφηβοι συνήθως) που θεωρούν πλέον το στρατό περιττό, όπως και ένα πλαίσιο όπου η επιβολή της εξουσίας νομιμοποιείται και πολλές φορές εξαντλείται στους πιο αδύναμους ' τους απλούς φαντάρους. Τα στρατόπεδα είναι ολοπαγή ιδρύματα, όπου διέπονται από αυστηρούς κανονισμούς και την επιβολή κυρώσεων στην περίπτωση της μη τήρησής τους. Και όπως αναφέρει και ο Goffman (1994), η εισαγωγή σε οποιοδήποτε ίδρυμα, συνεπάγεται κοινωνικό έλεγχο, άρα και απώλεια αυτεξουσιότητας, αφού οι πρότεροι κοινωνικοί ρόλοι παγώνουν ή και ξεχνιούνται. Οι απόπειρες αυτοτραυματισμού και η χρήση – επαφή του με το χασίς επιπλέον με το αλκοόλ, πιθανά να υποδηλώνουν το αίσθημα απώλειας της ταυτότητάς του και τη «λαθροβίωση» του Αποστόλη στο ολοπαγές αυτό ίδρυμα. Σύμφωνα με τους Σαββάκη Μ. και Τσανάκη Μ. (2006 :44 αναφ. στο Corbin and Strauss, 1987 : 249-281), «[...] ο εγκλεισμός σε ένα ίδρυμα [...] οδηγούν το άτομο σε μια θεμελιώδη για το ίδιο διάκριση των βιωμένων εμπειριών, σε ένα βιογραφικό «πριν» και «μετά» και σε μια σχεδόν αναγκαστική διάσπαση του βιογραφικού χρόνου».
2. Η επιβολή της εξουσίας και το μοίρασμα ενός ατομικού συνήθως χώρου, όπως είναι η κρεβατοκάμαρα, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι ως μοτίβο ακολουθεί τον Αποστόλη στο στρατό, αναβιώνοντας ξανά την μορφή της σχέσης που αναπτύχθηκε με τον αδερφό του και για το οποίο αντιδρά με τη χρήση, προκειμένου να το αντέξει. Αν και κάνει μια απλή αναφορά στον κακό πρώτο μήνα της θητείας του, το περιστατικό μέθης που εξιστορεί καμία σχέση δεν έχει με το αυστηρό προφίλ του στρατού. Ωστόσο η ανάγκη του να

ανταποκριθεί σε αυτό που πρέπει (αυτό – παρουσίαση), είναι αξιοσημείωτο, ως κάτι που φαίνεται να έκανε ούτως ή άλλως ως παιδί και έφηβος.

- Μετά την απόλυσή του από το στρατό, ο φορέας της βιογραφίας κατόπιν των πιέσεων από τη μητέρα του, εγγράφεται στην ομάδα των Ανώνυμων Αλκοολικών (Α.Α.) και εκεί γνωρίζει την εισπνεόμενη ηρωίνη.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

Ο Αποστόλης από το ένα ολοπαγές ίδρυμα, μεταφέρεται μάλλον σε σύντομο χρονικό διάστημα σε μια ομάδα όπου και πάλι διέπεται από αυστηρούς κανόνες, προκειμένου για την παραμονή του στο πρόγραμμα και την παροχή βοήθειας στον εαυτό του. Στην περίπτωση του στρατού το ίδιο το κράτος τον υποχρέωνε να ακολουθήσει την πορεία αυτή. Στην περίπτωση των Α.Α., η μητέρα του τον παρακίνησε. Φαίνεται πως ο Αποστόλης ακολουθεί «εντολές», χωρίς ο ίδιος να έχει το χώρο να παίρνει πρωτοβουλίες. Ενδεχομένως να «βोλεύεται» σε αυτή τη στάση, έχοντας υιοθετήσει το ρόλο του υπάκουου. Σε μια κοινωνία που η αντίδραση είναι συνυφασμένη με το αρνητικό στοιχείο και η εναρμόνιση της συμπεριφοράς στους ισχύοντες κοινωνικούς κανόνες με την ομοιογένεια και την αποδοχή, η απόφαση της τήρησης της καθεστηκυίας τάξης, πολλές φορές μοιάζει να είναι μονόδρομος. Η έναρξη της χρήσης της εισπνεόμενης ηρωίνης, πιθανά να κρατά επιφανειακά τις ισορροπίες, παρέχοντας του όμως ένα αντίβαρο προκειμένου να διαχειρίζεται καταστάσεις που δεν επιθυμεί ιδιαίτερα.

- Μετά την παρακολούθηση της ομάδας των Α.Α., για τον Αποστόλη ακολουθεί ένα διάστημα έξι ετών που με τη σύναψη περιστασιακών ερωτικών σχέσεων, ελαττώνει ή και διακόπτει την όποια λήψη ουσιών.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

1. Η λήψη έντονης συναισθηματικής κάλυψης, ενδεχομένως να υποδηλώνει την κάλυψη ενός εσωτερικού κενού του φορέα βιώματος. Αυτό προέρχεται είτε από κάποια έλλειψη από τη σχέση του με την οικογένεια και δη με τη

μητρική φιγούρα, είτε από την ένταση που του προκαλούν τα πρώτα συναισθήματα και λειτουργούν ως διεγερτικά, υποκαθιστώντας κατά κάποιο τρόπο τις ουσίες. Η συνήθως πεντάμηνη παραμονή του στις σχέσεις, ενδεχομένως επικυρώνει την παραπάνω υπόθεση, μιας και είναι ένα διάστημα όπου η έντονη συναισθηματική καταιγίδα του ενθουσιασμού κοπάζει και αρχίζει το πιο ουσιαστικό δέσιμο. Η διακοπή των σχέσεών του στους πέντε μήνες, ίσως να μαρτυρά την ανάγκη του για ένταση και όχι περαιτέρω δεσμό. Η ανάγκη αυτή παρουσιάζεται στην αφήγησή του, στο κομμάτι του ενθουσιασμού του για τις δύσκολες ιστορίες των άλλων που όπως ο ίδιος είπε, τον ιντριγκάρουν.

2. Μια άλλη σκέψη σχετίζεται με την επικύρωση της ανδρικής του ταυτότητας, μέσω της εναλλαγής ερωτικών συντρόφων. Στα πλαίσια των κοινωνικών αναπαραστάσεων, που οι πολλές ερωτικές σχέσεις θεωρούνται προνόμιο για έναν άντρα και επικυρώνουν την αρσενική του φύση, η αναπαραγωγή αυτής της συμπεριφοράς επιφέρει την ατομική και κοινωνική επιβεβαίωση και αποδοχή.
- Μετά το χωρισμό του από μια πιο μακρόχρονη ερωτική σχέση όπου ήδη έκανε χρήση σε στιγμές κρίσης, ξαναμπάνει στη συστηματική λήψη ουσιών. Παράλληλα, με τη μεσολάβηση του πατέρα του, όντας ο ίδιος εργαζόμενος σε μεγάλα καταστήματα σουπερ μάρκετ, προσλαμβάνεται και ο Αποστόλης.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

1. Φαίνεται ότι ο φορέας της βιογραφίας όταν βρίσκεται σε καλή ψυχολογική κατάσταση, κυρίως ευρισκόμενος σε μια σχέση, μπορεί να διαχειριστεί τη ζωή του και να μένει νηφάλιος. Σε περιπτώσεις κρίσης όμως, καταφεύγει στις ουσίες. Εκτός των παραπάνω υποθέσεων που διατυπώθηκαν σχετικά με το θέμα της ανάγκης να βιώνεται ένα δυνατό συναίσθημα, έρχεται να προστεθεί και η σκέψη της απώλειας ελέγχου. Μοιάζει γεγονός ότι ο Αποστόλης έχει την ανάγκη να μοιράζεται δυνατά συναισθήματα και να αποκτά ένα επίκεντρο ή να γίνεται ο ίδιος το επίκεντρο ενός ανθρώπου. Μια εκ διαμέτρου άλλη ανάγνωση όμως σχετίζεται με μια αδυναμία διαχείρισης να αλλάζουν οι

ισορροπίες στη ζωή του. Η αδυναμία αυτή οδηγεί στη χρήση. Μετά από την πρώτη σχέση που κατάφερε να διατηρήσει παραπάνω των πέντε μηνών, ξεκίνησε η υποτροπή του. Πιθανά η διατάραξη της συναισθηματικής του ισορροπίας και η απώλεια μιας «σταθεράς» από δική του επιλογή, μοιάζει να ανακυκλώνει τη συμπεριφορά που ήδη γνωρίζει και ξέρει να διαχειρίζεται, έστω και αν αυτό τον οδηγεί στα ναρκωτικά. Η συμπεριφορά στην οποία αναφερόμαστε σχετίζεται με τη σχέση μεταξύ αδερφών, αλλά και με τη μητέρα του. Υπάρχει ένα συναισθηματικό δέσιμο, παλεύοντας για να είναι το επίκεντρο, όμως δεν λαμβάνει αυτό που επιθυμεί και καταφεύγει στη χρήση.

2. Η ηλικία του δεν «επιτρέπει» την ανεργία. Ενδεχομένως να μπήκε στη διαδικασία να εργαστεί με την προτροπή και μεσολάβηση του πατέρα του, προκειμένου να αποκτήσει ένα πιο ενεργό ρόλο στην οικογένεια και τη κοινωνία, αλλά και την ταυτότητα του εργαζόμενου που ισχυροποιεί τον αντρικό του ρόλο και υποδηλώνει την κανονικότητα. Κατά το Μαξ Βέμπερ «ο Οίκος διευθύνεται στη βάση μιας αυθεντίας, διότι η οικογένεια δεν μπορεί να εκπληρώσει τις λειτουργίες της αν είναι άμορφη» (Φίλιας, 1976:97). Επιπλέον η οικονομική ανεξαρτησία, του δίνει και τη δυνατότητα και την αυτονομία να επιλέξει που και με ποιο τρόπο να διαθέσει τα έσοδά του, χωρίς να υφίσταται την κριτική του «χαρτζιλικιού».
 3. Η διακοπή της αθλητικής του δραστηριότητας, μπορεί να λογιστεί ως μια συμβολική πράξη «αφήματος», τόσο σε ψυχολογικό επίπεδο όσο και στην τήρηση του κοινωνικά ορθού, που η καθημερινότητα στο αστικό κέντρο δεν επιτρέπει εύκολα την πολυτέλεια της εκγύμνασης, ιδιαίτερα ενός αθλήματος που είναι συνδεδεμένο περισσότερο με μικρότερες ηλικίες.
- Η πρώην σχέση του εμπλέκεται και ενημερώνει τον αδερφό του Αποστόλη και έπειτα την οικογένειά του για το ότι ο τελευταίος κάνει συστηματική λήψη ουσιών. Παρ' όλη τη προσπάθειά του να το κρύψει και την αρχική συμμαχία με τον πατέρα του να κάνει μια ατομική προσπάθεια απεξάρτησης, το θέμα ανοίγει ξεκάθαρα στην οικογένεια και οργανώνεται η εγγραφή του στο ΑΡΓΩ.

Σκέψεις – Υποθέσεις:

1. Δεν θυμώνει με την πρώην σχέση του για την πληροφορία που έδωσε στην οικογένειά του. Μπορούμε να πούμε ότι καταφέρνει να γίνει το επίκεντρο των σημαντικών άλλων και να λάβει την πολυπόθητη προσοχή, αυτή τη φορά και με την κινητοποίηση του παλιού «θύτη» του ' του αδερφού του. Η συμμαχία με τον πατέρα του είναι κάτι που τους φέρνει πιο κοντά και τηρούν μια συμφωνία «μεταξύ αντρών».
2. Την εγγραφή του στο πρόγραμμα απεξάρτησης παρόλη την βαθιά του επιθυμία, την κινητοποιεί ο πατέρας του. Και πάλι μεσολαβεί για να κάνει ένα βήμα παραπάνω ο Αποστόλης. Πιθανά αντιλαμβάνεται και ο ίδιος πως δεν μπορεί να συνεχίσει άλλο στην ισχύουσα κατάσταση και να κρύβεται από τους γονείς του. Θα λέγαμε ότι η συμπεριφορά αυτή αντιστοιχεί σε ένα μοντέλο ηλικίας και οικογενειακής σχέσης πιο εφηβικής. Μοιάζει να μην έχει ξεφύγει από το μοντέλο αυτό, και μοιάζει και οι γονείς του βιογραφούμενου να το συντηρούν, στα πλαίσια των μεσογειακών τύπων οικογενειών. Παρόλο λοιπόν που έχει μεγαλώσει αρκετά, οι οικείοι του φαίνεται πως μεσολαβούσαν για όλα και ο Αποστόλης απλά ακολουθούσε τις ιδέες – παροτρύνσεις τους. Στην Ελληνική πραγματικότητα όπως και σε παρόμοιες κοινωνίες, η παρατεταμένη εφηβεία μοιάζει να είναι κανόνας. Αυτό που λειτουργεί όμως είναι η σύσφιξη των δεσμών να είναι αντιστρόφως ανάλογη της ανεξαρτητοποίησης των παιδιών και της εξάρτησης από τους γονείς. Έτσι και στην περίπτωση του Αποστόλη, η συμπεριφορά του αντικατοπτρίζει τον τρόπο λειτουργίας της Ελληνικής κοινωνίας, όπου τα παιδιά υιοθετούν το ρόλο των κηδεμονευομένων για πολλά χρόνια από την τυπική ενηλικίωσή τους, ενίοτε και για πάντα.

Στην ενότητα αυτή, έγινε μια συνοπτική παρουσίαση σκέψεων και υποθέσεων, ως αποτέλεσμα μιας πρώτης οπτικής των λεγομένων του βιογραφούμενου. Παρακάτω θα ακολουθήσουν περεταίρω αναλύσεις και σκέψεις σχετικά με την ιστορία ζωής του Αποστόλη.

Έκθεση και εξέταση της κειμενικής διάρθρωσης της βιογραφικής αφήγησης

Αρ.	Αρ. Παραγρ.	Κειμενικό Είδος	Θέμα
I. Προσανατολισμός			
I.1	1 - 4	Έναρξη Συνέντευξης	Έναρξη συνέντευξης - Η συνεντεύκτρια δίνει το έναυσμα για την αφήγηση.
A Αφηγηματική Ενότητα: Το οικογενειακό πλαίσιο και η εμπλοκή με τις ουσίες			
A.1	5 – 29	Αναφορά	Σύντομη πλήρης αναφορά στην οικογένεια, την εφηβεία και την περίοδο έναρξης της χρήσης. - Ο αφηγητής εν συντομία αναφέρεται στην οικογένειά και τα ενδιαφέροντά του, εστιάζοντας κυρίως στην περίοδο της χρήσης.
A.2	30 – 42	Αναφορά	Προσανατολισμός στο πλαίσιο της συνέντευξης και προσθήκη πληροφοριών. - Η ερευνήτρια υπενθυμίζει την διαθεσιμότητα στο χρόνο της συνέντευξης. - Ο αφηγητής κάνει μια προσθήκη που σχετίζεται με τη χρήση.
A.3	43 – 83	Περιγραφή	Η αρνητική σχέση και τα συναισθήματα για τον αδερφό του.

			- Ο Αποστόλης περιγράφει την κακή σχέση που διαμορφώθηκε με τον αδερφό του εν γνώση των γονέων. - Σκιαγραφείται η βιολογική υπεροχή του μεγαλύτερου, έναντι του μικρότερου, οδηγώντας σε διάρρηξη των σχέσεων.
A.4	84 – 113	Περιγραφή	Η έναρξη της χρήσης και η γοητεία των «ταλαιπωρημένων» καλλιτεχνών. - Αναφέρεται στο χρονικό σημείο που ξεκίνησε τη χρήση και στο «τυχαίο» γεγονός ότι συνέπεσε με την μετακόμιση του αδερφού του. - Δικαιολογεί την έλξη του για τις «μη κανονικές» ζωές, προχωρώντας σε γενίκευση.
A.5	114 – 147	Περιγραφή & Απολογισμός	Πρώτος απολογισμός για τη χρήση - Προχωρά σε μια μικρή αναδρομή με απολογιστικό χαρακτήρα σχετικά με την αιτία ροπής του στις ουσίες. - Αναφέρεται στις συνθέσεις της παρέας των φίλων και των ατόμων για τη χρήση.
Β Αφηγηματική Ενότητα: Η ζωή στη χρήση			
B.1	148 – 240	Αναφορά	Η πολυχρησία και τα διαστήματα παύσης της χρήσης. - Ο Αποστόλης αφηγείται την εγγραφή

			του στην ομάδα των Ανώνυμων Αλκοολικών, ασκώντας κριτική σχετικά με την επιλογή του αυτή και τα πράγματα που έχασε αλλά και αποκόμισε από αυτή την εμπειρία. - Αναφέρεται στα αίτια – αφορμές που τον οδηγούσαν στην προσωρινή παύση της λήψης ουσιών (συνήθως σύναψη ερωτικής σχέσης). Πιθανά κάποιο συναισθηματικό κενό και η αναπλήρωσή του μέσα από μια σχέση, αναπληρώνουν το κενό, αυτοπραγματώνοντας την αντρική του υπόσταση.
B.2	241 – 276	Περιγραφή	Η στρατιωτική θητεία - Ο αφηγητής κάνει μια σύντομη αναφορά στην εκπαιδευτική του πορεία. Από τις «αδιάφορες» επιλογές του μπορούμε να υποθέσουμε τη μη ουσιαστική επικοινωνία – συμμετοχή της οικογένειας σε αυτό τον τομέα, όπως και την πίεση ενός κανονιστικού πεδίου που απαιτεί την ωριμότητα από ένα ανώριμο ηλικιακό εύρος. - Η χρήση αλκοόλ κατά τη διάρκεια της θητείας του, μπορεί να λογιστεί ως το αποκούμπι («λαθροβίωση») της βίωσης μιας υποχρεωτικής - πιεστικής διαδικασίας, αλλά ως και αφορμή να συνεχιστεί μια ήδη μετέωρη ψυχολογική κατάσταση. Η απώλεια ελέγχου και διαφοροποίησης κοινωνικού ρόλου είναι

			για πραγματικότητα.
B.3	277 – 306	Περιγραφή	Η περιστασιακή χρήση και οι δραστηριότητές του - Ο Αποστόλης τονίζει την πρότερη καλή του φυσική κατάσταση και «κανονικότητα» προ αλλά και μερικώς κατά τη διάρκεια της χρήσης. - Ο φορέας βιώματος περιγράφει τις περιόδους καλλιτεχνικής ύφεσης και αναζωπύρωσης, αναφέροντας και τη «βοήθεια» των ουσιών σε αυτές, μοιάζοντας να πέφτει σε αμφιθυμία. - Η παραγωγή καλλιτεχνικού έργου, προβάλλει την αντίθεση της απραγίας που φαίνεται να είχε τον προηγούμενο καιρό.
B.4	307 – 359	Αναφορά	Ο εργασιακός στίβος και η υποτροπή - Η απώλεια μιας συναισθηματικής σταθεράς, ως πλήγμα και αφορμή για την καταφυγή του υποκειμένου στις ουσίες. - Ως ενεργός εργαζόμενος μέσω του πατέρα του, αποκτά μια αποδεκτά κοινωνική υπόσταση. Πιθανά μετατρέπεται σε πιο αγαπητό και «καλό» παιδί που αξίζει της προσοχής των γονέων του, εξασφαλίζοντας παράλληλα οικονομική ανεξαρτησία για την αγορά αλκοόλ.

Γ' Αφηγηματική Ενότητα:

Επαναπροσδιορισμός

Γ.1	360 388	-	Περιγραφή	Η αποκάλυψη της εξάρτησής του στην οικογένεια και η απόφαση της απεξάρτησης. - Η μεσολάβηση της πρώην σχέσης του, μαζί με τον αδερφό του για την αποκάλυψη της εξάρτησης του Αποστόλη στην οικογένειά του, μάλλον του απέδωσε την πολυπόθητη προσοχή και συμμαχία με τον πατέρα του, ως κοινό μυστικό από τη μητέρα του.- Ο φορέας βιώματος φαίνεται να λαμβάνει το ρόλο του παιδιού με την κινητοποίηση του πατέρα του στο θέμα της απεξάρτησής του, ενεργοποιώντας έτσι και την δική του βαθύτερη επιθυμία διακοπής από τις ουσίες.
Γ.2	389 440	-	Αναφορά	Η τέχνη ως εφελτήριο στη θεραπευτική διαδικασία - Η αναφορά του στην ομάδα της art therapy δείχνει να έχει κάποια εκτίμηση, όμως η στάση του στην απάντηση μοιάζει να είναι λίγο πιο τυπική. Ενδεχομένως να επιθυμεί να ακολουθήσει την «κοινωνικά» σωστή συμπεριφορά στη συνεντεύκτρια, παρόλο που δεν έχει ακόμη ιδιαίτερη τριβή με το αντικείμενο.- Η εκτίμησή κυρίως για το μαύρο θέατρο, ίσως να υποδηλώνει την ανάγκη

			έκφρασης, αλλά και την ανάγκη της μη έκθεσης του, ως συμβολική διαδικασία της πρόσφατης απόπειρας έναρξης ανεξάρτησής του.
Γ.3	441 – 483	Αναστοχαστικά σχόλια Ευχαριστίες	Απολογισμός, σκέψεις και όνειρα για το μέλλον. - Η αναφορά στο παρελθόν της εξάρτησης ως αναστοχαστικό κίνητρο για την ενδυνάμωση της θεραπευτικής διαδικασίας. - Έντονη επιθυμία να αποκτήσει τον υγιή και έναν κοινωνικά αποδεκτό εαυτό.

Η εξέταση του παραπάνω πίνακα, μπορεί να οδηγήσει την ερευνήτρια, σε κάποιες πρώτες παρατηρήσεις σχετικά με το περιεχόμενο και τη συνεκτικότητα των λεγομένων του αφηγητή, που αφορούν την οπτική του συνόλου της βιογραφίας.

- Ο Αποστόλης ξεκινά με την εν τάχη αφήγηση του συνόλου της ζωής του, εστιάζοντας στις πιο σημαντικές για εκείνον λεπτομέρειες.

Η αφήγηση στο σύνολό της ακολουθεί μια σχετική συνέπεια στη χρονολογική σειρά των γεγονότων και την εναλλαγή των βιογραφικών περιόδων. Ξεκινά από τη σύνθεση της πατρικής οικογένειας και τη τυπική σχέση με τον αδερφό του. Περνά στην εφηβεία με την έναρξη της χρήσης, έπειτα στη στρατιωτική του θητεία και την ομάδα Ανώνυμων Αλκοολικών. Ακολουθεί το διάστημα της περιστασιακής λήψης ουσιών λόγω της σύναψης συνήθως ερωτικών σχέσεων. Έπεται η περίοδος της υποτροπής του και της ένταξής του στην αγορά εργασίας και τέλος η αποκάλυψη στην οικογένειά του για την εξάρτησή του από τρίτο πρόσωπο και η απόφασή του για διακοπή της χρήσης και ανεξάρτηση στο ΑΡΓΩ.

Ο φορέας της βιογραφίας δεν φαίνεται να έχει κατανοήσει το λόγο που έχει λάβει μέρος στη συνέντευξη. Λόγω της πρόσφατης ένταξής του στο θεραπευτικό πρόγραμμα πιθανά θέλησε να προβάλλει ένα κοινωνικά θετικό προφίλ μέλους,

χρήσιμο στη μετέπειτα θεραπευτική του πορεία. Επιπλέον, η βιογραφική εργασία είναι μοιραία σε πολύ πρώιμο στάδιο (3 εβδομάδες στη θεραπευτική κοινότητα), που σημαίνει την «απειρία» του σε θέματα επεξεργασίας των δυσκολιών και εμπειριών της ζωής του.

Ωστόσο ο βιογραφούμενος, μοιάζει να έχει εμπεριέξει σημαντικά κομμάτια της διαδρομής του από το παρελθόν μέχρι το σήμερα, δίνοντας έτσι την εντύπωση της αποδοχής των εμπειριών της ζωής του και την ικανότητά του να τα εκφράσει λεκτικά, μέσα σε ένα πιο κλασσικό πλαίσιο συνέντευξης. Κατ' επέκταση, αν και υπάρχει συνεκτικότητα στα λεγόμενά του, ο Αποστόλης αδυνατεί ουσιαστικά να τελέσει μια ουσιαστική αφήγηση της ιστορίας ζωής του, υλοποιώντας εν τέλει η ερευνήτρια μια συνέντευξη ημί δομημένη.

- Στην πρώτη αφηγηματική ενότητα αναφέρεται στο οικογενειακό πλαίσιο και τον τρόπο που η αυταρχικότητα του αδερφού του επηρέασε τις μεταξύ τους σχέσεις. Αναφέρεται στην έλξη του από τους καλλιτέχνες και τους πρωταγωνιστές που δεν βιώνουν μια «κανονικότητα». Παρ' όλα αυτά, αναστοχάζεται επ' αυτού και το πόσο τον επηρέασε στη λήψη ουσιών.

Φαίνεται να φωτίζει τους λόγους που τον ώθησαν στη χρήση. Παρ' όλα αυτά συνειδητά δε μοιάζει να κάνει κάποια σύνδεση με την έναρξή της όσον αφορά τις κακές σχέσεις με τον αδερφό, αλλά με τους «πρωταγωνιστές» που θαυμάζει.

- Στη δεύτερη αφηγηματική ενότητα γίνεται αναφορά στις επιπλέον ουσίες που γνώρισε από τη συμμετοχή του στην ομάδα των Α.Α., τη θητεία του στο στρατό και τη μείωση της χρήσης στη σύναψη ερωτικών σχέσεων. Επιπρόσθετα μιλά για το βιβλίο που έχει εκδώσει, την επαγγελματική του καριέρα σε όχι επιθυμητά πλαίσια και την περίοδο υποτροπής του.

Το πρόγραμμα των Α.Α., δεν ήταν κάτι που του ταίριαζε και που ήθελε πραγματικά, με αποτέλεσμα να διακόψει το αλκοόλ αλλά να το υποκαταστήσει με ηρωίνη και χασίς. Το γυναικείο φύλο παίζει καθοριστικό ρόλο στη ζωή του για ολιγόμηνα χρονικά διαστήματα, όπου πιθανά του καλύπτουν βαθύτερες συναισθηματικές ανάγκες, ικανές να τον οδηγούν σε παύση της χρήσης. Η έκδοση του βιβλίου, λειτουργεί ως απόσταγμα των

εμπειριών στη χρήση και της κοινωνικής – επαγγελματικής υπόστασής του. Αντίθετα η αναφορά του στα διαφορετικά πλαίσια εργασίας από τη μεσολάβηση του πατέρα του είναι δηλωτικά της ταυτότητας που προσπάθησε να χτίσει χωρίς όμως να του είναι ταιριαστή. Σε συνδυασμό με το οικονομικό όφελος, μοιάζει να τον οδήγησαν στην υποτροπή.

- Στην τρίτη ενότητα κάνει αναφορά στον τρόπο αποκάλυψης της εξάρτησής του στην οικογένεια και το δρόμο της θεραπείας που αποφασίζει να ακολουθήσει, έχοντάς την στο πλευρό του. Μοιάζει να επιθυμεί να αποκτήσει τον πρότερο βίο προ χρήσης.

Ο πρότερος «θύτης» (αδερφός) μοιάζει να λειτούργησε σωτήρια για την απεξάρτηση του, παρόλο που η βασική αναγνώριση γίνεται στο πρόσωπο της πρώην συντρόφου του. Με την ενεργοποίηση της οικογένειας, ο Αποστόλης αποκτά το ρόλο του παιδιού που μάλλον χρειαζόταν, ακολουθώντας μια κοινή επιθυμία για απεξάρτηση. Η τέχνη φαίνεται να είναι αρωγός σε αυτή την προσπάθεια απόκτησης ενός υγιούς εαυτού.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να διατυπώσουμε μια συνολική υπόθεση, σχετικά με το όλον της βιογραφικής σκοπιάς που παρείχε ο αφηγητής. Ο τελευταίος προσπαθεί να παράγει μια συνεκτική και γραμμική αφήγηση, που περιλαμβάνει μεγάλο κομμάτι του βίου του, κυρίως από την εφηβεία μέχρι το σήμερα. Η αφήγηση είναι σχετικά πυκνού νοήματος, αλλά όχι ιδιαίτερα ξεκάθαρη τόσο για τα γενεσιουργά αίτια και την πορεία του στην εξάρτηση, όσο και για την απόφασή του να θεραπευτεί. Μιλά πάντα σε α' ενικό πρόσωπο, που σημαίνει πως έχει επεξεργαστεί και εμπεριέξει την εμπειρία του στη χρήση. Η παραγωγή ενός όχι αμιγώς κλασσικού βιογραφικού ενεργήματος, ελκύουν από μία διαφορετική σκοπιά το ενδιαφέρον κατά την αναλυτική προσέγγιση της συγκεκριμένης περίπτωσης.

Διάρθρωση δομικής περιγραφής

I. Προσανατολισμός

I.1 (1 – 4): Έναρξη συνέντευξης

1 Ερ. Αποστολή θα ήθελα να μου μιλήσεις για τη ζωή σου γενικότερα, αλλά ειδικότερα
2 για την περίοδο της ζωής σου λίγο πριν μπεις στη χρήση, και μέχρι σήμερα.

3 Α. Ναι.

4 Ερ. Την ιστορία σου.

A. Πρώτη Αφηγηματική Ενότητα (5 - 147): Το οικογενειακό πλαίσιο και η εμπλοκή με τις ουσίες.

A.1 (5 – 29): Σύντομη πλήρης αναφορά στην οικογένεια, την εφηβεία και την περίοδο έναρξης της χρήσης.

5 Α. Εε, είμαι 32, ζω στο πατρικό με τους γονείς μου από τότε που γεννήθηκα. Έχω
6 έναν αδερφό που μεγαλώσαμε μαζί μέχρι τα 21 - 22 = μετά πήγε στην Κύπρο, στην
7 αρχή για λίγο. Εε (.) εε, εε. Έπαιζα μπάλα, παίζω και τώρα ποδόσφαιρο. Μου αρέσει
8 η γράφω ποίηση έχω βγάλει ένα βιβλίο. Ασχολήθηκα λίγο με τη μουσική όχι σα
9 μουσικός, είχαμε ένα συγκρότημα.

10 Στην χρήση ξεκίνησα το αλκοόλ από τα 17 – 16 περίπου. Έπινα ας πούμε
11 προβληματικά. Εεμ. (3), εμ. Μετά στα 21 πήγα φαντάρος. Μετά στα 22 πήγα στους
12 αλκοολικούς ανώνυμους, γιατί η μάνα μου ανησυχούσε. Πήγα για λίγο καιρό και
13 κακώς πήγα μάλλον. Και εκεί έμεινα κάποιες μέρες καθαρός, μήνες από το αλκοόλ
14 και μετά ξεκίνησα να πίνω άλλες ουσίες. Εε, έπινα στην αρχή λίγο κόκα και ηρωίνη.
15 Το μαύρο είχε μπει στη ζωή μου από τα 21 περίπου. Από τα 22 – 23 το μαύρο έγινε
16 συστηματικό καθημερινό (.) μέχρι και πριν κόψω εδώ πέρα. Εμ (2), εε, κάπου 22 – 23
17 άρχισα να παίρνω κάπου δειλά δειλά ηρωίνη μόνος μου. Πάντα μυτιές, ποτέ με
18 ένεση. Ε, το αλκοόλ εξακολουθούσε και υπήρχε, το (χόρτο) εξακολουθούσε και
19 υπήρχε. Και από τα 22 μέχρι τα 29 έπινα συντηρητικά. Εννοώ συντηρητικά, έπινα
20 σπάνια. Δηλαδή μπορεί να υπήρχε ένα διάστημα 5 μηνών με μια κοπέλα και να μην
21 έπινα καθόλου και μετά να έπινα για ένα διαστηματάκι. Μετά μπορεί να έπινα ξανά
22 για λίγο, για τους χ ψ λόγους = Πότε όμως δεν είχα αρρωστήσει πολύ και ποτέ δεν

23 είχα σωματικά στερητικά ας πούμε. Ε, 29 με 32, έγινε καθημερινό, καθημερινή χρήση
24 δηλαδή. Το αλκοόλ μπορεί να είχε μειωθεί λιγάκι. Οι γονείς δεν είχαν πάρει χαμπάρι
25 τίποτα μέχρι και τον τελευταίο καιρό, που προσπάθησα να κάνω, τους είπα εγώ ότι
26 έχω αυτό το θέμα = ότι θέλω τη βοήθειά τους. = Βρήκαμε το ΑΡΓΩ, ο μπαμπάς το
27 ήξερε ένα χρόνο πριν. Είπαμε να μην πούμε τίποτα στη μαμά για να το καταφέρουμε
28 μόνοι μας = Δεν το καταφέραμε. Μετά ήτανε βολικό να συνεχίσω να πίνω εγώ,
29 ώσπου αποφάσισα να το πω και στη μαμά και μπήκαμε σε αυτή τη διαδικασία.

A.2 : (30 – 42) Προσανατολισμός στο πλαίσιο της συνέντευξης και προσθήκη πληροφοριών

30 Ερ. Σύντομος και περιεκτικός. ((χαμόγελο))

31 Α. Ναι. Σου 'πα, θα κάνουμε μπαμ μπαμ.

32 Ερ. Έχουμε αρκετή [ώρα.

33 Α. [Εντάξει

34 Ερ. [Στη διάθεσή μας

35 Α. [Δε βιάζομαι

36 Ερ. Όπως σου είπα και πριν Off the record.

37 Ερ. Έχεις εσύ κάτι άλλο έτσι να μου πεις, τώρα που ξέρεις ότι έχουμε χρόνο;

38 Α. Εε, όχι νομίζω. Εε, Α, έπινα και μενθαφεταμίνη. Κρυσταλλική μενθαφεταμίνη
39 πάρα πολλές φορές. Ε, όταν δεν είχα ηρωίνη να πιω, έπινα άλλα πράγματα, όπως
40 κάποιο φάρμακο. Αλλά ποτέ δεν έπινα ηρωίνη με φάρμακο μαζί. Τύπου bubble,
41 lexotanil, τέτοια πράγματα. Τα 'πινα ίσα ίσα για να φτιαχτώ, για να μην έχω την
42 επιθυμία για ηρωίνη.

A.3 (43 - 83) Η αρνητική σχέση και τα συναισθήματα για τον αδερφό του

43 Ερ. Η παιδική ζωή πως ήτανε;

44 Α. Ε τώρα παιδική ζωή που λες, έχουμε τελευταίο καιρό μαζευτεί με τα παιδιά από
45 τη γειτονιά και έχουμε φτιάξει μια ομάδα στο facebook και πέφτουν σωρηδόν οι
46 αναμνήσεις = σήμερα διάβασα ενός φίλου ένα κατεβατό = και ήταν καταπληκτικές

47 ήταν υπέροχες = δεν είχα προβλήματα στην οικογένεια = όχι. Τουλάχιστον, δεν
48 βγαίναν στην επιφάνεια προβλήματα. Εμ, πολύ χαρούμενη παιδική ζωή,
49 καταπληκτική, υπέροχα χρόνια με φίλους. Δηλαδή μέχρι τα 14 εκεί κάπου. Και με
50 τους γονείς δεν είχα, είχα κάτι προβλήματα με τον αδερφό μου στο σπίτι που ήταν
51 λιγάκι αυταρχικός = μοιραζόμασταν το ίδιο δωμάτιο= δεν με άφηνε να κάνω = ήταν
52 μεγαλύτερος, δεν μ' άφηνε να κάνω πολλά πράγματα και (.) απέκτησα μια σχέση
53 περίεργη με τον αδερφό μου. Δεν τον αγαπάω ακόμα και τώρα ενδεχομένως, αλλά
54 δεν με πειράζει κιόλας = δεν το θεωρώ σαν κάτι που με ενοχλεί.

55 Ερ. Αυτό δεν το κατάλαβα. Αυτό το συναίσθημα ήτανε δικό σου, [ότι δεν τον
56 αγαπούσες;

57 Α. [Δικό μου.

58 Ερ. Ή παρερμηνεύτηκε ως τέτοιο;

59 Α. Όχι δεν παρερμηνεύτηκε ως τέτοιο. Όχι απλά αυτός για τους χ ψ λόγους (.) μου
60 φερόταν έτσι μες το σπίτι. Και αφού έφυγε και μου άφησε το δωμάτιο ελεύθερο. Εγώ
61 άρχισα να έχω, για αυτόν ένα συναίσθημα, το οποίο δεν μπορώ να πω ότι ήτανε
62 αγάπη. Και μέσα στα χρόνια που μιλούσαμε από απόσταση, που δεν μιλούσαμε ή
63 ερχότανε εδώ πέρα διακοπές για να μας δει, ήμουν πολύ ψυχρός και (.) πολύ τυπικός
64 ρε παιδί μου. Δεν είπα «δε σε θέλω», αλλά δεν έβγαίνα και μαζί του. αλλά δεν με
65 πείραζε και αυτό. Δεν ήταν κάτι που έλεγα. Απλά κάθομαι και το σκέφτομαι σαν
66 προβληματικό (.) ότι θα 'θελα να λυθεί και αυτό κάποια στιγμή. Αλλά δεν με πειράζει
67 και τόσο που είναι έτσι τα πράγματα, γιατί έτσι νοιώθω.

68 Ερ. Αυτή τη σχέση σας, [οι γονείς;

69 Α. [Την ήξερα

70 Ερ. Την έβλεπαν όμως;

71 Α. Ναι, αλλά δεν τους έχω πει τη λέξη «δεν τον αγαπάω». Δεν θέλω να τους το πω.
72 Αλλά ξέρουν ότι, δεν έχουμε καλή σχέση. Και το νομίζω ότι το έχουμε ψιλό
73 συζητήσει. Δεν ξέρω τώρα εάν έχουνε άρνηση ή, αλλά έχουν καταλάβει γιατί έχει
74 συμβεί, όταν ήμουν στο δωμάτιο όταν αυτό και αυτό νομίζω. Μ' έδερνε και συχνά.
75 Εγώ παραπάνω απ' ότι δέρνει ένας μικρότερος τον μεγαλύτερο αδερφό όχι ότι
76 έπεφταν μπουκέτα και αίματα και τέτοια, αλλά είχε την επιβολή πάνω μου.

77 Ερ. Πόσα χρόνια διαφορά;

78 Α. Δυόμιση. Εγώ 32 -33, αυτός 35.

79 Ερ. Μοιάζει σα να έπαιρνε το ρόλο, του μπαμπά;

80 Α. Όχι. (2). Εε. Έμοιαζε να έπαιρνε εε. Όχι νομίζω ήτανε το εγωιστικό του θέμα, του
81 μεγάλου αδερφού, που έπρεπε τα πάντα να γίνονται με βάση τα δικά του θέλω στο
82 δωμάτιο. Σα να μην υπήρχα, δεν μου έδινε σημασία, δεν έδινε σημασία στο τι θέλω
83 εγώ.

A.4 (84 - 113) : Η έναρξη της χρήσης και η γοητεία των ταλαιπωρημένων καλλιτεχνών.

84 Ερ. Σε ποια ηλικία ξεκίνησες μου είπες;

85 Α. Ε, στο γυμνάσιο περίπου. Γυμνάσιο – λύκειο. Μαζευόμασταν Χαριλάου εκεί στη
86 νέα Ελβετία, στο πάρκο και εκεί ψιλό πίναμε σε ένα θεατράκι. Τώρα ο αδερφός μου
87 ναι μεν συμπτωματικά έφυγε 21 – 22 μετά το φανταρικό του. Μαζί πήγαμε φαντάροι,
88 εγώ όταν ήμουν δηλαδή 22 που ξεκίνησα να πίνω κιόλας. Αλλά το θεωρώ μεγάλη
89 σύμπτωση, δεν έχει σχέση το ότι έφυγε ο αδερφός μου και εγώ άρχισα να πίνω. Απλά
90 γνώρισα και τα άλλα ναρκωτικά και λόγω των Α.Α που σου λέω. Εξάλλου πάντα
91 γοητευόμουν από τα ναρκωτικά, να βλέπω φίλους, πάντα μου άρεζαν αυτοί που
92 μπλέκανε μ' αυτά. Και γενικά όσοι είχαν μια δύσκολη ζωή, πάντα μου άρεζε. Με την
93 ποίηση, τον κινηματογράφο, πάντα έβλεπα τέτοιες ταινίες, διάβαζα. Εξακολουθούν
94 και με γοητεύουν αυτοί οι άνθρωποι.

95 Ερ. Έχεις σκεφτεί ποτέ γιατί;

96 Α. Ε, γιατί όταν διάβαζα για μια, ε το σκηνοθέτη τη βιογραφία του. Ποιόν διάβαζα;
97 Νομίζω ο Σεφέρης ήτανε, μεγαλοαστική οικογένεια. Σπούδασε εκείνο, εκείνο και
98 εκείνο και έζησε ίσως μια δύσκολη ζωή κάποτε μες τη ζωή του. Όταν διαβάζω ένα
99 βιβλίο της Κατερίνας Γώγου, και βλέπω ότι έχει κάνει εκείνο, ότι ήταν ηθοποιός, ότι
100 έμπλεξε η κόρη της, έμπλεξε και αυτή, μπήκε στον αναρχικό χώρο και έκανε εκείνο
101 και εκείνο. Όχι τόσο κανονικά πράματα, δεν μου άρεσαν τα κανονικά πράματα. Κάτι
102 που τώρα θέλω να το κάνω, θέλω να κάνω κανονικά πράματα. Αλλά ποτέ δεν μου
103 άρεζε, ήθελα ο άλλος να έχει περάσει κάποιες δυσκολίες. Να έχει μεγαλώσει χωρίς
104 γονείς, ε, να έχει ένα ατύχημα και να έχει ένα πόδι, τέτοιαπραματάκια. Γιατί όμως να

105 μ' άρεζαν αυτά; Ναι γι 'αυτό το λόγο, ήθελα κάτι ((χτύπημα δακτύλων))
106 περιπετειώδες. Δηλαδή και όλοι μας νομίζω, το έλεγε και ο Μπουκόφσκι, δεν
107 θέλουμε, θέλουμε ήρωες που ήταν περιπετειώδεις, ότι ήτανε, ζωηροί ρε παιδί μου.
108 Δηλαδή τι να κάνεις έναν ήρωα που, που είχε κανονική ζωή; Δεν σε ελκύει. Και όχι
109 μόνο για μας, αλλά και για πολύ κόσμο.

110 Ερ. Να 'χει το [σασπένς δηλαδή;

111 Α. [Ναι ναι.

112 Ερ. Να 'χει το παρακάτω.

113 Α. Ναι ναι.

A.5 (114 – 147) Πρώτος απολογισμός για την χρήση

114 Ερ. Και το δικό σου το παρακάτω;

115 Α. Ε τι;

116 Ερ. Πως ήτανε; Πέρασες μια περίοδο χ με τη χρήση. Πολυχρησία από ότι κατάλαβα.

117 Α. Ναι ναι, πολυχρησία.

118 Ερ. Τότε σκεφτόσουν το παρακάτω το δικό σου;

119 Α. Εμ (3). Δεν το σκεφτόμουν σε αυτό το στάδιο, τόσο πολύ. Δεν πίστευα ποτέ ότι
120 μπορεί να κολλήσω τόσο πολύ. Γιατί αφού έφαγα το παραμύθι ότι μπορώ να πίνω 8
121 χρόνια ηρωίνη χωρίς να έχω κολλήσει. Έλεγα (.) δεν με ακουμπάει εμένα τόσο αυτή
122 η φάση. Αλλά είχα δοκιμάσει τα ναρκωτικά, που δοκίμασα. Είχα μια εμπειρία και
123 μου άρεζε που την είχα. Είχα δηλαδή μια έπαρση (με τον κόσμο). Όχι δυνατή
124 έπαρση, αλλά την είχα. Δεν μπορώ να πω ότι το κρύβω. Όχι ότι το 'κρυψα, μέσα μου.
125 Ε, και κάπου το έχω γράψει ότι και εγώ έχω πει σαν και αυτούς που γοητευόμουν
126 παλιά. Ας είναι.

127 Ερ. Αυτό που μόλις είπες ότι κατάφερες, πως σε κάνει να νοιώθεις;

128 Α. (.) Κορόιδο λίγο. Ότι παραμυθιάστηκα από το εαυτό μου, και απ' αυτά που
129 διάβαζα και από αυτά που γοητευόμουν. Ε, δεν τα απομυθοποίησα. Τα είχα (.) ψηλά
130 λιγάκι. Και κάπου εκεί ίσως την πάτησα.

- 131 Ερ. Ωστόσο βέβαια μου είπες ακόμα γοητεύεσαι.
- 132 Α. Ναι, ναι, ναι.
- 133 Ερ. Αλλά τι έχει αλλάξει τώρα;
- 134 Α. (5). Δεν ξέρω τι έχει αλλάξει. Απλά έχει αλλάξει πιο πολύ, αφού έχω βιώσει τη
135 δυσκολία του, να πίνεις, της χρήσης, να κυνηγάς να φτιαχτείς ας πούμε και την
136 περιπέτεια να θες να σταματήσεις. Εάν ξανά διαβάσω τα ίδια βιογραφικά, θα τα δω
137 λίγο αλλιώς. Ενώ παλαιότερα = θα τα απομυθοποιήσω τώρα.
- 138 Ερ. Οι παρέες σου στην εφηβεία, είχαν να κάνουν και αυτές με χρήση;
- 139 Α. Όχι, δεν είχαν να κάνουν με χρήση, έπιναν αλκοόλ ας πούμε, εντάξει. Αλλά δεν
140 έπιναν θεωρώ τόσο προβληματικά. Από όλους αυτούς, γιατί κάνουμε ακόμα παρέα,
141 όχι ότι έχουν θέματα = ίσως να πίνουν λίγο αλκοόλ παραπάνω που και που και
142 κανένα μαυράκι. Εμ, (.) οι παρέες ηρωίνης, ήτανε 3 – 4 άτομα και καθώς έπινα λίγο
143 μεγαλώνανε. Τα άτομα αυτά γινόντουσαν 5, 6, 7 ανά καιρούς. Αλλά εξίσου παλιοί
144 φίλοι. Δηλαδή με όλους αυτούς πίναμε ντουμάνια παλαιότερα. Και μετά ο καθένας
145 από το μετερίζι του ξεκίνησε να πίνει ηρωίνη. Και συναντηθήκαμε σαν. (.). Όχι στην
146 εφηβεία, απλά το πάρκο της Νέας Ελβετίας ήτανε μέρος για τζάνκια. Εμείς παίζαμε
147 μπάλα και τα τζάνκια ήταν πιο πάνω. 10 άτομα, 8, κάνανε τα δικά τους.

B. Αφηγηματική Ενότητα (148 - 359) Η ζωή στη χρήση

B.1 (148 – 240): Η πολυχρησία και τα διαστήματα παύσης της χρήσης.

- 148 Ερ. Ανέφερες πιο πριν ότι η μαμά σου πιο πολύ επέμενε για την ομάδα των
149 ανώνυμων αλκοολικών.
- 150 Α. Ναι.
- 151 Ερ. Και είπες ότι «το έκανα για εκείνη, αλλά κακώς τελικά το έκανα».
- 152 Α. Εμ. Το κακώς πήγαινε στο ότι εκεί μετά ξεκίνησα να πίνω και τα άλλα. Και επίσης
153 (το ότι έχανα χρόνο) να πηγαίνω στους αλκοολικούς ανώνυμους. Και τρίτον, σου
154 είπα ότι ήταν από αυτά που γοητεύομουν. Ήξερα τους Α.Α από παλαιότερα.
155 Ξεκίνησα να πίνω προβληματικά και άρχισα να διαβάζω πράγματα για τη χρήση.
156 Κατάλαβα από την πρώτη στιγμή ότι κάτι δεν πάει καλά. Και διαβάζω για το αλκοόλ

157 πράγματα = είχα διαβάσει ένα βιβλίο που έλεγε μοιράσματα των αλκοολικών
158 ανωνύμων, ένα μεγαλούτσικο βιβλίο. Εμ. (3). Και ήθελα απλά να ζήσω το (.) το (.) το
159 να πάω κάπου που κάποιιοι προσπαθούνε να κόψουνε, δηλαδή να δω από κοντά,
160 κάποιους τους οποίους εγώ γοητευόμουν. Και να έχω (χώρο) να δω πως λειτουργεί
161 και πράγματι με βοήθησε σε κάποια πράγματα γιατί έμαθα να μοιράζομαι ειλικρινά.
162 Εμ, είδα βιώματα αλλοιών που πράγματι ‘φτασαν σε πάτο. Εμ, ήταν σαν σχολείο,
163 γιατί πήγαινα πολλά χρόνια ανά διαστήματα, γιατί πίστευα ότι () μπορεί να με
164 βοηθήσει, όταν ακόμα ήμουν στη χρήση. Και ήταν σα μικρό σχολείο, ήταν αρκετά
165 καλά.

166 Ερ. Πώς όμως σχετίζεις αυτό σου το βίωμα, αυτή την αναγνώριση, με το ότι εκεί
167 ξεκίνησες πιο συστηματική χρήση, με περισσότερα, με περισσότερες ουσίες;

168 Α. Εε, θεωρώ ότι δεν έπινα αλκοόλ. Δεν ξέρω πως την είχα δει όμως να μείνω τόσο,
169 χωρίς να πίνω αλκοόλ. Θεωρώ ότι ήμουν (.) ότι είχα αυτήν την αρρώστια μέσα μου
170 ρε παιδί μου. Και ότι έτυχε να βγαίνει μαζί με τη χρήση αλκοόλ. Το σύμπτωμα που
171 λέμε ήταν το αλκοόλ. Αλλά αφού σταμάτησε το αλκοόλ (.) βγήκε κάπου αλλού. Και
172 ίσως να έφταιγε ότι τότε έκανα παρέα με ένα δύο παιδιά που δουλεύανε και έπιναν
173 κόκα και πρέζα, και πήγαινα και στο σπίτι του ενός και μας κερνούσανε και έτσι
174 γνώρισα και αυτές τις δύο ουσίες. Σου απάντησα;

175 Ερ. Ναι. (3). Και τι μεσολάβησε εκείνη την περίοδο από τα 23 περίπου μέχρι τα 29
176 ,που η χρήση σου ήταν πιο συντηρητική;

177 Α. Τι μεσολάβησε, πως το ζούσα εκείνα τα χρόνια, τι έκανα;

178 Ερ. Ναι, μετά τους ανώνυμους αλκοολικούς μπήκες σε άλλου τύπου χρήση. Όμως
179 μετά είπες ότι έκανες μια πιο συντηρητική χρήση, για περίπου μια βετία. Τι ήταν αυτό
180 που από την πολυχρησία., πήγες στην πιο διακεκομμένη χρήση;

181 Α. Πολυχρησία δεν υπήρχε στους ανώνυμους αλκοολικούς, υπήρχε μόνο το μαύρο
182 και το (). Μετά τους ανώνυμους αλκοολικούς έπεσε πολυχρησία.

183 Ερ. Ναι ναι, αυτό.

184 Α. Εμ. Με ρωτάς δηλαδή πως ήταν η καθημερινότητά μου τότε;

185 Ερ. Τι μεσολάβησε και από την πιο συστηματική χρήση πήγες στη μη συστηματική;

186 Α. Εμ (3). Δεν το απάντησα πριν που είπα;; (3). Μπορεί να ήμουν στους αλκοολικούς
187 ανώνυμους, αλλά δεν έκανα σοβαρή δουλειά με τον εαυτό μου εκεί πέρα. Απλά
188 σταμάτησα να κάνω χρήση. Αλλά επειδή σταμάτησα να κάνω χρήση, του αλκοόλ τη
189 χρήση, αυτό με οδήγησε σε άλλες ουσίες. Αυτό δεν είναι το μεσολάβησε; Αυτό δεν
190 εννοείς;

191 Ερ. Μήπως δεν το κατάλαβα τότε καλά. Κατάλαβα ότι έκανες καθημερινή
192 ουσιαστικά, είτε αλκοόλ, είτε χασίς μέχρι και [μετά άλλων ουσιών.

193 Α. [μετά όμως.

194 Ερ. Μετά την ομάδα. Μετά ανέφερες όμως ότι αυτό δεν ήταν καθημερινό, έκανες
195 περιστασιακά. Είτε γιατί προέκυπτε μια σχέση με μια κοπέλα, είτε για δικούς σου
196 λόγους.

197 Α. Το μεσολάβηση σαν λέξη με μπέρδεψε.

198 Ερ. Ποια [ήταν η;

199 Α. [Πώς ήταν η ζωή μου;

200 Ερ. Ποια ήταν η αλλαγή σου που από την καθημερινή χρήση πήγες στη μη
201 καθημερινή;

202 Α. (4). Ε δεν υπήρχε καθημερινή χρήση ουσιών, εκτός μαύρου και αλκοόλ πριν πάω
203 στους αλκοολικούς ανώνυμους. Το καταλάβαμε αυτό γενικά; Ότι δεν υπήρχε
204 καθημερινή χρήση άλλων ουσιών; Υπήρχε μόνο αλκοόλ και μαύρο.

205 Ερ. Ναι αυτό το κατάλαβα. Αλλά για μένα έτσι όπως το άκουσα, ήταν καθημερινό.

206 Α. Ναι , ναι.

207 Ερ. Εγώ μπορεί να το αντιλήφθηκα λάθος.

208 Α. Όχι. Ε, ήταν σίγουρα προβληματικό. Νομίζω ήταν και καθημερινό, ναι. (3). Δεν
209 κατάλαβα πάλι την ερώτηση νομίζω.

210 Ερ. Δεν πειράζει, θα την ξανά πω. Αντιλήφθηκα ότι από την εφηβεία σου περίπου με
211 το αλκοόλ και κάποιες φορές το μαύρο ήταν καθημερινό, αν όχι καθημερινό, πολύ
212 πολύ συχνό.

213 Α. Το μαύρο όχι και τόσο. Μετά ξεκίνησε.

214 Ερ. Μετά την ομάδα;

215 Α. Ναι, ναι, όταν ξεκίνησα τις άλλες ουσίες, μπήκε και αυτό καθημερινά καθημερινά.

216 Ερ. Σταματάει η ομάδα. Γνωρίζεις τι άλλες ουσίες. Άρα κάνεις καθημερινή χρήση,
217 συνεχίζεις και με άλλες ουσίες ίσως και με αλκοόλ ακόμα.

218 Α. Έτσι, έτσι.

219 Ερ. Μετά όμως από κάποιο διάστημα, μου λες «όταν μου [τύχαινε κάτι».

220 Α. [Ναι.

221 Ερ. «Δεν, σταματούσα. Έμενα ακόμα και κάποιους μήνες χωρίς να κάνω χρήση».

222 Α. Οκ.

223 Ερ. Εκεί τι συνέβη και όλη αυτή την [καθημερινή χρήση.

224 Α. [Α, οκ. Σόρρυ για τρίτη φορά που ρώτησα.

225 Ερ. Δεν πειράζει, το θέμα είναι να το συνηγορηθούμε.

226 Α. (5). Σίγουρα μπορώ να θυμηθώ 3 – 4 πεντάμηνα, που ήμουν ερωτευμένος με
227 κάποιες κοπέλες. Εκείνα τα πεντάμηνα δεν είχα ανάγκη αυτό το πράγμα. Γιατί ήμουν
228 πραγματικά ερωτευμένος και ήθελα να βρίσκω την άλλη κάθε μέρα. Οπότε γέμιζα
229 μέσα μου με την άλλη, ακόμα και αν ήταν εξαρτητική η σχέση. Αλλά (.) δεν έπινα.
230 Όταν αυτό περνούσε, γιατί ένα πενταμηνάκι μου κρατούσε αυτό, δεν κρατούσε
231 παραπάνω. Δεν ξέρω τι όριο ήταν αυτό. Όταν έπεφτε αυτό το μέσα μου που ήταν
232 ενθουσιασμός, μάλλον για να γεμίσω πάλι μέσα μου, γιατί φαντάζομαι μου γέμιζε
233 κάποια κενά, δεν ξέρω τι μου γέμιζε αυτή η κοπέλα και αυτή η αίσθηση. Εμ, (3) ξανά
234 έμπλεκα με τις ουσίες. Αλλά σίγουρα υπήρχαν και φορές που δεν είχα ούτε κοπέλα,
235 ούτε έπινα. Και αυτό (.) δεν μπορώ να σκεφτώ τέτοιες στιγμές εύκολα, αλλά
236 φαντάζομαι έτσι όπως ήταν η ροή της καθημερινότητας, με φίλους με πράγματα, δεν
237 είχα ανάγκη να το κάνω. Ε μάλλον κάποιες στιγμές τα έβρισκα σκούρα λιγάκι,
238 κατευθυνόμενοι προς τα εκεί. (.). Τα σκούρα μπορεί να είναι οτιδήποτε από
239 οικογενειακή φάση, από φίλους. Το ‘κανα για γούστο να πω, ωραία μέρα σήμερα,
240 πάω στον Κ. να πιω ρε παιδί μου. Κάπως έτσι.

B.2 (241 - 276) Η στρατιωτική θητεία

- 241 Ερ. Μετά το στρατό ασχολήθηκες με κάτι; Είτε επαγγελματικά, είτε εκπαιδευτικά;
- 242 Α. Τελείωσα ένα γυμνάσιο. Πήγα σε ένα λύκειο, στον Ευκλείδη, σε ΤΕΕ δηλαδή
243 πληροφορική. Δεν σκαμπάζω τίποτα. Τώρα πριν το φανταρικό ήτανε; Πήγα στα ΙΕΚ
244 ΠΑΣΤΕΡ έκανα φυσικοθεραπεία, αλλά δεν έχω πάρει την πιστοποίηση. (.). Εμ, (3)
245 ναι. Δε μπορώ να θυμηθώ, νομίζω ήτανε πριν το στρατό ναι, που τελείωσα τον
246 Ευκλείδη πήγα εκεί και μετά πήγα φαντάρος, δηλαδή 19 με 21 πήγα.(3). Κάτσε, τα
247 ‘χα με εκείνη την κοπέλα τότε, τη Χ., την περνούσα δύο χρόνια οπότε 23. Νομίζω 21
248 – 22 πήγα φαντάρος. Πριν έγινε. Έκανα κάποιες περιστασιακές δουλειές, με
249 συμβάσεις συνήθως. Ε (.) ναι, και έβγαινα κάθε μέρα έξω. Το έξω το είχα
250 καθημερινό. Κάθε μέρα και μου άρεσε. Και μόνος και με παρέες. Ε, ο στρατός είναι
251 μια εμπειρία που ίσως να μη μου άρεσε πολύ, κακώς πήγα. Αν πήγαινα πιο μεγάλος
252 δεν θα πήγαινα θα ‘παιρνα Ι 5. Και βιολογικά και δεν το σήκωνε πολύ η ψυχολογία
253 μου. Τότε ήμουν 11 μήνες στο 424, το καινούργιο. Και ένα μήνα στο κέντρο της
254 Καστοριάς. Έκανα κέντρο εκεί που κάνουν ένα μήνα. Αλλά αυτός ο μήνας ήταν πολύ
255 κακός μήνας. ‘έτσι έκλαιγα έκανα, είχα και μια απόπειρα αυτοτραυματισμού στο
256 χέρι, για να κόψω φλέβα, για να νοιώσω ίσως λίγο καλύτερα ας πούμε κάπως έτσι. το
257 φανταρικό με πείραξε πολύ και δεν ξέρω πως συνδυάζεται με τη μετέπειτα χρήση
258 μου. Μπορεί να μην συνδυάζεται, αλλά μπορεί και να συνδυάζεται. (2). Καλά ο
259 στρατός γαμιέται (.) γενικά. Τους 11 μήνες στο 424 ήταν πιο ομαλά τα πράματα.
260 Αλλά τον πρώτο μήνα εκεί ήτανε φφφφ, χάλια.
- 261 Ερ. Εκεί μέσα μπορούσε σαν κάνεις χρήση;
- 262 Α. Εμ (2) εμ (2). Στη αρχή ήτανε 2,3,4 μέρες μια βδομάδα που δεν βγαίναμε
263 καθόλου. Και μετά ήμουν η λεγόμενη επιφυλακή. Ξέρεις τι είναι;
- 264 Ερ. ((καταφατικό γένημο κεφαλιού))
- 265 Α. Ξέρεις, να μη το εξηγήσω;
- 266 Ερ. Ναι.
- 267 Α. Εντάξει. Και είπα το όργανο, όργανο είναι ο φαντάρος που μας διευθύνει. Άσε με
268 να βγω και εγώ λιγάκι έξω, τώρα πια επιφυλακή, άσε με να βγω λιγάκι έξω. Και μ’
269 άφησε και γύρισα κόκαλο (.) απ’ το αλκοόλ. Και ήταν και λίγο κωμικό γιατί ήταν

270 εκεί ο λοχίας και μ' άφησε να ξαπλώσω σε ένα κρεβάτι, όχι στο πάνω στο κάτω.
271 ((ήπιο γέλιο)) και ερχόταν κάθε φορά να δει τι κάνω και εγώ κοιμόμουν και
272 σηκωνόμουν και έλεγα «στρατιώτης τεθωρακισμένων [Επίθετο αφηγητή]
273 Αποστόλης», «όχι όχι» μου λέει «κάτσε κάτω, ήρθα να δω αν είσαι καλά». Το 'κανε
274 άλλες 2 -3 φορές και εγώ εκεί, «στρατιώτης τεθωρακισμένων». «Ξάπλωσε» μου λέει.
275 Ναι όταν έβγαινα εκεί πέρα στις εξόδους, ναι έπινα αρκετό αλκοόλ. Ήταν ο τρόπος
276 να ξεδώσω.

B.3 (277 - 306) Η περιστασιακή χρήση και οι δραστηριότητές του

277 Ερ. Σε όλο αυτό το διάστημα αναφέρθηκες ότι ασχολιόσουν και με τον αθλητισμό.
278 Ήταν κάτι που σου άρεσε, και με την ποίηση.

279 Α. Ναι. Συνέχισε.

280 Ερ. Όλα αυτά στην πορεία των χρόνων, ήταν κάπως στη ζωή σου;

281 Α. Μέχρι τα 21 έπαιζα μπάλα. Και την ξανά ξεκίνησα πριν 4-5 χρόνια. Δηλαδή
282 υπήρχε ένα κενό, 9 χρόνων που δεν έπαιζα. Η διάρκεια τη χρήσης. Εμ, (4) πριν τα 4
283 χρόνια που ξανά ξεκίνησα ήταν η παλιά μου χρήση, η καθημερινή. Τώρα πως
284 κατάφερα και τα συνδύαζα, άλλο καπέλο. Ε, όχι. Και επίσης υπήρχε από τα 16 μέχρι
285 και τώρα στα ίδια. Άλλοτε πολυγραφότατος, άλλοτε δύο μήνες χωρίς να πιάσω χαρτί.
286 Και όταν γνώρισα την ηρωίνη και το μαύρο και κάποια άλλα πράγματα, σελίδες
287 φεύγανε, όταν τα γνώρισα αυτά τα ναρκωτικά, σελίδες. Άλλοτε, με χαζομάρες,
288 άλλοτε με πολύ ωραίους στίχους που υπάρχουν ακόμα και στο βιβλίο μου μέσα.

289 Ερ. Έχεις εκδώσει δηλαδή έτσι;

290 Α. Ναι.

291 Ερ. Πως νοιώθεις για αυτό;

292 Α. Εμ (2). Νοιώθω καλά γιατί είμαι σε πολύ ωραίο τύπο αυτός που έχει τον εκδοτικό
293 οίκο. Λέγεται ((όνομα εκδοτικού οίκου)). Ανάρχο έτσι είναι. Ε, τέλεια. Τι να' χει το
294 βιβλίο του κάποιος και να το διαβάζει και να 'ναι δίπλα σε άλλα βιβλία. Και όταν
295 ακούω καλά λόγια επίσης μου αρέσει, γιατί, όσοι γράφουνε, υποτιμάνε. Μέχρι να
296 βγει το έργο τους υποτιμάνε το έργο τους μέχρι να βρεθούνε πέντε άνθρωποι να

297 πούνε, και μένα έχουνε βρεθεί 5 και 10 σημαντικοί άνθρωποι και γνωστοί λιγάκι, που
298 μου έχουνε πει «μπράβο, πολύ ωραία αυτά που γράφεις».

299 Ερ. Τι γράφεις συνήθως;

300 Α. Έχει να κάνει αρκετά με τα δαιμόνια μέσα. Αλλά άλλοτε γίνομαι κυριολεκτικός
301 και αναφέρω τη λέξη αλκοόλ μέσα ή ότι το τσιγάρο που πηγαίνει από πνευμόνι σε
302 πνευμόνι. Άλλοτε μιλάω για τους δαίμονες μέσα, αλλά δεν είναι κατανοητό, μπορεί
303 να το πάρει ο άλλος για έρωτα ότι μιλάω, είναι πιο αόριστο. Κατάλαβες; (.). Ε,
304 σπάνια ερωτικά. (3). Με εικόνες περισσότερο, δεν έχω γράψει τίποτα σπίτι, όλα τα
305 ‘γραφα έξω. Είμαι του οπτικού ερεθίσματος, οπότε με το που έπινα κάτι, όπου
306 ήμουνα σταματούσα, τσακ τσακ σημείωνα. Κάπως έτσι πήγαινε.

B. 4 (307 - 359) Ο εργασιακός στίβος και η υποτροπή

307 Ερ. Και μετά από αυτή την περιστασιακή χρήση. Τι επίσης μεσολάβησε, τι συνέβη
308 και ξανά πέρασες στην βαριά χρήση; αυτά τα 3 – 4 τελευταία χρόνια

309 Α. Ε, με το που ξεκίνησα. Βασικά όταν χώρισα με τη Σ. Ήμασταν 1,5 χρόνο μαζί.
310 Εγώ τη χώρισα. Ε, δεν το λέω, ότι εγώ τη χώρισα ((υπονοεί ότι η αναφορά δεν είναι
311 εγωιστική)), ότι δεν στεναχωρήθηκα τόσο πολύ από αυτό το γεγονός, απλά βρήκα πιο
312 ελεύθερο το πεδίο. Επίσης όταν ήμουνα με τη Σ., εε μετά μαλώναμε, μετά το
313 πεντάμηνο που σου είπα, οχτάμηνο. Εμ, όποτε μαλώναμε εγώ κατευθείαν πήγαινα και
314 έπινα, και ήθελα να σταματήσει αυτό. Οπότε είπα καλύτερα να σταματήσω να είμαι
315 μαζί της, για να μη πηγαίνω εκεί. Εντάξει το πράγμα μου γύρισε αλλιώς. βρήκα
316 ελεύθερο το πεδίο μετά. Ξεκίνησα να δουλεύω και στο Μασούτη, οι γονείς
317 ευχαριστημένοι, το παιδί δουλεύει ας πούμε. Ε, είχα και λεφτά και εκεί μπήκε
318 καθημερινά. Ε τώρα ψυχολογικά γιατί έγινε αυτό, δεν ξέρω, σίγουρα. Αλλά λίγο το
319 ότι βρήκα ελεύθερο το πεδίο, ε λίγο ότι είχα λεφτά. (6) ε, εκμεταλλεύομαι αυτό που
320 σου είπα με τους γονείς, α το παιδί δουλεύει, ξυπνάει 7 ξυπνάει, μια πρωί μια
321 απόγευμα δούλευα. (5). Δεν ξέρω γιατί άλλο, θα το μάθω

322 Ερ. Οι γονείς ήταν ευχαριστημένοι, εσύ;

323 Α. Εμ (3). Ήμουνα μανάβης στο Μασούτη. Δεν μπορώ να πω ότι ήτανε κακή
324 δουλειά. Καλή ήτανε. Αλλά (9). Επειδή ο πατέρας μου δουλεύει με τα σουπερ μάρκετ
325 αυτή είναι η δουλειά του. Πάντα ήθελε κατά ‘κει να με σπρώξει και αυτός. Και ()

326 αντίρρηση και δούλεψα και στο Μαρινόπουλο και στο Praktiker και στο Μασούτη.
327 Απλά όποτε έκανα αυτές τις δουλειές, και στο Praktiker και στο Μαρινόπουλο και
328 στο Μασούτη, επειδή μάλλον (3) δεν μου άρεζαν. Ε (2), παρόλο που σου είπα και
329 πριν ότι δεν ήταν και τόσο άσχημα, δεν μου άρεζαν στην πραγματικότητα και (2)
330 ήταν και ένας λόγος για να πίνω. Δηλαδή (3) εε (5). Μπάλωνα αυτή την πλήξη που
331 είχα και τη δυσαρέσκειά μου για αυτή τη δουλειά, πίνοντας. Και πάντα θεωρούσα
332 ευλογία όπως φαντάζομαι εσύ που να κάνεις μια δουλειά που να σου αρέσει. Τώρα αν
333 με ρωτήσεις τι δουλειά μου αρέσει μπορώ μόνο να σου πω ότι μου αρέσουν τα
334 παιδιά. Δεν να σκεφτώ όμως τι δουλειά θα μπορούσα να κάνω. Αν με ρωτήσεις πια
335 (ήταν η καλύτερη) δουλειά που έκανες, θα σου πω του κλόουν. Εξαιρετική δουλειά,
336 ρούχα, γαμάτα ήτανε, με καλά λεφτά, να χορεύεις εκεί με τα παιδάκια, εκεί με τις
337 μαμάδες, με τους μπαμπάδες, να κάνεις παιχνίδια, τέλεια. Οπότε αυτό είναι και ένα
338 ζήτημα που θέλω να το δω στο μέλλον. Και είναι ότι δε θέλω να κάνω μια δουλειά
339 που να με πιέζει. Κανένας δεν ξυπνάει και λέει, οι περισσότεροι τουλάχιστον (.) τι
340 ωραία που θα πάω σε αυτή τη δουλειά. Αλλά δεν θέλω να ξυπνάω και με αυτό το
341 βάρος στο κεφάλι μου. Δηλαδή δεν πιστεύω ότι είναι μόνο και θέμα χρήσης. Είναι
342 και θέμα (3) άλλων πραγμάτων, το να ξυπνάς και να λες «ρε πούστη θα πάω εκεί
343 πέρα, γουστάρω». Γίνεται μια συνήθεια, μια ρουτίνα. Αλλά τουλάχιστον να μην είσαι
344 σε ένα περιβάλλον, όχι δύσκολο γιατί πάντα θα έχεις ένα αφεντικό περίεργο, ένα
345 συνάδελφο περίεργο, τα δέχομαι αυτά, αλλά κάτι τουλάχιστον που να μ' αρέσει.
346 Θέλω να μ' αρέσει αυτό που θα κάνω. Και θέλω να το προσπαθήσω πολύ αυτό γιατί
347 το φοβάμαι. (3). Δηλαδή καλύτερα να μείνω σπίτι με τους γονείς μου, παρά να κάνω
348 κάτι που δεν μ' αρέσει. Το λέω ότι αν θα κάνω κάτι που μ' αρέσει, θα φύγω και από
349 το σπίτι εννοείται. Άλλο καπέλο και αυτό.

350 Ερ. Και γιατί το λες;

351 Α. Γιατί υπάρχει και μια δυσκολία, με τους γονείς, ε. που θα φύγω, τι θα κάνω, για
352 αυτούς και για μένα, τόσα χρόνια που δεν έχω φύγει. Όλο και κάποια δυσκολία θα
353 συναντήσω. Εντάξει. Απλά ελπίζω που τα λέω και εδώ πέρα, να είναι πιο ομαλή αυτή
354 η αλλαγή.

355 Ερ. Οπότε ο χωρισμός με την κοπέλα που ανέφερες και περί εργασίας που ανέφερες
356 στα σούπερ μάρκετ, τοποθετούνται 4 χρόνια πριν;

357 Α. Από τώρα; Ναι.

358 Ερ. Οπότε ήταν και η αφορμή που μπήκες και στην πιο βαριά χρήση όπως είπες (;)

359 Α. Ναι. Φαντάζομαι ναι.

Γ Αφηγηματική Ενότητα (360 - 483): Επαναπροσδιορισμός

Γ.1 (360 - 388): Η αποκάλυψη της εξάρτησής του στην οικογένεια και η απόφαση της ανεξάρτησης.

360 Ερ. Και η αλλαγή από αυτή τη βαριά χρήση στο ΑΡΓΩ; Πώς έγινε;

361 Α. (3). Εμ. (3). Κάποια στιγμή μου είπε ο πατέρας μου «έλα να μιλήσουμε». Βασικά
362 προηγουμένως υπήρχε μια κουβέντα στο σαλόνι που μου είπε η μητέρα μου (.) «άντε
363 κανά κορίτσι δε θα βρεις;». Γιατί ήμουν 2-3 χρόνια χωρίς κοπέλα. Εμ (2), λέω «δεν
364 έχω όρεξη». Μετά το σκέφτηκα και λέω «χαζομάρα είπες, τώρα τους έβαλες σε
365 υποψίες». Εμένα ο πατέρας μου μάλλον το κράτησε αυτό, αλλά τελικά δεν το
366 κράτησε, θα σου πω γιατί. Και με έπιασε μετά από κάμποσο διάστημα. Αποστόλη
367 μήπως δεν έχουμε να φοβόμαστε μόνο το μαύρο και το αλκοόλ ας πούμε; Έχουμε και
368 άλλα; Γιατί σε βλέπω κοιμάσαι πολύ, αδυνατίζεις, κάνεις». = Και εγώ τα είπα. Και
369 είπαμε να το κρατήσουμε ένα χρόνο, ένα διάστημα κρυφό απ' τη μητέρα και να το
370 προσπαθήσω μόνος μου, αλλά δεν το τα κατάφερα να κάνω κάτι. Απλά αργότερα
371 έμαθα όταν ξεκίνησα στο ΑΡΓΩ από τη Σ. που βγήκαμε ξανά, ότι εε (2), αυτή τα είπε
372 στον αδερφό μου και ξέρεις τώρα για μένα - αυτό δεν το ξέρουν οι γονείς μου ότι το
373 ξέρω, θα σου πω άλλη στιγμή. Η Σ. τα είπε στον αδερφό μου που είναι στην Κύπρο,
374 είχανε μια μικρή γνωριμία, μιλούσανε λίγο τηλεφωνικά και λέγανε τι να κάνουνε. Και
375 αποφάσισε ο αδελφός μου, να το πει στον πατέρα μου. Μαζί με τη Σ. το αποφάσισαν
376 εννοώ. Το πώς θα του το πούνε, με τι τρόπο. Και ο πατέρας μου κιόλας τη
377 μεθεπόμενη μέρα μου το είπε. Είναι η στιγμή που μου είπε ότι δεν έχουμε να
378 φοβόμαστε μόνο για το αλκοόλ και για το μαύρο. Και αποφασίσαμε να το πούμε στη
379 μαμά. Αλλά εγώ πιστεύω ότι ο πατέρας μου ήταν αρκετά έξυπνος και τα κατάλαβε
380 όλα μόνος του. και λέω «σώπα ρε τα κατάλαβες όλα; μπράβο». Αλλά τελικά έβαλε το
381 χέρι της η Σ.. Μου είπε μετά, «νόμιζα θα θυμώσεις». «Τι να θυμώσω;» λέω, «πας να
382 μου σώσεις τη ζωή, να θυμώσω (;)». Ευγνώμον ήμουν. Είχα προσπαθήσει και στο
383 παρελθόν να το κόψω μόνος μου, αλλά, δεν.

384 Ερ. Οπότε ήταν δική σου απόφαση να έρθεις πια στο ΑΡΓΩ;

385 Α. Ναι. Ήξερα και κάποια παιδιά που ήταν εδώ πέρα παλαιότερα. Έχουν
386 αποφοιτήσει, και (2) ναι. (2). Δεν έχασα χέρια πόδια, δε βαρούσα, δε πουλούσα. Δεν
387 έφτασα στον πάτο που έχουν άλλοι. Αλλά ο δικός μου ο πάτος ήταν αυτός που ήταν
388 για 2 – 3 χρόνια, και δεν θέλω να τον ξανά ζήσω. Και μ’ αυτή τη σκέψη ήρθα.

Γ.2 (389 – 440): Η τέχνη ως εφαλτήριο στη θεραπευτική διαδικασία

389 Ερ. Τώρα όσον αφορά και σαν καλλιτέχνης κιόλας που είσαι, για την art therapy. Πώς
390 τη βιώνεις σαν εμπειρία;

391 Α. Εμ. Είμαι στο θέατρο εδώ πέρα. Αυτό δεν εννοείς στο ΑΡΓΩ;

392 Ερ. Ε, ναι.

393 Α. Και εκτός ΑΡΓΩ;

394 Ερ. Ε, όχι στην ομάδα της art therapy με τη Σουζάνα.

395 Α. Ε, κοίτα 3 φορές το κάναμε. Δηλαδή είμαι ψιλό καινούργιος εδώ.

396 Ερ. Πόσο καιρό έχεις;

397 Α. Εγώ όταν προσφέρθηκα ((να δώσει την παρούσα συνέντευξη)), δεν σε ήξερα. Και
398 δεν σήκωναν τα χέρια κάποιοι, και λέω «εντάξει ας τη βοηθήσω». Αλλά όταν έμαθα
399 ότι είναι δώρο, τσίγκλισα, λέω «όχι ρε γαμώτο νταλγκά στο κεφάλι μου έβαλα»,
400 ((γέλιο))

401 Ερ. ((γέλιο))

402 Α. Είμαι 3 εβδομάδες. Η τρίτη βδομάδα είναι.

403 Ερ. Από όταν σε γνώρισα ήταν η πρώτη σου φορά;

404 Α. Δεύτερη; (3). Με τη ζωγραφική δεν τα πήγαινα καλά ποτέ, αλλά βλέπω ότι
405 μπορούν να συμβούν πολύ ωραία πράγματα εκεί μέσα. (4). Εμ. (10). Ναι αυτό το
406 αυθόρμητο πράγμα της ζωγραφικής, που να ζωγραφίσεις κάτι χωρίς να παιδεύσαι.
407 Και μετά να βγαίνουνε άλλα πράγματα από ‘κει μέσα, πάντα με τη βοήθεια της
408 Σουζάνας, η οποία είναι εκεί μέσα. Και με τις ερωτήσεις των παιδιών. Εμ, πράγματα,
409 βγαίνουμε πράγματα, που ούτε θα περίμενες ότι θα μπορούσαν να βγούνε από ‘κει
410 μέσα και τα δικά σου. (4). Που στον προφορικό λόγο και στις ομάδες, θα βγαίνανε με

411 άλλο τρόπο με άλλη δυσκολία ή ευκολία, ή δεν θα βγαίνανε καθόλου. Με τη
412 ζωγραφική βοηθείται και κινείται αλλιώς το πράγμα. Τώρα με τρεις φορές
413 καταλαβαίνεις ότι είναι λίγο δύσκολο να το (.)

414 Ερ. Φυσικά. Αναφέρθηκες όμως και σε ομάδα θεάτρου.

415 Α. Ναι. Αυτό είναι τέλειο, το γουστάρω πάρα πολύ. Δεν έχω σχέση με το θέατρο και
416 δεν παρακολουθώ τόσο θέατρο όσο θα ήθελα. Είναι το μαύρο θέατρο που κάνουμε.
417 Είναι σκοτεινά και είναι φωσφοριζέ κάτι αντικείμενα και κάνεις διάφορα
418 πραγματάκια. Δηλαδή στη σκηνή δε φαίνεται η φάτσα σου. Το ξέρεις;

419 Ερ. Ναι, το μαύρο θέατρο της Πράγας.

420 Α. Έτσι. Και αρχίζουμε και ετοιμάζουμε κάποια πράγματα για την αποφοίτηση
421 κάποιων παιδιών τον Μάιο. Εμ, (.) και έχει ενδιαφέρον κάτι παιχνιδάκια που κάνουμε
422 προς το τέλος. Που ακόμα δεν έχω καταλάβει βέβαια που αποσκοπούνε. Κάτι
423 ψυλλιάζομαι. Αλλά έχει πολύ ενδιαφέρον και έχει και πλάκα.

424 Ερ. Παιχνιδάκια μέσα στο πλαίσιο του θεατρικού.

425 Α. Ε, όχι μέσα στα πλαίσια του γενικού μαύρου θεάτρου και όχι για την παράσταση.
426 Εμ, περπατάμε μέσα στο χώρο και κοιταζόμαστε, χορεύουμε, κάνουμε κάτι κινήσεις.
427 (.) Πετάμε στον άλλον κάτι μπαλάκια και λέμε το όνομά το ή το φαί που είχε
428 διαλέξει. Πρέπει να το κάνουμε με τη σωστή φορά, να θυμάσαι δηλαδή που έχει
429 πετάξει ο καθένας. Κάτι τέτοια πραγματάκια που δεν έχω καταλάβει ακόμα που
430 αποσκοπούν, αλλά το καταλάβω όμως αργότερα. ((ενθουσιώδης περιγραφή))

431 Ερ. Τι είναι αυτό που σε γοητεύει στο μαύρο θέατρο; Γιατί φαίνεσαι πολύ
432 ενθουσιασμένος.

433 Α. Από μακριά πάντα επειδή μου άρεσε ο χορός και η μαγειρική. Δεν έχω δουλέψει
434 τίποτα στη ζωή μου βέβαια. Αλλά όταν θα καταπιαστώ με αυτά τα δύο θα μ' αρέσουν
435 πάρα πολύ. Άστη τη μαγειρική. Ο χορός όμως θα μ' άρεζε γιατί (.) ποτέ δε χόρευα.
436 Έλεγα όποτε με τραβούσαν να χορέψω δεν με πειράζει, γιατί χορεύω από μέσα μου.
437 Εμ, δεν αφήνω το σώμα μου πολύ ελεύθερο, θα ήθελα οι κινήσεις μου να είναι πιο
438 εξωστρεφείς, πιο ελεύθερες. Έτσι, να σπάω τα χέρια μου το σώμα μου. Και ξέρω ότι
439 στο θέατρο υπάρχει αυτό και ότι οι ηθοποιοί δουλεύουνε με αυτό το ζήτημα. Και
440 πιστεύω εκεί ότι θα λυθώ με τον καιρό, και περιμένω αυτό το λύσιμο ας πούμε.

Γ. 3 (441 - 483): Απολογισμός, σκέψεις και όνειρα για το μέλλον

441 Ερ. Τώρα στο σημείο που βρίσκεσαι, κάνοντας αυτή την αναδρομή στο παρελθόν. Το
442 πριν με το μετά, πώς σου φαίνεται; Τι σκέψεις κάνεις;

443 Α. (5). Το πριν σε σύγκριση με το μετά εννοείς ε;

444 Ερ. ((καταφατικό γνέψιμο κεφαλιού)). Ακριβώς.

445 Α. (4). Παρόλο που πάλι είναι νωρίς ε; εμ (7). Έχω γίνει λίγο πιο ήρεμος. Ε, (.) έχω
446 γλυκάνει λιγάκι (.) και στη φάτσα και στον τρόπο μου εννοώ. Δεν έχω αυτό με τ'
447 αμάξι, πάμε να γίνουμε με βενζίνη και όχι δεν ήταν καλό, όχι ήταν καλό (.) να
448 ξυπνάω έχοντας αυτό υπόψη και να κοιμάμαι (.) που λένε κοιμάται και ξυπνάει πριν
449 από σένα. Όχι έχει απελευθερωθεί το σώμα μου σίγουρα από αυτό. Το μυαλό μου όχι
450 εντελώς. Και επειδή κινούμαι και λίγο με το χώρο του ανάρχο έτσι και επειδή εκεί
451 παίζει πολύ η λέξη ελευθερία (.) και αν με πειράζε κάτι όλα αυτά τα χρόνια που έπινα
452 είναι το ότι ήμουν ανελεύθερος, δεν ήμουν ελεύθερος. Δηλαδή και μόνο το αλκοόλ
453 όταν υπήρχε, δεν μου άρεζε που περίμενα πότε θα σκοτεινιάσει για να πάω να πιω.
454 Γιατί έλεγα ότι κάτι με κάνει κουμάντο. Και δεν ήθελα να με κάνει τίποτα κουμάντο.
455 Δεν θέλω να με κάνει τίποτα κουμάντο. Ακόμα και ο καπνός εν τέλει λιγάκι με
456 πειράζει, αλλά εντάξει αυτό δεν σε πειράζει στη συνείδησή σου, δεν φτιάχνεσαι με
457 αυτό. Αλλά, να 'μαι ελεύθερος. Πνεύμα ψυχή σώμα. Για να μπορέσω να μιλήσω και
458 για την ελευθερία πιο σωστά.

459 Ερ. Επιθυμίες για το μέλλον, στόχοι;

460 Α. Εμ, (3) είμαι στην ((όνομα ομάδας και περιοχής)). Μία αυτοοργανωμένη ομάδα.
461 Ε, θα 'θελα εκεί να δείξω ότι μπορώ να παίξω καλή μπάλα, γιατί όλο αυτό το
462 διάστημα επί της ουσίας, ήμουν έτσι και έτσι. Και για να αποδείξω σε άλλους ότι
463 μπορώ να παίξω καλή μπάλα, αλλά και στον εαυτό μου, παρόλο που είμαι κοντά στα
464 33 ότι μπορώ να παίξω καλή μπάλα, γιατί έχουμε πιτσιρικάδες (.) συμπαίκτες. Θέλω
465 λοιπόν να δυναμώσω και να παίξω καλή μπάλα και να είμαι εκεί στις προπονήσεις.
466 Το βάζω πρώτο γιατί το θέλω πολύ αυτό. Και όταν τελειώσω από δω να βρω μια
467 γαμημένη καλή δουλειά και να μην είναι ζόρικη. Αν βρω αυτά, είμαι καλά. Τα άλλα
468 έρχονται, έχουμε για οικογένειες και τέτοια ακόμα.

469 Ερ. Και σε σχέση με ό,τι υπήρχε στη ζωή σου από ουσίες;

470 Α. Εμ. (2), επειδή το αλκοόλ είναι και αυτή μια ας πούμε από τις κύριες ουσίες, και
471 επειδή εδώ την επιτρέπουν κοινωνικά, και επειδή είμαι σε περίοδο που προσπαθώ να
472 το παλέψω. Εε (.) το μαύρο δε μου λείπει, η ηρωίνη μου λείπει στιγμές και στιγμές.
473 Αν θα μπορούσα να πω κοινωνικά αλκοόλ, δηλαδή αν θα μπορούσα να σταματήσω
474 στη δεύτερη μύρα ή στην τρίτη και να μη θέλω και άλλο και άλλο και άλλο, θα είναι
475 το ιδανικότερό μου = γιατί πάντα πίστευα ή όλα ή τίποτα. Γιατί και στους Α.Α έτσι
476 λέγανε έχει το μυαλό μου πιπιλήσει με αυτό. Τα ημίμετρα λέει δεν θα ωφεληθούν,
477 ‘λεγαν εκεί πέρα. Και πάντα και εγώ έτσι το πίστευα, ή όλα ή τίποτα. Αλλά αν
478 καταφέρω και λύσω θέματα μέσα μου, και μόνο μ’ αυτό θα γίνει και αρχίσω και πίνω
479 κοινωνικά και όχι με σκοπό να φτιαχτώ, θα ‘ναι το καλύτερό μου, δηλαδή εκεί θα
480 ‘ναι και φφφ = όταν το δω αυτό να γίνεται, μου ‘γινε και συνήθεια, θα πετάω. Θα
481 ‘ναι η καλύτερή μου, ακόμα δεν είναι.

482 Ερ. Πολύ ωραία. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

483 Α. Είδες που έγινε γρήγορα; ((χαμόγελο))

(Η συνέντευξη ολοκληρώθηκε με την αναρώτηση του αφηγητή εάν με βοήθησε αρκετά και το σχόλιο ότι τελικά μίλησε μια ώρα).

Αναλυτική αφαίρεση

Η αφήγηση της ιστορίας ζωής του Αποστόλη αποτελεί μια μερικώς επεξεργασμένη διαδικασία αναστοχασμού, όπου έχει παραθέσει τα βιωμένα γεγονότα από την εφηβική του περίπου ηλικία μέχρι το σήμερα. Τη μεγαλύτερη έκταση της αφήγησης την έχει αφιερώσει στην ζωή - καριέρα του στη χρήση, χωρίς αμιγώς να τη συνδέει όμως με την περίοδο πριν την έναρξή του, αλλά κυρίως με την περίοδο που ακολούθησε μέχρι να φτάσει στο θεραπευτικό πρόγραμμα. Ανακατασκεύασε με αυτό τον τρόπο από την παροντική του σκοπιά τα γεγονότα, προσπαθώντας να τα επανερμηνέψει και να τα αναπλαισιώσει κυρίως μέσα από εσωτερικές ερωτήσεις και κριτική. Πέτυχε συνδέσεις μεταξύ των περιόδων που προηγήθηκαν και ακολούθησαν, με αποτέλεσμα μια αφήγηση ζωής με συνοχή και χρονολογική αλληλουχία. Τα επίπεδα που κινήθηκε η βιογραφούσα στην αφήγησή του είναι τρία και αφορούν: 1) Την περίοδο πριν την έναρξης της χρήσης, όπου αναφέρεται στις εμπειρίες που βίωσε ως παιδί και κυρίως έφηβος, και που λειτούργησαν ως γόνιμο υπόστρωμα για την ροπή της στις ουσίες. 2) Τη ζωή στη χρήση, όπου περιγράφει την πορεία στην εξάρτηση, τη μη ουσιαστική απόπειρα για ανεξάρτηση, τις αυξομειώσεις του στη λήψη ουσιών, την περίοδο της υποτροπής και 3) τον παράγοντα απόφασής της για θεραπεία.

Η συνέντευξη είχε τελικά ημί δομημένη μορφή. Ωστόσο οι απαντήσεις ως αφηγηματικό αποτέλεσμα σε όλη τους την έκτασή είναι γραμμικές, σχετικά περιεκτικές νοήματος τηρώντας γενικά τη χρονολογική σειρά των γεγονότων. Ο φορέας βιώματος κατασκεύασε το πλαίσιο των απαντήσεων – αφηγήσεων ως εξηγητικό, ώστε να πετύχει τη συνεκτικότητα μεταξύ των περιόδων της ζωής του. Η εφηβική ηλικία εμφανίζεται ως το πεδίο που αναπτύχθηκαν στάσεις και συμπεριφορές από την πατρική οικογένεια, δίνοντας έμφαση στην ανεκτικότητα των γονέων στην αυταρχική συμπεριφοράς του αδερφού προς τον Αποστόλη, που τις εμπειρέξε, ώστε να τις εκφράσει στα χρόνια της χρήσης που ακολούθησαν. Μοιάζει ο ρόλος του «θύματος» ως σημαντική αιτία για την ανάπτυξη και την εγκατάσταση της εξάρτησης, αν και ο ίδιος δεν κάνει κάποια συνειδητή σύνδεση. Ο δρόμος για την ένταξη στη θεραπευτική κοινότητα, σημασιοδοτείται από την θέληση να βγει από τον πάτο που είχε φτάσει, επιθυμώντας να κατακτήσει μια νέα ζωή, όπως πριν την έναρξη των ουσιών. Επιπλέον, φαίνεται η επιθυμία του να κατακτήσει μια άλλη καλύτερη μελλοντική πορεία.

Μέσα από τη συνέντευξη, προκύπτει μια παρουσίαση μεγάλου συνόλου του βίου του Αποστόλη, με μερικά περιγραφικά στοιχεία, τάση προς κριτική διάθεση και μερικό αναστοχασμό. Επιγραμματικά μπορούμε να καταγράψουμε τα επικρατέστερα στοιχεία της βιογραφικής εργασίας :1)Ο αφηγητής παραθέτει τις προϋποθέσεις που οικοδομήθηκαν κατά την παιδική και κυρίως εφηβική του ηλικία, ως αιτιακούς παράγοντες (σχέσεις με τον αδερφό, έλξη από δύσκολες καταστάσεις ζωής), που λειτούργησαν ως αποτέλεσμα για να ανοίξει ο δρόμος της χρήσης στην εφηβεία του. 2) Η βίωση του πρότερου εαυτού μέσα από το παροντικό πρίσμα, που σηματοδοτεί την συνθήκη που παλεύει να ξεπεραστεί, αντιπαραθέτοντας το *εγώ* του τότε με το *εγώ* του μέλλοντος. 3)Η επιθυμία ενός *εγώ*, που έρχεται στην επιφάνεια μέσα από τη θεραπευτική πορεία και την τέχνη, ισχυροποιούν την πορεία στην κοινότητα.

Η θεραπευτική διαδικασία μοιάζει να λειτουργεί για τον Αποστόλη ως μια πυξίδα προσανατολισμού, εκτόνωσης και αυτογνωσίας. Η ένταξή του στην κοινότητα είναι πρώιμη, οπότε ψάχνει να βρει τα πατήματά του. Όμως, φαίνεται να αποτυπώνει στις απαντήσεις του έστω και λιγότερο βαθιά, την επιθυμία να κατανοήσει τις αιτίες της φθίνουσας πορείας του, την προσπάθεια αποκατάστασης σε ένα βαθμό των ελλειμμάτων και των φθορών που επήλθαν από την εξάρτηση, αξιοποιώντας τα προς όφελός του. Έτσι θα μπορέσει να βρει την παλιά του ταυτότητα και να την ανακατασκευάσει μέσα από την αυτογνωσία που θα αποκτήσει.

Μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η συγκεκριμένη συνέντευξη δεν ήταν αμιγώς βιογραφική αφηγηματική, αφού ο συνεντευξιαζόμενος, δεν έχει καταφέρει να φτάσει σε ικανό επίπεδο βιογραφικής εργασίας, ούτως ώστε να την αναπαράγει με την αφηγηματική ροή της Στέλλας. Μπορούμε να αντιληφθούμε λοιπόν τη διαφορά μεταξύ των δύο συνεντευξιαζόμενων και τη σημαντικότητα της θεραπευτικής διαδικασίας στο αποτέλεσμα του επιπέδου της ατομικής βιογραφικής εργασίας. Για το λόγο αυτό και η ερευνήτρια προσάρμοσε την εφαρμογή της μεθόδου στο επίπεδο της βιογραφικής εργασίας του αφηγητή. Ωστόσο οι βιογραφικές ανακατασκευές εκτελούνται και διαφαίνονται ακόμη και στις πιο «ανώριμες» προσεγγίσεις, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την μοναδική ιστορία ζωής. «Στην ιστορία ζωής αποκαλύπτεται με μοναδικό τρόπο η εσωτερική ζωή ενός ανθρώπου, οι ηθικοί προβληματισμοί, οι επιτυχίες και αποτυχίες του στην εξασφάλιση της μοίρας του μέσα σε έναν κόσμο που απέχει συνήθως από τις ελπίδες και τα ιδανικά του» (Plummer, 2000:122 αναφ στο Shaw, 1966:4).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα έρευνα, επιχειρήσαμε μέσα από την ανάλυση δύο βιογραφικών αφηγηματικών συνεντεύξεων, να μελετήσουμε τον τρόπο που διάφορα γεγονότα στη ζωή των ανθρώπων εγγράφονται μέσα τους οδηγώντας τους στη χρήση και πως μέσα από τη συμμετοχή τους σε μια ανοιχτή θεραπευτική κοινότητα, ανασυγκροτείται η ταυτότητα τους, έχοντας περάσει από την σκληρή εμπειρία της τοξικοεξάρτησης. Αποκωδικοποιώντας το λόγο των συμμετεχόντων στην έρευνα, προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε ολιστικά την προσωπική τους ιστορία και οπτική, σχετικά τη διαδικασία βίωσης, διαχείρισης και επεξεργασίας της εξάρτησης, αλλά και τη βοήθεια από τη θεραπευτική κοινότητα.

Αν και η ανάλυση αφορούσε μόνο δύο συνεντεύξεις, θα προσπαθήσουμε να αποτυπώσουμε την αποτίμηση για κάθε επιμέρους ερευνητικό ερώτημα, ολοκληρώνοντας με τη συνολική αποτίμηση για το εξεταζόμενο θέμα, μέσα και από την συνολική οπτική των συνεντεύξεων που παραχώρησαν οι άλλοι 5 συμμετέχοντες στην έρευνα.

Οι σημαντικοί άλλοι, όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, και η ανάγκη ταύτισης του παιδιού μαζί τους, είναι ήσσονος σημασίας για την εξελικτική ψυχο - συναισθηματική εξέλιξη του, όπως και για τη σταθερότητα που θα διαθέτει στη ζωή του ως ενήλικας. Το σταθερό και ισορροπημένο οικογενειακό περιβάλλον σε συνδυασμό με την υγιή αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της και ο πλούτος συναισθήματος και φροντίδας, ευνοούν την ομαλή συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Στη συνέντευξη της Στέλλας, όπως σε στην πλειοψηφία του συνόλου των υπόλοιπων συμμετεχόντων, αυτές οι ποιότητες απουσίαζαν πλήρως είτε σε μεγάλο βαθμό. Η αφηγήτρια, δεν αντιλαμβάνεται τη βιογραφική διαδρομή της ως «φυσιολογικά» ενταγμένη στο κοινωνικό πλαίσιο της επαρχίας που μεγαλώνει. Από την οικογένεια εισπράττει και εμπεριέχει στοιχεία απόρριψης και αδιαφορίας, οδηγώντας στην ανάπτυξη ενός ελλειμματικού εσωτερικού κόσμου. Γίνεται αναφορά στην φυσική και ουσιαστική απουσία του πατέρα. Δίνεται όμως ιδιαίτερη έμφαση στην σχεδόν ανύπαρκτη σχέση μητέρας – κόρης. Τα παραπάνω στοιχεία

αναπαράγονται και από το μικρόκοσμο της σχολικής κοινότητας, ως συνέπεια της «παρεκκλίνουσας» κατάστασης της οικογένειας, αλλά και του ρόλου του θύματος που η αφηγήτρια έχει μοιραία υιοθετήσει. Οπότε, η ταυτότητα εαυτού αναπτύχθηκε διαμέσου αυτών των ποιοτήτων, οι οποίες και παρέμειναν σταθερές καθ' όλη τη διάρκεια του βίου της.

Οι απορριπτικές στάσεις και βίαιες συμπεριφορές προς την φορέα βιώματος, λειτούργησαν ευνοϊκά για τον δρόμο της χρήσης. Ξεκινώντας ως τιμωρητική συμπεριφορά προς τους γονείς της, κατέληξε να τιμωρεί τον εαυτό της. Στη συνέχεια, η υπόσταση της γυναικείας της ταυτότητας και του παραδοσιακού ρόλου που είναι επενδεδυμένη, την ωθεί στην πρώτη ατομική προσπάθεια αποτοξίνωσης, όπου η ανάπτυξη του πολιτισμικού της κεφαλαίου μέσω της κατάρτισής της και της απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, αναπλαισιώνει την προσπάθειά της και αναδεικνύει την ικανότητα ενός πιο ενδυναμωμένου και ανεξάρτητου εαυτού. Η αποκτηθείσα κοινωνική ταυτότητα αντικατοπτρίζει την «κανονικότητα» της ύπαρξής της. Ωστόσο, ένα από τα πλαίσια εργασίας αποτελεί την πηγή της επαφής της με τις ουσίες. Οι επιλογές των συναναστροφών της με άτομα σε χρήση, δεν αργούν να φέρουν να ανάλογα αποτελέσματα. Ο θάνατος του πατέρα αποτελεί ορόσημο για την υποτροπή της αφηγήτριας και την «κληροδότηση» περιουσιακών στοιχείων, αλλά και ευθυνών, όπου δεν μπορεί και δεν επιθυμεί να ανταπεξέλθει. Η σχέση με σύντροφο – χρήστη, την οδηγεί στην πλήρη αποδιοργάνωση και εξαθλίωση, βιώνοντας την αστεγία, τη ζητιανιά, την πραγματοποίηση παραβατικών συμπεριφορών, από τις οποίες και αποκτά ποινικό μητρώο. Η απώλεια ευθυκρισίας και αυτοπροσδιορισμού έχουν απολεσθεί. Προφανώς η μη ανοχή της κατάστασης αυτής, την οδηγεί στη σύναψη μιας εργαλειακής σχέσης με άλλο σύντροφο «καθαρό». Η αντίληψη της κατάστασης που έχει περιέλθει, την οδηγεί σε αποτυχημένες προσπάθειες αποτοξίνωσης, επανακτώντας εκ νέου τη σχέση που έχει χτίσει με τις ουσίες και την εξάρτηση.

Τον κοινωνικό εκτροχιασμό της, σταδιακά σταματά η γέννηση του παιδιού της και ο κίνδυνος απώλειας της κηδεμονίας του. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις εσωτερικές συγκρούσεις που βίωσε καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας στη χρήση, αποτέλεσαν τον μοχλό για το σημαντικό βήμα της προς την απεξάρτηση και την αναδόμηση του εαυτού και της ζωής της. Η αφηγήτρια, μέσα στη θεραπευτική κοινότητα βρίσκει συμμάχους – υποστηρικτές στον αγώνα της, υπονοώντας και την

ανάκτηση της εμπιστοσύνης προς τους ανθρώπους που είχε απολέσει. Αρχίζει να επεξεργάζεται το παρελθόν της αναστοχαστικά, βιώνοντας τη μεταμόρφωση και την αλλαγή. Αρωγός σε όλη αυτή την προσπάθεια είναι και η ομάδα εικαστικής έκφρασης – θεραπείας, όπου της δίνει τη δυνατότητα, να εκφράσει και να δώσει μορφή στον εσωτερικό της κόσμο, ακόμη και αν δεν χρειάζεται να εκφραστεί ιδιαίτερα με λόγια. Της παρέχει ένα κομμάτι της συνειδητοποίησης που έχει αποκτήσει και παλεύει ακόμη κατακτήσει. Μέσα από το σύνολο του προγράμματος, κάνει όνειρα και βάζει στόχους που αφορούν τη ζωή μαζί με το παιδί της, αναβιώνοντας την ελπίδα που είχε, όταν κατάφερε μόνη της να «καθαρίσει» για κάποια χρόνια.

Συνολικά θα λέγαμε ότι η Στέλλα, περνώντας δια πυρός και σιδήρου ήδη από την παιδική της ηλικία, είχε μια σχετικά αναμενόμενη πορεία προς τις ουσίες. Συμβολικά μπορούμε να υποθέσουμε και την ταύτιση με την εξάρτηση του πατέρα από το αλκοόλ, ως μετεξέλιξή της με τη χρήση ηρωίνης. Η εσωτερική πάλη, οι παλινδρομήσεις και οι υποτροπές, είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ζωής της στην εξάρτηση. Μια υπόθεση που θα μπορούσε να γίνει ακόμη σχετικά, είναι ότι το ασταθές περιβάλλον και οι ασταθείς σχέσεις που έκανε, συγχέονται, οδηγώντας την αφηγήτρια κάθε φορά που υποτροπιάζει να επιστρέφει στη χρήση. Κάθε αλλαγή στη ζωή της και κάθε απώλεια, σηματοδοτείται από τη λήψη ουσιών, νοσηματοδοτώντας ασυνείδητα την υποτροπή ως μια εκ νέου οικοδόμηση σχέσης με τις ουσίες.

Η ανάγκη για το σπάσιμο των δεσμών του εθισμού, την κάνει να υλοποιεί πολλές αποτυχημένες προσπάθειες αποτοξίνωσης. Η συνειδητοποίηση του ψυχολογικού υπόβαθρου της εξάρτησης έρχεται με την ένταξή της στο θεραπευτικό πρόγραμμα του ΑΡΓΩ. Επίσης η οριοθέτηση και η απεμπλοκή της από τα πατρικά οικογενειακά βάρη, μοιάζουν με μια επιπρόσθετη προσωπική νίκη. Διεκδικεί λοιπόν τη θέση της στην κοινωνία, έχοντας κατακτήσει πρώτα ένα σημαντικό κομμάτι της αναδόμησής της και του επαναπροσδιορισμού της ζωής που επιθυμεί να έχει, μαζί με το παιδί της.

Στο πλαίσιο πιο γενικών παρατηρήσεων σχετικά με την αφήγηση, θα αναφερθούμε σε κενά και υπεκφυγές που παρατηρήθηκαν από την ερευνήτρια. Λόγω της πρώτης απόπειρας έρευνας της τελευταίας, δεν καλύφθηκαν στο κομμάτι των επερωτήσεων κάποια από αυτά, δημιουργώντας μια πιο μειωμένη απόπειρα

αποτύπωσης υποθέσεων στα σημεία. Αυτά με τη σειρά τους, θα μπορούσαν ενδεχομένως να οδηγήσουν σε περαιτέρω συμπεράσματα για την ιστορία της ζωής της. Επιπλέον, η βιογραφούσα, κάλυψε όλο το φάσμα της ζωής της και κυρίως κατόπιν της προτροπής της συνεντευκτριας να μιλήσει για μια μεγάλη και συγκεκριμένη περίοδο του βίου της. Ωστόσο, αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της αφήγησης της στην περίοδο της ζωής στην εξάρτηση και τις πολλαπλές προσπάθειες διακοπής της χρήσης. Αντίθετα, η περίοδος που αφορούσε τα παιδικά της χρόνια ήταν μικρή και με πολλά κενά σημεία, όπως η σχέση με τη γιαγιά της. Εξίσου περιορισμένο είναι και το τμήμα της αφήγησης για τη ζωή στην απεξάρτηση και την κοινότητα. Υποθέτουμε πως εκτός της εικόνας του «θύματος» που επιθυμεί να προβάλλει, είναι η πιο κοντινή εμπειρία ζωής, που πληροί και το μεγαλύτερο μέρος της.

Όσον αφορά τον Αποστόλη, μοιάζει να αντιλαμβάνεται τη βιογραφική διαδρομή του ως «φυσιολογικά» ενταγμένη στο κοινωνικό πλαίσιο της πόλης που μεγαλώνει. Η οικογένεια φαίνεται να διαχωρίζεται ανάμεσα στους υποστηρικτικούς γενικά γονείς και τον αυταρχικό αδερφό, εισπράττοντας στοιχεία φροντίδας και αδιαφορίας αντίστοιχα, οδηγώντας στην ανάπτυξη ενός τραυματισμένου εσωτερικού κόσμου. Γίνεται αναφορά στην έλξη του - εντυπωσιασμό από ανθρώπους που έχουν περάσει μια δύσκολη ζωή, «μη κανονική». Οπότε, η ταυτότητα εαυτού αναπτύχθηκε διαμέσου και αυτών των ποιτήτων, υπονοώντας μια τάση ροπής και ταύτισης με τις φιγούρες αυτές, η οποία και φώλιασε μέσα του, στο μεγαλύτερο μέρος του βίου του.

Στη συνέχεια, τηρώντας το ρόλο του σύγχρονου ανθρώπου σε ένα αστικό καπιταλιστικό κοινωνικό πλαίσιο, προσπαθεί να αναπτύξει το πολιτισμικό του κεφάλαιο, μέσα από την συνέχιση των σπουδών του μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο το μειωμένο ενδιαφέρον του για αυτή, αναδεικνύει τον περιορισμό του σε ένα κατεστημένο, που «επιβάλλει» την μετεκπαίδευση και τη λήψη ενός πτυχίου, ώστε το υποκείμενο να αποκτά μια «ανώτερη» ταυτότητα και υπόσταση, που να του εξασφαλίζει την ελάχιστη κοινωνική αποδοχή. Φυσικά στο μειωμένο ενδιαφέρον του συνυπολογίζουμε μια παρατεταμένη εφηβεία, που καλύπτεται υπό τη σκέπη της οικογένειας. Η υπόσταση της κοινωνικής του ταυτότητας τον ωθεί στην πρώτη προσπάθεια αποτοξίνωσης σε ομάδα, κατόπιν των παροτρύνσεων της μητέρας του. Ωστόσο, η ομάδα αποτελεί το πλαίσιο της επαφής του με άλλες ουσίες. Οι επιλογές των συναναστροφών του με άτομα σε χρήση, δεν

αργούν να φέρουν να ανάλογα αποτελέσματα. Η ένταξή του στο στρατό με την βαθιά του διαφωνία προς το θεσμό, είναι ενδεικτική της συμμόρφωσης του προς την τήρηση της καθεστηκυίας τάξης. Η ένταση της χρήσης και η ένταξη και άλλης ουσίας στη ζωή του, είναι δηλωτική της καταπίεσης που υφίστατο, όπως και η δυσκολία αντίδρασής του στο κατεστημένο. Οι κατά περιόδους σχέσεις με «καθαρές» συντρόφους, του δημιουργούν μεγάλη συναισθηματική ικανοποίηση, με αποτέλεσμα να διακόπτει τη χρήση και να επιστρέφει σε αυτή μετά το χωρισμό ή σε φάσεις έντασης. Η ευθυκρισία του συχνά χάνεται, με αποτέλεσμα να επανακτά εκ νέου τη σχέση που έχει χτίσει με τις ουσίες και την εξάρτηση.

Είναι άξιο προσοχής ότι ο Αποστόλης ποτέ σχεδόν δεν ανέπτυξε μια απόλυτα καταδυναστευτική σχέση με τις ουσίες που λάμβανε. Επιπλέον η όποια λήψη γινόταν αποκλειστικά το στόμα και τη μύτη και ποτέ ενδοφλέβια, κάτι που χτίζει πολλές φορές μια πιο δυνατή σχέση με την ουσία και την εξάρτηση (για παράδειγμα η χρήση ενδοφλέβιας ηρωίνης είναι πολύ πιο δυνατή και εξαρτητική από την εισπνεόμενη³⁰). Μοιάζει η χρήση του να είχε ένα άλλο προφίλ, πιο «μητρικό», όπου επέστρεφε σε αυτή, μόνο όταν έπρεπε να αντιμετωπίσει μόνος μια κατάσταση που δεν άντεχε, όπως το παιδί στρέφεται στη μητέρα του όταν μόνο την έχει μεγάλη ανάγκη. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι το κοινωνικό του κεφάλαιο και η ατομική του ταυτότητα δεν ήταν σε τέτοιο βαθμό τραυματισμένα, όπως στην περίπτωση της Στέλλας, οπότε και μπόρεσε να κρατήσει τη χρήση του μακριά από τα επίπεδα της εξαθλίωσης. Το πέρασμα από το «μη κανονικό» που τον γοητεύει και την ροπή του προς τον κοινωνικό εκτροχιασμό, στην καθημερινή κανονικότητα που πλέον επιθυμεί, θα λέγαμε ότι οφείλεται είτε στην ωριμότητά του από ένα παιδί που αντιδρά για να το προσέξουν παραπάνω και την εξασφάλιση της προσοχής αυτής, είτε στην προσαρμογή του σε ένα αποδεκτό κοινωνικό ρόλο, που του προσφέρει περισσότερα στο ισχύον κοινωνικό πλαίσιο.

Ενδεχομένως και η ζωή στην κανονικότητα παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση του ενδιαφέροντος που επιθυμεί (πετυχημένη έκδοση βιβλίου, πρώην σχέση, αδερφός, πατέρας), ισχυροποιούν τη θέλησή του να βγει από τον κόσμο της εξάρτησης και να επανέλθει στην προτεραία κατάσταση προ χρήσης. Η ένταξή του στο ΑΡΓΩ και η ένταξή του σε ομάδες τέχνης

³⁰ Βλ. συνέντευξη του Τηλέμαχου

(art therapy, θεάτρου) και ειδικά του μαύρου θεάτρου, αναζωπυρώνουν το καλλιτεχνικό του πνεύμα παρέχοντάς του πρόσφορο έδαφος προκειμένου να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο και τα πάθη του. Επιπρόσθετα, η γνωριμία και η συνύπαρξή με άλλα άτομα με κοινό στόχο, του επιτρέπουν να μοιραστεί εμπειρίες και να αφομοιωθεί σε ένα σύνολο ανθρώπων που δρουν αλληλέγγυα και ισότιμα. Αν και η θεραπευτική του διαδικασία βρίσκεται σε αρκετά πρώιμο στάδιο, η ανάγκη επαναπροσδιορισμού του είναι έκδηλη.

Στο πλαίσιο των γενικών παρατηρήσεων σχετικά με τη συνέντευξη, ο Αποστόλης δεν έχει φτάσει ακόμη σε ικανό επίπεδο βιογραφικής εργασίας τέτοιο που να επιτρέπει την αναπόσπαστη και συγκεντρωμένη αφήγηση, όπως η Στέλλα. Η ερευνήτρια επέλεξε συνειδητά να παρουσιάσει αυτόν τον εκ διαμέτρου διαφορετικό τύπο συνέντευξης σχετικά με την αφήγηση της ιστορίας ζωής ενός ατόμου προς ανάλυση, ώστε να αποτυπωθεί η σημαντικότητα και η διαφορά της επεξεργασίας της ατομικής βιωμένης εμπειρίας. Η ερευνήτρια καλέστηκε να προσαρμόσει κατά τη διάρκεια της συνάντησης τη μέθοδο της συνέντευξης σε ημί δομημένη, προκειμένου να αποκομίσει την έκφραση της βιωμένης εμπειρίας. Ο συνεντευξιαζόμενος κάλυψε κυρίως την περίοδο της ζωής του από την έναρξη της χρήσης, μέχρι το σήμερα, περιγράφοντας περισσότερο το χρονικό διάστημα της στρατιωτικής του θητείας, της ένταξής του στην αγορά εργασίας και τα γεγονότα μέχρι την ένταξή του στο ΑΡΓΩ. Λιγότερο εκτεταμένο είναι το τμήμα που μιλά για την εφηβική του ηλικία, την σχέση με τον αδερφό και την οικογένεια, την παρακολούθηση της ομάδας των ανώνυμων αλκοολικών και τη συγγραφή του βιβλίου του. Ωστόσο, θα λέγαμε πως συνολικά οι ενότητες δεν έχουν ιδιαίτερα μεγάλες διαφορές μεταξύ τους. Όσον αφορά τη θεραπευτική κοινότητα φαίνεται πως ακόμη βρίσκεται σε επίπεδο εσωτερίκευσης της διαδικασίας, με διάθεση όμως προς τη θετική του εξέλιξη. *«[...] οι βιογραφίες είναι ένα συνεχές γίνεσθαι και καθώς εξελίσσονται, εξελίσσονται και οι υποκειμενικές μαρτυρίες τους. Δεν υφίσταται στατική αντίληψη του κόσμου στη συλλογιστική της διαντίδρασης, αλλά μια αντίληψη σύμφωνα με την οποία η ρευστότητα, η διαρκής ανάδυση νέων στοιχείων, η αβεβαιότητα και η αλλαγή αποτελούν μόνιμα δεδομένα σε όλα τα επίπεδα της ανάλυσης»* (Plummer, 2000: 104).

Παρακάτω θα γίνει μια σύντομη αναφορά στο σύνολο της γενικής αποτίμησης των συνεντεύξεων που παραχωρήθηκαν στην ερευνήτρια. Στην μέθοδο της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης δεν είναι δυνατόν να ταξινομηθούν και να γενικευθούν τα ευρήματα από το σύνολο των συνεντεύξεων³¹, λόγω συνήθως του μικρού σχετικά δείγματος και της σημαντικότητας της ατομικής ιστορίας³² κάθε ανθρώπου – συμμετέχοντα. Ωστόσο, θεωρούμε σημαντικό να αναφερθούν κάποια στοιχεία, ως γενική εικόνα της έρευνας και των αποτελεσμάτων. Συνολικά θα λέγαμε τα παραπάνω συμπερασματικά στοιχεία αφορούν σε ένα βαθμό και τους υπόλοιπους συνεντευξιαζόμενους: υπολειπόμενο οικογενειακό περιβάλλον, αποδόμηση του εαυτού και χτίσιμο σχέσης με τη τοξικοεξάρτηση. Ορισμένοι βέβαια έχουν ανατραφεί στην παραδοσιακή πυρηνική οικογένεια, όπου φαινομενικά δεν υπήρχαν λόγοι της ροπής προς τη χρήση. Πολλές φορές, διαπιστώνουμε ότι αντίθετα με ένα οφθαλμοφανές απορριπτικό και βίαιο περιβάλλον, υπάρχουν σημάδια έμμεσης απόρριψης ή μη ενδυνάμωσης των γονέων προς τα παιδιά τους, είτε λόγω άλλων προβλημάτων στην οικογένεια, είτε λόγω υπέρ προστατευτικότητας της μητέρας. Ο μέσος όρος έναρξης της εμπλοκής με ουσίες αφορά στην εφηβεία και την προσάρτηση του ατόμου σε «κακές παρέες». Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανέπτυξε εθισμό σε ουσίες (ηρωίνη, κοκαΐνη) μαζί με τη χρήση χασίς και ελάχιστοι στο αλκοόλ. Σε κάθε περίπτωση, τα αποτελέσματα αφορούσαν μια αίσθηση παντοδυναμίας που ένοιωθαν και την ικανότητα να αποστασιοποιούνται από τα προβλήματα.

Όσον αφορά τις συνεντεύξεις, παρατηρήθηκαν ποιοτικές διαφορές στις βιογραφικές εργασίες. Οι παλαιότεροι στο πρόγραμμα (6 μήνες και πάνω), παρήγαγαν έναν πιο μεστό και συνεκτικό λόγο κατά την αφήγησή τους. Αντίθετα οι πιο καινούργιοι (3 εβδομάδες έως 2 μήνες ένταξης), ήταν πιο βιαστικοί, αφήνοντας αρκετά κενά στα λεγόμενά τους. Υποθέτουμε ότι αυτό οφείλεται στην μικρής διάρκειας βιογραφική εργασία, που δεν έχουν εμπεριέξει την επεξεργασία της αναγνώρισης των εμπειριών τους ή και που πιθανότατα βρίσκεται σε πολύ πρωταρχικό στάδιο. Ωστόσο όλοι σχολίασαν τον πλούτο των πληροφοριών που τελικά παρείχαν στην ερευνήτρια και το γεγονός πως δεν έχουν κάνει κάτι ανάλογο

³¹ Βλ. Τσιώλης (2014:359)

³² «Το σώμα, ο νους, το πλαίσιο αναφοράς, η κοινωνία - όλα τούτα – βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση μεταξύ τους και όλα πρέπει να ληφθούν υπόψη» (Plummer, 2000: 102).

στις ομάδες του προγράμματος. Τέλος, όλοι βρίσκουν στήριξη στη θεραπευτική κοινότητα, κάνουν όνειρα για το μέλλον, θέτουν στόχους και ελπίζουν σε μια «καθαρή» ζωή.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν πόσο ένα ποιοτικό κοινωνικό κεφάλαιο παίζει σημαντικότατο ρόλο για τις προσλαμβάνουσες και την ομαλή ψυχική και συναισθηματική ανάπτυξη ενός παιδιού. Τα εχέγγυα που θα κληρονομήσει από αυτό και η μετέπειτα υποστήριξη και απόκτηση πολιτισμικού κεφαλαίου, είναι που προσδίδουν σε έναν νέο άνθρωπο την ένταξή του στον κοινωνικό ιστό και την εσωτερική ισορροπία του. Όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο είναι στοιχεία απαραίτητα, προκειμένου να καλλιεργήσει τις περγαμινές για το μέλλον και να αισθάνεται εντός του κοινωνικού συνόλου που ζει και όχι εκτροχιασμένος και εκτοπισμένος. Σε αντίθετη περίπτωση η αποδόμηση που θα προκληθεί από τους ελλιπείς οικογενειακούς δεσμούς, από ενδεχόμενους βιολογικούς παράγοντες που επιβαρύνουν τη ροπή προς τις (κατά)χρήσεις, από την απώλεια ελέγχου στην εφηβεία κυρίως μέσα από την «φυσιολογική» κατάλυση των κοινωνικών κανόνων και την αναζήτηση ταυτότητας, όπως και από πιθανές ψυχικές δυσκολίες, δεν είναι δύσκολο να επιφέρουν τα παραπάνω αποτελέσματα. Η δημιουργία μεγάλων συναισθηματικών κενών, θα καλυφθεί από κάποια ή κάποιες ουσίες, προκαλώντας την ψευδαίσθηση της πληρότητας. Όταν αυτή αποκαλυφθεί, τότε πια έχει ήδη επέλθει η ψυχική εξάρτηση, που κυριεύει την ύπαρξη του χρήστη, αποδομώντας τον πιο βαθιά.

Ο εθισμός που κυριαρχεί στο είναι του, επιφέρει την παραβατικότητα, την κοινωνική παρέκκλιση και κατ' επέκταση τον (αυτό)στιγματισμό, αλλά και την αποδιοργάνωση της ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας, αφού οι άνθρωποι αυτοί στην πλειοψηφία τους έχουν καταλύσει κάθε κοινωνικό κανόνα σύμφωνα με τις επικρατούσες κοινωνικές αναπαραστάσεις. Οι κλοπές, το παράνομο εμπόριο, η εμπλοκή με το νόμο και η γενικότερη ένδεια στην οποία καταλήγουν προκειμένου να εξασφαλίσουν τη δόση τους είναι συνήθη γεγονότα. Καταλήγουν εκτός της οικογενειακής εστίας, όταν αυτή υπάρχει, αλλά και γίνονται οι απόκληροι του κοινωνικού ιστού, επιτρέποντας στους «κανονικούς» να επευφημούν την «κανονικότητά» τους, αποδίδοντας ατομικές ευθύνες στους εκτροχιασμένους.

Η συνειδητοποίηση πως η αντιμετώπιση των σωματικών συμπτωμάτων στέρησης δεν επέφεραν σταθερά και μόνιμα αποτελέσματα, αλλά ο ρόλος της

ψυχολογικής εξάρτησης είναι το κλειδί, έφερε την δημιουργία εναλλακτικών θεραπευτικών προγραμμάτων. Στην πλειοψηφία τους στοχεύουν στην επεξεργασία των εμπειρικών βιωμάτων των χρηστών και της ψυχικής απεξάρτησης, χωρίς τη χρήση ουσιών. Τα προγράμματα είναι εμπλουτισμένα εκτός των πιο «κλασσικών» ομάδων μοιράσματος βιωμάτων, με δραστηριότητες που αποσκοπούν στην κινητοποίηση του σώματος και του πνεύματος. Πολλές φορές η τέχνη επικρατεί ως εργαλείο δουλειάς (θέατρο, καλλιτεχνικά εργαστήρια και άλλα). Στην περίπτωση του προγράμματος ΑΡΓΩ και της παρούσας εργασίας, δόθηκε έμφαση στην ομάδα εικαστικής έκφρασης – θεραπείας. Η απεικόνιση της εσωτερικής εμπειρίας μέσω της αυθόρμητης παραγωγής ενός έργου, επιτυγχάνει την αποτύπωση των ασυνείδητων διεργασιών και συναισθημάτων, που σε κάποιες περιπτώσεις είναι δύσκολο να εκφραστούν με λόγια. Η οργάνωση μέσω της εικαστικής έκφρασης του εσωτερικού χάους, δρα θετικά στον χρήστη, μιας και το στοιχείο της οργάνωσης, έχει απολεσθεί από καιρό. Ακόμη η τήρηση αρχείου από την παραγωγή έργων, είναι συμβολική της υπαρξής του και της παρουσίας του σε έναν κόσμο που πριν δεν υπήρχε.

Τέλος, όσον αφορά τη μέθοδο της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης, αξίζει να σημειωθεί πως είναι μια ιδιαίτερη προσέγγιση για την καταγραφή της προσωπικής πορείας ενός ανθρώπου. Η εμπειρία των συνεντεύξεων αφηγηματικού χαρακτήρα ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή. Οι πρώτες ανησυχίες και απορίες των συμμετεχόντων για τις πληροφορίες που «έπρεπε» να μας παρέχουν, και η μετέπειτα πλούσια ροή των λεγομένων τους, ήταν κοινό στοιχείο, ιδιαίτερα για τους «παλαιότερους» στην κοινότητα. Από την άλλη μεριά η αγωνία της ερευνήτριας για την επιτυχή ανάπτυξη της διυποκειμενικότητας και της διαλεκτικής σχέσης, ήταν ενεργή. Σαφώς ο κίνδυνος της μη αυθεντικότητας των λεγομένων των ερευνώμενων και οι προσωπικές αναπαραστάσεις της ερευνήτριας, ήταν παρόντα στοιχεία. Ωστόσο, η κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας – πλαισίου και της ατομικής ιστορίας ζωής, μέσα από την παροντική οπτική και ανακατασκευή των βιογραφούντων για το παρελθόν τους, αποτέλεσαν τον στόχο της παρούσας εργασίας. Εν κατακλείδι θα λέγαμε, πως η καταγραφή και ανασυγκρότηση σχεδόν του συνόλου του βίου των ατόμων και η προσπάθεια ανακάλυψης του ατομικού εσωτερικού νοήματος από την ανάλυση μιας συνέντευξης, ήταν ένα ιδιαίτερο και μοναδικό ταξίδι. Ας μη ξεχνάμε *«ότι η προσωπική ζωή δεν είναι ποτέ τόσο γραμμική και ξεκάθαρη όσο θέλουν να την αποδίδουν πολλές μελέτες κοινωνικής επιστήμης»* (Plummer, 2000:214).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασίου Εφ. (2002). *Θεραπευτική του Χρώματος και η Εφαρμογή της στη ζωγραφική, Η νέα διάσταση του χρώματος στη ζωγραφική*, Αθήνα, Ίων.
- Βεντουράτου Δ. (2009). *Εισαγωγή στην ψυχοτραυματολογία και στην τραυματοθεραπεία. Η μέθοδος EMDR*, Αθήνα, Πεδίο.
- Γιωτάκος Ορ. (2015). *Μεγαλώνοντας δυνατούς χαρακτήρες. Πέρα από τις ουσίες*, Αθήνα, Καθημερινές Εκδόσεις Α.Ε.
- Δούμα Κ.(2015). *Φαινομενογραφία : Μια νέα πρόταση στη σύγχρονη παιδαγωγική έρευνα*, Παιδαγωγική Επιθεώρηση.
- Ευδόκιμου – Παπαγεωργίου Ρ. (1999). *Δραματοθεραπεία Μουσικοθεραπεία. Η επέμβαση της τέχνης στην ψυχοθεραπεία. Θεωρία Ασκήσεις Εφαρμογές*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Ίσαρη Φ. & Πουρκός Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Καλογιαννάκη & Καρράςetal. (2015). *Βίωμα και βασισμένες στην τέχνη ποιοτικές μέθοδοι έρευνας*, (Εισαγωγή – Επιμέλεια Πουρκός Μ.Α.), Θεσσαλονίκη, Νησίδες.
- Κοκκινάκη Φλ. (2005). *Κοινωνική Ψυχολογία. Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*, Αθήνα, Τυπωθήτω.
- Κωνσταντινίδης Γ. Κ. (2004). *Ο Μίτος της Αριάδνης. Για την έξοδο από το λαβύρινθο της ηρωίνης*, Αθήνα, Θυμάρι.
- Λαμπροπούλου Ε. (1994). *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Αθήνα, Παπαζήση.
- Μάνος Ν. (1997). *Βασικά στοιχεία κλινικής Ψυχιατρικής*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press.
- Μάτσα Κ. (2001). *Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές. Το αίνιγμα της τοξικομανίας*, Αθήνα, Άγρα.

- Μάτσα Κ. (2008). *Ψυχοθεραπεία και τέχνη στην απεξάρτηση. Το παράδειγμα του 18 ΑΝΩ*, Αθήνα, Άγρα.
- Μάτσα Κ. (2017). *Παρίες ανάμεσα στους παρίες. Τοξικομανείς και ψυχοπαθολογία*, Αθήνα, Άγρα.
- Νασιάκου Μ., Χαντζή Α., Φατούρου – Χαρίτου Μ., (2005). *Εισαγωγή στην ψυχολογία*. Β΄ τόμος, Αθήνα, Gutenberg.
- Πανούσης Γ. (1985). *Οι κοινωνικές σχέσεις ως αναγκαίοι όροι της εγκληματογένεσης*, Αθήνα, Σακκούλα Αντ. Ν.
- Πανταζής Π. (2004). *Από τα υποκείμενα στο υποκείμενο. Η βιογραφική προσέγγιση στην ψυχοκοινωνική έρευνα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Παρασκευόπουλος Ν. (1984). *Εξελικτική ψυχολογία. Η ψυχική ζωή από τη σύλληψη ως την ενηλικίωση*. Τόμος 1^{ος}. Αθήνα.
- Πουρκός Μ. etal. (Συλλογικό έργο) (2015). *Βίωμα και βασισμένες στην τέχνη ποιοτικές μέθοδοι έρευνας. Επιστημολογικά - Μεθοδολογικά ζητήματα και νέες προοπτικές*, Εισαγωγή – Επιμέλεια Μάριος Α. Πουρκός, Θεσσαλονίκη, Νησίδες.
- Σαββάκης Μ. & Τσανάκης Μ., (2006)., *Βιογραφική ρήξη και ιδρυματισμός: Θεσμικές και αφηγηματικές διαστάσεις μιας κοινωνικής διαδικασίας*, Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών, Τ. 120 Β΄.
- Τσαούση Δ. Γ. (2001). *Η κοινωνία του ανθρώπου. Εισαγωγή στην κοινωνιολογία*, Αθήνα, Gutenberg.
- Τσιώλης Γ. (2002). *Αποβιομηχάνιση και βιογραφικοί μετασχηματισμοί. Ιστορίες ζωής βιομηχανικών εργατών του Λαυρίου*. Πανεπιστήμιο Κρήτης. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Κοινωνιολογίας. Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή.
- Τσιώλης Γ. (2006). *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις. Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*, Αθήνα, Κριτική.
- Τσιώλης Γ. & Σιούτη Ε. (2013). *Βιογραφικές (ανα)κατασκευές στην ύστερη νεωτερικότητα. Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα της βιογραφικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα, Νήσος.

Τσιώλης Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*, Αθήνα, Κριτική.

Υφαντής Δ. (2017). *Τοξικομανία δι' ηρωίνης. Η χρήση ουσιών στην Ελλάδα του μεσοπολέμου*, Αθήνα, Άγρα.

Φίλιας Β. (1976)., *Μαξ Βέμπερ: Συστηματική κοινωνιολογία και μεθοδολογία. Μια εισαγωγή στο έργο του*, Αθήνα, Νέα Σύνορα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λεβίτιν Κ. (1988). *Η διαμόρφωση της προσωπικότητας. Ψυχολογία της δραστηριότητας*, Μτφρ. Λ. Καρσέρα, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή ΕΠΕ & Ελληνικά Γράμματα.

Μπάσιν Γ., (1991). *Σημειολογία: φιλοσοφία της τέχνης*, Μτφρ. Τζιατζή Μ., Αθήνα, Σύγχρονη εποχή.

Πασσερίνι Λ. (1998). *Σπαράγματα του 20^{ου} αιώνα. Η ιστορία ως βιωμένη εμπειρία*. Μτφρ. Βαρών – Βασάρ Ον., Λαλιώτου Ι., Πεντάζου Ι., Αθήνα, Νεφέλη.

Berger J. (1980)., *Η εικόνα και το βλέμμα*, Μτφρ. Κονταράτου Ζ., Αθήνα, Οδυσσέας.

Bourdieu P. (2002). *Η Διάκριση. Κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης*, Μτφρ. Καψαμπέλη Κ., Αθήνα, Πατάκη.

Bourdieu P. (2015). *Η ανδρική κυριαρχία*, Μτφρ: Έφ. Γιαννοπούλου
Αθήνα, Πατάκης, 2^η έκδοση.

Dalley T., Case C., Schaverien J., Weir F., Halliday D., Nowell Hall P., Waller D. (1995). *Θεραπεία μέσω τέχνης. Η εικαστική προσέγγιση*, Μτφρ. Σκαρβέλη Γ., Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Giddens A. (2009). *Κοινωνιολογία*, Μτφρ – Επιμέλεια Τσαούσης Δ. Γ., Αθήνα, Gutenberg.

Goffman E. (1994). *Άσυλα*, Μτφρ. Ξ. Κομνηνός, Αθήνα, Ευρύαλος.

Goffman (2001), *Στίγμα. Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας.*, Μτφρ: Δ. Μακρυγιάννη, Αθήνα, Αλεξάνδρεια.

Kress G. & Van Leeuwen T. (2010)., *Η ανάγνωση των εικόνων. Η γραμματική του οπτικού σχεδιασμού*, Μτφρ. Κουρμεντάλα Γ., Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο.

Malchiodi C. A. (2001). *Κατανοώντας την Ζωγραφική των Παιδιών*, Μτφρ. Ξενάκη Χρ., Παπαδοπούλου Λ., Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Plummer K., (2000). *Τεκμήρια Ζωής. Εισαγωγή στα προβλήματα και τη βιβλιογραφία μιας ανθρωπιστικής μεθόδου*. Μτφρ. Λιαναντωνάκη Χ., Αθήνα, Gutenberg.

Robin C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*, Μτφρ. Νταλάκου Β. Βασιλικού Κ., Αθήνα, Gutenberg.

Wetherell M. (2004). *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα*, Μτφρ. Ν. Μποζατζής, Αθήνα, Μεταίχμιο.

Zavalloni M. & Louis – Guerin Ch., (1996). *Κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση. Εισαγωγή στην εγώ - οικολογία*. Μτφρ. Α.- Β. Ρήγα, Κ. Θεοφιλοπούλου, Χ. Λυράκη, Ε. Κατσάλη, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ζήση Αν., *Θεωρία και Μεθοδολογία της Κοινωνικής Έρευνας Ι: Σχεδιασμός και Μέθοδοι*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 15/12/2017.

Ζήση Αν. *Εφαρμοσμένη κλινική κοινωνιολογία : Κοινωνική Παρέκκλιση, Ομάδες Αποκλεισμού και Ψυχική Υγεία*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 3/2/2018 & 20/5/2018.

Ζιώγας Γ., *Παρεμβατική και Βιοματική Τέχνη στο Σύγχρονο Κοινωνικό Περιβάλλον.*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 2 & 8/12/2017, 3/2/2018.

Ζιώγας Γ. *Τέχνη και Δημιουργικές Κοινότητες*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 19/1/2018, 18/5/2018.

Χτούρης Σ. & Ζήση Αν., *Εφαρμοσμένη - Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη: Βασικές έννοιες και αρχές*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 5/11/2017, 3/2/2018.

Χτούρης Σ. *Θεωρία και Μεθοδολογία της Κοινωνικής Έρευνας II. Τεκμηρίωση και Ανάλυση*, ΔΠΜΣ: «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», Διάλεξη 17/3/2018.

ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ – ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Γιαννακοπούλου Ι. (2015). *Η Αναγνωστική ιστορία μιας πρώην χρήστριας εξαρτησιογόνων ουσιών: Μελέτη περίπτωσης*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Παιδαγωγικής, Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή.

Καραγιώργη Μ. (2017). *Η Εικαστική Τέχνη στη Θεραπεία Απεξάρτησης Με ποιον τρόπο συμβάλει η Εικαστική Τέχνη σ-την κινητοποίηση και συγκράτηση των ατόμων στη θεραπεία απεξάρτησης; Η περίπτωση της ομάδας εικαστικών του δημιουργικού καλλιτεχνικού εργαστηρίου της Θεραπευτικής Κοινότητας Σαλαμίνας του ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ – ΕΞΑΝΤΑΣ του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α)*. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Δημοσιευμένη Διπλωματική εργασία.

Κασσέρη Ζ. (2011). *Η θεραπεία απεξάρτησης γυναικών υπό το πρίσμα της ενδυναμωτικής φεμινιστικής κοινωνικής εργασίας*, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή.

Παπαναστασάτος Γ. (2007). *Θεραπευτικές κοινότητες και θεραπευτική ένταξη των εξαρτημένων από ουσίες χρηστών. Η Ελληνική εμπειρία*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή.

Πανταζή Στ. (2012). *Η ομαδική θεραπεία στην απεξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες : Το παράδειγμα της ομάδας στο πρόγραμμα του ΠΕΘΕΑ Αργω*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας, Δημοσιευμένη Διπλωματική εργασία.

Allan J, Collings S & Munro Al. (2019). *The process of change for people with cognitive impairment in a residential rehabilitation program for substance problems : a phenomenographical analysis*, <https://substanceabusepolicy.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13011-019-0200-y>. Ανακτήθηκε 31/3/2019.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<https://www.okana.gr/2012-02-03-13-07-06/therapeutikes-monades-farmakeutikhs-antimetwpishs-ths-eksarthshs>. Ανακτήθηκε 6/4/2019.

<https://www.argothes.gr/>. Ανακτήθηκε 7/4/2019.

<http://www.psychodramathes.gr/activities/%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%84%CF%8E%CE%BD/psychodrama/>. Ανακτήθηκε 15/4/2019.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Η περίπτωση του Πέτρου

Ερ. Πέτρο θα ήθελα να ε να μου μιλήσεις για την περίοδο της ζωής σου (.) να μου αφηγηθείς την περίοδο της ζωής σου, από πριν να εγκατασταθεί η χρήση, που έκανες, μέχρι και το σήμερα. Έχουμε περίπου στις 2 ώρες.

Π. Ναι. Η χρήση ήρθε πολύ νωρίς. Μπορώ να πω ότι ξεκινώντας από απλό τσιγάρο. (3). Το ξεκίνησα περίπου 3 χρόνων.

Ερ. Πόσο;

Π. Τριών. Τριών και κάτι μηνών. Θεωρείται πολύ μικρή ηλικία. Μέχρι 7 χρόνων που το ‘κοψα και πήγα στην () πάλι.

Ερ. Που;

Π. Στην πρώην Σοβιετική Ένωση

Ερ. Ωραία

Π. Ύστερα, εγώ λόγω της μετακόμισης από ένα σημείο σε ένα άλλο που απείχε περίπου 4.000 χιλιόμετρα (.) πάλι καινούργια αρχή. Ο σκοπός ήταν να γλυτώσουν τον πατέρα μου, σε εισαγωγικά, να μην κάνει χρήση. Αλλά εκεί που πήγαμε όλο το χωριό ήτανε, ίδιο, τέτοιο. Και οπότε (.) ξανά (.) ξεκίνησα και το τσιγάρο (.) και το αλκοόλ. (2). Εκεί ήτανε (.) μπορώ να πω ότι είχε, (.) εεμ (3) και χαρούμενες στιγμές (3) και άσχημες. Ε λόγω του ότι ο πατέρας μου έπινε πολύ. Έκανε και χρήση κάνναβης και χρήση εε (.) όπιο. Και οτιδήποτε άλλο. Βία μες το σπίτι, συνέχεια να έρχονται η αστυνομία, ή και να μην έρχονται, να φεύγουμε εμείς. Πολλές φορές η μάνα μου με έπαιρνε φεύγαμε, μετά τα ξαναβρίσκανε. Κοίτα πολύ ταραχή. Κάποια στιγμή πριν ολοκληρώσω το σχολείο. Τελευταία, δεν μου χρειάζεται το σχολείο, βρήκα δουλειά, εκεί πάνω στα βουνά (.), βοσκός ήμουνα. Είχα τα απαραίτητα εφόδια, και ανέβηκα για το λόγο ότι (.) αγαπούσα τα άλογα πάρα πολύ. (3). Και έτσι προσαρμόστηκα σε ένα νέο περιβάλλον. Με πρόσφερε στέγη, τροφή και επικοινωνία με ανθρώπους, οι οποίοι οι περισσότεροι ήταν στην ηλικία μου, αλλά και

μεγαλύτεροι. Από τους οποίους έπαιρνα, κατά κάποιο τρόπο τη σοφία τους. Ναι, θεωρούσα ότι ήμουν τυχερός σε αυτό το κομμάτι, γιατί είχα καλούς ανθρώπους, που και προστατεύανε, εμένα με όποιον τρόπο μπορούσαν, γιατί ήμουνα ανήλικος. Έπαιρνα λεφτά τα οποία δεν ήξερα που να τα ξοδέψω. Εφόσον τα είχα όλα. Με αποτέλεσμα να τα δίνω στο μπαμπά μου, στη μάνα μου. Και πάλι περίσσευαν. Είχα εκείνο τον καιρό, ένα είδος πολυτελείας, που ήταν, μοτοσυκλέτα, και άλογα. Ναι (.). με λίγα λόγια είχα τα πάντα. Απλά έχω βγει από την καθημερινότητα, ενός παιδιού (.). την σειρά θα το 'λεγα εγώ. Δεν ήμουνα υπάκουος, δεν μπορούσα να εγκλωβιστώ (.). σε σπίτι, σε σχολείο. Μετά κάποια στιγμή αποφάσισα να έρθω στην Ελλάδα. (2). Κατά τύχη ήρθα βράδυ. Και θέλοντας και μη, ακολούθησα τους γονείς μου. Ε όταν ήρθαμε στην Ελλάδα για μένα, τα πάντα ήτανε πρωτόγνωρα εννοείται, πως μόνο λόγια, και φωτογραφίες έβλεπα. Ήταν δύσκολα γιατί δεν ήξερα τη γλώσσα πάνω από όλα. Είχα χάσει αυτά που είχα (.). μπορώ να πω αυτά που είχα ήταν (.). το οικονομικό. Δεν μπορούσα να μιλήσω, να εκφραστώ. Μμ (.). συν τα άλλα που είχα εκεί, που ήταν να μη τα έχω εδώ. Στην αρχή ήτανε ζόρικα. Και κράτησε αυτό και λόγω, του έρωτα που έχω αφήσει εκεί. (3). Μετά ερωτεύτηκα εδώ, πάλι ήτανε λίγο δύσκολα. Και συνέχισα πάλι (.). μέχρι ένα χρόνο πήγε αυτή η ιστορία που ήμουνα = ενώ βρήκα δουλειά γρήγορα. Εεμ, μετά άρχισα να δουλεύω πάλι, να συνεισφέρω ας πούμε στην οικογένειά μου. Έχω και μια μικρή αδερφή (.). ετεροθαλή. Και έχω και άλλα 3 αδέρφια και μια αδερφή, πάλι ετεροθαλή, από τον πατέρα μου που τον κανονικό, γιατί ο μπαμπάς που λέω με μεγάλωσε, δεν είναι ο βιολογικός μου πατέρας. Εε, τα ((βαθιά ανάσα)), αυξήθηκε το αλκοόλ. Προς..προστέθηκαν και άλλες ουσίες. Κάνοντας χάπια (.). βενζίνες πάσης φύσεως. Ναρκωτικά το λέω εγώ. Στα 15 μου (.). πριν τα 15 (.). ήρθε και η χρήση ηρωίνης. (2). Η οποία περίπου κράτησε μέχρι τα 18. Πήγα μετά στρατό. Εκεί στρατό, κόπηκε η ηρωίνη, αλλά 'μειναν όλα τα άλλα. Εν τέλει (.). κάποια στιγμή, με (.). διώξαν, από στρατό. Ήτανε αναγκαστική αναβολή θα 'λεγα. Πήγα κάθισα περίπου 1,5 χρόνο (.). που ξανά πήγα, εξ' αναβολής. Και (.). βγήκε ένας νόμος, για τους επαναπατριζόμενους οι οποίοι έχουν υπηρετήσει, και έχουν εκπληρώσει πάνω από τρεις μήνες = δεν θυμάμαι καλά = έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές υποχρεώσεις και εγώ τα είχα υπερβεί και (.). πήρα το χαρτί, γύρισα κανονικά και συνεχίστηκε θα 'λεγα η ζωή. Που δουλειές είχα πολλές. Μάλιστα και σε κάποιο χρονικό διάστημα δούλευα και σε δυο τρεις ταυτόχρονα. Εε, και σπουδές δεν ακολούθησα, δεν ενδιαφέρθηκα να μάθω κάτι τέλος πάντων. Μετά (.). μετά θα 'λεγα ακολούθησαν κάποιες προβληματικές σχέσεις, που υπήρχε χρήση (.). διαφόρων ειδών.

Και υπάρχει, όταν υπάρχει μια τέτοια κατάσταση, είναι πρόβλημα, ξεκάθαρα, δεν μπορεί να, δεν μπορεί να πάει μακριά (.) δεν μπορεί να συνεχιστεί αυτό. Κάποια στιγμή, επέρχεται η καταστροφή, θα 'λεγα. Χωρισμός το λιγότερο. Και (.) απ' τις πρόσφατες σχέσεις μου, έτυχε να γνωρίζω μια νοσοκόμα. Με την οποία κράτησε η ιστορία περίπου 7 χρόνια. Με πολλές παρεξηγήσεις, μαλώματα, φασαρίες, μέχρι και (.) σωματικής ας πούμε (.) βίας. Ήμουν αναγκασμένος να προβώ, έτσι, φτάσαμε μέχρι και αστυνομίες, αν και οι αστυνομικοί κατάλαβαν το τι γίνεται. Και (.) φέρθηκα ανάλογα. Εμ, ακόμα και τώρα που τη συναντάω, δεν της κρατάω κακίας, ούτε αυτή σε μένα, αλλά (.) έτσι ήτανε τότες. Εμ, με το νόμο έχω εμπλακεί (.) δυο φορές (.) και ήταν ότι βρέθηκαν πάνω μου (.) κάτι μικροποσότητες. Αυτό, δεν μπορώ να θυμηθώ κάτι που είχα (.) κάτι άλλο ας πούμε. Παραβατικότητα δεν υπήρχε (.) μέσα μου σε μεγάλο βαθμό. Γιατί δεν μ' αρέσει να κλέβω ή να πειράζω χωρίς λόγο. Κάτι (.) ούτε ζωάκια, ούτε ανθρώπους. Οπότε θεωρώ ότι σαν άνθρωπος (.) σε αυτό το σημείο, είμαι ήπιων τόνων, εκτός αν κάτι με βγάλει εκτός εαυτού. (3) εμ, λόγω περιέργειας και θα 'λεγα και λαιμαργίας, έψαχνα ουσίες διάφορες, ίσως και αυτές που και δεν ήξερα. Ότι μπορούσε (.) ό,τι μπορούσε να με βάλει σε μια περίεργη κατάσταση και ως συνήθως τα ανακάτευα. Και είχα άσχημα βιώματα (3) όπως να, να μην είσαι καλά, μέχρι που να ξεψυχάς. Και που λέμε ουδείς εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού, εγώ το 'χω παρακάνει πάρα πολλές φορές. Αυτό που μένει είναι το έντονο, ότι παραδίδεις την ψυχή σου (.) με έναν μαγικό τρόπο, πάλι συνέρχεσαι και είσαι ζωντανός. (2). Με αποτέλεσμα (.), να προβληματιστώ κάποια στιγμή και δεν εε, δεν σκεφτόμουν τα προγράμματα ή οτιδήποτε, θεωρούσα ότι μέσα μου με επηρεάζει το υγιές πνεύμα και μπορώ μόνος μου και όντως τα κατάφερα (.) για κάποιο χρονικό διάστημα. ((Βαθιά ανάσα)). Μετά ολισθηρούσα πάλι (5) επηρεαζόμενος ίσως από ανθρώπους; από την παρορμητικότητά μου; Πότε όμως δεν έφτασα το να ζητιανεύω, δεν το 'χω αυτό. Προτιμώ να πάω κάπου να πεθάνω, παρά να, έτσι νομίζω εγώ τουλάχιστον. Μμμ (.) Ότι ήμουν σεβαστός στο κύκλωμα, στους γύρω μου, στους συγγενείς μου το είχα πάντοτε, το έχω και τώρα. Αυτό με χαροποιεί, ίσως και να υποδηλώνει το ποιόν μου. Και (.) ακολούθησα το πρόγραμμα διότι (.) η τελευταία μου σχέση, επειδή μας πήραν τα μωρά σε ίδρυμα, τα δύο αγοράκια, κάπως έπρεπε να διεκδικήσουμε πάλι πίσω α τα πάρουμε. Οπότε ψάχναμε πρόγραμμα να μπορούσε να δεχτεί το ζευγάρι πρώτον, να έχεις ουροληπίες. Και πέραν αυτού είχα και το φίλο μου, ο οποίος τελείωσε με επιτυχία αυτό το πρόγραμμα. Τώρα είναι στο εξωτερικό, έχουμε επαφές είναι ιδιαίτερος χαρούμενος, ιδιαίτερα χαρούμενος που και εγώ συνεχίζω εδώ που ήταν

κάποτε αυτός. Και δεν ήταν το πρώτο, κατέληξα εδώ μετά από το ΚΕΘΕΑ, στο ΠΠ..Α. Αλλά, το τέλος μου ήταν εδώ και είμαι και ευχαριστημένος, γιατί η επιλογή απ' ότι βλέπω, δεν είναι τυχαία, είναι εύστοχη (.) με εκφράζει πολύ εδώ που είμαι και μου αρέσει και το προσωπικό και όπως είναι (.) η λειτουργία του προγράμματος. Εε, για αυτή την επιλογή μου είμαι ικανοποιημένος αρκετά. Εε η πρώην σχέση μου τελείωσε την κυρίως φάση και είναι τώρα στην επανένταξη. Εε (.) εάν ο άνθρωπος θέλει ,μην βάλω μόνο αποκλειστικά τον εαυτό μου, να προσθέσω και την φαντασία μου λίγο, όποιος επιθυμεί να αποστασιοποιηθεί από ουσίες (.) αν έχει μόνο ένα όπλο τη θέληση, θα τα καταφέρει. Όπως έχουμε πει με γνώμονα το παρελθόν, να μην ξεχνάει τι έχει περάσει, γιατί εμείς οι άνθρωποι εύκολα ξεχνάμε. Και να αποφύγει αυτή την ταλαιπωρία και την καταστροφή είναι η καλύτερη λύση, γιατί μερικοί δεν μπορούν μόνοι τους. Και άλλοι που μπορούν δεν είναι επιθυμητό, γιατί άλλο το να είσαι μόνος, άλλο να υπάρχουν γύρω σου άνθρωποι οι οποίοι θα ενδιαφερθούν, θα νοιαστούν (.) και μέχρι στιγμής το μυαλό μου δεν είναι απασχολημένο. Ούτε πρίζες έχω, ούτε κάποιες σκέψεις = εκτός απ' τα όνειρα. Καμιά φορά βλέπω όνειρα τα οποία είναι τέτοιου περιεχομένου. Αν και όταν συμβουλευτήκα και μίλησα με το πρόσωπό μου, αυτός με είπε ότι και μετά από τη διακοπή, ακόμα και μετά από 7 χρόνια, ακόμα έβλεπε τέτοια όνειρα. Οπότε για τα όνειρα δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι. Είναι το ασυνείδητο που λέμε. Αλλά στον ξύπνιο μας είναι αυτή η ευχάριστη αίσθηση ότι είσαι αποδεκτός εκτός αυτού, ότι μπαίνεις σε ένα σωστό δρόμο. Και το να είσαι νορμάλ, για μένα ήταν το να είσαι μη νορμάλ, εφόσον τόσα χρόνια ήμουν σε άλλη κατάσταση, είναι σα να παίρνω ναρκωτικά τώρα (.) επειδή είμαι στα καλά μου (.) που ήμουν πολύ μικρός (.) και είναι σα να είμαι φτιαγμένος. Μ' αρέσει η καθαρότητα που λέμε, τώρα. Μπορείς να στοχάζεσαι να βλέπεις με άλλη ματιά. Να βλέπεις το ν κόσμο τον οποίο με ένα περίεργο τρόπο παρέλειπες (.) είχε ένα πέπλο πάνω του δεν ξέρω (.) εε είχε άλλη οπτική η ματιά του χρήστη. Και φτάνοντας σε αυτό το σημείο, βρίσκομαι εδώ τώρα, με σένα (.) και δίνουμε αυτή τη συνέντευξη.

Ερ. Ωραία. Εε θα σου κάνω λίγο κάποιες ερωτήσεις. Απορίες που μου γεννήθηκαν κατά την διάρκεια της αφήγησής σου. Κατ' αρχήν θέλω να σε ρωτήσω, ποιος είναι εκείνος που στα τρία σου έδωσε να δοκιμάσεις, το τσιγάρο που λέμε;

Π. Απαντάω. Δεν μου έδωσε κανένας, μόνος μου έκλεβα από τον πατέρα μου, διότι ήθελα να τον μοιάσω. Και τα 'κλεβα και πήγαινα πίσω στο χωράφι μαζί με κάποια εργαλεία όπως έκανε αυτός. Και (.) έκανα και εγώ. Δεν μου το έδωσε κανένας το

τσιγάρο, μόνος μου το πήρα. Το ποτό, επίσης έβλεπα τον παππού μου να βγαίνει από τα υπόγεια και να είναι χαρούμενος. Τον παρακολούθησα, και είδα ότι βάζει σωλήνες, σωληνάρια έτσι μέσα στα βαρέλια να ρουφάει το κρασί. Επίσης μπήκα σε πειρασμό και μόνος μου δοκίμασα. Εε μόνο που (.) μια φορά (.) ήμασταν με τον ξάδερφό μου (2) και ο πατέρας μου μας πήγε σε ένα μαγαζί, εε που μας βάλανε να πιούμε βότκα, που είναι βαρύ ποτό. Δεν θυμάμαι πόσα ποτήρια ήτανε , αλλά αυτό που θυμάμαι ότι εμείς πήραμε φωτιά ολόκληροι. Ήμασταν 3 χρονών και κάτι μηνών. Και μας αγρίεψε αυτό, αρχίσαμε να κάνουμε επιθέσεις σε αυτούς τους, φίλους του που ήταν εκεί. Αυτοί γελούσαν σε τέτοιο βαθμό που δεν μπορούσαν να το κάνουν να..να προβάλλουν μια () δεν έχω δει πολλές φορές να γελάνε έτσι άνθρωποι, αλλά εμείς παραξενευόμασταν, γιατί ήμασταν σε άλλη κατάσταση, έγινε αυτό το πράγμα ήταν μετά από κάμποσα ποτήρια, επειδή και λόγω ηλικίας, αγριέψαμε, πήραμε φωτιά. Αυτό ήτανε.

Ερ. Και ο αδελφός σου τι ηλικία είχε τότε;

Π. Ξάδελφος μου. Ξάδερφός μου ήταν και αυτός ήταν περίπου 4,5, εγώ 3,5. Αυτός 4,5 εγώ 3,5 περίπου.

Ερ. Επίσης αναφέρθηκες στον πατέρα σου, όπως και στα αδέρφια σου, τα ετεροθαλή.

Π. Ναι

Ερ. Γιατί είπες ότι «δεν είναι ο βιολογικός μου πατέρας, αλλά ο πατέρας που με μεγάλωσε». Ο βιολογικός σου πατέρας;

Π. Ο βιολογικός, είχα μια επαφή που ήμουνα μικρός στο σχολείο. Ήρθε ένας κύριος με στρατιωτικά. Εγώ θεώρησα, σαν απειλή το πήρα γιατί χθες, την προηγούμενη μέρα, έτυχε να κάνουμε κάποια αταξία και εμείς νομίζαμε ότι είναι αστυνομικοί, ήρθαν να με πάρουν. Τελικά αυτός ήταν, βλέπω ο αστυνομικός με μοιάζει πάρα πολύ, και όταν άρχισε να με μιλάει και με βγάλανε έξω απ' την τάξη, με τη συμφωνία της δασκάλας, αυτός με πήρε κάποια δώρα, πανάκριβα και δυσεύρετα εκείνη την εποχή. Και με μίλησε πέντε κουβέντες, ότι είναι πατέρας σου, ότι ποιος φταίει ποιος δε φταίει = ακόμα τα θυμάμαι. Απορώ γιατί μου τα 'λεγε. (2). Και έτσι (.) τον είδα για πρώτη φορά. Μετά με ξανά πήγαν οι δίδ..οι δίδυμοι, έχω θείους που είναι τα μικρότερα αδέρφια της μάνας μου, που είναι δίδυμοι. Πήγαμε να τον δούμε. Μια φορά έτυχε να μην δω αυτόνα, αλλά να δω τον αδελφό του, το θείο μου δηλαδή. Και

να λέω «μπαμπά», αυτός να λέει «δεν είμαι μπαμπάς σου» = εν τω μεταξύ αυτοί όλο μοιάζουν μεταξύ τους, έχουν μια φάτσα και δεν μπορούσα να = απ' ότι κατάλαβα μάλλον τον dna τους είναι ισχυρό. Και η θεία μου και οι θείοι μου και ο μπαμπάς μου, έχουν μια φάτσα. (.) Ναι. (2). Μετέπειτα από κάποια στιγμή, πήγα μετά από κάποια χρόνια. Είδα μια γυναίκα, η οποία ήταν έγκυος και ενώ παράλληλα υπήρχαν και 3 αγοράκια. Ιδίως ο μεσαίος και ο μικρός μου μοιάζανε πάρα πολύ. Τα 'παιξα, σα να ήταν παιδιά μου. Τότες, εγώ ήμουν περίπου 12 χρονών; 11; Εν τέλει έγκυος που ήταν η γυναίκα του, έγινε ένα κοριτσάκι, η αδερφή μου, που την είδα περίπου πριν από τρία χρόνια. Πήγα στην Αθήνα, πριν πάω όμως ήρθε ο μικρός. Έκατσε, ο μικρότερος αδερφός έκατσε για καμιά βδομάδα, με καλέσαν στην Αθήνα. Στην Αθήνα είναι βασικά όλο το σόι της μάνας μου και (.) ο βιολογικός μου πατέρας. Εε. Πήγα και τους είδα (.) όλους. Και έτσι (.) επανέκτησα τις σχέσεις πάλι εξ αρχής (.) αυτό είναι ένα χαρούμενο γεγονός. Αυτά, τώρα βλέποντας τον πατέρα μου, δεν νοιώθω, πέρα από το ότι μου μοιάζει δεν νοιώθω κάτι ιδιαίτερο. Γιατί μου είναι άγνωστο το πώς θα συμπεριφερθεί, τι άνθρωπος είναι, ενώ ο πατριός μου που με μεγάλωνε τον ήξερα απ' έξω και ανακατωτά. Αυτή είναι η διαφορά. Και γι' αυτό ο πραγματικός μου πατέρας σα να είναι ξένος. (.) . 'Αυτό'

Ερ. Σχετικά με την χρήση που ανέφερες στην τόσο μικρή ηλικία, είπες ότι από τα 3 μέχρι τα 7 έγινε αυτό. [

Π. [Ναι.

Ερ. Τα τσιγάρα. Και είπες μετά «σταμάτησα», αλλά κάποια στιγμή ξανά ξεκίνησες. Σε ποια ηλικία ξανά ξεκίνησες.

Π. Μισό λεπτό (5). Γύρω στα 11 περίπου νομίζω; (3). Ναι. Αν θυμάμαι με ακρίβεια (.) με ακρίβεια ε δεν μπορώ να το προσδιορίσω ακριβώς, αλλά φαντάζομαι [ότι

Ερ. [Περίπου

Π. Περίπου (.) μέχρι τα 11 χρονών περίπου.

Ερ. Οι γονείς σου γνωρίζανε για τη χρήση αυτή; Και την προηγούμενη και τη μετέπειτα;

Π. Εε, κάτι είχαν αντιληφθεί, γιατί (.) μύριζα τσιγάρο και η γιαγιά μου είχε την όσφρησή της πολύ καλή, το καταλάβαινε. Επίσης η μάνα μου μια φορά με έπιασε.

Και μου έλεγαν, είσαι μικρός τώρα, τα όργανα ακόμα, δεν ολοκληρώθηκε η ανάπτυξη. Επίσης μικρός όταν ήμουνα, αυτό πάλι 3 χρονών όταν ήμουνα 4; 5- 6. Πήγαμε στους φίλους του με μοτοσυκλέτα. Και όταν αυτός με άφηνε για λίγο και έπινε, εμένα μου άρεζε η μυρωδιά της βενζίνης και όταν άνοιγα το ρεζερβουάρ, τη μύριζα και όταν (.) είχε καλό καιρό, και από τις αναθυμιάσεις και αυτά, πέρα από το ότι μου άρεζε η μυρωδιά της βενζίνης, την άκουγα κιόλα. Να και εδώ στην Ελλάδα έτυχε να παίρνω καθαρή βενζίνη (.) στις αρχές. Και γενικότερα υπήρχε η τάση (.) να μάθουμε (.), όλα τα πράγματα τα οποία υπάρχουνε και μπορούνε να αλλάξουν τον άνθρωπο την κατάσταση.

Ερ. Υπήρχε η τάση από ποιόν;

Π. Από μένα, απ' την παρέα

Ερ. Και σχολείο πήγαινες όλα αυτά τα χρόνια;

Π. Εδώ όχι. Εκεί πήγαινα. Απλά τελευταία (.) γιατί εκεί δεν είναι όπως είναι εδώ το δημοτικό, το γυμνάσιο. Εκεί γενικότερα τα λένε class. Από 1 έως 10. Υπήρχε περίπτωση να τελειώσεις στα 8 και να πας σε μια τεχνική σχολή ή οτιδήποτε. Αλλά πλησίαζε ο καιρός που θα φεύγαμε στην Ελλάδα και έλεγα δεν θα μου χρειαστεί αυτή η γνώση ή τα έγγραφα που θα πιστοποιώ. Οπότε τελευταία λίγο τα παράτησα, και στις εξετάσεις τις τελευταίες, στα μαθηματικά, ιδίως στα μαθηματικά, είχα απαγορευτικό. Στα άλλα να θυμάμαι καλά, πέρασα, στα άλλα τα μαθήματα. Ήταν τότες που (.) ήμουνα και βοσκός. Δεν παρακολουθούσα το σχολείο.

Ερ. Οπότε το σχολείο το σταμάτησες σε ποια ηλικία;

Π. Περίπου (2) 12,5 με 13 χρονών, 'περίπου σταμάτησα'

Ερ. Και αμέσως μετά είναι που ήρθατε από τη Ρωσία στην Ελλάδα;

Π. Εε (.). Ήρθα εδώ πέρα ήμουνα 14 χρονών. Μέχρι εκείνη την ηλικία, ήμουνα όπως προανέφερα εργαζόμενος, πάνω, με τα πρόβατα και τα τέτοια.

Ερ. Και όταν πια ήρθατε εδώ πέρα, ποια ακριβώς ήτανε η καθημερινότητά σου;

Π. Η καθημερινότητα (.). Είχα εντυπωσιαστεί με κάποια πράγματα (2). Με τον διαφορετικό τρόπο ζωής, με την υπερεπάρκεια των αγαθών υλικών. Δηλαδή έβλεπα το ψυγείο από τα παγωτά και (.) πάθαινα εγκεφαλικό. Και μετά, κατάλαβα ότι δεν

είναι μόνο μια μάρκα. Παράδειγμα έβλεπα την ΕΒΓΑ, ότι έχει και, την Algita και την Δέλτα. Δεν δε το χωρούσε το μυαλό μου, δεν μπορούσα..έλεγα δεν είναι δυνατόν. Και όταν με κερνούσαν παγωτά, δυσκολευόμουν να διαλέξω κάποιο. Επειδή τα 'βλεπα, ήτανε (.) ήτανε παράλληλα και καλή, αλλά και στενάχωρη. Καλή με τη έννοια ότι είναι καινούργιος κόσμος, ότι είδα τη θεία μου και την ξαδέρφη μου μετά από πάρα πολλά χρόνια, ότι έστησε ότι ήρθαμε στην Ελλάδα. Και η κακή ήτανε ότι δεν μπορούσα να συνεννοηθώ, δεν είχα λεφτά (2) να μην είχα κάποιες προοπτικές. Αυτό ένοιωθα.

Ερ. Η ζωή στο μέρος που μεγάλωσες, απ' ότι καταλαβαίνω δεν ήταν ούτε εύκολη, ούτε είχατε πολλά υλικά αγαθά.

Π. Ναι. Είχε (.). εγώ βίωσα ότι και απορούσα γιατί, ενώ ζούσαμε σε χωριό, κατά διαστήματα η έλλειψη των τροφίμων, όπως το γάλα που είμαι στην ανάπτυξη και έλεγα πολύ περίεργο. Έχουμε ο καθένας από δύο αγελάδες και να μην έχει γάλα να πω και αναγκαζόμουν να άρμεγα ό,τι έβρισκα. Ξένες αγελάδες, φοράδες, χωρίς ποτήρια, άμα ξέρεις τον τρόπο να αρμέγεις, αρμέγεις και πίνεις ((χαμόγελο)). Ε μετά τύχαινε να κάποια κότα άμα βρούμε, να αφαιρέσουμε τη ζωή γιατί και πάω στην ανάπτυξη και όταν κινιέσαι και έχεις και καθαρό αέρα, μετά από όλα αυτά πεινάς. Ναι, αυτό θυμάμαι ότι είχα έντονη επιθυμία. Είμαι και φαγανός ((εύθυμη περιγραφή)).

Ερ. ((έντονο χαμόγελο))

Π. Ναι, παρέμεινα έως και τώρα.

Ερ. Οπότε αυτή η αλλαγή για σένα πως ακριβώς λειτούργησε;

Π. (5) Πως; (5). Μου είναι, δεν μου είναι εύκολο να πω πως. Ότι νοιώθω ότι ζορίστηκα. Αλλά πως δεν γίνονται και αυτές οι αλλαγές και χωρίς ζόρι. (2). Συγκρίνοντας να πω σε.. σε σύγκριση με άλλους; Θεωρώ ότι μπορεί να υπήρχαν και ψιλό καλύτεροι από μένα. Οι οποίοι ίσως είχαν κάποιο, εε έδαφος θα 'λεγα πιο πολύ από μένα, κάποια υποστήριξη, πιο δυνατή. Χειρότεροι από μένα, θα ήταν πιο λίγοι. Οι καλύτεροι θα ήταν πιο πολλοί. Αυτό ήταν εμφανή και ορατό (.) και αυτό με πείραζε. Ότι να είσαι αδικημένος κατά κάποιο τρόπο.

Ερ. Τι σε έκανε να νοιώθεις αδικημένος;

Π. Γιατί έβλεπα άλλα παιδιά τα οποία είχανε, εε, τους γονείς τους. Θεωρώ ότι το οικονομικό μπαίνει πάντα σε θέματα διαβίωσης του ανθρώπου. Και όταν υπάρχει στέρηση, αυτό σίγουρα, σίγουρα θα τον κάνει τον άνθρωπο, να αναλογιστεί, να σκεφτεί, να συγκρίνει. Οπότε (.) όταν υπάρχει στην εφηβική ηλικία η έλλειψη χρημάτων, θεωρώ ότι είναι ένας σημαντικός παράγοντας για να νοιώσει είτε μειονεκτικά είτε..ναι.

Ερ. Ο λόγος που φύγατε από εκεί;

Π. Ο λόγος, έπρεπε να 'ρθουμε στην πατρίδα μας. Ήρθαν όλοι σχεδόν από το σόι μας, δεν έμεινε κανείς. Αλλά ο βασικότερος ήταν το ότι έπρεπε να 'ρθουμε στην πατρίδα μας, που την οραματιζόμασταν, που ακούγαμε και έπρεπε να (2) την γνωρίσουμε. Επιτέλους να 'ρθουμε εκεί που ανήκουμε.

Ερ. Αλλά τα πράγματα συνέχισαν να μην είναι τόσο εύκολα;

Π. Εμ, ναι (.) μπορώ να πω μέχρι και πιο δύσκολα. Διότι εκεί ήξερα τι να κάνω, που να απευθυνθώ, σε ποιον να αποταθώ, τι θέλω. Ενώ όταν έρχεσαι σε (2) στο δυτικό τρόπο ζωής, που υπάρχει η διαφήμιση, υπάρχει αυτή η υπερεπάρκεια, χρώματα, κακό ιστορίες, καλείσαι να ανταπεξέλθεις και με τη διαφορά ότι εσύ μπορεί να μην έχεις να πάρεις τα () και από δίπλα να περάσει το μερσεντές. Αυτό είναι που (.) και αυτό να μην ήταν πάλι, όταν υπάρχει πρόβλημα στο να τραφείς και δε λέμε με σολομούς και χαβιάρια, να υπάρχει ένα στοιχειώδη (.) το σε πνίγει το ενοίκιο που πρέπει να δώσεις, γιατί δεν έχεις δικό σου σπίτι (2) και πολλές διαφορές, τις οποίες δεν είσαι ακόμη συνηθισμένος να προσαρμοστείς και να ενσωματωθείς. Οπότε ξεχωρίζεις στο πλήθος, με τη στάση , με το ντύσιμό σου με (2) φαίνεται αυτό, ότι ο άνθρωπος δεν είναι από (.) .Και στις αρχές έτσι τα παιδιά με κοιτούσαν, σαν να ήμουνα εξωγήινος; Το οποίο μ' άρεζε κιόλας, γιατί προσέλκυα το ενδιαφέρον τους, από τη μια. Απλά δεν μπορούσα να επιτρέψω στον εαυτό μου, αυτά που μπορούσαν αυτοί. Αυτοί θέλανε να παίρνουνε τσιγάρα, μαστίχες, παγωτά. Εγώ δεν μπορούσα να τα έχω. (5). Αυτή ήταν η δυσκολία δηλαδή. Πολλούς παράγοντες δηλαδή, δεν είναι μόνο ένα πράγμα. Αν το πάρουμε το ένα; Θα σου πω ήτανε το χρήμα. Εφόσον είχα το χρήμα, θα με κούραζε το ότι δεν μπορώ να συνεννοηθώ. Ωραία. Αλλά θεωρώ ότι το χρήμα είναι (2) ο κυριότερος λόγος.

Ερ. Σχετικά με αυτό, προσπάθησες να κάνεις κάτι;

Π. Ναι, προσπάθησα όντως και τα κατάφερα, πολλές φορές δούλευα, αποταμίευα χρήματα με αυτή τη δίψα και το όνειρο, κάποια στιγμή να μην εξαρτιέμαι από την τυρόπιτα που την λιμπίζεσαι. Εε κατάφερα να είμαι ανεξάρτητος, με την πάροδο των χρόνων, μαθαίνεις, και άμα δείξεις και κάποια επιθυμία, μαθαίνεις και τη γλώσσα, αρκεί να υπάρχει ενδιαφέρον. Ύστερα κυλάν τα πράγματα πιο ομαλά, (.) εε θολώνει η εικόνα του παρελθόντος. Όπως και να 'χει δεν μου είναι τόσο ξεκάθαρα, όπως τα ζούσα στις αρχές. Γιατί πέρασαν 28 χρόνια περίπου, 29. Και συνηθίζεις, προσαρμόζεσαι. Σκεφτόμουν ότι στη Θεσσαλονίκη, είναι μεγάλη πόλη, θα χαθώ εδώ πέρα. Πρώτα ήμασταν στη Βέροια και ακόμα και η Βέροια μου φαινότανε μεγάλη. Και από τα χωριά να πας σε καμιά κωμόπολη, μια μεγάλη που, που η Σαλονίκη που είναι πολύ πιο μεγάλη. Και όταν ήρθαμε από την Βέροια, καθίσαμε έναν μήνα εκεί; Η παραπάνω, ήρθαμε εδώ. Πάλι από την αρχή. Και άλλο η Βέροια και άλλο η Θεσσαλονίκη, άλλος κόσμος. (2) εε, κάποιες στιγμές έτυχε να δουλέψω και στην Αθήνα (.) ζούσα και εργαζόμουνα εκεί πέρα. Αλλά όχι για μεγάλα διαστήματα, γιατί η Αθήνα δεν μ' αρέσει. Και οπότε κατέληγα πάλι πίσω Σαλονίκη (.) που μ' αρέσει εδώ. Θεωρώ δηλαδή ότι στη Θεσσαλονίκη, είμαι πιο άνετα, από όπου και να με πας. και ακόμα και απ' τη Ρωσία. (2). Είναι πολλά τα χρόνια και όλα μου είναι γνώριμα (.) ξέρω, είμαι στο στοιχείο μου.

Ερ. Ωραία. Σχετικά με εκείνη την επταετή σχέση που είχε με εκείνη την κοπέλα, τη νοσηλεύτρια (.) αναφέρθηκες σε κάποιες σε κάποιες βίαιες στιγμές.

Π. Ναι

Ερ. Και ότι η αστυνομία που ήρθε κατάλαβε. Θεξ λίγο να μου περιγράψεις κάτι;

Π. Εε, εμείς με αυτόν τον άνθρωπο όλη μέρα μαλώναμε, και πήγαινε, μαλώναμε τα βρίσκαμε, μαλώναμε τα βρίσκαμε. Η ιστορία πήγαινε κάπως έτσι, από τις αρχές, που οι αρχές πάντα είναι ωραίες. Και αυτή είχε ένα γιο, ο οποίος ήταν στη χρήση. Προσπαθούσα να τον προστατέψω, γιατί ήξερα που θα καταλήξει αυτό. Αυτός είναι αντιδραστικός και ανυπάκουος. Εε, ύστερα (.) και η μάνα του ήτανε μπορώ να πω μεπερδεμένη, δεν ήξερε πώς να τον υποστηρίξει, πώς να τον βοηθήσει, απευθυνόταν σε μένα. Όταν όμως χωρίζεις, μαλώνεις, τα ξαναβρίσκεις και μαλώνεις. Εε τυχαίνει να ήμασταν πάλι μαλωμένοι. Εε το θεωρούσα ότι η στάση της και ο τρόπος ήταν απαράδεκτος, μπορούσε όποτε ήθελε να έρθει εκεί στην παρέα μου που συχνάζαμε και χωρίς να δώσεις εξηγήσεις, να δώσει να κάνει, ήταν ένα πράγμα που το θεωρούσα

κάπως επιπόλαιο. Και όταν πήγα να ζητήσω εξηγήσεις, εε βγήκε ο γιός πρώτα και (.) με εκνεύρισε. Οπότε να αναγκάστηκα να χειρ (.)να εε να (.) να ασκήσω σωματική βία, πάνω του. Μετά και άλλες δύο φορές θεωρώ ότι εφόσον δεν ήμουνα μόνος μου και () ποτέ αυτό και κάπως είχε μια βάση. Που θα μπορούσα να πω, σα να με προκάλεσε να σηκώσω το χέρι μου. Σίγουρα δε το χαίρεσαι, το μετανιώνεις εννοείται. Όχι ακραία υπερβολικά όπως έβλεπα το πατέρα μου. (3). Δεν έχω μια τέτοια τάση στο (.) να επιτεθώ στον άνθρωπο = ίσως για να τον αφυπνίσω, για να τον εε (3) να τον πώς να πω (2). Δεν έχω σκοπούς να τραυματίσω ή να (.) ναί. Σε, σε τέτοιο πλαίσιο ήτανε. Ελαφρού τύπου, θα 'λεγα. Ναι. Και η συμπεριφορά της με έφτανε σε αυτό το σημείο.

Ερ. Ο πατέρας σου ασκούσε βία στην μητέρα σου ή σε σένα;

Π. Στην μάνα μου, στη γιαγιά μου, στη θεία μου, στην αδερφή του δηλαδή την μικρότερη που έμενε τότες μαζί μας. Ε κάπου τρεις φορές έτυχε και σε μένα.

Ερ. Είπες ότι όντως δεν εε, το είπες και πριν ότι όντως δεν σου αρέσει να ασκείς βία, εκτός μόνο αν κάτι σε βγάλει εκτός εαυτού. Τι μπορεί δηλαδή να σε βγάλει εκτός εαυτού;

Π. Τι μπορεί; Όταν εκφράζεσαι επαλειμμένα, θεωρώ αυτά είναι τα περιθώρια. Δεν το κάνεις ούτε με τη μία ούτε με τη δεύτερη. Επανειλημμένα όταν προσπαθώ να προστατέψω τον ίδιο σου τον εαυτό και με αγνοείς, που προσπαθώ για σένα. Και όταν με αγνοείς και ο τρόπος είναι προκλητικός, ε τότες θεωρώ ότι δεν μπορώ να αντισταθώ, δεν μπορώ να το σταματήσω. (3) Η αδικία, είτε κάποιος δω ότι πειράζει ανυπεράσπιστο ζώο, εε κάποιον άνθρωπο ο οποίος είναι ανήμπορος, σίγουρα θα με βγάλει εκτός εαυτού. Σε πολύ χειρότερο

Ερ. Και σχετικά με τα όνειρα που βλέπεις;

Π. Τα όνειρα εμπεριέχουν ένα (.) ως συνήθως βλέπω τα μέλη της κοινότητας, συντονιστές, κάποιες ουσίες και αγχώνομαι, αλλά καταλαβαίνω ότι δεν είμαι μόνο εγώ. Και άλλα παιδιά μοιράζονται (.) βλέπουν τα ίδια όνειρα.

Ερ. Είναι δηλαδή κομμάτι της διαδικασίας απεξάρτησης θα 'λεγες;

Π. Πιστεύω πως ναι.

Ερ. Εσύ την χρήση, και μετά τον στρατό, πόσο την κράτησες; Πόσο διήρκησες;

Π. Και μες το στρατό. Ε ηρωίνης εννοούμε; Την ηρωίνη [την έκοψα.

Ερ. [οποιαδήποτε.

Π. Α, οποιαδήποτε υπήρχε από (.) 13 χρονών. Και μέχρι προσφάτως που μπήκα στο πρόγραμμα. Η ηρωίνη σταμάτησε, γιατί έβλεπα ότι (.) έβλεπα πως πεθαίνει ο άνθρωπος. Πολλές φορές έχω (.) προσφέρει τις πρώτες βοήθειες και έχω (.) αναστήσει σε εισαγωγικά θα λέγαμε τους ανθρώπους. αλλά όταν είδα τον δικό μου το θάνατο, τον είδα πολύ ευχάριστα, ήτανε η πρώτη φορά που ξύπνησα έτσι όπως είναι γιατί έβλεπα ένα διάδρομο φωτεινό και ζεστό. Και κάποια στιγμή με παραξένεψε. Είπα υπερβολικά βολικό είναι αυτό το πράγμα εκεί που βρίσκομαι και όταν ξύπνησα, κατάλαβα ότι κάπως έτσι πεθαίνει ο άνθρωπος. Και δεν μπορούσα να κυκλοφορήσω γιατί είχα καρούμπαλα στα χέρια μου ήταν καλοκαίρι. Ήταν απαίσιο (.) Όταν με τη χρήση τη σύριγγας άμα αστοχήσεις βγαίνουν κάτι καρούμπαλα. Ναι είναι μια άσχημη κατάσταση αυτό το πράγμα. Από τα χειρότερα θα 'λεγα. Κάτι το οποίο έχει να κάνει με τις σύριγγες, και το ακούω υποτίθεται ότι είναι νόμιμο, να φιγουράρει στις πρώτες θέσεις (.) Μάλλον ο άνθρωπος δεν μπορεί εύκολα να δει πέρα από το αλκοόλ. Εάν είναι μεθυσμένος ο άνθρωπος είναι ικανός να κάνει πολλά και να μη θυμάται, το κακό είναι ότι δεν θυμάται. Δεν μπορεί να καταλογίσεις ευθύνες στον εαυτό του. όπως και μερικά χάπια μπορούν να (2) έχουν περίπου την ίδια λειτουργία. Δηλαδή δε θυμάσαι, και όταν δεν θυμάται ο άνθρωπος, για μένα είναι το λιγότερο επικίνδυνος.

Ερ. Οπότε τι είναι αυτό που σε έκανε να μπεις στο πρόγραμμα;

Π. Ήταν ο στόχος να πάρω τα παιδιά (.) πίσω.

Ερ. Τα οποία τα έκανες με τη σχέση που αναφέρθηκες ή με κάποια άλλη;

Π. Όχι. Αυτά τα μωρά, η σχέση μου τα είχε. Απλά μεγαλώνοντάς τα, δένεσαι, τα αγαπάς, τα αγαπάμε και υπάρχει το ενδιαφέρον και το νοιάξιμο και ήταν η αιτία να μπω σε αυτόν τον κόπο (.) σε αυτή τη διαδικασία και μπαίνοντας εδώ ωωω, άκουγα για κοινότητα και με τρόμαζε αυτό το πράγμα. Άκουγα υπάρχουνε τόσοι άνθρωποι εκεί πέρα, τι κάνουνε; Κάπως με φόβιζε. Αλλά το αν πατήσει κάποιος το πόδι του εδώ, δεν είναι τυχαίο εξάλλου που και παραμένει λίγο εδώ, το απορροφάει αυτή τη ατμόσφαιρα. Υπάρχει το δέσιμο και αυτό παίζει μεγάλο ρόλο. Ανάλογα βέβαια και το

χαρακτήρα του ανθρώπου. Άλλος μπορεί να το κάνει για το χαρτί (.) για κάτι που τον αναγκάζει, τον επιβάλλει να τελειώσει το πρόγραμμα. Αλλά ως συνήθως οι πιο πολλοί, τους βγαίνει (.) παραπάνω συναίσθημα, το (.) της συλλογικότητας. Για αυτό μπαίνεις σε αυτές τις διαδικασίες, το να δένεται στις ομάδες και να ακολουθεί τους κανόνες, είναι πιο τυπικός και το θέμα είναι να του αρέσει και λίγο. Άμα δεν του αρέσει, με ζόρι δεν γίνεται.

Ερ. Όσον αφορά την ομάδα της εικαστικής θεραπείας; Πως εσύ τη βιώνεις, πως την αισθάνεσαι;

Π. Ναι ((ξερόβηχας)). Έχει ένα πολύ μεγάλο βάθος, αλλά μέχρι να φτάσεις σε αυτό το βάθος, μπορεί να πονοκεφαλιάζει, γιατί σε μερικούς όπως είπα, ακόμα και σε μένα, έβλεπα ότι αυτό μου είναι ανούσιο. Αλλά δεν είναι πάντα. Γιατί μη τα βάλουμε όλα σε ένα καζάνι, δεν μπορεί να είναι όλα ανούσια. Ή και, και το ανάποδο αντίστοιχα. Οπότε μπαίνεις σε μια διαδικασία όπως είναι (.) πως μερικοί όταν τρώνε την πίτσα, πετάνε τις πιπεριές, ταμανιτάρια, έτσι φαντάζομαι έτσι είναι πολλά πράγματα μες τη ζωή, έτσι και την εικαστική θεραπεία, παίρνεις αυτό που μπορείς να πάρεις, από που μπορείς να κατανοήσεις, αυτό που σ' αρέσει. Αυτό που δεν μπορείς ή δεν σ' αρέσει ,απλά δεν το παίρνεις. Κατά τα άλλα η Σουζάνα, 'μπορώ αν αναφέρω όνομα;'

Ερ. Κανένα πρόβλημα, φυσικά.

Π. Είναι εξαιρετική πάνω στο είδος της. Είναι επίσης και αυστηρή, (αυτό την κάνει) (.) και ξέρει και το αντικείμενο πάρα πολύ καλά, οπότε αν καταλαβαίνουμε εμείς κάποια πράγματα, σίγουρα δεν μπορούμε να καταλάβουμε τόσα όσα καταλαβαίνει αυτή. Είναι η δουλειά της. Αλλά υπάρχει ενδιαφέρον όπως χθες ζωγραφίσαμε για ένα μέλος που αποφοίτησε. Είναι ενδιαφέρον, ο κάθε ένας θα βάλει την πινελιά του όσο να (2) να είναι παράξενη, ο καθένας ζωγραφίζει με τον δικό του τρόπο. Πάντως σε σύνολο και νόημα βγαίνει και η (.) η αίσθηση της ευχαρίστησης. Γιατί βλέπεις αυτό το χαρτί και (.) νοιώθεις, να πηγάζει μια αίσθηση ικανοποίησης, το ωραίο. Δεν είναι ένας πίνακας σημαντικός, απλά είναι ωραίο, είναι απλόχερο είναι απ' τα παιδιά για ένα άλλο παιδί. Έχει τη γλύκα του αυτή η ομάδα με λίγα λόγια.

Ερ. Για σένα δηλαδή είναι κάτι το ωραίο που συμμετέχεις; Είναι διαφορετικό, σου δίνει κάτι διαφορετικό σε σχέση ίσως με κάποιες άλλες προσεγγίσεις;

Π. Σίγουρο, αυτό είναι σίγουρο.(3). Εε, ((αναστεναγμός)). Είναι μια διαφορετική ματιά στο πως ο άνθρωπος, εε όταν απελευθερώνεται το χέρι του, συνάμα και μυαλό του, θεωρώ ότι αφήνει αποτυπώματά, της του χαρακτήρα του, της λειτουργία του γενικότερα, του είναι του, γιατί υπάρχει μια σύνδεση άμεση μέσα σε αυτό το πράγμα το οποίο ζωγράφισε και το ποιος είναι πραγματικά.

Ερ. Έχεις δει κομμάτια δικά σου; έχεις [συνειδητοποιήσει];

Π. [Ναι

Ερ. Μέσα από αυτό;

Π. Ναι.

Ερ. Και πως είναι όταν συμβαίνει;

Π. Είναι επαναλαμβανόμενα και δεν αλλάζουν. Κάτι το οποίο και θεωρώ ίσως θα παραμείνει μια ζωή (.) δεν αλλάζει αυτό. Όσο και να προσπάθησα, παραμένει ο ίδιος χαρακτήρας θα 'λεγα, τρόπος που (κοιτάς) μια ζωγραφιά.

Ερ. Εντάξει αυτό σχετίζεται ίσως με το προσωπικό σου αποτύπωμα. Εσωτερικά, αυτό που εκφράζεται, πως το βλέπεις να βγαίνουν πράγματα και πως είναι για σένα;

Π. (5). Θα την σκεφτώ αυτήν την ερώτηση. Γιατί μερικές ερωτήσεις υπάρχουν, γιατί αρχίζει να μην κατανοεί το μυαλό μου; Μου φαίνονται δύσκολα; Εε μιλάς αποκλειστικά για την ομάδα εικαστικής θεραπείας έτσι;

Ερ. Ναι, ναι.

Π. Εε, όταν αναλύουμε (4) κάποια πράγματα, 'όπως είναι ως συνήθως ξεκινάμε από το βασικότερο, όχι μόνο προφορικά. Το τι μπορεί να κάνει πάνω σε ένα λευκό χαρτί ένας άνθρωπος έτσι; Εε για μένα βγαίνει ένα (.) όποιος ξέρει πολύ καλά, αλλά πρέπει να ξέρει πάρα πολύ καλά, πρέπει όντως να καταλάβει τον άνθρωπό του είτε απ' τη ζωγραφιά του, είτε από το πώς γελάει είναι και αυτό () και εγώ παίρνω. (2). Μπορώ να πω ότι μαθαίνω μερικά πράγματα, τα οποία τα 'ξερα, και δεν περνούσαν από το μυαλό μου. Ή και να περνούσα τα βλέπω τώρα σε ποιο, ποιο αναλυτικά. Και αυτό παίζει το ρόλο του να (.) το να σχολιάζουμε όλοι μαζί και να βγάλουμε τα συμπεράσματα. Το τι συναισθήματα τρέφει καθένας εκείνη τη στιγμή εγώ να έχω την απορία πρώτον. Μετά ακολουθεί και η έκπληξη που ίσως άλλες φορές άλλα

περιμένεις και άλλα βγαίνουνε, το πώς συνδέονται. Και έτσι με γεμίζει αυτή η ομάδα, δεν μπορώ να πω κάτι παραπάνω.

Ερ. Πόσο καιρό παρακολουθείς το πρόγραμμα εδώ;

Π. Στη κοινότητα είμαι πάνω από έξι μήνες

Ερ. Ωραία. Σχετικά με σκέψεις, συναισθήματα που κάνεις; Για το τώρα για το μέλλον.

Π. Βάζω πάντα (.) δεν ξέρω αν βάζω; Μπαίνει από μόνο του; Αλλά πάντα στο βάθος υπάρχει μια ελπίδα. Πέρα από την καταστροφή του ωχ τι θα γίνει και αχ τι θα γίνει, σκέφτομαι αυτό που λένε, ότι ίσως η ελπίδα δεν πεθαίνει ποτέ. Έτσι; σκέψεις. Σκέψεις να καμιά φορά έχω αναπολώντας έτσι κάποιες νοσταλγίες για κάποια πράγματα ου λέω, άραγε θα ξανά συμβούν ή όχι. Αλλά γενικότερα με πιάνει, σα να μη προλαβαίνω, δημιουργικότητες, πιο πολύ το να, να μην είμαι άχρηστος σε αυτή τη γη (.) να είμαι χρήσιμος. Αυτές οι σκέψεις είναι που με απορροφούν.

Ερ. Κάποια επιθυμία;

Π. Επιθυμία;

Ερ. Κάποιος στόχος;

Π. Ο στόχος ίσως είναι (3) να μην πραγματοποιείται σε αυτό το βαθμό που το έχω στο κεφάλι μου. Οπότε αν μετριάσω τα πράγματα, ο στόχος είναι να είμαι (.) ανεξάρτητος οικονομικά. Να μπορεί το μυαλό μου να δουλεύει καλύτερα, δηλαδή να μην παλαβώσει (.) ιδίως σε αυτά που με ενδιαφέρουν. Και να κάνω, να κάνω ένα σωματείο (.) φιλοζωική οργάνωση με ενδιαφέρει, οπωσδήποτε. Κάτι τέτοια με απασχολούν. Δε θα το παίξω Ρομπέν των δασών, αλλά αυτό μ' αρέσει, αυτό θα κάνω.

Ερ. Πάρα πολύ ωραία.

Π. Ναι. Και παρεμπιπτόντως, είχα άλλη σχέση με φιλοζωικές και (.) και θεωρώ ότι είναι κάτι πολύ σημαντικό που πρέπει να κάνουμε εμείς οι άνθρωποι, να βοηθάμε τα τετράποδα και τους ίδιους τους συνανθρώπους μας . (3). Και στα φυτά μια κλήση. Ναι. Αυτούς που ασχολούνται με, μελισσοκομία. Και αυτό είναι επίσης ένα τέτοιο κομμάτι.

Ερ. Με τη φύση [γενικά.

Π. [Ναι.

Ερ. Κοντά στη φύση.

Π. Ναι.

Ερ. Όπως άλλωστε και στη Ρωσία.

Π. Ναι.

Ερ. Παναγιώτη σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Π. Τελειώσαμε;

Ερ. Ναι.

Π. Οκ και εγώ.

(Η συνέντευξη τελειώνει με την αναρώτηση του αφηγητή εάν με βοήθησε αρκετά. Επιπλέον, σχολιάζει ότι τελικά μίλησε πολύ περισσότερο από ότι πίστευε και με ενημέρωσε στην αρχή, όπως και το γεγονός ότι δεν έχει αναφέρει όλα αυτά ούτε στις ομάδες της κοινότητας.)

Η περίπτωση του Ιορδάνη

Ερ. Ιορδάνη θα ήθελα να μου μιλήσεις για την περίοδο της ζωής σου γενικότερα, κυρίως λίγο πριν μπεις στη χρήση και μέχρι το σήμερα.

I. (4) Λίγο πριν μπω και (.) το σήμερα;

Ερ. Ναι για όλη αυτή την περίοδο της ζωής σου.

I. Ε τι να σε πω, εγώ από το '12 άρχισα το μαύρο. Από το '14 είμαι χρήστης. Ενδιάμεσα δουλειά μπάλα, αγγλικά (4). Ξέρω 'γω (3). Παρέες πολλές. Εξόδους απ' τα 14 (.) Αργά σπίτι. Με την παρέα σαββατοκύριακο σε ίντερνετ καφέ ή καμιά έξοδο. Εε (.) 17 ξέρω 'γω 18 γνώρισα την κοκαΐνη. Υπήρχαν δυο χρόνια, υπήρξα δύο χρόνια χρήστης κοκαΐνης, δεν μ' άρεσε. Από τα 21 μετά, 20 – 21 γνώρισα και τα άλλα τα χάπια (.) Ecstasy, LSD και τα λοιπά. Κάναμε και μια εκεί (.) αλλά δεν, δεν μου κίνησε το ενδιαφέρον, οπότε η ουσία που είναι ,είναι το μαύρο μου. (.) Σχολείο δημοτικό εδώ, γιατί εγώ από Αλβανία είμαι. Από Τετάρτη δημοτικού μέχρι πρώτη λυκείου. Δεν έχω τελειώσει το σχολείο. (2). Εε τώρα τι να σου πω, αν δε με ρωτάς να σου πω, δεν, θα κομπλάρω και εγώ, δεν ξέρω τι να σε πω.

Ερ. Ωραία. Θέλεις να μου πεις όλη σου την ιστορία; από παιδί. Που γεννήθηκες, που μεγάλωσες;

I. Εγώ είμαι από Αλβανία, γεννήθηκα στην Αλβανία. Ήρθα εδώ στην Ελλάδα από 4 χρονών, παράνομα. Προσπάθησα δύο φορές να έρθω από το βουνό, με καΐκι, με (.) με πλοίο, ένα μικρό πλοίο τέλος πάντων. Δύο φορές, μας, ε μας πήγαν κρατητήρια. Πήγαμε, μας πήγαν πίσω. Την Τρίτη φορά περάσαμε (.) πήγαμε στο Βόλο ήμασταν σε ένα βου.. .εε πως το λένε σε ένα (.) πως το λένε αυτό εκεί πάνω; Από πάνω τέλος πάντως που είναι (.) δεν είναι κάτω, στην πόλη. Τέλος πάντων, εκεί δεν είχαμε ούτε ρεύμα, ούτε νερό ούτε τίποτα. Κάτσαμε οικογενειακά, ήμασταν τότε είχε φέρει κι ο θεός μου, είχαν έρθει και αυτοί. Ήμασταν δηλαδή 5 6 7 8 άτομα σε ένα σπίτι. Εε (3). Οι γονείς μου πολύ μικροί δουλεύουνε. Και στην Αλβανία και εδώ δουλεύανε. Μετά από το Βόλο, μετακομίσαμε εδώ, Αμπελόκηπους. Τότε η μάνα μου βρήκε δουλειά σε λάντζα, στο κεντ..στη Μαρτίου. Κουβαλιότανε πολλά χρόνια, καμιά (.) 7ετία, δετία;(.) όχι πιο λίγο, 4-5 χρόνια; δεν θυμάμαι, τόσο περίπου. Με τα λεωφορεία (.) από Αμπελόκηπους μέχρι Μαρτίου. Μετά φύγαμε από εκεί μετακομίσαμε Μαρτίου. Πήγα και εγώ εκεί δημοτικό. Ήμουν από (.) Τετάρτη, εε Τετάρτη δημοτικού μέχρι το

τέλος. Έκατσα, μετά κάτσαμε, δίπλα είχε το 5^ο γυμνάσιο. Εκεί έβγαλα την 1^η γυμνασίου. Εκεί δεν την έβγαλα βασικά, εκεί. (.). Μετά με πήγανε, από Μαρτίου πήγα στο αθλητικό γυμνάσιο της, της, του Φοίνικα. Εκεί έκατσα περίπου 1-2 χρόνια. Δεν τα πήγαινα πάλι καλά στο, στα μαθήματα. Εε και από εκεί πάλι ξανά στο ίδιο σχολείο. Εκεί έβγαλα την 1^η και την 2^α και στην 3^η γυμνασίου, έμεινα. Πέρασαν όλα τα παιδιά και έμεινα εγώ. Ε τους έκανε λίγο τέτοιο, πως το λένε μωρέ; Ε πώς να σου πω, άμα δεν με περάσετε, θα ζωγραφίσω το σχολείο, θα το κάνω. Ε κάποιου καθηγητές με είχανε συμπάθεια, γιατί ήμουν αθλητικός τύπος και μ' αρέσει να τα λέω έτσι όπως είναι δεν τα λέω από δω και από εκεί. Ε ήρθαν εκεί γράψανε, με γράφανε ξέρω 'γω. (.). Δεν πέρασα. Ε μετά πήγα, μετά από το γυμνάσιο ((ξερόβηχας)), το αφεντικό της μάνας μου ((ξερόβηχας)). Μετά άλλαξε η μάνα μου, πήγε σε μαγαζί στην Κρήνη. Έμεινε καμιά 10ετία και παραπάνω. (3). Ευτυχώς μετά από εκεί μετά από 1-2 χρόνια πήρε αμάξι. () από (1-2 χρόνια, 3 χρόνια) έδωσε για σήματα, πήρε και το αμάξι. Και ευτυχώς δηλαδή, αρχίσαμε να κινιόμαστε με αμάξι. Μετά από εκεί μετακομίσαμε πήγαμε θέρμη 4-5 χρόνια γιατί το αφεντικό της μάνας μου, αυτός εμπορεύεται (.) εε τέτοιο (.). Εμπορεύεται πιάτα, ποτήρια από τη Γερμανία, και στην ουσία ήθελε τέτοιο, ήθελε να προσέχει κάποιος το τέτοιο, την αποθήκη. Ε και μας το έκανε έτσι, δεν πληρώναμε ούτε ενοίκιο, ούτε ρεύμα νομίζω; μόνο νερό πληρώναμε. Ε και ο πατέρας μου δούλεψε, ε δεν δούλεψε, δούλεψε και έτσι έκανε, έγινε ξανά τσομπάνος, έφερε δικά του πρόβατα δηλαδή. Ότι πίναμε γάλα, ό,τι τρώγαμε, τυρί δηλαδή, ήτανε δικό μας, δεν πληρώναμε από αυτά δηλαδή. (3). Ε πέρασαν μερικά χρόνια. Τον τελευταίο, τα τελευταία δύο, τα τελευταία δύο χρόνια, τέσσερα μη σε πω. Εγώ από το '18 που έφυγα από το σπίτι θυμάμαι, ήρθα στο Φάληρο, μετακόμισα για ένα διάστημα μόνος μου. (2). Από τα 14 δουλεύω. Νυχτερινή ζωή. Κάθε Παρασκευή, Σάββατο, Κυριακή. Και εκεί έφευγα πιο νωρίς, αλλά είχα να ξυπνήσω 7 η ώρα γιατί είχα σχολείο. Αυτό συνέβαινε για (.) καμιά, διετία. Και παραπάνω. Έφυγα από αυτό το μαγαζί, πήγα σε ένα άλλο μαγαζί. Παράλληλα, μπήκε και η αδερφή μου η μεσαία στο σπίτι, το δικό μου, γιατί δεν μπορούσα να πληρώνω μόνος μου. Ε κάτσαμε ένα δύο χρόνια σε αυτό το σπίτι. Μετά πήγαμε κάτω, πιο κάτω σε ένα σπίτι στο Φάληρο. (2). Εε (3). Εκεί ψιλό ερχότανε η μάνα μου (.) καμιά φορά και ο πατέρας μου. Ωστόσο (.) εγώ δεν ξανά πήγα στη δουλειά (.). Κάτσαμε, έκατσα, χωρίς δουλειά. Ε οι δικοί μου με τα πρόβατα καλά ήτανε, με φέρνανε, γάλατα, τυριά, τέτοια. Ντομάτες (.) είχαν μπαχτσέ τέλος πάντων. Δεν είχα να πληρώνω. Ε μετά από καιρό πήγε ο (νόμος) και, εγώ τον είχα πει τον πατέρα μου, να ζώ να τα κάνεις με εμβόλια με γιατρό, γιατί

θα 'ρθουνε κάποια στιγμή και (.) θα στα πάρουνε, θα μας βάλουν πρόστιμο και όχι, όχι ,όχι. Και στην τελικά τα πουλήσαμε, γιατί θα πληρώναμε 30 χιλιάρικα, και δεν, είχαμε τέτοια χρήματα.. δεν είχαμε τέτοιο ποσό. Ή μπορεί να πήγαινε και για κανά χρόνο μέσα. Οπότε επιλέξαμε να τα στείλουμε στα Γιάννενα, τα πουλήσαμε 4.5 χιλιάρικα. Τι να σου πω; Τι άλλο; (2). Με την οικογένεια ήμασταν πάντα πολύ ενωμένοι. Εγώ στο σπίτι ποτέ δεν πήγα χρήση, να φανεί ότι κάνω χρήση. Εντάξει γυρνούσα με τα (.), αλλά δεν τους είχα δώσει (δικαίωμα). Κανά δύο φορές, η αδελφή μου η μεσαία είχε βρει μαύρο.(.). Ποτέ (άλλοτε). (5). Δικαστήριο (.) κανά 2 3 4 δικαστήρια. Το πρώτο ήταν με (.) δεν (.), δεν ήταν καν το δικό μου το μαύρο, αλλά επειδή εγώ έτσι το είδα, σαν φίλος να μην τον αφήσω μόνο του. Εγώ τα πλήρωσα όλα. Ούτε μάνα μου, ούτε η οικογένειά μου. Ό,τι δικαστήρια έχω, τα έχει πληρώσει η οικογένειά μου (.) από μένα. (6). Μετά άρχισα να μην έχω για δύο χρόνια χαρτιά, και 23 χρονών. Από τα 23 δηλαδή. Και μέχρι σήμερα 26 χρονών που είμαι, ευτυχώς κάναμε κάποιες κινήσεις. Πληρώσαμε κάποια χρήματα στο δικηγόρο, από 5 μέχρι 7 χιλιάρικα δε θυμάμαι, για να έχω έστω την ε, την άδεια παραμονής. Και τώρα προσπαθώ, έχω καταθέσει τα χαρτιά μου, να πάρω την πενταετίας. (5). Εμ (3). Πολλά, τι να σε πω, από μικρή ζωή, αλητάκι, μ' άρεζε να είμαι στο δρόμο, δεν ήθελα ποτέ να ήμουν (.) να 'μια κλειστός σε ένα χώρο. Παρέες, από δω από κει γνωριμίες (3). Κοπέλα. Τώρα είμαι δύο χρόνια με μια κοπέλα, τα πάμε πολύ καλά. Εντάξει μαλώνουμε και κάποιες στιγμές ((χαμόγελο)). Καλά αυτό είναι, μέσα σε όλο το πλαίσιο. (2). Τι να σου πω τώρα; (.),. Έχω πάει και κανά δυο τρία ταξίδια ξέρω 'γω. Εξωτερικό, μια Ιταλία (.) μια Βουδαπέστη, μια (.) Ρουμανία, δεν θυμάμαι, ναι Ρουμανία. Μελβούρνη, ε όχι Μελβούρνη.(2). Γενικώς τη Ελλάδα την έχω ταξιδέψει, γιατί εγώ με τον ΠΑΟΚ, έτσι εκδρομές, πολύ μικρός (.) σε συνδέσμους, έτσι γνωρίζω πολύ κόσμο. (3). Τι άλλο τώρα; Κόλλησα ((χαμόγελο)). (3). Εμ (3). Τι να πω;. έχω δύο αδερφές, η μια είναι παντρεμένη, έχει τρία παιδιά. Τα αγαπάω πολύ αυτά τα τρία παιδιά. Και τη μεσαία την αγαπάω, αλλά είμαστε ίδιο ζώδιο και μαλώνουμε πολύ.

Ερ. ((χαμόγελο))

Ι. Εε, κάτι θέλει, το δικό της εγώ θέλω το δικό μου. Μου τη λέει συνέχεια, της τη λέω συνέχεια. Έχει πολλά διάφορα. Γενικά με τη μάνα μου, έχω, είμαι πιο πολύ δεμένος. Ήμουν, από πάντα. Γιατί αυτή από πολύ μικρό, με έτρεχε για οτιδήποτε (.) για τη μπάλα πιο πολύ. Όπου και να ήτανε δηλαδή μπορεί να δούλευε (2) πάντα δούλευε απόγευμα. Από τις 6 – η ώρα μέχρι το πρωί, ξημερώματα, πάντα 6-7 η ώρα, 6-7 η

ώρα το πρωί γυρνούσε. (.). Εε, (.) δεν είχαμε, ε δεν ήμασταν τόσο κοντά, αλλά όποτε χρειαζότανε η οικογένεια πάντα ήτανε δίπλα. Ε και εγώ πιστεύω, είχα πολύ τα σκοινιά λάσκα, γι' αυτό πιστεύω και εγώ έτσι. (2). Αλλά πάντα με είχανε εμπιστοσύνη και ξέρανε ότι δεν θα πάω κάτι κακό ή. (2). Αλλά μετά από λίγο καιρό είχαμε και τα δικαστήρια, και έκλεισε (.) έκλεισε το καλούπι ((χαμόγελο)). Εντάξει ,αυτοί θέλανε να είμαι καλά και να μην έχω προβλήματα, δεν τους ενδιέφερε αν θα έχω δικαστήρια ή (.). απλά να μη φέρνω προβλήματα στο σπίτι ρε παιδί μου, αυτό ήτανε το θέμα, να μην τους στεναχωρώ. (7). Και τώρα τελευταία (.) η μάνα μου στεναχωριέται που δεν έχω δουλειά και, και προβληματίζεται για το εδώ. Εγώ την είπα ότι εγώ είμαι για μένα εδώ, και αν βρω και μια δουλειά και ταχτοποιήσω το πρόγραμμα μαζί με τη δουλειά θα είναι πολύ καλά, αλλιώς θα πρέπει να φύγω από το πρόγραμμα και να δουλέψω. Ε δεν, δύο επιλογές έχω. (7). Στα 'χω μπερδέψει όλα τώρα, δεν ξέρω τι να δε πω.

Ερ. ((χαμόγελο)). Εντάξει μου έχεις πει αρκετά, μέσα σε λίγο χρόνο.

Ι. (4). Εε, (7). Από ότι θυμάμαι (.) από τα 14 μέχρι τα (.) 17 – 18, συνέχεια καπνίζαμε μαύρο, εγώ αυτό θυμάμαι. Δηλαδή έχουμε πάει παντού, Θεσσαλονίκες, τέτοια. (όλη η παρέα) μαύρο, όπου και να ήμασταν. (.). Μετά άρχισα και «σις», αλλά δεν κράτησε πολύ για την ουσία. Δηλαδή αρχίσανε τα πάρτι, νυχτερινή ζωή. Μουσική τρανς πάρτι εννοείται. Και που ακόμα την ακολουθώ, δεν έχω, έχω το κόλλημα, αλλά μ' αρέσει αυτή η μουσική ρε παιδί μου. Ούτε ραπ, ούτε (), απλά αυτή με (ξενερώνει), με βγάζει το (). Εντάξει, μες τα πάρτι παίζουνε ναρκωτικά, χάπια, οτιδήποτε. (7). Χμ. τώρα τι να θυμηθώ άλλο;(3). Εγώ όταν έπινα το (), δεν με πείραζε ποτέ το. Γενικώς όμως ήμουν πολύ νευρικό παιδί. Αυτό το (μάγουλο) έπινα και ξυπνούσα, γυρνούσα αργά. Εμ, όταν ξυπνούσα θυμάμαι, ένα δύο χρόνια πάντα, (είχα) και μια συμφοιτήτρια. Πολύ, πολύ (.) πολύ μες το σπίτι πολύ νεύρο, πολύ φασαρία. Δεν είχα καταλάβει τι σημαίνει αυτό. Εμένα μου λέγανε άλλα, εγώ καταλάβαινα άλλα. Δεν συνέβαινε μόνο στο σπίτι, συνέβαινε και με τα παιδιά ,ό,τι μου λέγανε το 'παιρνα στραβά. Γινόμουνα πολύ έτσι νευρικός. Γενικά εγώ θυμάμαι από παιδί, (.) αλλά, τα τελευταία χρόνια έτσι λίγο ξέφυγαν τα πράγματα. Από ότι θυμάμαι. Πολύ, εε, πολύ νεύρο, με μάλωναν στο σπίτι. (.). Να φωνάζω (.) Να μου λένε κάτι, εγώ να το κάνω 10 φορές παραπάνω. (2). Γενικώς αυτό δεν ήταν υπέρ μου απ' ότι κατάλαβα.(2). 'Δεν κάνει κιόλας έτσι να μιλάς σε μια οικογένεια'. (3). Εντάξει έχουμε κάνει λάθη στη ζωή μας, ξέρω 'γω; Εντάξει προσπαθώ να τα διορθώσω. Όσο μπορώ.

Ερ. Θες να μου πεις ένα παράδειγμα σε αυτό;

Ι. Εε, (5). Μετανιώνω για τις στιγμές που ήρθαν τα δικαστήρια και (.) που (άρχισα) να πίνω ρε παιδί μου. ((χτυπά ένα στυλό στο τραπέζι)) Και δεν έχω βρει ακόμα το λόγο, για (.) το τι μ 'άρεσε σε αυτό εδώ. Κατάλαβες; (.). Γενικώς εγώ δεν ήμουν ποτέ του, να μάθω γράμματα. Δηλαδή έπαιρνα τσάμπα τη τσάντα σο δημοτικό απ 'ότι θυμάμαι, έφευγα έπαιζα μπάλα, γυρνούσα 9 η ώρα το πρωί, το βράδυ. Απλά με λέγανε οι δικοί μου και έπρεπε να 'μαι εκεί. (3). Δηλαδή πήγαινα σχολείο και δεν είχα ποτέ να μαθήματά μου. Ή αλλιώς θα κοιμάμαι από τις 9 το πρωί μέχρι τις 14:00 που θα τελειώσουμε. Αλλά αυτό συμβαίνει γιατί ,όπως σε είπα από τα 14 άρχισα να δουλεύω σε νυχτερινό μαγαζί, που ήταν και η μάνα μου εκεί λάντζα. Ε και κάπως έπρεπε να συντηρηθώ τότε. Εντάξει καταλαβαίνω ότι ήταν πολύ μικρή ηλικία. Αλλά (.) αυτό ήτανε. (.) Μεγάλωσα αρκετά γρήγορα εγώ πιστεύω. Δεν έζησα την τέτοια. Αλλά ό,τι ήθελα το είχα, δεν είχα θέμα. Εντάξει δεν είμαστε (.) πλούσια ή μεσαία τάξη (.) είμαστε, σε λογική τέτοιο. Δηλαδή η μάνα μου πάντα που δούλευε και λίγο ο πατέρας μου. Δεν μας έλειψε ποτέ τίποτα. Από λεφτά, ή σε μένα παπούτσια ή να πληρώνει τα (), τα αγγλικά που πήγα κιόλας 1 – 2 χρόνια, δεν έκατσε. Απλά με θυμώνει αυτό, που εγώ τους έκανα (2) να είναι έτσι, ενώ θα μπορούσε να είναι αλλιώς. (2). Θα μπορούσα να είχα τελειώσει το σχολείο. (2) Και πολλά άλλα. Να παίζω μπάλα, κάπου να παίζω μπάλα να παίρνω έστω στα ερασιτεχνικά 1,5 – 2 χιλιάρικά. Αλλά, το μαύρο με άφησε πίσω έτσι όπως φαίνεται. Για πολλά χρόνια πριν μιλάω. (5). Τώρα κάνω ότι δεν θυμάμαι ((γέλιο)) (), ό,τι θες.

Ερ. Είπες ότι στην αρχή αποπειραθήκατε τρεις φορές να περάσετε τα σύνορα από την Αλβανία και να περάσετε στην Ελλάδα και την Τρίτη είναι που τα καταφέρατε. Σωστά;

Ι. Ναι.

Ερ. Ωραία. Άρα είχες φτάσει πια [10 χρονών.

Ι. [όχι ,όχι.

Ερ. Που ξεκίνησες το σχολείο;

Ι. 4 χρονών, ήμουν ακριβώς εδώ, στην Ελλάδα.

Ερ. Ωραία, γιατί μετά ανέφερες ότι από την Τετάρτη δημοτικού μετά εδώ πήγες σχολείο.

Ι. Νήπια Αλβανία και μέχρι τη Τετάρτη δημοτικού, που ήμουν εδώ Ελλάδα.

Ερ. Αυτό που ανέφερες (.) ότι «δεν ήμουν των γραμμάτων», το αποδίδεις κάπου;

Ι. (3). Ε δεν ξέρω, δεν τα έπαιρνα από μικρός τα γράμματα. Εγώ να φανταστείς ελληνικά έμαθα από την τηλεόραση. Καθόμουνα διάβαζα τις λέξεις στη τηλεόραση, δηλαδή μπορεί κανά δύο χρόνια να καθόμουν και να διάβαζα. Μετά όταν πήγα σχολείο. Δηλαδή ορθογραφία δεν ξέρω καλή, μαθηματικά δεν, συν πλην τα ξέρω, αλλά ποτέ δεν τα πήγα. (2). Εντάξει το (πρόβλημά μου) δεν ήταν () παιδί έξυπνο να τα πιάνει τα γράμματα ρε παιδί μου. Αλλά ό,τι μπορούσα έκανα, αυτό.

Ερ. Πιστεύεις δηλαδή ότι είναι θέμα εξυπνάδας;

Ι. Εε, ππφφ, θα πω ότι είναι και θέμα εξυπνάδας, αλλά και ότι (4), πώς να στο πω τώρα (.) δεν συγκεντρωνόμουν εκεί ρε παιδί μου, ξέρω 'γω; Αυτό. Δεν ξέρω, δεν τα έπιανα; (3). Δεν τον θεωρώ τον εαυτό μου χαζό. Απλά (.) δεν ξέρω πώς να στο πω, πώς να το κάνω πιο λιανά. Πιο έτσι.

Ερ. Τον αθλητισμό που ανέφερες;

Ι. Ε ναι μπάλα και τώρα εδώ στην κοινότητα της ΑΡΓΩ που βρίσκομαι. Κάνουμε 2 φορές και πιο πολύ με εξιτάρουν να πούμε. Και κάθε Δευτέρα, κάθε δύο Δευτέρες, κάθομαι και κάνουμε εκτός προγράμματος. Δηλαδή κάθομαι εδώ και μετά άλλες δύο ώρες κάθομαι και παίζω μπάλα, κατάλαβες; Πιο πολύ με εξιτάρει ,την μπάλα, να αθλούμαι, να ξεχνιέμαι, να μην σκέφτομαι τα προβλήματά μου.

Ερ. Τη χρήση με τον αθλητισμό πως τη συνδέεις;

Ι. Εμ, δεν ξέρω, δεν μου προέκυψε ποτέ κανένα πρόβλημα εμένα. Εντάξει όταν ήμουν μικρός, πήγαινα μπάλα, δεν έκανα τόσο χρήση, όσο μετά τα 18 -19 που σταμάτησα. Δεν πίναμε δηλαδή τόσο πολύ. (2). Αλλά δεν ξέρω, δε με (.) εντάξει δεν είχα αντοχές, αλλά έτρεχα ρε παιδί μου δεν είχα πρόβλημα. Έπαιζα καλή μπάλα, και φαινόταν και από τον προπονητή και από τους συμπαίκτες ότι δεν είχα πρόβλημα. Έπαιζα μπάλα καλή ρε παιδί μου. (.) κάποια στιγμή έφτασα να κάνω στο Μέγα Αλέξανδρο εκεί στην Μαρτίου. Έφτασαν να θέλουνε να με κάνουμε μεταγραφή στον

Ολυμπιακό, αλλά θέλαμε πέντε χιλιάρικα. Εγώ τότε ήμουν μικρό, τότε το θυμάμαι αυτό. Η μάνα μου μου λέει να πας, δύσκολα πέντε χιλιάρικα. Τι λέω όχι, γιατί να ζητήσεις 5 χιλιάρικα να πάω; Εγώ λέω όχι με το τέτοιο μου, με το πώς το λένε, με την αξία μου, κατάλαβες; Ε από τότε έμεινε εκεί, δεν έκανα κάτι. ((χασμουρητό)). Έφυγα πήγα σε κανά δύο τρεις τέσσερις ομάδες. Εκεί όσα χρόνια και να 'τανε. Τώρα εγώ πιστεύω, για να παίζεις κάπου ερασιτεχνικά (.) θέλω έτσι δύο χρόνια να ξανά επανέλθω (2). Για τους μυς ρε παιδί μου, για να μη τραβιούνται. Ήδη νοιώθω ότι όταν παίζω λίγο μπάλα (τραβιούνται οι μυς εδώ). Με τη χρήση στο αθλητισμό δεν, (.) δεν είχα πρόβλημα ρε παιδί μου. Το λέω, εντάξει, αν είχα πρόβλημα, θα φαινόταν τα προβλήματα. Της αντοχής το οτιδήποτε. Μαύρα μάτια, μαύροι κύκλους.

Ερ. Και η χρήση πως προέκυψε;

Ι. Ε, δεν θα, δεν θα κατηγορήσω κανένα φίλο μου. Αλλά παρέα, στην παρέα ρε παιδί μου, γνωριμίες, γνωριμίες (.). Έτσι πιστεύω μπήκε, μες τη ζωή μου. (.). Εντάξει άμα θέλεις δεν το κάνεις, άμα θέλεις το κάνεις. Έχεις επιλογές, δεν σε πήρα από το χέρι και σε έκαναν, εγώ έτσι πιστεύω. Το ότι έγινε αυτό, η χρήση (.) μπήκα και εγώ (2) και έγινε έτσι.

Ερ. Τι ήταν αυτό που εσένα σε έκανε να θέλεις να το κάνεις;

Ι. (5). Εε, δεν ξέρω, μπορεί, να πήγα να, να έπρεπε να κάνω κάτι και να έπινα μαύρο και να μην το έκανα ρε παιδί μου, να καθόμουνα. Να με καθυσύχαζε αυτό ρε παιδί μου, κατάλαβες;

Ερ. Θες να μου το εξηγήσεις λίγο καλύτερα;

Ι. Εε, (7). Να στο εξηγήσω καλύτερα. (8). Εμ, (3). Δεν ξέρω πώς να στο εξηγ.. ήτανε, να πάω κάπου ξέρω 'γω και να ααμ. Βαριόμουνα ρε παιδί μου, δε σηκώνόμουνα. Αύριο, μπορεί να το άφηνα για άλλη μέρα.

Ερ. Κάποια υποχρέωση;

Ι. Ναι, κάποιες υποχρεώσεις ή κάποια ξέρω 'γω. Ήταν να κάνω κάποια πράγματα που ήταν να κάνω και δεν τα έκανα, τα άφηνα πίσω, τα άφηνα να τρέχουνε.

Ερ. Και σε έκανε να νιώθεις καλά;

I. Τότε πιστεύω ναι. Καλά; (2) Ε, καλά. (3). Δεν ξέρω, λες και με συμπλήρωνε ήτανε το μαύρο

Ερ. Η εργασία κατά τη διάρκεια του σχολείου πως προέκυψε; Αν δεν κάνω λάθος, είπες ότι δούλεψες στο ίδιο μαγαζί με τη μαμά σου;

I. Ναι. Ε δεν ξε, α! ε δε ξέρω, θέλανε βοηθό εκεί, γιατί τότε δεν υπήρχε πολύ τέτοιο. Να έρθει ο άλλος να σε δει και να πει ποιός δουλεύει, ποιος κάθεται. Εγώ ((χασμουρητό)) ήμουν και έτσι μικρός (.) και δούλευα βοηθός σέρβις εκεί. Δηλαδή πήγαινα τα ποτήρια, μάζευα τα ποτήρια. Ότι άλλο ήτανε. Και θυμάμαι τρεις μέρες μπορεί να έπαιρνα 150 ευρώ τη δική μου (.) και πουρμπουάρ και τέτοια.

Ερ. Ε, αυτό συνέβη γιατί είχατε οικονομικό θέμα στο σπίτι και στο επέτρεψαν;

I. Ε, μάλλον, για να μη, για να, ε μάλλον, για να μου πούμε, μάλλον είχαμε οικονομικό θέμα.

Ερ. Στο πρότειναν οι γονείς σου δηλαδή;

I. Με είπαν ότι χρειάζεται εδώ και εκεί και μίλησαν με το αφεντικό και είπε, οκ, θα φέρω το παιδί μου, ρε παιδί μου. Και εγώ πήγα.

Ερ. Οι δικοί σου, ε που έβλεπαν πως προχωράει η κατάσταση με το σχολείο, που είπες ότι δεν είμαι των γραμμάτων πως τους φαινότανε; Σου έλεγαν κάτι;

I. Δεν μου 'λεγαν κάτι, αλλά (3). Κανά δύο φορές να 'χω πάρει κάτω απ' τη βάση. Τα άλλα καλά, 12, 13 ξέρω 'γω;

Ερ. Γενικά με τη σχέση σου με το σχολείο. Ήταν άνθρωποι που θέλανε να το συνεχίσεις;

I. Βασικά ήθελαν και θέλουν ακόμα να το συνεχίσω κάτι να κάνω. Βασικά όπως και δήποτε να βρω δουλειά (4) γιατί δεν γίνεται δεν πάει άλλο. Έχω φτάσει 26 χρονών και με δίνουν 'οι δικοί μου λεφτά'. (4) ((χτύπημα στυλό στο τραπέζι)). Και αν δεν βρω δουλειά, δεν μπορώ να συντηρούμαι. (3). Και το σχολείο εγώ θέλω. Ξέρω ότι έχει σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, έχει και εδώ. Έστω ρε παιδί μου, να (.) να τελειώσω το λύκειο, να πάω να πάρω ένα χαρτί 'ότι έχω τελειώσει το σχολείο ρε παιδί μου'.

Ερ. Οι σχέσεις με την οικογένειά σου πως είναι; Από παλιά.

I. Πώς είναι ή πώς ήτανε;

Ερ. Και τα δύο. Και παιδί όταν ήσουνα και τώρα.

I. Εε,(3). Πιστεύω καλή ήτανε. (.) Αν και δεν βλέπομασταν πολύ (.) με τη μάνα μου. (3). Γιατί πάντα έτρεχε αυτή για τη δουλειά. Δηλαδή ερχόταν πρωί, κοιμόταν μέχρι το απόγευμα, και έφευγε και πάλι και πάλι και πάλι τα ίδια ((αναστεναγμός)). Εντάξει, βλέπομασταν, καθόμασταν, με πήγαινε σαββατοκύριακα () δύο ώρες. Δεν είχαμε ποτέ έτσι (2) και σε τέτοιο με είχε πάει, σε (2) στα Skoura [καλοκαιρινή κατασκήνωση] θυμάμαι εγώ μικρός. (2). Εντάξει, πολύ, σαν οικογένεια είμαστε δεμένοι ρε παιδί μου. Αν συμβεί κάτι ή κάτι τις ρε, είμαστε πολύ δεμένοι. Αγαπάμε, δεν θέλει το κακό του παιδιού του ή εγώ το κακό (.) της οικογένειας.() σε καμιά κατάσταση, δηλαδή. Πώς να σου πω; Είμαι οικογένεια πάνω απ' όλα ρε παιδί μου. Ότι και να γινόταν ό,τι και να γίνει, η οικογένεια είναι πάνω απ' όλα. Δεν έχει κάτι, κάτι άλλο. Αυτό είναι ,αυτό είναι η οικογένειά μου και αυτό είναι το τέτοιο μου. (2). Πιστεύω ότι επειδή είμαι το μοναχόαγόρι, είχα αυτή την τέτοια. Αν ήταν και άλλο αγόρι, δεν ξέρω πως θα (2), πως θα ήτανε. (2). Το 'χω βάλει στο κεφάλι μου εδώ και καιρό αυτό. Ότι αν είχα, αν ήμασταν δύο αγόρια (.) δεν ξέρω πως και τι.

Ερ. Αυτό γιατί το λες;

I. Γιατί έχω δύο αδερφές και δεν ξέρω τώρα. Αν είχαμε και ένα τέταρτο παιδί και ήταν αγόρι (.) πως θα ήτανε. Τι αγάπη θα τους έδινε, τι αγάπη θα έδινε αυτός σε μένα. Αυτός πως θα τα 'ναι ή εγώ πως θα 'μωνα. Δεν ξέρω.

Ερ. Υπάρχει κάποιο κομμάτι που θεωρείς ότι λείπει ή που έλειψε;

I. Τι εννοείς;

Ερ. Αναφέρθηκες στο τι αγάπη θα τους έδινε και θα του έδιναν ή εκείνος σε εσένα.

I. Αυτό δεν ξέρω, τι θα, πως θα (.) πως θα ήτανε ρε παιδί μου. Απ' τη μια να χα και ένα αδερφό και. Απλά πως τον κάνουν, πως τον (2), πως το λένε; Τι συμπεριφορά θα είχαν απέναντί του και πως θα τον αγαπούσαν ρε παιδί μου.

Ερ. Απέναντί σου πώς ήτανε;

I. (3). Απέναντί μου πολύ καλά ήτανε. Ποτέ δεν είχα πρόβλημα. Εντάξει μου έλειπε η μαμά μου κάποιες στιγμές, γιατί δούλευε πολύ. Για αυτό σε είπα κιόλας, έμαθα να τα

βγάζω πέρα μόνος μου. (2). Αλλά (.) όποτε να κάνω εξόδους, όποτε να πάω κάπου, ποτέ δεν μου έλειψε ποτέ κάτι. Μπορεί να ήξερε ότι αυτά τα λεφτά θα τα, (πάρω) στο μαύρο ή ξέρω ‘γω. Αρκεί το παιδί της. Εντάξει αν ήξερε ότι τα έδινα στο μαύρο δεν θα μου ‘δινε ποτέ λεφτά. Έχει δει πολλά αυτή στη ζωή της ρε παιδί μου.

Ερ. Ο πατέρας σου σε όλα αυτά τα χρόνια, πως ήτανε για σένα; Πως τον ένοιωθες;

Ι. Εμ, μετά τα 4 τον θυμάμαι τον πατέρα μου, δεν τον θυμάμαι γιατί, έκανε τις δύο αδερφές μου μετά έκανε εμένα και μετά έφυγε, ήρθε Ελλάδα, δούλευε πάντα ρε παιδί μου. Τώρα είναι και μεγάλος, είναι 63 χρονών. Δηλαδή έχουν με τη μάνα μου 10 χρόνια διαφορά. (10). Να σου πω πως ένοιωθα εγώ; Λες και ήταν από πάντα χωρισμένοι. Απλά συζούνε γιατί έχουνε παιδιά, κατάλαβες ((μουρμουρητό));

Ερ. Η μεταξύ τους σχέση δηλαδή δεν ήτανε καλή;

Ι. Εντάξει θα κάτσουν στο τραπέζι να μιλήσουνε, αλλά το να μη κοιμάσαι στο ίδιο κρεβάτι με τη γυναίκα σου. (2) Ας έχει ο άλλος το χειρότερο πρόβλημα ρε παιδί μου, ας ροχαλίζει κιόλας.

Ερ. Επίσης ανέφερες ότι κυρίως η μαμά σου έφυγε για το μεροκάματο. Ο πατέρας σου τι έκανε σε αυτή τη διάρκεια;

Ι. Κάποιες χρονιές δούλευε, κάποιες χρονιές δεν είχε. Εντάξει η δουλειά τότε τον είχε κάνει να είναι, να πηγαίνει εε σε (.) οικοδομή, δούλευε.

Ερ. Εξαρτιόταν κατά κάποιο τρόπο από το μεροκάματο που περίμενε να ‘ρθει.

Ι. Έ όχι και εξαρτιότανε. Αφού έφτασε 63 χρονών και βαρέθηκα, βαρέθηκε να κάθεται μες το σπίτι, και να περιμένει από τη μάνα μου να έρθουν τα λεφτά και πήγε εκεί με 700 ευρώ ρε παιδί μου και φαγητό που του δίνει το αφεντικό, αυτός.

Ερ. Η μεταξύ σας σχέση;

Ι. Εμένα και του πατέρα μου; Τώρα πρόσφατα δε μιλούσαμε.

Ερ. Γιατί;

Ι. Γιατί τσακωθήκαμε καλά, γι’ αυτό. Εεε, (2), έπινε αυτός (.) από πολύ πιο παλιά. Τι ρετσίνα, τι τσίπουρο, τι κρασί. Και δεν τον έκανε ποτέ καλό. Και καθότανε μόνος του. δηλαδή προτιμούσε να κάτσει να πει δύο λίτρα ρετσίνα, δύο λίτρα κρασί, δύο

λίτρα ρακί, έ όχι και να το πιεί όλο. Και , αντί να πάει ξέρω ‘γω να πάρει τηλέφωνο κανά φίλο του. δεν είχαν παρέες (.) παρέες. Δεν ήταν πολύ της παρέας η οικογένειά μου. Ενώ εγώ είμαι το αντίθετο, παρέες πολλές, από δω από κει. Αλλιώς μεγαλωμένοι αυτοί, άλλες χρονιές, δεν ήτανε, δεν είναι ίδια με εμάς. Αλλά αυτό, προτιμούσε να κάθεται σπίτι να πίνε πόσα αυτό και να (.) κοιμάται μετά. (3). Δεν μου άρεσε εμένα καθόλου αυτό που γινότανε. Δηλαδή ((αναστεναγμός)). Κάποια στιγμή ήθελα να τα πατάξω όλα, αλλά δεν ήθελα δεν ξέρω, δεν μου ερχότανε καλό; Μήπως γιατί (δεν) ήταν αγορασμένο; Δεν, δεν ξέρω.

Ερ. Αυτή την εικόνα του πατέρα σου να πίνει, από πότε την έχεις;

Ι. Μικρός, ξέρω ‘γω; 16 -15; Ό,τι θυμάμαι εγώ, δεν ξέρω αν το ξεκίνησε και πιο μπροστά. Και από μικρός μπορεί να έπινε, δεν ξέρω. Τότε που ζούσε και ο πατέρας του και δεν ήμουν εγώ στη ζωή, τον έστελνε 14, 16 χρονών πάνω στα βουνά με τα πρόβατα ρε παιδί μου. (2) Δεν θυμάμαι αν τελείωσε και ο πατέρας μου σχολείο. (.). Αλλά στην Αλβανία άλλες εποχές ακόμα χειρότερα, ούτε το ().

Ερ. Αυτό επηρέασε κάπου τη συμπεριφορά του;

Ι. Το να επηρεάσει, για πιο λόγο; Επειδή είμαστε ότι από άλλη (χώρα); (). Εγώ είμαι περήφανος που είμαι από την Αλβανία. Και ας πιστεύει ο καθένας ό,τι θέλει και όποιος θέλει. Εσύ μπορεί να είσαι από την Ελλάδα, εγώ από την Αλβανία, αλλά στην ουσία το ίδιο αίμα είμαστε, κατάλαβες; Δεν ξέρω τώρα τα σύνορα γιατί τα κάνανε, δεν ξέρω (.). αυτό είναι άλλο θέμα.

Ερ. Εγώ ρώτησα σχετικά με το αλκοόλ. Αν η συμπεριφορά του ήταν διαφορετική μέσα στο σπίτι.

Ι. Ε, φώναζε κάποιες στιγμές. Φώναζε. Αλλά εντάξει. Επιθετικός έτσι να σηκώσει χέρι όχι, εντάξει πιο μικρός ίσως μπορεί. Δεν θυμάμαι να με έχει ακουμπήσει κανένας, ούτε η μάνα μου ούτε ο πατέρας μου. Κανά δύο τρεις φορές που κάνανε τις μαλακίες οι αδερφές μου, παίρναν λεφτά εξαφανιζόντουσαν. Η μια η μεγάλη είχε πάρει λεφτά, είχε εξαφανιστεί ,είχε πάει Αθήνα. Την είχαν μαζέψει, έλεγε στη μάνα μου. Δεν είσαι εσύ η μάνα μου. Έλα βρε κορίτσι μου στο σπίτι, έλεγε η μάνα μου και ξέρω ‘γω. Κανά δύο φορές την πήραν πάλι λεφτά και (.) δεν ‘φύγαν, δεν πήγαν πουθενά, αλλά (.) ήταν έτοιμη να ((γέλιο)) να σφάζει και την είπα, έλα ρε μαμά, εγώ

τα πήρα τα λεφτά. Γιατί ρε αγόρι μου = γιατί έτσι, τα 'φαγα, τα χάλασα, τι θες; Για να μην κάνουν κάτι κακό στις αδελφές μου κατάλαβες;

Ερ. Μαζί τους, πως τα πας;

Ι. Α, τρελή αδυναμία μ' έχουν. Αυτό λίγο με τη μεσαία την αδελφή μου να βρούμε λίγο. Εγώ πιστεύω αν ήμασταν σε άλλο σπίτι, πιο έτσι, πιο θα 'μασταν. Τώρα στο ίδιο σπίτι έτσι, φωνές τέτοια, ωω. Με κουράζουν δε μπορώ, θέλω την ησυχία μου. Αλλά όποτε έρχεται με τα παιδιά η άλλη η μεγάλη. Τη βλέπω, μιλάμε, κάνουμε ράνουμε. (.) και αυτές δεν τελείωσαν το σχολείο ποτέ. Δεν 'μάθαν δηλαδή και αυτές καλά (.) τα γράμματα. Η μια προσπάθησε λίγο. Αλλά κάτι συνέβαινε, δουλειά ή ξέρω 'γω. Να γράφουν δεν ξέρουν. Ξέρουν κάτι ψηλά έτσι (.) Δύσκολα.

Ερ. Η εμπλοκή σου με το νόμο, που μου ανέφερες κάποια στιγμή. Σε τι αφορούσε;

Ι. Πιο πολύ με τα μαύρα και κανά δύο ξυλοδαρμό, αλλά εγώ δεν. Απλά μας πήραν όλους μαζί. Στην τελική εγώ αθωώθηκα. (.) αλλά ο φίλος μου τράβηξε κανά δύο χρόνια μέσα.

Ερ. Το κίνητρό σου για να έρθεις εδώ;

Ι. Ε, το κίνητρό μου για να έρθω εδώ ήτανε για τα χαρτιά. Αλλά τελείωσαν τα δικαστήρια και αθωώθηκα κιόλας, και έχω και τη βεβαίωση αλλά θέλω να πάω να πάρω και την πράσινη κάρτα. Αλλά δεν με είπε κάτι, μέχρι να τελειώσεις το δικαστ, μέχρι να τελειώσεις το πρόγραμμα, να είσαι εκεί. Έρχομαι γιατί (4). Δεν ξέρω πόσο θα κάνω off. Αν θα σταματήσω να πίνω. Αλλά θέλω να κάνω, να μην κάνω τόσο, να μην κάνω χρήση. Γιατί αν το κάνω νωρίς θα είναι πιο εύκολο, μετά να μην το έχω στο μυαλό μου. (.) έτσι πιστεύω.

Ερ. Συνεχίζεις δηλαδή και κάνεις χρήση;

Ι. Όχι. Δεν κάνω. Ούρα δίνω εδώ καθαρά. Από τότε που πήγα στον συμβουλευτικό σταθμό, δεν έχω πιάσει στο χέρι μου ούτε ένα τσιγάρο. (.) δηλαδή το' βαλα έτσι, ξέρεις.

Ερ. Οπότε ουσιαστικά το κίνητρό σου αφορούσε πιο πολύ μια τυπική διαδικασία.

Ι. Ε τυπική για δω, δε το λες. Για την Ελλάδα τυπική δεν το λες. Έχει πολύ τρέξιμο ρε παιδί μου για μας τους αλλοδαπούς.

Ερ. Ναι θέλω να πω [για να πετύχεις.

Ι. [Αυτό το σκοπό, να έχω τα χαρτιά μου. Να μην είμαι παράνομος σε αυτή τη χώρα, γιατί έχω ζήσει, όλες, όλες τις ηλικίες εδώ κατάλαβες; Από 4 μέχρι 26 χρονών έχω ζήσει εδώ.

Ερ. Παρόλα αυτά όμως συνεχίζεις, ενώ τελειώνουν τα τυπικά. Ένα κομμάτι τουλάχιστον.

Ι. Τι εννοείς;

Ερ. Θέλω να πω τελείωσε [το δικαστήριο.

Ι. [Ναι συνεχίζω. Να έρχομαι εδώ. Εντάξει το κάνω για άλλους δικούς μου λόγους. Αυτό που σ' ανέφερα κιόλας ότι θέλω να, να πίνω και να κάνω. Αλλά έχει και (.) όχι () του κόσμου τα μέλη, αλλά και συντονιστές. Έχει καλούς ανθρώπους ρε παιδί μου, μπορούνε να σε βοηθήσουνε. Όλα δηλαδή και τα μέλη τα μισά. Τα μισά, εντάξει. Καθένας ήρθε να κάνει τη δικιά του απεξάρτηση εδώ. Δεν ήρθε να. Εντάξει κάποια πράγματα που έχουν μείνει, είναι παραξενιές και αυτά, έτσι το βλέπω εγώ. Όσο για τους συντονιστές, όλοι είναι καλοί, πολύ καλοί άνθρωποι

Ερ. Πόσο καιρό συμμετέχεις;

Ι. Ε, είμαι κάτω στο σταθμό 3 μήνες και τώρα μπαίνω στους δύο μήνες. Έχω δηλαδή, πολύ καιρό μπροστά μου ((γέλιο))

Ερ. Όσον αφορά την ομάδα της art; Πως τη βιώνεις;

Ι. Δεν ήμουν, δεν ήμουνα, ποτέ της ζωγραφικής, αλλά εδώ απ' ότι φαίνεται το να λέει η Σουζάνα ότι ό,τι βγάζεις με το χέρι βγάζεις και με τα βιώματα, ξέρω 'γω; Δεν ξέρω.

Ερ. Η Σουζάνα το λέει, εσύ; τι λες;

Ι. Εγώ λέω ότι άμα δεν ζήσεις τον άνθρωπο δεν θα τον ξέρεις. Αλλά όσο ζεις λίγο μαζί του, δηλαδή όσο είμαστε εμείς. Εδώ μπορεί να είμαστε από τις 12 η ώρα και να φύγουμε στις 20:00 το βράδυ. Να έρθουμε 3 και να φύγουμε, ε πάλι 8. 6 ώρες πιστεύω τις κινήσεις του ανθρώπου, τις παραξενιές του πιστεύω, τα καλά του θα τα γνωρίσεις. Τώρα δεν ξέρω.

Ερ. Αυτό δηλαδή που λέει η συντονίστρια δεν το έχεις δει στην πράξη, αυτό το δίμηνο;

Ι. Όχι δεν έχω δει κάτι τέτοιο, γιατί πιστεύω είναι πολύ νωρίς για μένα.

Ερ. Από εδώ και πέρα, για τη ζωή σου, κάποια όνειρα; Τι σκέφτεσαι;

Ι. Εε. Όνειρα πολλά (5). Αλλά (4) δεν θα γίνουνε στην Ελλάδα.

Ερ. Θα 'θελες να μου πεις κάτι;

Ι. Ναι ότι φφφ, είναι ένα όνειρο η Ελλάδα (.) όλοι τη φαντάζονται. Ειδικά εγώ που είμαι (.) από άλλη χώρα. Εμένα μου φαινόταν πολύ τέτοιο, πολύ εντάξει υπάρχουν και (). Υπάρχουν άνθρωποι που δεν γουστάρουνε, υπάρχουν άνθρωποι που γουστάρουνε. Καθένας με τις τέτοιες τους. Αλλά πιστεύω την γκρέμισαν την Ελλάδα, αντί να τη χτίσουν τη γκρέμισαν. Κατάλαβες; Όσο αφορά και τις πολιτικές τους και όλα αυτά τα κάνανε. (.) δηλαδή σε λίγο καιρό ο παππούς σου ή ο παππούς ολονών, δεν θα μπορεί να παίρνει σύνταξη. Δε θα βρίσκουν εργασίες, όλοι θα είναι στο δρόμο. (2). Τέλος πάντων μερικά πράγματα και στην Ελλάδα είναι ξεπουλημένα (.) απ' ότι έχω διαβάσει. (2). Αυτά είναι ήδη γραμμένα, δε τα λέω εγώ από το μυαλό μου. (2). Οπότε αν δεν κάνει κάτι μες τα χρονικά η Ελλάδα, θα καταλήξει να είναι Τρίτη χώρα και αυτή. (2). Άσε και τους μετανάστες που τους πληρώνει η Ευρώπη και φεύγουνε και τα μισά. Αυτά είναι κόλπα που από πολλοί πίσω κρύβονται.

Ερ. Σε σχέση με τα δικά σου όνειρα, με τη ζωή σου;

Ι. Εμένα το όνειρό μου είναι να κάνω ένα σπίτι στους δικούς μου. Να αποκτήσω μια δουλειά και να μη χρειάζεται να δουλεύουνε. Εντάξει το να τους συντηρώ, μου φαίνεται πολύ μακροχρόνιο. Πολύ μακρύ μου φαίνεται. Αλλά τουλάχιστον να βάλω και εγώ την πινελιά μου σε ατή την οικογένεια ρε παιδί μου ας πούμε. Κατάλαβες; (.) δηλαδή να παίρνει η μάνα μου τη σύνταξή της, αλλά να μπορώ να της δίνω το μήνα, 250 ευρώ, 100. Να κάνει ψώνια στο σπίτι, να μη δουλεύει τέλος πάντων. Να ξυπνάει και να είναι ελεύθερη να κάνει ό,τι θέλει. (2). Είναι ένα μακρύ όνειρο, αλλά (.) που θα πάει;

Ερ. Θα τα καταφέρεις;

Ι. Εύχομαι.

Ερ. Για σένα;

Ι. Εγώ για μένα δεν θέλω πολλά πράγματα. Θέλω ένα σπίτι να έχω (.) όποτε παντρευτώ ή κάνω παιδιά. Μια δουλειά. (6). Κανά ταξίδι άμα (.) γίνεται. Γιατί εμένα μ' άρεσαν τα ταξίδια, να φεύγω.(2). Αυτά δεν έχω πολλά. Γενικά να 'μαστε καλά, να έχουμε υγεία και να μη γίνονται (2) σκοτωμοί, τέτοια. Απλά αυτά να 'μαστε καλά, να 'ναι η γυναίκα μου καλά, να 'μια εγώ καλά, να έχουμε σταθερή δουλειά. Οικογένεια όποτε φτιάξω με το καλό, πρώτα ο Θεός. Και βλέπουμε ((γέλιο))

Ερ. Τη ζωή σου πριν μέχρι τώρα;

Ι. Καμία σχέση. Δεν το βάζω. Αν και δεν πρόλαβα πολλά πράγματα εδώ. Αλλά έτσι είναι . τώρα έτσι που το συνδυάζω. Στη ζωή έτσι είναι, ο άνθρωπος. Μπορεί να δουλεύει 4-5 μέρες, να έχει ένα ρεπό, ένα σαββατοκύριακο. Αλλά έτσι είναι παντού σε όλους, έτσι πιστεύω. Έτσι πρέπει να γίνω και εγώ. Να δουλεύω. 7 στα 5, 4 στα 7 και να έχω ένα ρεπό, να δουλεύω πάλι και να έχω λεφτά για μένα, ((χτύπημα στυλό στο τραπέζι)) να μη εξαρτώμαι από πουθενά αλλού. Αλλά το πριν με το τώρα καμία σχέση. Πιστεύω αν συνεχίσω να τα πηγαίνω έτσι, χωρίς χρήση, καλά θα είμαι.

Ερ. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σου

Ι. Να 'σαι καλά και εσύ.

(Η συνέντευξη ολοκληρώθηκε με την αναρότηση του αφηγητή εάν με βοήθησε)

Η περίπτωση του Μανώλη

Ερ. Μανώλη (3). Θα ήθελα να μου εε μιλήσεις για την περίοδο της ζωής σου [γενικά

Μ. [Οκ.

Ερ. Κυρίως πριν από τη χρήση.

Μ. Ναι.

Ερ. Μέχρι και το σήμερα.

Μ. Οκ.(6). Έχω δύο αδέρφια από την ίδια μαμά και τον ίδιο μπαμπά και μια αδερφή που έχω από τον ίδιο μπαμπά και από άλλη μαμά. Εεμ. (4). Από ότι θυμάμαι από την παιδική μου ηλικία είμαστε μια ευκατάστατη οικογένεια, (4). Πάμε το καλοκαίρι τρεις μήνες διακοπές, ο μπαμπάς μου δουλεύει, εγώ και ο αδερφός μου με τη μαμά μου κάθε χρόνο κλείνανε τα σχολεία και φεύγαμε. Όλα αυτά συνέβαιναν μέχρι την τετάρτη Δημοτικού, δεν μπορώ να θυμηθώ ακριβώς ημερομηνίες για να στο πω, εε τετάρτη Δημοτικού είμαι (4) σε μια κατασκήνωση στον προσκοπισμό στην Καστανιά εε πριν τελειώσει η κατασκήνωση έρχονται με παίρνουνε και κατεβαίνουμε Θεσσαλονίκη, και μου (3) αναγγέλλουν ότι εεε εγώ θα πάω να μείνω με τη γιαγιά μου και ο αδερφός μου θα μείνει με τη μαμά μου.

Ερ. Μμ

Μιχ. Γιατί εγώ θα φύγω ας πούμε με τον μπαμπά μου γιατί ο μπαμπάς μου θα πάει να μείνει εκεί. Έτσι ξεκινάει ας πούμε το, το πιο κύριο θέμα, εε τώρα για τα προηγούμενα χρόνια εντάξει φασαρίες υπήρχαν στο σπίτι και αυτά εδώ, ο μπαμπάς φορτηγατζής ήταν, έλλειπε όλη την μέρα και έλλειπε και μέρες, όχι μέρα μόνο. Η μαμά μου έραβε έραβε στο σπίτι φασόν και έτσι (.) αλλά σε γενικές γραμμές ήμασταν πολύ καλά, δεν μας έλλειπε κάτι εεε αυτά από ότι θυμάμαι από τα παιδικά και μέχρι εκείνη την ηλικία. Από εκεί και πέρα μετά ξεκίνησε μια ένας μαραθώνιος πήγα εγώ στη γιαγιά μου, ο μπαμπάς μου εννοείται ποτέ δεν ήρθε εκεί, δεν έμεινα ποτέ με τον μπαμπά μου, πήγε με άφησε στη γιαγιά μου στα Κάστρα πάνω, έβγαλα την πέμπτη δημοτικού χωρίστηκα από το σχολείο που πήγα τόσα χρόνια και από τους συμμαθητές μου, εεε πήγα πέμπτη Δημοτικού εγώ και ο αδερφός μου σε ένα ιδιωτικό στα Παναθήναια στο Ωραιόκαστρο, εκείνος για τετάρτη, εγώ για πέμπτη, εεεε έμεινα για εκείνο το διάστημα στη γιαγιά μου, μετά στην έκτη δημοτικού ξαναγύρισα στο

σπίτι μου στο πατρικό στη Νεάπολη με τη μάνα μου και με τον αδερφό μου (4) εεε και έπιασα στο Δημοτικό πρώτη φορά στη ζωή μου δουλειά. Δούλευα απέναντι από το σπίτι σε ένα video club (3) το καλοκαίρι ας πούμε για να βγάλω το χαρτζιλίκι μου (.) και μετά συνέχισα και το χειμώνα κανονικά εεε σε εκείνο το μαγαζί πήγαινα στο σχολείο και μετά πήγα στο Γυμνάσιο και δούλευα στο video club. Εεε έτσι ψιλό εξελίσσεται η ζωή μας για κάποια χρόνια εεε κάποια στιγμή η μάνα μου στη δευτέρα Γυμνασίου αν θυμάμαι γιατί το Γυμνάσιο το έβγαλα, το έκανα σε πέντε χρόνια (3) τέσσερα βασικά και μετά πήγα έδωσα τα μαθήματα γιατί έμεινα στη δευτέρα έκανα δύο χρόνια τη δευτέρα Γυμνασίου. Εεεε (3) στη δεύτερη χρονιά τη δευτέρας Γυμνασίου μου μαθαίνω ότι ο μπαμπάς μου έχει κάνει ένα παιδί με κάποια άλλη. Εεε έχω αρχίσει να καπνίζω κιάλας στη πρώτη χρονιά της δευτέρας (.) καπνίζω, εεε είμαι όχι ανεξέλεγκτος είμαι ελεύθερος δεν μπορεί να με κάνει κουμάντο η μάνα μου, και επειδή στο μαγαζί που δούλευα τότε εκείνα τα χρόνια ήταν οι χρυσές εποχές έπαιρνα λεφτά, αλλά και αυτοί οι εργοδότες μου που δουλεύαμε παίρνανε λεφτά και ήταν γλεντζέδες και τέτοια, τραβιόμουνα από τότε σε μπουζούκια και σε κωλόμπαρα και σε τέτοια με παίρνανε μαζί τους (.) και κάναμε δηλαδή ήταν μια ζωή η οποία ήτανε εντάξει για εμένα δεν ήτανε, αλλά για εμένα ήταν ουσιαστικά επειδή ήμουν μικρός και μπορούσα και είχα όλα αυτά τα καλά που μου άρεζαν και λεφτά στη τσέπη μου δικά μου, ξεκίνησε και δούλευε το μυαλό μου διαφορετικά. (4) Δευτέρα Γυμνασίου στη δεύτερη χρονιά μου λέει η μάνα μου ότι ο μπαμπάς σου έχει κάνει παιδί με κάποια άλλη και αυτός είναι ο λόγος. Παίρνω κάτι μαχαίρια που έχω και πάω να να σφάξω ας πούμε την εε τη γυναίκα την ε αυτή που έχει κάνει ο μπαμπάς μου το παιδί το δεύτερο, μπαίνοντας στο (.) γιατί μπορεί να είμαι μεγάλος σε παρένθεση γιατί δουλεύω και και έχω κάνει και κάποια ζωή, έχω ολοκληρώσει και σεξουαλικά γιατί με όλο αυτό, με όλη αυτή την κατάσταση ας πούμε οι δικοί μου εκεί πέρα θεωρούσαν ό,τι έπρεπε να έχω γκόμενα ή να με πάνε να μου δείξουνε πως γίνεται και αυτά εδώ (3). Εε και ξεκινάω αυτή την ιστορία γίνεται πάω κάτω εκεί Κασσάνδρου που ήτανε (.) που έμενε αυτή η γυναίκα με τον μπαμπά μου και το παιδί ο μπαμπάς μου δεν είναι εκεί και πάω κάνω μια φασαρία δεν με ανοίγουν την πόρτα, και μετά από δύο τρεις μήνες η μάνα μου αποφασίζει ότι θα φύγει στη Γερμανία γιατί την κάνανε εκεί ένα προξενιό και σηκώνεται και φεύγει και μένουμε, φεύγω εγώ πάω στη Κασσάνδρου να μείνω με αυτούς τους ανθρώπους, ο αδερφός μου πάει στην (3) στην Καλαμαριά στον αδερφό του μπαμπά μου τον πήρανε εκεί πέρα και από εκεί και πέρα ξεκινάει η πώς να το πω (.) η το να είμαι μόνος μου ουσιαστικά. Ε μετά από οχτώ

μήνες (.) η γυναίκα του μπαμπά μου δούλευε εκεί σε ένα κωλόμπαρο απέναντι από το σπίτι, εγώ κρατούσα ην αδερφή μου έναντι μιας αμοιβής γιατί ήθελα να πάρω το πρώτο μου μηχανάκι εε (3) και είμαι και είμαι ας πούμε εντάξει σχολείο τώρα τι σχολείο να περιμένεις, σχολείο βίος και πολιτεία. Εε και (.) δουλεύει εκείνη το βράδυ, εγώ κρατάω το μωρό, ο μπαμπάς ήδη έχει βρει τη τρίτη γυναίκα. Και φτάνει κάποια στιγμή περίπου όταν η αδερφή μου είναι ούτε γενέθλια δεν πρόλαβε να κάνει πριν το χρόνο επειδή η μαμά της ήταν από την Αθήνα, ε σκοτώνονται με τον μπαμπά μου και φεύγει παίρνει την αδερφή μου και φεύγουν στην Αθήνα. Ο μπαμπάς μου ζει πλέον με την τρίτη γυναίκα του που δεν έχει παντρευτεί με καμία εκτός της μάνα μου, ε η οποία ήταν παντρεμένη χωρισμένη με δύο παιδιά (.) και με αφήνουν εμένα εκεί στην Κασσάνδρου στο σπίτι που μέναμε μόνο μου και ξεκινάω εκεί και είμαι τελείως μόνος. Ε (4) δουλεύω (.) δουλεύω εκείνο το διάστημα σε ένα φούρνο έχω φύγει από το video club και μεροκάματο με τον μπαμπά αυτουνού που είχε το video club τον έναν από τους δύο συνεταίρους σε οικοδομή μερεμέτια βασικά πηγαίναμε σε σπίτια και κάναμε μερεμέτια και με φούρνο το βράδυ και κανένα μερεμέτι με τον μπάριμπα Ανδρέα. Εε και έτσι ξεκινάει πάλι με λεφτά δεν είχα πρόβλημα, μια ζωή δούλευα δεν δηλαδή και ότι ήθελα να πάρω το έκανα με τον (.) με τον κόπο μου. Το πρωί με έπαιρνε ο διευθυντής από το Γυμνάσιο τηλέφωνο, είχα πάρει το πρώτο μηχανάκι, με ξυπνούσε και πήγαινα στο Γυμνάσιο. Ε(4) πόσα χρόνια τώρα έγινε αυτό; Μένω εκεί περίπου μέχρι (3) το 1993. Είμαι μέχρι το 1993 εκεί (2) μόνος, πληρώνει τους λογαριασμούς ο μπαμπάς μου από το σπίτι και εγώ έχω πιάσει δουλειά σε ένα απέναντι Κασσάνδρου με Αγίας Σοφίας έχει σαν ένα εστιατόριο φοιτητικό που είχε και φαγητά και γύρους και τέτοια δουλεύω και εκεί, δουλεύω μάλλον εκεί και παίρνω και μισθό από εκεί αλλά αφήνει και ο μπαμπάς μου ένα πεντακοσάρικο κάθε ημέρα τον έλεγε να με δίνει για να έχω για τα χαρτζιλίκια και αυτά και πληρώνει και τους λογαριασμούς και το φαγητό μου εκεί που πάλι που δούλευα δεν εε δεν χρεωνότανε. Εε έχω γνωρίσει το '90 (4) έχω γνωρίσει το 1990 ή '91 μια κοπέλα και έχω σχέση ας πούμε μέχρι και τότε ε (3) το '90 ε '91 έχω ξεκινήσει να πίνω και χόρτο, βασικά όχι χόρτο, ξεκίνησα πρώτα με βενζίνη, συνέχισα στα χάπια αλλά ήταν μικρά τα διαστήματα γιατί δεν ε (3) πώς να στο πω δε με φτιάχνανε καλή διάθεση. Εε και μετά ξεκινάω το χόρτο γιατί έχω εμπλακεί με μια παρέα που εκεί που πίνουμε. Εε είμαι στη δουλειά σχολείο, το βράδυ κοπροσκυλίκι όλο με το μηχανάκι και με αυτά εδώ και είμαι και με την κοπέλα η οποία έβγαινα 6 με 7 στην αρχή, 6 με 8 κάτω από το σπίτι και τέτοιου είδους σχέση.

(3) Εεε (3) 1994 φεύγω φαντάρος. (3) Έχω πλέον εγκατασταθεί στη Νεάπολη με τον αδερφό μου στο πατρικό μου, η μάνα μου έχει παντρευτεί κάποιον άνθρωπο από το '93 από τα Γιαννιτσά και μένει στα Γιαννιτσά. Ο μπαμπάς μένει στην Επτάλοφο με την με εκείνη την τελευταία του που είναι μέχρι και τώρα (.) και το '94 μένω εγώ με τον αδερφό μου στο στη Νεάπολη μόνοι μας χωρίς κανένα να έχουμε, ανέκαθεν ήμασταν ήμουν τουλάχιστον ο αδερφός μου ήταν για πολλά χρόνια και με τη μαμά μου και τη θεία του και το θείο του εκεί. Φεύγω στο στρατό πάω Μάρτιο, κάθομαι Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο και Αύγουστο παίρνω αναβολή από εδώ από τη Χαλκηδόνα, γυρνάω πίσω. Κάθομαι μέχρι το '96 πάλι μόνος μου με τον ε αδερφό μου, δουλεύω (3) δουλεύω, έχω πιάσει δουλειά από το 199(.)4 σε ένα συνεργείο με μηχανάκια στη Σταυρούπολη (3) μπορεί να ήταν και το '93 δεν θυμάμαι ακριβώς αλλά δουλεύω εκεί. (5) Όχι ήταν και πιο μπροστά (.) όταν ήμουν και στη Κασσάνδρου ήμουν. Εε δουλεύω σε αυτό το συνεργείο με έχει πάρει κάποιος και με έχει πάει εκεί αλλά έχω ξεκινήσει να δουλεύω σε αυτό το μαγαζί εδώ στη αερογέφυρα της Σταυρούπολης γιατί με ενδιέφερε πολύ ας πούμε αυτό με άρεζε, τότε ήταν και μόδα το ότι είσαι μηχανικός σε μηχανάκια και ένα και το άλλο και να δουλεύεις ήταν κάτι για εμάς έτσι τιμητικό. Δουλεύω και στο συνεργείο με τα μηχανάκια, πάω φαντάρος το '94 το Μάρτιο φεύγω, τον Αύγουστο του '94 παίρνω αναβολή, συνεχίζω τη δουλειά μου στο μαγαζί στο σε αυτό το συνεργείο στη Σταυρούπολη. Με έρχεται το χαρτί για το στρατό, έχει φύγει και ο αδερφός μου το '95 έφυγε ο αδερφός μου το '95 ή '96; Έφυγε και ο αδερφός μου φαντάρος, με έρχεται και εμένα το χαρτί ξαναπαρουσιάζομαι πάλι στη Σπάρτη και με έρχεται μετάθεση σε ένα στρατόπεδο απέναντι από τον αδερφό μου και είμαστε και οι δύο μαζί επάνω στη Ξάνθη. (2) Εεε (.) κάθομαι εκεί πέρα και καθίσαμε μαζί κανένα εννιάμηνο και εκείνος έφυγε στη Βέροια μετά εγώ, το Σεπτέμβριο του '96 μου έρχεται χαρτί να παρουσιαστώ, εδώ στο λιμάνι στα καύσιμα (.) μετάθεση. Η μάνα μου ακόμα μένει στα Γιαννιτσά, εγώ έχω τη σχέση μου με αυτή τη κοπέλα που έχω από το '91 ε πίνω χόρτο, είμαι στο χόρτο μόνο, δεν είμαι πουθενά αλλού (.) Και απολυόμαστε μαζί τον Ιανουάριο του '97. Ξεκινάω, γυρνάμε πίσω ε γυρνάω πίσω, συνεχίζω στη δουλειά μου εδώ που ήμουν, μένω συνεχίζω και μένω μόνος μου. (3) Εε αρραβωνιάζομαι το '97 με αυτή την κοπέλα. Είμαι ακόμα στο χόρτο κανονικά εε ο αδερφός μου δεν πίνει drugs είναι, δουλεύει νύχτα εκείνος (.) σε ένα πατσατζίδικο και θα σου πάω επειδή το '98 ας πούμε (.) δουλειά, βράδυ έξω και εκείνη καθόταν πάλι μέχρι τις 9-10 και μετά τον αρραβώνα μου πάλι νωρίς γυρνούσε σπίτι (.) ήταν έτσι οι

γονείς της. Εγώ το βράδυ ας πούμε τριγυρνούσα, συνέχιζα με τα μηχανάκια όχι κάτι το παραβατικό. Εε (6) ναι και το '97 στο στρατό ξέχασα λίγο, πήρα άδεια φοιτητική και πήγα και έδωσα τα μαθήματα Γυμνασίου που χρωστούσα στην τρίτη γιατί είχα μείνει από απουσίες αν δεν κάνω λάθος ναι ή από απουσίες είχα μείνει ή είχα μείνει σε καμιά 8 μαθήματα. Και παίρνω στο στρατό άδεια και πάω και τα δίνω όλα και τα περνάω. Παίρνω το απολυτήριο του Γυμνασίου στο στρατό, γυρνάω πίσω, αρραβωνιάζομαι την κοπέλα και πάω το Σεπτέμβριο του '97 και γράφομαι στο στη ΤΕΣ της Σταυρούπολης, στη ΤΕΣ της Σταυρούπολης για τεχνική σχολή για μηχανικός. (4) 31 Ιανουαρίου του '97 απολύθηκα, μέχρι το Απρίλιο του '97 δουλεύω σε αυτό το μαγαζί που δούλευα ανέκαθεν στην αερογέφυρα. Ε με κάνουν τις ίδιες κόνσες γιατί ένσημα δεν κολλούσαν και τέτοια και τα παίρνω στο κρανίο ας πούμε και λέω και έρχεται ένα Πάσχα και αντί να με πληρώσει αυτά που είναι να με πληρώσει μου κόβει κάτι λεφτά = εγώ έχω φτιάξει ένα δωμάτιο έχω βάλει τηλεοράσεις μέσα και τέτοια και τα έχω πάρει τότε με γραμμάτια και μου λέει μου δίνει κάποια λεφτά εντάξει ενώ έχουμε πολύ καλή σχέση, είχα κλειδιά από το μαγαζί και μέχρι και από το σπίτι τους είχα κλειδιά, που με είχαν εμπιστοσύνη τυφλή για εμένα και με πιάνει μια μούρλα και σηκώνομαι και φεύγω από τη δουλειά και πάω και τους δίνω τα κλειδιά, έρχονται να μου δώσουνε και τα λεφτά για το Πάσχα και κάποια άλλα πολλά δεν τα παίρνω (.) δεν τα παίρνω και μένω άνεργος για πρώτη φορά στη ζωή μου. Ε δεν κάθομαι όμως πολύ καιρό, μετά από ένα μήνα πάω, μπαίνω στη Yamaha, δουλεύω στη Yamaha κάθομαι όλο το μέχρι το καλοκαίρι τον Αύγουστο και μετά με πιάνει θέλω να πάω να πάρω το πτυχίο μου, να πάρω ένα πτυχίο για τη δουλειά που κάνω. Γράφομαι το Σεπτέμβριο, συνεννοούμαι με αυτόν που είχε τη Yamaha, μου λέει δεν μπορώ να σε κρατήσω έτσι για τις πρωινές ώρες, γιατί η σχολή ήταν από τις 2 μέχρι τις 7 το απόγευμα. Ήταν απογευματινό και τον πρότεινα να με κρατήσει για () μου λέει δεν μπορώ να σε κρατήσω για αυτές τις ώρες τυπικότατος ο άνθρωπος, όλα με πλήρωσε με πήρε μετά και το Δεκέμβριο να με δώσει το δώρο ότι μου αναλογούσε για τους τέσσερις μήνες ήταν πολύ τυπικός και με τις πληρωμές του και με όλα του και με καλά λεφτά. Εεε (2) τον Αύγουστο γράφομαι, πάω Αύγουστο, Σεπτέμβριο γράφομαι στο σχολείο και ξεκινάω να είμαι στο σχολείο (5) στη Σταυρούπολη και ψάχνω να βρω και μια άλλη δουλειά για να μπορώ να έχω = δεν μπορώ να ζήσω, δεν έχω καταρχάς πόρους από πουθενά και (.) πηγαίνω και πιάνω δουλειά σε μια courier. Και είμαι το πρωί στη courier και το μεσημέρι είμαι στο σχολείο, κάποια στιγμή δεν θυμάμαι σε ποιο διάστημα αλλά πιστεύω ότι ήταν

μετά τα Χριστούγεννα πίσω από το σπίτι μου φτιάχνω μια σιδηροκατασκευή στη Νεάπολη εκεί που μένω και βάζω, πάω και αγοράζω καμιά δυο συλλογές από εργαλεία και επειδή είμαι με γνώριζαν από το συνεργείο πολλά χρόνια, αρχίζω τσούκου τσούκου και παίρνω κανένα μηχανάκι και φτιάχνω μαύρα. (4) Εεε, και συνεχίζει έτσι και έρχεται κάποιος φίλος, έχω τελειώσει την πρώτη χρονιά. Στη δεύτερη χρονιά που έχω σταματήσει από τη courcier πλέον γιατί βγάζω τα προς το ζην από αυτό εδώ που κάνω πίσω από το σπίτι. (3)Εε έρχεται ένα φίλος ο οποίος και εκείνος ξεκινάει ξεκίνησε να δουλεύει μαύρα κάνουμε παρέα από τα '90 μαζί στον πεθερό του που έχει αρραβωνιασθεί ε παντρευτεί αυτός με μια κοπέλα και μου λέει έλα στη Ευκαρπία που είναι μία μάντρα με μάρμαρα να φτιάχνεις εσύ τα δικά σου εγώ τα δικά μου και να συνεργαστούμε και το δέχθηκα και πήγα. Και ήμουν στο συνεργείο και στο σχολείο. Εεε (5) το '99 ζητάω από την πρώην μου την αρραβωνιαστικιά, να πάμε να πάρουμε ένα αυτοκίνητο έχει κάποια λεφτά στην άκρη να πάω στο ΟΔΔΥ γιατί πήγαινα στις δημοπρασίες και έπαιρνα μηχανάκια τότε να πάμε να πάρουμε ένα αυτοκίνητο από εκεί και πως θα το πληρώσουμε μετρητοίς που μετά θα τις τα επέστρεφα τα λεφτά διαδοχικά από τη δουλειά εε εφόσον το πληρώσουμε μετρητοίς είχε 30% έκπτωση και το αμάξι ξεκινούσε από τις 300.000 και επειδή εγώ έμπαινα εκεί μέσα είπαμε ότι ε θα το πηγαίναμε μέχρι 400- 500 χιλιάδες που σημαίνει ότι το μείον 30% θα πήγαινε 350.000 ε και της ζήτησα 500 χιλιάδικα που είχε ένα εκατομμύριο στην άκρη δεν ήταν το πρόβλημα για τα λεφτά και μου είπε ναι ναι θα στα δώσω και όταν πλέον πήγα και το χτύπησα το αυτοκίνητο για τη δημοπρασία που το χτύπησα έβαλα την εγγύηση και το 10% που το δίνεις εκείνη την ημέρα τα έδωσα από τη τσέπη μου, μετά μου λέει δεν μπορώ να στα δανείσω τα λεφτά. Και με γύρισε εμένα το μυαλό ανάποδα έχω γίνει πυρ και μανία και για ένα μαγικό τρόπο έχω ένα φίλο τον οποίο τον έχω γνωρίσει το '97 φίλος ένα προποτζί τον οποίο πήγαινα και έπαιζα ένα τζόκερ. Εε και έχουμε πολύ καλές σχέσεις και κάποιες φορές επειδή ήταν από την Αθήνα αυτός με άφηνε το μαγαζί να το κρατάω εγώ και για να μπορεί να πάει ας πούμε στον μπαμπά του ή στη μαμά του στο Λεωνίδιο βασικά όχι από την Αθήνα, στο Λεωνίδιο στην Πελοπόννησο. Αυτός κάθε εβδομάδα τον έδινε 500 δραχμές και έπαιζα ένα ΠΡΟΠΟ εγώ αυτός και ένας ακόμα. Και (.) το συγκεκριμένο μήνα έρχεται ένα βράδυ και με παίρνει τηλέφωνο γιατί κινητό από το '95 έχω με παίρνει τηλέφωνο στο κινητό και με λέει που είσαι, σπίτι κατέβα λίγο κάτω και είναι η περίοδος που έχω χτυπήσει το αυτοκίνητο και είμαστε γης μαδιάμ με την άλληνα και με φωνάζει κάτω και με λέει «ρε [επίθετο

αφηγητή] κερδίσαμε το ΠΡΟΠΟ». Ε τώρα ΠΡΟΠΟ δεν ήτανε και κάτι το ιδιαίτερο ε λέω «εντάξει ρε Π.» ναι λέει «αλλά δεν βγήκανε πολλοί σε αυτό το ΠΡΟΠΟ» και του λέω «και;» «και κερδίζουμε από 2.000.000 δραχμές ο καθένας». (3) Και ξαφνικά εγώ παθαίνω κοκομπλόκο εκείνη τη στιγμή. Εε χόρτο πίνω αλλά πλέον με πιο αραιή μορφή ε και θα σου εξηγήσω και στη διάρκεια με τα ναρκωτικά τι σχέση έχω, πως ήταν οι σχέσεις μου με τις ουσίες. Εε και (.) παίρνω αυτά τα λεφτά και με γυρνάει τόσο πολύ το μυαλό και την δίνω την άλλη τα παπούτσια στο χέρι (.) ειλικρινά με με έσκασα γιατί ήταν αντίθετη επειδή εγώ δεν είχα οικογένεια και πήγαινα εκεί τα μεσημέρια και έτρωγα είχα γνωρίσει και και τη μαμά της και το μπαμπά της και πήγαινα και δούλευα και με τον μπαμπά της που έκανε συντήρηση καυστήρες μαζί με το συνεργείο και το σχολείο κάποια διαστήματα μερεμέτι μεροκάματα όχι μόνιμα. Εε και επειδή ήτανε αυτοί ήταν άνθρωποι που ήταν χωμένοι με τα κόμματα και με αυτά και ο μπαμπάς της ήταν δημόσιος υπάλληλος και η κόρη θα προοριζόταν για εκεί και ο αδερφός προοριζόταν για εκεί και θεωρούσαν ότι αν θα κάνω μαγαζί θα ήταν αποτυχία (4) εε ασχέτως που αυτός εκτός από δημόσιος υπάλληλος είχε και μία εταιρία η οποία ήταν κοινόχρηστα και συντηρήσεις σε καυστήρες και σε τέτοια δηλαδή ήταν και ελεύθερος επαγγελματίας, την δικιά μου τη (4) σκέψη τη θεωρούσαν ότι θα έπεφτε άκυρη (.) για τη τέχνη που ήξερα. Και την κάνω ένα τόσο μεγάλο ψώνιο όλη αυτή την υπόθεση χωρίζουμε και το 2000 καλά έχω πάρει το αμάξι κάνω μαγαζί με τα λεφτά (.) αυτά. (6) Και ξεκινάω και εμπλέκομαι με τον αδερφό μου ο οποίος πλέον έχει δικτυωθεί με μαγαζιά στην παραλία και σε club και σε τέτοια είναι barman ας πούμε αλλά έχει μεγάλο fan club και κύκλο. (4) Αρχίζω και κατεβαίνω εκεί στον αδερφό μου που δουλεύει σε ένα μαγαζί. Είμαι έχω φύγει φαντάρος 78 κιλά και έχω απολυθεί 110. Και ξαφνικά κατεβαίνω κάτω, εγώ με εκείνη τη θεωρία του της καγκουριάς και του χρήστη, εντάξει δηλαδή με εκείνο τον τρόπο ζωής και όχι με τον τρόπο της παραλίας ας πούμε με άλλο τρόπο η διασκέδαση μου ας πούμε για εμένα τι ήταν; Οι κόντρες και το τσιγάρο. Και μπαίνω σε ένα άλλο τρόπο ζωής εκεί πέρα, με το αλκοόλ δεν είχα ποτέ σχέσεις ας πούμε ερωτικές, ε και αρχίζω και ε πίνω κανένα ποτάκι και αρχίζω και αρχίζω και με τραβάει από εδώ (3) ε όχι Καλλιθέες, όχι club όχι πάρτι όχι το ένα όχι το άλλο. Και επειδή δόξα τω Θεώ ας πούμε το την ευχέρεια του λόγου την είχα ανέκαθεν και χωρίς τη χρήση το πάω καλά, πολύ καλά στην ερωτική μου ζωή. Είμαι σε μια εποχή την οποία έχω κάνει το μαγαζί βγάζω περίπου καθαρά στη τσέπη μου 1.000.000 δραχμές το μήνα. Είμαι πολύ ευκατάστατος και (3) νιώθω, νιώθω ότι είμαι τέτοιο έχω τον αδερφό μου, ο οποίος

εντάξει με προχωράει εκεί ας πούμε που με αρέσει γιατί ήταν κάτι που δεν το έβλεπα όταν έχεις μια μόνιμη σχέση όλα αυτά τα χρόνια είσαι με τη σχέση σου με παρέες με σχέσεις και παντρεμένους και τέτοια και γίνεται αυτό. Ε και προχωράμε από εκεί 2001, 2002 καλώς ήρθες στο ευρώ, το 1.000.000 γίνεται, δεν γίνεται 3.000, γίνεται 5.000 το μήνα, γιατί δεν καταλάβαινε ο κόσμος τι γινόταν με τα λεφτά ούτε εγώ το καταλάβαινα γιατί όταν τα έχεις τα ξοδεύεις και αυθαίρετα. Και το 2003 ανοίγει ένα (.) club κάτω στην παραλία το οποίο είναι ας πούμε το πιο χλιδατό εκείνη τη στιγμή στην πόλη, εμείς είμαστε πλέον οι πιο γνώριμοι και οι πιο εε είμαστε εγώ, ο αδερφός μου και κανά δυο ας πούμε με πολλά λεφτά στην τσέπη μας. Και οπουδήποτε και να πάμε να μην πληρώνουμε, δεν πληρώνουμε ποτέ αυτά που πρέπει να πληρώσουμε γιατί το θέλει το μαγαζί και μας το κάνει αυτό γιατί έχουμε έχουμε μεγάλο κύκλο και μαζεύουμε και κόσμο στα μαγαζιά και το 2003 πάω σε εκείνο το μαγαζί μέσα ας πούμε (.) είναι και είχα και δύο κοπελίτσες δύο ξαδέρφες σε σχέση με ένα διάστημα έξι μήνες τη μία με την άλλη, ο οποίος ο πρώτος ξάδερφος της ήτανε μετρ στα Μαμούνια και σε αυτά τα μαγαζιά με αυτόνα που έχει τα μαγαζιά πολύ καλός φίλος και έχει μπει σε αυτό το μαγαζί μέτοχος και κόβουμε και ράβουμε μέσα στα μαγαζιά. Εε (.) και είμαστε εκεί δεν καπνίζω έχω κόψει σχεδόν μπορεί να καπνίζω κανένα τσιγάρο το μήνα. Δεν με ενδιαφέρει τόσο πολύ εε εκεί μπαίνω σε μια παρέα με κάτι γυναίκες (.) και πάμε σε ένα σπίτι και μπλέκομαι με την κόκα.(4) Και είμαι σε ένα κύκλο τώρα με τέτοιες καταστάσεις, γιατί εγώ έχω ύστερα από όλη αυτή τη σχέση της εννιαετίας με αυτή την κοπέλα μετά ήθελα να ξεδώσω. Και έχω χάσει και τριάντα κιλά όχι για την κοκαΐνη, έχω χάσει τριάντα κιλά μέχρι το '3. (3) Έχει αλλάξει η ψυχολογία μου, έχω έχει αλλάξει το ντύσιμο μου, έχει αλλάξει ο τρόπος σκέψης μου. Εε (4) και ποτέ μα ποτέ με οποιαδήποτε γυναίκα εε είχα ερωτική επαφή ποτέ μα ποτέ δεν έχασα επαφή μαζί της. Δηλαδή μέχρι και σήμερα ας πούμε με οποιαδήποτε να την πάρω ένα τηλέφωνο να πάμε να πιούμε ένα καφέ, δεν μάλωσα ποτέ με καμία και επειδή ήμουν εξηγημένος από την αρχή ότι «δεν θα κάνω με καμία σας σχέση δεν έχω σκοπό, θέλετε να βγούμε να πιούμε μπουκάλια έξω, να πάμε να διασκεδάσουμε να, να γαμηθούμε» ας πούμε έτσι ευθέως να στο πω να αλλά εε δεν θα μπορώ να κάνω, θέλω να ζήσω τη ζωή μου τώρα και με όλη αυτή την καλή ιστορία ας πούμε έχω γνωρίσει πάρα πολύ κόσμο, έχω κάνει πάρα πολύ ωραία ζωή και εκεί μπλέκομαι με την κόκα. (3) Το '4, το 2004 έχω δανείσει σε αυτόν το φίλο μου τον προποτζή, (3) έχω δανείσει στο φίλο μου τον προποτζή, εμπλέκομαι και λίγο με το τζόγο, αλλά ελαφριά όχι πολλά, όχι πολύ πολύ, τον έχω δανείσει 5 χιλιάδικα και γυρνάω μια μέρα

από τη Χαλκιδική σουρωμένος μαζί με ένα φίλο και δύο κοπέλες και τον παίρνω τηλέφωνο λάσπη σουρωμένος είναι ο τελικός του Euro, παίζει Πορτογαλία Ελλάδα και του λέω «Παναγιώτη τα 5 χιλιάρικά παίξτα X ημίχρονο, διπλό τελικό», δηλαδή ότι θα λήξει το ημίχρονο ισόπαλο και ότι θα κερδίσει η Ελλάδα και θα πάρει το Euro. Και εκείνος κατάλαβε ότι ήμουν πιωμένος και του λέω, μου λέει «ρε είσαι σίγουρος μου λέει;» Του λέω «δεν έχω πρόσωπο;» Και μου λέει «πως δεν έχεις ρε φίλε» μου λέει «πως δεν έχεις». Και ρίχνει το δελτίο και βγαίνει και εκείνο το δελτίο και παίρνω 25 χιλιάρικά από εκείνο το δελτίο και (.) εκείνο το δελτίο το έκανα σπίτι, ένα σπίτι που αγόρασα στην Πολίχνη, όπως ήτανε. (3) Και έχω και με πάει και ο τζόγος καλά από το 2004 και μέχρι και το 2007, με πάει καλά ας πούμε έλεγα ότι έχω 500 Ευρώ στη τσέπη μου σήμερα, θέλω να έχω 2 χιλιάρικά έξτρα από το μαγαζί. Εε και έμπαινα μέσα, πήγαινα στον Π. και έλεγα θα παίξω 100 ευρώ τώρα με KINO και δεν υπάρχει περίπτωση από τα 100 ευρώ να μην έφευγα με ένα χιλιάρικο από εκεί μέσα. Ήταν η θεά τύχη από πάνω μου πες το έτσι, την έχασα μετά φυσικά. Εε και συνεχίζω, μπαίνω μέτοχος και στο μαγαζί σε αυτό εδώ. Φεύγει αυτός ο Γ. ο [επίθετο] από μέσα, που είναι φίλος και παίρνω το ποσοστό του εγώ. Και είμαι τρία χρόνια σε ένα μαγαζί το οποίο το ποσοστό φυσικά δεν το πληρωνόμουν, το έπινα. (3) Ό,τι έπαιρνα από εκείνο το μαγαζί, θα ήταν 3 χιλιάρικά το μήνα, 5 χιλιάρικά το μήνα εγώ θα τα έπινα, θα τα έπινα, θα τα κερνούσα, δεν με ενδιέφερε και drugs εννοείται. Εε και συνεχίζω και ζω αυτή τη ζωή. (3) Χωρίς παραβατικότητα και φτάνουμε φτάνουμε στο (.) φτάνουμε στο σημείο το, εν τω μεταξύ ξέχασα να σου πω ότι το '4 αγοράζω σπίτι και πάω και μένω εκεί στην Πολίχνη, μένω μόνος μου πλέον. Εεε και ο αδερφός μου, ο αδερφός μου μένει στο πατρικό μου μόνος του, δεν έχει επιστρέψει η μάνα μου ακόμα, (.) είναι στα Γιαννιτσά. Εε (3) το '7 γνωρίζω τη γυναίκα μου. (3) Είμαι, πόσο είμαι το '7; 75 2005 είμαι 32 χρονών και έχω σχέση (.) σχέση 2 μήνες με ένα κοριτσάκι 17 χρονών περνάμε τον έρωτα μας. Γνωρίζω όμως και τη γυναίκα μου, εκείνη την πήγαινα στο σπίτι 11 η ώρα και γνωρίζω και τη γυναίκα μου, η οποία ήτανε συμμαθήτρια του αδερφού μου, ήμασταν στο Γυμνάσιο και εγώ τα είχα με την αδερφή της (3) εε στην παιδική μου ηλικία. Και (7) και έχω γνωρίσει τη γυναίκα μου και είμαστε φίλοι, κάνουμε παρέα, βγαίνουμε δεν πίνει εκείνη αλκοόλ, ούτε αλκοόλ ούτε drugs. Έχει χωρίσει και αυτή από μια σχέση που είχε 8 χρόνια που ήταν αρραβωνιασμένη και μένανε, είχαν αγοράσει ένα σπίτι με τον δικό της στο Κορδελιό και κάνουμε παρέα. Εμ (3) αυτό γίνεται τον τον Ιανουάριο του 2007; Ναι και ή μπορεί να ήταν και τον, τέλος πάντων ήταν μεταξύ Νοέμβριο 2006, Ιανουάριο 2007

κάνουμε παρέα σε αυτό το μαγαζί που είμαι μέτοχος μέσα ε και βγαίνουμε πάω αφήνω τη μικρή και μετά βγαίνω με τη Β. έξω, και συνεχίζουμε σαν φίλοι. Ε κάποια στιγμή τον Απρίλιο (3) λέω, την φυσικά της λέω ακόμα είσαι λέω πολύ πονηρή, αν νομίζεις ότι εγώ δεν κατάλαβα τι έγινε. Τον Απρίλιο είναι η αδερφή της αρραβωνιασμένη με κάποιον και θα φύγουν οι γονείς της και λέει να μείνει η Μ. ας πούμε με τον αρραβωνιαστικό της εκεί στο σπίτι στη μαμά μου, να κάτσουν μόνοι τους και εμείς να έρθω να κοιμηθώ σε εσένα στην Πολίχνη. Ε και τη λέω οκ αλλά ήξερα ότι ο σκοπός της ήταν αυτός γιατί φαινότανε. (4) Εγώ ποτέ καμία η οποία ήτανε φίλη μου το έχω κανόνα και στη δουλειά ότι δεν μπορώ, δεν θα κάνω σεξ ας πούμε με τον υπάλληλο, με μια κοπέλα που θα είχα υπάλληλο στο μαγαζί ή με μια που είμαστε φίλοι, γιατί είχα και φίλες οι οποίοι βγαίναμε από το 2000 μέχρι και το 2005 μαζί, που είχα δυο κορίτσια που βγαίναμε κάθε βράδυ και δεν είχα ποτέ την σκέψη να κάνω κάτι μαζί τους ούτε τουλάχιστον για μένα θα μιλήσω, άστο δεν ξέρω για αυτές, αλλά εγώ ποτέ, ενώ ήταν ευπαρουσίαστες, ήταν πολύ όμορφες δηλαδή αν δεν είχα αυτή τη σχέση θα ήθελα να έχω ερωτική σχέση μαζί τους, αλλά επειδή βγαίναμε έξω και ήξερα ότι αν θα γίνει αυτό θα χαλούσε όλη αυτή η κατάσταση του να έχω δύο όμορφες κοπέλες και να κυκλοφοράω έξω και να πίνουνε μαζί μου τις τεκίλες και να γουστάρουνε, και αυτές χωρίς drugs καθαρές και μέχρι το '5 κάναμε παρέα με αυτές γιατί μετά (3) 'καναν σχέση και οι δύο μόνιμες και το κόψανε. δεν μπορούσαν να βγαίνουν και με τους γαμπρούς μαζί. ((χαμόγελο))

Ερ.: ((γέλιο)).

Μ.: Τέλος πάντων και το '7 γίνεται έρχεται η τώρα η γυναίκα μου στο σπίτι εκεί, εγώ πίνω κοκαΐνη ακόμα, δεν έχω σταματήσει είμαι ακάθεκτος αλλά γενικά με το ναρκωτικό ήμουνα εε ήμουνα (3) δηλαδή μπορεί να μην έπινα ένα μήνα και δεν με στεναχωρούσε, δεν είχα τέτοια προβλήματα με το θέμα. (4) Και έρχεται στο σπίτι εκείνη την ημέρα, κοιμάται στο κρεβάτι, εγώ κοιμάμαι στο καναπέ έξω, με λέει τώρα είναι αμαρτία να κοιμηθείς εσύ εκεί, τέλος πάντων τον πρόλογο όπως είναι τον κατάλαβα της το έχω πει. Ε πάω μέσα και εντάξει δεν μπορώ να κοιμηθώ με μια γυναίκα στο ίδιο κρεβάτι και να μην γίνει κάτι ε και ξαφνικά ας πούμε πηδιόμαστε εκείνο το βράδυ του Απριλίου, του Απριλίου. Ε και έχουμε ας πούμε ρε παιδί μου τέτοια, συνεχίζουμε να βγαίνουμε έτσι τσούκου τσούκου για ποτό και για τέτοια, αρχίζει κόβεται λίγο αυτό γιατί αυτό το ξέρω ότι δεν μπορεί να συμβεί με τη σχέση σου. Πάω εγώ έξω τώρα και να πω τι ωραίο μουνί είναι αυτό και κάτσε να στείλω

κανένα σφηνάκι κείνο και το άλλο, αρχίζει χαλάει όλη αυτή η χημεία. Χωρίζω με τη μικρή, της το ξεκαθαρίζω, τελειώνει με τη μικρή αυτό. Όχι ψέματα δεν χωρίζω, συνεχίζω και με τη μικρή. Εε με τη γυναίκα μου έχουμε ας πούμε επαφές έτσι για ποτό το βράδυ και καμιά φορά ας πούμε όχι συνέχεια δηλαδή εντάξει κράτησε καμιά βδομάδα, δέκα μέρες στην αρχή και μετά έληξε, το θέμα αυτό της έντονης σεξουαλικής ζωής, και μετά συνεχίζουμε και είμαστε φίλοι, έτσι βγαίνουμε, πηδιόμαστε καμιά φορά. Εε και έρχεται ο Αύγουστος που μου λέει ότι ή θα είμαστε ζευγάρι ή δεν μπορώ εγώ λέει όποτε γουστάρεις εσύ να πηδάς από εδώ και από εκεί και την λέω εε εντάξει αφού ξέρεις τι χαρακτήρας είμαι, λέει πρέπει να πάρεις μια απόφαση ε και εκεί κάθομαι και σκέφτομαι και εγώ, κοιτάω λίγο το ημερολόγιο και λέω έχεις μια ηλικία λέω τώρα, και για σκέψου λίγο θα κάνεις παιδιά; Γιατί όποιος με ρωτούσε κάποτε μου έλεγε καλά ρε έλεγαν οι φίλοι αυτοί που παντρεύτηκαν στα 18 και στα, πότε θα κάνεις οικογένεια και τους κορόιδευα, τους έλεγα στα 33, όσα τα χρόνια του Χριστού. Και ξαφνικά κοιτάω και έρχεται εκείνη η εικόνα και λέω κάτσε είμαι τώρα εδώ. Και βλέπω λίγο, ξέρω λίγο την οικογένεια της, την αδερφή της, ότι είναι ας πούμε μια οικογένεια που είναι λίγο σφιχτή και από εδώ θα φάω και ένα πιάτο φαί, το οποίο ασχέτως που το μαγειρεύα μόνος μου, το ήξερα, αλλά θα ζήσω λίγο οικογενειακή ζωή το οποίο αυτό ήταν κάτι το οποίο μου έλειπε όλα αυτά τα χρόνια γιατί ήμουν, είχα σύμβαση ας πούμε με τα «Καλά Καθούμενα» στην Πολίχνη με το Σ., ένα μαγαζί και κάθε μέρα πήγαινα. Έδινα 10 Ευρώ και έτρωγα ας πούμε μια μερίδα φαί, σαλάτα και το νερό μου και αυτά εδώ, δηλαδή έτρωγα συνέχεια ήμουν του έξω πάρα πολύ (3) ε και το παίρνω απόφαση και λέω τώρα ήρθε η ώρα να κάνω την αναστροφή. Drugs έχω πίνω, λεφτά έχω ε γνωριμίες έχω όλη τη γη, θα κάνω και μια οικογένεια τώρα και είμαι εντάξει όλα προγραμματισμένα. Και ξεκινάω και κάνω, κάνω και ξεκινάμε φεύγουμε διακοπές μαζί και ξεκινάει από εκεί η σχέση μου με τη γυναίκα μου. Εκείνη δουλεύει πωλήτρια στο Intimissimi Calzedonia με 1.100 ευρώ το μήνα, παίρνει πολύ καλά λεφτά. Εγώ έχω το μαγαζί μου, κάνω και μια μπουγάτσα συγχρόνως απέναντι από το μαγαζί, από το συνεργείο, έχω δύο μαγαζιά, με τον αδερφό μου που εκεί τα τσουγκρίσαμε μετά, μετά από δύο μήνες ας πούμε αποφάσισε ότι εγώ δεν μπορώ να δουλεύω σε αυτό το μαγαζί. Και με άφησε μόνο μου ξαφνικά να χρωστάω (3) 23 χιλιάδικα. Και αρχίζω και βγάζω ζόρι. Αυτά είναι έχουμε φτάσει περίπου στο 2010 και αρχίζω και βγάζω ζόρι γιατί έχει γεννηθεί και ο πρώτος μου. (3) Και έχω και παιδί, και δεν κοιμάμαι και πολύ το βράδυ και έχω και τα δύο τα μαγαζιά που έχω πως θα ρεγουλάρω έχω πάθει και το

Μάρτιο του '10 και μια πνευμονία και έχω κλειδώσει και τα δύο τα μαγαζιά. Τα έχω κλειδώσει για σχεδόν δυο μήνες. Και γυρνάω πίσω και είμαι μπορεί και να είμαι στο μείον 30 με 40 χιλιάρικα με δύο μήνες που ήμουν κλειστά και ξαφνικά αρχίζω και ζορίζομαι, και εκεί αρχίζω λίγο έτσι και βρίσκω παυσίπονο τη κοκαΐνη. (5) Έχω ένα κύκλο που πίνουμε καμιά 8 με 10 άτομα που είμαστε φίλοι. Που πάλι ας πούμε το το (3) ε τη γνωριμία ας το από πού θα ψωνίζαμε ήμουν εγώ, αλλά ποτέ μα ποτέ δεν κοίταγα ας πούμε το δεν με ενδιέφερε ας πούμε μέχρι εκείνη τη στιγμή το ότι το οικονομικό ή πως θα βγάλω την κόκα μου τζάμπα. Εε(4) μου μπαίνει στο, μου μπαίνει στο μυαλό ότι θα μπορούσα να τους δίνω εγώ το προϊόν, γιατί έχω τη γνωριμία, να τους το δίνω εγώ, να τους δίνω, εγώ έτσι και αλλιώς πήγαινα και το ψώνιζα, ποτέ κανείς δεν είχε το θάρρος να πάει να πάρει. Εε και να βγάζω εγώ το δικό μου γιατί πλέον ζορίζομαι οικονομικά. Και αρχίζει και μπαίνει μια τέτοια διαδικασία. (2) Αρχίζει και μπαίνει μια τέτοια διαδικασία. (3) Εε και μπαίνοντας σιγά σιγά σε αυτό το θέμα πλέον κοιτάω μαζί με το με το γραμμάριο που θα πω την ημέρα εντάξει γιατί ο κύκλος μου ο δικός μου ήταν όλο ευκατάστατος οικονομικά. Με το γραμμάριο που θα πω εγώ την ημέρα ας πούμε ή που θα πιούνε αυτοί 20, 30, 40 γραμμάρια την εβδομάδα (.) ε δεν μπορώ να βγάλω και ένα χιλιάρικο το μήνα για να μπορώ να σβήσω και αυτά εδώ για τα οποία χρεώθηκα και μπαίνω σε αυτή τη διαδικασία και αρχίζω και μπλέκομαι και γίνομαι παραβατικός. (2) Με σκοπό όμως όχι μόνο να κάνω σπίτια πλέον και τέτοιο να αναπτυχθώ οικονομικά, αλλά να μην έχω λίγο και την πίεση της γυναίκας μου για αυτό το θέμα, και να μην, να έχω μια καλή σχέση μαζί της για να μπορώ να κάποια στιγμή, γιατί ξέρω ότι είναι άρρωστη με τα λεφτά, όχι το να έχει λεφτά, με τις υποχρεώσεις, δηλαδή με τις υποχρεώσεις τις πληρώνει μια εβδομάδα πιο μπροστά. Δηλαδή το δάνειο στην Τράπεζα της δεν το περίμενε να πάει, μια εβδομάδα το πληρώνει, το ρεύμα δεν περιμένει ποτέ να λήξει, δηλαδή την ημερομηνία που λέει επάνω θα πάει και μια εβδομάδα να το πληρώσει πιο νωρίς. Και μπαίνω μέσα σε αυτή τη φιλοσοφία γιατί τον αγαπάω τον άνθρωπο μου και θέλω να είμαι καλά απέναντι του και λέω ότι εε εφόσον με έχει τυφλή εμπιστοσύνη και ξέρει ας πούμε ότι (.) εε το ότι δεν θα φύγω και θα πάω να ξενοπηδήξω, αλλά ξέρει ότι δεν θα κάνω κάτι παραβατικό, δηλαδή δεν το έχει στο μυαλό της ποτέ, δεν έχει άποψη για το ότι τι γίνεται. Ε ναι μεν ξέρει ότι πίνω, αλλά δεν θέλει να το ακούει. Και δεν έπινα και μπροστά της και στο σπίτι μου ε και μπαίνω σε αυτή τη φιλοσοφία τσούκου τσούκου και αρχίζω και ξεχρεώνω, αρχίζω και πληρώνω κάθε μήνα ένα χιλιάρικο, ας πούμε πάω και πληρώνω τις αυτά που έχουν

μαζευτεί. Εε (4) και κάποια στιγμή περίπου γεννιούνται το '12, όχι κάποια στιγμή, το '12 γεννιούνται τα δίδυμα, έρχονται και άλλοι δύο. (3)Εε το 14 απολύουν τη γυναίκα μου από τη δουλειά και ξαφνικά είμαι, έχει στεγαστικό δάνειο εκείνη. (2) Εγώ εκεί αρχίζω λίγο και τα έχω κάνει λίγο σκατά για το θέμα ότι το 1 γραμμάριο στην ημέρα μου γίνεται 2, και το κάθε γραμμάριο κάνει για εμένα κάνει 100 Ευρώ, τα δύο γραμμάρια κάνουν 100 Ευρώ και κάθε μέρα θέλω 100 Ευρώ για το πιόμα μου. Ναι μεν στο μαγαζί παράγω πλέον, αλλά δεν παράγω αυτό που πρέπει να παράγω γιατί με γεμάτο το κεφάλι ναι μεν έχεις την ευχέρεια του λόγου, αλλά το νου σου το έχεις μέσα πότε θα ηρεμήσεις για να πας να πιεις και καμιά γραμμή. Και πλέον αρχίζω και αρρωσταίνω με αυτό το θέμα. (3) Εε (3) τραβάω μια τσατίλα και το κόβω τελείως από το '13 μέχρι το '15, δεν πίνω. Μπορεί να έχω ένα γραμμάριο μέσα στο συρτάρι μου και το κρατάω έξι μήνες, να μην το ακουμπάω. Το θέμα είναι ότι εε (3) το θέμα είναι ότι το '12, που γεννιούνται τα δίδυμα και το '10 και μετά που αρρώστησα άρχισε η μπουγάτσα και έμπαινε μέσα και με έχει αφήσει ο αδερφός μου με τα χρέη και αρχίζουν και γίνονται όλα αυτά και έχω κλείσει και 2 μήνες τα μαγαζιά και η μπουγάτσα τέτοιο και εγώ δεν θέλω να το παραδεχθώ ότι πρέπει να την κλείσεις (2) την ημέρα που γυρνάς από την πνευμονία και από αυτό που έπαθα και ήμουνα άρρωστος να το κλείσω και να το παρατήσω. Και με έχει πιάσει ο εγωισμός μου ότι αποκλείεται γιατί όταν ξεκίνησε και για δύο χρόνια το μαγαζί έκανε, έκανε στο δωρο συνοικιακά έκανε 150 Ευρώ την ημέρα, δηλαδή έβγαζε 4.500 Ευρώ το μήνα αυτό το μαγαζί με 2.000 Ευρώ έξοδα. Δηλαδή έπαιρνα 1.500 Ευρώ και δεν μπορούσα να το παραδεχθώ ότι το μαγαζί ας πούμε ότι πλέον δεν είχε άλλη ζωή και το κρατούσα και χρεωνόμουνα (.) Και φτάνω, το κλείνω το '12 χρεωμένο και εγώ πλέον. (2) Ε και αρχίζω και το κόβω ας πούμε γιατί γεννιούνται και τα δίδυμα και φτάνω περίπου το '12, το '13 ναι το κόβω και το μέχρι το '15, το '14 χωρίζω με τη γυναίκα μου και αρχίζω και φτύνω αίμα ας πούμε γιατί δεν μπορώ να ανταπεξέλθω σε όλα αυτά (2) ε και φτάνω στο σημείο το '15 ας πούμε γιατί τρώω ζόρικα απ' το σπίτι και έχεις και τώρα παιδιά και αυτά το χρέος θα τα κληρονομήσουν τα παιδιά σου. Και τι θα γίνει με τη ζωή τους, εν τω μεταξύ δεν τους στερώ κάτι, δηλαδή ζούνε βασιλικά στο σπίτι θέλουμε σάντουιτς κάθε μέρα, ναι, θέλουμε διακοπές το καλοκαίρι 20 ημέρες τα πάντα δεν έχουνε πρόβλημα απλώς οι υποχρεώσεις πρώτα έβαζα ας πούμε τα (.) τα κοινωνικά και μετά έβαζα τις υποχρεώσεις. Εε και φτάνουμε, φτάνουμε κάποια στιγμή στο '15, έρχεται ένας από αυτούς που έπαιρνα ας πούμε τέτοιο, που έχουμε κόψει από το '13 μέχρι το '15 και έχουμε μαλώσει κιόλας και του λέω δεν θέλω να σε

ξαναδώ και έρχεται και μου, έρχεται στη γειτονιά και μένει του λέω εγώ είμαι καθαρός δεν πίνω. (3) Και μου λέει και εγώ είμαι καθαρός δεν πίνω. Ήταν στη φυλακή για φόνο αυτός στην Αλβανία. Και (3) εντάξει έρχεται νοικιάζει δίπλα από εμένα από το μαγαζί μένει, μένει έρχεται ξαφνικά μετά από κανά 2 μήνες, με λέει έλα να σε κεράσω μια γραμμή και του λέω δεν θέλω να πω ε και δεν θέλω να πω και αρχίζω και τον βλέπω, ξέρω ότι κάνει δουλειές γιατί αυτός είναι ο τρόπος ζωή του. (3) Και μπαίνω στο ας πούμε στο τρυπάκι ότι να ξανά ξεκινήσω αυτό. Έχω τις γνωριμίες στο ότι αν θέλω να κάνω κάτι το οποίο χωρίς να φαίνομαι και ξεκινάω και κάνω αυτό για να αρχίσω να δίνω πάλι λεφτά και να πίνω και μπαίνω σε αυτή τη διαδικασία και εκεί αρρωσταίνω, αρρωσταίνω γιατί ήρθε κάτι το οποίο τα παλιά τα χρόνια το πληρώναμε πολύ ακριβά και ήταν πες σαν να ήταν απωθημένο για αυτό την ποιότητα της κοκαΐνης και έρχεται αυτό και (3) παθαίνω κοκομπλόκο. Και αρχίζω και τα (2) πώς να στο πω, δεν με ενδιαφέρει η γυναίκα μου, δεν με ενδιαφέρουν τα παιδιά μου πραγματικά, όχι ότι δεν, είμαι με τους παιδικούς, με τους γιατρούς με όλα, αλλά είμαι τυπικά για το λόγο ότι είμαι μπαμπάς. Εε την γυναίκα μου δεν θέλω ούτε καν να τη βλέπω. Δεν με ενδιαφέρει γιατί αρχίζει πλέον το πρόβλημα το οποίο έχει με το να ασχολείται με το τι θα κάνουμε με το οικονομικό. Εγώ το πίνω και δεν με ενδιαφέρει τι θα λέει εφόσον σε έχω οτιδήποτε θέλεις για το σπίτι ή για εσένα είναι πληρωμένο (.) δεν θα σου δώσω σημασία. Και το αν δεν θέλεις εε και την εε ας πούμε και λόγω αυτής την (.) δεν είχαμε και επαφή σεξουαλική. Και με πιάνει εμένα μια μέρα η μούρλα και αρχίζω, ανοίγω όπως σου είπα από την αρχή ποτέ δεν χάλασα παρτίδες με καμία και αρχίζω και εμπλέκομαι πάλι με εκείνο τον κύκλο με τις γυναίκες που με το πióμα (2) και με αυτά. Και βγάζω το σεξ μου με αυτές. Το πióμα μου και την παραβατικότητα με το άλλοινα. Και γενικά κάνω μια τέτοια ζωή πολύ δύσκολη. (5) Και φτάνω να ζω με αυτόν τον τρόπο, να κάθομαι και στο μαγαζί κανά δυο βράδια συνεχόμενα μαζί, και να κάθομαι να δουλεύω το πρωί, γιατί ήμουν τόσα τσιταρισμένος από την κοκαΐνη που δεν με έπαιρνε ύπνος. Πήγαινα το πρωί ας πούμε 7 η ώρα στο σπίτι, ετοιμάζαμε τα παιδιά, τα πηγαίναμε 8 η ώρα στο σχολείο και ξαναγυρνούσα στο μαγαζί και μου μουρμούραγε και την έλεγα ότι «θες να πεις πες το άμα θέλεις να κάτσεις κάτσε, άμα δεν θέλεις μην κάθεται». Εε (3) και φτάνω τον Μάρτιο του '17 να κάνω μια δουλειά να πάρω 40 χιλιάδικα και να ξεχρεώσω. (2) Όλα ότι έχω και δεν έχω και να πω ότι είναι και η τελευταία από μέσα μου δεν ξέρω αν θα ήταν πραγματικό. (2) Ε την έχω οργανώσει τόσο καλά γιατί (2) δεν υπήρχε ούτε μία στο εκατομμύριο να γινότανε στραβή (.) από τη δικιά μου την πλευρά και την κάνει

τη στραβή ο αυτός ο πρώην φίλος μου, συγκατηγορούμενος μου ή αυτός που πήγα μαζί φυλακή. Και πάει από εκεί που ήταν τα πράγματα και ήταν να τα πάρουνε κάποιιοι και να τα στείλουνε στο εξωτερικό, να πάει να πάρει κάτι για τον εαυτό του και να τον μαγκώσουμε και να πάρει και εμένα η μπάλα. Και να πάω, να κάνω 15 μήνες κάγκελο. (7) Και 13 Μαρτίου του '17 μπαίνουνε στο μαγαζί μου και με παίρνουνε. (3) Και μέχρι τις (4) πάω στα Διαβατά, (.) πάω στη Βέροια, έρχεται η Βέροια με παίρνει. Πάω στα Διαβατά και πλέον (.) από εκεί που κάπνιζα τρία πακέτα την ημέρα ας πούμε λόγω της κοκαΐνης είμαι αναγκασμένος να καπνίζω 1. Είμαι αναγκασμένος να μου δίνει λεφτά ο μπαμπάς μου,(3) να χάσω την επαφή με τα παιδιά τελείως που μου ήταν, για εμένα ήταν και καθαρός ειδικά ας πούμε γιατί 13 Μαρτίου του '17 ήτανε (3) όχι 13 ήταν Δευτέρα εε 12, 11, 10 Μαρτίου του '17 ήταν η τελευταία φορά που ήπια. (2) Και φτάνω μπαίνοντας στη φυλακή και αρχίζω και θέλω να είμαι καθαρός και θέλω τέτοιο και βγάζω κάτι φρίκες στην αρχή. (3) Εε νιώθω τη γυναίκα μου να με τιμωρεί.(2) Να έρχεται να μου λέει θα πρέπει να πάρουμε διαζύγιο και (4) να τηλεφωνώ να δω τα παιδιά να μου λέει είσαι τρελός δεν υπάρχει περίπτωση να τα φέρω στη φυλακή τα παιδιά, ξέρω, ξέρουνε, είπαμε ότι είσαι στη Γερμανία. Και όλο αυτό το κρατήσαμε από το Μάρτιο μέχρι τον (.) Αύγουστο, Σεπτέμβριο που είπαμε ότι θα κλείσω το εξάμηνο και ότι μπορεί να έκανα αίτηση αποφυλάκισης και να έπιανε, που δεν έπιασε ποτέ. Και αρχίζω και βάζω φρίκες, δουλεύω πάλι και μέσα στη φυλακή από τον πρώτο μήνα για να γράφω μεροκάματα και λόγω των γνωριμιών μου γιατί εκεί μέσα είχα τρεις τέσσερις δεσμοφύλακες που ήταν πελάτες από το μαγαζί, μόνο από το συνεργείο, όχι σχέση με ναρκωτικά. Ε με βολέψανε και έγινα υπεύθυνος σε ένα κυλικείο υπαλλήλων, δεν ξέρω αν έχεις πάει φυλακή ποτέ;

Ερ. ((κατάφαση κεφαλιού))

Μ. Στο κυλικείο των υπαλλήλων ήμουνα υπεύθυνος, δηλαδή δεν έμπαινα στις ακτίνες, ήτανε μια θέση η οποία μου έδωσε το δικαίωμα (.) να μην μπω στο πνεύμα της φυλακής καθόλου, σηκωνόμουνα 6:30 το πρωί, πήγαινα άνοιγα το κυλικείο και σχολούσα στις 9:30 το βράδυ που τα ωράρια της φυλακής είναι ανοίγουν 8 και τέταρτο ανοίγουν οι πόρτες για βγαίνουνε για προαύλιο και τέτοια και έξω, 12 και τέταρτο ξανακλείνουνε οι πόρτες για μέσα και ανοίγει στις 2 και τέταρτο μέχρι τις, μέχρι τις 7 και τέταρτο. Είχα το δικαίωμα να περπατάω παντού σε όλη τη φυλακή μέσα ελεύθερα, να μην περπατάω στις ακτίνες δηλαδή με τους κρατούμενους, που

εμένα με έβγαζε φρίκη αυτό. Εε (2) εκεί βρήκα πάρα πολλούς γνωστούς μέσα όταν πήγα. Βολεύτηκα, την πρώτη εβδομάδα ήταν φρικαλέα η κατάσταση. Γιατί ήμουν σε ένα θάλαμο οι οποίοι ήμασταν 10 άτομα (2) μέσα σε ένα θάλαμο με μια τουαλέτα, εγώ ξέρεις ήμουν λίγο με τις τουαλέτες και με τα μπάνια μου και με αυτά εδώ ήμουν άρρωστος. Δηλαδή πάω τουαλέτα και μετά πάω πλένομαι. Ε (2) δεν κάθομαι, σιχαίνομαι κάνω ράνω είχα τέτοια κατάσταση και ξαφνικά μπλέκομαι σε μια τουαλέτα που είναι 10 άτομα μαζί και από τους 10 οι 5 είναι πρεζόνια (2) και έχουνε κάνει και 2, 3 άλλες φυλακή. Που εμένα δεν με αγγίζει αυτό γιατί (2) ήξερα πάρα πολύ κόσμο και απ' έξω και από μέσα και τους πήραν τηλέφωνο και τους ενημερώσανε ότι θα έρθει κάποιος άνθρωπος ο οποίος είναι δικός μας, και είναι αρσενικός στη φυλακή ας πούμε, δεν έχει θέμα ούτε με, δεν έχει ρουφιανέψει κάποιον, ούτε έχει κάνει κακό έξω σε κάποιον από αυτού του είδους τον κύκλο. (2) Και φτάνει στο σημείο να μείνω σε αυτό το δεκάρι για μια εβδομάδα μέχρι να έρθουν τα χαρτιά μου, γιατί ο νόμος λέει έτσι εκεί. Θα έρθουν τα χαρτιά σου να διαβάσουν τη δικογραφία σου για να μπορείς να μπεις κάπου σε κάποιο να είσαι καλύτερα, δεν μπορείς να είσαι ρουφιάνος ή να έχεις κάνει κακό έξω ή να είσαι βιαστής και να μπεις κάπου. Εε και (.) έχει ένα κελάκι πιο μικρό, το οποίο είναι το 1/4 από αυτό που είμαστε οι δέκα, αλλά είναι για τέσσερα άτομα και μπορεί να είναι πολύ μικρό αλλά δεν με στεναχωρεί γιατί είναι, είναι λίγοι και λίγοι άνθρωποι εκεί μέσα και είναι (2) και σεβάσμοι για εκεί μέσα, δεν δηλαδή δεν θα τους μπει κανένας μέσα ούτε να τα πράγματα σου να πειράξει ούτε τίποτα. Εκεί μέσα είναι ένα παιδικός μου φίλος, (2) τον οποίο τον έχουν πιάσει και αυτόν για κοκαΐνη, για μιλάμε όμως για 4 1/2 κιλά. (3) Ένας άλλος πελάτης μου και πιτσιρικάς από το μαγαζί, που δεν το συμπαθούσα πολύ (2) και το ήξερε και ένας παππούς για κάτι αρχαία. Και έρχεται έρχεται τα χαρτιά μου και με παίρνουνε εκεί μέσα (.) και πάω σε αυτό το μικρό και (2) φεύγει ο παππούς, φεύγει ο άλλος με μεταγωγή ο πιτσιρικάς, και μένω εγώ με αυτόν τον παιδικό μου φίλο και (2) έχω εκεί μέσα έναν Αρμένιο, ο οποίος είναι ο υπό διεύθυνση. (2) Υπό διεύθυνση εννοώ ότι στη φυλακή κάνει κουμάντο ένας, πέρα από τον αρχιφύλακα ένας κρατούμενος, ο οποίος αυτή τη στιγμή είναι ένα Ρώσος, ο οποίος είναι πολύ γνωστός. Και αυτός επειδή είναι μεγάλος και έχει σκλήρυνση κατά πλάκας έδινε εντολή σε αυτόν τον Αρμένιο, τον γνωστό μου από τη γειτονιά τον ξέρω από παιδί μικρό παιδί να κάνει κουμάντο όλη τη φυλακή. Έρχεται πρώτα αυτός και έρχεται και ένας ακόμα και φεύγει και ο παιδικός μου φίλος και μένω εγώ με αυτούς τους δύο τους Αρμένιους μέσα τους οποίους τους συμπαθούσα, γιατί (2) ε τον έναν τον ήξερα

από μικρό παιδί και με αγαπούσε πάρα πολύ και με πρόσεχε εκεί μέσα και δεν τολμούσε κανένας γιατί η θέση κάτω εκεί ήτανε δεν είναι καλή για μέσα στη φυλακή, να είσαι υπεύθυνος στο κυλικείο, εξυπηρετείς τους μπάτσους θεωρητικά. Αλλά επειδή ήξερε τι άνθρωπος είμαι, δηλαδή εκεί μέσα δεν τολμούσε κανένας ούτε να με ακουμπήσει, δηλαδή σκέψου ότι φορούσα πικάτσου μπλούζες ας πούμε και τριγυρνούσα μέσα στη φυλακή και με λέγανε «τι κάνεις ρε φίλε;» Να μην σας νοιάζει με τίποτα τι κάνω εγώ, δηλαδή έχει νόμους εκεί πως θα κινηθείς (2) ε που και οι δύο οι Αρμένιοι αυτοί ήταν είχαν από δις ισόβια για φόνους. Κοιμόμουν με αυτούς τους ανθρώπους ε κοιμόμουν με αυτούς τους ανθρώπους 9 μήνες, είχα τα παιδιά μου επάνω φωτογραφία, είχα τα πράγματα μου και δεν τολμούσε κανένας και το βράδυ που θα γυρνούσα θα καθόμουν και θα μιλούσαμε μία ώρα, γιατί ήμουν πλέον νεκρός και ήμουν σίγουρος ότι θα κοιμηθώ και θα ξυπνήσω το πρωί και θα είμαι καλά με αυτούς τους ανθρώπους δηλαδή δεν με στεναχωρούσε. (3) Με τα πολλά ή με τα λίγα ήρθε το, ήρθε το πρωτόδικο μου, το πήραμε αναβολή το Μάιο. Ταλαιπωρήθηκα πολύ με τη γυναίκα μου όμως γιατί μέχρι να φτάσω και να βγω, έλεγα ότι όταν θα βγω θα την τσιμεντώσω και θα την πετάξω στον αέρα να () τέτοιο μίσος έβγαλα μέσα μου. Γιατί με έκανε πάρα πολλά εκεί πέρα και αντί να έρθει και να με δίνει δύναμη, ερχότανε και με ρήμαζε. (3) Και δεν σκέφτηκα το πίομα ποτέ, δεν με ενδιέφερε να πιω. Με ενδιέφερε ότι πλέον είχα μπει στη φιλοσοφία ότι έτσι όπως φέρεται εμένα φέρεται και τα παιδιά και επειδή δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει σίγουρα αυτή την κατάσταση γιατί ήταν πάρα πολύ δύσκολη ήμουν σίγουρος τι θα αντιμετωπίσω και τι θα βρω στα παιδιά μου όταν θα γυρίσω, τα οποία τα ζω τώρα και τα βιώνω και προσπαθώ με νύχια και με δόντια μονόπλευρα, γιατί δεν είναι συνεργάσιμη μαζί μου (3) να μπορέσω να φέρω τα παιδιά μου στη φυσιολογική τους κατάσταση και μου είναι πολύ δύσκολο. Φυσικά το (3) η απεξάρτηση για εμένα είναι κάτι το οποίο (.) ουσιαστικά ακόμα το ψάχνω. Γιατί δεν πίνω έτσι και αλλιώς αλλά δεν σημαίνει ότι επειδή δεν πίνεις δεν θα ξανά πιείς. Αλλά τώρα τη μέρα που μιλάμε σήμερα το πιο σημαντικό μου είναι να (.) να χτίσω αυτά τα παιδιά για να μην όταν φτάσουν και φτάσουν στη δικιά μου την ηλικία στην παιδική να μην φάνε τα βιώματα που έφαγα εγώ (2) και να μην έχω ένα παιδί 15 χρονών που μπορεί να αντιληφθώ ότι καπνίζει ή πίνει τίποτα και να μην μπορώ εεε να τον ελέγξω. Μου είναι δύσκολο (.) και εκείνο πάλι να γυρίσει σε εμένα πάνω και να πει ότι (2) εε τι ήτανε ο μπαμπάς για να είναι και τα παιδιά. ‘Η αυτό που λέει αμαρτίες γονέων παιδεύουσι τέκνα εγώ θέλω να το σπάσω αυτό, αλλά παλεύω μόνος μου, δηλαδή δεν έχω (3) βοήθεια από τον

άνθρωπο μου για αυτό το θέμα και ενώ νιώθω ότι την ενοχλεί ότι εγώ μιλάω ήρεμα. (2) Και προσπαθώ με το λόγο ασχέτως αν το στομάχι μου σφίγγει, όταν μιλάω σε ένα παιδί και δεν με ακούει, δεν με καταλαβαίνει, (.) όχι δεν με καταλαβαίνει, δεν με ακούει και δεν μου δίνει σημασία, σφίγγει το στομάχι μου αλλά το προσπαθώ (.) εδώ και σχεδόν 9 μήνες που είμαι έξω. (5) Αυτά, τι άλλο να σε πω, θα ήθελες κάτι άλλο να ακούσεις;

Ερ. Όχι, ε 2 - 3 ερωτήσεις να κάνω λίγο. Εε το ότι ξεκίνησες ουσιαστικά με το τσιγάρο και μετά με την κόκα κατάλαβες ποτέ ίσως γιατί συνέβη αυτό;

Μ. Ναι. (3). Θα πω ότι ξεκίνησα με τη βενζίνη στα 13 μου περίπου.

Ερ. Σωστά.

Μ. Ε τη βενζίνη, κάθε ναρκωτικό ήταν με τη παρέα την οποία θα έκανα,(2) τη βενζίνη την ξεκίνησα γιατί με αυτούς που έκανα παρέα που δεν δεν, πίνανε βενζίνη και ήταν κάτι που ήμασταν πολύ μικροί για να αγοράσουμε ναρκωτικά εε και η βενζίνη τη πωλούσαν στο ψιλικάτζιδικο και τη παίρναμε και τη βάζαμε στο μανίκι και μυρίζαμε και γεμίζαμε το κεφάλι μας. Ε στο στα χάπια πήγα μετά γιατί η επόμενη παρέα ήταν αυτή αλλά επειδή ήτανε, εγώ πάντα κοιτούσα την τη φυσιογνωμία μου. Αλλά επειδή με πιάσανε πολλές φορές και με είπανε μαλάκα είσαι μαστουρωμένος, πως είσαι έτσι γιατί και το υπνοσεντον και το (Αρντάν), ειδικά με το (Αρντάν) έβγαζα φρίκες μεγάλες (.) και με το (υπνοσεντόν) με έπιανε κλεπτομανία και εγώ δεν είμαι τέτοιος άνθρωπος και δεν ταίριαζε ας πούμε στο πετσί το δικό μου και θα σου πω ρε Δήμητρα ότι όταν τα έκοψα, για 6 μήνες έπινα κόκα κόλα και με έκανα κεφάλι. (2) Εε και όταν ας πούμε δοκίμασα τσιγάρο, το τσιγάρο ήτανε κάτι που ήτανε εε η Τρίτη μου παρέα, (2) το οποίο δεν το θεώρησα ποτέ ας πούμε γιατί το τσιγάρο ήτανε κάτι που μου έφερνε γέλιο, γελούσαμε (.) και ενώ όλα τα άλλα ας πούμε ήτανε μου προκαλούσαν κατάθλιψη. (3) Εε και το τσιγάρο, τότε δηλαδή εκείνη την εποχή ε (3) που έπινα χόρτο, το χόρτο ήταν σε μια κατάσταση που θα το έπινες και θα ήσουνα καλά. Το 1997 αντιλήφθηκα πλέον ότι δεν κάνει, γιατί είναι με κάνει, μου δημιουργεί πάλι την κατάθλιψη, να μην είμαι ευτυχισμένος με αυτό που πίνω, να μου δημιουργεί σκέψεις τις οποίες δεν τις θέλω και το παράτησα. Και το έκανα πολύ αραιά, όταν ερχόταν κάτι καλό δηλαδή έκανα επιλογή. Και τη κοκαΐνη θα σε πω ότι πιστεύω ότι ήτανε πιστεύω ότι το λέω εδώ και στις ομάδες ότι το κάθε ναρκωτικό ταιριάζει στον κάθε άνθρωπο. (2) Αυτός που θέλει να επαναλαμβάνει τις μαυρίλες του μέσα και να

ζει μέσα σε αυτή την (2) ενοχική κατάσταση του τι κάνανε για αυτόν και τι έχει κάνει αυτός για κάποια πράγματα στη ζωή του ε θέλει αυτό. Εγώ είμαι χαρακτήρας ο οποίος όλο αυτό τη χρήση την ξεκίνησα για να τιμωρήσω τους γονείς μου. (3) Γιατί λέω θα το μάθουν κάποια στιγμή και εγώ θα πίνω και «δέστε τι κάνατε, κάνατε ένα γιο ναρκομανή». Έτσι το ξεκίνησα (3) έτσι έφτασε κάποια στιγμή και με πέρασε υποσυνείδητα στο μυαλό ότι (.) σας γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια και να θα με πιάσουμε εσείς φταίτε. Μετά όμως με γύρισε ακριβώς αντίθετα το μυαλό και είπα ότι πως θα γίνει να χτίσω μια αυτοκρατορία και να σας αποδείξω ότι εσείς είστε μαλάκες γιατί εγώ είχα (.) ε το μέλλον μου ήταν διαφορετικά γραμμένο και εσείς μου το χαλάσατε και θα σας αποδείξω ότι χωρίς να έχω παπούτσια στα πόδια μου, θα μπορώ από ξυπόλητος να φτιάξω κάτι πολύ μεγάλο και μόνο η κοκαΐνη μπορούσε να σου δώσει τέτοια δύναμη, (.) ούτε το χόρτο, (.) ούτε η ηρωΐνη, ούτε τα LSD, ούτε τα ecstasy, ούτε τα χάπια. Ήταν για εμένα το ναρκωτικό το οποίο μου επέτρεπε να κάνω 5.000 πράγματα μαζί, να έχω την ευχέρεια του λόγου και να μπορώ να σε πουλήσω σαπούνι για κινητό, 'όπως κάνουν οι τσιγγάνοι'. Να σε πείσω ότι αυτό δεν είναι σαπούνι, είναι κινητό (2) ασχέτως που αυτό το χάρισμα μπορεί να είναι έμφυτο μέσα σου με την κοκαΐνη ήταν πολύ πιο έντονο. Η (2) και θα πω και κάτι που το έχω πει και μέσα στις ομάδες όλα τα καλά χαρακτηριστικά τα οποία έχεις σε μια ουσία την οποία θα την ερωτευτείς, θα στα πάρει πίσω όλα, θα σε ρίξει στην αρχή και (2) μετά θα στα δίνει πίνοντας την (.) ειδάλλως δεν θα τα έχεις (.) μέσα στη χρήση, είτε είναι ευχέρεια του λόγου, είτε είναι του σεξ, θα στα αφήσει όλα να στα δίνει αυτή όπως θέλει, κοινώς έχεις πώς να στο πω έχεις αφεντικό πάνω από το κεφάλι σου, κάνει κουμάντο για εσένα το τι θέλει να σου δώσει. Θέλεις να βγεις να πιείς ποτό, τώρα βγαίνω και πίνω, μπορώ να πιω 2 3 4 ποτά αλλά δεν θα (.) δεν θα το συνοδεύσω, τότε έπινα 1 -2 μπουκάλια αλλά ήξερα ότι δεν θα με πιάσουν γιατί θα πίνω κοκαΐνη. Και τι θέλεις να βγεις έξω, ωπ θέλεις να βγεις έξω, θα ετοιμάσεις είχαμε τα γκατζετάκια μας ας πούμε για να κυκλοφοράμε έξω γιατί δεν μπορούμε να πηγαίνουμε στο () και να σπάμε. Είχαμε τα γκατζετάκια μας, κάναμε όλη την ιεροτελεστία στο σπίτι να είμαστε έτοιμοι (.) ε και θα βγαίναμε έξω οργανωμένοι γιατί πάμε να πιούμε κοκαΐνη, όχι να διασκεδάσουμε γιατί για να διασκεδάσουμε πρώτα θα πρέπει να ξεκλειδώσεις αυτό, για να μπορείς να συνεχίσεις. (2) Και επομένως αυτό με έκανε η κοκαΐνη ήταν ένα ένα ναρκωτικό το οποίο θα μπορούσε να με κάνει αυτό που ήθελα να χτίσω απέναντι για να δείξω και στον εαυτό μου αλλά και στους δικούς μου, οι οποίοι ποτέ δεν πίστεψαν σε εμένα, 'αυτό το πράγμα'. Και για αυτό είπα ότι στον κάθε ένα

ταιριάζει αυτό, κάποιος θέλει να συνεχίσει να προβληματίζεται και να κλαίει μέσα του για το τι έχει, τον έχουν κάνει οι γονείς του ή να σκέφτεται κάτι που θέλει να πει και δεν μπορεί και να κάθεται σε κάτι κατασταλτικό, κάτι που θα τον φέρνει μια παραίσθηση, γιατί η κοκαΐνη δεν είναι παραισθησιογόνο, δεν έχεις παραίσθηση. Εε έχεις πολύ καλή διάθεση. (5) Κάθε άνθρωπος νομίζω ότι η ουσία του ταιριάζει και αν πώς να στο πω (2) έχει το, όχι το, (2) έχει το ζωάκι του επάνω που τον περιμένει. Κάθε ουσία είναι κάτι το οποίο ταιριάζει στον καθένα, δεν ταιριάζει σε όλους το ίδιο ναρκωτικό, εμένα μου ταίριαξε εκείνη, ίσως και για τον τρόπο ζωής που έκανα ίσως δεν μου επέτρεπε να πω, να συνεχίσω να πίνω χόρτο και να πηγαίνω, γιατί εμένα το χόρτο ας πούμε με χαλούσε, με χαλούσε λέγοντας ότι μετά από κάποιο σημείο ντάγκλαρα και δεν και να σβήνω και να είμαι με ανθρώπους που έχουνε μαγαζιά ή με είχαμε ηθοποιούς, είχαμε τραγουδιστές, είχαμε πολύ καλή σχέση, είχα κάνει μεγάλο κύκλο. Και δεν μπορούσα να κάθομαι με αυτούς τους ανθρώπους για αυτό το λόγο, δηλαδή ήτανε όλο ήτανε ζωγραφισμένο.

Ερ. Μάλιστα. Εμ πως το βλέπεις όλο αυτό που έχεις περάσει στο σήμερα;

Μ. Πώς το βλέπω όλο αυτό; Θα πω μια κουβέντα η οποία μπορεί να είναι αισχρή ας πούμε, δεν το μετάνιωσα (2) τη χρήση. Μετάνιωσα την παραβατικότητα. Και θεωρώ τον εαυτό μου κορόιδο που δεν ενώ μπορούσα και έκοβα για 2 και 3 χρόνια και όντως μέσα μου είχα τη δύναμη να μην επιλέξω, να μην επιλέξω να πω ηρωίνη, που δεν επέλεξα ποτέ στη ζωή μου, δεν μπόρεσα να κάνω την επιλογή μεταξύ της χρήσης και της παραβατικότητας. Και δεν μπόρεσα δηλαδή για το 8 που μετανιώνω ότι (2) να κρατήσω τον τρόπο σκέψης μου το ή την αυτοπεποίθηση που είχα μέσα μου (.) έστω και κάποιες φορές δημιουργημένο από τη χρήση, απέναντι σε ανθρώπους που με επηρεάζανε και με ρίχνανε τόσο πολύ και πήγαινα και έκανα αυτό το πράγμα.

Ερ. Το κίνητρο για να έρθεις στο πρόγραμμα;

Μ. Το κίνητρο για να έρθω στο πρόγραμμα. Εε μπαίνοντας μέσα στη φυλακή (.) εννοείται ότι έκοψα. Ξεκίνησα για το θεαθήναι και για τα χαρτιά να πάω στο ΚΕΘΕΑ, ήμουν μέσα στο ΚΕΘΕΑ. Εε όχι μέσα ήμουν στο συμβουλευτικό σταθμό μέσα στη φυλακή ΚΕΘΕΑ και στην α' και στη β' φάση για 14 μήνες, γιατί δεν μπορούσα να μπω κοινότητα, όταν είσαι υπόδικος, ασχέτως από αυτό ήταν θεωρία δικιά τους, γιατί πήγανε η πρώτη φουρνιά και τους εστείλανε έξω με όρους στο πρόγραμμα. Και δεν το θέλανε αυτό μάλλον. Εε η γυναίκα μου με πίεζε και μου έλεγε

έχεις πρόβλημα και είσαι άρρωστος και πρέπει να πας και θα μας πουλούσε το σπίτι, κάτι τέτοια που την είπαν κάτι ψυχολόγοι, που πήγε στο Δήμο και «δεν το έκανες» μου λέει «αλλά θα το έκανες». Και βγαίνοντας θα έπρεπε να δείξω καλό χαρακτήρα για να μπορέσω να πω ότι, (3) να μπορέσω να πω ότι (2) όντως αυτά που μου λες εγώ είμαι μαζί σου και θέλω να συνεχίσω να είμαι μαζί σου για να μεγαλώσουμε τα παιδιά μας και ίσως να βρούμε κάποια γέφυρα επικοινωνίας στη διάρκεια. Πριν έρθω στο πρόγραμμα, βασικά βγαίνοντας από τη φυλακή πήγα κατευθείαν στο ΚΕΘΕΑ έξω στο συμβουλευτικό. Απλώς επειδή όταν μου είπαν ότι θα πρέπει να έρθεις εδώ να μείνεις 2 βδομάδες ή 3 και εγώ βγήκα από τη φυλακή και θα πάω να μείνω 2-3 βδομάδες μέσα και θα φύγω πάλι από τα παιδιά; Με έσφιξε. Και μετά μου είπαν για το 9 - 9 ας πούμε για κανένα 8μηνο, που δεν θα μπορούσα να το τηρήσω εγώ αυτό και επειδή εδώ ήταν ο κουμπάρος μου και αποφοίτησε, πήρα και από εδώ χαρτί όταν ήμουν στη φυλακή αν με δέχονται σε περίπτωση που αποφυλακισθώ. Επέλεξα να έρθω στο ΑΡΓΩ. Ξεκίνησα στην αρχή για το θέμα του, (2) ξεκίνησα στην αρχή για το θέμα ότι θέλω να φύγω λίγο μέσα από το σπίτι, από τον Ιούνιο μέχρι και το Σεπτέμβριο που ανέβηκα εδώ, κλειδωμένος. (3) Σπίτι, σπίτι, σπίτι, σπίτι, μόνος έξω καθόλου. Και έρχοντας εδώ ξαφνικά είδα ότι, ήρθα για τον εαυτό μου, βγήκα έξω, έτσι το έβλεπα. Ε και στη διάρκεια, μπαίνοντας στις ομάδες μέσα (.) ε αντιλήφθηκα ότι (4) δεν παίρνω βοήθεια, ότι δίνω βοήθεια, και μου είναι πολύ σημαντικό εμένα αυτό, (3) το ότι έκανα αλλαγή στον εαυτό μου και αυτόνα που τον είχα υπό, που έπινε ηρωίνη, τους ηρωινομανείς τους είχα πολύ υπό, δεν ήθελα ούτε να τους βλέπω, δηλαδή τον έβλεπα τον άλλο στο δρόμο και τον έλεγα, «πως είσαι; ένα μέτρο πίσω, μην με πλησιάζεις καν». Κάθομαι και συζητάω με ανθρώπους που κάνουν αυτή τη χρήση και δέχομαι τον εαυτό μου μέσα σε αυτό το σύνολο και αυτό με γεμίζει αυτή τη στιγμή και μου κάνει και σημαίνει ότι είναι μια αλλαγή για εμένα έστω σε αυτό το κομμάτι εε το κακό επειδή τα συναισθήματα μου είναι ανατιναγμένα όμως για αυτό, αν φεύγει κάποιος από εδώ στεναχωριέμαι ρε Δήμητρα, βγάζω μεγάλη στενοχώρια και βγάζω στεναχώρια ότι ξέρω ότι αυτό το σκατοναρκωτικό (2) δεν είναι μόνο να σε κάνει παραβατικό, σε στέλνει και στο διάολο, και αυτό με προβληματίζει και με στεναχωρεί περισσότερο από όλα και εκεί που δεν ήθελα ξαφνικά να τους βλέπω θέλω να τους σώσω. Και να μείνουνε και να τελειώσουνε και (2) να το πάρουν χαμπάρι, να το πάρουν χαμπάρι και να φύγουν από εδώ έτσι. Αυτό μου κάνει αυτή τη στιγμή το πρόγραμμα. Για τον εαυτό μου είμαι μεγάλος εγωιστής, (3) δεν ξέρω πως θα το αντιληφθώ πάντως. Έχω πάρει πάρα πολλά πράγματα, καταρχάς δεν φωνάζω

πια μέσα στο σπίτι μου, (2) δεν φωνάζω στο σπίτι μου. Εε και (4) μπορώ και έχω υπομονή στο σε ένα μεγάλο θέμα ας πούμε το οποίο θα προσπαθήσω να το σκεφτώ καλά και να το επιλύσω. (2) Και θέλω να το αντιμετωπίσω, ούτε να με σκάσει ούτε φυσικά ακόμα είναι με χρόνο αυτό, δεν πιστεύω ότι υπάρχει άνθρωπος που θα τον σκάσει κάποιος και θα, (.) δεν θα δεν θα θυμώσει, νομίζω ότι η ανθρώπινη πλευρά είναι και να θυμώνω και να [λυπάμαι

Ερ. [Φυσικά.

Μ. Και να χαίρομαι εε (2) αυτή τη στιγμή όμως έχω πολλά πράγματα, δηλαδή το θυμό για την οικογένεια μου, (.) για κάποιο μαγικό τρόπο, με κάποιο μαγικό τρόπο τον έχω ή κουκουλώσει ή το έχω να μην με ενοχλεί, να μην με πιάνει το στομάχι μου. Και να λέω είμαι 44 χρονών σήμερα και ακόμα δεν (2) σκέφτονται ότι το ρολόι τους γράφει ανάποδα, να ενδιαφερθούν αν όχι για τα παιδιά τους, ενδιαφερθήκανε για τα εγγόνια τους. Το 'κοψα αυτό, έχει εδώ περίπου από τον Οκτώβριο μέχρι και σήμερα, δεν ασχολείται το μυαλό μου με αυτούς τους ανθρώπους πλέον τι κάνουνε για εμένα. Και κοιτάω εγώ τι θα κάνω για το για αυτούς που ζω αυτή τη στιγμή.

Ερ. Στο πρόγραμμα πόσο καιρό είσαι;

Μ. Σε αυτό;

Ερ. Ναι, στο ΑΡΓΩ.

Μ. Στο ΑΡΓΩ είμαι περίπου από τις 25, από συμβουλευτικό θες ή από από;

Ερ. Ένταξη στο ΑΡΓΩ γενικά.

Μ. Από τις 25.

Ερ. Και ήρθες εδώ.

Μ. Ναι πήγα στις, 8 αποφυλακίστηκα Παρασκευή και 11 Δευτέρα 9, 10, 11 πήγα στο ΚΕΘΕΑ, 25 περίπου Ιουλίου πήγα στο ΑΡΓΩ, (.) πήγα στο συμβουλευτικό και 25 Σεπτεμβρίου. Επειδή ήθελα να ανοίξουν τα σχολεία, λίγο το τρενάρισα ζήτησα να έρθω μετά τις 11 Σεπτεμβρίου, που θα ανοίξουν τα σχολεία ήθελα να τους πάω εγώ σχολείο και για λίγο διάστημα στην αρχή, ζήτησα να ανέβω αργότερα εδώ και είμαι από τις 25 Σεπτεμβρίου στην κοινότητα.

Ερ. Και με την ομάδα της art;

Μ. Με το art;

Ερ. Πώς το βιώνεις;

Μ. Το έχασες την Τετάρτη ήταν δικό μου αλλά (4) είναι δύσκολο, θα σου πω τι βλέπεις σε ένα άνθρωπο απέναντι σου, ο οποίος κλαίει πολύ εύκολα, αλλά μπροστά στον κόσμο, μπροστά στα μέλη δεν θα κλάψει και ζορίστηκα πάρα πολύ στο art, γιατί με έβγαλε πάρα πολλά πράγματα (3) ε και (2) υπό άλλες συνθήκες θα μου έκανε καλό, όχι ότι δεν μου έκανε καλό, μου έκανε καλό για το θέμα ότι μου έδωσε να καταλάβω με κάποια πράγματα τα οποία ζωγράφισα, ότι δεν ήταν πραγματικά αυτά και ήτανε κάτι το οποίο μέσα μου το προσδοκούσα να γίνει και δεν γινότανε και ήταν και ένα είδος που θα ήθελα σε κάποιον να το πω στα μούτρα του ότι κοίτα να δεις ήρθες έκανες κάτι και δεν το τελείωσες. Και αυτό σήμαινε για τη οικογένεια μου, το κακό είναι εμένα ότι εγώ αυτό λίγο το έχω εκμηδενίσει ή το έχω αφήσει χαμηλά και την Τετάρτη στο art μου ξαναήρθε ψηλά (.) και με έπιασε να κλάψω και είπα δεν θα κλάψω μπροστά τους. Σφίχτηκε όλη η ομάδα με κάποιο τρόπο όχι κακοπροαίρετα να πούνε «βγάλτο ρε φίλε, βγάλτο να ηρεμήσεις», δεν το έβγαλα, το πήρα μαζί μου και έφυγα. Κατάλαβες; (2) Σου λέω είναι, δηλαδή θα μπορούσα π.χ. να είμαι με την, να ήμουν μαζί σου οι δυο μας και να στο βγάλω και να κλάψω μπροστά σου, αλλά μπροστά σε όλο τον κόσμο δεν ξέρω δεν το επιτρέπει το (.) το είναι μου. Είναι, είμαι πολύ. (3) Όταν μπήκα την πρώτη φορά, τον πρώτο μήνα που μπήκα μέσα και το έβλεπα, βασικά ήμουν και ταλαιπωρημένος πολύ γιατί δούλευα, δούλευα και την νύχτα κάποιες φορές και κοιμόμουν, με έπιασε υπνηλία, έσβηνα και δεν το έδινα και σημασία. Και θα σου πω ότι πολλές φορές ας πούμε (.) το δίνω σημασία για κάποιους που βάζουν ένα δικό τους, μια δικιά τους ζωγραφιά ή μια μουτζούρα να δείξουνε και μπαίνω στη φιλοσοφία να πω σύμφωνα με αυτά που ακούω να πω τι μπορεί αυτό όντως να φαίνεται δηλαδή να κάνω μια αναγνώριση ότι ότι το στοιχείο ή το ίχνος τους είναι πάνω στη ζωγραφιά. Όταν ανέβηκα για το δικό μου το έργο όμως το κατάλαβα στέρεα, τι σήμαινε και τι ήτανε πραγματικά και ε το πόσο καλά το είχα μπαλωμένο. Εε αν θέλεις ας πούμε κάτι πιο ιδιαίτερο έτσι;

Ερ. Αν νιώθεις ότι παίρνεις πράγματα; ότι [αυτό

Μ. [Είναι θεραπευτικό.

Ερ. [Σε βοηθάει;

Μ. Είναι θεραπευτικό γιατί σίγουρα σου ξεσκεπάζει πράγματα τα οποία τα έχεις καταστάσεις μάλλον, όχι πράγματα, καταστάσεις ή ε (2) θέματα τα οποία σε πνίγουν μέσα σου είναι ικανό να στα ξεσκεπάσει εκείνη τη στιγμή γιατί είναι ένα σαν εργαλείο το οποίο δεν θα το ζορίσει το μυαλό σου τόσο πολύ να το ψάξεις. Αυτό μου έκανα το art εμένα τη Τετάρτη γιατί έπεσες ακριβώς στην μπίλια. Άλλο έβγαλα στη ζωγραφιά μου, (.) άλλο στιγμάτισα και έδειξα, όντως αυτό που είδα στην αρχή ήταν αυτό, αλλά στη διάρκεια αναλύοντας περισσότερο τη ζωγραφιά εε φάνηκε ότι, (2) που δεν τους το είπα μέσα, θα το πω σε εσένα. Φάνηκε ότι όντως ήταν ο θυμός μου μέσα μου για κάποιον άνθρωπο ο οποίος (2) έκανε κάτι και δεν το τελείωσε και αυτός είναι, αυτή είναι η οικογένεια μου, είναι συγκεκριμένοι και οι δύο. Αυτό ήθελα να πω αλλά θα έκλαιγα εκείνη τη στιγμή, τώρα είμαι πιο δυνατός. (2) Μάλλον είμαι πιο ήρεμος επειδή κοιμήθηκα και δεν είμαι από τη δουλειά, από το στρες των παιδιών, δεν ήμουν τόσο καταπονημένος όσο τις άλλες ημέρες.

Ερ. Και ένα τελευταίο, (.) θα ήθελα να μου πεις έτσι σκέψεις, στόχους για το μέλλον, (.) επιθυμίες ίσως.

Μ. (4) Αν είναι πραγματικό, δεν είναι παραίτηση και τα πάω καλά, θα παρατήσω, (3) θα παρατήσω την αγάπη μου η οποία είναι το η μουτζούρα, η το παίρνω δύναμη όταν τελειώνω, φτιάχνω κάτι που δεν μπορεί να το φτιάξει άλλος σε όλη την πόλη, γιατί εγώ τέτοιες δουλειές έκανα. Ερχότανε κάποιος με ένα μηχανάκι, που γυρνούσε δύο τρία συνεργεία και δεν μπορούσαν να το κάνουνε. Εεε ειλικρινά είναι έτσι, παρόλο που δεν είμαι ειδικός θα ήθελα να έρχομαι εδώ και να παίρνω τις ομάδες και να σώζω. Αυτό είναι το όνειρο. Ειλικρινά δηλαδή αν το καταφέρω και το κάνω τελειώνοντας από εδώ να έρθω και να μπαίνω μέσα (2) σε παιδιά, γιατί έχω ένα πολύ ωραίο μαγικό τρόπο, τον οποίο μου το έμαθε το πεζοδρόμιο και η εε ο επαγγελματισμός. (2) Κάποιον που θέλω κάτι να του το περάσω να του το περάσω με έναν τρόπο τον οποίο η κοινότητα, τα μέλη βασικά όχι οι συντονιστές το θεωρούνε χαίδεμα. (2) Και έχω ανθρώπους αυτή τη στιγμή στην ομάδα οι οποίοι (.) νιώθω ότι τους κρατάω εγώ (2) με τον τρόπο τον οποίο θέλω να τους έχω εδώ, και όντως το έχουνε πει ας πούμε μέσα στην ομάδα. Άρα αυτό μου ήταν ένα όνειρο, τελειώνοντας από εδώ, να έρθω ξανά εδώ αλλά όχι για απεξάρτηση.

Ερ. Σαν ειδικός θεραπευτής;

Μ. Ακριβώς. (.) Γιατί ποτέ στη ζωή μου δεν θα γινόμουν κρεοπώλης ή δεν θα γινόμουν εε (2) οδηγός σε φορτηγό, που είχα τη υποδομή από τον μπαμπά μου. Θα κάνω τη δουλειά την οποία θέλω να σηκώνομαι το πρωί και να πηγαίνω γιατί μου αρέσει και παίρνω κάτι από αυτό. Δεν είμαι άνθρωπος που είμαι αναγκασμένος να δουλέψω για να πω ότι εε έχω ανάγκη από δουλειά και πρέπει να κάνω αυτό το πράγμα. Για να το κάνω αυτό θα πρέπει να πεινάνε τα παιδιά μου. Αυτή τη στιγμή δόξα τω Θεώ κουτσά στραβά είμαστε κανονικά αλλά είναι κάτι αυτή τη στιγμή όπως με έκανε κλικ τότε το τέτοιο και αυτή τη στιγμή αυτό με κρατάει στο μαγαζί, ότι εγώ παίρνω δύναμη και παίρνω και (.) τα μπράβο μου όταν τελειώνω μια δουλειά γιατί παίρνω τα μπράβο μου. (2) Εε εδώ να φτιάξω κάτι, (2) να φτιάξω; Ναι να φτιάξω. Να δημιουργήσω μια κατάσταση η οποία κατάσταση το αποτέλεσμα της (.) θα το δω στην πάροδο των χρόνων σε όχι κάτι το οποίο δεν έχει ζωή, που είναι ένα όχημα, σε έναν άνθρωπο τον οποίο θα τον βλέπω έξω και θα (2) μπορώ να λέω ότι έβαλα και εγώ αυτό εδώ και χτίστηκε και τον βοήθησα να ζήσει. Μου είναι πολύ σημαντικό.

Ερ. Στο εύχομαι.

Μ. Και εγώ το ελπίζω ότι (.) θα μπορέσω να το κάνω ή να έχω το ίδιο ενδιαφέρον τώρα που μιλάμε. Ειλικρινά δηλαδή δεν ξέρω αν είναι της κοινότητας ή όλο αυτό που ζω αυτή τη στιγμή με έχει κάνει έτσι, αλλά θα μου ήτανε πάρα πολύ καλό το να, δηλαδή πες ότι θα κοκορευόμουν ρε παιδί μου ότι στον εαυτό μου και θα έλεγα ότι ρε φίλε είμαι σα είναι σαν να λες ότι είσαι γιατρός (.) και έχεις κάποιους οι οποίοι είναι άρρωστοι και μπορείς να τους κάνεις να ζήσουνε. Και όλα αυτό να το κάνεις χωρίς τέτοιο, να τους πείσεις πόσο όμορφη είναι η ζωή και πόσο (.) καλά πράγματα μπορείς να πάρεις σαν άνθρωπος, αν και εφόσον ακολουθήσεις αυτόν το δρόμο, και πόσο σε κοροϊδεύει αυτό το πράγμα, δίνοντας τη δικιά μου εκδοχή, το ότι τι είδα εγώ εδώ και τώρα.

Ερ. Τέλεια, σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Μ. Εγώ σε ευχαριστώ. Ευελπιστώ ότι (.) θα περνάς να μας βλέπεις.

Ερ. Και εγώ το ίδιο ((γέλιο)).

Μ. Εντάξει;

Ερ. Ναι ευχαριστώ.

Η περίπτωση του Χριστόφορου

Ερ. Λοιπόν Χριστόφορε, θα ήθελα να μου μιλήσεις για όλη σου τη ζωή, αλλά θα ήθελα περισσότερο να εστιάσεις, στη περίοδο της ζωής σου πριν μπεις στη χρήση και μέχρι και το σήμερα.

Χ. Ναι, χμμμ(4). Τι να; Πώς να ξεκινήσω τώρα, δε ξέρω. Πήρα μια βιωμάτων, θα σου πω έτσι κάποια πράγματα από εκεί πέρα. Πιτσιρικάς, με τους γονείς μου, εγώ, η μάνα μου, ο πατέρας μου και ο μικρότερος μου αδελφός, 3 χρόνια μικρότερος.(3) Ο πατέρας μου στη δουλειά, υδραυλικά και χωράφια μητέρα μου σπίτι, δουλειές του σπιτιού, οικιακά (4). Άνετοι, από θέμα τώρα σου μιλάω οικονομικό. Ο πατέρας μου όλη μέρα δουλειά, κτλ. φρόντιζε για το σπίτι, νοικοκύρης. Η μάνα μου όπως είπαμε στο σπίτι. Εγώ πιτσιρικάς θυμάμαι, έτσι παιχνίδι στη γειτονιά πολύ, πολύ παιχνίδι. Με τον αδελφό μου, με ξαδέλφια γενικά εκεί στη γειτονιά ήτανε, από Κατερίνη είμαι, χωράφια είχε και οικοδομές, εκεί αλωνίζαμε κτλ. Πολύ ωραίες εποχές.(3) Εεε, ζημιάρης, πολύ ζωηρός, πολύ ζημιά, πολύ φασαρία. Δηλαδή αφού με έλεγε η μάνα μου «μόνο εσύ ακούγεσαι σε όλη τη γειτονιά». Εεε(3) καλή παιδική ηλικία από θέμα παιχνίδι. Τώρα θα σε πω το άλλο που, αυτό εν τω μεταξύ, πριν έρθω εδώ πέρα στο πρόγραμμα, δεν το είχα σαν κάτι ιδιαίτερο, και όταν το άκουσα από ένα άλλο παιδί να το λέει, το έδωσα ας πούμε βάση, τότε κατάλαβα ότι είναι κάτι που χρειάζεται να το πεις και είναι αξιοσημείωτο, τέλος πάντων. Το ότι μικρός, όταν έκανα κάποια ζημιά κτλ. θα έτρωγα ξύλο, δηλαδή καμία παντόφλα, ζώνη πολλές φορές. Που εγώ το είχα κάπως νορμάλ ρε παιδί μου αυτό. Ξέρεις μικρός, θα κάνει ζημιά, θα φάει καμία. Και εδώ πέρα το άκουσα. Υπήρχε και αυτό πολύ.(3) Σαν τιμωρία ξέρω γω. Ξύλο, από τη μάνα μου κυρίως, ο πατέρας μου όχι τόσο. Ο πατέρας μου να με έχει χτυπήσει 2-3 φορές. (4) Εεε(4) όταν το είπα αυτό στη βιωμάτων, από το θέμα ξύλο κτλ. Μετά κάθισα και σκέφτηκα «από ποιούς έχω φάει ξύλο;» από την οικογένεια και πάνω κάτω από όλους έχω φάει. Από τη μάνα μου, από τον πατέρα μου, από θείες, από θείο, από γιαγιάδες, λίγο πολύ όλοι θα με έχουνε δώσει καμία. Αλλά σε λέω, εγώ το είχα πολύ νορμάλ ρε παιδί μου, εντάξει αν κάνεις κάτι θα φας ξύλο. Τέλος πάντων. Εεε (4). Τιμωρίες, άλλη τιμωρία ας πούμε, που με έβαζε η μάνα μου, εντάξει επειδή και εγώ εντάξει τώρα σαν παιδί θα έβγαινα έξω, θα αργούσα να γυρίσω, θα γυρνούσα βράδυ κτλ. ή μετά το σχολείο δε θα πήγαινα σπίτι, θα καθόμουν για μπάλα στο

σχολείο κτλ. και έτσι εεε εντάξει υπήρχε τιμωρία. Τι τιμωρία, όχι δε θα μπεις σπίτι, χτυπούσα κουδούνι, δε θα μπεις σπίτι κτλ. Δε θυμάμαι μετά τι έκανα. Ή πήγαινα και συνέχιζα έπαιζα και μετά το βράδυ θα με έβαζε μέσα (πιο αργά εντάξει, δε θα με άφηνε από έξω). Άλλη τιμωρία ήτανε «δε θα φας άμα δε κάνεις τα μαθήματά σου». Δεν έχω μείνει νηστικός ας πούμε μέρες, αλλά δηλαδή δεν θα έτρωγα το μεσημέρι, θα έτρωγα το βράδυ. Κάπως έτσι. Τέτοιου είδους τιμωρίες (4). Τι άλλο να σε πω; Πολύ μπάλα, ποδόσφαιρο. Ήμουν ερωτευμένος με το ποδόσφαιρο, το είχα σαν όνειρο δηλαδή αυτό, πως να σου εξηγήσω. Το είχα (4) δεν υπήρχανε πριν (.). Ξεκίνησα τα ναρκωτικά στα 18, Όταν σταμάτησα το ποδόσφαιρο, λόγω ενός προβλήματος υγείας. Πρόπτωση μιτροειδούς βαλβίδας στην καρδιά, που με επηρέασε πάνω στο ποδόσφαιρο, στο τρέξιμο. Στο έντονο τρέξιμο δύσπνοια με έπιανε και δε μπορούσα να τρέξω (3). Πολύ ποδόσφαιρο. ΟΝΕΙΡΟ. Όχι να γίνω ποδοσφαιριστής, να γίνω ο καλύτερος ποδοσφαιριστής στον κόσμο. Εεε(4). Το είχα τόσο στάνταρ ότι θα παίζω μπάλα, θα γίνω ποδοσφαιριστής που(3)τι να σε πω. Ήμουν μια μέρα με ένα ξάδελφό μου πολύ μεγαλύτερος αυτός, ήταν καμιά 10 χρόνια μεγαλύτερος (3) πιτσιρικάς εγώ, παίζαμε στη γειτονιά, ήτανε και αυτός, και μου λέει... Καθίσαμε μια μέρα, εγώ και αυτός, μόνοι να μιλήσουμε(3).Μου λέει «Γιατί δε πας σε καμιά ομάδα κτλ. και πως θα παίζεις μπάλα;» και θυμάμαι χαρακτηριστικά τον είπα «Δε ξέρω. Είμαι σίγουρος ότι θα παίζω ποδόσφαιρο». Κάπως έτσι. Με έφαγε η σιγουριά τέλος πάντων. Ήτανε λες και ήτανε γραμμένο σε ένα βιβλίο ρε παιδί μου της ζωής ότι θα παίζω μπάλα, τόσο σίγουρος ήμουν., επειδή το αγαπούσα και έπαιζα μόνο αυτό. Τέλος πάντων. Αυτό πάνω στο ποδόσφαιρο, έτσι υπήρχε και αυτό στη ζωή μου. ΠΟΛΥ. Δεν υπήρχαν τα ναρκωτικά για εμένα μέχρι τότε. Μόνο σαν λέξη (3). Στη γειτονιά υπήρχανε βέβαια ξαδέλφια και αυτός ο ξάδελφος που σου λέω τώρα ήτανε στα ναρκωτικά. Είχα ακούσει ότι κάτι ξαδέλφια ήτανε στα ναρκωτικά αλλά δεν με ένοιαζε καν, δεν το έδινα σημασία, τίποτα, μηδέν. (4).Τι άλλο;(4)Από θέμα κορίτσια, εντάξει, μου άρεσαν κάποιες στο σχολείο, κτλ δε ξέρω τώρα ακριβώς τι θες να ακούσεις. Δηλαδή θες να σου αναλύω κάθε θέμα;

Ερ. Αυτό που σου ζήτησα. Την ιστορία της ζωής σου και να επικεντρωθείς λίγο στην περίοδο αυτή. Λίγο πριν μπεις στην χρήση. Όπως εσύ νομίζεις, όπως σου βγαίνει.

X. (5)Ναι. (3). Εεε...(4).Ωραία, θα πιάνω ένα θέμα, θα σου το φτάνω μέχρι την ηλικία 18 χρόνων. Μετά θα σε πιάνω άλλο θέμα και θα σε πηγαίνω πάλι μέχρι εκεί. Ναι, και θα σε πιάσω, ας πούμε τη [σχέση

Ερ. [Και μέχρι το σήμερα όμως.

X. Θα φτάσουμε μια 18 θες, που είναι πριν ξεκινήσω; Ναι δε ξέρω. Να τα βάλω μια κάπως στο μυαλό μου, μη σε λέω όμως ότι να ναι και στα [()

Ερ. [Ωραία. Αν σε βοηθάει περισσότερο αυτό, ναι μπορούμε να το πιάσουμε έτσι. Ή ότι σημαντικό πιστεύεις ότι έχεις να πεις. Εεε... Σε οπουδήποτε περίοδο της ζωής σου και να αφορά.

X. (2) Κατάλαβα.

Ερ. Απλά να εστιάσουμε λίγο παραπάνω στην περίοδο εκείνη. Όταν πια άρχισες να κάνεις χρήση και μέχρι το τώρα.

X. Ωραία. (5)Εεε. Τέλος πάντων, πιτσιρικάς ακόμα, μαλώματα με τους δικούς μου. Εγώ σαν πιτσιρικάς = ααα, με τον αδελφό μου, πολύ μαλώναμε| εγώ ήμουν η πέτρα του σκανδάλου. Όλο πήγαινα τον πείραζα, ξύλο και τέτοια. Άλλες φορές έτσι στον χαβαλέ. Στην πορεία γινόντανε και κανονικά μπουνίδια κτλ. Ένα σκηνικό δηλαδή να μου πετάξει ψαλίδι και να καρφωθεί εδώ πέρα. Κάπου εδώ έχω μια ουλή από ένα στυλό, με είχε κάνει με το στυλό τέλος πάντων δεν υπήρχε πολύ, ράμματα έχω εδώ πέρα, τέλος πάντων. Ήμασταν πολύ (.) Ήμουν βασικά, εγώ τα ξεκινούσα.

Ερ. ((γέλιο))

X. (5)Οι δικοί μου(.) Ο πατέρας μου πολύ (3) κλειστός άνθρωπος, δηλαδή από θέμα εκφραστικότητας κτλ. που από εκεί το έχω πάρει και αυτό, γιατί και εγώ δεν είμαι καθόλου. Εδώ πέρα δουλεύω την εκφραστικότητα μου. Εεε(3) Βαρύς άνθρωπος, Από αυτούς τους παλιούς, λίγο έτσι ξέρεις, σκληρός ντεμέκ κτλ. που από μέσα του και δε ξέρω τι...(5)Εεε. Δε βγαίνανε. Δεν υπήρχε το έξω για αυτούς, δηλαδή καφέ ή κανά καφενείο έστω, κάτι να πάνε, ούτε η μάνα μου, ούτε ο πατέρας μου. Άντε η μάνα μου, πού και πού, με καμιά φίλη της κτλ.(3)Εεε, εντάξει έχω πάρει από αυτούς κάποια χαρακτηριστικά, όπως αυτό, το να είμαι κλειστός, από τον πατέρα μου πιο πολύ. ΠΟΛΥ θύμωνα. ΠΟΛΥ. Δηλαδή όταν κάτι γινότανε θα θύμωνα, έκλαιγα πιο μικρός κτλ. Θύμωνα, δε θα μιλούσα 1-2 μέρες, θα ήμουν χαλασμένος και θυμωμένος. Την

Τρίτη κάπως άρχιζα σιγά σιγά. Τέλος πάντων δεν μιλούσα, να πω ότι έτσι κι έτσι. Δεν το είχα μάθει κιόλας αυτό το πράγμα. Η λειτουργία μου ήταν αυτή, να θυμώνω, να τα κρατάω για όσο καιρό μέχρι να ξεθυμώσω και μετά ξανά. Αλλά αυτό ήταν επαναλαμβανόμενο, δηλαδή θα θύμωνα, μια έτσι μια αλλιώς ήμουν. Εεε (8),τι να σε πω τώρα άλλο. Από θέμα κοπέλες, ας πούμε, πολύ ντροπαλός, γιατί κι αυτό είναι σημαντικό, η σχέση μου με το άλλο φύλο. Και αυτό το δουλεύω εδώ πέρα. Να σε πω ότι, σαν γενικό για να ξέρεις και τι θα σε λέω από εδώ και πέρα, ότι δεν έχω κάνει ποτέ σχέση στη ζωή μου. Και εδώ πέρα τώρα πρώτη φορά, αρχίζω τώρα και το βάζω και σαν θέμα κτλ. αυτό το να εκφραστώ και το να πλησιάσω μια κοπέλα κτλ. Εεε. Εντάξει ντροπαλός πολύ ήμουν. Δηλαδή θυμάμαι και με τον αδελφό μου να πηγαίνουμε κάπου και με τους γονείς μου, τύπου διακοπές κάπου, τριήμερο (.) ήτανε μια παρέα παιδιά και δε θα πήγαινα εγώ να τους πλησιάσω, πήγαινε ο αδελφός μου, έκανε το κονέ, ας πούμε, και μετά ακολουθούσα και εγώ «ναι, να παίξουμε όλοι μαζί», κάπως έτσι. Πολύ ντροπαλός. Στη γιαγιά μου, πολλές φορές έμενα εκεί με τις γιαγιάδες, κοιμόμουν. Στη μία τη γιαγιά, ήτανε πολυκατοικία, στον ίδιο όροφο έμενε ένα κοριτσάκι, ίδια ηλικία με εμένα. Ήταν η γιαγιά μου, φίλη με τη γιαγιά της. Και υπήρχε το παιχνίδι, τέλος πάντων. Πήγαινα εγώ από εκεί, ερχόταν αυτή από εδώ, παίζαμε. Ε, σε μια ηλικία και μετά, άρχισε λίγο και η περιέργεια, και sorry τώρα, να σου δείξω το δικό μου, να μου δείξεις το δικό σου, κτλ. Ε, πιο μετά κανά φιλάκι, ξέρεις, κτλ. Ήταν η πρώτη φορά. Εεε (5). Εντάξει, γυμνάσιο ας πούμε, θα μου άρεσε καμία κοπέλα. Πολύ ότι να 'ναι. Που ήταν πολύ δύσκολο θέμα, να πλησιάσω κτλ. Θα σε πω τώρα το σκηνικό, που είχαμε πάει σινεμά εγώ, αυτή η κοπέλα που μου άρεσε, εντάξει παρέα ήμασταν, από την τάξη από το γυμνάσιο, μια άλλη κοπέλα και ένας ακόμα. Κάθεται ο φίλος μου εδώ, εγώ εδώ, η κοπέλα που μου άρεζε εδώ και η άλλη κοπέλα δίπλα σ' αυτήν. Τέλος πάντων, Δήμητρα τη λέγανε και αυτή την κοπέλα που μου άρεζε.

Ερ. ((γέλιο))

Ε, μ' άρεζε κάμποσο καιρό, εγώ κανά μήνυμα την έστελνα, ξες, κτλ. Και τώρα ((γέλιο)) βλέπαμε ταινία, σινεμά ήμασταν, δεν είχαμε μιλήσει καθόλου σ' όλη την ταινία και στο διάλειμμα, στα ξεκάρφωτα την κάνω μία αυτό το πράγμα, στον ώμο, γυρνάει και την λέω «Δ., θες να τα φτιάξουμε;». «Α, Χριστόφορε εμένα δεν μ' αρέσει να είμαι κολλημένη...». Δηλαδή θέλω να σου πω το έκανα πολύ μπαμ ρε παιδί μου, δεν το 'χα καθόλου. Κι αυτό το 'κανα με τα χίλια ζόρια. Ναι, πολύ δύσκολα.(.) Δεν

έκατσε η φάση τέλος πάντων. Εντάξει στην πορεία και άλλες φορές, εεε. Βασικά από εκεί και μετά (4) δε θυμάμαι έτσι να έχω προχωρήσει. Να 'χω προχωρήσει, να 'χω κάνει κάποια κίνηση. Τώρα δε ξέρω, αν έφταιγε αυτό το σκηνικό, αλλά τέλος πάντων γενικά μου ήταν δύσκολο να πλησιάσω μια κοπέλα και να εκφραστώ κτλ. Και ήμουνα μόνος γενικά, δεν είχα σχέσεις στη ζωή μου. (4) Αυτό. Τι άλλο να σου πω;(7) Εεε, (3) μέχρι τα 18 δεν υπήρχε τέλος πάντων ούτε αλκοόλ, ούτε τσιγάρο, ούτε τίποτα.(4) Στα 18,στα 17 περίπου έπαιζα σε μια ομάδα στον Πιερικό, ήμουνα στη δεύτερη ομάδα. Καλούτσικη ομάδα ήτανε. Πήγαίνα, το έβλεπα επαγγελματικά ακόμα κτλ. Εμφανίστηκε αυτό το πρόβλημα, στα ξεκάρφωτα, δε ξέρω πώς. Ίσως υπήρχε, και άρχισε να μεγάλωνε κτλ.(3). Από τότε σιγά σιγά κατάλαβα ότι δε θα προχωρήσει. Συνέχισα σε χωριά έτσι τριγύρω, για χόμπι πιο πολύ, όχι για επαγγελματικά.(4) Εεε. Τότε ήτανε_που, μέσω του msn, άμα θυμάσαι, ήτανε μια εφαρμογή τύπου chat, μιλούσα με ένα φίλο ο οποίος ήτανε από το δημοτικό τον ήξερα, αλλά ήτανε σε άλλη τάξη τότε, απλά γνωριζόμασταν δε κάναμε παρέα ποτέ. Μιλούσαμε (3) εγώ τότε ασχολιόμουνα και με ραπ. Ας πούμε ήμουνα στη φάση ραπ, τραγούδια και ιστορίες. Έγραφα κάνα στίχο και, ξέρω γω. Και πώς μιλούσα μ 'αυτόν με λέει «Α,να γράψουμε κάνα τραγούδι και κάνα στίχο, και αυτά» με λέει «Α, εγώ μόνο αν πιά κάνα μπάφο με λέει, μπορώ». Λέω «Τι είναι το μπάφο;» όταν σε λέω, δεν ήξερα τίποτα ρε. «Τι είναι αυτό;». «Μπάφο, λέει, τσιγάρο μαύρο και αυτά». «Τι; Και πώς το πίνεις το μαύρο;» Εγώ δεν ήξερα καν «το πίνω» ότι... πώς πίνεις το νερό, κάπως έτσι το είχα. Πίνω. «Εεε, τσιγάρο το καπνίζεις, ξέρω γω, χόρτο είναι». Δεν είχα ιδέα. Και τέλος πάντων το δοκιμάζω και από εκεί ξεκίνησα. Μαύρο...(4).Εεε, «δεν 'ξεραν τίποτα οι δικοί μου». (3). Μ 'αυτό το παιδί έκανα παρέα, πηγαίναμε εκεί πίσω ξέρω γω, τίποτα είχε χωράφια, τέλος πάντων κάπου απόμερα, καλοκαίρι, τσιγάρο, κτλ. Είχα αρχίσει και το κάπνισμα για αυτό το λόγο. Επειδή πρώτη φορά που έκανα το μαύρο, δε μπορούσα να καταπιώ τον καπνό, επειδή ο λαιμός μου δεν είχε συνηθίσει τον καπνό. Και για αυτό ξεκίνησα να καπνίζω. Για να συνηθίσει ο λαιμός ((γέλιο)) μου τον καπνό και να καπνίσω μαύρο, να κάνω κεφάλι, να δω τι φάση είναι. Περιέργεια πιο πολύ, ξέρεις. Τέλος πάντων ξεκίνησα σιγά σιγά, μαύρο μαύρο, μαύρο, μαύρο (3).Υπήρχε το έξω ακόμα. Να βγαίνω για καμιά μπύρα, κάνα beach bar,κτλ. Πόσο ήμουνα; Δεκαοχτώ και ήμουνα εκεί. Εεε (4). Μετά από δύο χρόνια περίπου, ξεκίνησα για δοκιμή πάλι κάνα ecstasy, με τα χάπια τέλος πάντων.(3) Πιο πολύ... Σιγά σιγά άρχισα να μη βγαίνω και τόσο. Εντάξει. Ξέρεις τι; Μέχρι τα δεκαοχτώ θυμάμαι, ήμουνα ΣΧΕΤΙΚΑ καλά ψυχολογικά. Υπήρχε βέβαια αυτό με το θυμό, με τους δικούς μου, κτλ. Όλη

αυτή η συμπεριφορά που είχα, το να θυμώνω, να μην εκφράζομαι, να τα κρατάω ,κτλ, αλλά γενικά ήμουν καλά κάπως. Εεε... Από ένα σημείο και μετά δε θυμάμαι. Ααα, και «το μαύρο, ξέχασα να σε πω, μ' έβγαζε σε μια φάση, σαν παράνοια δηλαδή. Δε ξέρω, με πείραζε το μυαλό, δε ξέρω τι. Και έκανα και παρανοϊκές σκέψεις (.).Α κάτι άλλο. Δε θυμάμαι ακριβώς σε ποια ηλικία, το είπα και πεταχτά εδώ πέρα σε μια ομάδα και θέλω να το συζητήσω λίγο περισσότερο αυτό. Όταν μάλωνα με τους δικούς μου και κλεινόμουν στον εαυτό μου, έκανα σκέψεις (γενικά ζούσα πολύ στο μυαλό μου)κτλ. και φάση όνειρα και γενικά και άλλες δεύτερες σκέψεις ().(3) Είχα θυμό με τους δικούς μου, για κάτι το οτιδήποτε που θα γινότανε, κλεινόμουν και έκανα σκέψεις τύπου ότι αυτοκτονώ (4) και έπαιρνα ικανοποίηση από τη στεναχώρια των δικών μου. Των γονιών μου. Δε ξέρω, αυτό (.). Αυτό ξεκίνησε εδώ πέρα, γιατί με είχανε την πρώτη φορά(άκου να δεις τώρα)...Ήμασταν μέσα σε μια ομάδα και εγώ είχα ένα μπεγλέρι στο χέρι. Και το τύλιγα στο δάχτυλο, και ασυναίσθητα έτσι όπως μιλούσαμε, το είχα σφίξει λίγο και με είχε ψιλό μελανιάσει το δάχτυλο. Και αρχίσανε, με λέγανε «Αχ, για να το δω το δάχτυλό σου, η συντονίστρια, μια συντονίστρια ήτανε, και αυτό σημαίνει ότι θες να κάνεις κακό στον εαυτό σου». Ξέρεις εγώ έφαγα φρίκες εκείνη την ώρα, λέω «Τι με λέει τώρα;» Δεν είχα ποτέ τάσεις αυτοκτονίας, με την έννοια να κάνω κάτι, ούτε να χαρακωθώ, ούτε να χτυπηθώ, ούτε να αυτοκτονήσω, τίποτα. Σαν σκέψη ναι, αλλά μέχρι εκεί. Κατάλαβες; Όχι δηλαδή να το κάνω και πράξη.(3)Και με είπε, έτσι κι έτσι. Εγώ το συνδύασα λίγο στο μυαλό μου με εκείνο. Δεν το έχω συζητήσει πολύ αυτό μέσα. Το είπα πεταχτά σε μια ομάδα. Ναι, αυτό. Και έφαγα φρίκες όταν μου το είπανε. Λέω, «Τι ρε γαμώτο τώρα;» Δε ξέρω άμα συνδέεται και με αυτή τη σκέψη, ας πούμε, το να κάνω κακό στον εαυτό μου. Μπορεί σαν τρόπος λειτουργίας, δε ξέρω. Ότι (3) κάνεις κάτι σε εσένα, για να τιμωρήσεις κάποιους άλλους. Δε ξέρω, μπορεί κιόλας. Τέλος πάντων. Εεε είχα και αυτό, τέτοιες σκέψεις.(3) Εεε, σε μια φάση και μετά ξεκίνησα, 'πόσο ήμουν ρε γαμώτο' (3),είκοσι περίπου. Έκανα παρέα με κάτι παιδιά από ένα σύνδεσμο του club.(3) Σύνδεσμ...Club, δεν είναι ακριβώς σύνδεσμος. ClubΠΑΟΚ είναι Κατερίνης, είναι σύνδεσμος του ΠΑΟΚ.(3) Εεε, εντάξει μαύρο(3), δεν υπήρχαν ακόμα τα ecstasy νομίζω, δεν έπαιρνα. (3) Εεε εντάξει, αυτά τα παιδιά ήτανε άλλη φάση τελείως. Ξέρεις πώς είχε ξεκινήσει; Ήτανε, 'φευγαν όλοι οι φίλοι, παρέα οι τότε που ήμασταν, ο ένας για σπουδές, ο ένας στρατό, ο ένας έτσι, ο άλλος αλλιώς (.). Ξέραμε και εκείνα τα παιδιά από τον σύνδεσμο. Είχαμε βγει μια φορά μαζί (3). Σπάσαμε, η παρέα μου πήγε σπίτι, αυτοί ήτανε να συνεχίσουν, τους λέω «Ε,εντάξει θα 'ρθω και εγώ». Εγώ

δεν είχα να πάω σπίτι ακόμα. Του λέω «Θα 'ρθω μαζί σας», ξέρω γω. Και από τότε κάπως κόλλησα και με αυτούς, άρχισα πήγαινα σύνδεσμο, γήπεδο κτλ. Τελείως άλλη φάση βέβαια αυτά τα παιδιά, ο τρόπος ζωής τους. Ήτανε πιο της φασαρίας, τέτοια. Δεν ήμουν εγώ ποτέ της φασαρίας, να μπλεχτώ σε καβγάδες κτλ. Και όταν ήμουνα και με αυτά τα παιδιά, πάλι δεν είχα μπλεχτεί σε καβγάδες. Απλά, είχανε φύγει και όλοι οι άλλοι, κόλλησα εγώ με αυτούς. Κάποιους να 'χω, ας πούμε, κάπως έτσι. Και ακολουθούσα κάπως, αλλά όχι, ποτέ σε φασαρίες. Δηλαδή υπήρχαν τα ναρκωτικά, υπήρχε το γήπεδο. Δηλαδή θυμάμαι σκηνικό, να μπαίνουν μέσα στο σύνδεσμο, και να βλέπω πέντε άτομα πάνω από ένα τραπέζι, και να έχουνε χαρτί και στυλό και να λένε «Εδώ πέρα είναι αυτοί. Θα πάμε δύο από εδώ, δύο από εκεί, για πέσιμο, κτλ.». Και λέω «Τι λένε ρε πούστη αυτοί;» ((γέλιο)). Τέλος πάντων, δεν ακολουθούσα ποτέ σε τέτοια σκηνικά (3). Εεε, εκεί πέρα δε ξέρω. Ήτανε γενικά όλη η φάση, πολύ περιέργη, πολύ σκοτεινή, πολύ βίαιη, πολύ (3) μίσος. Το περιβάλλον εκεί στο σύνδεσμο, δηλαδή. Όλα τους φταίγανε, ήτανε άτομα που δεν κάνανε παρέα με άλλους, που ήτανε άλλη ομάδα. Και μόνο που θα ήταν ο άλλος, κάποια άλλη ομάδα, θα τον βρίζανε, ξέρω 'γω «Α τον μαλάκα, α τον έτσι, α τον αλλιώς». Αφορμές για φασαρία ψάχνανε, στην ψυριστική ήτανε στο κλέψιμο, και σ αυτά. Ούτε με το κλέψιμο δεν είχα ποτέ επαφή. Ένα από τα καλά που πήρα από τον πατέρα μου, «πράγμα που δεν είναι δικό σου, δεν θα το ακουμπάς». Δεν ακολουθήσα γενικά σε τέτοιου είδους πράγματα.(4)Νομίζω από τότε και μετά(3), με το μαύρο μου έβγαινε παράνοια. Αλλά όταν σου λέω παράνοια, όντως έκανα (.) σκέψη. Δηλαδή τώρα σκηνικό, να κάνουμε συμβούλιο στο σύνδεσμο, να μαζευόμαστε όλοι (Πόσοι ήμασταν; Εικοσιπέντε άτομα περίπου)επειδή έχει γίνει σκηνικό, μας είχαν κάνει πέσιμο, και καλά κάποιος μπορεί να είχε μιλήσει σε μπάτσους, και μιλούσαμε μεταξύ μας, όλοι μαζί, ότι δε κάνουμε μαλακίες και χίλια δυο. Εμένα η παρέα δεν με είχε πει κάτι πιο πριν, ότι ξες έτσι κι έτσι, είχαμε φάει πέσιμο από μπάτσους. Εγώ δεν το ήξερα. Πήγαινα τακτικά στο σύνδεσμο, αλλά δεν το ήξερα τέλος πάντων, ότι έχει γίνει αυτό το πέσιμο. Και εγώ έκανα παράνοιες, ότι δεν με το είπανε επειδή νομίζανε ότι εγώ είμαι αυτός που μπορεί να ρουφιάνεψα και είπα τους μπάτσους, έτσι και έτσι. Τέλος πάντων. Αλλά σου λέω, έτρωγα φρίκες τέτοιες και (.) τώρα από το μαύρο; Από το μαύρο δεν εξηγείται αλλιώς, δε ξέρω. Ενώ στην αρχή, όταν είχα πρωτοξεκινήσει, με έβγαινε γέλιο, κτλ και περνούσα καλά, και μετά με χαλούσε πολύ. Για αυτό και σε μια ομάδα μέσα αναδόμησης, επειδή είδα ότι χρησιμοποιούμε αυτή τη λέξη «παράνοια», «κάνω και εγώ τις παράνοιές μου». Ποιος ήτανε; Ο Χ. ο [επίθετο]... Και του λέω «Αλλά και

αυτή η λέξη δε μ' αρέσει, να πούμε. Παράνοια. Τι είμαστε; Τρελοί είμαστε;». Και δεν το είπα, τώρα το (.) μετά το κατάλαβα. Ότι για αυτό το λόγο δε μ' αρέσει αυτή η λέξη. Ότι, ένα διάστημα, νόμιζα ότι και εγώ ήμουν παρανοϊκός, ας πούμε, τρελαινόμουν. Τέσπα (4). Εεε, ναι. Δεν ήταν ωραίο κλίμα εκεί. Ήτανε, δε ξέρω, δύσκολη φάση. (3). Φάση, σαν φυτό ήμουν δηλαδή. Όλη μέρα τσιγάρα(3), ντάγκλα, με έριχνε ας πούμε, στον κόσμο μου, στις σκέψεις μου, στις παράνοιές μου, στους φόβους μου, κι όλα αυτά. Δύσκολη φάση. Δε ξέρω τώρα, αν υπήρχε μία περίοδος, που ήμουν πολύ πεσμένος ψυχολογικά, ρε παιδί μου. Δε ξέρω άμα χαρακτηρίζεται αυτή η περίοδος σαν κατάθλιψη, αυτό που περνούσα. Δε ξέρω ακριβώς ποια είναι, ας πούμε, τα συμπτώματα της κατάθλιψης, αλλά δεν είχα καθόλου όρεξη. Ήμουν (.) ένα διάστημα δεν είχα και δουλειά, καθόμουν στο μαγαζί σε εμάς(έχουμε ένα μαγαζί τέλος πάντων, με είδη ρουχισμού), καθόμουν εκεί πέρα. Δεν έκανα τίποτα. Ήτανε η ζωή μου (.) δεν υπήρχε ένα ενδιαφέρον, λίγο ζωντάνια, λίγο κάτι, λίγο το οτιδήποτε. Ίσως να ήταν και κατάθλιψη, δε μπορώ να το προσδιορίσω ακριβώς. (3) Ναι και αυτή δύσκολη φάση. Δεν υπήρχαν ενδιαφέροντα, δηλαδή δε με γέμιζε κάτι. Και με την παρέα που θα βρισκόμουν, άσε που σε μια φάση και μετά, είχε κοπεί και το πολύ έξω, δηλαδή σε club και το οτιδήποτε.(3) Σε κάνα σπίτι άμα μαζευόμασταν, θα λέγαμε καμιά μαλακία, θα πίναμε κάνα τσιγάρο, θα παίρναμε κάνα ecstasy, θα πηγαίναμε κάπου απόμερα και μουσικές. Έτσι θα γουστάρουμε και καλά. Ήτανε... δεν υπήρχε κάτι ας πούμε, να με γεμίζει, δεν υπήρχαν ενδιαφέροντα, δεν, δεν (4). Εμ, (2) Πού να σε πάω τώρα; Θα σε πάω λίγο στα πιο κοντά. Άμα θυμηθώ και κάτι για πιο παλιά, θα σε πω. Ecstasy, καμιά κόκα που και που, πάλι με το ίδιο σκηνικό, όχι πολύ έξω. Άντε με το ecstasy ή με καμιά άλλη ουσία, θα ήμουν πιο καλά, μπορεί να έβγαινα και έξω. Εεε (6). Καλοκαίρι του '16, ξεκίνησα, δοκίμασα πρώτη φορά πρέζα(4). Στην αρχή, επειδή δεν την είχα μάθει, με έριχνε πολύ. Ήταν δυνατή, ας πούμε, για εμένα και με έριχνε, ώσπου τη συνήθισε ο οργανισμός μου. Μετά άρχισε και μου έδινε δύναμη, με έκανε καλά. Τότε ξεκίνησα δουλειά σε μια πιτσαρία, ντελίβερι. Το '16, Σεπτέμβριο του '16. Με βοήθησε πολύ η πρέζα. Με βοήθησε, με βοήθησε κατάλαβες. Σε τέτοιου είδους θέματα. Στο να είμαι πιο ανοικτός, στο να φύγουνε οτιδήποτε ανασφάλειες έχω και να είμαι πιο ελεύθερος και στην επικοινωνία και στο οτιδήποτε. Να μην κάνω σκέψεις, εεε κτλ. Να μην έχω δεύτερες, τρίτες, όγδοες, δέκατες πέμπτες σκέψεις.(4) Δύναμη με έδινε σωματική. Με βοήθησε πολύ στο ντελίβερι το Χειμώνα εκείνο το '16, που έκανε -10. Αυτό σε ζεσταίνει κιόλας και

ήμουνα full power. Super puma με φωνάζανε στη δουλειά, επειδή οι άλλοι κρυώνανε ((γέλιο)) και εγώ έλεγα «Φέρτε μου παραγγελίες, να φύγω, να πάω».

Ερ. ((γέλιο))

Χ. Μου άρεσε αυτό εννοείται ((γέλιο)). Πού να ξέρανε ότι εγώ, έτσι κι έτσι, βράζει το αίμα μου μέσα. Ναι, τέλος πάντων, με βοήθησε αυτό το πράγμα. Ήμουνα πιο εντάξει στην επικοινωνία μου και ένιωθα πιο καλά, ας πούμε, πιο ήρεμος. Μου έπαιρνε όλα τα αρνητικά. (4) Εεεε (4). Και εκείνη την περίοδο ακόμα ήμουνα (.) που ήμουνα καλά, με την πρέζα ήμουνα δουλειά, σπίτι, δουλειά, σπίτι. Δηλαδή η ζωή μου ήτανε (3) Δούλευα απόγευμα, πέντε περίπου με μία πες. Πήγαινα στη δουλειά, τελείωνα, πήγαινα σπίτι, και έπινα ξες, όσο έπρεπε για να είμαι καλά. Μετά πήγαινα σπίτι (3), πατιόμουνα (.) ,ψιλό πιο έτσι, να πούμε, πιο χαλαρά. Μέχρι τις επτά, οκτώ το πρωί, τέτοια ώρα κοιμόμουνα. Ξυπνούσα τρεις η ώρα, κάπου εκεί, το μεσημέρι. Ξανά δουλειά. Κάθε μέρα αυτό το πράγμα, κάθε μέρα αυτό το πράγμα, κάθε μέρα υπήρχε η πρέζα στη ζωή μου, δε γίνεται κάτι με αυτή την ουσία. Άμα κολλήσεις τη χρειάζεσαι, συνέχεια. Μόνο στον ύπνο μου δεν έπινα, όλες τις άλλες ώρες έπινα.(4)Εεε.(3)Ενας φίλος που ήταν εδώ πέρα, επειδή αυτός σπούδαζε, ερχότανε διαστήματα ή το καλοκαίρι. Το πολύ πολύ δηλαδή να έβγαινα, τελείωνα τη δουλειά και πηγαίναμε με το αμάξι, μια βόλτα στην παραλία, και χειμώνα ακόμα. Μια βόλτα στην παραλία, ερημιά ξέρω γω, βράδυ. Μια βόλτα πάνω κάτω (.) και ξανά στο αμάξι και σπίτι. Αυτή ήταν η έξοδος. Λίγο το ότι, να κάνω κάτι παραπάνω, κατάλαβες; Λίγο να ξεσκάσω, ας πούμε, εκτός από δουλειά και σπίτι. Θέλω να σου πω ότι, και καλά όταν ήμουνα, από την πρέζα, πάλι δεν είχα αυτό, το να βγω έξω. Άντε να είχα βγει δηλαδή και πέντε, έξι φορές. Και από το μαγαζί ακόμα, εεε άτομα που δούλευαν εκεί πέρα, ήμουν ο μόνος που έπινε, δεν έπινε κανένας άλλος. Δε ξέρανε βέβαια κανείς για τη χρήση. Εεεε(4).Με λέγανε «Πάμε ξέρω γω, για καμιά μπύρα», εκατό φορές με είχανε πει. Εγώ τους έλεγα «Πάτε και έρχομαι», ξέρω γω. Ξέρανε ότι δε θα πάω, τους το έλεγα με τρόπο, ώστε να το καταλάβουνε. Ούτε εκεί πήγαινα, δε ξέρω γιατί. Εε (5)Ναι, τέλος πάντων.(3)Πιο παλιά (.) τώρα μ'έρχονται ένα ένα, σε πάω μπρος, πίσω δε πειράζει. Πιο παλιά 2009 ήταν, όταν ξεκίνησα το μαύρο. Μετά από λίγους μήνες, έγινε σκηνικό, εεε(3) με έπιασαν οι μπάτσοι, με βρήκανε, τέλος πάντων, ήμασταν τρία, τέσσερα άτομα στο πάρκο, πίναμε. Μας βρήκανε, κρατητήρια, κτλ. Τότε το μάθανε οι δικοί μου πρώτη φορά. Υπήρχανε αντιδράσεις: «Όχι δε θα βγεις, και εεε και εε». Εγώ «Άσε με» και «Θα βγω», κτλ..Δεν μπορούσαν να με κρατήσουνε. Και

εκεί πάλι μαλώματα. Εκεί πάλι πιο δύσκολα, μετά πιο πιεστικά.(4)Ναι, υπήρχε αυτό το πράγμα, δεν ήμασταν καλά. Εεε(5).Τώρα πάλι θέλω να σε πάω αλλιώς. Τέλος πάντων. Εεε (3). Γενικά... Τώρα πάλι θα σε πάω στους γονείς. Γενικά με τους γονείς μου (5) υπήρχε τώρα θα σε πω πράγματα, που εδώ πέρα, ας πούμε, τα έχω καταλάβει. Τους είπα, ξέρω γω, ότι έτσι κι έτσι και με λέγανε ότι «τι έπαιρνα και εγώ, πώς το ένιωθα» ας πούμε. Εεεε, αμφισβήτηση. Υπήρχε δηλαδή αμφισβήτηση, τύπου (3).Τέλος πάντων, θα σου το εξηγήσω μετά, με ένα σκηνικό. Εεε, ο πατέρας μου (.). Α, κάτσε. Από μικρό ο πατέρας μου, με έπαιρνε μαζί στη δουλειά, από δημοτικό ακόμα, εντάξει πιο πολύ για να συνηθίσω το κλίμα λογικά της δουλειάς, κτλ. Και στα χωράφια πήγαινα. Στα χωράφια, βέβαια, παιχνίδι εκεί, έτρεχα δεξιά αριστερά, στα δέντρα πάνω ήμουνα. Κρεμούσα σχοινιά στα δέντρα και έκανα τον Ταρζάν. ((εύθυμη περιγραφή)). Τέλος πάντων(4).Εεε, νευρικός πολύ στη δουλειά(3). Εεε, έβριζε. Όχι εμένα, δηλαδή μαλάκα, ποτέ, ας πούμε, δεν με έχει βρίσει έτσι. Τύπου «γαμώ την πουτάνα μου» και όχι γενικά ήταν πολύ νευρικός. Ήθελε η δουλειά να γίνεται, όπως έπρεπε να γίνεται, να γίνεται σωστά, κτλ.(3) Αυτό, νευρικός. Όλοι θυμάμαι να με λένε «Πω πω, πώς τον αντέχεις;» Δηλαδή πηγαίναμε συνεταιρισμοί υδραυλικών, να πάρουμε υλικά και πήγαινε εκεί πέρα αυτός είναι λίγο αούγκανος, ναι είχε εκεί άτομα περιμένανε . «Έλα, έλα φέρε αυτά να φύγω». Ναι, εγώ ντρεπόμουνα εν τω μεταξύ εκείνη την ώρα (3).Όλοι με λέγανε και οι πωλητές τον ξέρουνε χρόνια, είναι σαν μέλος κάπως εκεί πέρα. Είναι κάποιοι υδραυλικοί που είναι μέλη. «Πώς τον αντέχεις;» και πολλοί με το λέγανε, πολλοί άνθρωποι μου το λέγανε αυτό. Και για τη μάνα μου «Πω αυτή η μάνα σου, πώς τον αντέχει τον πατέρα σου;» και τέτοια. ((γέλιο)). Είναι λίγο ζόρικος. (4) Εεεε στη δουλειά πάνω νευρικός.(4)Τρίτη φορά το είπα αυτό; Ναι, τι άλλο; Κάτσε λίγο να θυμηθώ τη συμπεριφορά του, για να σου την εξηγήσω.(3) Ναι, απότομος..(4) Α, ο πατέρας μου από παλιά ακόμα θυμάμαι... εντάξει από τη μάνα μου, από μια φάση και μετά δε με φόβιζε, καθόλου. Δηλαδή θυμάμαι να με κυνηγάει με την παντόφλα, με χτυπούσε με την παντόφλα, και εγώ γελούσα, ας πούμε. Αυτή μέσα στα νεύρα, και εγώ γελούσα επειδή τι να με κάνει τώρα η παντόφλα, δεν την ένιωθα, κάπως έτσι. ((γέλια)). Τέλος πάντων. Εεε. Ο πατέρας μου εν τω μεταξύ, με το βλέμμα του, έτσι λίγο στραβά θα με κοιτούσε, με ψάρωνε κατευθείαν. Τον είχα, ας πούμε, από φόβο. Εεε (6).Τι να σε πω άλλο; Από της μάνας μου τη μεριά υπήρχε σύγκριση, τύπου «Α, ο Α., ο φίλος σου ο Α., καλός μαθητής, και το ένα και το άλλο». Με τον αδελφό μου, δε θυμάμαι αν υπήρχε σύγκριση. Γιατί μου το ρωτήσανε και εδώ πέρα. Δε θυμάμαι, να υπήρχε σύγκριση, Α,

ο αδελφός σου έτσι, α ο αδελφός σου αλλιώς. Δε θυμάμαι. Δε νομίζω να υπήρχε. Τέλος πάντων.(3)Τι άλλο; Ναι, από μικρό ήθελε να με έπαιρνε μαζί στη δουλειά. Εγώ καλοκαίρι, που δεν είχα σχολείο, κρυβόμουνα, ντουλάπες, κάτω από τα κρεβάτια, παντού. ((εύθυμη περιγραφή)). Άλλες φορές με έβρισκε, άλλες όχι, άλλες φορές η μάνα μου με κάλυπτε, άλλες έλεγε ότι έτσι κι έτσι, είναι εκεί πέρα.(3) Πήγαινα, τέλος πάντων. Εντάξει, εγώ πού μυαλό για δουλειά, τώρα εκεί πέρα. Τόσο πιτσιρικάς. Εδώ στα δεκαπέντε, δεκάξι, δεκαεπτά, δεκαοχτώ δεν είχα ακόμα όρεξη για δουλειά. Τέλος πάντων. Μυαλό για δουλειά βασικά. Ήτανε στο παιχνίδι ακόμα. Παιχνίδι. Πιο light βέβαια αλλά όχι τόσο στη δουλειά. Εεε (5). Δεν θυμάμαι πριν πόσα χρόνια (πριν κάμποσα χρόνια) Ναι. ΠΑΝΤΑ να με σπάει τα νεύρα στη δουλειά. ΠΑΝΤΑ, ΠΑΝΤΑ να είμαι μέσα στα νεύρα, με τον τρόπο του. Το να τον ρωτάω, επειδή αυτός είναι όταν κάνει δουλειά, όπως είπα, είναι πολύ εκεί πέρα και αγχώνεται κτλ., να τον ρωτάω «Αυτό γιατί γίνεται έτσι; Γιατί το κάνεις έτσι;» και «Άσε με, άσε με τώρα». Που από τη μία πάω για να μάθω και από την άλλη να μη με εξηγεί κιόλας.((εύθυμη περιγραφή)). Τέλος πάντων. Μια μέρα θυμάμαι, πρωί ήταν ακόμα, κατά τις δέκα η ώρα, με είχε σπάσει ήδη τα νεύρα, τα παρατάω κάτω όπως είναι όλα. Κάτι με είπε, τι με είχε πει; «Δε νοιάζεσαι για τη δουλειά; Δε σε ενδιαφέρει;» κάτι τέτοιο. Τα παρατάω όλα κάτω, σηκώνομαι, φεύγω. «Έλα εδώ, έλα εδώ». Ούτε το κεφάλι δε γύρισα, εξαφανίστηκα. (3).Και πρόσφατα, πριν δε θυμάμαι πόσο καιρό, (πριν ένα χρόνο;) κάπου είχαμε πάει ένα μερεμέτι, του λέω «Πού πάμε τώρα;» Με λέει «Εκεί που είχαμε πάει και σηκώθηκες και έφυγες». ((γέλιο)). Ναι μου το πε.

Ερ. και Χ. ((γέλια))

Χ. Εεεε (6). Εγώ είχα γενικά, όπως είπα, τη συμπεριφορά να θυμώνω 'ααα'. Σε μια φάση και μετά, ξεκίνησε πρώτα με τον πατέρα μου. Νομίζω, έτσι για αυτούς τους λόγους, δουλειάς και νευρικός και το ένα και το άλλο, να με σπάει τα νεύρα, γενικά. Ααα, πάντα υπήρχε το «Χριστόφορε, Χριστόφορε, Χριστόφορε» (μέσα στο σπίτι) «αυτό, Χριστόφορε εκείνο, Χριστόφορε το άλλο, έλα βοήθα εδώ Χριστόφορε». Είχα βαρεθεί να ακούω το όνομά μου. Εεεε (4).Τι ήθελα να σε πω τώρα; Ααα σε μία φάση και μετά θυμός, θυμός, θυμός έκοψα το πολύ πολύ με τον πατέρα μου, να τον μιλάω. Ακόμα υπάρχει αυτό, χρόνια τώρα. Δηλαδή πολύ τυπικά πράγματα και υπήρχε περίοδος που με ρωτούσε κάτι, δεν απαντούσα καν. Βρήκα την ησυχία μου. Δεν υπήρχε αυτό το τόσο, το έτσι, αλλά εντάξει δεν είναι και υγιές, τέλος πάντων αυτό. Τέλος πάντων. Εεε... Αυτό έγινε και με τη μάνα μου και,(3) πιο ήταν το σκηνικό που

είπα και εκεί τέλος, ας πούμε. (4) Όχι πολλά χρόνια πριν, να έχει τέσσερα, πέντε χρόνια, έξι, δε θυμάμαι, κάπου εκεί. Ήταν να πάω σε ένα φίλο μου, να κάνω μια δουλειά, υδραυλικά. Να αλλάξω μπανιέρα. Εντάξει τώρα, άμα ήταν να πάω, να κάνω κάτι ψιλό, γενικά δε θα έπαιρνα κάτι. Ειδικά από φίλο, δε θα τον ζητούσα λεφτά, π.χ. να σφίξω μία βρύση, που λέει ο λόγος, κάτι. Ήταν να αλλάξω μπανιέρα, εντάξει, ψιλό μεγάλη δουλειά, μου έφαγε κάνα δυο μέρες, εννοείται ότι θα έπαιρνα λεφτά. Και (3) ήμουν στα τελειώματα της δουλειάς, πως ήμουν σπίτι, με λέει η μάνα μου «Λεφτά θα πάρεις;» Λέω «Ναι». Με λέει «Ναι σιγά μη πάρεις λεφτά εσύ». Αλλά με το είπε, με τέτοιο τρόπο, δε ξέρω, είναι αυτό το αμφισβήτηση μάλλον, υποτίμηση., δε ξέρω πώς να σου το εξηγήσω. Και με την έδωσε, και από τότε έκοψα και με τη μάνα μου. Ναι, τέλος, δεν υπήρχε πολλά πολλά. Μετά από αυτό συνεχίστηκε. Είδε ότι το κρατάω, αυτό το να μη μιλάω και δεν είναι όπως παλιότερα, που θα το κρατούσα λίγο καιρό και μετά θα ξαναμιλούσα. Ότι το κρατάω, είναι ψιλό οριστικό, ας πούμε. Ανά περιόδους θα ερχότανε και θα με έπιανε, με κλάματα και αυτή «Και τι σου κάναμε; Και δε μας λες», και το ένα και το άλλο, και δε ξέρω εγώ. Δεν την έλεγα τίποτα. «Σήκω φύγε, σήκω φύγε». Ούτε (.) δεν ήθελα τίποτα και με τα κλάματα κιόλας εκεί πέρα, τέλος πάντων. Ναι, πολύ θυμό τέλος πάντων, με τους δικούς μου, ακόμα. Ίσως λίγο περισσότερο τώρα, που εδώ πέρα συνειδητοποίησα και κάποια πράγματα. Το ότι στοιχεία του χαρακτήρα μου, έχουν διαμορφωθεί και από την παιδική μου ηλικία και () την συμπεριφορά των γονιών μου, κτλ. Αα ναι. Τύπου, όπως σε λέω, αμφισβήτηση και τέτοια ή και υποτίμηση υπήρχανε. Και σχόλια τύπου, «αχάριστος» και χίλια δυο. Ή από θέμα, μπορεί να ήμουν λίγο ακατάστατος και να μου έλεγε «ποιά θα σε πάρει εσένα;» και όλα αυτά. Αυτό το είχα πει στη βιωμάτων, και νομίζω, μου είχαν πει ότι κι αυτό παίζει ρόλο, ας πούμε, στη δυσκολία μου, και κάπως διοχετεύεται στο κεφάλι σου αυτό. Και στη δυσκολία μου με τις γυναίκες, και ότι πώς θα πλησιάσω, και έχω αυτή την προκατάληψη, ότι ξέρεις (.) φόβος της απόρριψης, και δε ξέρω εγώ. Τέλος πάντων.(3). Μπερδεύτηκα τώρα, δε ξέρω τι άλλο να πω. Ναι, αυτό με τους δικούς μου. Θυμός πολύς, ΑΚΟΜΑ. Δε προσδοκώ κάτι, δε θέλω να φτιαχτεί η σχέση, δε με νοιάζει καν, δε θέλω καν να μπω σε διαδικασία να (.) ή όπως με λέει το πρόσωπο μου, «τουλάχιστον να εκφράσεις το θυμό σου». Δεν, δεν θέλω. Μου λέει «Γιατί;» Δεν το έχω βρει ακόμα το γιατί, ίσως να μην τους στεναχωρήσω;(4).Ναι δεν θα μου άρεσε βασικά να τους πω, «φταίτε για αυτό, για αυτό», δεν (.) Βασικά δε ξέρω, δε ξέρω. Δε ξέρω ακριβώς τι και πώς και το γιατί. Αλλά δε θέλω. Είναι ο μαζεμένος θυμός; Είναι ο φόβος για κάτι άλλο; Είναι ο φόβος ότι δε θέλω να τους στεναχωρήσω; Δε ξέρω. Δε

θέλω να μπω ούτε σε αυτή τη διαδικασία, το μυαλό μου το 'χω μακριά και αγαπημένοι. Άντε μία στο τόσο άμα (.) που κι αυτό δε ξέρω κατά πόσο, αλλά ναι (3). Τώρα είμαι εδώ πέρα, Θεσσαλονίκη, μένω στο σπίτι της επανένταξης, που είμαι εδώ πέρα του προγράμματος, καλά είμαι. Την ησυχία μου έχω. Τα τηλέφωνα δεν υπάρχουνε, ούτε και παλιότερα δεν υπήρχανε. Πολλές φορές δηλαδή παλιότερα θα με παίρνανε τηλέφωνο και δε θα το σήκωνα ή «Έλα τι θες; Ναι, ναι, άντε γεια» (.) αυτό. Και τώρα, και πριν λίγο καιρό (3) ήμουν σπίτι όσο ήμουν στο πρόγραμμα ακόμα, είχε κρύο. Τώρα εμείς (.) είναι το σπίτι μονοκατοικία, έχει δύο διαμερίσματα, στο ένα μένουμε και το άλλο είναι φάση, σαν αποθήκη. Έχει τραπεζάκι, καναπέδες κτλ. Εκεί την έπεφτα εγώ. Δεν έχει θέρμανση εκεί πέρα. Το δίπλα έχει θέρμανση που μένουμε. Καθόμουν εκεί πέρα, τσιγάρα κτλ. ερχότανε η μάνα μου, περνούσε γιατί έχουμε το πλυντήριο από αυτή τη μεριά, περνούσε «Έλα δίπλα, έχει κρύο, κτλ.». Ακόμα και αυτό που μου έλεγε, δεν ήθελα. Δεν ήθελα να μου μιλάει, κάπως έτσι ρε παιδί μου. Την έλεγα «Καλά, εντάξει, σήκω φύγε». Με την έδινε, σε λέω, με φούντωνε, αυτό το πράγμα που μου έλεγε. Δε μπορούσα.(4) Ακόμα υπάρχει αυτό βέβαια. Πότε; Πριν δυο μέρες μιλήσαμε; Κάτι ήθελε να με ρωτήσει και εγώ πάλι απότομος κτλ.(3) «Εντάξει, μου λέει, τι κάνεις; Τι φωνάζεις;». Λες και δε ξέρει ότι (.) τέλος πάντων.

X. & Ep. ((γέλια))

X. Τώρα νευρίασα, δε ξέρω, τι άλλο να σου πω.

Ep. Και X. ((γέλιο))

X. Εεε (4). Αυτά με τις σχέσεις μου, με τους δικούς μου.(5) Ναι, δε ξέρω τώρα τι άλλο να σε πω.

Ep. Εεε. Καταρχήν θεωρείς ότι ο λόγος δηλαδή που μπήκες στα ναρκωτικά, με έναν τρόπο το ανέφερες, αν δε κάνω λάθος, ότι ίσως ήταν ένας τρόπος εκτόνωσης. Από ότι καταλαβαίνω. Όλης αυτής της σχέσης δηλαδή με την οικογένεια.

X. Ξέρεις τι;(3) Σίγουρα, έπαιξε ρόλο το ότι σταμάτησα το ποδόσφαιρο. Άμα συνέχιζα το ποδόσφαιρο ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ περίπτωση να μπλέξω με τα ναρκωτικά. Το εγγυώμαι, βάζω το χέρι μου, ολόκληρος μπαίνω στη φωτιά. Εε (.) το ότι σταμάτησα, τώρα δε ξέρω τώρα αν ήταν τρόπος εκτόνωσης(.) ή απλά ότι δεν είχα κάτι να με κρατάει μακριά από τα ναρκωτικά. Δε ξέρω, δε ξέρω. Δε ξέρω, ποιος είναι ο λόγος. Σίγουρα πάντως το ότι, επειδή εδώ πέρα που το συζητούσα στην αρχή έλεγα ότι «την πρέζα

την θεωρώ πρόβλημα». Κολλάς και τη χρειάζεσαι κάθε μέρα. Τα υπόλοιπα δεν τα θεωρώ πρόβλημα. Το μαύρο, που μπορεί να το κάνω μία στο τόσο ή το ecstasy, που μπορεί να το κάνω μία στο τόσο. Και ότι η πρέζα, με βοηθάει κάπου. Στην επικοινωνία και σε όλα αυτά. Το έκσταση που πάω κάπου απόμερα, και απλά γουστάρω, ξέρω γω, χτυπιέμαι κτλ. δε με βοηθάει κάπου, απλά το κάνω σαν γούστο.

Ερ. Ναι, ναι...

Χ. Που από ότι μου είπανε και εκεί πέρα πάλι κάτι παίρνω. Την εκτόνωση. Το ότι να βγάλω την ένταση και τον θυμό, που έχω μέσα μου. Εντάξει, σίγουρα υπάρχει ένταση, δε ξέρω άμα για αυτό ξεκίνησα τα ναρκωτικά. Δε νομίζω να το έχω έτσι, τέλος πάντων. Εντάξει σίγουρα. Καταρχήν, δεν ήξερα καν τι είναι τα ναρκωτικά, τι σε κάνουν (4). Εντάξει, σίγουρα, δε θυμάμαι πώς ήμουν εγώ, ας πούμε, κατάλαβες; Μέσα μου...(3)Σίγουρα θα ήμουν κάπως και εκεί βρήκα κάτι που με βοηθούσε; Κάπως έτσι. Με χαλάρωνε ή μου τα έπαιρνε όλα αυτά.

Ερ. Στο πρόγραμμα, πόσο καιρό είσαι;

Χ. Με το σταθμό μιλάς; Τέλος πάντων είμαι γύρω στο εφτάμηνο - οχτάμηνο. Ποτέ δεν είχα ξαναπάει σε πρόγραμμα. Δεν ήξερα καν, τί γίνεται εδώ πέρα. Ααα sorry, τώρα τα τελευταία δύο χρόνια, που ήμουν στη πρέζα, από το '16 ως το '18 και δούλευα και ντελίβερι ταυτοχρόνως, έπινα πρέζα, εεε (3). Πήγαινα προς Θεσσαλονίκη, από Κατερίνη ερχόμουν Θεσσαλονίκη, έπαιρνα για εμένα κάμποση ποσότητα, πήγαινα και ήμουν άνετος, ας πούμε. Πήγαινα, ας πούμε, μια φορά τη βδομάδα. Άμα ήθελα λίγο, έπαιρνα από έναν εκεί πέρα, Κατερίνη. Στο πάρε δώσε, έτσι λίγο μια μέρα, με είπε «Πας που πας, φέρνε και για εμένα. Το παίρνεις εσύ τόσο, στο παίρνω εγώ τόσο». Το έκανα. Αυτός ήτανε κάρτας, τον ξέρανε τέλος πάντων, εγώ δεν το ήξερα ότι είναι τόσο κάρτας και τον παρακολουθούνε. Μέσω τηλεφώνου με πιάσανε, έχω δικαστήριο. Για αυτό το λόγο ξεκίνησα, σε λέω δηλαδή δεν υπήρχε περίπτωση να ξεκινήσω πρόγραμμα. Δεν ήξερα καν τι γίνεται εδώ. Σε λέω, όταν με πιάσανε, μετά μίλησα με μία ψυχολόγο, ήταν του ΟΚΑΝΑ η πραγματογνώμων ή ιατρογνώμων, πώς τα λένε αυτά, τέλος πάντων. Με λέει «Γιατί δε πας σε ένα πρόγραμμα απεξάρτησης;» Λέω «Όχι, τι να πάω να κάνω εκεί πέρα;» Μου λέει «Γιατί τα υποτιμάς, ξέρω γω, (.)τα παιδιά;» Που εγώ δεν το έλεγα σαν υποτίμηση, δεν ήξερα καν τι γίνεται εδώ πέρα. Άσε που, και όταν ήρθα εδώ πέρα, έλεγα «Πώς γίνεται, ας πούμε, με την ομιλία έτσι μπουρ, μπουρ, μπουρ, μπουρ να βγει κάτι, ας

πούμε, να αλλάξει κάτι στο μυαλό σου. Εντάξει, βέβαια αυτό το κατάλαβα τώρα. Θέλω να σε πω ότι μόνο για το δικαστικό ξεκίνησα το πρόγραμμα, αλλά στην πορεία και από το σταθμό ακόμα, είδα ότι έχω θέματα και ότι μπορώ, ίσως μπορώ εδώ πέρα να τα λύσω. (6) Τώρα πώς ξεκίνησε; Τί με είχες ρωτήσει και στα ξεκίνησα όλα αυτά; ((γέλιο))

Ερ. Ναι. Για το πόσο καιρό είσαι εδώ.

Χ. Α, πόσο, ναι (.) Επτά, οκτώ μήνες, κάπου εκεί.

Ερ. Ναι. Μάλιστα. Οπότε τώρα πώς (.) Εσύ βασικά γιατί δεν ήθελες να σταματήσεις;

Χ. Τί;

Ερ. Είπες ότι «δεν υπήρχε περίπτωση να έρθω [εδώ]»

Χ. [Να ξεκινήσω πρόγραμμα, ναι.

Ερ. [«Να έρθω σε ανεξάρτηση». Για ποιο λόγο το σκεφτόσουν αυτό;

Χ. Γιατί δε πίστευα ότι γίνεται κάτι. Δεν το είχα καν στο μυαλό μου, το πρόγραμμα ανεξάρτησης. Τί είναι αυτό τώρα, και ποιος ξέρει εκεί πέρα και σιγά μη πάω. Τί να πάω, να κάνω εκεί βασικά; Τί θα πάρω από εκεί, κάπως έτσι. Είναι, να στο δώσω να καταλάβεις, όπως, εεε. Πήγα τώρα τελευταία, γινότανε το job festival στο CAPSIS το ξενοδοχείο, που ήτανε διάφορες εταιρείες, συνεντεύξεις κτλ. Παλιότερα πάλι το ίδιο θα έλεγα «Τί να πάω, σιγά μη βρω δουλειά από εκεί πέρα. Τί; Ποιός ξέρει;» Και πήγα και βρήκα τώρα δουλειά από εκεί πέρα. Ναι, μέσω του προγράμματος πήγα, με την Αθηνά που είναι πίσω στα γραφεία. Πήγα, έδωσα συνέντευξη στη LEROYMERLIN και (.) κι όμως έκατσε μέσα από αυτό. Θέλω να σε πω, ότι δε πιστεύω κάποια πράγματα, ότι μπορεί να βγει κάτι από εκεί. Αλλά, κι όμως ((γέλιο)) γίνεται μάλλον.

Ερ. Δεν ήθελες να κόψεις;

Χ. Ήθελα να κόψω. Το έλεγα πολλές φορές. Αλλά έλεγα «Πρέπει να κόψω, πρέπει να κόψω». Τώρα το «πρέπει να κόψω», και να κόψεις ακόμα, να σταματήσεις να παίρνεις ναρκωτικά, άμα δεν είσαι καλά (3), το ίδιο πράγμα είναι. Ή θα ξαναπέσεις ή δε θα παίρνεις ναρκωτικά και θα είσαι σκατά. Κάπως έτσι. (3) Δε διορθώνεται το πρόβλημα δηλαδή.

Ερ. Γιατί ήθελες να κόψεις; Γιατί το έλεγες αυτό;

Χ. Γιατί είναι πρόβλημα. Και τα λεφτά μου, μου τα έτρωγε όλα, δηλαδή δούλευα για αυτό το πράγμα μόνο. Εεε (4) Είναι ότι, άντε στην αρχή πίνεις, σε κάνει καλά, από ένα διάστημα και μετά δε σε κάνει τίποτα. Είναι απλά για να μην είσαι χάλια. Με ρίγος, με να σε πονάς, κτλ. Δεν υπήρχε και λόγος δηλαδή, κατάλαβες;(3)Λεφτά σε τρώει. Για πόσο θα το κάνεις δηλαδή; Δε γίνεται να το κάνεις (3).Δε πάει πουθενά αυτό το πράγμα. Για αυτό.(3)Έλεγα «Πρέπει να κόψω» αλλά (.) έλεγα «Πρέπει να κόψω». Είχα κόψει ένα διάστημα, έτσι δυο τρεις φορές, ‘ξανά μετά’.

Ερ. Αυτά τα διαστήματα που επανήλθες; Τί συνέβη;

Χ. Πού επανήλθα; Τί εννοείς;

Ερ. Λες «Έκοψα δύο τρεις φορές μόνος μου, αλλά ξανάρχισα».

Χ. Εεε (4).Ξέρω ‘γω; Δεν άντεχα μάλλον την κατάσταση και εμένα το πώς ένιωθα, τα συναισθήματα, τις σκέψεις, όλα αυτά τα (.) το πώς ήμουνα εγώ βασικά, στον έξω κόσμο. Είχα δικαιολογία τύπου(3) κι όταν ακόμα έπινα, έλεγα «θα κόψω, θα κόψω», δούλευα ατελείωτα, είχε κρύο και χρησιμοποιούσα δικαιολογίες τύπου «Εντάξει ακόμα κρύο έχει, κάτσε να ζεστάνει ο καιρός, και μετά θα κόψω».(3) Άκου να δεις τώρα, άλλη δικαιολογία. ((εύθυμη περιγραφή)). Κόβω, Καλοκαίρι τώρα έτσι; Προς Καλοκαίρι, δεν υπάρχει δηλαδή δικαιολογία για το κρύο. Πάω σε ένα φίλο μου στη Λαμία, κόβω, βγάζω τα στερητικά, γυρνάω πίσω. Εγώ στη δουλειά σχεδόν δεν έπινα, ήμουνα γενικά (.). Γενικά βασικά όταν έπινα, ήμουν άλλος άνθρωπος. Δηλαδή χωρίς το πίομα ήμουνα κλειστός (.) δε θα ήμουνα, δε θα μιλούσα, θα ήμουνα πιο (.) πώς να στο πω, ρε παιδί μου.(3)ψιλό αντικοινωνικός, με τα θέματά μου, με τις σκέψεις μου και όλα αυτά, ήμουνα πολύ κλειστός, τέλος πάντων. Όταν έπινα, ήμουν άλλος άνθρωπος, ας πούμε. Αυτό μου άραζε εμένα, το ότι ήμουν ανοικτός, ότι δεν είχα σκέψεις, ότι θα έκανα το χαβαλέ μου, επικοινωνιακός κτλ. Ήμουνα στη δουλειά, όλα αυτά που σου λέω τα ωραία, με την πρέζα (4),παίρνω άδεια από τη δουλειά, πάω στη Λαμία, κόβω, γυρνάω και λέω «τώρα θα πάω και θα είμαι έτσι, και μήπως καταλάβουνε. Γιατί έφυγε αυτός και ήταν έτσι, ξέρω γω και τώρα έρχεται αλλιώς, πιο light, χαμηλών τόνων;» να στο θέσω έτσι. Και λέω «Όχι (λέω) θα πιώ για μια βδομάδα, θα πάω στη δουλειά πιωμένος, θα πίνω έτσι μια δυο βδομάδες και σταδιακά θα το κόψω, να μη φανεί η αλλαγή» ας πούμε (γέλιο)). Τέτοιου είδους δικαιολογίες.

Χειριζόμενον τον εαυτό μου (χειριστικό ήταν όλο). Έμαθα εδώ πέρα αυτή τη λέξη. (4)
Ναι. Αυτό ρε συ, ήταν ο λόγος που 'ξανά πίνα'. Ηθελα, ήθελα με την έννοια ότι (3) η
όλη διαδικασία: πάνε, ψάξε, βρες, άγχος στα διόδια που ήμουν με το αμάξι, μη
ψαχτεί και τέτοια, με πιάσουνε, υπήρχε όλο αυτό το άγχος και η όλη κατάσταση. Μ'
άρεσε βέβαια η μαστούρα και αυτό που μ' έκανε, αλλά είχε και όλο το άλλο το
πακέτο, αυτό με το πάνε, έλα, τα έξοδα κτλ. Που ήξερα ότι δε γίνεται να συνεχιστεί.
(5)

Ερ. Η τέχνη σε όλο αυτό πού σε βοηθάει;

Χ. Ποιά τέχνη;

Ερ. Η τέχνη, εννοώ η art therapy. Στην οποία [συμμετέχεις].

Χ. [ΠΟΥΘΕΝΑ. ((γέλια)). Πουθενά, ξεκάθαρα, πουθενά ((γέλιο)). Στο είχα πει
εκείνη τη μέρα στο λεωφορείο, το ξέρει και η Σουζάνα, της το έχω πει, ότι δεν
υπάρχει επαφή με αυτήν την ομάδα. Δε μπορώ (.) Ξες τι είναι ρε; Αναλόγως πώς θα
το πάει. Άσε που το πάει και όπως θέλει, και όπως θέλει το βγάζει. Αλλά, θέλω να σε
πω, ότι πού θα εστιάσει, με την έννοια (3)ζωγραφίζω. Μας λέει να ζωγραφίσουμε
χύμα, ό,τι θέλουμε και εγώ δε μπορώ να το κάνω αυτό και θα κάνω σχέδιο.
Κατάλαβες; Δηλαδή θα σε πει, κάνε (.) «βούτα τα χέρια σου στη μπογιά και κάνε
χύμα, ότι να' ναι». Εγώ δε μπορώ να το κάνω αυτό και θα κάνω σχέδιο. Και θα πει
«Γιατί; Τι σε κράτησε, ας πούμε, από το να ελευθερωθείς, και να κάνεις κάτι
συγκεκριμένο;» Το να το αναλύσουμε αυτό, το βρίσκω ουσιώδες. Τώρα, το να είναι
αυτή η ζωγραφιά εδώ, και να λέει «Με τι μοιάζει αυτό; Με τι μοιάζει εκείνο; Με τι
μοιάζει αυτό;» Και να λέει ο ένας μοιάζει με σκυλί, ο άλλος με πρόβατο και ο άλλος
με τέτοιο, ε δεν υπάρχει, δε βρίσκω ουσία κάπου, κατάλαβες; Και αυτή το πάει και
έτσι όπως θέλει, με αυτά που ξέρει πάνω στο άτομο. Σε μια φάση είμαστε τις
προάλλες εδώ, και έλεγε, έλεγε, έλεγε, έλεγε και το πήγε κάπως το θέμα, το
κατεύθυσε (4). Όλοι λέγανε κάτι πάνω σε αυτό, εγώ δεν έχω μιλήσει ποτέ πάνω σε (.)
εντάξει στο δικό μου το τέτοιο, που το βλέπω έτσι, τέλος πάντων. Όλοι λέγανε κάτι
πάνω σ' αυτό και στο τέλος λέει της ομάδας «Εντάξει και που ξέρετε ότι είναι έτσι;
Μπορεί να» δηλαδή από εκεί που πήγαινε προς τα εκεί, λέει «Και πού ξέρετε ότι
μπορεί να ναι προς τα εκεί;» και το πήγε αλλού μετά, τελείως, το έβγαλε άκυρο.
Εντάξει, είναι πολύ κατευθυνόμενο ρε παιδί μου. Δε μπορώ να το πάρω σοβαρά, αυτό
το πράγμα. ((γέλιο)). Αυτό, τι άλλο να πω; Εντάξει μπορεί να ισχύει το ότι (4), το χέρι

με τα χρώματα αντικατοπτρ., ναι τέλος πάντων αυτό, τα συναισθήματα από μέσα μας, βγαίνουν στο χέρι και στο χαρτί. Δε ξέρω μπορεί, τι να σε πω. Δεν υπάρχει επαφή με εμένα και αυτή την ομάδα πάντως. Ακόμα τουλάχιστον, τι να σε πω.(5)

Ερ. & Χ. ((γέλια))

Χ. Για αυτό σε ρώτησα. Είναι για..το art είναι το τέτοιο;

Ερ. Είναι και αυτό ένα κομμάτι, γιατί είναι ένα μέρος της θεραπευτικής διαδικασίας που περνάτε.

Χ. Ναι. Άλλοι βέβαια, εντάξει είμαι σίγουρος ότι ο Μανώλης σας έχει πει, για την τελευταία του ομάδα που του βγήκανε. Και άλλα άτομα(3) πήρανε κάτι μέσα από αυτό. Τώρα δε ξέρω, άμα είναι το να είσαι ανοικτός πάνω σε αυτό, κατάλαβες; Αλλά με φαίνεται μαλακία, το να ...Ξεκίνα το απλά, πες πάνω σε αυτό, δεν είναι το ότι ξεκινάει από μια ζωγραφιά. Απλά το κατευθύνει η Σουζάνα, όπως θέλει, ((εύθυμη περιγραφή)), ώστε να βγάλει κάτι. Πιάνεται από κάπου και προσπαθεί να το βγάλει, αυτό το κάτι πάνω στη ζωγραφιά ο άλλος, θα προσπαθήσει να το βγάλει ένα βίωμα, και θα πιαστεί από αυτό και θα το αναλύσει. Ναι ωραία. Δε χρειάζεται να γίνει. Τέλος πάντων, δε πιστεύω ότι βγαίνει μέσα από τη ζωγραφιά. Αυτό.(3)Μπορεί κιόλας, αλλά εγώ δεν το πιστεύω αυτό. (εύθυμη περιγραφή)) (6)

Ερ. ΟΚ. Μπορεί στην πορεία να..

Χ. Αυτό, ναι. [Μπορεί.

Ερ.[Αλλάξεις γνώμη.

Χ. Ναι, αν και είμαι λίγο. Είμαι λίγο έτσι.

Ερ. Όπως τις προηγούμενες φορές.

Ερ. Και Χ. ((γέλια))

Χ. Ναι, ναι ισχύει. Α να μπράβο. Ναι δεν το έχω και τελείως απόλυτο αλλά (6)

Ερ. Εεε. Τώρα όσο αφορά το σήμερα και το μέλλον. Οι σκέψεις που κάνεις για εσένα, επιθυμίες, στόχοι...

Χ. (3)Ααα. Το όχι [άκουσα.

Ερ. [Όχι, στόχοι, στόχοι. Ναι.

Χ.[Ναι.

Ερ. Πώς, έτσι, σκέφτεσαι την πορεία της ζωής σου;

Χ. Εεε.

Ερ. Πώς βλέπεις τα πράγματα;

Χ. Ο μόνος στόχος στη ζωή μου, που είχα μέχρι τώρα, ήταν το ποδόσφαιρο, δεν είχα άλλο στόχο. Ένας ακόμα στόχος που είχα, ήταν να πάρω αμάξι. Πήγα στρατό, Κύπρο που δίνουνε φράγκα, - για αυτό το λόγο πήγα Κύπρο - είχα δηλώσει και το κατάφερα τέλος πάντων. Θέλω να σε πω ότι, δεν είχα πολλούς στόχους στη ζωή μου, ήταν ένας το ποδόσφαιρο, ένας το να πάρω αμάξι, το πήρα. Άντε μετά έδωσα το αμάξι, πήρα μηχανή, άμα το βάλεις και αυτό στο στόχο. Ααα, κάτι άλλο πάνω στο στρατό. Στρατό ήμουνα πολύ καλά πάντως, και ψυχολογικά κτλ. Εεε (.) μακριά από τους δικούς μου, δε ξέρω αν έπαιξε ρόλο αυτό. Εντάξει, σίγουρα θα έπαιξε ρόλο αυτό, αλλά θα έπαιξε ρόλο ότι δεν έχεις έννοιες εκεί μέσα, σκοτούρες, κτλ. Όλα είναι, φαγητό έχεις, ούτε νοίκι έχεις, λεφτά παίρνεις, τέλος πάντων, κτλ. Πολύ καλά με όλα τα παιδιά, καλά ψυχολογικά, χαβαλέ, α ου. Με ξέρανε κιόλας, έτσι λίγο με είχανε μάθει, επειδή και εγώ ήμουνα λίγο να, ας πούμε, και δεν έδινα πολύ σημασία στα πράγματα(3).Κάπως να στο πω ρε παιδί μου, υπήρχε αναγνώριση προς το πρόσωπό μου και μου άρεσε αυτό πράγμα, κατάλαβες; Αλλά όχι με την κακή έννοια, ήμουνα πολύ κομπλέ, δηλαδή ακόμα και μαλακία να. Υπήρχανε αξιωματικοί που εγώ, όλοι τους είχαμε για μαλάκες, αυστηροί και τέτοια. Ήταν ένας μια μέρα, που όλοι τον είχανε για αυστηρό, μαλάκα κτλ. έφευγα με άδεια εγώ με τη βαλίτσα και αυτά, τον βλέπω κάπου εκεί πέρα, με λέει «[επίθετο αφηγητή] να ξες, εγώ πολύ σε πάω» με λέει. Και έμεινα λίγο έτσι. Θέλω να σε πω ότι με συμπαθούσανε για το ότι, μπορεί να έκανα και κάποια μαλακία, όχι να πείραζα κανέναν άλλον όμως μπορεί να κοιμόμουν στη σκοπιά, ας πούμε, κάπως έτσι. Θα έκανα μαλακία, αλλά μετά, θα έβγαινα και το έλεγα, και θα το παραδεχόμουν, και τα λοιπά. Δεν ήμουνα μαλάκας, τέλος πάντων.(3)Ναι, το πήγα αλλού τώρα. Θέλω να σε πω ότι στο στρατό, ήμουνα καλά ψυχολογικά κτλ. και χωρίς ναρκωτικά. Άντε να είχα δοκιμάσει μια, δυο φορές μαύρο, πιο πολύ για να δω, τι καπνίζουν αυτοί εκεί πέρα, ας πούμε.

Ερ. Μμ

X. Ναι. Το είχα κόψει κιόλας το μαύρο, πριν την πρέζα και δεν μου ήτανε δύσκολο. Εύκολα γιατί σε είπαμε έκανε, με χαλούσε από ένα διάστημα και μετά. Εεε τέλος πάντων, είπαμε στόχοι κτλ. Εεε στο πρόγραμμα όταν ξεκίνησα, έπρεπε να με δεις στο σταθμό πως ήμουν α' κοκομπλόκο, να έρχεται η σειρά μου να μιλήσω, να ιδρώνω, να τρέμω, να μη μπορώ να μιλήσω. «Πώς είσαι; Τι έχεις;» αυτά. «Καλά είμαι, καλά είμαι». Αυτό τους έλεγα, τίποτα παραπάνω. Γενικά, το όλο αυτό, το πώς ήμασταν στημένοι (.) και ότι έλεγε ο καθένας τα δικά του. Εγώ γενικά δεν πολυμιλούσα, πολύ κλειστός σε είπα κτλ. Δε ξέρω, με φόβιζε, με άγχωνε και όλα αυτά τα ωραία. Στην πορεία τσουκου-τσουκου. Ααα (4). Εν τω μεταξύ, ενώ στην πιτσαρία ήτανε δύο χρόνια πολύ καλή σχέση με τα παιδιά, πολύ καλή, χαβαλέ. Δηλαδή ήτανε σε φάση να πάω δουλειά και να μη καταλαβαίνω ότι είμαι σε δουλειά. Εε κόβω. Αααα μάθανε και το σκηνικό ότι έτσι κι έτσι, ήμουνα στην πρέζα ,και ότι δικαστήριο κτλ. Το μάθανε επειδή ήμουνα κρατητήριο, κρατητήρια, έλειπα δυο μέρες, εεε (3) Πήγα. Τέλος πάντων, όταν έλειπα τους είπα ήμουν άρρωστος κτλ, τους πήρε η μάνα μου τηλέφωνο. Ο γιος του αφεντικού, στην ηλικία μου περίπου, λίγο μικρότερος, έψαξε στο internet, είδε ότι κάποιους πιάσανε και τέτοια, ΕΙΔΕ ΤΟ ΚΙΝΗΤΟ ΜΟΥ, το αναγνώρισε ο κουφάλας από μια φωτογραφία, που ήτανε στο internet, με τα πειστήρια, αυτά που κατάσχουν. Και κατάλαβε το κινητό μου, το αναγνώρισε, τέλος πάντων. Και μου λέει «Αυτό το κινητό σου δεν είναι;» και του λέω «Ναι, έτσι και έτσι». Τέλος πάντων. Εγώ τους έλεγα ότι είμαι άρρωστος. Πιωμένος ήμουν, εν τω μεταξύ, πάλι και τους τα είπα χαρτί και καλαμάρι, από την αρχή μέχρι το τέλος. Δεν υπήρχαν αντιδράσεις, ήμουνα και στη δουλειά πολύ κομπλέ, και σε σχέση με τα άτομα πολύ κομπλέ. Το μόνο που με είπανε, ήτανε για εμένα δηλαδή «Πρόσεχε, για το καλό σου». Και έτσι, και αλλιώς. κτλ. Καλά έφυγα δηλαδή από εκεί. Πολύ καλές σχέσεις και τα αφεντικά και με όλους. Δεν είχα δώσει δικαίωμα πιο πριν, τέλος πάντων. Ξεκινάω πρόγραμμα. (3) Μετά από δυο μήνες, ένα δυο μήνες, πάω μια βόλτα στην πιτσαρία και με έπιασε ένα πράγμα, δε ξέρω(4). Από πριν έτσι πάλι, το έφτιαχνα στο μυαλό μου, και τί, και πώς και αγχωνόμουνα, δε ξέρω. Και πάω, και με το που πάω όλοι «Πού είσαι;» και «Τι λέει;» και τέτοια. Δεν το είχανε μάθει όλοι, ότι έτσι και έτσι για τα ναρκωτικά. Οι μισοί το ξέρανε, οι άλλοι μισοί δεν το ξέρανε.(3)Και με έπιασε πάλι ένα πράγμα, δε ξέρω, αυτό το ότι (3) δε ξέρω τι με έπιασε, ρε παιδί μου, ότι όλοι με ρωτούσαν «Τι λέει». Τέλος πάντων, άρχισα ιδρώνω εκεί πέρα, μούσκεμα (.) πω ρε πούστη. Και από τότε δεν έχω ξαναπάει. Έχει κάνα εφτάμηνο, οχτάμηνο. Από τότε δεν ξαναπήγα. Ακόμα δηλαδή και ο αδελφός μου, πάει που και που, περνάει

από εκεί πέρα, και τον λέει ξέρω γω «Πού είναι ο Χριστόφορος;, Χαιρετίσματα.. Τι κάνει; Τι λέει;, Πες του να περάσει, να πει ένα γεια». Δεν, τέλος πάντων. Αυτό το είχα μιλήσει και στο σταθμό, τους είχα πει ότι έτσι και έτσι, ότι με έπιασε αυτό το πράγμα. Από τότε λίγο κατάλαβα ότι (4) υπάρχει θέμα μεγάλο, ας πούμε. Το να είμαι δυο χρόνια με κάποιους, σε ένα μέρος και να (.) βέβαια ήμουνα με την ουσία. Και τώρα χωρίς την ουσία, πάω και με πιάνει όλο αυτό το πράγμα και δε μπορώ να πάω, τέλος πάντων, επειδή ξέρω ότι θα με πιάσει αυτό το πράγμα. Εντάξει, ίσως είναι και η προκατάληψη. Ξέρω ότι θα με πιάσει και πάω και με πιάνει, αφού το ξέρω, ότι θα με πιάσει. Είναι σα να το κάνει από μόνος μου, τέλος πάντων. Εεε (4), από τότε κατάλαβα ότι υπάρχει θέμα. Κατάλαβα ότι έχω πράγματα για να φτιάξω, σε εμένα. Στην πορεία τσουκου-τσουκου, ακόμα βέβαια είχα αυτό το σκεπτικό, όχι απόλυτος, ότι δε γίνεται με την ομιλία (.) να αλλάξεις κάποια πράγματα στο μυαλό σου. Αλλά αναρωτιόμουν πώς γίνεται με το μπουρου-μπουρου να αλλάξει όλο αυτό. Τέλος πάντων, εντάξει. Και εδώ πέρα πολύ κλειστός, και εδώ πέρα πολύ, το να μιλήσω και όλα αυτά. Εεε (4) στην πορεία άλλαξε όλο αυτό βέβαια, και πιο άνετος ήμουνα, εξοικειώθηκα με τα άτομα. Τώρα είμαι σε, ας πούμε, σε πολύ καλό επίπεδο, σε σχέση με την (.) με το πόσο άνετα είμαι εδώ. Και να σου πω ότι τώρα, αρχίζω και αγχώνομαι, για τον καιρό που μένει και άμα μου φτάνει για να αρχίσω και να βγάλω όλα αυτά που μπορεί να βγάλω. Εεε, το να πω εδώ πέρα, ότι δεν έχω κάνει σχέση στη ζωή μου, ήτανε δύσκολο. Δύσκολο με την έννοια, ότι παλιότερα δεν θα το έλεγα αυτό εδώ το πράγμα. Εδώ πέρα. Τέλος πάντων σε ένα δίωρο, ο Μ. κιάλας, με είχε ρωτήσει «Πότε ήταν η τελευταία σχέση που είχες κάνει;» Τέλος πάντων, σε ένα δίωρο. Και είπα ρε παιδί μου, ότι «δεν έχω κάνει ποτέ σχέση ποτέ», κτλ. Πράγμα πολύ δύσκολο για εμένα, τώρα βέβαια έχει ξεφουσκώσει αυτό το πράγμα και δηλαδή παλιότερα, και εσύ να μου το ρωτούσες, δεν θα στο έλεγα. Τώρα το λέω ρε παιδί μου, δεν είναι κάτι. Προς τα έξω δε ξέρω, αν θα το πω, αλλά εδώ πέρα στο (.) που ξέρω, που είναι το ασφαλές περιβάλλον, και όλα αυτά και ότι ψυχολογία και γνωρίζουνε πράγματα (.) το λέω τέλος πάντων.(3) Ναι εντάξει, είναι και αυτό σίγουρα, δεν το κάνουμε θέμα. Το ότι να μιλήσεις κάτι και να το ξεφουσκώσεις, κάτι που έχεις στο μυαλό σου και το έχεις τόσο δικό σου και τόσο «δεν το λέω», να το πεις μια φορά, να το πεις δυο φορές για να το ξεφουσκώσεις αυτό το πράγμα. Εεε (4) Ναι πιο εύκολο να μιλάω για εμένα σιγά σιγά, να εκφράζομαι. Σίγουρα έχω αλλάξει πράγματα, και στο να κοινό..κινητοποιηθώ. Και ότι ήρθα από Κατερίνη εδώ πέρα, που Κατερίνη είχα πει σε ένα δίωρο μέσα (.) Έχουμε χρόνο;

Ερ. Έχουμε λίγο ακόμα.

Χ. Ωραία. Είχα πει σε ένα δώρο μέσα ότι, με είχανε πει σπίτι, ξέρω γω, άμα έχεις τον προσωπικό σου χώρο. Λέω «Έχω το δωμάτιο» και αυτά. Λέει «Άμα κλείσει η πόρτα, και τέτοια θα μπούνε μέσα;» Λέω «Δε κλείνω την πόρτα ποτέ». Μου λέει «Δεν έχεις τον προσωπικό σου..». Λέω «Εντάξει τί έγινε; Πρέπει να κλείσω πόρτα;». Μου λέει «Και τα τέτοια... και τα ... Όχι πες μου, και τα βρακιά σου και τις κάλτσες σου, ότι τα φέρνει η μάνα σου, σε συρτάρι» και τέτοια. Λέω «Ναι. Ποιος θα τα φέρει;» ((εύθυμη περιγραφή)) από την αρχή.

Ερ. ((γέλιο))

Χ. Ναι ,το είχε πει, πολύ έτσι, αλλά εμένα με ήταν ΠΟΛΥ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟ. Σπίτι δεν έκανα τίποτα ρε. Τίποτα, δηλαδή ούτε δουλειές, ούτε τίποτα. Τέλος πάντων, θέλω να πω ότι ήρθα εδώ πέρα. Έχω μπει σε διαδικασία, να πάρω την ευθύνη του εαυτού μου, και πλυντήρια βάζω και δουλειές κάνω και μου αρέσει κιόλας αυτό το πράγμα. Εντάξει τώρα με τη δουλειά, είναι λίγο το σπίτι (.). Σήμερα και αύριο θα ασχοληθώ. Το προηγούμενο Σαββατοκύριακο είχα βάλει τέσσερα πλυντήρια, παπούτσια, παπλώματα, ό,τι θες τέλος πάντων. Μ' αρέσει αυτό το πράγμα, να είμαι ανεξάρτητος, τέλος πάντων. Έχω πάρει αυτό εδώ από το πρόγραμμα, έχω πάρει δουλειά από το πρόγραμμα, το να κινητοποιηθώ πάνω σε θέματα, να ασχοληθώ με σεμινάρια, εκεί που πήγα στο CAPSIS που σε λέω, στο job festival και με όλα αυτά. Να κάνω το βιογραφικό, με βοήθησε και η Αθηνά σε αυτό, έχω πάρει κάμποσα πράγματα, από αυτό εδώ το πρόγραμμα.(4) Και για το εδώ κάποια, και πιο πρακτικά. Όπως για το, που σε είπα 'να πάρω την ευθύνη του εαυτού μου', και δουλειά. Έχω να πάρω ακόμα πράγματα, είμαι σίγουρος, για όλα αυτά που θέλω να μιλήσω και να συζητήσω. Αυτό σε είπα, για το χρόνο λίγο αρχίζω και αγχώνομαι, αλλά τώρα που, πιστεύω έχω πάρει μπρος... Αααα, τέλος πάντων, έχω πολλά να σε πω τώρα. Δε ξέρω αν φτάνει ο χρόνος. Εεε τέλος πάντων, η δυσκολία που είχα να εκφραστώ με τις κοπέλες και αυτά. Ήρθε πριν 1-1,5 μήνα μία κοπέλα στο δώρο, για πρακτική (4).Γούσταρα, δε γούσταρα, ερωτεύτηκα, τέλος πάντων ρε παιδί μου. Το είχα, δεν το είχα πει σε κανέναν, ούτε στο Θεό. Πάλι μέσα μου, κλασικά στο μυαλό μου και όλα αυτά.(4) Εεε, άρχισε να γίνεται πρόβλημα, γιατί το να είναι και αυτή μέσα στο δώρο, δε μπορούσα να ανοιχτώ πλέον τόσο πολύ για εμένα. Έλεγα πολύ τυπικά πράγματα, δεν έκανα δουλειά στην ουσία, για αυτό πού έρχομαι να κάνω. Έπιασα το πρόσωπο, τον

είπα έτσι κι έτσι, και αυτό ήταν ένα προβληματάκι. Ααα και άλλα θυμήθηκα τώρα. (4), τέλος πάντων. Δεν μας φτάνει ο χρόνος ((γέλιο)). Εεε..

Ερ. Συνέχισε. Πιστεύω θα μας διακόψει, αν είναι πρόβλημα.

Χ. Ωραία. Θα σε πω, στο περί έκφρασης (.) Ωπα θα κάνω μια παύση πάνω σε αυτό το θέμα, και θα σε πάω λίγο πιο πίσω για, από που ξεκίνησε. Γενικά έχω θέμα με την έκφραση κτλ. Το πρόσωπό μου, είχα κάνει σε ένα πρόσωπο, με λέει π.χ. ένα παιδί που είχε στην επανένταξη, έφυγε από εδώ πέρα, το συμπαθούσα, και αυτά. Μου λέει, Δεν τον είχα αποχαιρετήσει, μέσα στην ομάδα, που λέμε κάποια πράγματα σε αυτό το άτομο. Τον είπα μόνο, πριβέ κάπου στο αίθριο, δε θυμάμαι που, Θα μου λείψεις και αυτά. Μου λέει «Ωραία, άμα τον είχες μπροστά σου, τι θα του έλεγες;» Με δίνει χαρτί και στυλό, αυτό για εμένα ήταν το πιο σημαντικό βήμα και η κίνηση, που άρχισα και έπαιρνα μπροστά. Να με δώσει χαρτί και στυλό και να με πει «Γράψε αυτά που, είναι σαν όπως είμαστε εδώ πέρα, ήρεμα», με λέει «γράψε αυτά που θα ήθελες να του πεις». Του έγραψα πέντε κουβέντες. Ε(3) με βοήθησε το πρόσωπο να (4) το συνεχίσω αυτό, να πω και άλλα πράγματα, με έδωσε κάποια παραδείγματα. Δηλαδή, όπως το να πω, ότι ξέρεις τι, πριν έρθω στο πρόγραμμα, δηλαδή από το σπίτι μέχρι να έρθω στο πρόγραμμα, σκεπτόμενος ότι θα είναι και αυτός εδώ πέρα, με φτιαχνόταν η διάθεση. Αυτό εμένα δεν υπήρχε περίπτωση, να με πάει το μυαλό, να το πω, κατάλαβες; Το νιώθω, το πιστεύω, το σκέφτομαι, αλλά δε με πήγαινε το μυαλό, το να το πω στον άλλον. Τέλος πάντων, έτσι τσούκου-τσούκου, έγραψα μια σελίδα σχεδόν. Με λέει «Ωραία. Πώς σε φαίνεται; Άμα θες μπορείς να του το δώσεις ή το οτιδήποτε ή δε ξέρω εγώ τι». Τέλος πάντων, του το δίνω, στο παιδί αυτό που του το έγραψα. Του το έδωσα ((εύθυμη περιγραφή)). Του λέω «Μην το διαβάσεις τώρα. Πάρε το, διάβασέ το μετά». Ήτανε η πρώτη κίνηση που έκανα. Εντάξει την άλλη μέρα, κατευθείαν με το που τον είδα, τον ρώτησα τι και πώς. Και αυτός είναι λίγο, έτσι δύσκολος. Με λέει «Εντάξει, κάτι κουνήθηκε μέσα μου, όταν το διάβασα» κτλ. Αυτό ήταν η πρώτη κίνηση. Μετά, αποχαιρέτησα τώρα στα κοντά ένα άλλο παιδί. Από μόνος μου λέω, δε γίνεται και αυτόν να μην τον χαιρετήσω, και είναι το άτομο που συμπαθούσα περισσότερο από όλους εδώ μέσα. Και κάθισα σπίτι, έγραψα και σε αυτόν κάποια πράγματα, δύο σελίδες. Όχι, ήτανε μία σελίδα και από πίσω λίγο. Πιο (4), πιο δυνατά πράγματα. Κατάλαβες; Κάπως έτσι (), δε μπορώ να σου το εξηγήσω αλλιώς. Μέσα στην ομάδα, έβγαλα το χαρτί, κατευθείαν του το έδωσα εγώ στο χέρι

για να του πω κάποια πράγματα. Βγάζω το χαρτί (.) του τα διαβάζω. Θέλω να σου πω, ότι έγινε σταδιακά. Από τη μία έγγραφα, το έδωσα το χαρτί. Την δεύτερη φορά έγγραφα (.) του τα διάβασα (3), και αυτό. Έτσι κάπως άρχισε το «περί έκφρασης» να μου είναι πιο εύκολο. Τέλος πάντων, πάμε πάλι στο άλλο το θέμα. Μου άρεσε αυτή η κοπέλα που λες. Πάω στο πρόσωπο, του λέω «έτσι και έτσι, υπάρχει θέμα, αυτό και αυτό, μου αρέσει». Εγώ βέβαια πήγα και με άλλο σκοπό εκεί πέρα, για το τί να κάνω, ας πούμε, να προχωρήσει. ((γέλιο)). Εγώ δεν ήξερα ότι απαγορεύεται. Εντάξει μεταξύ συντονιστή το ήξερα, αλλά για κοπέλα που έρχεται πρακτική, δεν το ήξερα. Τέλος πάντων, μου το εξηγεί έτσι και έτσι. Πιάστηκε πιο πολύ στο θέμα, που και για αυτό πήγαινα σου πω. Το ότι δε μπορώ, να μιλήσω μέσα στην ομάδα, και αυτά. (4) Με λέει «Τι θα ήθελες να γίνει;» του λέω «Άμα γίνεται να αλλάξει 'δίωρο και αα'». Τέλος πάντων, να μην τα πολυλογώ, εεε (3) ήτανε () αυτό με την κοπέλα, θα γινότανε το θέμα κτλ. θα μαθευότανε γενικά. Το ότι μιλάω με το πρόσωπο μαθαίνεται, μαθαίνεται στους συντονιστές κτλ. (4) Πέμπτη έπιασα το πρόσωπο, το μίλησα. Παρασκευή επειδή είχανε cartex [συνάντηση προσωπικού] θα αναφερόταν το θέμα, και επειδή δεν ήθελα να το μάθει η κοπέλα cartex από όλους τους άλλους, ήθελα να το μάθει από εμένα πρώτα. Με πίεσε ο χρόνος, πολύ καλό αυτό, με βοήθησε ώστε να πάω και να της το πω εγώ, κατάλαβες; Έγινε μαλακία. Ήρθα εδώ πέρα, δε ξέρω, είχε αργήσει αυτή να έρθει, είχε ξεκινήσει το cartex ,δε ξεπρόβαλε μέσα από το (). Μπήκε μέσα, τα έμαθε τέλος πάντων, μετά το cartex εκείνο ήθελα να της τα πω και εγώ. Την έπιασα, τη μίλησα, έτρεμα, δυσκολεύτηκα, το έκανα. (3) Ναι, θέλω να σε πω ότι, έχω πάρει και αυτό ρε παιδί μου, το «περί έκφρασης». Ήταν η πρώτη φορά, που μπορεί να μου άρεσε μια κοπέλα και να της το είπα. (4) Βέβαια, έμεινε στον αέρα, δε ξέρω τι και πώς, αλλά εντάξει. Το θέμα είναι ότι έγινε. Αυτό στο περί τι έχω πάρει, ας πούμε, και τι όχι, και τι στόχοι. Τώρα από εδώ και πέρα μένουν οι στόχοι για τη ζωή (.) Ααα, και άλλο θέμα, εεε (3). Αυτό όλο είχε γίνει, τι μέρα έχουμε σήμερα;. Την προηγούμενη Παρασκευή. Όχι χθες, την προηγούμενη Παρασκευή, με την κοπέλα κτλ. ΠΟΛΥ ΕΝΤΟΝΗ ΜΕΡΑ. Σαββατοκύριακο συναισθηματικά φορτισμένος, τα βράδια 3 η ώρα κοιμόμουν, πιο έντονα τη σκεφτόμουν, τέλος πάντων. Εεε, άκου να δεις τώρα. Σάββατο πρωί ξυπνάω, φορτισμένος από την προηγούμενη μέρα. Βάζω ένα τραγούδι να ακούσω, ξυπνάω, κάνω καφέ, κάθομαι στο laptop, καφέ, τσιγάρο, τα κλασικά κάθε μέρα. Βάζω ένα τραγούδι, δε ξέρω πώς με ήρθε στο μυαλό, το «Για το καλό μου», δε ξέρω άμα το ξέρεις;

Ερ. Χμμ

Χ. Δε θυμόμουν ακριβώς, τους στίχους του τραγουδιού, όταν το έβαλα, απλά θυμόμουν την ειρωνεία που έχει μέσα. Και καλά «για το καλό μου», αλλά μόνο κακό μου κάνει. Τέλος πάντων, κάπως έτσι. Με ένα στίχο, το «είδα τα νεύρα μου, σιγά σιγά να σπάνε, με καλοσύνη και στοργή να με χτυπάνε». (.) Με εκείνο το στίχο, βούρκωσα, πάει να βγει ένα πράγμα από μέσα μου, τύπου κλάμα, το μάζεψα. Κλασικά είχα να κλάψω ΠΟΛΛΑ χρόνια, δέκα χρόνια σίγουρα. Γενικά, είχα αυτό το «περί εικόνας», το δε κλαίω, δε κάνω, δε ράνω, δεν εκφράζομαι, ντεμέκ σκληρός και ξέρω γω. Εεεε (4)Κατάλαβα ότι, και εκεί ήμουν μόνος στο σπίτι, γιατί ήμουν με συγκάτοικο, αλλά εκείνο το Σαββατοκύριακο έλειπε. Τέλος πάντων, το κράτησα το κλάμα. Εεε, κατάλαβα ότι και αυτό είναι πρόβλημα, και ότι μόλις πάω σπίτι πρέπει να κλάψω κτλ. Επειδή είχε ζητηθεί και εδώ πέρα, ας πούμε, το «περί κλάματος», το «περί εικόνας» και όλα αυτά.(3)Αυτά για εκείνη τη μέρα. Μετά εντάξει, το βράδυ κλασικά σκεφτόμουν την κοπέλα. Κυριακή ξυπνάω, ΠΑΛΙ ΤΟ ΙΔΙΟ πράγμα, πάλι πάει να μου βγει το κλάμα. Λέω, δε γίνεται πρέπει να κλάψω. Το έβαλα σα στόχο εκείνη τη μέρα (2) να κλάψω. Το έβαζα συνέχεια το τραγούδι, αλλά είχα στο μυαλό μου να κλάψω και δεν μου έβγαινε, επειδή το είχα στο μυαλό μου. Περίμενα πως και πως αυτό, ε και πώς να σου έρθει μετά, ((γέλιο)) αν αυτό περιμένεις να βγει.

Ερ. ((γέλιο))

Χ. Εεε(4).Τέλος πάντων. Έκανα κάτι το οποίο λίγο με κράζανε μετά, πήγα πήρα μια ρετσίνα. Ναι, ήπια τη μισή. Για να χαλαρώσω, αυτό, να με φύγει από το μυαλό το ότι (.) ψάχνω αυτό το πράγμα, ώστε να μου έρθει, τέλος πάντων. Πάω σπίτι με τη ρετσίνα, κλείνω τα παντζούρια, φως, σκοτάδι, βάζω τραγούδι, πίνω μισή ρετινούλα, τέλος πάντων. Εκεί που χαλάρωσα και μετά, με έπιασε. Κρακ, ήμουν κανά μισάωρο εκεί πέρα. Εεε(4).Για εμένα πολύ σημαντικό σα βήμα αυτό, καθοριστικό πιστεύω. Εεε(5) σε λέω ένα μισάωρο, συνέχεια το ίδιο τραγούδι, από την αρχή, από την αρχή, από την αρχή, από την αρχή. Μία έκλαιγα, μία σταματούσα, σκεπτόμουν κάποια πράγματα, ξανά έκλαιγα. Εντάξει, είχε ξεκινήσει βέβαια από το (,) αυτό το στίχο που σε λέω, εγώ το είχα συνδυάσει αυτό με το..πιτσιρικάς που θα έτρωγα ξύλο. Που δεν το είχα κάτι σημαντικό, εδώ πέρα έγινε σημαντικό, να το καταλάβω ότι και αυτό ήταν ένα θέμα. Κατάλαβες; Κάτι που καθόρισε τη ζωή μου, με κάποιο τρόπο, κάπως έτσι. Εεε (6).Ξεκίνησα = Αα (.) εν τω μεταξύ, Παρασκευή που εκφράστηκα και όλα αυτά,

στην κοπέλα, στο δώρο μέσα ήταν η Στέλλα, τέλος πάντων η συντονίστρια, μου μίλησε με πολύ πάθος ρε παιδί μου, και έλεγε πράγματα που «Χαίρομαι που εκφράστηκες. Και το πως το διαχειρίστηκες όλο αυτό, με πολύ σεβασμό, και στην κοπέλα, και κυρίως» αλλά τα έλεγε με πολύ πάθος, σε λέω, ήτανε γάμησέ τα. Με συγκίνησε, τέλος πάντων αυτό και εκεί που έκλαιγα, σε μια φάση έτσι έκλαιγα, σταματούσα, έκλαιγα, σταματούσα, με ήρθανε και τα δικά της λόγια στο μυαλό, ξανά κάργα κλάμα εκεί πέρα. Μου άρεσε το ότι κατάλαβα το λόγο που έκλαιγα και κατάλαβα ότι έκλαιγα ΓΙΑ ΕΜΕΝΑ και για τη μέχρι τώρα, για το πούτσο ζωή μου. Δεν το είχα αυτό τόσο στο μυαλό μου, κατάλαβες; Συνειδητοποίησα τη ζωή μου μέχρι τώρα. Εε (5). Σύγκρινα τη συμπεριφορά των γονιών μου και τη συμπεριφορά, ας πούμε, τα λόγια που άκουσα την Παρασκευή εδώ πέρα, και όλα τα σχετικά. Κατάλαβα ότι, από τους γονείς μου αυτό που έπαιρνα ήταν αμφισβήτηση, ενώ εδώ πέρα την Παρασκευή πήρα αναγνώριση, κάπως έτσι, ας πούμε, το είχα στο μυαλό μου. Με συγκίνησε () πάλι. Τέλος πάντων, θέλω να σε πω ότι, από όλο αυτό το θέμα, κατάλαβα ότι έκλαψα για εμένα. Για εμένα είναι πολύ σημαντικό αυτό, ο λόγος που έκλαψα. Και νομίζω, αυτό με διέφυγε να το πω χθες, γιατί όλα αυτά που σε λέω τα είπα και χθες στο δώρο, νομίζω ότι κατάλαβα, τι σημαίνει αυτό που λέμε «Να αγαπάμε τον εαυτό μας», κάπως έτσι. Νομίζω ότι το να κλάψεις για εσένα και για όλα αυτά που έχεις τραβήξει, μέχρι τώρα, είναι μία αρχή, ας πούμε, στο να αγαπήσεις τον εαυτό σου, κάπως έτσι.(5) Εεε, αυτά πάνω κάτω. Δε θυμάμαι, πως ξεκίνησα να στα πω, όλα αυτά, νομίζω ότι έχω πάει μέχρι τώρα, δε θυμάμαι. Τέλος πάντων, ναι.

Ερ. Άσχετα πώς ξεκίνησε, έχεις δώσει μία πλήρη απάντηση. Για ό,τι σε ρώτησα.

Χ. Αυτά.

Ερ. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Χ. Εγώ ευχαριστώ.

Ερ. Και ελπίζω να συνεχίσεις.

Χ. Ναι. Ακόμα και όλα αυτά. Και όλα αυτά, να τα πω τώρα σε έναν άγνωστο, άγνωστο [καταλαβαίνεις.

Ερ. [Ναι φυσικά, φυσικά.

Χ. Δεν υπήρχε περίπτωση. Τώρα, ας πούμε, το αρχίζω και το αποκτάω αυτό.(3)Και, πριν δε θυμάμαι πόσο καιρό, είχα πάρει ταξί μια μέρα, ήταν μια γυναίκα μέσα, εεε(3).Το γυναίκα το λέω, επειδή θα στο συγκρίνω με έναν άντρα, ας πούμε, χθες. Η προχθές δε θυμάμαι. Ήταν μια γυναίκα «Πού είσαι; Τι κάνεις;» Αυτά. Είπα ότι είμαι στο απεξάρτησης, γενικά τώρα πλέον είναι ψιλό εύκολο, μόνο στη δουλειά δεν τους το έχω πει. Τους έχω πει για ΙΕΚ, τέλος πάντων, άλλο θέμα αυτό. Εεε. Και η γυναίκα ξέρω γω, έτσι, μιλούσαμε και το ένα και το άλλο, ανοίχτηκε και αυτή. Κάποια θέματα, ας πούμε «Να είχα έναν ανιψιό, και έτσι..» και της ανοίχτηκα και εγώ. Εεε (6)Στο τέλος, έρχομαι εδώ πέρα «Σου εύχομαι, ξέρω γω, την επόμενη φορά που θα σε δω, να είσαι εντάξει, κτλ.». Τέλος πάντων, ήταν κάτι, που μου άρεσε αυτό το πράγμα. Ανοίχτηκα σε έναν άγνωστο και (4) έδειξε, πώς να στο πω ρε παιδί μου, κατανόηση, συμπόνια, κάπως έτσι. Ναι, αυτό.(4) Πότε ήταν; Τώρα στα κοντά πάλι, αυτή τη βδομάδα που τρέχω με ταξί, επειδή από τη δουλειά μέχρι εδώ, δεν προλαβαίνω και παίρνω ταξί, ήτανε μια γυναίκα πάλι. Και ανοίχτηκα πάλι, ΠΙΟ ΠΟΛΥ όμως από την πρώτη φορά, την εξήγησα πιο πολλά πράγματα, δηλαδή την είπα ακόμα και επειδή και αυτή δεν πολύ καταλάβαινε «Αχ πώς μπλέκετε», και έτσι και αλλιώς και την άρχισα να την εξηγώ πράγματα, που έχω μάθει, και εγώ εδώ πέρα τα έχω καταλάβει. Το ότι (.) Και την είπα ακόμα και για το ξύλο που θα έτρωγα μικρός, ή (.) τι άλλο την είπα; Κάτσε (.) την είπα ότι έκλαψα; Ααα, ναι, ότι έκλαψα το Σαββατοκύριακο. Σου λέω, πράγματα που δεν υπήρχε περίπτωση να τα πω παλιά. Ειδικά αυτό με το κλάμα (.) ααα και στο κλάμα, εν τω μεταξύ, ΚΑΤΑΛΑΒΑ γιατί όλοι είναι με τα χαρτομάντιλα στο κλάμα. Δεν θυμόμουν, δεν ήξερα ότι βγαίνει τόσο πράμα, ας πούμε, με το κλάμα. Έξι, εφτά χαρτομάντιλα είχα χρησιμοποιήσει; Τέλος πάντων. Αυτό για να καταλάβεις, πόσο καιρό είχα να κλάψω, και (.) Ε ναι αυτό, με τη γυναίκα αυτή, την ταξιτζήστρια; Τέλος πάντων. Εεε, της ανοίχτηκα αυτό, πάλι και αυτή το ίδιο πράγμα, εδώ πέρα που με άφησε, εδώ μπροστά «Σου εύχομαι την επόμενη φορά, και έτσι και αλλιώς, να είσαι καλύτερα» και αυτά. Και χθες ή προχθές, χθες νομίζω, πάλι σε ταξιτζή, πάλι τον είπα έτσι και έτσι, αυτός βέβαια δεν τα κατάλαβε τόσο, γιατί είχε και αυτός έναν ανιψιό, που πήγαινε σε κλειστό πρόγραμμα κτλ. Και λέω «Εντάξει, λέω, όλα ξεκινάνε, μη νομίζεις, και οι γονείς έχουνε μερίδιο ευθύνης». «Ποιοί, λέει, οι γονείς έχουνε μερίδιο ευθύνης; Αυτό έλειπε, να τους πείτε ότι έχουνε και μερίδιο ευθύνης». ((εύθυμη περιγραφή)). Εντάξει, δεν το είπε τόσο, όπως το λέω εγώ, πιο νορμάλ. Ενώ πάνω στη συζήτηση ήτανε «Ε, λέει, τραβάει όλο αυτό το νταλκά ο γονέας, άμα είναι να έχει και μερίδιο ευθύνης, κάηκε. Να κρεμαστεί είναι».

Και εντάξει λέω «Και άμα όμως έχει μερίδιο ευθύνης;» Τέλος πάντων, αυτός το πήγαινε (.). Εντάξει λέω «οι ειδικοί πάντως λένε το αντίθετο.» Τέλος πάντων, δεν πολύ ασχολήθηκα, πολύ. Εντάξει. Αλλά όχι, ήταν ωραίος τυπάς, δεν (.). απλά και αυτός το είχε κάπως αλλιώς στο μυαλό του. Ναι, αυτό το «περί εκφραστικότητας» τέλος πάντων. Ότι μιλάω, ναι, το έχω πάρει από εδώ πέρα.

Ερ. Ωραία. Άρα από ότι καταλαβαίνω, ίσως όχι τόσο με την τέχνη, αλλά με άλλη [ομάδα

X. [Ναι, ναι.

Ερ. [άλλου τύπου όμως, έχεις βοηθηθεί.

X. ((κατάφαση κεφαλιού))

Ερ. Τέλεια. Ευχαριστώ πάρα πολύ και πάλι.

X. Εγώ ευχαριστώ.

(Η συνέντευξη ολοκληρώθηκε με το σχόλιο του αφηγητή για το πόσο πολύ μίλησε τελικά και πως όλες αυτές τις πληροφορίες, δεν τις έχει αναφέρει συγκεντρωτικά ούτε στις ομάδες της κοινότητας. Επίσης αναρωτήθηκε εάν με βοήθησε επειδή μου τα έλεγε μπερδεμένα και παλινδρομούσε στις αφηγήσεις του.)

Η περίπτωση του Τηλέμαχου

Ερ: Ωραία λοιπόν ξεκινάμε.

Τ: Ναι.

Ερ: Εεε Τηλέμαχε.

Τ: Δήμητρα.

Ερ. ((γέλιο)) Θα ήθελα να μου μιλήσεις για τη ζωή σου και θα ήθελα πιο πολύ να δώσεις έμφαση στην περίοδο πριν μπεις στη χρήση μέχρι και το σήμερα.

Τ: Ναι (2) εε, από άποψη τρόπου ζωής, lifestyle θέλεις να σου μιλήσω; Ψυχολογίας; Βιωμάτων; Πως θέλεις εσύ δηλαδή;

Ερ. Ότι εσύ νομίζεις σε αυτό που ακούς θέλω να μου αφηγηθείς την ιστορία της [ζωής σου.

Τ: [Ναι.

Ερ. Με έμφαση στην περίοδο που σου ανέφερα.

Τ: Ναι εεε να ξεκινήσω από τα σχολικά μου χρόνια;

Ερ. Από όπου εσύ θέλεις.

Τ: Εεε γενικά ήμουν ατίθασος (μέσα) εε είχα μια τάση εε να βγάζω αντίδραση σε όλα, το οποίο ξεκίνησε από το σπίτι όταν λέω αντίδραση εννοώ π.χ. αν ήσουν εσύ ΠΑΣΟΚ εγώ θα γίνω π.χ. Νέα Δημοκρατία. Εεε ακόμα και ομαδικά, οπαδικά, σε τρόπο σκέψης, ιδεολογίας όπου έβρισκα ότι πήγαινε η μάζα εγώ ήθελα να βγάλω αντίδραση. Εεε αυτό έγινε περίπου από 15 μόλις= πήγα σχολείο βασικά πήγα λύκειο εκεί έβγαλα μια εε υπέρμετρη αντίδραση και αυτό άρχισε και εξελισσότανε. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι έπεσα στα ναρκωτικά εκείνη την περίοδο= γιατί θα σου εξηγήσω και αργότερα ότι σχετικά αργά εγώ έπεσα στα ναρκωτικά σε μεγάλη= ηλικία. (2) Εεε απλά τι θέλω να σου πω; ότι αυτή η αντίδραση μου εεε δεν ξέρω εμποτίστηκε με μίσος μετά και άρχιζε και με επηρέαζε αυτό και στην προσωπική ζωή και στην κοινωνική και σχολική, οικογενειακή δηλαδή πήγαινε πακέτο. Κοινώς ήμουν και δύστροπος μπορώ να πω, κακόφημος ξέρω γω π.χ. έμπαινα μέσα στη τάξη καθηγητής αμέσως έλεγε = «όποιοι δεν θέλουν να κάνουν μάθημα» για να αποφύγει την τέτοια την ταλαιπωρία «παιδιά άμα δεν θέλετε να κάνετε μάθημα μπορείτε να βγείτε χωρίς απουσία», απίστευτο πράγμα= έτσι; Είχαμε τέτοια σενάρια μέχρι και ο λυκειάρχης μας έφερε ψυχολόγο. = Ήμασταν μια τριάδα παρέα και μόνο για μας τους τρεις έφερνε ψυχολόγο κάθε μήνα στο σχολείο =για να επιβλέπει υπάρχει το δικαίωμα πολλοί δεν το ξέρουν αυτό ότι σαν σχολείο μόλις= δει ότι κάτι

δεν πάει καλά ένα μαθητής αρχίζει ξέρω εγώ βγάζει ψυχολογικές αντιδράσεις= ακραίες όπως εγώ, είναι υποχρεωμένος διάβασα εγώ το καταστατικό του σχολείου γιατί= είχα ασχοληθεί και μετά με 15μελή και με αυτά ήθελα να δω για ποιο λόγο. Εν πάση= περιπτώσει εεε (3) τι;

Ερ. Τίποτα

Τ: Ααα (4) συνεχίστηκε μέχρι που (2) καταρχήν για να συμπληρώσω ξέχασα, κάτι ότι δεν ήμουν και καλός μαθητής παρόλο που ήμουν έξυπνος. (3) Δεν διάβασα κάτι, πέρασα σε σχολή χωρίς να διαβάσω. Ναι δίνω πρώτη χρονιά μένω βασικά έμεινα από απουσίες. (2) Ξαναδίνω και περνάω Καστοριά λογιστική δηλαδή Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (). (4) Οικονομικά οι γονείς μου δεν ήταν και οι πιο ευκατάστατοι θα μπορούσες να πεις αλλά μου 'δωσαν την ευκαιρία κατάλαβες; (3) Παρόλο που είχαν αμφιβολίες γιατί 'ξεραν τον χαρακτήρα το ποιόν μου = τώρα μην πάει αυτός πάνω και τον χάσουμε =που με 'χασαν κυριολεκτικά. Με 'χασαν από εκεί = εμένα ξεκίνησε (4) το next level της αντίδρασης κατάλαβες; Είχα δηλαδή όταν ήμουν με τους γονείς μου με κοντρόλαραν όσο μπορούσαν, ναι μόλις εγώ μετά μου 'δωσαν φουλ ανεξαρτησία εγώ εκεί ναι χάθηκα τελείως. Ναι γιατί στο λέω αυτό; γιατί σε μια φάση οι γονείς= μου με κάνανε εεε (2) πώς να το πω εεε μυστικά κρυφά. Εεε ήρθαν στη Καστοριά για να= δουν τι κάνω. Τι κάνει αυτός ο Τηλέμαχος; Έρχεται σπίτι και μας λέει ξέρω 'γω. Πήγαινα 1 φορά το =δίμηνο Θεσσαλονίκη ερχόμουν είχα και αυτοκίνητο και «πως τα πας Τηλέμαχε;» « Πετάω». Αποκλείεται αυτοί οι γονείς μου είχαν απορήσει δηλαδή «ο γιος μας έγινε τόσο καλός;» αποκλείεται κάτι= πάει λάθος και μου κάνανε σε απίστευτη δεν έχουν πει τίποτα έτσι; Εγώ κανονικά ξέρω γω αυτά που κάνω στην Καστοριά συζούσα με μια κοπέλα έχω φύγει από το σπίτι που νοικιάζαμε, όχι εγώ το έχω ξενοικιάσει άλλα έχω να πατήσω πόδι κάνα δίμηνο – τρίμηνο. Και πήγαν οι γονείς μου στο σπίτι που με νοικιάζανε χτυπάνε πόρτες δεν ανοίγει που είναι ο Τηλέμαχος; Και λέει ο σπιτονοικοκύρης «νομίζω ότι έφυγε ο Τηλέμαχος» μου λέει σου μιλάω= ειλικρινά τώρα γύρισε και είπε στους γονείς μου ότι «έχω να τον δω κάνα τρίμηνο και νόμισα =ότι ξενοικίαζε και δηλαδή ήμουν έτοιμος ξέρω γω να ανοίξω να πάρω τηλέφωνο εσάς να= ρωτήσω άμα είναι να ανοίξω την πόρτα να το ξαναβάλω ενοικιαστήριο». (2) Και με κάνουν τσακωτή, πάνε πάνω στο Πανεπιστήμιο στο ΤΕΙ ρωτάνε [επίθετο] ξέρω γω τι κάνει κι αυτά. «Πότε πότε έρχεται και δίνει μάθημα». Κάπως έτσι μιλάμε τώρα για πρώτη χρονιά έτσι; Που εγώ το θεωρούσα φυσιολογικό που δεν το έκανα μόνο εγώ απλά εγώ το έκανα σε πιο ακραίο [επίπεδο

Ερ. [Ναι

Τ: Δηλαδή οι άλλοι πατούσαν καμιά φορά που και που εγώ πάτησα (για λίγο) και μετά εξαφανίστηκα. (2) Και (2) με βρήκανε χτύπησαν την πόρτα χωρίς να ρωτήσουμε και 'μεις ποιος και ανοίγω την πόρτα και βλέπω τους γονείς μου. (2) Εκεί έγινε το πρώτο δυνατό= μάλωμα γιατί οικονομικά τους είχα ματώσει έτσι; Όταν έχεις ένα εισόδημα περίπου 1500 το μήνα για να συντηρήσεις μια πενταμελή οικογένεια (2) και από τα 500 τουλάχιστον 700 - 800 'φευγαν για μένα κατάλαβες; Πολλά λεφτά 'πολλά λεφτά (.) τους έφαγα'. (3) Εκεί μου δώσανε μου είπαν «ξέρεις κάνε ότι θες εγώ δεν μπορώ να σου δίνω τόσα λεφτά ξεκάθαρα για να= βγάζεις τα γούστα (.) βρες δουλειά κάνε κάτι συντηρήσου μόνος σου». Εκεί ανοίξαν τα μάτια μου και είδα πρώτη φορά στη ζωή μου ρεαλιστικά ότι πρέπει να βασιστώ στα χέρια και στα πόδια. Δηλαδή έβγαλα τη σχολή δουλεύοντας κατάλαβες; (2) Μπλέχτηκα κομματικά (2) στη ΚΝΕ, που θα έμπλεκα θα μου πεις; Εεε ναι και επειδή η Καστοριά τώρα μια μικρή πόλη τώρα 15000, εεε φαινόμεσταν κάναμε μπαμ δηλαδή όταν λέω ότι μπλεχτήκαμε μπλεχτήκαμε και τι να σε πω, μιλούσαμε με δημάρχους, εεε είχε έρθει ξέρω γω η Παπαρήγα θυμάμαι, τη συνάντησα τότε φαντάσου (). Η Παπαρήγα ακόμα μιλάμε τώρα για 2004 – 2008 έτσι; (2) Εεε (2) η πρώτη μου εκεί Καστοριά κιόλας βασικά η καταδίκη μου σε εισαγωγικά ήταν πρώτα από το αυτοκίνητο, πολύ σημαντικό (.) Έκανε μπαμ φαντάσου σε μια σε ένα ΤΕΙ 4000 φοιτητών ήμουν εγώ και άλλα 15 - 20 άτομα που είχαμε αυτοκίνητο. Σημαντικό αυτό γιατί είχαμε εεε τρομερή= ελευθερία. Πήγαινα όπου ήθελα, έκανα ότι ήθελα δηλαδή δεν με (περιορίζες) στην Καστοριά όπως το 95% των φοιτητών κατάλαβες; Και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να γίνω αμέσως αντιληπτός από κάποια άτομα που ήταν χωμένοι πιο βαθιά σε εισαγωγικά στα κόλπα. Είτε από άποψη πολιτικοποίησης κομμάτων αυτό που σου είπα, είτε από άποψη ναρκωτικών έτσι; Γιατί οι πιο πολλοί εκεί πέρα κάνουν πολύ χασίς γενικώς η Καστοριά φημίζεται για το χασίς λόγω της [Αλβανίας

Ερ. [Ναι

Τ: Δηλαδή είχαμε τα σύνορα στα 30χλμ ότι διοχετευόταν στην Ελλάδα περνούσε από εκεί πρώτα. (2) Εεε (.) γνωρίζω εγώ ένα παλικάρι τεταρτοετής οχταετίας, οχταετής ήτανε, ναι ναι= είχε ξεχάσει κι αυτός τα χρόνια που ήταν φοιτητής να πούμε είχε χάσει τη μπάλα ήταν 35 χρονών ήδη αυτός. Εεε ο οποίος απλά είχε αφήσει ρε παιδί μου δύο εργαστήρια να τα χρωστάει και στην ουσία εκμεταλλευόταν (.) το καταστατικό να είσαι αιώνιος φοιτητής την εννιαετία υποτίθεται η οποία έχει γίνει δεκαπενταετία τέλος πάντων. (.) Ακόμα η (εννιαετία) δεν υπήρχε τότε. (2) Εεε (4)

δοκίμασα εκεί για πρώτη φορά χασίς. (.) Μαζευτήκαμε σ' ένα σπίτι καμιά 10 -15 άτομα θυμάμαι πάρτι βασικά γινόταν ένα πάρτι έτσι με τη ΚΝΕ και δοκίμασα έτσι για πρώτη φορά. Μου άρεσε μπορώ να πω το αμάξι έπαιξε ρόλο γιατί σε μια= φάση ενώ αυτός δεν μπορούσε έμενε Αθήνα από την Αθήνα ξέρω γω ήτανε εεε (.) μου έλεγε πως μπορούμε ρε παιδί μου (2) να φέρουμε από Θεσσαλονίκη από κάπου εν πάση περιπτώσει δεν μπορούσε αυτός να πηγαينوέρχεται κατάλαβες; (2) Βαποράκι στην ουσία ήτανε, αλλά όχι μεγάλη ποσότητα μιλάμε τώρα για 50-100 ευρώ φαντάσου μια ποσότητα τέτοια (.) δεν έφερνε κιλά. εεε (2) Κάνω το λάθος μετά από μια βδομάδα εεε θυμάμαι είχα = πάρει 2-3 τσιγάρα στο σπίτι και είχα έναν γείτονα Κύπριο ο οποίος εγώ δεν τον μυρίστηκα= αυτός με μυρίστηκε, ότι πρέπει να κάνω χρήση, μυρίζει αυτό έχει έντονη μυρωδιά ρε παιδί μου. Ναι έτσι τώρα ανοίγεις το παράθυρο για να πάρει αέρα το σπίτι, και ξαφνικά κάνεις ένα έτσι και μυρίζει όλη η γειτονιά ναι (.) γιατί ήμασταν εκεί πέρα έμενα κι εγώ στην παλιά πόλη της Καστοριάς που είναι αρχοντικά και οι δρόμοι είναι από εδώ μέχρι κυριολεκτικά εκεί ναι ο ένας δίπλα στον άλλον είμαστε πολύ κολλητά. Και το κατάλαβε ότι ήμουν εγώ και ήρθε χύμα χτύπησε την πόρτα «αδερφέ» στα Κυπριακά τώρα «ξέρω γω σε μύρισα ((γέλια)) έχεις να κεράσεις κανένα τσιγάρο κάπως έτσι ρε παιδί μου» κι εγώ ανοιχτόμυαλος, άλλο που δεν ήθελα. Ναι έλα =πέρνα ξέρω γω κάναμε μαζί 1 – 2 τσιγάρα θυμάμαι εκείνο το βράδυ και μετά με γνώρισε και στους φίλους του. Τώρα γιατί σου αναφέρω συγκεκριμένα τους Κύπριους γιατί αυτοί έχουν λεφτά οι Κύπριοι πολλά λεφτά είναι οικονομικά τουλάχιστον οι συγκεκριμένοι, και έχω μάθει ότι οι Κύπριοι είναι πολύ ευκατάστατοι, ναι τότε προ κρίσης Κύπρου και αυτοί, ναι που δεν τους άγγιξε= όντως, ναι αλλά φαντάσου πως ήταν πιο πριν. Δηλαδή μιλάμε το 100ευρώ το είχαν για πλάκα αυτοί. Εγώ που έπαιρνα π.χ. 600 ευρώ το μήνα αυτός την βδομάδα 600 τέτοιο σενάριο. Που σημαίνει δηλαδή ναι μεν είχα εγώ το φίλο μου, τον αιώνιο φοιτητή, ο οποίος μου έδινε και λεφτά ξέρω γω έβαζα κι εγώ τα δικά μου, μου έλεγε πάμε ξέρω γω να κάνουμε ένα τέτοιο, κανά κομπόδεμα να χουμε. Χώθηκαν και οι Κύπριοι. Αα «Τάσο εμείς από Κύπρο δεν έχουμε άκρες δεν ξέρουμε μιας κι εσύ που 'σαι από Θεσσαλονίκη κάνε κάτι () πως θα γίνει». Καλά καλά. (3) Πριν πάω θυμάμαι ήταν να πάρω λεφτά από τους Κύπριους= είχα κανονίσει εγώ είχα είχα πάρει τηλέφωνο σπίτι μαμά ξέρω γω να σου φέρω άπλυτα= σιγά μην πλένω εγώ ρούχα. (2) Να 'ρθω να πλένω συνέχεια άστα να πάνε απαράδεκτος= πιάτο δεν ξέρω να πλένω. (3) Εεε θα 'ρθω από σένα να πάρω λεφτά στον Κύπριο. Αφού έχω ενημερώσει τη μαμά αυτό που σου είπα θα 'ρθω να μου πλένεις ρούχα μόνο γι' αυτό βασικά

πήγαινα, γι' αυτό και για λεφτά αν και είχα την τράπεζα, αλλά έβρισκα προσχήματα να πηγαίνω μια φορά το μήνα δίμηνο. (2) Τώρα πως πάω στο σπίτι τους τώρα σημαντικό αυτό που θα σου πω σημείο καμπής (.) είναι μια κοπέλα εκεί πέρα (.) Β. (.) Ελληνίδα έτσι; Αλλά () Κύπριους έκανε παρέα τη γνωρίζω αουαου, μου γυάλισε το μάτι. Εν τω μεταξύ εγώ είχα ήδη μια σχέση =στη Θεσσαλονίκη αλλά δεν είχα θέμα με παιδί έλεγα δεν πειράζει εκμεταλλεύσου το φοιτητής είσαι όλοι (.) ξένο (.) κάντο κι εσύ κλαίν μαι. Σιγά μπορούσα δηλαδή και το 'κανα, εεε απλά δεν το 'χα ξανανιώσει με φίλε πολύ έρωτας. Δεν την είδα ερωτικά να κάνουμε μια φάση και να τελειώνουμε δηλαδή. (2) Πρώτη φορά που ζήτησα σε κοπέλα να βγούμε για καφέ και ήθελα να τη γνωρίσω. Ναι δεν ήθελα δηλαδή να =σκεφτόμουν. Καθόμασταν για καφέ θυμάμαι, μιλούσαμε και έκανα συνέχεια ερωτήσεις να μάθω ξέρω γω για το ποιόν της και άντε να τελειώνουμε να την πάω στο σπίτι ξέρω γω να κάνουμε αυτό και γεια σας. (4) Πάω εγώ Θεσσαλονίκη κάνω αυτά που κάνω φέρνω μαύρο αυτό συνεχιζόταν για κάνα δίμηνο τρίμηνο. Γνωρίζω εγώ τη Β. καλά. Σε μια φάση κάνω την πρόταση ξέρω γω « Β. σ' αγαπώ». Πχίου (.) μπαμ πρώτη φορά εγώ να λέω σ' αγαπώ σε κοπέλα. (3) Αυτή εντωμεταξύ σπούδαζε Φλώρινα. (3) Τι σπούδαζε με φίλε; Έχω φάει σκάλωμα τώρα (2) τι σπούδαζε; Θα το θυμηθώ και θα σε πω. (4) Εεε με βοήθησε πάλι εκεί τ' αμάξι δηλαδή εγώ θυμάμαι πήγαινα σε 2 – 3 μαθήματα που μ' ενδιαφέρονε (.)μαθηματικά κυρίως που τρελαινόμουνα =για μαθηματικά. Μαθηματικά, εφαρμοσμένη λογιστική, Φ.Π.Α., κόστος. 5-6 μαθήματα όλα κι= όλα από τα 30 που είχα δηλώσει. Φαντάσου πήγαινα εγώ σε 4-5. Εεε και μόλις τελείωνα= κατευθείαν εγώ πήγαινα Φλώρινα π.χ. μόνο για να τη δω σου λέω τώρα για λεφτά ξόδευα= όχι αστεία, που κι αυτά τα λεφτά τα έβγαζα από τα 400 - 500 ευρώ που έπαιρνα έξτρα από τα =παιδιά για να φέρνω χασίσι. (3) Τα φτιάχνω μαζί της (2) ταυτόχρονα ενώ έχω μια κοπέλα την Ξ. εδώ Θεσσαλονίκη εν τω μεταξύ άκου σόρρυ τώρα άλλη πουτάνα κι αυτή το ήξερε ναι =το ήξερε ότι είχα σχέση, με έπιασε με τα μηνύματα και μ' αυτά πήρε το κινητό μου κρυφά= και (2) το λογικό που αντί να βγάλεις αντίδραση να πεις «Τηλέμαχε σε χωρίζω π.χ. δεν αντέχω»= αυτή έβγαλε κακία με την άλλη, με είδε ανταγωνιστικά εμένα κατάλαβες; Όχι θα τον πάρω εγώ και όχι αυτή κάπως έτσι. Είχα δηλαδή θέματα είχα μπλεξίματα πήγε ενώ ήμουν εγώ= Καστοριά πήγε η άλλη ξέρω γω την χτύπησε την πόρτα στο σπίτι πήγε στη μάνα μου και την =έβγαλε μαχαίρι (την έλεγε) «θα μαχαιρωθώ». Δεν σου κάνω καθόλου πλάκα. Η μάνα μου= τρελάθηκε μου λέει «που πας και τις βρίσκεις;». (2) Λέει «θα αυτοκτονήσω θέλω τον Τηλέμαχε» στη θεία μου. Η θεία μου και η μάνα μου ήταν δεν θα το ξεχάσω με παίρνει τηλ μου λέει=

«τσακίσου κι έλα εδώ πέρα η Ξ. και απειλεί ότι θα αυτοκτονήσει». Σοκαριστικά πράγματα= Τι έζησα κι εγώ. Εεε (2) φεύγω πάω Θεσσαλονίκη και αναγκάζομαι να το πω στη Β. Με έπιασε κρίση ειλικρίνειας εκείνη την περίοδο. Δεν ξέρω τώρα που το σκέφτομαι μεγάλο λάθος, γιατί υπήρξαν αλυσιδωτές αντιδράσεις. Θα σε πω θα καταλάβεις το γιατί το λέω. Στη Β. ότι «ξέρεις πρέπει να πάω Θεσσαλονίκη γι' αυτό το λόγο, σου πα ψέματα έχω μια= κι άλλη σχέση και υπάρχει πρόβλημα δυνατό». Αυτή άρχισε και κλαίει, κλείνεται στον εαυτό= της πηγαίνω Θεσσαλονίκη παίρνω τηλέφωνο δεν μου το σηκώνει κι αυτά και μαθαίνω από= φίλους μου που την ξέρουν στην Καστοριά εεε «έχουμε να τη δούμε τη Β. μια βδομάδα= δεν ξέρουμε που βρίσκεται τι κάνει». (2) Τη χωρίζω την Ξ. «φύγε να μην σε βλέπω» = Τρελάθηκα αυτό που έκανε, ήταν ανεπίτρεπτο, η μάνα μου έκανε ένα μήνα να μου μιλήσει. (.) Δηλαδή και σου δημιουργεί προβλήματα τουλάχιστον () που ήμουν κάθετος σ' αυτό. (2) Πηγαίνω πάνω ξανανεβαίνω Καστοριά η άλλη δεν με μιλάει καθόλου τίποτα ούτε τηλέφωνο ούτε γεια σας έχει χαθεί εντελώς, Φλώρινες χτυπάω κουδούνια να πω ένα γεια ρε εγώ για σένα βρίσκομαι εδώ τίποτα αυτή. Το παίρνω απόφαση δεν θέλω δεν μ' αρέσει αυτό που γίνεται =την αφήνω κι εγώ. (.) Μετά από κάνα μήνα με παίρνει τηλέφωνο ένας φίλος μου και μου λέει ότι είναι η Β. εδώ πέρα, μαζί με άλλα δύο παιδιά οι οποίοι είναι να φύγουνε στρατό =(.) θα μπουνε μέσα, και έχει έρθει κι αυτός () από τη Β. και θα βγει μαζί τους γιατί είναι κολλητοί της φίλοι. Τους ξέρει ξέρω γω από παιδιά από παιδιά καλά. (2) Με παίρνει μου στέλνει μήνυμα ή τηλέφωνο ή μήνυμα δεν θυμάμαι και μου λέει «Τηλέμαχε θέλεις να βρεθούμε για λίγο;» Μετά από ένα μήνα ενάμιση που δεν μιλάγαμε καθόλου έτσι; (2) Τη φωνάζω στο σπίτι μου. (2) Δεν το λες και συζήτηση αυτό που έγινε (.) δεν μπορούσε να καταλήξει κάπου. Είμαι κι εγώ λίγο όταν με κατηγορούνε και έχουν δίκιο εεε δεν μπορώ να= το δεχτώ δεν δέχομαι δηλαδή να 'χεις απόλυτο δίκιο κι εγώ τέρμα λάθος και να το ξέρω= κιάλας αυτό είναι ακόμα χειρότερο για μένα εγώ θα σε βγάλω αντίδραση θα σε βγάλω= τρελό θα στ' αποδείξω ότι αυτό που μου λες είναι παράλογο. Τόσο ηλίθιος (μάλλον ανόητος) =και τώρα τελευταία αρχίζω και το καταλαβαίνω ότι ήτανε λάθος στρατηγική γενικά στη ζωή με δημιούργησε προβλήματα. Εν πάση περιπτώσει, για να μην μακρηγορώ (4) είχε έρθει με προϋπόθεση η Β. εκείνη τη μέρα να τα βρούμε και έβγαλα εγώ αντίδραση για τις= κατηγορίες που μου απέδιδε. (3) Και ενώ θα μπορούσαμε μου το έθεσε σαν όρο «μην πάω ρε με τα παιδιά δεν μ' ενδιαφέρει θέλεις να κάτσουμε μαζί το σαββατοκύριακο μου έλειψες όλο αυτόν τον καιρό». «Όχι δεν μ' ενδιαφέρει πάνε εσύ». Έβγαλα πολύ αντίδραση και κακία «Σήκω= φύγε και πάνε δεσ

τους κιάλας εγώ δεν θέλω να σε ξαναδώ». (2) Έχουμε εκεί στην Καστοριά= δύο club(.) αναγκαστικά σ' ένα από τα δύο δεν (.) θα πάει γιατί σου είπα είναι μικρή πόλη η Καστοριά έτσι δεν είναι μεγάλη (2) πηγαίνει βγαίνει αυτή μ' αυτούς. Πίνουνε μεθάνε γίνονται κουρ τι να σε πω το κωλοτρυπίδια απ' ότι έμαθα μετά έτσι; (3) Και σε μια φάση είναι φεύγουνε κατά τις 3 – 4 ώρα από το ένα club και είναι πάνε στο δεύτερο στο άλλο να πιούνε δεύτερο γύρο. (2) Και στη διαδρομή τρακαίρνουνε. (2) Εγώ μαθαίνω απλά ότι τρακάρανε. (4) Δεν μου πήγε το μυαλό ότι θα γίνει κάτι σοβαρά. (3) Με παίρνει μετά από δύο μέρες τηλέφωνο μια φίλη μου που σπούδαζε Φλώρινα και με λέει «συλλυπητήρια Τηλέμαχε». (2) Λέω «γιατί συλλυπητήρια; Με λέει «για τη Β.» (2) Φαντάσου τώρα άκου τι έγινε. (3) «Τι λες ρε;» την κάνω. Με λέει «πέθανε η Β.» (4) Εεε (3) () το πίστεψα. (.) μου 'πεσαν τα τηλέφωνα εκείνη την ώρα. (2) «Πώς έγινε αυτό;» λέω «από πού κι ως που;» (.) Κατευθείαν το κλείνω παίρνω τηλέφωνο, μαθαίνω «τι έγινε ρε παιδιά μπορείτε να μου πείτε;» (.) Πήρα βασικά τηλέφωνο σπίτι τους, το σήκωσε είχε μια αδερφή μικρότερη και μου λέει ότι, «ήταν τόσο τύφλα (2) μπήκε ο άλλος στο αντίθετο ρεύμα σε περιφερειακό μετωπικά (.) Έζησε αυτός (.) και πέθανε ο συνοδηγός» που ήταν η Β. (10) Η αλήθεια είναι ότι δεν μετά απ' αυτό εγώ Καστοριά δεν μπόρεσα να ξαναπάω. Δηλαδή αυτό έγινε στα δύομιση χρόνια εγώ απλά πήγαινα έδινα= μαθήματα και έφευγα δεν έμενα εκεί. (3) Δοκίμασα σου μιλάω ειλικρινά τώρα. (.) Πάρτο= όπως θες δεν ξέρω δοκίμασα ν' αυτοκτονήσω. Έχω εδώ άμα δεις (2) δεν φαίνονται ευτυχώς πολύ καλά μιλάμε είναι 15 χρόνια χαρακιές 2006 – 2007. (2) Είναι δύσκολο θέλει όχι βαριά παντελόνια γενικά παντελόνια. Άλλο να το λες αυτό «θ' αυτοκτονήσω» κι άλλο να το κάνεις = πράξη, να είσαι εκείνη την ώρα με το μαχαίρι να το κόβεις και να βλέπεις να θεωρείς ότι το= εννοείς και το πιστεύεις να θες ν' αυτοκτονήσεις και να περνάει εκείνη τη στιγμή μέσα σ' ένα λεπτό όλη η ζωή σου ρε παιδί μου, κατάλαβες; Σαν σε μικρογραφία το τι αφήνεις τι παρακαταθήκη έχεις αφήσει και τι μπορεί να χάσεις. Όλα έτσι σε κλάσματα δευτερολέπτου περνάν από το μυαλό σου (2) () (3) Δεν μπόρεσα να το κάνω. (2) Τόσο άντρας δεν ήμουν ή τόσο δειλός (.) δες το όπως (.) θες ν' αυτοκτονήσω. (3) Το συζητάω με τον κολλητό μου (2) είμαι τόσο (ανόητος) που τον έχω που αυτός μ' αγαπάει ρε παιδί μου σαν τους γονείς του= ένα πράγμα, που του έχω αποδειξει και του έχω κάνει να καταλάβει ότι αυτό που θέλω= δηλαδή ν' αυτοκτονήσω θα μου κάνει καλό (2) κατάλαβες; Θα με λυτρώσει.οαι () μ' έφερε ένα άλλο συναίσθημα κατάλαβες; Εεε είχα ενοχές εγώ και έχω ενοχές σου μιλάω ειλικρινά αυτό δεν πρόκειται να το ξεχάσω φταίω που πέθανε η Βάγια άμα εκείνο το

βράδυ ήταν εεε (2) μια αλυσίδα αντιδράσεων και αποφάσεων που ήταν έστω διαφορετικές ένα ναι και ένα όχι (.) τέτοιο στυλ θα μπορούσα να είχα επηρεάσει εγώ το αποτέλεσμα κατάλαβες; (2) Το έχω συζητήσει και πιο το έχω εμβαθύνει και περαιτέρω και με άλλους ανθρώπους μου χουν πει ότι υπάρχει το προκαθορισμένο, ότι ήταν γραφτό να γίνει εεε όχι (.) θα μπορούσα να το διαφοροποιήσω. Δηλαδή εξαρτιόταν από μένα αν εκείνο το βράδυ (π.χ.) η Βάγια δεν έφευγε με τη ψυχολογία που έφυγε δεν θα 'χε γίνει αυτό θα μπορούσα να 'μαι μαζί τους κατάλαβες; Δηλαδή μου το έθεσε σαν δείγμα της να κάτσουμε μαζί μου 'χε πει (2) κι εγώ τη διαολοέστειλα. Άρα πως μπορείς να μου λες να μην έχω π.χ. ενοχές αυτό εντωμεταξύ το κουβαλάω μέσα μου και θα το κουβαλάω μέχρι να πεθάνω υπόψιν έτσι; Δηλαδή θεωρώ ότι έχω σκοτώσει δύο άτομα στη ζωή μου ένας είναι η Βάγια ένας φίλος μου ακόμα κολλητός μου παλιός που του κόλλησα, τον έμαθα να κάνει χρήση ενδοφλέβια (2) άλλο κακό κι αυτό την έχω πολύ (ενοχή) γενικά. (3) Εν πάση περιπτώσει γλυκάθηκα αυτό τώρα γίνεται 2009 – 2010 δηλαδή όσο είναι και τα χρόνια της κρίσης 9 χρόνια. (4) Μου άρεσε κόλλησα ξεχνιόμουν οι ενοχές για όση ώρα διαρκούσε αυτή η θολούρα η ψευδαίσθηση= παραίσθηση πες το όπως της, εεε (2) μου έδινε εεε (.) ένα ψευδές κίνητρο να συνεχίσω γιατί δεν ήθελα τα 'χα παρατήσει δεν μπορείς να φανταστείς (.) μιλάμε για εεε (.) παράδοση. (2) Έβγαινα θυμάμαι έξω προχωρούσα και όπου με βγει ο δρόμος τόσο χαμένος να μην σου εύχομαι να μην το περάσεις ποτέ αυτό. (7) Χωρίς να το συνειδητοποιήσω (.) από εκεί που η συνειδητή χρήση που έκανα (2) την δικαιολογούσα (2) για να μπορώ να εεε να μην σκέφτομαι; Μη θυμάμαι; (2) Σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα έγινε εξάρτηση δηλαδή που λένε άμα διαβάσεις σε επιστήμονες γιατρούς σε χαρτιά σε τέτοιες (.) ότι θέλει περίπου είναι υποκειμενικό κι αυτό και ποικίλλει και στον οργανισμό. Θέλει περίπου 4 με 6 μήνες για να (επέλθει) η πλήρης εξάρτηση όχι είναι το θέμα ψυχολογικά πόσο της εσύ σε τι κατάσταση βρίσκεσαι κατάλαβες; Και μένα σαν Τηλέμαχος μπορώ να σου πω με σιγουριά ότι εεε από το πρώτο δίμηνο και μετά (.) άρχισα να βγάζω πια που δεν έκανα χρήση, έβγαζα στερητικά κάτι που δεν ήξερα δεν ήξερα τι θα πει στέρηση έτσι; Μου έγινε δηλαδή σαν το φαγητό μια επιτακτική ανάγκη δεν μπορούσα να σηκωθώ από το κρεβάτι άμα δεν έκανα χρήση από κει που ήταν απλά για να ξεχνιέμαι όχι διασκεδαστικά ή από μαγκιά έτσι; (.) Για άλλου είδους ανάγκη. Ακραία μεν αλλά ήταν ανάγκη για μένα το να μην θέλω ξέρω γω να σκέφτομαι τις ενοχές μου (.) Ήρθε η εξάρτηση (2) και δεν είχα τότε να 'ρθει κάποιος (2) ένας λογικός άνθρωπος ρε παιδί μου να μου πει «Τηλέμαχε τώρα είναι ευκαιρία ρε παιδί μου τώρα που πας να εεε (.)

να κολλήσεις να μπεις σ' ένα Γολγοθά να κουβαλήσεις ξέρω γω ένα βαρύ σταυρό ο οποίος θα = κάνεις πολλά χρόνια». Γιατί άμα το 'ξερα εγώ τώρα στην κατάσταση που 'μαι άμα το ήξερα= τότε βασικά δεν θα 'μπλεκα καν, χειρότερα καλύτερα ν' αυτοκτονούσα από το να μπλέξω με τα ναρκωτικά γιατί μαζί μου παρέσυρα κι άλλους κατάλαβες; Σκότωσα ένα φίλο μου για μένα εγώ τον σκότωσα (.) και έχει 10 χρόνια που ταλαιπωρώ και τους γονείς μου και γενικά την οικογένεια τους γονείς μου δεν το περνάω μόνος αυτό ταλαιπωρώ τους γονείς μου. Ναι ναι τους ταλαιπωρώ γονείς οικογένεια γενικά όλο το σόι έτσι; Γιατί πραγματικά είμαι το μαύρο πρόβατο, άμα μου ζητήσεις μετά και το ιστορικό το οικογενειακό είμαι ο μόνος που κάνω ναρκωτικά (.) κανείς άλλος. (.) Δηλαδή τώρα που το σκέφτομαι μετά βίας δύο καπνίζουν απ' όλο το σόι. (2) ((ειρωνικό γέλιο)) Κάπνισμα. (2) Δεν ξέρω τι να σε πω άλλο, δηλαδή από εκεί και πέρα είναι μαύρη σελίδα για τη ζωή μου από το 2011 2010 2011 και μετά που συνειδητοποίησα που το αποδέχτηκα βασικά δεν το κυνήγησα να το σταματήσω, επήλθε η εξάρτηση. (.) Και αν υπήρχε μια ευκαιρία να το σώσω ή να το αποτρέψω σ' εκείνη εκείνη την περίοδο εεε δοκίμασα από μόνος μου να κάνω και χρήση ενδοφλέβια. Δηλαδή άκουγα την ώρα που έκανα που έκανα χρήση που έκανα με 2 – 3 ταυτόχρονα με, όχι με ειρωνευόντουσαν με υποτιμούσαν «αα εσύ μ' έλεγαν δεν κάνεις χρήση δεν ξέρεις τι θα πει ξέρω γω εεε μαστούρα ηρωίνης». «Γιατί ρε παιδιά;» «Γιατί δεν πίνεις ενδοφλέβια την κάνεις από τη μύτη. Δεν έχεις καταλάβει τι θα πει». (.) Και όντως ισχύει αυτό είναι σαν να κάνεις άλλο ναρκωτικό και μόλις δοκίμασα ενδοφλέβια εκεί ήταν που ο Τηλέμαχος καταδικάστηκε (.) να στο πω έτσι. Ευτυχώς όχι εεε αιωνίως (2) για το καλό μου γι' αυτό βρίσκομαι εδώ και σου τα λέω θέλω να πιστεύω. (2) Σου τα πα πολύ (2) εεε περιληπτικά εντάξει έχω κάνει skip πολλά έτσι; Δεν μπήκα σε λεπτομέρειες δηλαδή εεε (.) γιατί είναι πολύ στενάχωρα τώρα και να μην φορτίσω εσένα και να μην φορτίσω κι εγώ να σου πω την αλήθεια, γιατί προσπαθώ να τα ξεχάσω, δεν ξεχνιούνται έτσι; Αλλά λίγο έτσι περιστασιακά.

Ερ. Καταλαβαίνω ναι.

Τ: Εν καιρώ θέλω να πιστεύω κάποια στιγμή θα τα βάλω στην άκρη σου πα θα τα κουβαλάω μαζί μου τον κουβαλάω αυτό τον σταυρό (.) μια ζωή αυτές τις κωλοενοχές. Είμαι κι εγώ άνθρωπος που δεν θέλει να τα ξεχάσει.

Ερ. Δεν θέλει;

Τ: Όχι (.) γιατί γιατί να ξεχάσω; (4) Νομίζω είναι άδικο, κατάλαβες; (3) Άμα τον ξεχάσεις τον άλλον (2) ποιος ο λόγος (.) που τον αγάπησες τον λάτρεψες έτσι; Εγώ θεωρούσα π.χ. τη Βάγια γυναίκα της ζωής μου. Ένα φεγγάρι το πίστευα εγώ από τότε

δεν έχω ξανά αγαπήσει. Εν τω μεταξύ (2) έχω γίνει τι να σου πω, βάζω τοίχους. (.) Μόλις γνωρίζω μια κοπέλα ρε παιδί μου βάζω και ημερομηνία λήξης έτσι π.χ. ακόμα κι η σχέση με τους φίλους μου. Το μόνο άνοιξα τις αγκάλες και το αποδέχτηκα έτσι πως ήταν και λέω «ας με πάει όπου οδηγηθώ», ήταν η ηρωίνη. Και αυτό μ' εντελώς λάθος σκεπτικό το ξεκίνησα ν' αυτοκτονήσω. Ότι να 'ναι ρε φίλε ότι να 'ναι. Και αυτά εν τω μεταξύ δεν τα χω πει στην ομάδα, πρώτη φορά που τα λέω και γενικά στο= πρόγραμμα, στην Αργώ δηλαδή μου έχουνε κάνει ερωτήσεις, δηλαδή «Τηλέμαχε εμβάθυνε λίγο περαιτέρω πες πως= ξεκίνησε (τι έκανες)». Δεν τους τα χω πει αυτά για ν' αποφύγω και προστριβές και παρελθοντικές αναμνήσεις, να μην έρθω ξέρεις σε συναισθηματική φόρτιση κι ούτε θέλω. Παίζει και να μην το πω κιόλας σου μιλάω ειλικρινά, να μην τους αναφέρω τους λίγους που = έμπλεξα. Δεν ξέρω άμα θα κάνω καλά (.) αλλά δεν έχω διάθεση να το συζητώ. (2)

Ερ. Χμμ. (3) Εντάξει αυτό εσύ θα το [δεις

T: [Ναι.

Ερ. Στην πορεία (2) τις θεραπείες προγραμμάτων (.) δεν είμαι εδώ εγώ γι' αυτό. (2)

Εεε καταρχήν να σου κάνω μια ερώτηση. Είπες ότι είσαι από εδώ έτσι;

T: Ναι Καλαμαριά.

Ερ. Ωραία, αυτή η αντίδραση που ανέφερες ότι [είχες

T: [στην παιδική μου ηλικία

Ερ. Ναι (.) αλλά εστίασες εκεί πολύ με το που ξεκίνησες το λύκειο ότι σου [βγήκε

T: [Ναι ναι εκεί βγαίνει

Ερ. Αυτό που θα το απέδιδες;

T: Κοίτα (συγγνώμη μπορεί) να ήταν έμφυτο. Ίσως ήταν και η περίοδος τέτοια, ήτανε και τα βιώματα του ξέρω γω η μουσική που άκουγα οι ομάδες που υποστήριζα δηλαδή είχα μια ανεξαρτησία και από τους γονείς.

Ερ. Ναι.

T: Νόμιζα ότι είχα νόμιζα ότι μου 'διναν εεε. (2) Και όταν το κατάλαβαν αυτοί (.) γι' αυτό σου λέω τους έκανα (σκηνικά) πολλά. Ένα φεγγάρι όταν συνειδητοποίησαν οι γονείς μου ότι παν να με χάσουν με κυνηγήσανε, έβγαινα έξω και τους (έκανα) αποδείξεις. Που βγήκε ο Τηλέμαχος που πήγε τι έκανε κατάλαβες; (.) Στα δεκαέξι μου έκανα δικαστήριο ανηλίκων με πιάσανε στο γήπεδο, ναι ναι υπήρχαν τέτοια θέματα, δεν σου χω πει τίποτα. Εεε (2) και όταν με κυνηγήσανε οι γονείς μου εγώ αμέσως (έκανα) αντίδραση σ' αυτό και ήθελα να τα χειροτερεύω τα πράγματα

κατάλαβες; Ίσως εεε η υπερβολική αγάπη θεώρησα των γονιών μου να έφερε το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα απ' ότι θα έπρεπε να φέρει (.) κατάλαβες;

Ερ. Άρα σε αφήσανε πολύ [ελεύθερο

T: [στην αρχή

Ερ. εννοείς

T: Κι όταν ξέφυγε (.) το θέμα και πήγαν οι γονείς μου να το μαζέψουνε με ακραίο όμως τρόπο έτσι; Ο μπαμπάς μου σε κάποια φάση μ' έκλεισε στο σπίτι, δηλαδή κι όταν σου λέω μ' άφηνε να βγαίνω έξω ρεζίλι εγώ. Βγαίναμε για καφέ τετράδα πεντάδα, κι εγώ= έπαιρνα τις αποδείξεις και έλεγα τα παιδιά «μην πετάξετε την απόδειξη πάω σπίτι για να= αποδείξω στον μπαμπά ότι είμαι για καφέ και όχι κάπου αλλού», κατάλαβες; Κι εγώ έβραζα μέσα μου δηλαδή τι με κάνει ο πατέρας μου και οι γονείς μου γενικά τι με βάζουν και κάνω. (2) Έφευγα από το σπίτι τα σαββατοκύριακα έλειπα στον μπαμπά μου ξέρω πάω να φύγω= και πήγαινα στην Αθήνα σε rockwavefestival ξέρω γω π.χ. (2) Έπαιξε ρόλο σου λέω εεε ίσως οι φίλοι =μου μουσική εεε που έπαιζα κιθάρα που 'μουν σε συγκρότημα βγάζαμε αντίδραση= πιτσιρικάς εγώ έβλεπα τους μεγάλους που παίζανε που κάνανε και το lifestyleγενικότερα= ήθελα να εντυφήσω σε μια φάση αυτό το lifestyle το livefastdieyoung το πίστευα αυτό= και το πιστεύω ακόμα. (2)

Ερ. Aaa eat fast [die

T: [live fast die young. Ζήσε γρήγορα πέθανε νέος. κατάλαβες;

Ερ. Ναι ναι οκ.

T: Όπως και ο () στα τριάντα τρία του πέθανε ξέρω γω π.χ. Τέτοιο style να προλάβω να ζήσω μέχρι τα σαράντα μου π.χ. (.) ότι μπορώ σε extremeσε ακραία μορφή και μετά ας πεθάνω ρε παιδί μου να μην να μην γεράσω (.) σαν τον μπαμπά που βλέπω ξέρω γω για καφέ που βγαίνει, να καθόμαστε να συζητάμε ξέρω γω για το τι (φάγαμε) ρε παιδί μου ο καθένας ((γέλια)) ναι ναι πολύ καταθλιπτικό αυτό.

Ερ. Πιτσιρικάς εννοείς κι από παιδί; Δηλαδή και πριν την [εφηβεία

T: [Είχα () κι αυτό το σκεπτικό ναι

Ερ. Δηλαδή τον εαυτό σου τον θυμάσαι έτσι;

T: Εκείνη την περίοδο ναι (.) να προλάβω να ζήσω ότι μπορώ ξέρω 'γω και εεε χωρίς συμβιβασμούς. (2) Σου λέω στα δεκαέξι έφευγα πήγαινα Αθήνα

Ερ. Σαν παιδί όμως δηλαδή ας [πούμε

T: [πιο μικρός;

Ερ. Ναι του δημοτικού.

T: Ναι ήμουνά πάλι είχαμε θεματάκια αλλά ήρεμα πράγματα ξέρω γω, αλλά ήρεμα θεματάκια, φυσιολογικά.

Ερ. Οι γονείς σου (πάντοτε) ήταν σ' αυτό το μοτίβο που αναφέρεις ή ήταν αλλιώς τα πράγματα;

T: Ναι ναι ήταν υπερπροστατευτικοί μ' αγαπούσαν ήμουν ο πιο μικρός στην [οικογένεια

Ερ. [αα

T: Κατάλαβες; Το είχα δει έτσι ξέρεις είσαι ο καλομαθημένος της ιστορίας ναι . Και ήμουν, όλοι έτσι το λέγανε όπου πήγαινα «αα αυτός (πρέπει να ναι) πολύ καλομαθημένος». Κατάλαβες; (.) Και ίσχυε αυτό, ίσως έπαιξε το ρόλο του (2) δεν ξέρω.

Ερ. Ναι.

T: Ναι, συμφωνείς; ((γέλιο))

ΕΡ. Εε σ' αυτά που λες ((γέλιο))

T: Ναι.

Ερ. Εεε ωστόσο παρόλα αυτά, ξεκίνησες όντως αργά όπως λες δηλαδή στη φοιτητική σου ζωή.

T: Ναι ναι και προς το τέλος (.) σχεδόν το ότι δοκίμασα. Εεε ξεκίνησα μ' έκανε και υπέπεσα στα ναρκωτικά η κάνναβη.

Ερ. Χμμ

T: Και μετά το σταμάτησα τελείως δεν ξανά ακούμπησα. Δεν το θεωρώ αν και είναι ρε παιδί μου όπως και να ναι χρήση, αλλά δεν τη θεωρώ ναρκωτικό ή το αλκοόλ που το αλκοόλ θεωρώ ναρκωτικό έπινα από αλκοόλ π.χ.

Ερ. Σε τι βαθμό;

T: Σε βαθμό () όχι να γίνομαι (3) πώς να το πω

Ερ. Άρα πως δεν μπορεί [να

T: [σκιάχτρο

Ερ. Είναι χρήση;

T: Εεε;

Ερ. Άρα πως δεν μπορεί να είναι χρήση;

T: (2) Όχι γιατί το λες αυτό;

Ερ. Ξέρω γω;

T: Εσύ εσύ θα μου πεις (όταν βγεις) θα πεις ένα ποτήρι δύο

Ερ. Χμμ

T: Υποθέτω θα μεθύσεις γιατί δεν είσαι μαθημένη. Άρα κι εσύ κάνεις χρήση υποσυνείδητα κοινωνική που λέμε.

Ερ. Χμμ

T: Δεν λογαριάζεις όμως θα πω. Η διαφορά μας είναι ότι εγώ έπινα για να μεθύσω εσύ δεν έπινες για να μεθύσεις, ήσουν με την παρέα πίνανε λες «ας πω κι εγώ», κατάλαβες; Και

Ερ. Όχι δεν τίθεται θέμα διαφωνίας, το συζητώ με την έννοια ότι υπάρχουν άνθρωποι σε ομάδες όπως παρακολουθείς κι εσύ τώρα οι οποίοι έχουν ζήτημα εξάρτησης από το [αλκοόλ

T: [αλκοόλ

Ερ. Μ' αυτή την έννοια στο θέτω.

T: Υπάρχει πρόγραμμα κι εδώ νομίζω.

Ερ. Οπότε γι' αυτό σε ρωτάω. Όταν γνωρίζεις ότι υπάρχουν άνθρωποι που έχουν τέτοιο ζήτημα, είναι δυστυχώς δηλαδή σ' αυτό ότι δεν θεωρείς (σε χρήση) ήθελα να καταλάβω λίγο το [σκεπτικό

T: [(ίσως και να μην το κανα) συστηματικά οπότε θα [βγαίνα

Ερ. [Σε σένα θεωρείς οπότε

T: Ναι εγώ δεν το θεωρώ π.χ. ότι ήμουν αλκοολικός.

Ερ. Εντάξει αυτό ναι οκ.

T: () Θεωρώ ότι πίνω πιο λίγο απ' όλους επειδή ήμουν και μικρότερος.

Ερ. Εεε και χασίς πόσο καιρό έκανες;

T: Εκεί ενάμιση χρόνο; Κι αυτό ούτε συστηματικά, ούτε δηλαδή που λένε καθημερινή χρήση και το κάνω ξέρεις το εκμεταλλεύτηκα διπλωματικά, να έχω την οικονομική ευχέρεια.

Ερ. Ναι.

T: Ναι κοινώς έκανα σαν βαποράκι ένα πράγμα.

Ερ. Ήσουν όμως εε θα έλεγες εξαρτημένος δηλαδή το ήθελες;

T: Όχι όχι για κανένα λόγο. Δεν μου είχε αρέσει. Μ' έβγαζε κατάθλιψη.

ΕΡ. Οπότε ο εθισμός μπήκε [πια

T: [όταν έκανα

ΕΡ. Συνέβησαν όλα μετά τα γεγονότα και την ηρωίνη απ' ότι κατάλαβα τη θεωρείς [εσύ

T: [Ναι ναι εξαρχής είμαι φανατικός, ηρωνιομανής

ΕΡ. Μάλιστα.

T: Λάτρης.

EP. (2) Κατάλαβα.

T: Ψιλοπαράλογο; Παραλογίζομαι;

EP. Όχι δεν το δεν το κρίνω καθόλου. Απλά σε παρακολουθώ.

T: Ναι.

EP. Και για πόσο καιρό (.) (ήταν) αυτό;

T: Εκεί 2009 - 2010 ήτανε εκείνη η περίοδος, επί Παπανδρέου

EP. Μ' αρέσει πάντως που το θέτεις πολιτικά το ζήτημα. ((γέλια)) (2) Οι γονείς σου σ' όλο αυτό το διάστημα πως ήταν δηλαδή; ήταν κάπως στη [ζωή σου, η οικογένειά σου γενικώς;

T: [Κοίτα είχα και ναι και έχω θα σε πω θα σε πω έχω έχω ιδιότητες σαν άνθρωπος, εγώ είχα τη μια απ' αυτές τις δύο, το κάνεις σε απόκρυψη που λέμε.

EP. Χμμ.

T: Δεν ξέρω τι θα σου χουν πει οι άλλοι, πως το βλέπουνε και πως το καταφέρνανε και συγγέανε την προσωπική τους ζωή με την οικογενειακή έτσι; Εγώ το είδα κάτι σαν φάση James Bond διπλή ζωή εντελώς ναι (.) Σε έβγαζα και τρελή. Άμα ήσουν η μάνα μου «Τηλέμαχε δεν είσαι καλά σαν κάτι να έχεις». Έφερνα πολύ δικαιολογίες απίστευτες αλλά με πειθώ. Κατάφερνα και σε έπειθα ότι αυτό που λες είναι παράλογο αυτό που λέω εγώ είναι σωστό ναι και θα μου ζητήσεις και συγγνώμη κιόλας. ((γέλια)) Ναι (2) και την είχα αυτή την ιδιότητα να δίνω δικαιολογίες απίστευτες (.) έτσι έπαιρνα ξέρω γω υπερστροφές δεν σκεφτόμουνα μου 'βγαίναν ασυναίσθητα.

EP. Ναι (2) και στο κομμάτι που μου λες επειδή ουσιαστικά δεν ολοκλήρωσες τη φοιτητική σου ζωή εεε [τουλάχιστον

T: [Ναι

EP. Σαν παραμονή στην [Καστοριά

T: [Ναι, μπράβο

EP. [Στο διάστημα αυτό

T: [Εξ' αποστάσεως

EP. Ναι.

T: Αυτό όσο πάει ρε φίλε, κατά κει στο πάω στο φέρνω ((γέλιο)) [εννοεί τη συσκευή εγγραφής]

EP. Ναι λίγο κουνιέται, δεν πειράζει μην ανησυχείς.

T: ()

Ερ. Εεε ναι ανέφηρες ότι όντως πήγαινες και έδινες τα μαθήματα και επέστρεφες. Τη σχολή την έβγαλες;

Τ: Ναι ναι τελείωσα

Ερ. Ναι οκ μετά από εκεί και πέρα το κυνήγησες;

Τ: Καθόλου όχι ούτε καν έκανα την πρακτική. Μου δόθηκε η δυνατότητα να κάνω ένα εξάμηνο να μπω στα Ελληνικά Πετρέλαια να κάνω εκεί την πρακτική μου για τη λογιστική και δεν το ακολούθησα. (2) Και εκεί ήταν που με πήρε λίγο και η κατηφόρα (.) με τη χρήση και εντωμεταξύ δεν σου ανέφερα ότι έχουμε κομμωτήριο (.) ο μπαμπάς μου έχει είναι κομμωτής (.) αντρικό γυναικείο και (.) έχει είχε ένα εεε μια δυνατή όχι δυνατή πώς να το πω =έκανε μια εγχείρηση (.) δύσκολη ήταν και λίγο ο πατέρας μου τρομοκρατήθηκε και τον έπιασε μια κρίση ηθικής για το τι θα κάνω εγώ. (2) Στο νοσοκομείο τώρα μ' έκανε τέτοια κουβέντα= στο νοσοκομείο πριν μπει στην εγχείρηση. «Ξέρεις Τηλέμαχε ανησυχώ για σένα βλέπω ότι =δεν ασχολείσαι αυτό που έχεις σπουδάσει τι θα κάνεις στη ζωή σου εν πάση περιπτώσει θες να 'ρθεις στο κομμωτήριο;» «Ναι μπαμπά δεν έχω πρόβλημα, αλλά δεν το 'χω σπουδάσει» = «Δεν πειράζει θα το σπουδάσεις». Και γράφτηκα εγώ μετά σε ΙΕΚ κομμωτικής. Ναι έχω βγάλει = και κομμωτικής. Γενικά είμαι ψιλοπολυτάλαντος, έχω χαρτί λογιστικής χαρτί κομμωτικής= δίπλωμα μουσικής.

Ερ. Πολύ ωραία.

Τ: Ναι (.) αλλά αν σκεφτείς ακολουθήσει τη μουσική δεν έχω ακολουθήσει τίποτα που και τη μουσική ξέρεις πιο πού για χόμπι δεν επαγγελματικά ναι. (.) Γιατί είδα ότι με κατέστρεψε έτσι το lifestyle είναι πολύ υποχθόνιο (.) δυστυχώς. (.) Ωραίο μεν αλλά του να σαι δεκαεπτά δεκαοχτώ είκοσι χρονών δηλαδή τότε όταν τα 'κανα θυμάμαι ήταν ωραία από ένα σημείο και μετά ξεφεύγει δεν 'δεν μπορείς να ακολουθήσεις'. Νομίζω (.) ιστορικά κιόλας άμα το πάρεις έτσι; Δες όλοι που καταλήγουνε που βαδίζουνε (.) είναι λίγο (3)

ΕΡ. Οπότε τις σπουδές αυτές μετά της κομμωτικής τις έβγαλες [ταυτόχρονα

Τ: [ναι

ΕΡ. με τη χρήση της ηρωίνης;

Τ: Ναι ναι είχα είχα το γι' αυτό και τον μπαμπά μου είμαι σκοτωμένος. Βασικά εκεί με κατάλαβε = κιόλας. Μια μέρα πήγαινα εγώ στη σχολή φαντάσου τα μεσημέρια, από το πρωί όμως μ'= έφερνε πήγαινα στο μαγαζί και έκανα εκεί τις, την εργασία δηλαδή είχαμε ξέρω γω εργασία κομμωτική να κάνω, είχαμε έχουμε [κούκλα

ΕΡ. Ναι.

T: Έτσι; Και είχαμε ξέρω γω π.χ. να κάνουμε περμανάντ (.) που είναι και (.) σχετικά δύσκολο και δεν το μπορούσα κιόλας δεν το ήθελα δε μ' άρεσε αλλά είναι δύο ώρες να ασχοληθείς= με την κούκλα να την κάνεις ξέρω γω μπούκλες. Και αυτό δεν το 'κανα σπίτι πήγαινα στο= μαγαζί έβλεπα εγώ τον πατέρα μου ξέρω γω π.χ. ή την κομμώτρια που είχε και αυτά που= κουρεύανε που κάνανε χτενίσματα. Έγώ ήμουν ξέρω γω σε μια γωνίτσα έκανα στην κούκλα= και ταυτόχρονα ο πατέρας π.χ. μ' έδειχνε (.) να με βοηθήσει κατάλαβες; Ε δεν ήξερε όμως ότι ο Τηλέμαχος έκανε στα κρυφά, πήγαινε στην τουαλέτα. Ε και δεν κάνω περμαναντ και είχα κοιμηθεί όρθιος. Άστα να πάνε, άσχημη φάση. Έτσι πρώτη φορά μου με έβγαλε ο μπαμπάς μου ότι κάνω χρήση, ήτανε εκείνη τη μέρα (.) κοιμήθηκα όρθιος. Δυστυχώς. Μαλακία.

Ερ. Δεν το ξέρανε πιστεύεις;

T: Είχαν υπόνοιες αλλά (.) απτά έτσι παραδείγματα όχι, κατάλαβες;

Ερ. Το γεγονός που περιγράφεις ήτανε πια με ποιο τύπο χρήσης στην ηρωίνη;

T: Ενδοφλέβια ναι.

Ερ. Ενδοφλέβια είχες περάσει.

T: Ναι το πήγα nextlevel. Το πήγα nextlevel

Ερ. Το πήγες nextlevelεεε είχες δηλαδή διαφορά στο πως ήσουν;

T: Ναι καμία σχέση ναι ναι σου πα σου πα ναι ναι [έχει

Ερ. [Είχες

T: Χαοτική είναι η διαφορά (3) από τη μια χρήση στην άλλη ξεκάθαρα. Και ποσοτικά (2) στο πόσο χρειάζεται γιατί μπορείς να γίνεις (2) κάπως έτσι με το να κάνεις χρήση ξέρω γω από τη μύτη, αλλά πολύ πολύ περισσότερη ποσότητα (.) κατάλαβες;

Ερ. Και μετά απ' αυτό το περιστατικό;

T: Σκότωση καταχνιά. (2) Δεν μπορώ να στο περιγράψω αλλιώς, είναι είναι. Ξεκίνησε η ταλαιπωρία και των γονιών μου και η δική μου. (2) Σε προγράμματα (2) «να σώσουμε το παιδί μας». Τους έπιασε πανικός κι αυτούς γιατί δεν ξέρανε πως ν' αντιδράσουν εξ' αρχής πηγαίνανε κάνανε και το λάθος σε κάθε πρόγραμμα ξέρω γω που πηγαίνεις υπάρχει αυτό = οικογενειακή που λέμε και ο καθένας λέει τα δικά του (.) όπως νομίζει ότι κρίνει σωστά (.) κατάλαβες; Και οι γονείς μου οι καημένοι επειδή ήταν και αφελείς ακούγανε. (2) Ότι τους έλεγες δηλαδή ερχόταν ο μπαμπάς μου ξέρω γω πήγαινε σ' ένα, ότι «ξέρετε κύριε Κ. για να σώσετε τον Τηλέμαχε πρέπει να κάνεις αυτό κι αυτό». Ο μπαμπάς μου () και θα το 'κανε πράξη. (2) Ήμουν κι εγώ που 'μουν αντιδραστικός έκανε σ' άκουγε εσένα, έκανε το λάθος (2) αντί να να επέλθει το καλό έκανα το ακριβώς αντίθετο κατάλαβες; Δηλαδή (μ' έδιωχνε) ο πατέρας μου

ξέρω γω λέγανε διώξ' τον από το σπίτι ένα σαββατοκύριακο να εκτιμήσει π.χ. το σπίτι. Εγώ έπαιρνα την τέτοια, τη σκηνή και έφευγα εξαφανιζόμουνα ερχόμουν μετά από μια βδομάδα (.) κι αυτό γιατί γιατί ξαναζητούσα λεφτά και οι καημένοι οι γονείς μου δώσε στον Τηλέμαχε λεφτά δεν πειράζει. (3) Βόλεμα όχι αστεία. (2) Ναι μου άρεζε δηλαδή δεν έβγαζα ήμουνα κι εγώ () ανεξάρτητος αυτό το αίσθημα το επιδίωκα μου το δώσανε κι αυτοί απλόχερα (2) σου λέω χειρότερεψα ναι εκείνη η φάση ήτανε πολύ άσχημη (2) και γι' αυτούς και για μένα (.) έφερε το ακριβώς αντίθετο. (4) Άστα να πάνε σε (διώχνει) άλλος κι εσύ να χαίρεσαι ναι. ((γέλια)) Πολύ σκηνή έβγαλα ιδίως τα καλοκαίρια (2) άλλος π.χ. είχα μια κοπελιά δεν μπορούσε για κανένα λόγο σκηνή μου λέει «δεν θέλω τις μισώ τις σκηνές». Είναι αυτό ξέρω γω έχω κι εγώ αλλά εντάξει το ανεχόμουνα π.χ. εεε να που είδαμε την κατσαρίδα αναγούλιασα να την πατήσω δεν μπορώ (2) αυτό το κρατς δεν μπορώ να το ακούω ρε φίλε ναι ναι φαντάσου τώρα να κοιμάσαι και να ξέρεις ότι κυκλοφορούνε ζούφια δεξιά και αριστερά. Δεν το ρε παιδί μου αλλά (.) εε το ανέχτηκα δηλαδή πως μπορείς πως προσαρμόζεται στην ανάγκη ο άνθρωπος έτσι; (.) Ναι κι είμαι θέλω την τουαλέτα μου, την καθαριότητα το μπανάκι μου. Όχι τώρα χύμα να μπούμε στη θάλασσα μέσα (.) κάτι τέτοια κάναμε αναγκαστικά. (3)

Ερ. Εντάξει δεν τα περιγράφεις πάντως και τόσο (.) τραγικά..

T: (2) Ξαναλέω σου (.) κάνω skip. Υπάρχουν και οι καταστάσεις που ήταν τραγικό ναι. Εγώ τώρα σου πήγα περίοδο καλοκαίρι υπήρξε και περίοδος [χειμώννα

Ερ. Χμμ

T: Άντε να σε διώξει τώρα από το σπίτι π.χ. να ναι χειμώννας έτσι; Πάλι βολεύτηκα είχα τα σπίτια πήγαινα σε καταλήψεις είχα κι εγώ αυτή τη φάση ήμουν καταληψιάκιας (2) ναι με τέτοια εν πάση περιπτώσει κατάλαβες; (.) Ναι πολυτεχνείο κι αυτά. Και (3) δεν θα 'μένα που λέει ο λόγος στο παγκάκι (2) κάτι θα 'χα για να κάνω. Η δυσκολία ήρθε όταν κόπηκε το επίδομα το εκπαπε που λέμε (.) «εκμετάλλευση πατρικής περιουσίας». (2) Εκεί ξαφνικά άνοιξα τα μάτια μου και λες ωπ για να μπορέσω να συντηρήσω εγώ τη χρήση μου (.) πρέπει να κάνω κάτι. Τι να ζητιανέψω; Ζητιάνεψα κάνα μήνα με πήραν χαμπάρι αμέσως πήραν τηλέφωνο σπίτι η θεία (μου λέω πήγα) τι έχετε οικονομικά έχετε τόσο μεγάλα προβλήματα; Είδα το γιο σου να ζητιανεύει () Εκείνο κι αν ήτανε πολύ ντροπή ρε φίλε (2) εκεί ήθελα να ανοίξεις ένα λάκκο και να με χώσεις μέσα. Τόσο γκαντέμης, δύο φορές στη ζωή μου ζητιάνεψα και πήγε και με είδε η θεία μου ρε φίλε (2) γιατί κι εγώ κάνω μπαμ κι εγώ δεν είμαι άνθρωπος που θα με δεις και, ψιλό ξεχωρίζω κατάλαβες; Και τώρα πιο

μακρύ μαλλί εδώ πίσω να κρέμεται μούσι και ιστορίες να τος ο Τηλέμαχος ((γέλια)) (2) ναι (.) Ή θα κλέψεις ή θα ζητιανέψεις το ζητιάνεμα το ‘κοψα την επαιτεία δεν γινότανε γιατί έφαγα το κάρτωμα ή θα κλέψεις δεν το ‘χα με το κλέψιμο ποτέ δεν είμαι τέτοιος τύπος ή ξέρω γω κάνεις κάτι πιο ακραίο ούτε κι αυτό το ‘χα. (.) Οπότε εκεί τα βάζεις κάτω λες «Τηλέμαχε διαλέγεις και παίρνεις». Και διπλωματικά θέλοντας αναγκαστικά μπήκα να κόψω να υποχρεωθώ. Και από άποψη δικαστηρίου ότι έχω ένα δικαστήριο σοβαρό, με πιάσανε πάλι επί Παπανδρέου με μολότοφ πήγαινα σε επεισόδια στα Πανεπιστήμια. Ναι έχω ένα σοβαρό δικαστήριο. (2)Και (4) και γιατί νομίζω ότι ήρθε και η ώρα μου, έτσι; Δηλαδή όπως σου ‘πα σ’ όλα υπάρχει μια ημερομηνία λήξης δε μπορείς να το διαιωνίζεις αυτό πρέπει ν’ ανοίξεις λίγο τα μάτια και να πεις ωπ (.) «που πάμε που βαδίζουμε; (.) τι συμβαίνει;» Όλοι ηλικιακά σε μένα η γενιά μου. Είδα ένα κολλητό προχθές από το σχολείο είναι στην ηλικία μου (.)παντρεμένος με δύο παιδιά τρία. «Εσύ Τηλέμαχε τι κάνεις;» Τι να του πω τώρα εγώ (2) ήρθα σε δύσκολη θέση (.) δεν έχω να του πω κάτι κατάλαβες; Εκτός απ’ αυτά που σου περιγράψω τώρα. (2) Άλλη δουλειά δεν έχει αυτός τώρα ν’ ακούει αυτά. Να μου λέει αυτός εγώ έχω να πληρώσω ΕΝΦΙΑ εεε το παιδί μου εχθές ήταν άρρωστο κάτι τέτοια τα οικογενειακά κατάλαβες; Τα φυσιολογικά εν πάση περιπτώσει εσύ Τηλέμαχε να εγώ μπήκα στο πρόγραμμα έκανα συνέντευξη με τη Δήμητρα (2) κατάλαβες τι θέλω να σε πω; (2) Παράλογα ήμασταν = δηλαδή εκεί που νομίζαμε ένα φεγγάρι που κάναμε το λογικό και το μάγκικο (γιατί) ήμασταν οι παράλογοι της υπόθεσης (2) αυτό βλέπω αυτό συνειδητοποίησα κι αυτό είναι που προσπαθούν να μου διεισδύσουν μέσα, συν τη διχόνοια.

Ερ. Διχόνοια;

Τ: Ναι ναι είναι λίγο διχαστική φάση.

Ερ. Γιατί;

Τ: Εεε θέλουνε λίγο να τρωγόμαστε μεταξύ μας εγώ είμαι υπέρ της αγγλικής και όχι υπέρ αυτού.

ΕΡρ Ποιος τις (θέτει);

Τ: Το ίδιο το πρόγραμμα στην ουσία σου θέτει όρια π.χ. χθες πλακώθηκα εγώ με την Ε. γιατί έπλυνα τα τέτοια δούλεψα αλληλεγγύη αφήσανε τα ποτήρια και τα πιρούνια άπλυτα και μαλώνανε μες στην κουζίνα χαμός γινότανε. Λέω «ρε παιδιά εντάξει μην αγχώνεστε θα τα πλύνω εγώ» και αμέσως με βάλανε όριο «όχι μην τα πλύνεις τους καθατζώνεις» έτσι (.) Τον βολεύεις τον άλλο να λέει έχει μια λογική αυτό αλλά έχω κι εγώ λογική. θέλω να δουλέψω αλληλεγγύη. Πως θα γίνει; Θέλω να το κάνω γιατί δεν

θα κάθομαι να (μαλώνω) μισή ώρα γι' αυτό και είχε έκτακτο θέμα μετά κάναμε ομάδα γι' αυτό (.) «γιατί ξέρω γω έπλυνες τα ποτήρια που έπρεπε να τα πλύνει άλλος, δεν είναι σωστό, πρέπει να έρθεις σε αντιπαράθεση με την Ε. που μαλώσατε και να βγούνε κι άλλοι» οι τυπαράδες ξέρω γω να σηκώσουν χέρι ποιος έπρεπε να πλύνει τα ποτήρια κι είχε ένα μπάχαλο μαλώσαμε μεταξύ μας. Αυτό γίνεται συνέχεια από τόσο μικρά πραγματάκια έτσι; Επειδή εσύ τώρα δεν έπλυνες το πιάτο σου το πιρούνι. Γιατί το ξέχασες ρε αδερφέ. (3) Μπορεί ξέρω γω τέτοιο εεε (2) να ν' αργήσεις ένα λεπτό δύο (.) να 'ρθεις εδώ για ένα πέντε δύο λεπτά τώρα χαμός θα γίνει μέσα. (2) Κι αν () θα ζητηθεί και έκτακτο και από άτομο που δεν θα το μάθεις που θα 'ναι από μέσα τα άτομα που υποτίθεται θα είσαι ένα χρόνο μαζί τους. Γενικά η φάρα μας εκεί θέλω να καταλήξω είναι λίγο υποχθόνια και εεε (2) καχεκτική (3)κατάλαβες; Και ζηλόφθονη εντελώς ζηλοφθονία (.) ναι εγώ τώρα έτσι όπως είμαι σε σχετικά καλή κατάσταση να πάω σε μέρη που σύχναζα, σε κούρασα ε;; (.) Σε βλέπω ζου λίγο της κόμπρας το τέτοιο.

Ερ. ((γέλια)) Μην ανησυχείς είμαι μια χαρά.

Τ: Χαίρομαι. Εεε (3) να πάω σε παλιά μου στέκια. Εκεί σε άτομα που τώρα είναι στη χρήση και με δούνε έτσι δεν θα μου πούνε «μπράβο Τηλέμαχε που είσαι έτσι μείνε καθαρός κι αυτά πάμε ρε αδερφέ να σε κεράσω» που έχει ξαναγίνει αυτό. Ποιος τώρα να κεράσει ο άλλος γιατί για να με ξαναεπιαναφέρουνε στην κατάσταση που να 'ναι αυτοί (.) κατάλαβες; (.) Τάχα μου δήθεν είναι φίλος (2) που μόνο φίλος λυκοφίλος, λυκοφιλία εντελώς που ούτε και λυκοφιλία δεν το λες. (3) Ισχύει αυτό είναι άτιμη φάρα που λένε ένα από τα τέσσερα πέντε χειρότερα lifestyle που μπορεί να κάνει κάποιος (3) το να γίνεις ξέρω γω ηρωινομανής. (2) Σε hardcore κατάσταση τώρα κιάλας έτσι; (.) Ένα φεγγάρι ήμουν κι εγώ εεε μπουνταλάς χρήστης (.) ναι το μόνο που με 'νοιαζε δηλαδή έβγαινα να 'χα το ταληρό μου, να βγω έξω κι απλά θα τα βρω στην πορεία (.) Έμπαινα σε ταβέρνες ζητούσα λεμόνια, παρακαλούσα κόσμο μάλωνα με φαρμακοποιούς γιατί δεν είχα λεφτά να πάρω ινσουλίνη τέτοια πράγματα ναι ήμουν πολύ ακραίος, ναι (.) δυστυχώς. Γι' αυτό σε λέω αυτό μ' ακολούθησε η αντίδραση και περαιτέρω (.)και μ' ακολουθεί γενικά και το βλέπω έτσι; (3) Προβληματική προβληματισμένη σε βλέπω.

Ερ. Τώρα όχι απλά θέλω να σε ρωτήσω λίγο για την σ' εκείνη την εεε φάση που συνέβη αυτό μέσα στο [κομμωτήριο και

Τ: [που κοιμόμουν

Ερ. Που λες ότι κινητοποιήθηκε όλη η οικογένεια.

T: Ναι ναι.

Ερ. Θα πάμε στα προγράμματα και σ'αυτά. Αυτό ήταν κάτι που εσύ εκείνη τη δεδομένη στιγμή πως το έβλεπες; (.) Το ήθελες;

T: Όχι. Παράλογο ήτανε για μένα (.) έβγαζα πάλι άρνηση «όχι μια χαρά δεν έχω πρόβλημα ρε παιδιά». Εε πως δεν έχεις αφού μες στην τουαλέτα έχεις πετάξει την εεε τέτοιο το την ινσουλίνη». «Δεν είναι δικό μου», «ποιανού είναι;» «Ελα ντε». (2) Τέτοια πράγματα.

Ερ. Παρ' όλα αυτά όμως παρακολούθησες ξεκίνησες προγράμματα.

T: Ναι από ένα σημείο και μετά ναι. (2) Σου λέω γιατί κόπηκε το επίδομα αναγκαστικά. Ήταν και το δικαστήριο που είχα στη μέση (.) που με υποχρέωσε να έρθω. (2) Δηλαδή για να καταλάβεις κοινώς εγώ σαν Τηλέμαχος δεν μπήκα σε πρόγραμμα και εδώ που βρίσκομαι, δεν μπήκα γιατί το ήθελα γιατί υποχρεώθηκα. Κατάλαβες;(2) Δηλαδή μπορεί κατά βάθος βαθιά μέσα σου να θες να με ρωτήσεις «ρε Τηλέμαχε ειλικρινά μεταξύ μας θες πραγματικά να κόψεις ναι ή όχι;» δεν μπορώ να σου δώσω σίγουρη απάντηση ακόμα (2) Πω πω κρίση ειλικρίνειας = τέλος πάντων σου σκοτώθηκα (2) έχεις κι εσύ ρε φίλε το υπνώτισμα της κόμπρας τι φάση; Κοιτάς ξέρω γω έχεις αυτό το αχανές το βλέμμα εν τω μεταξύ ((γέλια)) Μπράβο. (3) στενάχωρος είμαι ρε δεν ξέρω. Έτσι το χρώμα που φοράω, αυτό [φοράει μαύρα]. Δεν, κάτι ευχάριστο δεν ξέρω να σου πω sorry αμα σε

Ερ. Κανένα πρόβλημα. (2) Μάλιστα άρα το κίνητρο ήταν τυπικό.

T: Το να 'ρθω εδώ;

Ερ. Όχι ουσιαστικό απ' ότι καταλαβαίνω

T: Θα δείξει η νεκροψία βασικά (.) σ'ένα εξάμηνο άμα θες το ξανασυζητάμε

Ερ. Πόσο καιρό είσαι;

T: Μήνα ακόμα δεν έχω κλείσει

Ερ. Πόσο;

T: Μήνα δεν έχω κλείσει ακόμα (.) είμαι φρέσκος ναι

Ερ. Ναι

T: Οπότε δικαιολόγησε είσαι κι εσύ για την αμφιθυμία μου

Ερ. Εγώ δεν είμαι εδώ για να σε κρίνω

T: Ναι μ' αρέσεις ((γέλια)) (θα τα πάμε καλά)

Ερ. Εεε

T: Ρώτα ελεύθερα τώρα που μου 'φυγε το άγχος

Ερ. Σ'αυτό το μήνα περίπου που [είσαι

T: [Ωραία

Ερ. Σ' όλο αυτό το διάστημα πως τα βλέπεις τα πράγματα σε σχέση με σένα; εκτός από τ' ότι γίνεται με τους υπόλοιπους, με τα υπόλοιπα μέλη

T: Καλά με συμπαθούν γενικά (.) θέλω να πιστεύω δεν ξέρω υπάρχει πολύ εε (.) υποκρισία. (2) Θεωρώ ότι τα πάω πολύ καλά με τους πιο πολλούς τουλάχιστον γενικά μ' αρέσει που βρίσκομαι εδώ, αν αυτό ρωτάς.

Ερ. Ναι εσύ για σένα σαν αποτέλεσμα αυτό το μικρό χρονικό διάστημα πως το βλέπεις ή και αν θα μπορούσες να πεις και για το μέλλον κάτι. Πως θα σε βοηθούσε

T: (Ωχ μωρέ) δύσκολη ερώτηση μου βάζεις τώρα (.) Πώς πώς να απαντήσω εδώ τι πρέπει να πω;

Ερ. Δεν υπάρχει σωστό και λάθος. Αν αν έχεις κάτι να πεις

T: [ακούγονται χτυπήματα στο τραπέζι] Δεν ξέρω με πιάνεις αδιάβαστο εδώ πρέπει να πω ότι με βλέπω να τελειώνω π.χ. το πρόγραμμα;

Ερ. Δεν πρέπει τίποτα

T: ((αναστεναγμός)) Δεν ξέρω

Ερ. Αρκεί.

T: Αρκεί μ' αρέσεις, ωραία ((γέλια))

Ερ. Εεε.

T: Κοίτα να στο θέσω διαφορετικά οκ; Αν δεν ήθελα δεν θα () κάνω κάτι με το ζόρι έτσι; Και να μην μετάνιωνα άσχετα με το αν εν τέλει μετανιώνω. Εεε έρχομαι με τη θέληση μου εδώ. Είναι σημαντικό αυτό, ναι (.) Άρα κάτι άρα κάτι βρίσκω εδώ που με παρακινεί να έρθω (.) είτε από το προσωπικό είτε από τα άτομα. (2) Ακόμα για σένα που άργησα στεναχωρήθηκα «κοιτάζτε την είχα εδώ μια ώρα την κοπέλα και περίμενε». Εε φίλε το 'χω τύψεις (.) sorry έτσι; Δεν ξέρω τι έκανες μια ώρα πριν, είναι λίγο καταθλιπτικά εδώ πέρα ν' αράξεις (.) αυτό έχω καταλάβει

Ερ. Μην ανησυχείς τα είπαμε και πριν αυτά.

T: Ναι.

Ερ. Λοιπόν [εεε

T: [το λοιπόν

Ερ. Επίσης λίγο θέλω να σε ρωτήσω αν όντως εντάξει βρίσκεσαι λίγο καιρό [εδώ

T: [χμμ

Ερ. Έχεις σχέση με τη μουσική απ' ότι κατάλαβα πάντα σου άρεσε

T: Μμμ

Ερ. Τώρα παρακολουθείς την ομάδα της εικαστικής θεραπείας, έκφρασης

T: Μμμ, Ναι.

Ερ. Αυτή η εμπειρία σου φαίνεται κάπως έτσι διαφορετική;

T: (2) Σε σχέση με τα εικαστικά; Για [που σ' είχαμε

Ερ. [χμμ

T: γνωρίσει πρώτη για εκείνο για το art λες τώρα;

Ερ. Ναι ναι στην ομάδα αυτή που συμμετέχεις. Σαν εμπειρία πως την βιώνεις;

T: Ναι συγκεκριμένα όμως μπορείς να λίγο υπάρχουν πολλές εικαστικής εικαστική είναι () [με τη Σουζάνα

Ερ. [με τη Σουζάνα

T: Ναι το θεωρώ χάσιμο χρόνου ρε φίλε sorry. Τη θεωρώ απαράδεκτη την ομάδα

Ερ. Αλήθεια;

T: Ναι.

Ερ. Θα 'θελες να μου πεις για [το

T: [το λόγο; Εεε σε βάζει εντωμεταξύ dejavu τώρα κάπου το 'χω ζήσει αυτό που σου κάνω αυτή τη συζήτηση. (3) Σε έχει την πειθώ κι αυτή έτσι; Έχει έναν υπνωτικό κι αυτή λόγο εντωμεταξύ προφανώς το 'χει δουλέψει η άτιμη έτσι; Και σου δίνει σου δίνει μια ζωγραφιά και σου και σου λέει γέμισε τη να (.) κι εσύ πετάς στοιχεία ξέρω γω εκεί εε ασυναρτησίες και θα πιαστεί από μια ασυναρτησία (.) θα την περιπλέξει ρε παιδί μου κατάλαβες; θα δημιουργήσει μια ολόκληρη πλεκτάνη, θα στην διεισδύσει μέσα στον εγκέφαλο σου (.) και αυτό που θα σου κάνει σε σένα θα το εεε (.) προσθ όχι θα το προσθέσει, θα το μεταθέτει σ' όλη την ομάδα κατάλαβες; = Θα τους βάλει όλους ξέρω γω να πούμε σε μια παραίσθηση πραγματικά παραισθησιογόνα ομάδα. Σε κάνει να μιλάς για μισή ώρα για μια ασυναρτησία του χεριού () τίποτα άλλο κατάλαβες; Μια τυχαία ασυναρτησία ξέρω γω του χεριού (.) ή ένα βίωμα. Και σου βγάζει συμπεράσματα από 'κει ΚΑΙ ΣΕ ΠΕΙΘΕΙ ΚΙΟΛΑΣ γι' αυτό. Είναι αυτό που είχα κι εγώ αλλά αυτή σε πιο ακραία μορφή. Αυτή το 'χει δουλέψει είκοσι χρόνια επάγγελμα (.) εχθές αυτό κάναμε ένα παλικάρι και του εε και τον έκανε και έκλαψε ρε φίλε έπαθα σοκ (.) λέω «μη κλαις», σήκωσα χέρι «μην κλαις ρε φίλε λέω δεν φταις εσύ η Σουζάνα φταίει» και στράβωσε η άλλη ναι ((γέλια)). Λέω «ναι ρε φίλε λέω σ' έχει () τη διχόνοια να πούμε και ντε και καλά να κλάψεις βγάλε στεναχώρια πόνο γιατί; Γιατί ζωγράφισε μια ευτυχισμένη στιγμή (απ' την) παιδική του ηλικία μια κούνια ζωγράφισε ξέρω γω ο άνθρωπος και δύο λουλούδια και του έχει περιγράψει ξέρω γω την ιστορία της ζωής του από μια ζωγραφιά. Ρε κοπέλα μου (.) φωτογραφική μνήμη μπορεί να έχει ο άνθρωπος του 'ρθε η εικόνα ξέρω γω παιδικής ηλικίας που

‘κανε τον προσκοπισμό (.) Μια κούνια που το παράλογο; (3) και τους χώνει και όλους. ((εύθυμη περιγραφή)). Γενικά είναι απαράδεκτη ομάδα (.) αυτή και η σωματικής έκφρασης που τη λέω πρόστυχη ομάδα πρόστυχης επαφής (2) Μας βάζει πιανόμαστε αγκαλιαζόμαστε κι αυτά δεν τα μπορώ δεν θέλω αγκαλιές αλλά της Σουζάνας είναι πιο απαράδεκτη ξεκάθαρα ()βάρβαρο (2) ναι. Εσύ πες μου () κάτι ουσιώδες τι είδες μέσα μιάμιση ώρα τότε που ήταν η πρώτη εντωμεταξύ η πρώτη μέρα που ‘χα έρθει ε;

Ερ. Ναι

T: Απίστευτο από τότε εγώ τη μίσησα που την είδα εδώ τι κάνουμε εδώ (2) είχες ξαναμπεί εσύ τότε ή ήταν η πρώτη σου εμπειρία;

Ερ. Όχι όχι είχα [ξαναμπεί

T: [αα

Ερ. Τώρα είμαστε όμως εδώ για σένα.

T: Δεν πειράζει να τα λέμε (μην είμαι) παράλογος (.) ξέρω γω μπορούμε να συμφωνήσουμε ότι διαφωνούμε

Ερ. Αυτή τη στιγμή καταγράφουμε τη συνέντευξη για σένα

T: Εντάξει. Ταυτόχρονα κάνεις αυτοκριτική και για σένα έτσι δεν είναι; Πως θα γίνει; Δηλαδή μπορεί εκείνη την ώρα που ακούς να λες [ωπ

Ερ. Άσε τι κάνω εγώ ((γέλια))

T. () αμάν τι κατάφερε ο άνθρωπος ((γέλιο))

Ερ. Ωραία εεε μάλιστα εντάξει δεν ξέρουμε ποτέ θα περάσει ο [καιρός

T: [χμμ

Ερ. Μπορεί και ν’ αλλάξει και [κάτι

T:[Εγώ;

Ερ. Μπορεί και όχι

T: Δύσκολο δύσκολο.

Ερ. Ναι ναι φυσικά.

T: Δεν ξέρω.

Ερ. Τα πάντα μπορεί να συμβούν.

T: Η ελπίδα πεθαίνει τελευταία. ((γέλια)) Μ’ αρέσει που ‘σαι αισιόδοξη πάντως.

Ερ. Ναι το ‘χω αυτό.

T: Το ‘χεις ε;

Ερ. Εεε (3) τώρα εε οι σκέψεις σου ποιες είναι για σένα τώρα που έχεις μπει σ' ένα πρόγραμμα που δεν κάνεις χρήση; Ξέρεις αυτό το μικρό χρονικό διάστημα έχεις κάποιες σκέψεις για τη ζωή σου για το μέλλον σου;

Τ: Ότι να ξανακάνω κάποια στιγμή χρήση;

Ερ. Ότι να;

Τ: Να ξανακάνω κάποια στιγμή χρήση ίσως; μετά το δικαστήριο

Ερ. Χμμ. (.) Αυτό θέλεις;

Τ: Δεν ξέρω τι θέλω με πιάνεις αδιάβαστο κι εδώ.

Ερ. Χμμ

Τ: Ευελπιστώ να το βρω στην πορεία. (7) Τα βασικά για αρχή.

Ερ. Που σημαίνει;

Τ: Ηρεμία, τάξη και ασφάλεια. (2) Νομίζω (.) άντε και καμιά δουλειά γιατί πρέπει να δουλέψω μου φαίνεται αν και δεν θέλω, αλλά (.)Ναι πολύ τεμπέλης είμαι άστο (3) Άλλο και αυτό. (2) Και άντε ίσως με τους γονείς μου να να μπορέσω να τα ξαναβρώ (.) Ένα θετικό είναι και αυτό ότι έχει αλλάξει λίγο, γιατί είχαμε προστριβές στο σπίτι τώρα έχει μειωθεί κατά πολύ. (2) Θα 'θελα να μείνω μόνος, αλλά δεν μ' εμπιστεύομαι (2) το μόνο [σίγουρο

Ερ. [χμμ

Τ: Έχω κακό ιστορικό. (2) Οπότε γιατί την ώρα το αφήνω. Δηλαδή ακόμα (στις ομάδες) από το σπίτι εγώ, όχι δεν πάω πουθενά καλά είμαι εκεί που είμαι με τη μαμά με το μπαμπά τι να κάνουμε; με βοηθάει αυτό. Είναι σημαντικό.

Ερ. Τ' αδέρφια σου;

Τ: Ανεξάρτητοι.

Ερ. Δεν ζουν στο σπίτι.

Τ: Ναι ναι δεν ζουν στο σπίτι όχι. (3) Φαντάσου. (3) Τριανταπέντε χρονών ε; (2) Λίγο ντροπιαστικό από τη μία αλλά από την άλλη (3) τι να κάνω; Έτσι όπως τα 'φερα κι εγώ τα' αποδέχομαι. (4) Πες μου εσύ τώρα τριανταπεντάρη έτσι έχεις ξαναδεί; (2) Χριστός και Παναγία με μαύρο νύχι τώρα. Πω πω έφαγα ένα bullying κοινοτικό χθες (.) με το που με είδαν με τα νύχια ((γέλιο)) Παναγία μου. (3) Τι μουσική ακούς;

Ερ. Προτείνω να ολοκληρώσουμε τώρα.

Τ. Εντάξει να μην ρωτήσω κι εγώ μόνο εσύ; Μας πήρες πολύ μονότερμα ρε φίλε. ((γέλια)) Κάτσε μπορεί να μη σε ξαναδώ χτύπα ξύλο. [χτυπάει το λίγο χέρι στο τραπέζι]

Ερ. Λοιπόν σ' ευχαριστώ πάρα [πολύ

T: [Κι εγώ σ' ευχαριστώ

Ερ. Για όλα όσα μου είπες μέχρι τώρα.

T: Δεν σε κούρασα;

Ερ. Όχι όλα καλά.

T. Και εγώ δεν κουράστηκα, καλά ήτανε. Πόση ώρα κάναμε πλάκα πλάκα;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Ιδέα - Κείμενο: Δήμητρα Μασχαλίδη

Φωτογραφίες – Γραφιστικά: Αλέξανδρος Μασχαλίδης

Χώρος Φωτογράφισης: ΑΡΓΩ (Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης)

Ευχαριστώ θερμά το επιστημονικό προσωπικό της κοινότητας και κάποια από τα ενεργά μέλη της, για την άδεια της καταγραφής τμημάτων των αφηγήσεων τους.

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2019

Το παρόν άλμπουμ υλοποιήθηκε στα πλαίσια της παραγωγής καλλιτεχνικού έργου, για το Δι – Ιδρυματικό Πανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη», του Πανεπιστημίου του Αιγαίου - Σχολή Κοινωνικών Επιστημών - Τμήμα Κοινωνιολογίας Και Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας – Σχολή Καλών Τεχνών - Τμήμα Εικαστικών Και Εφαρμοσμένων Τεχνών.

Το παρόν άλμπουμ εικόνων, αφορά μια προσπάθεια ανάδειξης της σημαντικής εργασίας που υλοποιείται στην ομάδα της εικαστικής έκφρασης – θεραπείας (art therapy), του εναλλακτικού θεραπευτικού προγράμματος ΑΡΓΩ.

Τα έργα είναι αποτέλεσμα της δημιουργικής αποτύπωσης των βαθύτερων εσωτερικών εμπειριών και συναισθημάτων των μελών. Όλοι τους είναι «πρώην» χρήστες που βρίσκονται στη διαδικασία απεξάρτησης. Παλεύουν με τον πρότερο βίο της τοξικοεξάρτησης, προκειμένου να κερδίσουν και πάλι τη ζωή τους που έβαλαν σε μια μεγάλη παρένθεση.

Η ομάδα της art therapy του ΑΡΓΩ, στέκεται αρωγός στην προσπάθεια αυτή, εντάσσοντας τα μέλη σε έναν εναλλακτικό τρόπο επικοινωνίας με την απεικόνιση των ψυχικών αναπαραστάσεων του εαυτού. Το όχημα για το ταξίδι στην αποδέσμευση του ασυνείδητου αποτελούν το χαρτί και τα χρώματα. Η επαφή με μια δραστηριότητα που είναι σχεδόν πλήρως συνυφασμένη με την παιδική μας ηλικία, αναζωπυρώνει την δημιουργία, χωρίς να προλαβαίνει να λογοκρίνει το μυαλό, αυτό που η ψυχή φωνάζει. Το ασφαλές περιβάλλον και ο σεβασμός στην ατομικότητα, είναι βασικά στοιχεία της ομάδας αυτής, προσφέροντας έναν φιλικό στίβο, στον επίπονο αγώνα των ανθρώπων της. Το καλλιτεχνικό προϊόν αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας, ώστε να επέλθει η πολυπόθητη κάθαρση.

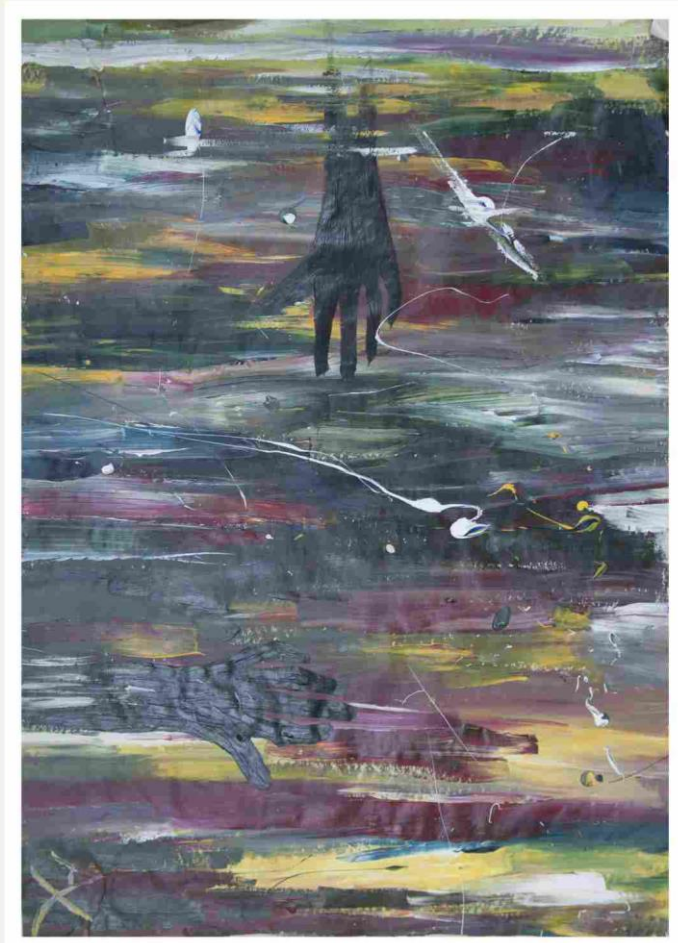
Στις επόμενες σελίδες του άλμπουμ, φιλοξενείται ένας μικρός θησαυρός, ένας «χάρτης» βιωμάτων και ιστοριών ζωής των μελών που έχουν περάσει ή βρίσκονται σήμερα στην θεραπευτική κοινότητα. Τα έργα, είναι πλαισιωμένα με μικρά τμήματα προσωπικών τους αφηγήσεων από συνεντεύξεις που έδωσαν σε μένα προσωπικά. Κάτω από κάθε έργο παρατίθεται ένα κείμενο – αφήγηση της εικόνας, όπως τα είδε και τα βίωσε η ερευνήτρια, μέσα από τη διαδικασία της επαφής και της συνομιλίας με τα μέλη της ομάδας εικαστικής έκφρασης – θεραπείας. Ατόμων που πόνεσαν πολύ και θαρραλέα τώρα παλεύουν για το αυτονόητο, να κερδίσουν τη ζωή..

Να χτίσω αυτά τα παιδιά,
για να μην όταν φτάσουν στην δικιά μου,
την ηλικία την παιδική,
να μην φάνε τα βιώματα που έφαγα εγώ

Έξι πολύχρωμα λουλούδια, μοιάζουν χαρούμενα όπως συνήθως είναι τα παιδιά. Φαίνεται να πηδούν πάνω κάτω. Παίζουν. Αφηρημένα και ανέμελα υπό το άγρυπνο βλέμμα πιθανά κάποιου μεγαλύτερου και σοφότερου, περνούν όμορφα την ώρα τους. Η πεταλούδα που πετά στον ουρανό, δηλώνει τη διαφορετική έμπυχη παρουσία στην εικόνα. Δεν γεννήθηκε με αυτή τη μορφή. Έπρεπε να υπομείνει ένα «ασχημότερο δρόμο» για να αναγεννηθεί, να απελευθερωθεί και να πετάξει.

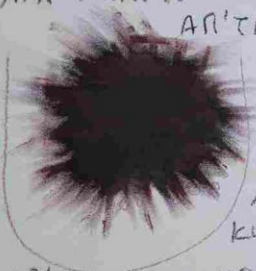
Έτσι και ο πατέρας στο κείμενο της εικόνας. Μεγάλωσε, βίωσε την ασχήμια, άδειασε και τώρα ξέρει... Ξέρει τι πρέπει να κάνει για τα να μείνουν τα παιδιά του «πολύχρωμα»..

Μετέωρα χέρια, μέσα σε ένα κυρίως μουντό τοπίο. Αδύναμα και μαυρισμένα, δεν μοιάζουν να «κρατιούνται» από κάποιο σώμα. Σα να ψάχνουν κάποιον, κάτι. Ζητούν ή δίνουν; Ο/Η καλλιτέχνης του έργου σημείωσε τα αρχικό γράμμα του ονόματός του/της, την υπογραφή του/της στα αριστερά, εκεί που το παρελθόν ανήκει. Θέλει ίσως να το διαγράψει, να κοιτάξει μπροστά. Ζητά το χέρι του Θεού, το μάννα εξ' ουρανού, να φανερωθεί, να απλωθεί.

Ίσως πάλι και να νοιώθει πως δεν υπάρχει τίποτε για αυτόν/ην, με αυτά τα αδύναμα, μιανρά χέρια. Μπορεί το δράμα του παρελθόντος να το νοιώθει και στο παρόν. Οι άσπρες όμως πινελιές, να δίνουν ένα ξέφωτο ελπίδας για το μέλλον. Και η προσπάθεια συνεχίζεται, όπως και η ζωή..

Βαθιά πληγή, παλιά πληγή, μονακριβή, βίχη μου. Την ξεριζώνω
 απ' την καρδιά, φουρνίζω στην αυλή μου. Ανθίζει κατάχη-
 μωση που οι φωνές κοπάζουν, Έχει την φυλάτωση πυκνή
 και νυχιά που χαράζουν. Αγαπημένα πρόσωπα αγαπημέ-
 να μάτια. Έρχονται σαν τα
 νουν κατακόφια. Μαθαίνεται
 πίνει απ' τα δακρύα μου,
 μου και κλέβει την μιλιά
 πληγή πες μου τι να κοιτάζω,
 η παλι ν'αγκαλιάσω? Αγαπημένα
 έρχονται σαν τα κύματα κι
 ΠΛΗΓΗ, ΠΑΛΙΑ ΠΛΗΓΗ
 ΞΕΡΙΖΩΝΩ
 ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ
 ΚΩΝΩ ΠΟΥ
 ΤΗΝ ΦΥ-
 ΝΥΧΙΑ
 ΠΡΟΣΩΠΑ
 ΣΑΝ ΤΑ
 ΜΑΘΑΙΝΕΤΑΙ
 ΑΠ' ΤΟ ΓΕΛΙΟ ΜΟΥ ΠΙΝΕΙ ΑΠ' ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ ΜΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ
 ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ ΜΟΥ ΜΑΘΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠ' ΤΟ ΓΕΛΙΟ ΜΟΥ ΠΙΝΕΙ
 ΑΠ' ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ. ΒΑΘΙΑ ΠΛΗΓΗ, ΠΑΛΙΑ ΠΛΗΓΗ ΠΕΡΑ ΜΟΥ ΤΙ
 ΝΑ ΚΟΙΤΑΖΩ "ΝΑ ΜΠΩ ΣΕ ΚΟΣΜΟ ΣΚΟΤΕΝΟ #
 ΠΑΛΙ Ν'ΑΓΚΑΛΙΑΣΩ; ΒΑΘΙΑ ΠΛΗΓΗ, ΠΑΛΙΑ ΠΛΗΓΗ

κύματα κι αφή-
 απ' το γέλιο μου,
 Έρχεται σε παρέες
 μου. Βαθιά πληγή, παλιά
 να μπω σε κόσμο σκοτεινό
 πρόσωπα, αγαπημένα μάτια
 αφήνουν κατακόφια. ΒΑΘΙΑ
 ΜΟΝΑΚΡΙΒΗ ΔΙΚΗ ΜΟΥ. ΤΗΝ
 ΚΑΡΔΙΑ ΦΟΥΡΝΩΝΗ
 ΑΝΘΙΖΕΙ ΚΑΤΑΧΗ-
 ΚΟΠΑΖΟΥΝ. ΕΧΕΙ
 ΠΥΚΝΗ ΚΑΙ
 ΖΟΥΣ. ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ
 ΜΑΤΙΑ ΕΡΧΟΝΤΑΙ
 ΑΦΗΝΟΥΝ ΚΑΤΑΚΟΦΙΑ

ΑΠ' ΤΗΝ
 ΜΟΥ
 ΟΙ ΦΩΝΕΣ
 ΛΩΣΙΑ
 ΠΟΥ ΧΑΡΑ-
 ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ
 ΚΥΜΑΤΑ ΚΑΙ

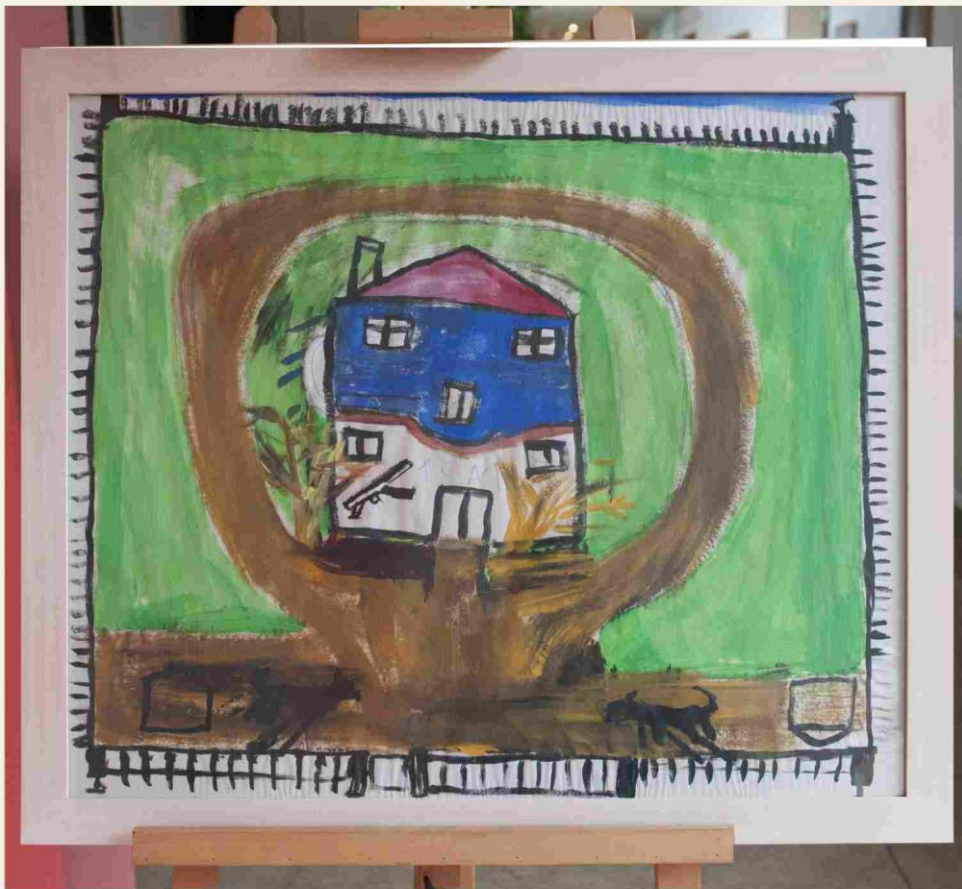
Η γραφή είναι το ξεκάθαρο καθρέφτισμα της ψυχής. Ο/Η καλλιτέχνης του έργου, έχει κατακλύσει το χαρτί με αυτούς τους στίχους, αποτυπώνοντας τη βαθιά του/της πληγή. Το παρόν του/της το κυριαρχεί το παρελθόν. Η φιγούρα στο κέντρο ακριβώς μαζί με το μέγεθός της είναι δηλωτικά της συναισθηματικής του/της κατάστασης. Το μεγάλο μαύρο σημάδι στην περιοχή της καρδιάς (αντίστροφη οπτική) και το φανερά θλιμμένο πρόσωπο αντανακλούν τον πόνο που αναβλύζει από την ψυχή. Στη ζωγραφική του απόδοση ωστόσο, το «κατακάθι» που αλλιώς αναφέρει, μοιάζει σα να προκλήθηκε από πυροβολισμό. Στεριωμένες για καιρό πληγές, από αγαπημένους άλλους, φωλιάσαν στην ψυχή και τη μαύρισαν μέχρι που δεν άντεξε.

Μέχρι να γίνω δώδεκα χρονών θυμάμαι
κοιμόμουν στην εξώπορτα περίμενα τη μαμά μου
το μπαμπά μου. Φυσικά δεν ήρθαν ποτέ.

Ένα συγκρατημένα χαρούμενο κορίτσι στη φύση. Η αφηγήτρια της λεζάντας μεγάλωσε στην επαρχία, κοντά στη φύση. Το κορίτσι στη φωτογραφία φαίνεται σα να μην έχει χέρια, να πιάσει, να αγκαλιάσει, να νοιώσει. Και περιμένει, περιμένει κάτι, κάποιον να την αγγίξει, γιατί η ίδια δεν μπορεί. Ίσως πάλι να είναι ξαπλωμένη στο γρασίδι ατενίζοντας από μακριά τον ήλιο – πατέρα. Σκέφτεται ότι θα τον πλησιάσει και χαμογελά. Το σώμα όμως μοιάζει ενιαίο και δυσκίνητο. Δεν μπορεί να τραβήξει αλλιώς την προσοχή μόνο με το να χαμογελάει, περιμένοντας καρτερικά για κάτι όμορφο.

Στην αρχή ένοιωθα ότι η ομάδα με πιέζει ότι τρώω πίεση,
αλλά όλο αυτό ήταν για καλό, εγώ το 'παιρνα έτσι.

Ένα σπίτι περικυκλωμένο. Ο κύκλος μέσα στο τετράγωνο, και δύο σκυλιά να караδοκούν. Τα δέντρα σαν πυρκαγιές που απλώνονται στην είσοδο του σπιτιού και επεκτείνονται περιμετρικά του, στέκουν σαν φύλακες που προειδοποιούν όποιον σκεφτεί να πλησιάσει για τις συνέπειες.. Το όπλο ως προστάτης του σπιτιού δίπλα στην πόρτα ή μέσα στο σπίτι; Το μόνο στοιχείο που αφήνει ο καλλιτέχνης να φανεί. Δε μας αφήνει να δούμε παραπάνω, έχει οχυρωθεί μέσα του υπονοώντας πως δεν μπορεί κανείς να τον αγγίξει εύκολα.

Τα λόγια της λεζάντας που τοποθετήθηκαν «τυχαία» και ασυνείδητα από την ερευνήτρια, δένουν με την εικόνα, «επενδύοντας» την πίεση που χαρακτηριστικά έχει ειπωθεί από μέλος της ομάδας. Η περίοδος της παρακμής, ίσως και να έμοιαζε με την εικόνα αυτή..πίεση, απομόνωση, αντίδραση.

Έτσι μετά από αυτό ξεκίνησα να πίνω.
Εγώ τότε ήθελα να τους ταρακουνήσω.

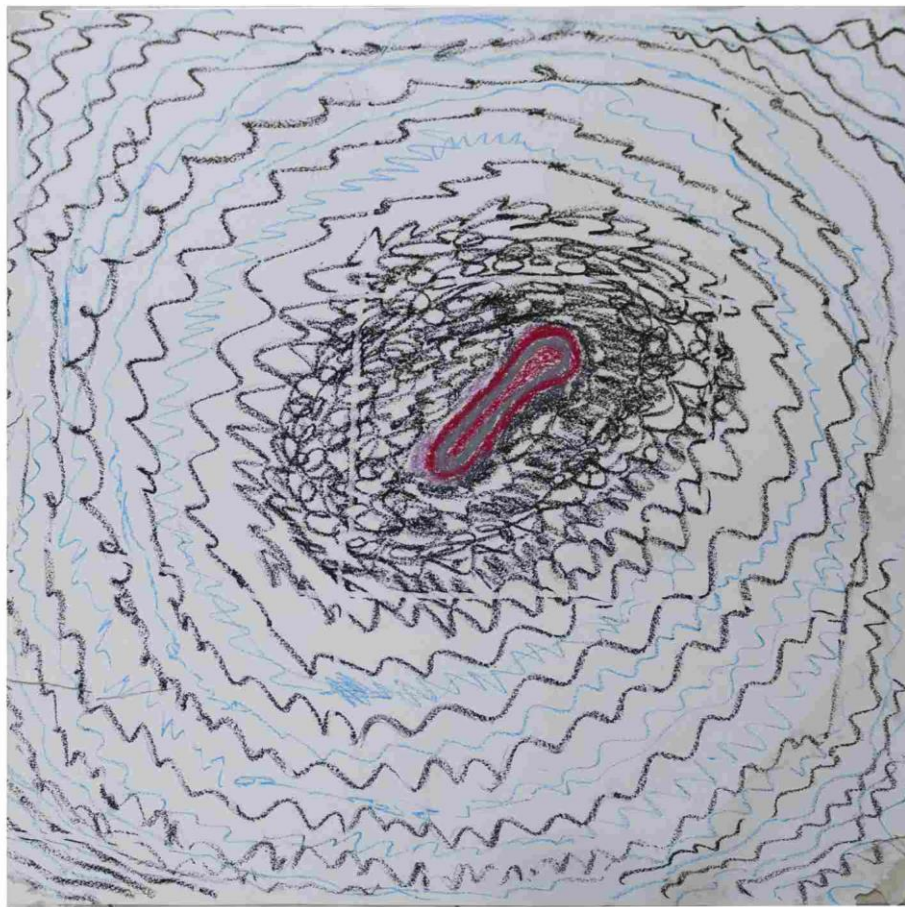
Το σπίτι συνδέεται με την προσωπογραφία και την εικόνα της οικογένειας. Εδώ υπάρχει ένα σπίτι ισχνό, αδύναμο, όχι όμως κενό. Ο καπνός στην καμινάδα προδίδει την ύπαρξη ζωής μέσα του. Πατά στη γη, αλλά γέρνει. Πόσο γερά μπορεί να είναι τα θεμέλιά του; το περιβάλλει ένα σχετικά χαρούμενο τοπίο, με σαφείς διαφορές στις δομές της αποτύπωσης στο μέρος του παρελθόντος και του μέλλοντος (αριστερά – δεξιά).

Μια δομημένη «παιδική» ζωγραφιά και ένας συνειδητοποιημένος ενήλικας λόγος. Η ζωή και το «σπίτι» του «υπό κατασκευή»..

Όλο αυτό τη χρήση την ξεκίνησα
για να τιμωρήσω τους γονείς μου

Γιατί λέω θα το μάθουν κάποια στιγμή
και εγώ θα πίνω και δέστε τι κάνατε

κάνατε ένα γιο « ναρκομανή ».

Ο καλλιτέχνης του έργου έχει ασυνείδητα αποτυπώσει μέσα στην ομάδα της εικαστικής έκφρασης τον προβληματισμό του σχετικά με το άλλο φύλο. Η διαδικασία της απεξάρτησης, είναι ένας μακρύς και μοναχικός δρόμος, όπου η έννοια της συντροφικότητας συνήθως δεν υφίσταται. Η ζωγραφική απόδοση της μήτρας, μπορεί να ειπωθεί διπλά. Αρχικά ως το κατεξοχήν ζήτημα που τον απασχολεί για συντροφικότητα, σωματική επαφή και αναπαραγωγή. Δευτερευόντως, ως το όργανο που αναπαράγεται και γεννά τη ζωή, τη ζωή που κανείς δεν ξέρει ποια τροπή θα πάρει και ποιους σκοπέλους θα περάσει.

Η τοποθέτηση αυτής της αφήγησης στην εικόνα, συνάδει με την παρελθούσα συναισθηματική κατάσταση του συνεντευξιζόμενου σχετικά με το «κατηγορώ» στους γονείς της αναπαραγωγικής διαδικασίας και της υπαιτιότητάς τους για τη γέννηση ενός χρήστη.

Η arttherapy είναι θεραπευτική, γιατί
θέματα τα οποία σε πνίγουν μέσα σου
είναι ικανή να στα ξεσκεπάσει εκείνη τη στιγμή

Μια μεγάλη κόλλα χαρτί, γεμάτη με χρώματα και ένα μάλλον χαρούμενο πρόσωπο ως κεντρικό στοιχείο της εικόνας. Τα χαρούμενα χρώματα έχουν πλημμυρίσει τον εσωτερικό κόσμο του/της καλλιτέχνη/ιδος. Η διαδρομή από την εξάρτηση και πάλι στην ακμή είναι μια πορεία σκληρή και συνήθως «ντυμένη» με σκούρα χρώματα.

Η αφηγήτρια έδωσε για χρόνια μεγάλο αγώνα, ζώντας συναισθηματικά απομονωμένη και αποκαμωμένη. Η art therapy ως μέρος του σωσιβίου της για την αλλαγή, αρμονικά αποτυπώνεται στο εύθυμο πρόσωπο που το «πνίγουν» τα χρώματα, έχοντας σε τίποτα να θυμίζει το σκοτεινό παρελθόν.

Αλλά χρειαζόμουν ρε συ να μου δείξουν αγάπη,
κάτι που δεν το δείξαν ποτέ.

Η ρουλέτα. Ένα παιχνίδι τύχης, που όλοι προσμένουν την μπίλια να καθίσει στο νούμερο που έχουν ποντάρει. Δεν υπάρχει στρατηγική, μόνο τυχαίες κινήσεις του κρουπιέρη. Οι ζωές ορισμένων ανθρώπων μοιάζουν σα να παίζονται στη ρουλέτα, το χέρι του «χειριστή» θα καθορίσει και την τύχη τους. Στροφές, στροφές, και η προσοχή είναι στραμμένη εκεί. Χωρίς βαθύ συναίσθημα, απλά μια μπίλια που περιστρέφεται. Τις περισσότερες φορές το αποτέλεσμα είναι ματαιωτικό και πονά όποιον το αποτέλεσμα αφορά.

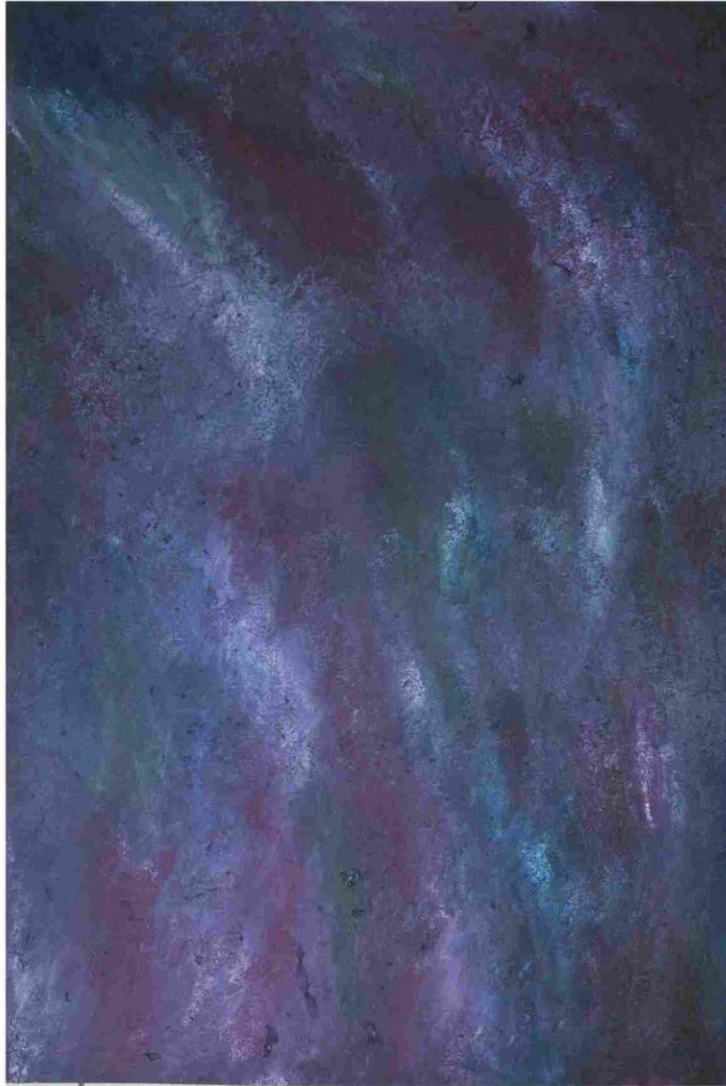
Μετανιώνω για τις στιγμές που ήρθαν τα δικαστήρια
και που άρχισα να πίνω ρε παιδί μου.
Και δεν έχω βρει ακόμα το λόγο, για το τι μ'άρεσε
σε αυτό εδώ.

Ένα μεγάλο μαύρο σημάδι, που μοιάζει με δακτυλικό αποτύπωμα. Στοιχείο μοναδικό που μπορεί να ανήκει μόνο σε έναν άνθρωπο. Έτσι μοναδική είναι και η εμπειρία της εξάρτησης για τον/την καθένα/μία.

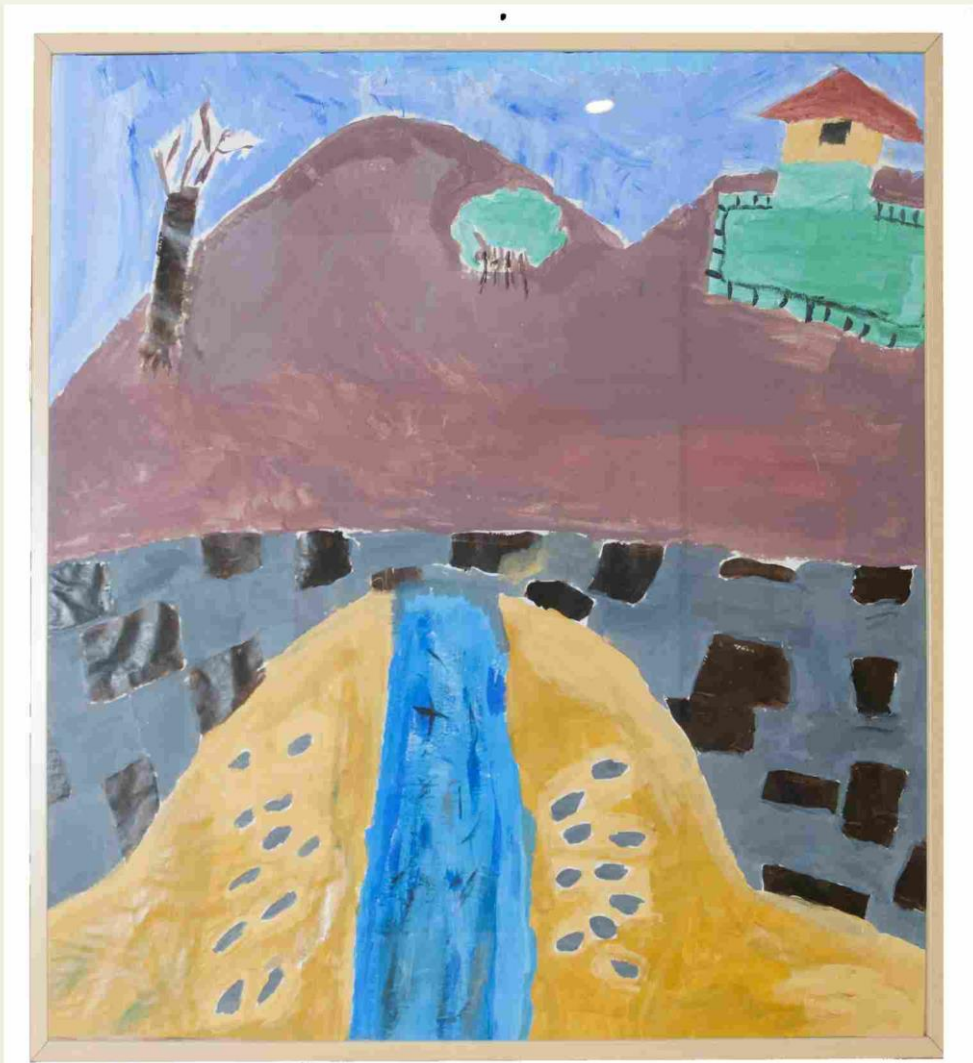
Μήπως μια μεγάλη μαύρη τρύπα που εμπεριέχει μέσα της τον κόσμο της χρήσης; Τόσο «μονότονο», αλλά τόσο ουσιαστικό, το στοιχείο αυτό εκτίνεται σχεδόν σε όλο το μήκος του χαρτιού. Δεν διαθέτει την αναμενόμενη ομορφιά, αλλά σε προκαλεί να το κοιτάς και να το επεξεργάζεσαι. Κάπως έτσι και ο αφηγητής της λεζάντας, προσπαθεί να αποκωδικοποιήσει την έλξη του για τις ουσίες, ψάχνοντας να ανακαλύψει την ομορφιά πίσω από την ασχήμια.

Δεν ξέρω, λες και με συμπλήρωνε ήτανε το μαύρο

Το μαύρο χρώμα συνδεδεμένο με το βρώμικο, το σκοτεινό, θεωρείται μιαιρό και κακό. Ανήκει ωστόσο στη βασική χρωματική παλέτα. Για να τηρείται ισορροπία, πρέπει να υπάρχει μέσα μας. Αν απουσιάζει, τότε η ισορροπία ταραίζεται και τα πράγματα αλλάζουν. Οι συμπεριφορές, τα συναισθήματα, έχουν ανάγκη όλα τα χρώματα. Ίσως και για αυτό η παραπάνω εικόνα δεν είναι αμιγώς μαύρη, αν και δίνει αυτή την πρώτη εντύπωση. Θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει την όψη μιας μορφής, μιας παρουσίας που κρύβεται καλά πίσω από το επιφανειακό μαύρο. Μια ανάμιξη χρωμάτων που έχουν ανάγκη να συμπληρώνουν το ένα το άλλο.

Με βοήθησε πολύ η πρέζα Στο να είμαι πιο ανοικτός,
στο να φύγουνε οτιδήποτε ανασφάλειες έχω και να είμαι
πιο ελεύθερος και στην επικοινωνία και στο οτιδήποτε.
Να μην κάνω σκέψεις

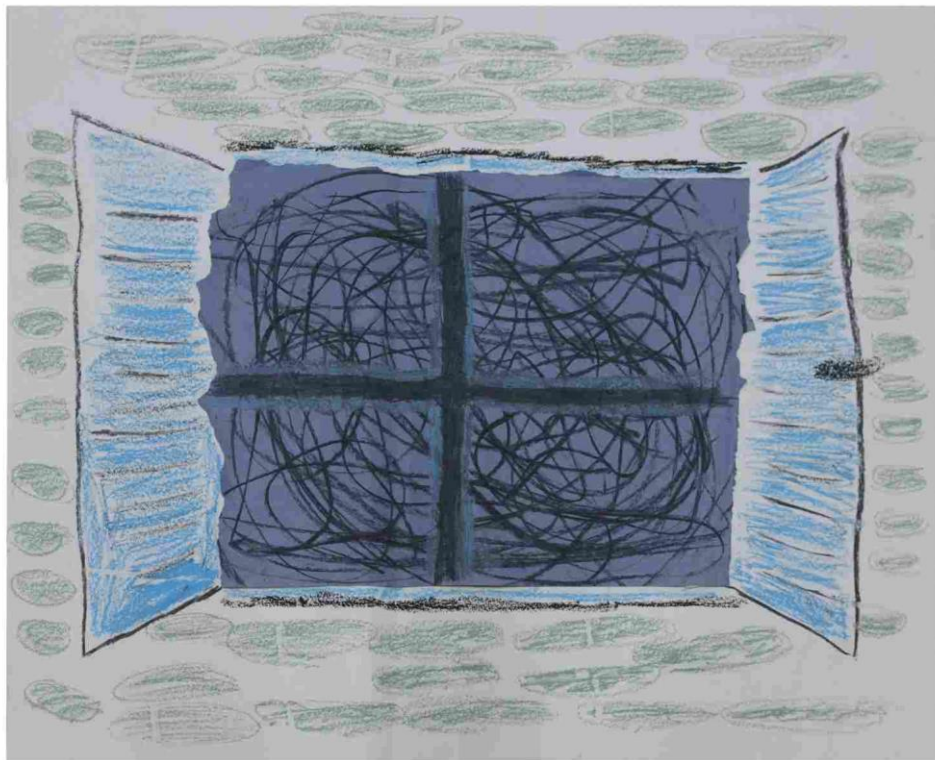

Ένα τοπίο ανοιχτό, έξω στη φύση, όπως και το «ταξίδι» με τις ουσίες. Το νερό στο ποτάμι ρέει αλλά κάπου κάπου ξεφεύγει. Μοιάζει λες και δακρύζει ' από τον πόνο από τη χαρά; Κανείς δεν ξέρει. Η εικόνα έχει δύο όψεις όπως και το συναίσθημα του αφηγητή της λεζάντας. Έχει στοιχεία ζωηρά και άλλα πιο στατικά και «θλιμμένα». Η ανάγκη να συνυπάρχουν μοιάζει έντονη και η επιλογή της ελευθερίας του συναισθήματος και του ορίζοντα της σκέψης επιτακτική για τον αφηγητή.

Είναι πρόβλημα

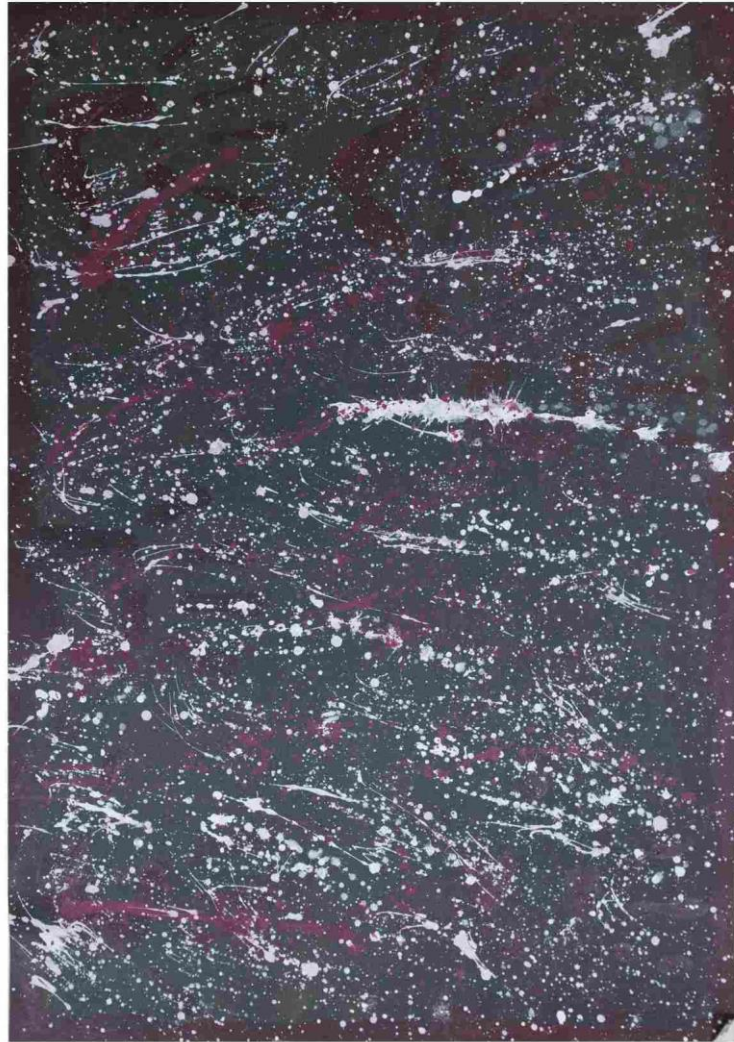
. Και τα λεφτά μου, μου τα έτρωγε όλα,
δηλαδή δούλευα για αυτό το πράγμα μόνο.

Δε πάει πουθενά αυτό το πράγμα.

Ένα παράθυρο ανοιχτό που προσκαλεί τα μάτια των περαστικών να το προσέξουν. Κουβάρι το εσωτερικό του μπερδεμένο. «Δεν πάει πουθενά αυτό το πράγμα». Ο / η καλλιτέχνης του έργου φανερώνει την εσωτερική ανάγκη να δει κάποιος τη δυσκολία του/της. Ένας αχανής και σκοτεινός εσωτερικός κόσμος. Το ανοιχτό παράθυρο μοιάζει υποδηλώνει τη βοήθεια που χρειάζεται να πάρει, ελπίζοντας πως κάποιος θα ανταποκριθεί σε αυτό το ανείπωτο κάλεσμα.

Αλλά χρειαζόμουν ρε συ,
να μου δείξουν αγάπη,
κάτι που δεν το 'δειξαν ποτέ.

Το παραπάνω έργο μοιάζει να είναι τόσο ομοιόμορφο. Θα μπορούσε να το παρομοιάσει κανείς με τον έναστρο ουρανό. Εκατοντάδες οι αστερισμοί, αλλά μοιραία πάνω σε μια βάση σκοτεινή. Στιγμές χαράς και ανακούφισης το λευκό χρώμα, ματωμένες περιόδους το κόκκινο. Η αγάπη δεν είναι πλημμύρισε ποτέ την αφηγήτρια. Ο κόσμος της ένα σκούρο τοπίο, να φωτίζεται από στιγμές. Παρελθόν, παρόν και μέλλον σε μια ανάμικτη ομοιομορφία επαναληπτικότητας.

Η ομάδα του art. Βασικά με μάγεψε
με ένα μαγικό τρόπο, ό,τι και να
ζωγραφίσεις, βγαίνει πραγματικά
αυτό που έχεις μέσα σου.

Μια ζωγραφιά μέσα στη ζωγραφιά. Μια κλασική αναπαράσταση ενός ανθρώπου πάνω σε μια βάρκα, με έναν σχεδόν καλό καιρό. Από πίσω ένα πρόσωπο, όχι ιδιαίτερα εκφραστικό, που φαίνεται να δακρύζει χωρίς να κλαίει. Ο ήλιος, συνήθως σύμβολο της πατρικής φιγούρας το δάκρυ του, και στον ίδιο χρωματικό τόνο, ως το σκαρί – προστάτης της βάρκας του. Σκέψεις και εικασίες, αλλά μια διαδικασία που σου επιτρέπει *«με ένα μαγικό τρόπο, ό,τι και να ζωγραφίσεις, βγαίνει αυτό που πραγματικά έχεις μέσα σου»*.